

II. RÁKÓCZI FERENCZ

LEVÉLTÁRA.

HAD- ÉS BELÜGY.

I.

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

LEVÉLTÁRA,

BEL- ÉS KÜLFÖLDI IRATTÁRAKBÓL BŐVÍTVE.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: HAD- ÉS BELÜGY.

SZERKESZTI

THALY KÁLMÁN,

BIZOTTSÁGI TAG.

I.

PESTEN,

EGGENBERGER FERDINÁND AKADÉMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

1873.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

FEJEDELEM

LEVELESKÖNYVEI,

LEVÉLTÁRÁNAK EGYKORÚ LAJSTROMAIVAL.

1703 1712.

KÖZLI

THALY KÁLMÁN,

AKAD. L. TAG.

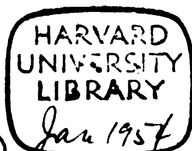
ELSŐ KÖTET.

(1703—1706.)

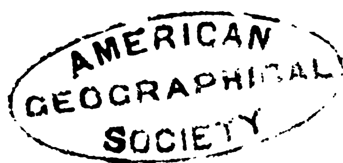
PESTEN,

EGGENBERGER FERDINÁND AKADÉMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

1873.

Budán, 1873. Nyomatott a magy. kir. tudomány-egyetem könyvnyomdájában.

ELÖSZÓ.

A magyar tudományos Akadémia történelmi bizottsága II. Rákóczi Ferencz fejedelem hadi és politikai levéltárát megismervén, és annak a hazai, sőt európai történelem szempontjából is kiváló fontosságáról meggyőződvén, — teljesmérvű lemásoltatását, s annakutána világ elé bocsátását határozá el, a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-örökösök ez idő szerinti seniorának, *gróf Erdődy István* úr ő mlgának hazafias készséggel megadott engedélye folytán.

Az első szállítmányt e levéltár okmányaiból még boldogúlt *Szalay László* hozta volt Pestre, 1864. tavaszán; de alighogy rendezését megkezdette volna: a hazai tudomány pótolhatlan veszteségére, néhány hó múlva sírba szállt. A két láda irományt ekkor *Csengery Antal* r. tag, jelenlegi másodelnök úr vette át, és saját felügyelete alatt másoltatta; azonban a történelmi bizottság e czélra fordítható akkori csekélyebb pénzereje mellett, hat év kellett, míg e nagy tömegű s mindenféle nyelvű régi irat lemásoltatott. 1870-ben az eredeti irományok visszaszolgáltatásával s a másoltatások folytatásával az Akadémia alólirottat bízta meg, ki is még négy láda okmányt válogatott össze és hozott Pestre, s a most már nagyobb mérvű javadalmazás segélyével ezeknek, és velök a

föntnevezett egész levéltárnak lemásoltatását 1872. május haváig befejezheté.

A bizottság e közben elhatározá, hogy e nagyfontosságú történelmi források kiadását mielébb megindítja, egy önálló *Rákóczi Tár*-ban, melynek első osztálya a *had- és belügyi*, s második osztálya *a diplomatiai* actákat foglalandja magában, — a mennyire szükségesnek mutatkozik, más levéltárakból is bővítve. Az *első osztály* szerkesztésével és közrebocsátásával a t. bizottság által alólirott tiszteltetett meg.

Így jött létre ezen vállalat, s illetőleg a jelen kötet, melynek mielőtt tartalmát s a szerkesztésben általam követett és követendő rendszert legalább bevezetőleg érinteném, — szükségesnek tartom magáról a levéltárról megemlékezni.

Hogy e helyütt a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárnak *tüzetes ismertetését* adjam, két okbúl is fölöslegesnek tartom. Először, mert azt már 1867-ben a m. tud. Akadémia martius 18-iki ülésén előadott értekezésemmel, („Értekezések a történettudományi osztály köréből." Kiadja a m. t. Akadémia, III-ik füzet, 23—39. l.) s később, 1870-ben, még bővebben tettem. („Thaly Kálmán jelentése a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárról," *Századok*, 1870-iki évfolyam 581—604. l.) Az érdeklődőket tehát e két rendbeli, s kivált utóbb említett, közkézen forgó munkámra utalom, melyekből, mint hiszem, kellő tájékozást meríthet kiki. De másodszor, fölösleges lenne itt a bővebb ismertetés már azért is, minthogy e kötetek idővel az egész archivumot tartalmazandják, — és így magok fognak legjobban szólani.

A részletes ismertetés helyett azonban, igenis, szükségesnek tartom, mégeddig nem ismertetett rövid

történetét adni a Rákóczi-ház archivumának: miután ennek viszontagságai végeredményökben magának a jelen kiadványnak nemcsak tartalmára, de szerkezetére is befolyással bírtak.

A Rákóczi-ház levéltára két főrészből állott. Először a család és vele rokon nemzetségek roppant terjedelmű birtokaira, jogaira és javadalmaira, s a családtagok által viselt méltóságokra vonatkozó okmányok- és diplomákból, — s másodszor Rákóczi Zsigmond, I. s II. Rákóczi György, I. s II. Rákóczi Ferencz, és Thököly Imre fejedelmek, továbbá Lorántffy Zsuzsánna, Báthory Zsófia és Zrínyi Ilona fejedelemasszonyok politikai, hadi, kormányzati és közigazgatási, gazdasági, családi és magánlevelezéseiből, — diplomatiai jegyzékeket, követségi naplókat, utasításokat, leveleskönyveket, hatósági fölterjesztéseket, leltárakat, összeirásokat, táblázatos sereglétszám- és egyéb kimutatásokat stb. stb. ideértve.

Az ekkép idővel mind nagyobb terjedelművé növekedett s egyszersmind történelmileg mind fontosabbá vált levéltár, I. Rákóczi György idejétől kezdve, ennek kedves lakóvárában: Sáros-Patakon tartatott, — innét azonban, Thököly Imre idejében, hihető, 1685-ben, nagyobb biztosság okáért az erős Munkács várába vitetett. Itt biztosan volt elhelyezve: az 1686-iki kemény bombázás és a több mint két évi ostrom veszélyei nem tehettek benne semmi kárt. Elvégre azonban 1688. elején Munkács feladatván: a család méltóságaira, jószágaira s általában jogi és anyagi érdekeire vonatkozó okmányok és levelek, sőt némely — kivált I. Rákóczi Ferencz korabeli — politikai tartalmú iratok is, a kiskorú Rákóczi-árvák, II. Ferencz és Juliána, úgy édes anyjok Zrínyi Ilona

egyéb ingó jószágaival egyetemben, ládákra rakatva, Bécsbe szállíttattak, Kollonich bíbornoknak, mint az árvák gyámjának gondjai alá. A többi irományok Munkácson hagyattak-e, vagy Patakra vitettének vissza? — nincs reá adatom; de Thököly politikai levelezései, akár elkülönítve, akár pedig ezek ürügye alatt a régibb Rákócziaké is egyetemlegesen, Kassára kerűltek, a kir. fiscus, vagyis közelebbről a *szepesi kamara* keze alá, ennek archivumába.

1694-ben az ifjú Rákóczi Ferencz nagykorúnak nyilváníttatván és megnősülvén, átvette urodalmai kezelését, s lakását nagyobb részint a hazába tette át. Ekkor tájban szerzé vissza Bécsből s szállíttatá ősi helyére családja archivumát is, - melyet már a következő években ismét Patak várában találunk, Kolosváry András levéltárnok hű őrizete alatt, — kivévén a Thököly-féle iratokat, melyeket az ifjú fejedelem Kassáról, természetesen, a fiscus keze alól nem kaphatott vissza.

Pataknak a fölzendűlt Hegyallya-vidékiek által 1697-ben lett elfoglalásakor az archivumban, úgy látszik, nem esett semmi kár. A kegyelet, melylyel a nép a Rákóczi-név iránt viseltetett, megóvta.

II. Rákóczi Ferencz 1701-ben sárosi kastélyában elfogatván, miután Lengyelországba lett menekülése után javai lefoglaltattak: nővére, Aspremontné, tiltakozásai daczára, a Rákóczi-ház összes levéltárára is rátette erőszakos kezét a korona-ügyészség, és azt Patakról Kassára hurczoltatván, béhelyezteté a kamarai archivumba.

Csak midőn Rákóczi diadalmas zászlai előtt 1704. october 1-jén Kassa is kaput tárt, -- juthatott újolag családi irományai birtokába, a jogaiban annyi-

szor sértett fejedelem. Ezeket aztán a következő év tavaszán, a Rákóczi-ház régi hű emberei, azelőtti titkárai: Vélics Zsigmond, Kéry János, sőt egykori jószágkormányzója b. Klobusiczky Ferencz által a szepesi kamara levelei közűl gondosan kiválogattatván, a Pataknál nagyobb biztosságot nyújtó Munkács várába viteté vissza. Később pedig, mivel e nagyműveltségű fejedelemnek levéltárára kiváló gondja volt: Klobusiczky elnöklete alatt külön commissiót nevezett ki, melynek feladata volt nemcsak a szepesi kamara, de az ország hiteles-helyeinek levéltárait is figyelmesen átkutatni, és a hol csak valami okmány találkozott, mely a Rákóczi-háznak különösen jog- és birtokügyeit érdekelte: azokat vagy eredetiben, vagy hiteles másolatban a fejedelmi levéltár számára megszerezni. Thököly Imre politikai levelezéseit is kiválasztatá ekkor a fejedelem a szepesi kamara levéltárából, és újra Munkácsra viteté, sőt a midőn Thököly Törökországban elhúnyt: főtitkárát Pápay Jánost küldé el, hogy mostoha-atyjának részint a konstanczinápolyi franczia követségnél pecsét alatt őrzött, részint az ottani erdélyi háznál találtató irományait, diariumait, leveleskönyveit stb. átvegye és a hazába visszahozza.

Mindezek Munkácsra szállíttatván, igen tekintélyes, nagy levéltárrá egyesíttettek, melyhez II. Rákóczi Ferencz forradalmának immár három évi actái is soroltatnak vala. Főlevéltárnokúl a fejedelem a hű Kéry Jánost rendelé. *) Az archivum a felső-vár

*) Érdekesnek találjuk Kérynek levéltárnoki évi díjazását, Rákóczi urodalmi tisztei és cselédségének conventiós-könyvéből idecsatolni, úgy a mint az neki az 1706-ik év január 1-jétől kezdve járt: „Conventionale Officialium Munkácsiensium.— Conventio Domini

legbiztosabb helyiségeiben: száraz, szellős, bombamentes, vasajtós és vasablakos boltokban helyeztetett el, — Kéry terve szerint a magyar udvari cancellária levéltárának mintájára rendeztetvén, s nem kis költséggel és csínnal készített új, vörösfenyű-szekrényekben állíttatván föl.

A jószág- és jogügyi okmányok a politikaiak- és közigazgatásiaktól egészen el voltak különítve, sőt ez utóbbiak közűl is a régibb Rákóczi fejedelmek és Thököly correspondentiái külön, — magáé az uralkodó II. Rákóczi Ferencz fejedeleméi pedig ismét külön kezeltettek. Ez utóbbiak rendezésére kiváló gond fordíttatott. Két főosztályba soroztattak: egyik képezé a belkormányzati rendes, — a másik a külügyi és titkos levéltárt. Amaz, mely leginkább kormányzati s közigazgatási actákból állott, a jószágos

---

Joannis Kéri, qva Archivi Regestratori.

In paratis talleri centum, id est Imperiales nro. 100. Pro carne bubula floreni Hungaricales octodecim, id est fl. 18. Vini, cerevisiae dietim per justas duas, i. e. just. nro. 2. Frumenti cubuli Cassovienses vigintiquatuor, i. e. 24. Porci tres, i. e. nro 3. Agni quatuordecim, i. e. nro 14. Pisorum, lentium, prunorum, pultium, ptisannae cub. nro 1. Mellis justae decem, i. e. nro 10. Butÿri justae vigintiquatuor, i. e. nro 24. Galinae centum, i. e. nro 100. Anseres viginti, i. e. nro 20. Salis lapides octo, i. e. nro 8. Aceti justae octuaginta, i. e. just. 80. Pro aromatibus floreni Hung. tres, i. e. fl. 3. Saebi librae pro candelis sexaginta, i. e. nro 60. Burendae librae nro centum, i. e. nro 100. Caulium vasa nro duo, i. e. nro 2. Avenae cubuli vigintiquinque, i. e. nro 25. Foeni orgiae qvatuor, i. e. nro 4." („Recens Conventionale Universorum Officialium et Servorum per Dominia Serenissimi Principis ac Domini Domini Francisci Rákóczi de Felső-Vadász etc. etc. etc. Sáros-Patak, Tokaj, Regécz, Szerencs, Ónod, Munkács, Szent-Miklós, Makovicza et Sáros constitutorum, Anno 1706-to, 1. Januarij." Eredeti protocollum a kir. kamara levéltára rendezetlen részében, a Rákóczi-levéltár töredékei közt, ad fasc. 629. — Kolosváry Andrásnak 1698-ban készpénzben 90. m. fr. évi fizetése volt, mint archívi conservatornak; a naturalék nem említtetnek; 1706-ban pedig ép annyi, mint Kérynek, kivévén 100. tallér helyett 100. Rh. frt. (U. o.)

és ó levéltárral együtt Kéry és Kolosváry gondjaira vala bízva, — pontos lajstromokkal bírt, melyekben az okmányok számokkal jelöltettek, s darabonként külön-külön voltak beiktatva. E lajstromok időről-időre készűlének, úgy a mint az udvari cancellariából vagy hadi irodából az ügyiratok csoportonként kiadattak az archivum számára. *Ezen levéltár egy részének lajstromát, — 1000. számtól 1900-ig, — mely 1706-ban készűlt, közöljük a jelen kötet 1—38: lapjain.*

A *titkos levéltár* pedig, a fejedelem főfontosságú állami, diplomatiai és hadi irományait: Rákóczi saját titkos levelezéseinek s utasításainak protocollumait és fogalmazványait, a külföldi fejedelmek, s az ezek udvarainál levő követek gyakran csupa rejtett jelentésű jegyekkel írt eredeti leveleit, értesítéseit, jegyzékeit, negociatióit, a tábornokok tudósításait s csatabulletínjeit, a hadi létszám-kimutatásokat, az ellenségtől felfogott levelezéseket, a nemes testőrség actáit, a fejedelemnek a lefolyt évek eseményeiről sajátkezűleg írt Annaleseit, nejével és nővérével való levelezését, s ezek mellett némi régibb államiratokat s Thököly Imrének is titkosabb naplóit, életiratait és Rákóczihoz írott sajátkezű leveleit, — szóval a legnevezetesebb, s a legnagyobb politikai és történelmi értékű irományokat rejtette magában. E titkos archivum maga a fejedelem főfelügyelete mellett, meghitt belső titkára *Beniczky Gáspár* közvetlen őrizete alatt állott, ki azt 1709- és folytatólag 1710-ben rendezé: de mivel a háború viharai alatt, s *egyedűl*, a roppant számú leveleket, iratokat darabonként nem lajstromozhatta, irnokok segítségét pedig e legóvatosabb kezelést igénylő irományok rendezésénél megmérhetlen felelőséggel járt volna alkalmaznia, — a

rendezést Beniczky csak nagyjában, hátiratok- s számokkal jelzett fasciculusonként foganatosította, ilymódon készítvén az általunk a 38—48. lapokon közlött lajstromot is, a mely szerint ezen titkos levéltár az 1710-ik év első felében (junius 2-káig) 225 és 27, összesen tehát 252 csomagot tett, s VIII. capsulában, A, B, C, D, E, F, G betűk és „Miscellanea“ czím alatt volt elhelyezve. Ez utóbbi czím ama 27. fasciculus „különlegességet“ (VIII-ik capsula) illette, melyben a fejedelem bujdosása korabeli correspondentiák, György őseitől származó némely kiváló érdekű iratok, a már mondott Thököly-félék, Rákóczi nejének Hessen-Rheinfelsi Charlotte-Amelie-nek levelei, török és havasalföldi levelek, egy-két írott könyv és emlékirat, s nevezetesebb curiosumok foglaltattak. (L. a 38—39. lapon.)

Ekkép osztályozva és kezeltetve állott a Rákóczi-levéltár Munkácsvárában, az eseménydús években folyton tetemesen gyarapodva, egész 1711. elejéig. Ekkor a fejedelem, midőn a salánki értekezlet után, a békealkudozások további vezetését Károlyira bízva, Nagy-Péter czár segélyét sürgetendő, személyesen ment Lengyelországba: mivel magában már rég el volt tökélve, hogy ő, személyét illetőleg, a bécsi udvarral netalán kötendő egyességnek semminemű javával élni nem kíván, — a csakugyan bekövetkezett ily eshetőségre előreszámítva, egyszersmind rendelkezést tőn értékesebb ingó javainak, — ide-értve nemcsak családi kincstárát, de hegyaljai drága borait, és méneseit, gulyáit is — lengyelországi jószágaira, nevezetesen jaraszlai urodalmába szállíttatása iránt. S midőn a ménesek és gulyák is Lengyelországba vándoroltak: hogy hagyta volna itt a gondos fejede-

lem legféltettebb kincsét, életének hív tükrét, viselt dolgainak kulcsát, legtitkosabb terveinek tárházát,— *archivumát?!* Rákóczi, háza levéltárának az 1688-iki munkácsi capitulatió után bekövetkezett viszontagságain okúlva: nem akará azt mégegyszer ily hányatásnak kitenni, és pedig most annálinkább, minthogy titkos levéltárának netaláni német kézre jutása, még folyamatban levő diplomatiai negociatióit s ezekre alapított jövendőbeli terveit is fölfedendette volna. Ehhezképest kiadá a rendeletet Beniczkynek és Kérynek, hogy az archivumot csomagolják össze, s a legkönnyebb és időviszontagságok ellen legbiztosabb szállíthatás kedvéért, a csomagokat *hordókra rakatván*, vitessék Lengyelországba. Ilymódon még föl sem tűnhetett az elszállítás: mivel befenekelt hordókban, borok színe alatt történt.

A roppant terjedelmű archivumnak ily elrakosgatása, képzelhető, mily súlyos munka vala; az elszállítás pedig, azon kemény téli időkben, a Beszkídek hófuvatagokkal telt szorosain át, hirtelenséggel majdnem lehetetlen. Pedig a vége felé járó fegyverszünet, s a császári hadaknak már Ungvár alá csapása, lehető gyors szállítást követelt. Veszteni való idő nem lévén: Beniczky és Kéry úgy intézkedtek — mire, hihető, szükség esetén utasítva is valának — hogy csak a titkos levéltárat, és a Rákóczi-ház méltóságaira s a Zsigmond és a két György fejedelmek legnevezetesebb politikai műveleteire (pl. a linczi békekötés, a francia és svéd negociatiók stb.) vonatkozó actákat, továbbá a jog- és birtokviszonyokat illető összes okmányokat indítják el saját felügyeletük alatt Jaraszló felé, — míg a szintén hordókra vert többi iratokat: úgymint II. Rákóczi Ferencz belkormányzati és közigazgatási

levéltárát, a régi Rákócziak családi és gazdasági, s kevésbbé fontos politikai levelezéseit, úgy Thököly ily correspondentiáit, — melyeknek összes száma igen nagy tömeget tett, lehordatják a munkácsi felső-vár sziklába vágott, száraz pinczéibe, hol azok lehetőleg biztosan, sőt még veszély esetére is, a boros-hordók közt elrejtve, megvárhatják a boldogabb időket.

És így történt; a fõntebbi fő-fontosságú acták a hű Beniczkyvel, Kéryvel, a csikorgó kemény télben átvándoroltak a Kárpátok hóval fedett szoros útain, lengyel földre, — míg a Rákóczira nézve kevesebb fontosságú, utóbb említett irományok fasciculusai a vár pinczéibe költözének, befenekelt, elpecsételt hordókban. Csakhogy a kiválogatásnak, úgy látszik, igen hirtelenűl kellett végbemenni: mert a titkos levéltárból is keveredtek némi acták, nevezetesen a fejedelem bel- és hadügyi leveleskönyveinek egyes töredékei, és némely tábornokok: ú. m. Forgách, Eszterházy Antal, Károlyi, Pekry, Bottyán, Mikes Mihály stb. kivált régibb keltű levelei közűl is, a Munkácson maradt csomagok közé. Azonban az öszszes diplomatiai iratok, Bercsényinek úgyszólván minden levele, továbbá, a leveleskönyveknek, valamint Károlyi, Eszterházy és Forgách leveleinek is aránytalanúl nagyobb része elszállíttatott, — szóval *majdnem mindaz*, a mi a titkok titkát rejté, s a minek megmentése, kivált az utóbbi évekre nézve, fődolog vala. A jog- és jószágügyi okmányokból pedig épen semmi nem hagyatott itthonn.

A sors úgy akará, hogy az ekkép eleve biztos helyre vitt *titkos levéltár* lajstromának egyik példánya is Munkácson maradjon; képzelhető, mennyire boszantá az ebben rejlő európai fontosságú diplomatiai

és politikai acták („Gallica,“ „Moscovitica,“ „Polonica,“ Constantinopolitana,“ „Constantinopolitano-Gallica,“ „Romana,“ „Veneta,“ „Prussica,“ „Hollandica et Anglica,“ „Albanica,“ a sok külföldi követ s ügynök titkos utasításai s levelezései, stb.), *puszta czímeinek* olvasása a jó bécsi minister urakat, midőn 1711. junius 24-kén Munkácsvára is császári kézre kerülvén: a pinczék szorgos átkutatásakor, az ott elrejtett régibb s kevésbbé fontos iratokkal, a Lengyelországba vándorolt diplomatico-politikai levéltárnak akkoriban megmérhetlen becsét sejtető ezen jegyzék kezeikbe jutott!

Az ekkép kettészakadt Rákóczi-archivumnak a hazában maradt része Munkácsról a kir. fiscus közegei által Kassára vitetvén, — ott ismét egyesíttetett a szepesi kamara levéltárával, és bár a java rész hiányzott belőle, — a mi megvolt, igen nagy tilalom alatt őriztetett. Az oly gondos figyelemmel kutató, sokérdemű történetbúvár Senkviczi *Kolinovics Gábor*, midőn a Rákóczi-korról irandott főmunkájához 1720. után az adatokat az országban sok felé nyomozta, — valahogy szelet fogott a munkácsi leletről, s hihetően bizalmas ismerősei: a pozsonyi kamara tiszteinek valamelyike útján, sikerült megszereznie a titkos levéltár Munkácson maradt lajstromának mását. Be is iktatta azt emlékűl egész terjedelműleg, kéziratban maradt nagy művének legalább azon, Senkviczen, 1728-ban sajátkezűleg irt eredeti példányába, mely halála után az öreg Kovachich Mártonra, s ettől Gyurikovits György neves okmánygyűjtőre szállott, — kinek hátrahagyott gyűjteményéből én voltam azt szerencsés, épen a folyó évben, megszerezhetni.

Kolinovics, azt hivén, hogy az ezen lajstromban érintett acták is a munkácsi hordókban fölfedezettek közt vannak: mindent elkövetett, hogy történelmi kutatásai czéljából azoknak, ha nem összeségét, legalább jó részét áttekinthesse. Mind hiába; mert még a *valódilag* a kamara kezére jutott kisebb-becsű irományokba sem engedték bepillantani, — sőt meghagyták őt boldog tévedésében. „Optassemus eum nobis *favorem superum*, ut, quae hacce continentur signatura, ijs quoque, si non in toto, saltem bona parte potiri contigisset, *sed frustra.*" Veti oda szomorúan a közlött lajstrom után. (I. m. 834. l.)

A szepesi és pozsonyi kamarák Mária-Terézia uralkodása alatt a budaival egyesíttetvén: 1772-ben a szepesi kamara levéltára átszállíttatott Kassáról Budára, — s a munkácsi Rákóczi- és az ungvári Bercsényi-levéltárból odakerült actákkal egyetember, a kir. kamara központi archivumába kebeleztetett. Itt senyvedtek azután ezen irományok, történet-búvárok szemei elől hét lakattal elzárva, s még lételök is tagadtatva — különben teljes rendetlenségben — egész 1867-ig, a mikor is, az alkotmányos kiegyezés áldásaival élve: alólirott volt az első, ki Akadémiánk nagyérdemű elnöke, *gróf Lónyay Menyhért* akkori pénzügyminister úr ő nmlga különös felhatalmazásával, mindjárt azon év martius havában elkezdette kutatni a kamarai levéltár rendezetlen részét, ezen elkárhoztatott lÿmbust, melyben a Rákócziak, Thököly és Bercsényi levéltárainak töredékei nagy tömegekben fölhalmozva, poros szekrények alá tömve szorongtak és — enyésztek. Öt évig tartott részemről itt csak az 1678—1711. közti kornak búvárlása; a lÿmbus-

beli kórábbi irományokat, figyelmeztetéseim folytán, más történészek, ú. m. *Horváth Mihály*, (Zrínyi Ilona Életéhez), *Szilágyi Sándor*, *Pauler Gyula* és *Frankl Vilmos* vizsgálták és vizsgálják át.

Ezen acták közt találám föl azon, II. Rákóczi Ferenczféle leveleskönyvi töredékeket, s Forgách, Eszterházy stb. féle leveleket, melyekről említém, hogy a titkos levéltár 1711-iki, hirtelenében való összecsomagolásakor, abból a Munkácson hagyott iratok közé keveredtek, — s melyek közűl most, ezen vállalatban, sőt már a jelen kötetben is, a titkos levéltár actáinak kiegészítéséül többeket közlök.

Ez, ímé, a Rákóczi-ház levéltára egyik részének története; most lássuk a másik résznek: a főfontosságú s bennünket oly élénken érdeklő *titkos-*, továbbá a családra nézve kiváló értékű *jószágos-levéltárnak* viszontagságait, Munkácsról elszállíttatása óta.

II. Rákóczi Ferencz fejedelem a nagy kiterjedésű jaraszlai — lengyelországi — urodalomnak csak azon felét bírta, melyet XIV. Lajos király vásárolt volt meg számára, a nagynevű Sobiesky János lengyel király özvegyétől Mária királynétól. Maga Jaraszló városa nem tartozott Rákóczi birtokához; ennek főhelye a díszes franczia parkkal környezett, és Sobiesky által fényesen építtetett *viszocskai kastély* volt, hol a híres lengyel király egy időben gyakorta nyaralt, s hol Rákóczi Nagy-Péter czárt és udvarát 1711-ben fejedelmileg megvendégelé. Itt időzött a bujdosó vezér, udvarával eleintén, — s minden valószinűség azt mutatja, hogy Munkácsról lengyel földre szállított archivumát is ezen kastélyban, mely *„caput dominii“* volt, állíttatta föl.

Hogy pedig a Rákóczi-levéltár a fejedelemnek

Angol- és Francziaországba utazása *után* is Viszocskán maradt, több érv bizonyítja. A fejedelem 1712. november 16-kán indúlt meg a danczkai kikötőbűl említett útjára: ugyanezen idő tájig terjednek titkos levéltára okmányai is, — és ugyanezen évben adá zálogba — örök joga fenntartása mellett — jaraszlai urodalmát, a Báthoryak és Kosztkák utáni rokona: a hatalmas Siniawsky herczeg, belzi palatinus és Lengyelország főtábornoka nejének, szül. Lubomirska Ilona-Erzsébet herczegnőnek, à kihez őt, még első bujdosása óta, folyvást fenntartott gyengéd barátság köteléke fűzte. Kinek gondviselése alatt is hagyhatta volna biztosabban, a vándor-útjaira, idegen uralkodók udvaraiba magával nem vihetett terjedelmes archivumot, — mint e fennkölt lelkű s nemes gondolkozású főrangú hölgynek, a ki iránta való igaz barátságát már annyiszor, nehéz megpróbáltatások napjaiban megmutatta? De továbbá, a jószágon fenntartott *örök-jog* is biztosításául szolgált az ottan letéteményezett levéltárnak.

Ezen örök-jogot a jaraszlai urodalomban, a fejedelem, Rodostón 1735. april 8-kán bekövetkezett halála után érvénybe lépett végrendeletében, ifjabb fiának, György makoviczai herczegnek hagyományozá; és feltűnő, hogy az ezen III. Rákóczi Györgynek 1723-ban III. Károly mint spanyol és siciliai király által adományozott Giunchi-grófságról szóló eredeti diplomája, ma ugyanezen archivumban találtatik. Ki ne keresné itt önkéntelenűl a bujdosó fejedelemfi említett örökjogi viszonya, és a jaraszlai jószág székhelyén Viszocskán letett családi levéltár birtoklása közötti összefüggés szálait?

Hogy az öreg fejedelem később sem szállíttatta

maga után archivumát, midőn Rodostóban, úgy szólván állandóúl megtelepült, — bizonyos; mert maga említi Rodostón kelt Emlékirataiban, hogy levéltárának távollétében, emlékezetéből írja művét. De mi hasznát is vehette volna Törökországban családi okmányainak? és nem biztosabban őríztettek-e ezek az örökjogilag fenntartott jószágban, a szabad Lengyelhonban, melynek Rákóczi is főnemese vala, egy hű barátnő és rokon család gondjai alatt, — mint az európai jog- és birtokviszonyokkal nem ismerős, nem is törődő barbár török állam területén?

Ezen örök-jog iránt III. Rákóczi György, atyja halála után, a herczeg Siniawsky-családdal valószinűleg kiegyezett, — miről a danczkai gród jegyzőkönyvei szolgáltathatnának tanúságot, mint a hol e jogfenntartás hitelesen bejegyezve volt. Meddig maradt a Rákóczi-levéltár még ezután külföldön? nincsen adat reá. Csak hozzávetni lehet, hogy tán Rákóczi György haláláig, ki az 1750-es évek elején még életben volt.

A levéltárban csupán arra van *positiv* adat, hogy a Rákóczi-ház jogait és birtokait érdeklő *oklevelek* 1728-ban még nem voltak a hazában. Ugyanis az 1717-ben elhúnyt Rákóczi Juliána herczegasszony *) örökösei 1728-ban emlékiratot nyújtanak be az országgyűléshez, melyben előadván: „quod *universa Litteralia Instrumenta Bonorum Juriumque Familiae Rakoczianae concernentia*, per Infidelem ac in praesens usque in infidelitate perseverantem *Franciscum Rákó-*

*) Ennek végrendelete Bécsben, 1717. február 26-kán kelt, s ugyanezen évi october 8-kán már „post obitum matris“ osztoznak örökségén gyermekei. (Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltár. Capsa 14. fasc. 3. nro 5.)

czi, dum e Regno expulsus, profugisset, eodem occasione ablata et asportata extiterint, ad quorum recuperationem cum nulla amplius spes nobis super esse videatur," — kérik a törvényhozást, hogy a jogaik és igazaik védelmére szükséges okleveleknek transsumptumokban való kiadása iránt utasítsa a hiteleshelyeket. *)

Rákóczi Juliána gyermekei: János és József, Aspremont-Reckheimi őrgrófok, s Anna, gr. Wolkensteinné, körülbelől egy időben nevekedtek Bécsben II. Rákóczi Ferencz fejedelemnek az udvar által szintén ott neveltetett két fiával: Józseffel és Györgygyel; — lehetetlen tehát, hogy mint unokatestvérek, egymást közelről ne ismerték volna. Fennmaradt-e azonban köztük a rokoni érintkezés legalább némileg, a mennyire t. i. a politikai viszonyok engedték, a Rákóczi-fiúknak atyjok szárnyai alá, külföldre menekülése után is? határozottan nem tudhatni, — de némi nyomokbúl mégis következtethető, hogy *igen*. Legalább Rákóczi György Giunchi-grófságáról és Contrasto birtokáról szóló adománylevelének az Aspremontok archivumában léte erre mutat; sőt a levéltár jelenlegi érdemdús őrétől, t. *Csesznák Lajos* nemzetségi jogigazgató úr, mélyen tisztelt barátomtól arról értesűltem, — bár együtt többször hiába kerestük, — hogy az archivumban létezik egy múlt századi eredeti jegyzék, melynek bizonysága szerint a gr. Aspremontok Rákóczi György halála után ennek Olaszországban élő utódait, bizonyos Mattyasovszky nevű ügyvivőjök közvetítésével pénzösszegekkel segélyezték. **) Végre, midőn az ónodi, szerencsi, bodrog-

*) Aspremont-Erdődy-levéltár. Capsa 90. fasc. 1. nro 27. Eredeti fogalmazat.

**) György Párisban a Bethune marquis családból nősűlt

keresztúri, borsi-i, hernád-németi-i, makoviczai és ledniczei Rákóczi-urodalmak örököse: az 1787-ben született Aspremont-Reckheim Mária-Gobertína grófnő, gr. Erdődy Györgyné, 1863-ban az Aspremont-nevet Magyarországban magával sírba vitte, hátrahagyott irományai közt találtatott egy, élte végéveiben Dél-Olaszországból érkezett levél, melyben egy már csak leánygyermekekkel bíró „*Ragouzzi-Rákóczi*", állítólag Györgynek ivadéka, jelenti lételét, nem azért — úgymond — hogy dúsgazdag rokonától valamit igényeljen: mert hisz erre rászorúlva sincs, és jól tudja, hogy a férfiágot illető Rákóczi-javak a kir. fiscus kezére jutottak, — hanem csak azért, hogy rokona előtt teljesen ismeretlenűl ne haljon el. Midőn a lelkes *gróf Erdődy István* — Erdődy György grófnak és az utólsó Apremont grófnőnek legidősb fia — ezen levelet olvasta, nyomoztatni kezdé Dél-Olaszországban a Rákóczi-atyafit: de az, akkor már elköltözött az illető városból, és nem tudták, hová? hanem mutattak egy régi olajfestésű képet, mely utána hátramaradt; e kép a *nagy-sárosi várat* ábrázolta II. Rákóczi Ferencz korában, s az Erdődyek az érdekes ereklyét siettek megszerezni.

Mindezek némi nyomait mutatják III. Rákóczi György utódainak, — de az egész még ép oly ködös, homályos, mint maga ezen kalandos életű bujdosó fejedelemfi pályája: párisi titkos találkozásai a török nagykövettel és Villeneuve marquis-val 1742-ben, Konstanczinápolyba utazása, 1751-iki betörési kísérletei, az 1753-iki alföldi népforrongás fejeivel való összeköttetése, s végre az őt apjának munkácsi várában ért rémséges haláláról szóló Kazinczy-féle hagyomány. Mindezekre nézve, noha épen nem régi dolgok,

még úgyszólván teljes homályban van a történelem, s csak bizonytalanúl lehet tapogatódzni egy-egy rejtélyes szál után.

Elég az, hogy a múlt századi Aspremont grófok egyikének sikerült a Rákóczi-ház jószág- és jogügyi, úgy szintén II. Rákóczi Ferencz titkos levéltárát, — akár III. Rákóczi György makoviczai herczeggel vagy utódaival, akár pedig a herczeg Siniawsky-családdal fenntartott érintkezéseik által, — utóbbi esetben valószinűleg az országba később visszatért *Beniczky Gáspár* útmutatásai nyomán — a hazába visszaszerezni. E visszaszerzésnek a legnagyobb titokban kelle történni: nehogy Rákóczi Ferencz politico-diplomatiai iratai valahogy fölfedeztessenek; mert a bécsi udvar ezeket kétségkivűl azonnal elkoboztatta, s behozatalukért — akkor még — kemény számadásra vonta volna a Mária-Terézia alatt a Rákóczi-rokonságért egy ízben már különben is majdnem pórúl járt Aspremontokat. *) A visszaszerzést alkalmasínt a hazafiúi erényeiről, különösen bőkezű alapítványairól a magy. nemzeti muzeumra és Ludovicaeumra, ismeretes János-Gobert őrgróf (szül. 1757, † 1819.) eszközölte, kiben a család férfiága kihalt, vagy még hasonnevű atyja.

A *családi okmánytár* elnyerését az Aspremontok, természetesen, el nem titkolhatták: miután innét vett okleveleiket a Rákócziak férfiága, illetőleg a nota infidelitatis folytán ennek javaiban örökösödött kir. fiscus ellen emelt igénypöreik támogatásáúl föl kelle mutatniok; azonban, igenis, mélyen hallgattak *II. Rákóczi Ferencz titkos levéltáráról*, melyet Aspremont

*) L. ez utóbbi esetre nézve: Hormayr, Anoemonen.

gróf, nagy óvatosan, az ónodi vár egyik rejtekébe falaztatott vala. És okosan; mert a mint a családi oklevelek hazakerülése kitudatott: mindjárt főlléptek a herczeg Bretzenheimok, a gr. Károlyiak és gr. Illyésházyak, mint a férfiágat illető sáros-pataki és regéczi, debrői, báthori és ecsedi, s nagy-sárosi uradalmak impetratorai s új adományosai, — kiknek aztán az ezen jószágokat illető okmányokat, a koronai ügyészség rendeletére, ki is kellett adni.

A kir. fiscus kezére s ettől részben másokra szállt munkácsi és szent-miklósi, tokaji, felső-vadászi, somlyai, és érmellyéki (Székelyhid, Diószeg, Sólyomkő, Élesd, Pocsaj), valamint az erdélyi (Radnóth, Örményes, Teremi, Gyalu, Halmágy, Görgény, Fogaras stb.) urodalmakra vonatkozó oklevelek azonban *nagyobbára*, — a Rákóczi-ház méltóságaira és a leányági negyedre vonatkozók pedig *általában mind* megmaradtak az Aspremontok birtokában.

Később, az ónodi várat a Sajó vize mindinkább rombolással fenyegetvén: az utólsó Aspremont gróf kibontatá a befalazott titkos-levéltárat, és a Rákóczi-ház okmánytárával egyetemben Trencsénybe, a ledniczei urodalomhoz tartozó regényes fekvésű rovnyei kastélyba — saját kedvencz tartózkodási helyére — szállíttatta. Itt azután a jog- és birtokügyi még mindig roppant tömegű actákat részint ő, részint folytatólag egyetlen leánya gr. Erdődy Györgyné, egymásután két levéltárnokkal, évek hosszú során át, — igen pontosan és nagy munkával készült, bő kivonatos elenchusokkal fölszerelve — újra rendezteté. Ez történt a Rákócziak méltóságait jelző actákkal is: csak II. Rákóczi Ferencz titkos-levéltárára nem került rá a sor, mint a melyet szellőztetni még min-

dig nem vala tanácsos. E nagybecsű levéltár tehát teljességgel megmaradt egész a legújabb évekig ugyanazon állapotában, a mint azt még 1710-ben Munkács várában maga a dicső fejedelem, s belső titkára Beniczky Gáspár nagyjában rendezék, s kék vagy piros selyemszalagocskákkal csomagonként öszszekötözgetve, sajátkezű hátiratokkal, és az itt két példányban megőrzött s egy példányban Munkácson hátramaradt lajstromnak megfelelő számokkal jelzék. Kivévén, ha az idők és a sok ide-oda hurczolás folytán egyik-másik csomag széllyel-bomlott, s kivévén Rákóczinak e lajstromokban világosan jelezve lévő, sajátkezűleg irott Annaleseit, („Proprium manuscriptum Suae Serenitatis, Anno 1703.“ „Proprium item S. S. manuscriptum actorum Anni 1704.“ Proprium manuscriptum S. S. actorum Anni 1705.“ stb.) melyeknek, fájdalom, többé semmi nyomuk. Talán e kéziratokat a fejedelem, mint a vezérlete alatt viselt háború kész történetét, magával vivé Francziaországba? vagy másutt vesztek el? — titok leple födi. Ma már egykori fennlétöket is csak a többször említett lajstromok mutatják.

Az 1840-es évek elején a Rákóczi-Aspremont levéltárat gr. Erdődy György és neje, Rovnyéról rendes lakhelyökre: a Vas vármegyei gyepű-füzesi kastélyba szállíttatták, — és itt őriztetett az, egész a grófné halála utánig, midőn gondviselése a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-utódok legidősbjére: a hazafias és liberalis szellemű *Erdődy István* grófra szállván, — ő 1865-ben átviteté azt a szomszéd *Vörösvárra*, hol újon építtetett nagyszerű kastélyának pompás tornyában helyezteté el, szellős, száraz, elkülönzött, boltozatos, vasajtós helyiségben, melynek

bejáratát az Aspremont és Erdődy grófok czímerei diszítik.

Ugyancsak e nagylelkű Rákóczi-ivadék nyitá meg e levéltárat *először* a tudomány számára: midőn b. e. *Szalay Lászlónak* 1864-ben, két ízben, megszemlélni, s egy részét lemásoltatás végett Pestre szállíthatni megengedé. Szalay mintegy 48 órai ott időzése után, alólirott volt oly szerencsés, mint a fenttisztelt gróf úrnak és főúri családjának mindannyiszor feledhetlen szivélyességgel fogadott vendége, több ízben, ú. m. 1866 és 68-ban, majd ismét 1870, 71 és 72-ben Vörösvárott hetekig időzni, és a nagynevezetességű archivum kincsei közt szabadon búvárkodhatni, — mindent, a mit csak kiszemelni jónak láttam, lemásolhatván, vagy a m. tud. Akadémia számára lemásoltatás végett Pestre szállíthatván. 1870-ben *Szabó Károly* t. tagtársunk is velem jött Vörösvárra, ki is a Rákóczi-ház Árpádkori okmányainak vette mását. (Regestáit l. Századok, 1870-iki évf. 605. l.)

Midőn a Rákóczi-levéltár föntebbiekben vázolt viszontagságos történetét — melyhez hasonlóval kevés archivum dicsekedhetik — befejezném: nem tehetem ezt a nélkül, hogy a kinek e kitűnő levéltár ismeretét, s annak Európára szóló okiratai lemásolhatását és napfényre bocsátását a tudomány első sorban köszönheti: a nagy Rákócziak méltó utódának s örökösének, a nemes hazafi *gróf Erdődy István* úr ő mlgának e helyütt is, úgy magam, mint a m. tud. Akadémia s ennek történelmi bizottsága nevében, őszintén érzett hálámat és hazafias elismerésemet a leghathatósabban s mély tisztelettel ki ne fejezzem. Sok ily fennkölt lelkű honfiút a magyar hazának, sok ily pártfogót a tudományosságnak!

A mi már a jelen kiadvány első osztályának: a had- és belügyi résznek reám bízott szerkesztését illeti, — erre nézve azon elvet vélém követendőnek, hogy a rendelkezésemre álló roppant anyagot, könynyebb áttekinthetés végett, íróik- vagy tárgyaiknál fogva egymással szorosabban összefüggő csoportozatonként, és ezek körén belől időrendben szerkesztve teendem közzé.

És pedig, először is közlendem, mintegy bevezetésűl, Rákóczi Ferencz mind belkormányzati és közigazgatási, mind pedig politico-diplomatiai titkos-levéltárának egykorú, 1706 és 1710-iki eredeti lajstromait, úgy, mint azok a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártt, s illetőleg a Rákóczi-fiscale archivumban Budán fennmaradtak. Mert habár ezen lajstromok — az első, mely csak töredék, s a második, az 1710. utó-feléből való és az 1711—12-iki emigrationalis actákra nézve — hiányosok is: mindazáltal nemcsak hogy önmagokban véve igen becsesek, de az egésznek is meglehetős képét nyújtják, úgy tartalmi, mint beosztási tekintetben.

Ezek után az első nagyobb csoportozatot maga a fejedelem had- és belügyi levelezési könyvei képezik, részint a vörösvári, részint a budai archivumból. Ezek közlésében évek szerint haladva: miután az 1703 és 1704-ik évekről való leveleskönyvek hiányzanak — sőt ilyeneknek a háború e két első évéből a lajstromokban sem lelek nyomára — e hiányon a Szatmár vára 1704 végén történt capitulatiója alkalmával a fejedelem titkos levéltárába került szatmári leveles- és levélkivonatos-könyvek közlésével véltem segíteni, — és pedig annálinkább, minthogy e könyvek nagyobbára maga Rákóczinak tábornokaihoz inté-

zett utasításait, avagy ezeknek, név szerint különösen Sennyey Istvánnak, Károlyi Sándornak és Buday Istvánnak correspondentiáit tartalmazzák. E levelek ugyanis a szatmári helyőrségnek egyszer Sennyey, s másodszor Buday táborára való győzelmes kiütéseikor felfogatván, gr. Csáky István felügyelete alatt könyvekbe irattak, sőt a nevezetesebbek Glöckelsperg és Löwenburg cs. tábornokok kedvéért latínra is lefordíttattak. Én, természetesen, a magyar szöveget közlöm, csak itt-ott, a hol ez hiányos, használva kiegészítőűl a latínt. E szatmári leveleskönyvek igen alkalmasok az 1703. és 1704-iki Rákóczi-féle levelezési protho-collonok hiányát pótolni.

A következő 1705-ik évtől kezdve már úgy szólván mind megvannak a fejedelem saját leveleskönyvei, egész 1712-ig, bezárólag. E könyvek nagy gonddal vitettek, a fejedelem legmeghittebb titkárai: Ráday Pál, Jánoky Zsigmond, Beniczky Gáspár, Aszalay Ferencz, Pongrácz György, Kántor s Krucsay István által, sőt olykor Rákóczi maga kezével irta be azokba Bercsényi, Károlyi, Forgách, Eszterházy Antal és Dániel, Bottyán, Barkóczy, Pekry, Orosz Pál, Mikes Mihály, Andrássy István és más tábornokaihoz s legfőbb híveihez szóló, — eredetiben igen sokszor, Bercsényinek s Károlyinak, Forgáchnak, Eszterházy Antalnak majdnem mindig sajátkezűleg írt — bizalmas leveleit, tudósításait, terveit és rendeleteit. Mily nagybecsűek e levelek — fölösleges volna csak bizonyítgatni is. Magok beszélnek, és irójuk kiléte. A jelen kötettel az 1706-ik év végéig érünk, — a hátralevők még vagy két kötetet fognak tenni. És ez lesz az *első csoportozat.*

A *második csoportot* Bercsényinek Rákóczihoz szóló,

mintegy tizenkétszáz eredeti, bizalmas levele képezendi, — míg a *harmadikat* Károlyi Sándor, és úgy tovább: Forgách, Eszterházy, a kisebb tábornokok, a polgáriak, a hatóságok levelezései, az erdélyi correspondentiák, a szoros értelemben vett katonai ügyiratok, stb. alkotandják, — minden csoportozat korrend szerint szerkesztve, s mai helyesírással, de a régi kiejtés hű megtartása mellett, közölve.

Csak legyen erőm a nagy feladat valósíthatására!

Budán, 1872. november 25-kén.

THALY KÁLMÁN m. k.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

FEJEDELEM

HADI ÉS POLITIKAI

LEVÉLTÁRÁNAK LAJSTROMAI.

I.

REGESTRUM

Quarumdam litterarum in archivo Suae Serenitatis Principalis contentarum.

— 1706. —

[1] Vajjon nem tévedésből áll-e kétszer ez?

Nro.

Nro.

Nro.

Vallai malom-helyrül való contractus 1222

Okolicsányi Mihály uram fidejussiója Pongrácz András iránt 1223

Krejcz generál iránt való fidejussionalis 1224

Horti István uram recognitiója az erdélyi Consiliumnak transmittált pecsétnek kezéhez vételérül 1225

Nagyváti János uram ellen való deliberatumok az reformatum ministeriumnak 1226

Ecsed építésérül való projectum 1227

Jantó János iránt való kezeslevél 1228

Eszterházi Dániel uram Dunántúl való expeditiója iránt lett projectum és instructio 1229

Instructio illrmi comitis Dni Danielis Eszterházi super modalitate expeditionis Transdanubianae 1230

Csáki András ellen peragált inquisitio 1231

Lustralis lista regiminis Palocsiani 1232

Erdélyi s máramarosi sórúl való relatio . 1233

Harminczadrúl való relatio 1234

Büdöskőrül való relatio 1235

(1233–1235: Pápai uram vette kezéhez 6. 8-bris 1706. Szécsénynél.)

Munkácsi conspiratio iránt való inquisitio 1236

Processus contra conspiratores Munkacsienses . . . 1237

Bercsényi uram némely levelei 1238

Káromkodás megtiltása iránt való patens 1239

Extractus erogationis pecuniae a die 4. Julÿ usque 22. Aug. ex perceptoratu Schemniciensi administratae . 1240

Instructio generosorum Emerici Bezerédi, Adami Balog et Stephani Szekeres colonellorum 1241

Balku familia privilegiumának copiája némely dézmákrúl 1242

Slik levele iránt való inquisitio 1243

Registrum nobilium incl. comitatus Krasznensis equestris ordinis 1244

Nemes vármegyék zsoldosibúl álló regimentek specificatiója. (N. B. Die 18-a 7-bris Szécsény alatt Bakos uram által kérette el Ráti uram.) 1245

Ráti uram signaturája valamely rézrül s köpenyegekrül 1246

Illyésházi Miklós uram levele 1247

---

[1]) Itt 6. szám hibázik a regestrumból.
[2]) Itt ismét kimaradt 66. szám a lajstromból.

Nro.

Anno 1706. die 12-a Maji, in castello Kis-Tapolcsány per me V. N. inchoata et continuata est subinserta ac subsecuta

REGISTRATIO.

Cista. Nro.

Literae intimatoriae et patentales illustrissimi domini comitis Simonis Forgách, ratione generalis insurrectionis ad comitatus transmissae 1500

Convocatoriae et specificatio regalistarum pro Conventu Husztiensi, in diem 8 Martÿ Anno 1706. indicto . 1501

Testimoniales Georgij Ramocsaházi, super assignatione bonorum Fancsikaiensium Ladislao Reviczki facta . 1502

Conventio cum operariis ad arcem Munkács 1503

Specificatio captivorum Cassoviam, Ecsedinum ductorum 1504

Examen Danielis Gunderfinger cum aliis accessoriis, de casu Veseniensi institutum 1505

Transactio comitis Francisci Lippai de Zombor cum Camera Schemnicziensi 1506

Processus Ritterianus 1507

Replica inclyti comitatus de Bereg ad puncta ablegati generosi Ladislai Bay. 1508

Replica inclyti comitatus de Ugocsa ad puncta ablegati generosi Ladislai Bay. 1509

Copia instructionis spectabili ac generoso Francisco Bertóti, per illustrissimum comitem Antonium Eszterházi datae 1510

Item ordines regulari militiae, per dictum dominum comitem exhibitae 1511

Lista militiae Siculicae in regimine Szappanosiano . . 1512

Inscriptio super vexillis 1513

Lista militiae ex sede Siculicali Aranyas 1514

Specificatio stipendiariorum a personis in militari servitio constitutis praestandorum in comitatu Gömöriensi 1515

Proventus et erogatio salis nitri Kalloviensis . . . 1516

Specificatio tormentorum in arce Munkács 1517

Replica inclyti comitatus Zemleniensis ad puncta ablegati 1518

Testimoniales super contradictione conventiculo Eperjesiensi 1519

[1]) Ettől fogva más kéz irása a lajstrom.

Nro.

Inquisitio in inclyto regimine Szappanosiano, et quidem in negotio Balthasari Koncz peracta 1541
Extractus processus judiciarÿ in negotio praedonis Pintye 1542
Literae missiles Stanislai Rossolczky, canonici Cameniczensis 1543
Literae missiles domini Michaëlis Barcsay, in negotio Pintye 1544
Instructio Pauli Prileczky, in negotio commercÿ Szakolczae instituti, constituti inspectoris 1545
Extractus literarum bona Dombó, Henye, Nyék, Dobroniva, Cseri, Tornya, Szádvár, Szerednye, Pálócz et Léva concernentium 1546
Puncta Regulamenti culturae vinearum 1547
Instructio Georgii Csányi salis inspectoris Tokajensis, una cum reversalibus ejusdem 1548
Copia literarum privilegialium oppidi Bereg, cum copia inquisitionis et informationis 1549
Series articulorum in oppido Huszt, die 8-a mensis Martÿ Anno 1706. conclusorum 1550
Plenipotentia ablegatis Transylvanicis ad tractatum pacis Tyrnaviam euntibus data 1551
Informatio proventuum dominiorum Tornensium necnon in comitatu Tornensi existentium bonorum Gyulaianorum, ab Oeconomico Consilio data [1]) . . . 1552

Negotium comitatus Honthensis cum civitate Schemnicziensi, quoad medietatem pagi Stefolto 1553
Transactio spectabilis ac magnifici Alexandri Károlyi, cum nonnullis comitatibus, civitate Debreczeniense, oppidis hajdonicalibus et commissariis 1554
Instructio Andreae Kolosvári quoad praesidia Munkácsiense et Husztiense 1555
Specificatio captivorum Germanorum in Huszt . . 1556
Negotium Poloni Mikulasojoczki 1557
Krucsai Márton projectuma 1558
Inventatio bonorum fiscalium Kalloviensium 1559

---

[1]) Itt újra az előbbeni kéz folytatja a regestrumot.

Nro.

Puncta trium receptarum religionum 1560
Memoriale incliti comitatus Zempliniensis 1561
Donatio Michaëlis Pap et manumissio Mathiae Kuszta 1562
Memorialis comitatus Beregiensis 1563
Item negotium comitatus Zemléniensis 1564
Negotium Leonardi Begányi 1565
Negotium exulantium Transsylvanicorum 1566
Patens ad comitatum Zarándiensem 1567
Processus inter Gasparum Bajus et Graecos Tokajenses 1568
Patentales quoad circulationem monetae rubrae in Transylvania et Partibus 1569
Specificatio quarundam rerum commercÿ Szakolczensis 1570
Specificatio Caroli Has, quoad expensas circa arcem Agriensem 1571
Inquisitio quoad aureos quinquaginta vexillifero Germanico ademptos 1572
Puncta contra ventionis armistitii per Mediationem porrecta 1573
Informatio et extractus Pauli Láni quoad negotium ferri 1574
Difficultates quoad stationes Germanorum Transsylvaniensium 1575
Memoriale regiminis Gundelfingeriani 1576
Instructio braxatorum in bonis Serenitatis Principalis 1577
Specificatio rerum Vilsonianarum per Stephanum Szepesi ademptarum [1]) 1579
Salvus conductus comitis a Vratislau 1580
Tatárországra keresztyénekhez irott patens 1581
Literae capituli Castri-Ferrei et civitatis Szombathely quoad Confoederationis revisionem 1582
Literae replica et passus Joannis Stadneczki . . . 1583
Projectum et puncta circa commercium Szakolczensem 1584
Extractus restantiarum nonnullorum inclytorum regiminum 1585
Instructio spectabilis ac generosi Stephani Török et Francisci Babocsai ad comitatus Transdanubianos, quod insurgant et hajdones portales expediant . . 1586

[1]) Egy szám kimaradt a regestrumból.

Nro.

num Hámor, Pila et Felső-Zdány a bonis Revistiensibus 1609
Instructio Pauli Prileczki quoad commercium Szakolczense 1610
Literae Regis Augusti 1611
Repartitio deputati fl: 9895 pro Transylvanicis per Danielem Vas facta 1612
Universalis specificatio captivorum Germanicorum et Hungaricorum 1612
Projectum Consilii Aulici quoad pretium rerum venalium valoremque et cursum cupreae monetae 1613
Specificatio mercium Czaunerionarium Serenissimo Principi exhibitarum 1614
Instructio decimatorum Anni 1706. et specificatio eorundem 1615
Specificatio familiae et domesticorum Transylvanensium 1616
Specificatio Transylvanensium receptorum in companiam nobilium 1617
Extractus tam generalis quam specialis fiscalitatum Maramarosiensium 1618
Conventio quoad molam in fluvio Hernád erigendam . 1619
Replica praepositi Vespremiensis quoad statutionem et requisitionem quandam 1620
Specificatio introitus et exitus proventus Consilii Oeconomici 1621
Aliud deputatum Transylvanense 1622

Die 2-da Julÿ Ujvarini facta.

Opinio Michaëlis Okolicsányi in negotio successorum Lessenyei 1623
Determinationes quaedam Consilii Aulici, die 2-a Julÿ ad É.-Ujvár factae 1624
Specificatio quarundam mercium Turcicarum, cum pretio earundem, die 30-a Julÿ 1625
Informatio Joannis Kazi in negotio Michaëlis Tót, alias Szepesi 1626
Projectum resolutum Pauli Láni quoad negotium salis nitri 1627

	Nro.
Replica comitatus Barsiensis ad literas Ladislai Ocskay	1628
Informatio Consilii Oeconomici et instructiones circa oeconomiam fodinasque cupri Szomolnokienses . .	1689
Informatio et extractus bonorum fiscalium Streczensium, Levenburgensium et Vichterianorum	1630
Informatio quoad proventus Consilii Oeconomici . .	1631
Literae comitatus Gömöriensis quoad repartitionem stipendiariorum et limitationem venalium	1632
Opinio Baronis Hellenbach quoad cupreae monetae sensim fiendam sublationem	1633
Relatio Joannis Kovács, quoad fiscalitates Transdanubianasae, cum relatione comitis Stephani Csáky, de dispositionibus ibidem factis	1634

Et haec usque ad primam Augusti in Julio.

Die 6-a Augusti Registratae.

Literae Ladislai Piber quoad decimas et sedecimas .	1635
Replica Mathiae Andrási quoad negotium religionis .	1636
Attestatio quoad impeditam praeemptionem pecorum per Gregorium Gellén	1637
Informatio quoad bona Bereniensia	1638
Informatio in negotio domini Francisci Galambos . .	1639
Recognitio quoad interemptionem Josephi vigiliarum praefecti	1640
Replica domini Pauli Kajali quoad molam cum Andrea Kazinczi controversam	1641
Ordinum et dispositionum bellicarum protocollatae minutae in uno fasciculo	1642

Die 10-a Augusti 1706. sub Strigonio in castris.

Projectum domini Joannis Szent-Iványi in negotio regularis sui regiminis, vulgo palotás dicti	1643
Registrum seu numerus status dominorum Transylvanici in Moldaviam exeuntium !	1644
Paria testamenti Francisci Dobó	1645
Literae Stephani Szirmay, cum extractu litterarum Josephi de Ordonies ad dicasterium Ducatus Styriae exarata-	

Nro.

Literae Georgii Caroli Drichsberger supremi Commissariatus Bellici, cum annexis; Posonio emanatae . 1664

Literae E. Wilschon Vienna emanatae, Mediationi transmissae, cum deliberatione domini Alexandri Platti et specificatione damnorum per dominum Stephanum Szepesy eidem illatorum 1665

Limitatio venalium inclyti comitatus Posoniensis . . 1666

Acta inclyti comitatus Barsiensis, cum literis domini Ladislai Ocskay, in facto statuendorum stipendiariorum militum 1667

Recognitio Bellici Commissarii Gabrielis Gőcze ratione persolutionis summae pecorum Nedeczkianorum . . 1668

Projecta cum replica venerabilis Capituli Strigoniensis et reverendissimi domini vicarÿ Strigoniensis necnon archidiaconi Tornensis 1669

In Septembri, et quidem

Die prima Septembrts registrari coeptarum literarum series taliter sequitur:

Erogationes ad culinam aulaeque familiarios comitis Danielis Eszterházi 1670

Introitus et exitus officinarum salis nitri 1671

Aklin nevű jószágrúl való informatio 1672

Conscriptio bonorum Stephani Barlók adhuc fiscalium. 1673

Series ac lista ad Conventum Szecsenieusem convocatorum . . . . 1674.

Literae baronis Kuchlander quoad captivum Andream Kis 1675

Specificatio bonorum Thökölianorum, cum determinatione praetensionis urburariorum Schemnicziensium et Cremnicziensium quoad aureos 3000. 1676

Literae status Evangelici quoad negotium ecclesiae Devék-Ujfalusiensis 1677

Puncta quoad decimam ac alios proventus ecclesiasticos Sepsienses 1678

Commissio Gabrielis Jósika in negotio Andreae Csáki . 1679

Tabella quaedam solutoria militiae Gallicae 1680

Nro.

Literae et extractus Joannis Pruchner super universa perceptione et erogatione sua 1681
Paria nonnullarum deliberationum in negotio familiae ac successorum Stephani Váradi senioris 1682
Capitulatio cujusdam Galli Friderici Massareta . . . 1683
Projectum resolutum Francisci Úz districtualis commissarii . . . . : . . 1684
Literae missiles Francisci Bertóti et Alexandri Keczer in specialibus negotÿs 1685
Paria literarum in negotio urburariorum Rosnaviensium et Dobsinensium ad baronem Hellenbach . . . 1686
Literae domini Sigismundi Jánoki quoad puellam quandam adulterii et homicidii accusatam, necnon Gotta dictum hominem 1687
Series tricesimatorum, qui quando et quorum Regias ex Cancellaria perceperunt 1688
Attestatio Andreae Radics quoad proventus molae Beregszásziensis, quibus scilicet cessit 1689
Processus magistratualis contra Susannam Lubietoski infrauticidam 1690
Negotium Joannis Vilhelmi Teschmacher negotiatoris Londinensis 1691
Paria inquisitionis reverendi patris Lokoviensis . . . 1692
Literae Joannis Labsánczki cum instantia Pauli Prileczki 1693
Dislocatio militiae juxta portas comitatuum et civitatum in districtu Krucsaiano, die 28. 8-bris 1705. ad Egregy facta 1694
Literae Stephani Kálmánczai quoad bona Husztiensia negotiumque salis, tricesimae, ac aliorum Máramarosiensium actorum 1695
Conceptus seu minutae S. G. Dni Sigismundi Jánoki in diversis negotiis, necnon Dni Pauli Ráday in negotio Ladislai et Joannis Nagy-Mihályi ad praefectum Lucam Keresztes 1696
Literae Archiepiscopi Colocensis et replica ad easdem quoad negotium pacis 1697

Nro.

Die 25. Septembris ad Új-Bars.

Bonorum Illavensium conscriptio, cum annexis literis Consilii Oeconomici, Patrum Trinitariorum . . . 1723
Conscriptio Abbatiae Pornó 1724
Opinio Georgij Gerhard et Ladislai Benyiczki circa impositiones 1725
Correctum Edictum 1726
Tabella taxae literarum in Cancellaria Serenissimi Principis Aulica 1727
Tabella parochorum, in districtu Rabensi, homagium praestitorum 1728
Dominij Strecseniensis portionisque Levenburgianis status 1729
Conscriptio possessionis Kelecsény, Scarbalanensis . . 1730
Projectum Joannis Henrici Seyfrid cum Francisco Szluha, quoad permutationem captivorum . . . 1731
Conscriptio possessionis Saucsina 1732
Puncta armistitii a commissione caesarea mediationi exhibita 1733
Projectum resolutum regiminis praetoriani, karabélyos dicti 1734
Conscriptio possessionis Szete 1735
Articuli Conventus Husztiensis Transylvanorum . . 1736
Specificatio eorum, qui ex Strigoniensibus homagium praestiterunt 1737
Protestatio Jesuitarum Neo-Soliensium 1738
Literae Joannis Sréter quoad postarum magistrum Schemnicziensem 1739
Specificatio vulneratorum et captivorum ac occisorum occasione tumultus É.-Ujváriensis 1740
Relatio captivorum Nitriensium 1741
Specificatio arcium, castrorum et civitatum, in quibus praesidia intertenenda et exolvenda 1742

Die 9-a 8-bris 1706. ad Tornallya positis.

Inquisitio contra commissarios in negotio religionum deputatos 1743

	Nro.
Accorda sive capitulatio punctorum arcis Tokajensis .	1744
Instructio pro Consilio Oeconomico	1745
Connotatio excessuum regularis militiae certis in comitatibus patratorum	1746

Die 17-a 9-bris 1706. In castris ad Lőrinczi positis.

Ns Liptó vármegyében az insurrectióra inhabilisek listája	1747
T. N. Kajali Pál uram informatiója a veres pénz iránt	1748
Erdélyi nemes vármegyék és székely székek gratiát impetráló instantiájok, cum resolutione	1749
Kassai fortificatio iránt küldött projectuma T. N. Bertóti Ferencz uramnak, arra lött resolutióval . . .	1750
Bezerédi Imre uram ezerebeli voluntéroknak specificatiója	1751
Verebélyi Péter uram instructiója, Eperjesre a mikor küldetett	1752

Jászok instantiája cum resolutione. Rosnaviae, in mense X-bri Anno 1706.	1753
Ns Hont, Bars, Liptó, Zólyom és Túrócz vármegyék deputatusi által concinnált venalék limitatiója . .	1754
Alagi Jakab ellen való inquisitio	1755
Literae adjudicatoriae vice-comitis Comaromiensis, in causa incessus É.-Ujváriensis, 20. 7-bris 1706. extradatae	1756
Anno 1706. in mense 7-bri Esztergom vára megvételekor concipiált patens, mely ki nem bocsáttatott [1])	1757
Acta 6. inclyti Consilii Oeconomici, Anno 1706. in mense X-bri	1778
Méltóságos generális Károlyi Sándor uram ő nagysága commandója alatt levő hadak listája	1778
Animadversiones Apologicae in caesaris responsum supra puncta pacis	1779
Szentpéteri Imre uramnak adatott instructio, Karácsoni Sándor nevű görög dolgában Egerben küldetvén .	1780

[1]) Itt ismét 20. szám kimaradt a regestrumból.

Nro.

Tekintetes Nagyságos Sennyei István uram ő Nagysága levele Nagy-Szombatbúl, a caesarea commissio plenipotentialissának copiájával, cum considerationibus in iisdem occurrentibus 1781

Gróf Csáki István, Tekintetes Nemzetes Jánoki Zsigmond, Gerhárd György, Kajali Pál és Labsánczki János uraméknak in casu plenipotentiariatus adatott instructio, Szécsénynél 8-a 8-bris 1706. 1782

Tabella universarum solutionum militarium 1783

Kajdi István ezerének mustratáblája 1784

Tatai dominiumnak conscriptiója 1785

Fejes Jakabnak Dobos János ellen való instantiája . . 1786

Komlósi Sándor gyalog companiáinak listája 1787

Az Oeconomicum Consilium által elpecsételt portékák specificatiója 1788

Vármegyék limitatiói 1789

Conscriptio bonorum Sárfőiensium 1790

Fekete János számadási extractusa 1791

Determinatio articularis occasione Conventus Szecseniensis in negotio religionis et templorum 1792

A tábori zsákmányolásnak rendi 1793

Méltóságos Generális Gróff Bercsényi Miklós uram által Anno 1706. adatott Regulamentum 1794

Examen Joannis Nicolai ab Hajdeu 1795

Examen Stephani Pinyighe 1796

Examen Joannis Tóth Nagy-Fedémesiensi 1797

Extractus inventarii arcis Ungvariensis 1798

Pro Anno 1707 a téli quártélynak rendi 1799

Specificatio ad arcem Ung requisitorum 1800

Dispositio inclyti artilleriae 1801

Generálisoknak és kapitányoknak orderek formája 10. X-bris 1706. 1802

Krucsai János ezerebéli kárvallott katonák specificatiója 1803

Commissariatushoz lött intimatiója Méltóságos Fő-Generális uramnak 10. X-bris 1706. 1804

Dispositio circa oeconomiam propriam Suae Serenitatis; Munkacsini, 30. X-bris 1706. facta 1805

Nro.

Királyi városokbeli bóltokban lévő portékák specificatiója 1829
Szepesi János postamester uram Rosnón resolváltatott instantiája 1830
Erdélyi egy karabélyos és öt mezei ezerekre esztendeig való költség tabellája 1831
Praetensa gravamina in negotio permutationis captivorum a parte Caesarea transmissa 1832
Specificatio requisitorum circa equos artilleriae . . . 1833
Az erdélyi czigányok dolgában egy kis notatio . . . 1834
Erdélyi Convocatoria vagy Regalis, pro 28. Martij 1707. 1835
Dislocatio postarum Transsylvaniensium 1836
Só dolgában irott levél a nemes vármegyékre . . . 1837
Maros-Vásárhelyre való bémenetel rendi 1838
Pathai Kristóf és Lubi László instructiója, inquisitio végett 1839
Nemes Jászság resolvált instantiája Ungvártt . . . 1840
Erdélyi Gubernium patensi Szebenbűl 1841
Krabarits Jakab uram levele Abrudbányárúl . . . 1842
Hegyallyai kárvallottak conscriptiója, Anno 1706. . . 1843
Projectum Matthiae Hagara 1844
Collatio Episcopatus Munkacsiensis Petronio Kamniczki facta 1845
Kegyelmes Urunk konyhájára esztendőtt által kívántató fű-szerszám extractusa 1846
Velits Zsigmond uram transmittált némely Méltóságos Thökölyi familiát illető levelek 1847
Ecsedi fortificatióhoz kívántató requisitumok . . . 1848
Ötvös Miklós instructiója az ecsedi fortificatio iránt . 1849
Kéri János uram által transmittált némely levelek Kazinczi uram dolgában 1850
Difficultates et puncta instantiae pannificum Munkacsiensium 1851
Munkácsi posztó-metszők iránt való dispositio . . . 1852
Tabella proventuum dominii Sáros-Patak 1853
Krucsai Márton uram resolvált difficultási 1854
Zborai jövedelem extractusa 1855

Nro.

Extractus proventuum bonorum Aspermontiano-fiscalium urbarialium 1856

Opiniones inclytum comitatuum circa guarantiam pacis 1857

Idegen országokra való levelek 1858

Nemes vármegyékre szálló levelek minutái; ante inchoatum prothocolon comitatuum 1859

Opiniones inclytum comitatuum circa cusionem et cursum cupreae monetae 1860

Manifestumok, in duodecimo 1861

Török levelek, némely Törökországra irt levelekkel együtt 1862

Nemes Máramaros és Kálmánczai István uram levelei a sórúl, és némely extractusok 1863

Religio dolgában béadott memoriálék 1864

Commissariatust és Bellicumot illető némely projectumok 1865

Várbeli commendánsok instructiója, nyomtatásba . . 1866

Lustra Sedium Siculicalium Csik utriusque Gyergyó et Kászon; Item: Szepsi, Kézdi, Orbai, Miklósvára . .*) 1867

Acta Transsylvanica in Generali Congregatione Maros-Vásárhelyini conclusa **) 1868

Conscriptio bonorum Transsylvanicorum, Illustrissimae Familiae Bercsényianae 1869

Pekri Lőrincz uram Szebenbe küldött patense . . . 1870

Erdélyi Gubernium levele vagy patense, melyben Urunk fejedelemségének contradicál 1871

Generális Pekri Lőrincz uramnak Moldvábúl irott levelek 1872

Formula juramenti postarum magistrorum 1873

Postulata trium Nationum Regni Transsylvaniae, Maros-Vásárhelyini exhibita 1874

Kővár iránt való informatio 1875

Instructio spectabilis ac magnifici domini Simonis Kemény 1876

Instructio egregii Mathiae Szent-Iványi 1877

---

*) Szerencsini, die 10. Maji. (Lapszéli jegyzet.)

**) Director uram vitette el. (Lapszéli jegyzet.)

Nro.

Erdélyi só-házak, aknák és fiscalis jószágok körül való gravaminák, cum replica 1878

Instructio egregii Jacobi Grabarics praefecti Abrud-Bányaiensis 1879

Posták fogyatkozásárúl való informatio *) 1880

Görög Pulicsán Kristóff reversalissa, hogy Szathmár várában distrahált (javaiért) Felséges Fejedelem híveit Törökországban nem háborgatja 1881

Instructio egregii Alberti Kis-Mariai bonorum fiscalium in Transsylvania et Partibus eidem annexis vice-praefecti 1882

Instructio et patens egregii Christiani Khilko bonorum in Transsylvania et Partibus eidem annexis conscriptoris 1883

Instructio egregii Michaëlis Jósa 1884

Extractus reductionis militiae in Transsylvania et Partibus, ut et Trans-Tibiscum, versus Transsylvaniam constitutae . . . . : . 1885

Tabella postaria in Transsylvania 1886

Formula juramenti supremi postarum magistri aulici . 1887

Missiles ad dominum Gyigyneczki Regni Poloniae supremum agazonum magistrum directae 1888

Generális Károlyi Sándor uram minutája az hajdú városiak dolgában 1889

Instructio pro groso Alberto Kis-Mariai camerario Désiensi, per illustrissimum dominum comitem Michaëlem Teleki, die 4-a Juný Anno 1704. extradata . . 1890

Instructio pro camerario Colosiensi, Albae-Juliae die 12 mensis Maÿ Anno 1658. extradata 1891

Instructio pro egregio Michaële Szigethi, salium fodinarum Thordensium camerario 1892

Instructio pro egregio Michaële Szigethi, salium fodinarum Thordensium camerario 1893

Examen quorundam Ruscianorum captivorum in Nagy-Csécs peractum 1894

Examen egregii Jacobi Alaghi 1895

Rationes Petri Győri sub-commissarÿ aulici 1896

*) 10-a Maji in Szerencs. (Lapszéli jegyzet.)

	Nro.
Relatio legatorum Transsylvanicorum	1897
Articuli Transsylvanici in Generalibus Comitiis ad Maros-Vásárhely indictis conclusi	1898
Nemes Bihar vármegye opiniója a rézpénz cursussa iránt	1899

A regestrum végén 14 lap, tehát majdnem harmada a füzetnek üres.

Irták többen, a fejedelem udvari cancelláriáján.

Eredetije Budán a kir. kamarai levéltárban.

V é g e.

II.

Anno 1710. die 2-da Junii, in Arce Munkács, in Intimo Suae Serenitatis Principalis et Ducalis Archivo repertorum Literalium Instrumentorum per Annos distinctorum, modo et ordine subsequentibus facta est Registratio.

Specificatio literarum in capsula 8-va sepositarum.

Fasc. 1-mus. Diversae literae exulatus, et ibidem datae assecuratoriae, Anno 1703.

Fasc. 2. Extranea et domestica, cum instructione ad Serenissimum Regem Sveciae et Poloniae expeditorum ablegatorum.

Fasc. 3. Miscellanea extranea et domestica.

Fasc. 4. Literae indifferentes diversorum Annorum.

Fasc. 5. Literarum Transsylvanicarum, diversorum Annorum.

Fasc. 6. Diarium Reviczkianum.

Fasc. 7. Negotium oeconomiam concernens.

Fasc. 8. Pro curiositate asservanda.

Fasc. 9. Miscellanea varia.

Fasc. 10. Miscellanea extranea et domestica.

Fasc. 11. Miscellanea extranea et domestica.

Fasc. 12. Pro curiositate asservanda.

FASC. 13. Opus Hungaricum theologicum.

FASC. 14. Literae Germanicae.

FASC. 15. Literae Serenissimae Principissae.

FASC. 16. Literae Vajvodae Transalpinensis.

FASC. 17. Vetustae literae ad Eminentissimum Cardinalem Petrum Pázmán, per beatae reminiscentiae Transsylvaniae Principem Georgium Rákóczi scriptae.

FASC. 18. Continet relationem originalem Episcopatus Munkacsiensis, certam item donationem Caesareanam super muneris quibusdam Serenissimo condam Principi Francisco I-mo elargitis, cum fassione Stephani Végh, certisque dispositionibus Excellentissimi Supremi Generalis.

FASC. 19. Literae indifferentes, cum quibusdam Turcico idiomate scriptis.

FASC. 20. Literae defuncti condam Principis Emerici Tökölii ad Suam Serenitatem scriptae.

FASC. 21. Literae Suam Serenitatem Principalem concernentes.

FASC. 22., 23. Diaria legationis Constantinopolitanae Joannis Pápai.

Nro. 24. Liber scriptus Principis condam Tökölyi, literarum secretiorum ; diarii item.

Nro. 25. Liber alter scriptus actorum condam Emerici Tökölyi, cum ejusdem diario.

Nro. 26. Liber scriptus, continens vitam Emerici Tökölyi.

Nro. 27. Consilium de rebus Hungaricis, cujusdam Anonymi.

FASC. 1. Proprium manuscriptum Suae Serenitatis, Anno 1703.

FASC. 2. Proprium item Suae Serenitatis manuscriptum, actorum Anni 1704.

FASC. 3. Relatio ad Regem Galliae, 1704.

FASC. 4. Fragmenta actorum Semniciensium. Anno 1704.

FASC. 5. Opiniones inclytorum comitatuum circa cusionem ac cursum monetae cupreae.

FASC. 6., et 7. Literae Illustrissimi Comitis Nicolai Bercsényi Supremi Generalis. Anno 1704.

Fasc. 8. Negotia fortificationum et relationes de iisdem. Anno 1704., 1705., 1706., 1707.

Fasc. 9. Literae Illustrissimi Comitis Antonij Eszterházy, in Annis 1704. et 1705.

Fasc. 10. Literae Spectabilis ac Magnifici Baronis Alexandri Károlyi Generalis. Annorum 1704. et 1705.

Praescriptae literae in capsula litera „A" signata comprehenduntur.

Fasc. 11. Depositio homagii liberae regiaeque civitatis Leuschoviensis pro Confoederatione. Anno 1705.

Fasc. 12. Proprium manuscriptum Suae Serenitatis, actorum Anni 1705.

Fasc. 13. Literarum ablegatorum Constantinopolitanorum. Anno 1705.

Fasc. 14. Considerationes Consilii Oeconomici. Anno 1705.

Fasc. 15. Literarum Illustrissimi Comitis Nicolai Bercsényi, sub numeris 15., 16., 17., 18., 19., 20. Anno 1705. in totidem fasciculis.

Fasc. 21., 22., 23. Sub totidem numeris literae Spectabilis ac Magnifici Baronis Alexandri Károlyi Generalis, Anno 1705. scriptae.

Fasc. 24. Illustrissimi Comitis ac Generalis Simonis Forgách literarum, in Anno 1704., 1705. et 1706.

Fasc. 25. Literarum Illustrissimi Comitis ac Generalis Antonii Eszterházi. Anno 1705.

Fasc. 26. Literarum Reverendissimi Archiepiscopi Colocensis, aliorumque mediatorum. Anno 1705.

Fasc. 27. Variarum literarum Gallicarum, et insuper latinarum quoque, cum disceptatione quadam mediatoribus pacis, circa negotia Hungarica oblata. Annorum 1704 et 1705.

Fasc. 28. Indifferentes literae. Anno 1705.

Fasc. 29. Literarum Ladislai Kökényesdi. Anno 1705.

Fasc. 30. Particularitates negotii pacis Tyrnaviensis, una cum literis Nicolai Bercsényi tunc exaratis. Anno 1705.

Praescriptae literae a numero 11 ad 30-um in secunda capsula, litera „B" signata comprehenduntur.

FASC. 31. Proprium manuscriptum Suae Serenitatis, actorum a mense Februario Anni 1706. usque Januarium Anni 1707. exclusive.

FASC. 32. Projecta circa tractatum pacis. Anno 1706.

FASC. 33. Literarum Joannis Pápai et Francisci Horváth. Anno 1706.

FASC. 34. Opiniones inclytorum comitatuum circa gvarantiam pacis. Anno. 1706.

FASC. 35. Circa tractatum pacis pariatorum actorum. Anno 1706.

FASC. 36. Literarum ablegatorum Constantinopolitanorum. Anno 1706.

FASC. 37. Actorum tractatus pacis Tyrnaviensis. Anno 1706.

FASC. 38. Literarum ad acta tractatus Tyrnaviensis pertinentium. Anno 1706.

FASC. 39. Miscellanearum et externarum correspondentiarum, Anno 1706. Gallico idiomate scriptarum.

FASC. 40. Negotiorum deditionis arcis Strigoniensis, Anno 1706.

FASC. 41. Diarium legationis Tartaricae. Anno 1706.

FASC. 42. Prothocolon expeditionum secretiorum. Anno 1705., 1706., 1707. usque mensem Decembrem.

FASC. 43. Diversae claves literarum.

FASC. 44. Claves Gallicae. Anno 1706.

FASC. 45. Peregrinarum clavium. Anno 1706.

FASC. 46. Tabellas varias circa repartitionem quartiriorum, Anno 1706. continens.

FASC. 47. Literas Gallicas diversas legatorum, Regis Augusti, et Electoris Bavariae continens. Anno 1706.

FASC. 48. Nicolai Bercsényi Illustrissimi Comitis literas, mensibus Februario et Martio. Anno 1706.

FASC. 49. Ejusdem Comitis, mensibus Februario, Martio et Aprili. Anno 1706.

FASC. 50. Ejusdem Comitis, mensibus Majo, Junio, Julio. Anno 1706.

FASC. 51. Ejusdem Comitis, mensibus Junio, Julio, Augusto. Anno 1706.

Fasc. 52. Ejusdem Comitis, mensibus Augusto, Septembri et Octobri. Anno 1706.

Fasc. 53. Ejusdem Comitis, mense Octobri. Anno 1706.

Fasc. 54. Ejusdem Comitis, mense Novembri, Anno 1706. continens.

Fasc. 55. Ejusdem Comitis literarum, mense Decembri. Anno 1706.

Fasc. 56. Illustrissimi Comitis Simonis Forgách literarum. Anno 1706.

Fasc. 57. 58. 59. Literarum Illustrissimi Comitis Antonii Eszterházi, mensibus Julio, Augusto et Novembri, aliorumque scriptarum. Anno 1706.

Fasc. 60. Literarum Baronis Vojnovics, in Annis 1706. et 1707. scriptarum.

Fasc. 61., 62., 63., 64., 65., 66. Literas domini Baronis Alexandri Károlyi, mensibus Februario, Aprili, Majo, Junio, Julio, Augusto, Septembri, Decembri continens. Anno 1706.

Fasc. 67. Acta armistitii, mensibus Majo et Junio Anni 1706.

Praescriptae literae a numero 31. ad 67. in tertia capsula litera „C" signata comprehenduntur.

Fasc. 68. Instrumentum Abrenunciationis regiminis Austriaci ex parte Regni Hungariae Confoederati. Anno 1707.

Fasc. 69. Colligatio inter Status et Ordines Regni Hungariae Confoederatos, ab una, partibus vero ab altera Status et Ordines Transsylvaniae trium Nationum inita. Anno 1707.

Fasc. 70. Proprium manuscriptum Suae Serenitatis, actorum Anni 1707.

Fasc. 71. Variae literae Gallicae. Anno 1707.

Fasc. 72. Acta armistitii, ex quibus necessaria excerpta et suo loco registrata. Anno 1707.

Fasc. 73. Peculiaria acta negotia, Regni concernentia. Anno 1707.

Fasc. 74. Computum Constantinopolitanum concernentes literas Ioannis Pápai continens. Anno 1707.

Fasc. 75. Constantinopolitano-Gallica, Annorum 1704., 1705., 1706., 1707.

FASC. 76. Institutio Nobilis Compagniae. Anno 1707.

FASC. 77. Acta Conventus particularis Cassoviensis. Anno 1707.

FASC. 78. Literarum Brennerianarum. Anno 1707.

FASC. 79., 80., 81. Literae ablegatorum Constantinopolitanorum Joannis et Caspari Pápai, Francisci Horváth et Andreae Bay, in Annis 1706., 1707.

FASC. 82. Literas Gallicas et clavibus scriptas continens. Anno 1707.

FASC. 83., 84., Literarum Jacobi Kraÿ. Anno 1707.

FASC. 85. Miscellanea extranea et domestica. Anno 1707.

FASC. 86. Domestica, cum certis extractibus fodinarum Semniciensium et Nagy-Bányaiensium, in Annis 1706., 1707., 1708.

FASC. 87., 88., 89., 90., 91. Literas Excellentissimi Generalis Nicolai Bercsényi, mensibus Januario, Februario, Martio, Aprili, Majo, Junio, Julio et Novembri scriptas continens. Anno 1707.

FASC. 92. Literas Illustrissimi Comitis Simonis Forgách ex captivitate missas continens. Annorum 1707 et 1708.

FASC. 93. Illustrissimi Comitis Antonii Eszterházi literas continens. Anno 1707

FASC. 94. Literarum Comitis Michaëlis Mikes aliorumque ex Moldavia missas continens; Baronis item Vojnovics. Annorum 1707 et 1708.

FASC. 95. Generalis Francisci Berthóti, mensibus Octobri et Novembri scriptas literas continens. Anno 1707.

FASC. 96., 97., 98., 99., 100. Literarum domini Generalis Alexandri Károlyi, mensibus Januario, Februario, Aprili, Junio, Julio, Augusto, Septembri, 8-bri 9-bri et 10-bri scriptas continens. Anno 1707.

FASC. 101. Extractus judaei Ábrahám et Lebell. Anno 1707.

Praescriptae literae a numero 68 ad 101. in quarta capsula, litera „D „signata comprehenduntur.

Nro. 102. Proprium manuscriptum Suae Serenitatis Principalis, actorum Anni 1708.

Nro. 103. Prothocolon secretiorum expeditionum. Anno 1708.

Nro. 104. Determinationes consultationis Agriensis. Anno 1708.

Nro. 105. Statuta Generalis Conventus Saáros-Patakiensis. Anno 1708.

Fasc. 106. Concernentia tractatum Gallicum, cum replicis legati. Anno 1708.

Fasc. 107. Varias correspondentias Gallicas, Anno 1708. continens.

Fasc. 108. Literas Gaspari Pápai, Nándor-Alba, Anno 1708. missas continens.

Fasc. 109. Literas Joannis Pápai et Francisci Horváth ex Porta Othomannica, Anno 1707. et 1708. missas continens.

Fasc. 110. Constantinopolitano-Gallica. Anno 1708.

Fasc. 111. Gallica. Anno 1708.

Fasc. 112. Dantisco-Gallica. Anno 1708.

Fasc. 113. Polonica. Anno 1708.

Fasc. 114. Prussica. Anno 1708.

Fasc. 115. Romana. Anno 1708.

Fasc. 116. Veneta. Anno 1708.

Fasc. 117. Literae Ladislai Kökényesdi. Anno 1708.

Fasc. 118. Puncta armistitii per Gabrielem Tolvaj, ex Generali Conventu Confoederati Regni Hungariae Patakini celebrato, Anno 1708 Viennam transmissa, irrito tamen successu.

Fasc. 119. Literas Gallicas Anno 1708. continens.

Fasc. 120. Acta negotiationis Polonicae. Annorum 1707. et 1708.

Fasc. 121. Inquisitio negotia Transsylvanica concernens. Anno 1708.

Fasc. 122. Literas Turcici Imperatoris aggratulatorias Principi Tökölio ob debellatum in Transsylvania Haislerum, item alias Suae Serenitati Principali et Ducali missas continens, Anno 1708.

Fasc. 123. Miscellanea. Anno 1708.

Fasc. 124. Curiositate digna. Anno 1708.

Fasc. 125. Literalia Instrumenta, cum donationalibus et

aliis requisitis factum bonorum Jaroszlaviensium concernentia Anno 1708.

FASC. 126. Literae Serenissimae Principissae. Anno 1708.

FASC. 127. Transsylvanica. Anno 1708.

FASC. 128. Literas exterorum ad Suam Serenitatem Principalem missas continens. Anno 1708.

FASC. 129. Literas Generalis Gallici Feriol, Anno 1708.

FASC. 130. Dantiscano-Kraiana computus, Anno 1708; ad eundemque pertinentes quietantiae in

FASC. 131., 132., 133. totidem.

FASC. 134. Literas Excellentissimi Supremi Generalis per totos Anni 1708. menses scriptas continens.

FASC. 135. Literas Spectabilis ac Magnifici Baronis Alexandri Károlyi per Anni 1708. menes introscriptas continens.

FASC. 136. Literas diversas missiles Anno 1708. continens.

FASC. 137. Literas missiles Comitis Antonii Eszterházi, Joannis Bottyán, Francisci Berthóti et aliorum Colonellorum continens. Anno 1708.

FASC. 138. Illustrissimi Comitis Laurentii Pekri, occasione expeditionis suae bellicae in Moravia scriptas literas continens. Anno 1708.

FASC. 139. Correspondentiae tempore obsidionis Érsek-Ujvariensis bellicorum officialium.

FASC. 140. Convocatoriae Caesareae ad praetensam Diaetam Posoniensem; currentales item, et Partium Trans-Danubianarum contra eandem Diaetam responsum, cum quibusdam patentibus Rabbuthinianis. Anno 1708.

FASC. 141. Literae domini Aulae Marschalli Adami Vay in Martio scriptae. Anno 1708.

FASC. 142. Literarum fide-jussionalium Comitis a Stárembergh condam captivi paria, cum fassione executi exploratoris.

FASC. 143. Miscellanea conservatione digna. Anno 1708.

FASC. 144. Varias lustrales tabellas praetorianae militiae aliorumque regiminum continens. Anno 1708.

FASC. 145. Bellica. Anno 1708.

Fasc. 146. Literas Potentissimi Galliarum Regis continens. Anno 1708.

Fasc. 147. Tabellam solutoriam Nobilis Compagniae Praetorianae, cum attestatione Joannis Beszterczey. Anno 1708.

Fasc. 148. Praecationes matutinae et vespertinae Nobilis Compagniae Praetorianae.

Praescriptae literae a numero 102. ad 148. in capsula quinta, litera „E“ signata comprehenduntur.

Fasc. 149. Fundamentum negotiationis Moschoviticae, cum instructione Nedeczkiana. Anno 1709.

Fasc. 150. Literas Alexandri Nedeczki Anno 1709. continens.

Fasc. 151. Acta Moschovitica. Anno 1709.

Fasc. 152. Polonica. Anno 1709.

Fasc. 153. Polonica iterum. Anno 1709.

Fasc. 154. Prothocolon secretiorum expeditionum. Anno 1709.

Fasc. 155. Itidem prothocolon ejusdem Anni.

Fasc. 156. Negotia Moschovitica. Anno 1709.

Fasc. 157. Negotia Albanica. Anno 1709.

Fasc. 158. Constantinopolitana. Anno 1709.

Fasc. 159. Itidem Constantinopolitana. Anno 1709.

Fasc. 160. Negotiatio Nandor-Albensis, Anno 1709. Joannis Pápai.

Fasc. 161. Iterum Constantinopolitana. Anno 1709.

Fasc. 162. Literae Caspari Pápai Nandor-Alba scriptae. Anno 1709.

Fasc. 163. Gallica. Anno 1709.

Fasc. 164. Gallica et clavibus quoque scripta. Anno 1709.

Fasc. 165. Literae Brennerianae. Anno 1709.

Fasc. 166. Veneta. Anno 1709.

Fasc. 167. Hollandica et Anglica. Anno 1709.

Fasc. 168. Prussica. Anno 1709.

Fasc. 169. Literae Principis Lubomírszki ad Leuschovienses scriptae, cum replicis. Anno 1709.

Fasc. 170. Propria manu scripta Suae Serenitatis; Dialogi,

Orationes, Aurea Libertas. Ab Anno 1704 usque ad 1709. inclusive; auro et cedro digna.

FASC. 171. Literae directoris Pauli Rádai. Anno 1709.

FASC. 172. Literae Jacobi Kray, mense Junio, Anno 1709 scriptae.

FASC. 173. Literae Serenissimae Principissae. Anno 1709.

FASC. 174. Certae patentes Germanicae cum specificatione supellectilium in Thesaurario Suae Serenitatis Principalis Munkacsiensi existentium. Anno 1709.

FASC. 175. Miscellanea. Anno 1709.

FASC. 176. Literae indifferentes. Anno 1709.

FASC. 177. Iterum literae indifferentes, cum certis quibusdam latino idiomate scriptis Serenissimae quondam Principissae. Anno 1709.

FASC. 178. Literae Ladislai Kökényesdi, Francisci Horváth et Casparis Pápai. Anno 1709.

FASC. 179. Bellica, Annorum 1708 et 1709.

FASC. 180. Bellicae dispositiones, cum examinibus fugitivorum; listae lustrales regiminum praetorianorum; specificatio exulantium; Generalis item Haiszter literae. Anno 1709.

FASC. 181. Informatio Reviriana in negotio Comitis Michaëlis Csáki. Anno 1709.

FASC. 182., 183., 184., 185., 186., 187., 188. Literae Excellentissimi Domini Supremi Generalis et Locumtenentis Nicolai Bercsényi, mensibus Majo, Junio, Julio, Augusto, 7-bri, 8-bri et 10-bri scriptae. Anno 1709.

FASC. 189. Literae Illustrissimi Comitis Michaëlis Mikes, Moldavia, Anno 1709. mense Aprili et Majo missae.

FASC. 190. Literae ejusdem Comitis, Moldavia, mense Julio, Anno 1709. scriptae.

FASC. 191. Literae Generalis Michaëlis Csáki et Joannis Bottyán. Anno 1709.

FASC. 192., 193., 194., 195., 196., 197. Spectabilis ac Magnifici Generalis Alexandri Károlyi, mensibus Aprili, Majo, Junio, Julio, Augusto, Septembri, 8-bri et Decembri scriptae literae, Anno 1709.

Praescriptae literae a numero 149. ad 197. in Fasciculis capsula litera „F" signata comprehenduntur.

FASC. 198., 199., 200. Prothocolon Suae Serenitatis Principalis expeditionum secretiorum. Anno 1710. usque mensem Junium.

FASC. 201. Negotium Baronis Vojnovics. Anno 1710.

FASC. 202. Literae Kökényesdianae. Anno 1710.

FASC. 203. Variae missiles, certum item examen hajdonum Urban Czelderianorum, cum quibusdam amnystialibus Caesareis. Anno 1710.

FASC. 204. Literae Galliarum Regiae Majestatis, in negotio domini ablegati De Zaleur. Anno 1710.

FASC. 205. Literae Gallicae ad Suam Serenitatem scriptae. Anno 1710.

FASC. 206. Instantia Illustrissimi Comitis Simonis Forgách ex captivitate Munkacsiensi. Annis 1709 et 1710. scriptae.

FASC. 207. Projectum de rebus Hungaricis cujusdam fidelis Patriae civis, cum alia declaratione vicissitudinum gloriosorum condam Transsylvaniae Principum. Anno 1710.

FASC. 208., 209., 210., 211., 212. Literas Excellentissimi Domini Supremi Generalis Nicolai Bercsényi continens. Anno 1710. mensibus Januario, Fehruario, Martio, Aprili, Majo.

FASC. 213., 214., 215., 216. Literas Illustrissimi Comitis ac Generalis Antonii Eszterházi, mensibus Januario, Februario, Martio et Majo scriptas continens. Anno 1710.

FASC. 217., 218., 219., 220., 221. Literas Domini Baronis Alexandri Károlyi, mensibus Januario, Februario, Martio, Aprili, et Majo scriptas continens. Anno 1710.

FASC. 222., 223., 224. Literae Spectabilis Domini Supremi Aulae Marsalli, Adami Vay. Anno 1710.

FASC. 225. Bellica. Anno 1710.

Praescriptae literae a numero 198. ad 225. in capsula septima, litera „G" signata comprehenduntur.

VÉGE.

Ezen regestrum eredetije találtatik Vörösvártt, a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

ELSŐ HADJÁRATAIT ILLETŐ LEVELEK

ÉS

LEVÉLKIVONATOK.

1703—1704.

I.

SUMMARIUS EXTRACTUS UNGARICUS,

PRIMUS.

Ex originalibus literis summarie excerpta, a die 15-ta Augusti 1704. Dominus Sickingen has dedit 15-a Augusti, eas finivi 22. Augusti 1704.

1. Sennyei István, 14. Octobris 1703. ex Castris ad Szatthmár positis, Francisco Sennyei.

Nem tudván Kegyelmed hollétét, Kegyelmed vévén ezen parancsolatomot: vagy in instanti próbáljon, vagy mindjárt forduljon vissza, mert mind Kegyelmed, mind az hadak praesentiája kívántatik itten; vagy ha bizonyos és hasznos operatióért kellene kísni ottan, legalább tudósítson Kegyelmed mindenekrűl voltaképen.

2. Károlyi Sándor, 20. Octobris 1703. ex Károly, ad Principem Rákóczium.

Méltóságos Fejedelem, nekem nagy jó Kegyelmes Uram! Nagyságod kegyelmes parancsolatját most estve öt óra tájban alázatossan vettem, hozzám, érdemetlen szolgájához mutatott kegyelmes grátiáját s parancsolatját értvén, melyre noha mind érdemetlen, s mind alkalmatlan személyem: mindazonáltal ezeknek, voltomhoz képest Nagyságod hozzám járult kegyelmességét alázatossan köszönöm, kévánván szegény hazánknak, nemzetünknek s Nagyságod javára igaz kötelességemet contestálnom; az minthogy még mai napon megindultam volna, de mivel ily későn esett, holnap pedig vasárnap, ha Nagyságodnak kedvetlenségére nem lészen, mivel Isten ő szent Felsége hétfőn szabadított, és hazánk s Nagyságod szolgálatjára szerencséssen hozott ki: ezen első méltóságos parancsolatjára is hétfőre rendeltem indulásomot, reménlvén, hogy Istenemtűl mind

hazámnak, mind Nagyságodnak szolgálatjára csekély tehetségem jol ban megszenteltetik. Minthogy pedig, Kegyelmes Uram, Erdély felől is holmi hirek folynak, kik ugyan nem felette ártalmasok: Méltóságos Generális Sennyei István bátyámuramnak írtam az itt levő praesidiumrúl, úgy szófogadatlan jobbágyomrúl, hogy tovább annak békét hagyván, engedelmesebbekké tétetődjenek, s házom népe s a praesidium is alkalmatosabban subsistálhasson; mely dolognak confirmatióját Nagyságodtúl is alázatosson elvárom. Magamnak pedig, Kegyelmes Uram, leszen utam Debreczenre, Karczag-Új-Szállására, Szólnokra; hanem ha mi medio tempore occurrál, Nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatossan elvárom. Minekelőtte pedég ide érkeztem volna, már valami debreczeni emberek széltiben hiresítették Nagyságod irántam való kegyelmes parancsolatját, ki miá az katonaságtúl elég bajom volt; mindazonáltal levetvén nyakamrúl őket, mostan igen betakarodtanak, hanem idevalókkal, s egygyel is s mással is, kik még seregben nem voltanak, circiter hetvened magammal megyek el. Nem kétlem, Nagyságod értette eddég, tegnap Szakmári praesidium kimenvén, az mieink, Istennek hála, szerencséssen őket felverték Pirosbereknél, 18 lovas szekereket elnyervén, kettőt megégetvén, 4 magyart és 10 németet fogtanak, felest levágtanak; az kaput fölvonván előttek, az Szamosban is vesztenek felessen. Adja Isten többeket kigyomlálnunk! — Én azalatt Nagyságod kegyelmes gratiájában ajánlván magamot és csekély háza népemet, valamit hazánk s Nagyságod szolgálatjára tehetek, Istennek segétsége által, elkövetője leszek, — és maradok Nagyságodnak alázatos szolgája — Károlyi Sándor.

3. Ejusdem 22. Octobris 1703. ex Károly, ad eundem Principem.

Mivel Kegyelmes Uram, Nagyságod parancsolatja mellett ezen órában esik indulásom, és itt csekély alkalmatosságomban semminemű oly dispositiót nem tehettem s bizonyos embert nem állíthattam, kire távullétemben házom népét s kevés oeconomiámot bízhattam volna: azért Nagyságod előtt alázatossan instálok, méltóztassék Ramocsaházy György uramnak, Nagyságod praefectusának kegyelmessen parancsolni, hogy másként is Nagyságod jószáginak és fiscalitásoknak kevés jó-

szágom jobbára közepette lévén, légyen lakása itt Károlyban, az holott, reménlem, hogy magam embereimre való vigyázásra reá érkezhetik ő kegyelme és Nagyságod parancsolatjainak végbenvitelére, és szófogadatlanoknak is megzabolázására nagyobb alkalmatossága lészen ő kegyelmének. E mellett, Kegyelmes Uram, már három ízbe is szökvén ki innét az praesidiumbeliek, hol hat, hol tíz maradott benn; megvallom, tartok szerencsétlenségtűl: netalántán vagy házom népében, vagy kevés jovaimban valljak miattok károkot. Azért is kévánnám alázatossan Nagyságod ez iránt való kegyelmes resolutióját, mégis, jó ember levén benn, együtt kapitány urammal correspondenter levén, jobban bízhatnám távullétemben is házomnak securitásárúl. Tudván Méltóságos Generális Sennyei István uram egész plenipotentiáját ezen az földen: nem kévántam volna Nagyságodot sok foglalatossági között búsítanom, mindazáltal Nagyságod előtt alázatossan instálok: itt lévő becsületes hadnagy mellé (ki jól viseli magát) még seregébűl való hajdukat méltóztassék resolválni, mert az ilyen gyülevészbűl álló sohasem állandó, mind magamnak, mind Nagyságodnak kára következhetik belőle. Hogy pedég kapitány uram Nagyságod méltóságos parancsolatját is jobban és serényebben folytathassa, igen szükségesnek látnám continuo ő kegyelme mellett 12 lovasnak lételét, kikkel az csavargókat is coerceálhatná s correspondentiákot is alkalmatossabban folytathatná; melyekrűl Nagyságod kegyelmes resolutióját és parancsolatját alázatossan elvárom. Én is egész tehetségemmel munkálódom azon, hogy mind hazámnak s Nagyságodnak hasznára s kedve szerint szolgálhassak.

4. Stephani Sennyei, pro 26-a Martij Diario inscriptum. 6. Decembris, ex Castris ad Szathmár, ad Principem.

Kegyelmes Uram! Nagyságod parancsolatját vettem. Minekelőtte Kos Mihály uramot expediáltam volna Bonczidára, irtam Orosz Pál uramnak, hogy tudósítson: mennyi haddal, és micsodással vagyon ottan? és ha ismerné, hogy az haza szolgálatjának tovább való promotiójára az magával lévő haddal subsistálhatna ott Bonczidán, Kos Mihály uramot örömest marasztanám Bányán, kivált ha ő kegyelmén kivűl oly gyalog tiszt találtatik ottan; de ha Orosz Pál uram elégtelennek fogja írni (magát) ott való subsistentiára: Nagyságod parancsolatjához

alkalmaztatom magamot, Kos Mihályt odaküldvén, helyében substituálom Gődén Pált, nem esmérvén azon szolgálatra alkalmatosabb embert itten. A Nagyságod parancsolta négy sereget elküldhetem oda, de Szőcs János uram hada mind eloszolván, igen megerőtlenödik az had itten; azon kivül is az szakmári német minden takarmányábúl kifogyván, igen ki kezdett kapdosni, úgy annyira, hogy nehezen viheti az itt lévő lovas had a sok istrázsálást véghez, az minthogy az elmúlt éczakákon kilopván magát az német, Hiriprül egynehány marhát hajtott be; melyre nézve, minthogy az Szamoson a kapukon kivül is széltében mehet ki, lehetetlen, hogy az strázsák mindenkor észrevehessék kimeneteleket; hanem az itt körül való falukat, noha az haza kárával esett meg, de más remediumot nem találhatván fel, felégetettem, melyek között is Sós János uram faluját, udvarházát, holott is igen szép asztagjai voltanak, és nagy kárával vagyon, elégettek, mindazáltal reménli máshonnan való contentatióját Nagyságod gratiójábúl; és ha Nagyságod Sós János uram hadát nem compelláltatja ide, félő, az itt való ploquádát becsülettel véghez nem vihetjük.

5. Ejusdem, ad eundem, ad Diarium pro 26. Martij inscriptum, 14. Decembris.

A négy seregnek megparancsoltam, hogy mindjárt induljanak az Nagyságod táborára, de azok supplicálják Nagyságodat általam: minthogy ruhátlanok, vagy utjokban vagy ottan helyben, semmi hajlékok nem levén, egy erős üdő vagy egy fergeteg éri, s elrontja őket; itt mégis már alkalmatosságocskát mind csináltanak magoknak, s helyben levén, a ruhátlanságot mind könnyebben elszenvedhetik. Én ugyan a gyalogságra nézve a nélkül a négy sereg nélkül el lehetnék itt, mindazáltal elvárom Nagyságod irántok való parancsolatját, s a tevő leszek. Orosz Pál uramnak is megírtam, hogy bemenjen Bonczidára, de megyen-é, vagy sem? nem tudom; de ha ugyan bemegyen is, nekem nagy rövidségemre lészen az ő kegyelme oda való menetele, mivel már is csalogatja a hadat innét, annyival inkább, bemenvén, és az had azt megértvén, félek, kevesed magammal maradok itt, a mint ezelőtt is történt Bóné uram bemenetelével, s becstelenségünkre a szakmári német élést kap be, nem győzvén a sok strázsálást ez a had, mely is igen

vékonyon vagyon a gyalogon kivül. Itíletem szerint pedig Orosz Pál uram pro hic et nunc Bonczidárúl sem igen teszen több hasznot, mint Somlyórúl. Kihezképest alázatossan kérem Nagyságodot, méltóztassék parancsolni: Orosz Pál uram az ide való hadfélét, ha szintén bemegyen is, be ne fogadja, űzze vissza őket, mert egyátaljában gyalázattúl és kártúl félek itten; most peniglen már a szakmári németnek minden takarmánya teljességgel elfogyván, igen kezdett kikapdosni, a minthogy tegnap is kimenvén a szent-mártoni kukuricza-kóróra: midőn a strázsa behozta hireket, kiküldtem a lovas hadat; észrevevén a német, hogy mennek a mieink, beszaladott, hanem egynihányat kinn szorítván, hatot hoztak be, hetedik a Szamosba ölte magát, melyek közől is egy, ki is nem utolsó ember volt benn, Czakíni óbester hoffmestere levén, azt beszélé: új esztendő napjáig élések ha vagyon, vagy azután két vagy három hétig ha meg érik véle. Most kellenék a legszorgalmatosabb vigyázás reájok. Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint az had fizetésére való pénzért én Bányára elküldettem, de Ajtai uram azt írja, ott pénz nincsen, a csak elkél; praefectus uram dispositiója alatt volna, azt bányaival eszvetevén, mégis valamit adhattam volna ennek az szegény rongyos hadnak; de praefectus uram Abrukbányára küldi azon pénzt, azért ahhoz is nem bízhatom már, hanem várom Nagyságod kegyelmes dispositióját: honnét teljék valami pénz? mert ezeknek felette szükséges volna, ha fizethetnénk valamit. Az quártélyok és intertentio iránt való Nagyságod dispositióját commissarius uram velem közlötte; — a hadak részérül jó volna, csak a vármegyék mindenkori administratióját effectuálhassák. Melyre nézve volt oly discursus a vármegyék közt, hogy jobb volna talám, hogy seregekre felosztanák az falukot, és maga a vitézlő rend exigálná a magáét, elégtelenek levén a vármegyék, hogy a mindennapi administratiót véghez vihessék; máskínt is, ez a nemes Szakmár vármegye aggravatióját látja azon limitatióban, melyben magam is bizonyságok vagyok, mennyire elpusztúl a mi itt való lakásunkkal; azért méltó volna alleviálni őket. Szabolcs talám többecskét supportálhatna. Bílteki Tivadart Orosz Pál uram kicsapván Somlyórúl, ha idejön, nem levén mentio felőle a tabellában, annak honnét lészen intertentiója?— Bihar vármegye az elmúlt

holnapokra sokkal restál, azért a hadakot kiküldem, Nagyságodnak tudtára adom, sok sinistra informatióknak helyt ne adjon. Sós János uram mind ez óráig oda van minden hadával, mely miá nagy hátramaradással vagyok; méltóztassék hovahamarébb Nagyságod őket ide compelláltatni. Szőcs János uramnak is két zászló alatt semmi katonája nincsen, — kit Károlyi Sándor uram, kit Orosz Pál uram hada vont el.

6. Principis Rákóczi, ex Castris ad Tokaj positis, 31. Decembris 1703, ad Alexandrum Károlyi.

Illustrissimo Domino Alexandro Károlyi, Libero Baroni de Nagy-Károly, Exercituum Nostorum Campestri Generali Inclyto Comitatu de Szatthmár Supremo Comiti, Amico Nobis observandissimo.

Illustrissime Domine Baro, Amice Nobis observandissime! Salutem, et felices rerum suarum successus. Kegyelmed két rendbeli leveleit vettük, midőn Kegyelmed dicsíretes actusit hoznák, s nemzetünkhez igaz magyar vérbül származott, az ellenség ellen lett magaviselését megértettük, nagy kedvessen vettük, melyért annak idejében Kegyelmed a nemes ország előtt érdemes remuneratióját is consequálni fogja. Nem kétljük, továbbra is Kegyelmed elkezdett készségét az közigynek folytatására continuálni igaz magyarsága szerint el nem mulatja. Mivel pedég minden dolgokrúl Méltóságos Generális Gróf Bercsényi Miklós uram voltaképen benünnket tudósét, az nekünk való levélírással nem szükség Kegyelmednek magát fárasztani. Praetitulatae Dominationis Vestrae Amici ad officia parati F. Rákóczi. Dein sequentia propria manu scribit: Noha Kegyelmed tudósítását mindenkor kedvessen veszem, mindazonáltal tudom, mely kevés ideje van az iráshoz. Tovább is azért hazánk szolgálatját recommendálom Kegyelmednek, eddég is hívségét hazájához nagy szívem örömével tapasztaltam.

7. Barkóczy Krisztina, ex Károly, 31. Decembris, Andreae Bay.

Itt mindenfelé elrémültek, hogy az német már bátran jár ki Szakmárrúl; magam sem szinte bátran vagyok. Az urnak semmi levelét nem látom. Mi tevő legyek? Tudom, ha én is megszaladok, annyivalinkább elijed a szegénség, a ki is a hirt nem apasztja: Kegyelmed tudósítását elvárom, mint folynak az dolgok.

8. Anno 1704. Georgij Ordódi, ex Modor, 6-a Januarij, ad Alexandrum Károlyi in Sárfő.

Én récsei quártélyombúl szegény elszéledett népemmel ide Modor városában beszállottam; nekünk valóban megadák az récsei quártélt, mert sok károkat vallottam, népemmel együtt, magam is csak egy pajzán lovamon szaladtam; tiszteimet már megruháztam volna, de az mind oda van. Nagyságod grátiáját várom, se költségem, se nyergem nem levén, s a népem is rongyos. 4 praesentis intercipiáltam valami 4 patens-leveleket: palatinus pecsétje alatt Szent-Györgyre, Bazínra, Modorra szólottak, kikben mi legyen? nem tudom, hanem Méltóságos Generális Bercsényi uramnak elküldtem. Kollonics uram ir Bécsből, hogy a minapi récsei actiónkon 400 kurucz veszett volna; 14-bűl — úgy tudom—400-at csináltak. Az elmúlt napokon hallatott, hogy Vereskőben 100 vagy 50 német recipiálta volna magát; én mind Fehérhegyen túl, mind Szakolcza táján Szikszay urammal correspondeálni, portáztatni fogok. Bécs tájáról érkezvén egy ember, a ki bort akart Slesiában vinni, referálja, hogy a minapi morvai actiónk annyira megtántorította volna az bécsieket, hogy Leopoldstadtbúl egymást tapodta a nép, Bécsben szaladván. Kolonics uram irja idevalóknak, hogy bizonyos-számú ezer német maholnap érkezik, de gondolom, hogy talám csak úgy leszen, valamint az többi biztatás. Modor várossa egy forgót igért számomra; kérem, csináltassa meg vélek Nagyságod, noha Rhétei uram azért igen haragudt, de az nagy silentiumban van immár.

9. Judicis et Senatus desolati Civitatis Szathmár, ex Promontorio, 16. Januarij, Stephano Sennyei.

Részteleki nyavalyás jobbágyink, noha már minden életeket és marhájokot falujokbúl kitakarták, s több városunk buzájánál ott nincsen, azt is serényen csípeltetjük és szóratjuk, Jancsó uram némely nap odajövén, mind az falut, mind a mi buzánkat égetéssel fenyegette, a minthogy egy csomó szalmát fel is égetett. Kérjük Nagyságod grátiáját, egy kis várakozással legyen, hogy a falu is végső pusztulásra ne jusson, és szegény igyefogyott lakosinkot mégis hadd gődelgethetnők. Nagyságodnak egy általag borral kedveskedünk, és favorabilis válaszát

elvárjuk, — talám az Isten a várat is azonban kézben adja. Scriptura erat Viski, notarij eorum.

10. Comitis Bercsényi, ex Samarja, 19. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Ez órában hozák hirül rajkai és német-jandorfi emberek, hogy a német Köpcsénbül elment, a hol maradt-é valami? inkább hiszem, semmi sem. Korlát nevő becsületes legény gyütt el tegnapelőtt tülek, akkor Eugenius, Pálffi uraimék, Forgács, Kohári uraimék és más urak is ott voltak együtt. Lovast bocsátottam volna, de beszakadoztak, 2 ló oda is veszett, hanem a gyalogságot szalasztottam vala Csónnál által; nem tudom, azért-é, másért-é, de úgy hozák, elment a lovassa Prukra, a gyalogja Hamburgra. Korlát ugyan úgy hozta, reánk készültek, de hiszem, bár jütt volna! Ha itt nem tehetnek semmit, bémennek Hamburgra mindnyájan. Én inkább hiszem, Prukra mennek, onnant s Német-Újhely felől fognak vigyázni, az hol ha mi corpust tehetnek, tesznek, és így arra szükségesképen való reflexiójának kell Kegyelmednek lenni. Pozsonban, úgy hallom, nem marad egyéb az várbeli praesidiumnál. Ha látom az Kis-Duna dolgát, s hadat vihetek rajta, azalatt Pozsonra lesz gondom, Isten kezemben adja az várossát, az várat meglássuk. Azomban meglehet mindennap Kegyelmetekkel az correspondentia és communicatio; ezekben az nehéz utakban lassan, s késün fogja érni az német Újhelyt. Az nyugodt, jó ruhás had tehet minden jót; mert, hogy bizonyossabb lehessen Kegyelmed az reflexiókban, igen is nagy vigyázással kell lenni az passaviumi operatiókban való hírekre: mert nemcsak megvette, de úgy hallom, Passaviumon alól jár, már az eleje Linczen felől 5 mérfölddel járt, és így mit itél Kegyelmed, ha oly igen messze menne az egész corpussal Kegyelmetek Regede felé: nagy jó volna Horvátországot is megegyesíteni, de nyitott lévén hazánk Austria felől, de necesse hadnak kell azt oltalmazni. De hiszem, constitutióját az országnak jól tudván ott az derék emberek, adhatnak jobb lument mindenekben Kegyelmednek. Ime az elmaradott kapitányok pátensét megküldtem; találkozik a sok jó közül oly ember, az kire Ocskaival reá bízhatja Kegyelmed Regedét, ha szükség; azalatt magam is által kaphatok, és Isten minden jóra segít még bennünket csak e télen is. Az Kegyelmed bagázsiáját most

készíttetem, ott éri Kegyelmedet, csak költözhetnék által. Méltóságos kalocsai érsek uramnak is íme irtam, kész vagyok, mihelt mehetek, Sz.-Miklósig is, s ha az hadak közől lehetne, Sümegig is mennem; nem tudom most ő Nagysága hol létét: szolgáltassa kezéhez, kérem.

11. Principis, ad Stephanum Sennyei, ex Castris ad Miskolcz positis, 1-a Februarij. Illustrissimo Domino Stephano Sennyei L. B. de Kis-Sennye, Exercituum Nostrorum Trans-Tybiscanorum Supremo Generali, Fratri Nobis observandissimo.

Illustrissime Domine Baro, Frater Nobis observandissime! Salutem et omnem prosperitatem. Jóllehet, ennekelőtte is megirattuk vala Kegyelmednek, hogy az Szakmárt benn nyomorgó rabokot az küldett specificatio szerint az elküldett rabokon Kegyelmed váltsa ki; Kegyelmed várván az mi, udvari kapitány Vay Ádám hivünk Szakmárban beküldendő leveleinket, holott mi, sem pedig említett hivünk, oly leveleket nem irtunk, melylyet Kegyelmednek nem is kell várni, hanem továbbra is azon rabok kiváltását oly szám szerint, a mint az specificatiónak tenora tartja, urgeálja; semmiképen Kovács Pál rab hivünk azon szabadulandó rabok számábúl ne excludáltassék, és ha azon specificatio szerint az rabokot ki nem adnák, mivel másképen is rövid üdőn szegény rabjainknak szabadulások megleszen, azon német részrűl beküldött rabokot Kegyelmed kivánja ki, ezeket is beküldvén. Coeter. Fratres ad officia parati F. Rákóczi.

12. Danielis Esterházy, ex Pereszнye, 11-a Februarij, ad Alexandrum Károlyi, Affinem suum.

Nemes Vas vármegyének az insurrectio iránt való confusióját adom tudtára Kegyelmednek, mikínt az elmúlt napokban Szombathelyen (Sabaria) az nemes, s mind a nemtelenek mustráját tartván, ő Kegyelme és inordinate, Hevenyesi János uram akaratjábúl-é, vagy sem? nem tudom, mindnyájon, exceptis paucis, házokhoz bocsátattak. Pártosok és labanczokkal való correspondentiák épen nem cohibeáltatnak, melyek végett sógor Cziráki László és Szegedi Ferencz által ore tenus bőven üzentem, s fogják declarálni Kegyelmednek. E mellett, ezen vármegye semmi dependentiával tűlem nem akar lenni; kérem azért, mind abban, mind más vármegyékben tőlem való dependentiát ha szükségesnek itíli lenni, publicáltatni méltóztassék,

hogy annyivalisinkább Méltóságos Fejedelem és hazánk szolgálatjában valamely defectus ne essék, melyet egy csepp véremig contestálnom kévánok. Azomban minthogy az confiscált jószágok s dominiumok iránt Kőszegen (Ginsÿ) parancsolja Kegyelmed az Dicasteriumot constituálni : említett Szegedi Ferencz uram, ki is palatinus urunk canncelláriáján votl, Méltóságos Generális Bercsényi uram ő Nagysága meghittjóakarójának Bogyai György uramnak leányát vevén el, közel levén Kőszeghez residentiája, habilis és dexter ember, kalocsai érseknél is kedves, méltóztassék neki dicasterialis regestraturát és expeditorságot conferálni; vagy, ha márarra való volna, más tisztben accomodálni, kiért, etc. Most jüve hozzám Szegedi Bálint kőszegi commendans, kinek helyében ad interim mást substituáltam, referálván, hogy kőszegiek lutheranus praedikatort tegnap introducáltak, s kétszer már tegnap praedikállott is; ebbűl semmi jót, hanem rettenetes confusiót és emberhalálokot remélhetünk; kérem az Istenért Kegyelmedet, ezt remedeálni, s azon praedicátornak kivitelérűl kőszegi uraiméknak severe parancsolni méltóztassék.

13. Comitis Nicolai Bercsényi, Samarja, 16. Februarij, Alexandro Károlyi.

Nem kétlem, vette Kegyelmed utóbbi levelemet, melyben tudósítottam vala az kedves atyámfia kijövetelérűl való holmi hirekrűl; a végett minemő irást vettem, in paribus közlöm Kegyelmeddel. Minthogy peniglen már az Hegyalján lévő hadak közől is mentek némelyek eleibe egész Pozsonig: magam is innen még ma elrándulok Sente felé, tévén itt elégséges dispositiót; meg is írtam Prényi Farkas uramnak, hogy az mely hadakkal vagyon az Szigetközbe, Somogyi urammal együtt, ott Hédervár táján legyenek vigyázással, s a mellett, minthogy a németség lineákban vette magát, — ő kegyelmek is muniálják jól Óvárat, hogy onnan impediálhassák az pozsoni commeatust. Itt is hagyok hadakot, ugymint Lóczy gyalog ezerét egészen, s másokot is, kik vigyázzanak itt az csalóközi passusokra. Elvárván pedéglen az leendő occurrentiákrúl Kegyelmed tudósítását, Kegyelmed atyjafia, szolgája Gróf Bercsényi Miklós.

14. Georgij Ordódi, Szakolcza, 20. Februarij Alexandro Károlyi.

Modori quártélyomat Méltóságos Generális Gróf Bercsényi

uram parancsolatjábúl ide Szakolczára transferáltam. Mégeddig semmi olyan ártalmas nem esett, kivel édes hazánk közönséges java megbántódott volna; melynek előmozdításában igyekeztem, hogy valamely nevezetes operatiókot tehettem volna, de nem lehetett; hanem kiket egyszer is, másszor is levágtunk, elfogtunk morvaiak közől, teszen 300-ig valót. Újobban most indulok nagyobb erővel Morvában, hogy annál nagyobb irruptiót tehessek; reménlem, kévánatos végét szándékunknak. A forgója készen van, kéri, adassa meg modoriakkal.

15. Pauli Okolicsáni, ex Sircz, 23. Februarij, Alexandro Károlyi.

Szíleskuttrúl Balog Ádám uram, az mint itt értettem, nem tudom micsoda hirre nézve, Kis-Marton felé ment; kire nézve az mely katonákot fő-commissarius uram rendelt volt Nagyságod parancsolatjábúl, tovább velem nem akarnak menni. Én pedég ugyan csak nyomódni igyekezem, Isten segétségével. Ha (kitűl Isten ójon) németekre akadok is, az ő Felsége és az méltóságos érsek passussára nézve nem bánt, sem nem tartóztat talám: mert éntűlem semmit nem is tanúlhat, nem is tudnék egyebet mondani, hanem, hogy Nagyságoddal, az mint értettem, 20,000-nél is több van, s igen vigyáz, és én nem tudom hová szándékozik, és merre czéloz; mert bizony nem tudom, nem is kévántam tudni. Ha békesség iránt Nagyságod elméjét kérdi, arra sem tudok mást felelnem, hanem, hogy nem vettem észbe ellenkező akaratját, jóllehet mindenképen biznék Nagyságod, az külső segétség által is hogy boldogúlhat az haza. Én itt nyugosztalom meg a lovakot, és izibe általmegyek Szíleskuton, Óvár felé.

16. Alexandri Niczky, Ginsij, 26. Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Ide érkezvén, hogy az nekem concredált militiábúl in finibus Styriae et Austriae mennél jobban és megmaradásunkra hasznosabban tehessen és locálhassam az vigiliákat: opiniót vettem az nemes kamarátúl is; úgy nyugtatták meg elméjeket az urak velem együtt, hogy az első vigilia legyen az ramóczi kastélyban és faluban, mely is álljon 100 lovasbúl és 200 gyalogbúl; az második Borostyánban, 30 lovassal és 200 gyaloggal; az 3-ik Zalonokon 200 gyaloggal, az ki is már ugyanannyi hajdútul

actualiter ploquadáltatik; 4-ik Sz.-Gothárdon; 5-ik Német-Újváratt; 6-ik Mura-Szombatban, mindenütt annyi néppel, a mint a hadaknak száma és a helyeknek exigentiája hozzák magokkal. Már Nagyságod parancsolatit és magam admonitoria levelemet is nemes vármegyékre expediáltam, generális gyűlést kévánván cum meo praescitu, a hol jelen kell lennem; hanem Moson távol levén tőlem, oda nem mehetek, de leveleket elküldtem, hogy a hadakot Locsmándra orderezze. Az insurrectiót nem csak viritim, a mint Nagyságod parancsol, de domatim is difficultálni fogják, s hogy articulariter legyen, kévánják. Érkezik hozzám most ezeres-kapitány Gencsi Zsigmond uram, Nagyságod parancsolatjával, hogy Kazó István püspök uram ő Nagysága, a mennyibe Helvetica Confessiót sértette, egy praedicatort tengerre adván, másikát ezer tallérban megsarczoltatván. Én effélékbe nem ingerálom magamot sine literario mandato. Palásthy Ádámot cum suo erigendo Regimine kévánja, hogy az mellette hagyja. A nénje jószágát, a ki feleségének napa, (így) kéré, hogy Győr tájárúl hadd hozathassa el, licentiát elmenetelre.

17. Comitis Bercsényi, ex Sente, 1-a Martij, ad Franciscum Somogyi Capitaneum.

Mivel nem tudom az ellenségnek mivoltát és hollétét, ahhoz képest Kegyelmed subsistentiáját sem tudhatom szükségesnek lenni. Nazvady Mihály csalóközieket és Kondé György komáromiakot gyűjték, s már alkalmasént öszve is szedték; mind ezen hadak rendesb dispositiójára nézve, s mind győriek s komáromiak (noha ugyan, ezekkel való végezésem szerint, az ellenség kicsapdozásátúl onnan nem kellene tartanunk, mind azzal, minthogy praesidiariusokat az komáromi commendans őrzi) excursiója kedvéért, legjobb volna általjőni Csalóközben. Magamnak ugyan bizonyos conferentiának okáért egynehány napra Méltóságos Fejedelemhez kelletik fordúlnom: azért helyettem az Dunán innen való dolgoknak és követhető hadi operatiók dispositio-tételit bátyám Gróff Pekri Lőrincz uramra bíztam, Kegyelmed ő kegyelmétűl értekezhetik, mi tevő légyen továbbá? Minekelőtte általjőjön Kegyelmed, szükséges Generális Károlyi uramnak hirré tenni, s ha közel lészen, hozzá menni, s tudtára adván mindeneket, a tévőnek lenni, a mit ő Kegyelme kiadand.

18. Kőszegi Cameralis Dicasteriumé, 1-a Martij, ad Dominum Alexandrum Károlyi.

Niczky György uram által küldött Nagyságod bizonyos punctumit és credentionális mellett való izenetit vettük és értettük. A mi a praeambulumját praesidium iránt illeti: mást nem mondhatunk; mert a méltóságos urak, kik arra alkalmatosok volnának, vagy includálva, vagy az országon kivül vannak. Máskínt mi az igaz harmoniát és egyenes correspondentiát meg akarván tartanunk, valamit igaz hazafiúi kötelességünktül tudunk elkövetni Méltóságos Fejedelmünk és hazánk hasznára, abban szívessen eljárunk. Jóllehet egynehány levélben irattatott per errorem secretarij Hevenesy János uram praesesnek, de ő kegyelme nem kévánván azt magának vindicálni, egyet akar velünk érteni, és mindenekben egyiránt collaborálni. Mi az első annonaria-házok denominatiója iránt való punctumot illeti: azokban a helyekben, s ha kell többekben is, dispositiókot teszünk. Ad 2-dum: A fiscalitas conscriptorinak irtuk, hogy küldjék ide a conscriptiókot, de hatnál több itt nincs, ha Nagyságodnál volna, küldje ide; a restekért másokot, serényebbeket substituáltunk. Ad 3-tium: borostyánkői vár megvétele iránt tegnap informáltuk Nagyságodot. Szécsényi Ilona asszony dolgában pro assignatione bonorum decretumot kiadjuk. Ad 4-tum: Az insurrectio iránt új gyülésünk leszen, mihelt Nagy Ferencz uram ő Nagysága temetésérűl Hevenyesi uram megjő, már is levén egynehány száz emberünk Stájerország szélin. Ad 5-tum: Só ugyan érkezett már Szombathelyre, de Szent-Gróton alig lészen annyi, a mennyit Nagyságod méltóságos kalocsai érseknek deputált. Ad 6-tum: Kovács Istók dolga úgy van, a mint megirtuk. Alia puncta. Ad 1-mum: Bukovay Miklós uramnak irtunk. Ad 2-dum: Az minek hüt szerint végére mehettünk az portió-pénzbeli interesen való létel dolgában, arrúl már adtunk informatiót. Ad 3-tium: Az idegen nemzetnek kifizetíse iránt való summa szerzésben minden lehetséges mediumokot elkövetünk, valami csak lehet practicabile. Ad 4-tum: Puskapor iránt silimiter. Ad 5-tum: Várokban lévő puskapor és ólom iránt aeque. Ad 6-tum: Az asztagok csépeltetésében, elkészétésében, őröltetésében éjjel-nappal munkálódnak. Ad 7-mum: Provisiókrúl tet-

tünk ezen lista szerint *) dispositiókot, melyhez fő-commissarius alkalmaztathatja magát. A juhoknak csak felét vettünk, mert most levén ellések, ha megindítanók: gazdáinak kára, vitézlő rendnek semmi haszna nem lenne. Az szénábúl is elhadtunk, mert az alsó része vármegyének 18., 16., 14. s 12. mélyföld is lévén Kis-Martonhoz, több költség, hogysem haszon lött volna. Ezt suppleálhatja Moson vármegye, mely is ezelőtt csaknem egész Bécset tartott szénával. Hogy vectura ne impediáltassék, tegyen Nagyságod dispositiót, mert másként a szegénység megromlik, többszer nem viszen, oeconomiája cessál, és így ebben fekszik a militiának egészlen való conservatiója. Ex Camerali Consistorio, Kőszeg, Nagyságod alázatos szolgái: Kőszegi Camerale Dicasterium.

19. Francisci Somogyi, ex Nisider, 2-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Nagyságod levelét Prényi Farkas uram megadá, hogy Szabó Jakab hadnagy zászlójához tartozandó 10 lovast adjam ki; több 6-nál nem találtatott, azokot is elküldtem. Az 4 nemes vármegyék: Hont, Heves, Gömör, Torna instálnak, mivel anynyira megfogyatkoztak házoktúl hozott költségbűl, ruházásbúl, fehérruhájokbúl, mezétláb vannak; nem lehetvén tovább subsistentiájok, méltóztassék őket ablicentiálni valami kis ideig.

20. Kőszeg városáé, 2-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Jóllehet azon voltunk, hogy mi is, mint igaz magyar hazafiak s vírek, készségünket contestáltuk volna; de az keserves elviselhetetlen német terh s portió, úgy gyakor tüz-számozott szerencsétlenségek miá annyira megszegényedtünk és nyomorodtunk, hogy magunk tehetségébűl az átkozott portiónak megfizetésire elégtelenek lévén, másoktúl nagy interesre kölcsön felkért pénzzel suppleálnunk kelletvén, csak annyi annualis proventusunk sem volt, s vagyon is, hogy az olyatín interesnek fizetésére sufficiáljon, hanem ex ipsorum interesse capitalist csinálnunk kelletett s kelletik is. Ily szerencsétlen sorsunk s szegénységünkben lévén, igaz magyar vérségünk és hazafiúságunk demonstratiójára pro bono publico et avitae libertatis charissimae Patriae nostrae recuperare excubantis inclytae militiae

*) A lap szélére irva: „Listam illam vide inter mea scripta."

provideálhassunk, de mindennapi költségben minduntalan vagyunk a sok condescensek miá; akárki, hogy már ő katona, bejövén városunkban, parancsol abrakot, szénát, bort, ételt magának. Protectiót kérnek az Istenért, hogy a ki bejő hozzájok, pénzen éljen, mundirungot s Nagyságod konyhájára valót Kragarics Mihály notárius tanácsbeli atyámfia által küldtük.

21. Kőszegi Cameralis Dicasteriumé, 3-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Ezen órában jött hirünk Pinkafeldrűl, hogy Hortpergre seu Dobronokra ma estve egy magyar úr száz lovassal, és Felötsémben is más magyar úr 300 lovassal érkezett volna, és hogy Német-Újvár felé szándékoznának; nem véljük egyébnek, hanem Ebergéni uramnak: mert volt azelőtt is hire, hogy ő Nagysága Grécz táján lött volna. Megérkezvén Hevenesy uram, úgy fogunk fáradozni, hogy fogyatkozás ne legyen pénzbűl, 3000 forint.

22. Szarka Zsigmondé, Csáktorna, 3-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Nagyságod öt rendbeli leveleit vettem. Lóra való szerszámot szerzek, ha lesz, s tigrisbőrekkel s hámokkal elküldem. Még annyi üdőm nem volt, hogy a nyeresíget számbavehettem volna, nem is lehet, míg itt Muraközben leszek, mivel a sok strázsáltatás miá igen el vannak szaggatva szükségképen a seregek. Köszönjük, hogy Nagyságod irja: akármint legyen jövendőben a dolog, rólunk el nem feledkezik. Hogy Sándor László és Zana György ide nem jühetnek, értem; Bakacs uram sem érkezett ide. Egy török rabom van, nyuszt-béléséért örömest kiadnám, de száz forinton sem váltják ki. Bár eljüne Niczky Sándor uram, legjobb helye volna alsó-lindvai és balatoni dominiumban, mivel akár ide Muraközben, vagy horvát, rácz, vagy akár Styria felől német had jőne is, akár Regede, akár Bécs tájárúl Mura-Szombat tájára csapna is az ellenség: mind oda az Murán túl, mind ide, félnap alatt segétséggel lehetne. Tudom, a Szécsényi György uram, jószágára nézve, nem fogja ezt javallani: noha azon még csak Penczy kapitány uram általment. Siessen Nagyságod azon helyekre hadakot rendelni, mivel nagy gyölekezetje van két felől az ellenségnek, Styria és Horvátország felől. Tegnap két horvátot fogtunk,

azt mondják, hogy a Dráván már hidat kezdenek általverni Ormosdnál, s ma revisiójára erős portát bocsátottam. Az itt való conscriptiót Bogyai uram végbevitte. Hogy bavarus az francziával megegyezvén, Bécshez közelget, feles ágyúkkal, értem; ezt keményfejő horvátoknak is értésére adtam, örömest minden móddal lágyítanám fejeket, de most kezdenek legjobban keménykedni és magokot megbízni, minthogy tudják, hogy keveseu vagyunk. Bizony nem hiszem, hogy eddégis nem próbálták volna; de untalan a sok járással reájok, hogy a passusokat éjjelnappal egynehány companiával járatom és mindennap híreket csinálok, hogy feles hadunk érkezik. Én ugyan éjjelnappal azon vagyok, hogy az mit Isten kézben adott, megtarthassam. Bercsényi úrnak az ormosdi nyereségbűl egy törkéses aranyos kardot küldék. Méltóságos Fejedelem gratiáját utolsó csepp véremig megszolgálni el nem mulatok.

23. Francisci Somodi, ex Nisider, 4-a Martij, ad Dominum Alexandrum Károlyi.

Csalóköznek conservatiójárúl méltó reflexióval lenni, mivel ex certa scientia tudom, hogy komáromiak szüntelen portáznak oda; commendans parancsolatjábúl feles marhát hajtottak el Csalóközbűl, és Szakálos s Eklen nevő helységben embereket is vagdaltak le, fogva is vittek. Az minemű földnépét ott felszedtek, az fegyvertelen, mert a fegyveres nép mind velem vagyon; ha megszoríthatja azt a fegyvertelen, nyomorúlt népet a komáromi labancz, halomba vágja. Naszvadi Mihály azoknak tiszte. Ha azon földnépe vetéskor distraháltatik, s azt elmulatja, jövendőbe az hadaknak abrakbeli szüksége leszen. A mi Komárom vármegye insurrectióját illeti: 9 vagy 10 falu van Komáromon felűl, onnét kevés telik, mert sokan azok közől is elein Komáromba recipiálták magokot. Komáromi commendans a falukra levelet küldett, hogy élést minden héten nagy büntetés alatt administrálják.

24. Kőszegi Dicasteriumé, 4-a Martij, ad Dominum Alexandrum Károlyi.

Nagyságodnak panaszképen jelentjük: valakik, valahol akarják, az fiscalis jószágokban involálván, nem gondolnak senkivel semmit; bort, gabonát, marhát, juhot és a mit kaphatnak, csak elhajtják, a mint Palásti Ádám és Kisfaludy László Czenk-

rűl, vagy a tájárúl, három fót juhokat elhajtottak. Itt való commendans Szegedi Bálint rohonczi zsidónak (melynek Nagyságodtúl protectiója volt) két hordó borát behozatta. Ha Nagyságod ezeket meg nem orvosolja: a fiscalis jószágokbúl semmit be nem vehetünk, kibűl pénzt teremthetnénk. Sibrik Miklós uram szolgája proxime jött Bécsbűl, miben vannak ott a dolgok, s miket hallott, értett, maga megmondja.

25. Luka Benedeké, ex Szent-Márton, 4-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Ellenség torkában lévén, a mint Armpruster János kapitány meg tudja mondani, az ellenség körőlbelől sok; egy ítszaka reám üthetnek, s népemet elvesztem. Azért jobb, engedje meg Nagyságod, hadd menjek Lakompakra, onnét bátrabban portáztatok.

26. Telekesi Győrfy Miklós, ex Rust, 4-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Az okaiakat becitáltuk Rusztra, eléggé voltunk rajta, mennél többet kérhettünk volna; ezer tallért holnap letesznek, jókor megviszem Nagyságodnak; nekünk is discretiót adtak, de Nagyságod hire nélkül el nem veszszük. Pásztori portára elment.

27. Prényi Farkas, ex Nisider, 4-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Valóban könnyen replicál Kegyelmed az magyarnak felzendölésérűl; én, Isten úgy segéljen, beléfáradtam. Mit kellessék velek cselekednem? mert nemhogy az közkatonája ne követné az csintalanságot, de a tiszte is nem igen fél az Istentűl. Ha ezek között engem az Méltóságos Generális sokáig fog tartani, meg fogok teljességgel vénülnem. Ezeket az istentelen, semmirevaló rábaközi hajdukot is az nyakamba csapta Kegyelmed, ez itt egyebet nem cselekszik, hanem éjjelnappal részegeskednek; az főkapitányok is hazament még Kis-Martonbúl. Azonban oly becsületes város ez, hogy valahol szereti, az ellenség bejöhet; félek rajta, a sok részegség miatt kárt ne valljunk, kitanolván bennünket a német; innét, én jovallom, vagy elébb, vagy hátrább, valami jobb helyre szállítson bennünket Kegyelmed. Német rabot küldök, ki egy hete hogy Bécsbűl jött, levelet hozott fejérbarátoknak, melybe datum volt 1703.; mely

okos az lélek kurafi németje! elbújt volt, de Isten horgomra akasztotta; referálja, látta, hogy Bécsen általmentek valamely regimentek, Forgács uram Prukhoz 3 mélyfölddel van, több német ki Stájerországban, ki Német-Ujhely köről; Prukban 1 lovas, 2 gyalog compánia német van. Ez igen jártas legény, jó volna kémnek, az ura is itten egyik sergemben állott.

28. Gayer Mátyásé, ex Keresztúr, 5-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Lakompachi és itt való 16 óntálot, 13 óntányért, két edényben 100 itcze vajat, 300 tyúkmonyat, egy hordócska nyers gyümölcset küldem, a minap pedig a sárvári óntálokot, tányérokot egy pár dobbal küldtem. Lakompaki tiszttartó Billakovics Gergely irja, hogy Esterházy Antal és Kéri Ferencz Lánzsérban érkeztek, s palatinustúl oda való zsidóságra commissiót hoztak, hogy Lánzsérban admittáltossanak. Nagyságod ez iránt mit parancsol? Az itt való s lakompaki tiszteknek lovait, fegyverit elszedték a katonák, egy lovunk sincs, adassa vissza; s hogy várba promiscue akárki be ne menjen, s ott mindent ne prédáljon: parancsolatot adjon Nagyságod, mert ezután is kell Méltóságos Fejedelemnek.

29. N.-Bánya városáé, 24. Aprilis, ad Stephanum Buday.

Ezt az mi nemzetünk és édes hazánk boldogúl való folytatására szentül felfogott ügyet mindenképen készek vagyunk promoveálni, de, hogy az táborra lovasokot küldhessünk, teljes lehetetlen; mert a mínesünket tavaly az labanczok mind elhajták, és mivel kapitány Pap Mihály uram kevés haddal vagyon városunkban, éjjelnappal fegyverben vagyunk, és úgy kell városunkat, pénzverő házot istrázsálnunk. Kivánt fűrészdeszkát, a mennyit a városon találunk, erővel is elveszszük s elküldjük.

30. Georgij Szunyog, Çapitanei, ex Kis-Marja, 26. Aprilis, ad Sigismundum Bessenyei, vice-comitem de Szabolcs.

Hajduvárosiak Urunk parancsolatjának sem engedelmeskednek. Nem régen váradi labanczok kicsaptak Micskire, ott nagy károkat tettek, embert is vittek be, utánok mentünk volt, de nem találtuk az erdőken; onnét Várad alá ütettünk, ötödfél száz marhájokot elhajtottuk, magokban hatot levágtunk, hármat elevenen hoztunk.

31. Joannis Pápai, ex Duna-Ordas, 12. Maij, ad Stephanum Buday.

Ment parancsolat, hogy Gróff Csáky László Vajó Andrást keze alatt lévő hadakkal szakmári ploquadába küldje ki. Csudálkozom, hogy a sovány váraljai bor annyira kiszínelte Kegyelmetek eszit, hogy a bolondság Bessenyei urammal esziben jut; megtetszik, hogy nincsen dolgok, mint minekünk itten. Istennek hála, semmi oly gonosz hireink nincsenek. Méltóságos Generális Forgács Simon a Dunán feles hadakkal ment által; rövid nap, reménlem, onnan is Isten jó hirekkel megörvendeztet. A török császár is minden jóra ajánlja magát, úgy, hogy többet nem is kívánhatunk, — de ugyan csak török!

32. Petri Debreczeni, ex Somlyó, 15. Maij, ad Stephanum Buday.

Ördög utjára indúlt tökéletlen falusi emberek nem igazán viszik Kegyelmedhez a leveleimet. Ma érkezett ide a felséges franczia király oratorának (ki is Konstantinápolyban vagyon) a secretariussa, ki is igen nagy pompával jött; vele vagyon a havasalföldi vajdának is követje, igyenessen Urunkhoz mennek. Besztercze alatt most derék csata volt, holott 109 német esett el; a mieink közől is egynehányon estenek, kik között elesett Farkas Zsigmond, a ki Csengerben Betlehen Miklós udvarbírája volt, most ismét kapitányságot obtineált volt Urunktúl. Úgy is értettem, hogy Szebenbül 200 német szökött ki, reménlem, kuruczokká lesznek. Most is várok Erdélybül hireket, azonnal tudósítom Kegyelmedet.

33. Móricz Istváné, ex Castris ad Szakmár, 15. Maij, ad Principem Rákóczi.

Köteles szolgálatomnak ajánlása után, hogy Isten Nagyságodat minden áldásával meggazdagítsa, szívbül kévánom. Édes jó Kegyelmes Uram! Irgalmas Istenünk jóvoltábúl ellenségünk boszúságára még eddég megállván, a mint lehetett, az ellenkező szerencsék körül szemes tanácscsal forgódtunk, és továbbra is hüséges indulatunknak valóságát utolsó csepp vérünkkel megpecsételni készek vagyunk; mindazáltal, ha Nagyságod érzékeny füleket visel panaszomnak meghallgatására, győzedelmünk felől való egész reménségben öltöztetheti szívünket. Ellenségünk vakmerő bizodalmának szárnyai igen megnőttek,

miolta a másik sánczban a nem várt szerencsének játékjává tétetett a Nagyságod tábora; melyet nyilván megtanultam akkor, a mikor annyira megpróbálták őket, hogy magam is sok fegyverek között lévén, kénszeríttettem életemhez egy cseppet sem bízni. Azért, hogy ellenségünk reménségét földhez tapodhassuk, hadat küldjön Nagyságod, hadd szoríthassuk meg jobb dispositióval őket, mert az Ungvár aiól idejütt egy sereg gyalog-had és a magam négy serege, a kit dicsérhetek, de a többihez nem bízhatom. Kegyelmességed pedég nem úgy gondolkozzék a szakmári had felől, mint tokaji, munkácsi felől, mert ez sokkal mérgesebb azoknál. Költségem nincs, kivel bomlott fegyverit hadaimnak megcsináltassam; oly rongyosok, hogy az ellenség szidalmára mezítelen kénszeríttetnek járni sokan a hadak közől. Költséget küldjen Nagyságod, melylyel vidám reménségben ölteztethessük sohajtó lelkeket a hadaknak, mert, ha a nem lesz, aratásra könnyen számba vehetjük, a mennyin megmaradnak a táborban. Tokajban levő négy seregemet küldje ide Nagyságod, másokot azok helyibe rendelvén; avval is elébb leszünk.

34. Comitatus Marmaros, ex Sziget, 17-a Maij, ad Stephanum Buday.

Sztojka László uram által tött Kegyelmed parancsolatjára száz lovast repartiáltunk, fegyvertelen hadainknak fegyvert köldünk, noha az sok rajtunk általment hatalmas német nemzetnek igája miá teljességgel abbúl kifogytunk; noha mind az élésnek administratiója, mind az N.-Bányára 150 gyalogoknak praestálása, azon felől most expediált 700 embereknek elkészétése, úgy 50,000 sóknak Tokajig való szállítása úgyannyira megnyomtak bennünket, hogy csak az egy élő Isten látja nagy terhünket. Azért kérjük, hogy 600 emberrel Kegyelmed, és ezek közől 100 legyen N.-Bányára, elégedjék meg. A mely embereink most a táboron vannak, két hónapig ott legyenek, mert úgy vannak expediálva.

35. Joannis Pápai, Duna-Ordas, 21. Maij, ad Stephanum Buday.

Kegyelmed levelét vettem, akarnám, ha már az datum lenne: „Ex Arce Szakmár.“ Itt mi csak a nagy békesség, etc. Vide alibi. Gődén Pál is felső-bányai embert Urunk hire nélkül

minden pénzébűl megfosztott, s házát elfoglalta; clamitat in coelum vox oppressorum, etc. Duna-halra invitálja szakmári áldomást jobb borbúl, hogysem bányaibúl igyanak Szalai Pállal, ki muzsikusival appetitust csinál.

36. Pap Mihály N.-Bányárúl, 25. Maij, Domino Buday.

Egy brassai szászt fogattam meg, minthogy suspitio volt iránta; kalodáztattam, tömlöczeztem, csincséreztettem nem kevés ideig. Törvénye lévén, semmi bizonyos cselekedeti nem comprobáltatott; deliberatuma lőn: 15 napig a városbúl ki ne mehessen, azután el. Most Mármarosba levén, ispán uram és Sztojka Zsigmond uramékkal discuráltam felőle, ispán uram megfogatta s Urunkhoz küldte, onnét mint szabadult, nem lévén passussa, nem tudom; gondolható, elszökött. Ispán Darvay Ferencz uram esküszik, hogy Rabatín kémje, s Bécsbe járt.

37. Joannis Szepesi, 1-a Junij, ad Stephanum Buday.

Ez órában érkezett, etc. Vide alibi. *)

38. Ibrányi László, ex Földvár, 2. Junij, Domino Buday.

Csak az németet nyomhatnók el Fejérvárából: az asszony benn lakván, enyim lenne. A felső német tábort már eltörlették; — generális Ricsánt feleségestűl hozzák. Még itt lészen Heister öt ezered magával Fejérvár és Csikvár táján, három mélyföld hozzánk, — de nemsokára megpróbáljuk; már én is hatot szekeriben elkaptam, németet is mintegy 25-öt vágtunk, fogtunk,

*) E levél a latín kivonatok közt ekkép hangzik:

„*Nro 33. Joannis Szepesy, ex Castris ad Solt, ad Eundem, 1-a Junij.*

Recte hac hora advenit cursor, qui attulit, quod Generalis Bercsényius Generalem Ricsan ad Jablonczam, cum sex millibus castrametantem aggressus, eundem feliciter profligavit; disparta ejusdem militia, ipse autem Ricsan tria vulnera habens, ex quibus forte decedet, in persona cum 300 suorum captus est; munitionem, bagasiam et omnem apparatum castrensem amisit, quibus Generalis Bercsényius est potitus. Generalis autem Simeon Forgács cum numeroso exercitu est ad Vásony 2 tantum milliaribus distans a militia Germanica, speramus itaque bona nova intra biduum vel triduum etiam exinde nos obtenturos. Uti adverto ex literis Dominationis Vestrae, etiam Szathmarienses non poterunt diu subsistere, verum si res eorum in arcto fuerint, vix si in Transylvaniam se non subducent."

az maga bagazsiáját elnyertük. Buda alól hajtjuk mintegy 3000 marhát, lovat is majd 200-at; holmi ráczokot is csaptanak alkalmasént.

39. Dobozy Istváné, 10. Junij. (Debreczenből).

Bóné uramnak szóló Kegyelmed levelét kedden épen délben vettem; már azelőtt azon rosz hír hallatni kezdett, de nem hittem. Én mindjárt per expressum elküldtem az Kegyelmed levelét, de holnap lesz egy hete, hogy innen elment Bóné; Túron innét volt, oda gyűjtötte hadait, már azolta meddég ment, hol legyen, nem tudom. Nyúzó uram itt lévén egynehányad magával, azt mondta, holnap arra Kegyelmed felé indúl. *)

*) Ezen 39. levél latín kivonatokban is megvan, két példányban.

II.

SECUNDUS EXTRACTUS

literarum Principis Rákóczi ad Stephanum Buday. 1704. a 23. Augusti.) Has Dominus Commendans dedit.*

1. Ex oppido Miskolcz, 14. Februarij, (1704.)

Nos Franciscus, Dei gratia Princeps Rákóczi de Felső-Vadász, Comitatus Sárosiensis Supremus ac Perpetuus Comes etc. Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregijs, Nobilibus, ac Strenuis Militiae Nostrae Equestris et Pedestris Ordinis sub Bloquada Szathmariensi constitutae, Supremis et Vice-Capitaneis, Ductoribus, Vigiliarum Praefectis, Decurionibusque, et eorum vices-gerentibus cunctis, cum alijs illius existentibus Militibus Nostris Gregariis, Praesentes Nostras visuris, lecturis, aut legi audituris, fidelibus Nobis dilectis, Salutem et gratiae Nostrae propensionem. — Minthogy Tekintetes Nemzetes és Vitézlő Buday István Generális-Főstrázsamester és hajduvárosi főkapitány hivünket az haza kivántató szolgálatjának Szathmár alatt való folytatására és ottan lévő hadaink directiójára kegyelmessen praeficiáltuk bizonyos ideig; parancsoljuk azért fenn megnevezett hadi tiszt híveinknek, s úgy hadainknak közönségessen és személy szerint: így értvén kegyelmes resolutiónkat, megnevezett Generális-Főstrázsamester és ezeredes-főkapitány hivünk directiójának az haza közönséges ügye promotiójának dolgaiban magokot submittálván, dispositiójától függjenek, és illendő tisztességgel illessék; kölömben valakik refractariuskodni merészlenének, s parancsolatitúl s dispositiójátúl függeni nem akaróknak comperiáltatni fognak: kemény

*) T. i. e napon kezdetett meg e kivonatok készítése.

animadversióink szerint érdemlett büntetéseket el nem kerülik. Franciscus Rákóczi m. p. — In circumferentia sigilli haec sunt: Franciscus Dei Gratia Princeps Rákóczi, Comes de Saaros, Dux Munkacsiensis et Makovicziensis, Dominus perpetuus de Saaros-Patak, Tokaj, Regécz, Ecsed, Somlyó, Lednicze, Szerencs, Ónod. In insignibus superne: Corona Ducalis, dein ex duobus lateribus cornucopis protenduntur, in medio supremum locum obtinet aquila, in uno pede gladium tenens evaginatum, in medio est rota, inferne luna plena, corona obverta, cruce superne signata.

2. Ex Miskolcz, 17. Februarij. Titulus:

Spectabili ac Generoso Domino Stephano Buday, Militiae Nostrae Generali Supremo Vigiliarum Praefecto, Oppidorum Hajdonicalium Supremo-Capitaneo, Fideli Nobis Dilecto.

Spectabilis ac Generose, fidelis Nobis sincere dilecte! Salutem et Gratiae Nostrae Principalis propensionem. Kegyelmed leveléből értjük az Tiszán túl lévő hadaknak állapotját; mivel a mint Generális Sennyei István uram hivünk ezerebeli hadnagy Szekeresi Nagy István is irja: nem annyira veszett el azon ő kegyelme ezerebeli hadnak az lova. Melyekhez képest maga is tudja Kegyelmed jól az itt való hadak iránt való dolgokot: innét több hadat nem küldhetünk, hanem azon legyen, hogy eloszolt hadát is eszvegyűtvén, melyben, nem kétljük, említett Generális úr hivünk is industriuskodik, alkalmaztassa magát, Kegyelmednek adott parancsolatunkhoz. A mely had Fáy András vice-kapitány hivünk directiója alatt vagyon, az is rövid nap parancsolatunkbúl magát Kegyelmeddel conjungálja, és így maga s több hadaink oda való gyülekezeti azon ellenség ellen való operatiókra elégséges lészen. Caeterum praetitulatam Dominationem Vestram feliciter valere desiderantes.

3. Ex Miskolcz, 19. Februarij.

Minthogy túl a Tiszán levő hadaink intertentiója iránt tettünk oly dispositiót, hogy a fiscalitásokbúl administráltassék búza és gabonabéli intertentiójok; mely administrátiók, hogy annyival is inkább jobb móddal és rendesebben, mint eddég folyhassanak: Kegyelmed azon vármegyebeliek közül, vagy nemes Ugocsábúl is denomináljon és declaráljon 3 vagy 4 alkalmatos embert, a kik azon élésbeli administrátiókat és per-

ceptiókat, a szegénység oppressiója és hadaink rövidsége nélkül folytassák. Addég is, még ez iránt való opinióját hozzánk küldendi, további való dispositiónkig bízza azon commissariatusságunk tisztit Nemzetes Vitézlő Károlyi Sámuel hivünkre, kit is előbbeni commissarius Nemzetes Vitézlő Gyulai Ferencz genuine informáljon: a nemes vármegyékbül eddég minemű administratiók voltanak, és micsoda restantiák vannak? úgy azon tisztséghez kivántató requisitumokrúl és egyéb szükséges dolgokrúl. Benevoli F. R.

4. Ex Miskolcz, 20. Februarij.

Bizonyos, Ecsedbe patrált excessusira nézve Nemzetes Vitézlő Szőcs János ezeredes-kapitány ezerebeli Tárkányi Péter nevő hadnagyát megfogatván, Kegyelmed kezéhez küldi; Kegyelmed inquiráltasson ellene, és ha comperiáltatik vítkesnek lenni: valamit az igazság, hazánk törvénye és edictumunk continentiája hozand magával, Kegyelmed elkövesse, és ha törvénye úgy hozza: minden kegyelem nélkül exequáltassa Kegyelmed.

5. Ex Miskolcz, 21. Februarij.

Értjük Kegyelmed levelébül hadaink széljel való oszlatását; valamint Kegyelmed exmittálta bizonyos hiveinket, öszvegyőjtésére: továbbra is megszünyés nélkül abban industriálkodjék. Hadat pedég innen azon hadnak szaporítására nem küldhetünk. Egyébiránt is, mivel avagy csak Kassánál nagyobb erővel lévén az ellenség, mintsem a szakmárit tudjuk lenni: mégis az Kegyelmetek keze alatt lévő hadak szerencsések voltanak ellenek; továbbra is Kegyelmed jó maga alkalmaztatása, serény vigyázása azon ellenség ellen a nemes ország kivántató szolgálatját secundálja. A minthogy azon legyen Kegyelmed, valami úton-módon a lovas s gyalog hadat csoportra hajtatván, azon ellenség ellen tehessen próbát. — Hogy pedég felesebb számmal lehessen, parancsoltunk nemes Szathmár s Mármaros vármegyéknek is, hogy azon sánczban menvén, Kegyelmeddel conjungálják magokot, — kiknek is oda való meneteleket Kegyelmed maga is szorgalmaztassa.

6. Ex Miskolcz, 24. Februarij.

Értjük Kegyelmed levelébül az ellenségnek szintén Majténig lett excursióját. Mi újobban is Esze Tamás és Móricz István ezeredes gyalog kapitány hiveinknek parancsoltuk: ma-

gok keze alatt levő hadainkat eszvegyűjtvén, igyekezzenek Kegyelmedhez menni, hogy azon gyalogságot Kegyelmed, az hol jobb módját s alkalmatosságát látja, az Kraszna-közön alattomban valamely lesre elrakván, azok s maga keze alatt lévő hadaink industriájok által szoríthassa meg s confundálhassa; nem is kétljük, Kegyelmed ebben minden serénységgel, maga hozzánk s nemzetihez való valóságos kötelességinek és szeretetinek eleget igyekezik tenni. Parancsoltunk megnevezett kapitány hiveinknek, hogy az Tisza mellől szállétsanak elegedendő szályokot, melyből, az hol Kegyelmed az hidnak csinálását alkalmatosabbnak itíli, az hid (az kötelét is Tekintetes Nagyságos Sennyei István ur hivünktűl elhozatván) reparáltassék; lesznek is oly számba azon gyalog hadaink, melyeknek is concursusok által Kegyelmed hamar azon hidat reparálhatja. Nemzetes Vitézlő Bóné András kapitány hivünk is az vak-laitnant, keze alatt lévő dragonyos német hadakkal, Kegyelmed mellé küldi; s legyen arra is gondja Kegyelmednek: puskapor iránt parancsolatja lévén Nemzetes Vitézlő Ajtai Mihály inspector hivünknek, Nagy-Bányárúl azt szállíttassa. Elégségesképen megszaporodik Kegyelmed keze alatt lévő hadnak száma, azért azon darab földet jó securitással manuteneálhatja, mind pedég kévántató szolgálatot hasznoson folytathatja; maga hajduvárosi hadait szaporítsa meg. — Dein propria manu scribit haec: Csudálom, hogy Kegyelmed azon panaszolkodik, hogy az hada elszéledt, holott mégeddég alkalmasint tudta katonáját megzabolázni; másként is, megfontolván, hogy azért állítom a tisztet, hogy magam ne kínteleníttessek menni az katonát hajtani. Van edictum, van akasztófa az szófogadatlan katonának.

7. *Ex Miskolcz, 26. Februarij.*

Kegyelmed levelébűl értjük: mindeddég is eloszlott hadaink igen lassan gyülekeznek Kegyelmed mellé. Parancsoltunk már ennekelőtte Esze Tamás, Móricz István hiveinknek, hogy siessenek Kegyelmed mellé, hasonlóképen Majos János s Kis Albert és Bélteki Tivadar kapitány hiveinknek. Kegyelmed azon hadakot mennél hamarébb eszvegyűtse, s nemes Szatmár, Marmaros, Közép-Szólnok, Kraszna, Szabolcs vármegyéket vegye maga mellé: leszen Kegyelmed oly erővel, melylyel nemcsak subsistálhasson azon ellenség ellen, hanem az haza szolgálatjának

promotióját, annak confusiójában secundálhatja. Főcommissariusnak Kegyelmed efficiálja Nemzetes Vitézlő Boros Zsigmond hívünket, subordinálván vicéjének Nemzetes Gyulai Ferencz hívünket, ki is amazt de omnibus informáljon. Kenyér s liszt dolgábúl teszen dispositiót Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy György praefectus hivünk, kivel a commissarius correspondenter legyen. Kegyelmed is arra vigyázzon, hogy szaporodván hadaink, rövidségek élés dolgábúl ne legyen. Hogy az eloszolt hadaknak az eszvegyűlésre példa statuáltassék, ha oly refractariust megkapattathat, akasztassa fel. Szőcs Jánost is, mihent meglovasitjuk, Kegyelmedhez elküldjük. Gróff Csáky László úr hivünknek is parancsoltuk: Kegyelmed egy tisztet oda küldvén, a mely katonák Sennyei és Nagy István ezeréből mellette vannak, azokot reducálja, Tárkányi Péter hadnagy dolgát revideálván, valamire érdemesnek itíltetik, effectuáltassa. A mely Rácz Bálint nevő rabot Szathmárrúl kiküldették, semmiképen be ne bocsássa, Kleklspergnek oly választ adván, hogy ő is Gríntalt s több beküldött rabokat, a mikorra praefigáltatott a terminus, ki nem bocsátotta, — az okon Kegyelmed is tartóztatja.

8. Ex Miskolcz, 27. Februarij.

Levelünk exhibeáló Karácson Péter hadnagy hivünk instantiájábul értettük, hogy midőn Szakmárbúl kijött Gandel nevő kémet elfogott volna: Menyő nevő faluban bemenvén, nemhogy ottan némelyek hazájokhoz való szeretetekből s kötelességekből kivántató assistentiával és succursussal, emlétett hadnagy hivünknek lettek volna, de még kezekhez sem akarták venni és őriztetni; a kik vétkesebbeknek találtatnak, 3-at közőlek fogasson meg, és a táboron erőssen páczáztassa meg. Doblonyiak pedig a megnevezett kémnek köntösét, fegyverét, lovát és egyéb purtékáját elvették; ezekkel restituáltassa mindeneket, és ezen hadnagy kezébe adassa Kegyelmed.

1704. Pro Martio sequuntur.

9. Ex Miskolcz, 1-a Martij.

Nemes Szatmár és Ugocsa vármegyéknek irtunk, hogy ottan levő hadaink intertentiójára szükséges naturálék administratiójában concurráljanak, úgy a hid csináltatásához kivántató fák és manualis munkásokban. Kegyelmed úgy moderálja a dolgot, mivel azon vármegyék régtől fogva felettébb terheltetnek, a

mennyire lehet, nagy oppressiójokra azon concursus ne legyen. Elmenetelekor megmondottuk: Kegyelmed minden csekély dologba hozzánk ne recurráljon, s kérdést ne tegyen, hanem bizzuk Kegyelmed prudentiájára s dexteritására a dolgokot; a szerint is, a mint jobbnak s hasznosabbnak itíl és esmér, csak kövesse el. Az hidat Csengernél által csináltatván, nemcsak ott verje sánczba magát: de onnét elébb-mozdulván, igyekezzék azon, hogy azon várnak mind a két kapuit betévén, az ellenségnek excursióját impediálhassa. Bagosné mivel vádoltatott az hadaktúl, annak jól végére menvén, bennünket genuine informáljon; addég a hadak életek vesztése alatt az asszonyt meg ne károsítsák. A praedicátort jó securitas alatt küldje táborunkban. Nemzetes Vitézlő Mónai Pál hivünket odaküldtük, a miben tud, hazájának szolgáljon.

10. Ex Castris ad Mező-Kövesd positis, 5. Martij.

Kovács László nevő hadnagyot, az holott találhatja, keze alatt levő hadakkal mindjárt fogassa meg, és magát jó securitással küldje táborunkba fogva.

11. Ex Castris ad Agriam positis, 9-a Martij.

Valamint eddég, úgy továbbra is az hadak eszvegyűjtésekben Kegyelmed industriáskodjék; nemes Szabolcs, Szathmár, Közép-Szólnok, Ugocsa vármegyéket is maga mellé vévén, a marmarosi, parancsolatunkbul 600 lovas s gyalog személyekbűl álló s kiküldendő haddal együtt, s hogy élést is administráljanak, Kővár-vidékkel együtt, serio parancsoltunk. A munitiókot is Hadadbúl, hová alkalmatosabbnak itíli, elszállítassa, a mint irtunk odavaló tiszttartónknak. Mivel reménljük, Isten rövid nap Egret kézhez adja, honnan is Szakmár alá igyekezünk, hogy magunk praesentiánkban annak obsidiója jobb renddel véghez mehessen: addég is Kegyelmed, valamit az nemes ország szolgálatjának promotiójára, maga becsületinek s érdemének öregbülésére ott elkövethet, igaz hívségének tegyen minden készséggel eleget. A Szamost, a hol jobbnak itíli, mentűlhamarébb köttesse által hiddal, hogy mind két felől azon ellenség excursiójának resistálhasson; mely, hogy annyivalinkább meggátoltassék, Szakmár köről 2—3 mélyföldnyire lakosokot, két hét alatt legfeljebb, minden jószágoknak elvesztése s prédára való hányattatása alatt, tovább szálléttassa Ke-

gyelmed. És mivel már egynehány rendbeli parancsolatunkat Esze Tamás, Móricz és Kis Albert kapitány hiveink Kegyelmeddel való conjunctio iránt vettek: Kegyelmed urgeálja, hogy hovahamarébb Kegyelmeddel magokot conjungálván, tehessenek azon ellenség ellen valami hasznos próbát, igyekezvén oly erdős helyen valamely practicát ellenek gondolni, az hol a gyalogság is concurrálhasson; mivel Csenger mezőben lévén, ott az hajduságnak kevés hasznát vehetni. Talám az Kraszna közén alkalmatosabb volna, valamely oly közel való helyeken, azon gyalogsággal együtt a végre subsistálni Kegyelmednek; de bizattatik ezen dolgoknak jobb modalitással való igazgatása Kegyelmed dexteritására. Értjük, eddégis az szakmáriak az erdődi hegyen mely hasznossan forgolódtanak magok conservatiójokban az ellenség ellen; továbbra is Kegyelmed intimálja azon hiveinknek: valamiben azon ellenség ellen concurrálhatnak, jó vigyázásban lévén, hűséges magok-viselésekkel az közügyet igyekezzenek secundálni.

12. Exinde, eadem die, ad Provisorem Hadadiensem Joannem Rozmann. *)

Egregie fidelis Nobis Grate! Salutem et Gratiam Nostram. Vevén ezen parancsolatunkat, ha Tekintetes Nemzetes Vitézlő Buday István Generális valamely munitiókot fog kévánni, rendelvén az alá elégséges vecturát, a hová fogja parancsolni, oda vitesse.

13. Ex Castris ad Agriam positis, 10-a Martij.

Mivelhogy Esze Tamás és Kis Albert ezeredes-kapitány hiveinknek táborunkba kelletik jőniek: Kegyelmed is ide való jöveteleket accelerálja. Móricz István ezeredes-kapitány oda érkezvén, Esze Tamás keze alatt lévő hadainkat assignálja kezéhez, Kis Albert hadait pedég Kos Mihály ezeredes-kapitány hadnagynak: Pataky Mihálynak. Az Tiszán túl eloszlott hadaknak öszvegyűjtésekre Nemzetes Vitézlő Verebélyi Péter és Hadady István vice-kapitány hiveinket kibocsátottuk. Reméllljük, hogy már az ott való hadaink által, Kegyelmed szép industriájábúl, az ott köről lévő helyek conserváltathatnak, és az

*) A lap szélén: „Bonorum Fiscalium Hadadiensium Provisori."

ellenségnek excursiója is praecludáltathatik, — a minthogy azt bízzuk Kegyelmed dexteritására.

14. Ex Castris ad Agriam, 11-a Martij.

Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Verebélyi Péter udvari karabélyos hadaink vice-kapitány hivünk által tött propositióit vettük; mélyekre miként resolváltunk, említett hivünk reportálni fogja Kegyelmednek. Azonkivül is pedég, valamiben Kegyelmed a közjónak előmozdításában tud industriáskodni, azt eddég való szives készsége és hűségeskedése szerint, tovább is elkövetni s véghezvinni igyekezzék.

15. Ex Oppido Gyöngyös, 12-a Martij.

Munkácsi és ungvári bloquadában volt lovas és gyalog hadainknak öszvegyűjtéseket és directiójokat és szakmári ploquadában való viteleket concredáltuk Nemzetes Vitézlő Ilosvay Bálint hivünkre, ki is azokot eszvegyűjtvén, fog Kegyelmed directiója alá menni. Kegyelmed azért az ottan való dolgokot úgy moderálja, hogy az ellenségnek nemcsak resistálhasson, de nevezetes valamely actust és operatiót is vigyen véghez, melylyel is előbbeni jó hirét s nevét fogja előttünk öregbíteni és nevelni.

16. Ex Castris ad Agriam, 15-a Martij.

Mivel Kis Albertnek gyilkossága, paráznasága és edictumunk ellen tött sok cselekedeti nyilván constálnak előttünk, és hogy a szakmári sáncznak eloszlatására, oly nagy kárvallásokra ő adott volna okot, mind maga s mind keze alatt lévő gyalogságnak megszaladásával nagy zürzavart causálván több hadainknak, ez is megvilágosodott előttünk. Azért Kegyelmednek serio parancsoljuk, hogy említett Kis Albertet, valaholott kapattathatja, mindjárt fogassa meg, és megfogatván, minden halogatás és késedelem nélkül mindjárt lövöldeztesse meg, nem levén iránta hozzánk tovább semmi recursussa Kegyelmednek. A mely gyalogság pedég keze alatt vagyon, resignálja Kegyelmed Móricz Istvánnak. Secus non facturus.

17. Exinde, eadem die.

Nemzetes Vitézlő Ajtai Mihály nagy-bányai inspector instantiájábúl értjük, hogy midőn a szakmári német a minap majd százig való marháit elhajtotta volna, Kis Albert és Esze Tamás hajdui Császló nevű falunál reájok ütvén, azon marhákot tőlek elnyerték, s noha a tiszttartója kérte a marhákot, nem restitu-

álván, magok között felosztották és distrahálták. Mivel pedég az igazság és hadi regula is azt hozza magával, hogy a mely jószágot 24 óra alatt ellenségtűl visszanyernek, azt prédára ne fordíthassák, hanem a nyargalóval contentusok lévén, azoknak a kiké volt, remittálják. Hogy azért említett inspectornak is consolatiója lehessen, és ennek is praejudiciummal ne legyen a dolog: azon gyalogságot hadi bíró eleiben idéztetvén, ezen actust revideáltassa, és a mit az igazság hozand magával, azt executióban is vétesse, hogy inspectornak is lehessen contentuma.

18. Ex Gyöngyös, 21. Martij.

Mivel Kegyelmed mellett lévő német lovas hadaink némely hónapokra inexolute maradtak s azolta egynehány közőlek elesett: hogy azok részire obveniálandó vacans fizetéssel a tisztek ne teljenek, Kegyelmed mustráltassa meg őket, specificatiójok küldje kezünkbe; parancsolunk főkomornyiknak, contentálja őket. Kegyelmed pedég minden úttal-móddal ellenségnek excursióját praecludálja.

19. Ex Gyöngyös, 25. Martij.

Miben legyen dolgok Szakmár köről levő hadainknak, Kegyelmed levelébűl értjük. A vármegyéket Kegyelmed mind oda való menetelek, mind az élet administratiója iránt tovább is requirálja, és ha ugyan az haza szolgálatjátúl s a közügyre való concursustúl magokot vonogatnák, bennünket újobban informáljon. De mivel Szakmár vármegye praecaeteris aggraváltatott, Kegyelmed az élés repartitióját úgy moderálja, hogy erejek felett való terheltetések ne legyen, s a mit tud haza szolgálatjában ellenség confusiójával elkövetni, kövesse.

20. Ex Gyöngyös, 28. Martij.

Kegyelmed keze alatt levő Pap Mihály nevő hadnagyot más sereg directiójára, substituálván, küldje hozzánk; odaérkezvén pedég Móricz István az hadakkal, Gődény Pált, Kos Mihály ezerebeli ott levő hadakkal küldje a váradi ploquadában, kiknek ott való nem léteket nemes vármegyék oda való érkezésekkel fogják suppleálni, Kegyelmed is szorossan urgeálja oda való meneteleket.

21. Ex Castris ad Agriam, 31-a Martij.

Németek listáját vettük, és jóllehet mégeddig a fegyverekkel el nem érkeztek, — addégis tettünk dispositiót, hogy

Nemzetes Vitézlő Dobozy István hivünk ő kegyelme azon 226 forintokot exolválja; reménljük, a mikor requiráltatik Kegyelmedtűl, az iránt fogyatkozás nem lészen.

22. Ex Castris ad Agriam, 5. Aprilis.

Verebélyi Péter másfelé expediáltatván ország szolgálatjában, tovább hadaink distractiója iránt nem lesz panasz ellene. Só iránt praefectus provideál. Sennyei uram ezerebeli tisztek, ha magok seregeit eszvegyüték s Kegyelmed előtt bemustrálják: Marmarosbúl kihozott ezer forint iránt mutatjuk kegyelmességünket. Gődén Pál vice-kapitányt ott hagyjuk, a nagy-bányai két sereggel együtt; Váradhoz máshonnét provideáltunk. Reménljük, ennyi hadaink számaival elégséges erővel leszen Kegyelmed, ha szintén az ellenség eruptiót tentálna is, azt confundálhatja; a jó hadi rendes mesterség azt hozza magával, Kegyelmed magára helybe az ellenséget ne várja, hanem a hadakkal indúljon ellene: mert evvel a hadaknak szive nem kevéssé bátorodik, és ily forma actussal intentiónk fogja kévánatos végét az ellenség confusiójában consequálni. Javalljuk ugyan, hogy a vigyázást továbbra is szorgalmatosson continuálja; de mely rendet Kegyelmed observál (éjféltűl fogvást viradtég rendelt seregekben hadainkat tartván) a jó hadi regula ellen vagyon; azért, oly hosszas vigyázásal hadainkat enerválván, a mikor szükség kévánná, fogyatkozás hogy ne essék, ne aggraválja, hanem rendes, jó, serény strázsáltatást observáljon. A portásokot szüntelen kell folytatni, mert ígyis az ellenség szándékát megtudhatni. Értjük, kik ennekelőtte hadakozásra applicálták magokot, házoknál lapponganak; azokot omnimode compellálni kell zászlójok alá, Kegyelmed is nemes vármegyéket ebben invitálja, segítsen. — Ez volt 3 rendbeli leveleire a válasz.

23. Ex Castris ad Agriam, 11-ma Aprilis.

Tasnád városábúl álló hadaink panaszolkodnak, hogy egész helyestűl felülvén, gr. Csáky László ezeriben lévén: mégis Közép-Szólnok vármegye mindenkorra reájok vetett fl. 40; vágót 24, és 30 köböl zabot tőlek kivánnak. Minthogy ők az igaz ügy mellett fegyvert fogtak, mindinkább többire a nemes ország szolgálatjában foglalatoskodnak: Kegyelmed azon vármegyének irja meg, hogy a naturálék repartitiójában tartsa meg az igaz proportiót, és, a kik hadaink között vannak, semmi

egyéb terhviseléssel otthon maradott házok népét ne aggraválja, hogy valamiképen azon helység eloszolni ne kénszeríttessék. *)

24. Ex Castris ad Agriam, 12. Aprilis.

Értjük, hogy Kegyelmed szándékozna valamely sánczba beszállani, mely hogy jobb securitással lehessen, és hogy az ellenség eruptiójának resistálhasson: parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Lónyai Ferencz hívünknek, hogy Tokajbúl a Tiszán felszállítandó munitiók közől adjon Naménynál Kegyelmednek két sugár-taraczkokot és két seregbontókot, melyre Kegyelmed szorgalmatoson vigyázzon, és mikor azon munitiók Naményban érkeznek, onnan jó securitással szállíttassa azon sánczba.

25. Exinde, eadem die.

Minthogy gondoljuk, hogy a nemes vármegyék, hajduság és maga ezerebeli hadaink Kegyelmed mellett, azon szakmári ellenség ellen való hazánk szolgálatjának folytatására elégségessek; akarván azért magunk is a rácz nemzetnek teljességgel való elpusztítására és fogyatására rövidnap megindúlnunk feles hadakkal: Kegyelmednek serio parancsoljuk, hogy azon német companiát, mely ottan vagyon Tekintetes Nemzetes Ibrányi László ezeredes-kapitány hivünk keze alatt lévő hadakkal, mihent parancsolatunkat veszi, minden késedelem s fogyatkozás nélkül küldje táborunkban. — Dein manu propria subjungit: Eltávoztathatlan haza szolgálatja lévén, mivel személyem szerint megyek: tudom, Kegyelmed replica nélkül ezen parancsolatomot véghez viszi; jóllehet ott is, tudom, hogy szükséges volna: de az hadakozás nem engedi, hogy mindenkor az jobbat, de a lehetségest nézzük; ezt pedég, tudom, sietve fogja Kegyelmed véghezvinni.

26. Ex Castris ad Agriam, 17. Aprilis.

Értjük, hogy Kegyelmed akarná a hajduvárosokbeli gyalogságot szakmári sánczban levő hadainkhoz conjungálni, s ottan magokot magok által interteneáltatni és alimentáltatni. Mivel pedég maga tudja Kegyelmed, hogy a váradi sánczot is egész securitással kell hadnunk: ezért azon hajduvárosbelieket

*) A lap szélén: „Juhász Ferencz fő-, Szántay János vice-hadnagy, Faragó András zászlótartó, Tecsi István strázsamester tasnádiak.“

kölemben oda nem bocsáthatjuk, hanemha Nemzetes Vitézlő Gődény Pál, keze alatt lévő hadainkkal együtt, onnan a váradi sánczban fog menni helyettek.

27. Ex Castris ad Árokszállás positis, 19-a Aprilis.

Túl a Tiszán lévő város- és falubeli lakos híveinknek instantiájokbúl értettük, hogy kiadott kegyelmes protectionalis-leveleinkkel s egyéb tilalminkkal hadaink közől sokan nem gondolván: azon helységekbe bemenvén, a lakosokot nyomorgatnák, zaklatnák, és sok alkalmatlanságokot elkövetnének; mely excessusoknak megorvosoltatása végett adtunk hatalmat az oly lakos híveinknek, hogy az olyakot megfoghassák és igyenessen Kegyelmed kezéhez vihessék. Intimáljuk azért Kegyelmednek, hogy assistentiával is az olyan helységeknek succurráljon, igyekezvén mindenekben kegyelmes parancsolatunkat manuteneálni, s az olyan megfogatott excedenseket érdemek szerint megbüntetni.

28. Ex Castris ad Jász-Berény positis, 20. Aprilis.

Értjük Kegyelmed leveléből, hogy Ibrányi ezere s nemes had ide való jövetelekkel az ott kivántató haza szolgálatja nem kevés rövidséget szenvedne: holott Kegyelmed maga ezere, Gődény Pál, Móricz, Pataki kapitányok gyalogsága, Mármaros, Szabolcs, Közép-Szólnok, Ugocsa, Szakmár, ungvári s munkácsi ploquadábúl odamenendő hadak lesznek oly feles számmal, kiknek concursusok által secundálhatja Kegyelmed az kévántató operatiókot. Ha pedig azon nemes vármegyéknek tagjai közűl valaki insurgálni nem akarna: Kegyelmed elsőben patens által admoneálja, sub poena confiscationis universorum bonorum; a minthogy, a kik engedetlennek comperiáltatnak, tovább való dispositiónkig a jószágát Kegyelmed confiscáltassa. Csudálkozva értjük, midőn Zemplény vármegyének is két processusával azon hadaink quártélya szaporodott, mégis intertentio iránt vagyon panasz; hollott generális authoritása által Kegyelmed az oly vármegyéknek s helységeknek az élés administratiójában való szófogadatlanságokot könnyen orvosolhatná; a minthogy, valamely nemes vármegye tiszti vagy helységnek bírái továbbra is az élés administratióját nem admaturálják: statuáljon példát exemplaris megbüntetések által, hogy annak-

utána eshető hadaink élésbeli fogyatkozások praescindáltassanak.

29. Ex Castris ad Dömsöd positis, die 26-a Aprilis.

Gődén Pál hadaival ott, hajduvárosi gyalogság pedig váradi sánczban maradjon, hogy ott is a ploquáda secundáltassék, Bóné András directiója alatt. Lónyai Ferencznek, tokaji subsitutus kapitánynak, hogy két taraczkot,— Lövei Ádám munkácsi vice-kapitánynak, hogy ahhoz való glóbist küldjenek Kegyelmednek, parancsoltunk. A mely sánczot akar csinálni Németinél a német: arra való, hogy lovait ott füveltesse, és akképen mind magának, mind lovainak nagyobb securitást szerezhessen; azért minden úton-módon azon sáncznak csináltatásában impediálja, s az iránt való szándékát effectuálni semmiképen ne engedje.

30. Ex Castris ad Dömsöd positis, 28-a Aprilis.

Mivelhogy a német ellenség Komáromnál általkelvén, — mi is igyekeztünk azon, hogy a Dunán általkelvén, s ott is a Dunán túl való kuruczságot, mely még hűségünkben feles számmal vagyon, magunk mellé vévén: mi túl a Dunán, Méltóságos Generális Gróff Bercsényi Miklós uram pedég innend constringálhassuk; melyhez képest ellene bizonyos számú erős hadainkat hagyván, általköltözünk az Dunán. Kegyelmed azért, valamint eddég, úgy továbbra is megtapasztalt hívségét azon Szakmárnak ploquadálásában contestálja mentül hasznosabban; leszen innen az Dunán oly erővel megnevezett Generális uram, hogy azon ellenség excursióját (mely, hirünket általmenetelünk iránt hallván, egyszersmind Austria felé való menetelünket, egyébiránt is visszafordúl) impediálhassa. Bennünket pedég Kegyelmed gyakran az ott való occurrentiákrúl tudósítson, s dirigálja leveleit Szólnok felé.

31. Ex Castris ad Orlas positis, 30-a Aprilis.

Mivel azonkévől elegedendő gyalogság vagyon Kegyelmed mellett, a kikkel az ott kivántató haza szolgálatját secundálhatja: azért a mely gyalogság Kis Albert keze alatt volt, Pataki nevű tisztet praeficiálván nekiek, küldje a váradi sánczba, Nemzetes Vitézlő Bóné András ezeredes-kapitány directiója alá, — hogy ott is a haza szolgálatja prosperáltassék.

32. Ex Castris ad ripam Danubij penes Ordas positis, 30. Aprilis.

Csudáljuk, hogy viszont azon ellenség magának bátorságot vévén, szintén Medgyesig excurrált. Vagy azért Kegyelmed, az mely helységek oly közel vannak, tovább szállíttassa, — vagy pedég exursióját impediálja; azon is legyen, levén feles jó fegyveres gyalog Kegyelmed keze alatt, azon Pirosberek felé való sánczot azon ellenségnek elkészíteni, s abban magát stabiliálni meg ne engedje. Parancsoltunk gr. Csáky László úr hivünknek Erdélyben, hogy Vajó András kapitányt maga keze alatt levő hadainkkal küldje Kegyelmedhez, Kegyelmed is admaturáltassa kijöveteleket.

33. Ex Castris ad Duna-Ordas, 3-tia Maij.

Kegyelmed leveléből értjük, hogy nemes Zemplény vármegye azon két processusi, melyeket Kegyelmed directiója alatt levő hadaink tartására rendeltünk, élést nem administrálván, nem kevés fogyatkozást szenvedtenek volna az nemes ország szolgálatjában foglalatoskodó hadaink; Kegyelmed azért küldjen oly discretus tiszteket, melléjek adandó katonákkal, a kik, — ha szép szerint nem effectuálhatják, kemény mediumok által is compellálják azon két processust az eddég elmulatott élésbeli restantiának, úgy ezután praestálandó szükséges naturáléknak administratiójára.

34. Exinde, 5-a Maij.

Feles német rabok lévén kezünknél, igyekezünk azon, hogy rajtok, a mi részünkről való rabokot onnan, Szakmárról ha egyébbünnen is megválthassuk. Kegyelmed azért a szakmári commendánsnak vagy generálisnak írjon be, declarálván intentiónkot, és nevezet szerint Bekényi János és Péter Deák nevő rabokot, hogyha német rabokért kiadnák, s micsoda modalitással? tőlek megértvén, bennünket genuine informáljon.

35. Exinde, 5 a Maij.

Bellényi András hivünk panaszolkodik, hogy eloszlott katoval gyűtvén, Apába megszállván, és Gődén Pál hajdúi katonáináit eszveveszvén és fegyverkezvén, Gődén Pál hajdujának kezét elvágták, egy katonája akkor mindjárt elszökött; ezt megtudván Gődén Pál, kékesi házánál megfogatá, Bányára vitette, és kemény árestom alatt Bellényit tartatta, még ötszáz forin-

tig kezesek nem löttek érette. Kegyelmed serio investigálván a dolgot, ha úgy comperiáltatnék, satisfactiót tétessen Bellényinek, — ha pedég kölömben, minket informáljon.

36. Exinde, 11-ma Maij.

Esett értésünkre, hogy hajduvárosi seregek Kegyelmed directiója alól kioszoltak. Hogy már a hadak megszaporodván, a a nemes ország szolgálatja is rendesebben secundáltassék: oda küldtük Nemzetes Vitézlő Szalai Pál hivünket, hogy azon hadakot eszvegyőtse, és azzal az ploquadát is megerősítse. Erdélybűl is bizonyos számú hadaink Kegyelmed directiója alá mennek. Kegyelmed azért tapasztalt dexteritássa és hazájához való szeretete és kötelessége szerint folytassa ottan a nemes ország szolgálatját oly hasznosson, hogy jövendőben is szép dicséretire szolgáljon az nemes ország előtt.

37. Exinde, 17-a Maij.

Kegyelmed levelébűl értjük, hogy controventálná Kis Albert keze alatt való gyalogságnak a váradi ploquada secundatiójára való dispositióját; holott Kegyelmed levele maga ellen bizonyság, melyben azt irja Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Dobozy István debreczeni bíró hiv ünknek, hogy elegendő gyalogság van azonkivűl is mellette, kikkel az ott való operátiókot folytathatja. Kegyelmed azért többszer az ilyetén bíztatásoknak hagyjon békét, hogy mi is az olyanokra való nézve az haza szolgálatjának rövidségével valamely dispositiókot ne tegyünk; az onnan elszéledett gyalogságot pedég eszvegyűtse, hogy a miá haza szolgálatjában fogyatkozás ne essék. Nemes Zemplény vármegye táborunk és Tokajban levő praesidiarius hadaink intertentiójokra fogja ennekutána az élést administrálni. Nemes Ungvár vármegyének parancsoltunk, hogy azon ploquadában levő hadaink intertentiójokra concurráljon; Kegyelmed azt requirálja, s oly dispositiót tegyen, hogy az élésben olyan tékozlást, mint eddég, sem az hadak, sem az commissariusok ne tegyenek, hanem a mostani szükséghez képest mind a repartitiókat, mind annak kiosztását és distractióját alkalmaztassa. *)

---

*) E levélnél a lap szélére irva: „Kegyelmes Urunk ő Nagysága főpostamestere Szepessi János."

38. Exinde, 18-a Maij.

Hogy azon sánczban lévő hadainknak consolatiójok lehessen: ím parancsoltunk Nemzetes és Vitézlő Ajtai Mihály n.-bányai inspector hívünknek, hogy keze alatt való pénzbűl adjon Kegyelmed embere keziben 3 ezer magyar forintokot, melyeket is azon ezer forinttal, mely Kegyelmed kezénél van, igaz proportiós zerint oszsza ki. Esett értésünkre, hogy a köről való szomszéd vármegyékben sokan, azoknak, a kik hadaink között vannak, feleségeket és házok népét magok fundusokon nem akarnák szenvedni; melyet is, hogy Kegyelmed jobb móddal kitanúlhasson, parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Kajdi István hívünknek, hogy peragáljon inquisitiót; Kegyelmed is mellé rendeljen bizonyos katonákot, a kik az olyakot elébbeni residentiájokba kemény útokon-módokon is manuteneálják.

39. Exinde, 19-a Maij.

Mivel nemes Mármaros vármegyében personaliter való generális insurrectiót publicáltatván, intimáltunk egyszersmind azon nemes vármegyének serio, hogy personaliter és nem zsoldosok által felűlvén, parancsolatunk publicálásátúl fogva 10 nap alatt szakmári sánczban Kegyelmed directiója alá minden késedelem s renitentia nélkűl menjen, és azon oda küldett fegyvertelen hadait felváltván, a nemes haza szolgálatjának promotiójában mindenekben Kegyelmed dispositiójától függjenek. Kegyelmed azért maga is azon personalis insurrectiójokot admaturálván, és mindeneket jól folytassa. *)

NB: Károlyi uram irása, veszprémi káptalan levelén e volt: Foky János kapitány, vicéje Francsics György. Bakonyi Márton, Leib-compania nro 70. Lovas ugyanazé 60. Horváth Jánosé 80. Oberstlaidenanté 112. Gestye Ferencz 70. Farkas György 50. Fövényes Pál 148. Lovas — 20. Crampeis György 90. Kelzher Gergely 80. In toto nro 790.

*) Ezen Budaynak szóló 39 levél extractusa megvan latín nyelven is, két egyforma példányban.

III.

TERTIUS EXTRACTUS

ex Originalibus Ungaricis excerptus die 27-a Augusti 1704 a D. Commendante datis.

Mense Januario, Anni 1704.

1. Luby György ex Hibe, 7. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Értem, hogy jövend Beniczky Márton uram, oly parancsolattal, hogy azonnal menjek felső táborra seregeimmel; ha az 13. városban levő németségre Szepes vármegyének confiniumán nem kellene ex mandato Principis excubálnom, mindjárt elmennék. — Nova sunt alibi descripta.

2. Liptó vármegyei nemesi rendé, 9. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Bizonyos állapotokban destinált Nagyságod commissariusa Nemzetes Vitézlő Beniczky Márton, mai gyűlésünkben magának concredált dolgokot repraesentálván, mink is Nagyságodhoz való obligatiónkot magunk előtt viselvén, minemő szorgalmatossággal kévánjuk azokhoz conformálnunk magunkot, említett commissarius uram repraesentálni el nem mulatja. A mi seregeink nemes Szepes vármegyében subsistálván, s ott vigyázván lengyel király 13 városokon levő s naponként szaporodó hadaira, Kegyelmes Urunk Fejedelmünk parancsolatja s ordinantia szerint lehetetlen, hogy pro hic et nunc Nagyságod után elmenjenek, — a mint méltóságos Generális Bercsényi uramnak is megirtuk.

3. Bohus Ádám, Vidaföldén, 9. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Kimondhatatlan nagy kárvallásim miatt megsúlyosított dolgaimot, a mint Szenczrűl megirtam vala, Méltóságos Fejede-

lem Kegyelmes Urunknál maga hasznos úri interpositiójával segíteni méltóztassék. És mivel fiam Bohus András, több Nyitra vármegyebeli főrendekkel fegyvert fogván, Nagyságod oldala mellett vagyon: kérem, hogy se nemes vármegye, se Luby György ne kénszerítsen az felülésre, mert öreg, beteges ember vagyok, fegyverem, lovaim mind elvesztek; lovas legényt sem adhatok, mert nincs honnét fizetnem, magammal is jótehetetlen vagyok.

4. Luby György ex Vasecz, 15. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Megint vettem Méltóságos Fejedelem parancsolatját, hogy helybe maradjak és a saxokra vigyázzak, s még más parancsolatját nem veszem, veszteg legyek. Épen szomszédságban szállván, kivettem volna belőlek valamit: de nemhogy legkissebb hostilitást elkövettek volna, sőt a mely katonákot közékben a városra küldtem, jól tartották, valamely Feldmayer magához engem is invitálván, de nem mentem hozzája. Berthótÿ Ferencz uram irja nékem, hogy tisztek jártak ő kegyelméhez, passust kévánván Méltóságos Fejedelemhez: de ő kegyelme Urunk hire nélkül ki nem adta. A mint értem, nem sok héjával kedvek volna hozzánk, a mint nekem egy közölek beszéllette. Lengyelországi hireket (sunt alibi, Eliae Molitoris et Joannis Zmeskál) accludálom. Valóba kévántatnék jó provisió Árva és Likava várában: mert a slésiai és lengyelországi passusokra nézve, sokat használhatna hazánknak; kirül irtam Méltóságos Fejedelemnek. Öt katona jött felső táborrúl passus nélkül, Nádaskai katonáinak mondják magokot; mitevő legyek velek? — Tokaj várát 12. Januarij a mieink megvették.

5. Martini Beniczky, ex Rahko, 16. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Minekelőtte nemes Liptó vármegye gyülésére érkeztem volna, már is odavaló lovas s gyalog seregek, sőt az parasztság is, általment volt Havaldokon, Lucsivna tájára, melyeket azután árvaiak is követték. Mind a két említett vármegyék Nagyságod kegyes parancsolatjának, quoad insurrectionem, engedelmeskedtek volna, ha Méltóságos Fejedelem költ kegyes orderihez képpest 13 városok felé marsokot Bertótÿ Ferencz uram nem

rendelte volna. Árvai sóval mi formán bántak egynémelyek, s mi aránt egy része distrahaltatott? az inquisitióbúl kitetszik; általlátni, Zmeskál János kapitány uram a 37 bálvány-bankorás (így) darabokon kivől is többe participáltatta magát. Liptói depositumban minemő só volt, azt likavai dominiumnak tiszttartója üdőnek előtte várban felvitetvén, 1200 darabon felől találkozott. Az expediált 300 darabon kívűl még 900 hátra levén, turóczi vectura már is készen várja, hogy a még az útok fel nem bomolnak, szolgáltatnék a táborra. Liptó vármegyében pedig in negotio salis ilyen excessusok történtek, in praeliminarijs revolutionis: némely formányosok mely sót Tokajbúl s Eperies tájárúl hoztak, magoknál megtartották, distrahálták s némelyek eddégis titkon tartják; sokan azalatt sóért parasztságnál s másoknál levő restantiákat szedték s szedeték, kik majd ezereket importálnak; azért ezeránt is kelletik inquirálnom, mivel olyanok megirt restantiák exactiójában magokot interessáltaták, kik énkább másoknak jó példát mutathattak volna. Likava várában minemű 4200 forintig való portióbeli vármegye pénze találtatott, azt a seregek hatalmassan kivették rosombergi templombúl, felosztozkodván vele. Arrúl való recognitiót, likavai várnak, munitiónak specificatióját, és Árva várbelinek continuatióját annectáltam. Nemes Turócz vármegye gyülése 14. praesentis megvolt. Itt meg kell vallanom, az insurrectiótúl alkalmas nemesség kimaradott volt, annyira, hogy az gyalogság 150-ig valóval meg fog szaporodni, s portáktúl is telik jó 100 hajdu; ezek intra octiduum, juxta sincere latam determinationem Bajnócznál levő seregekkel conjungálják magokot. Ide való dézsmát Szent-Iványi Menyhárt s Zatureczky István deputálták Árva s Likava várak provisiójára, kevés commeatus levén a két várban; de Sréter uram is kíván felőle pro exsolutione operariorum Camerae Neosoliensis, a mint azelőtt, még kamara árendálta azon dézsmát, nevezett munkások kifizetésére applicálta. A tisztek fizetése abrogatiója végett Nagyságod parancsolatját mind a három vármegye vette; usque ad publicationem juxta ordinata stipendia contentáltattak, az tisztek hajolván arra, a nemes vármegyék akaratja (noha csak Turócz vármegyének is kétezer forinton felől reáment volna az annualis impositio) most hallom, majd mindnyájan az tiszteket

abban akarják hagyni, — kirül meg fogják ex primo occurrenti Nagyságodot keresni.

Recognitio est in latino.— Specificatio munitionis, reliquarumque rerum arcis Likava, 23. Decembris 1703. edita: Felső várban lévő öreg bástyán 3 darabbúl szép sugár-álgyú tanálkozott, ketteje Thurzóiakféle, 3-ik austriai Mátyás felséges császár czímere; ugyanott másrészen híjazat alatt két kissebb álgyú, egyike Thurzóiakféle, másik Ostrozicziakféle. Tárházban tanáltatott puskapor hat tonnával, melynek ketteje meg volt kezdve. Egy rakásban taraczkokban való glyóbis, nagyobb 290, apróbb 250; kartács 14 csomóval, szakálosokban való glyóbis 1500, ólom-glyóbis másfél mázsáig, ólomperje két darabban öt mázsa. Kézi gránát 29, szurkos koszorú 31, musqveta 18, szakálos 10, sót mérni való mázsák öt darabban, 10 öreg fenyőhordóval liszt, két öreg fenyőhordó, kiben tiszttartónak portékája. Item két hordóval törött só, 12 nagy hordóval liszt, kősó nro 1197. Az tárházban ő Felsége czímere, melyet két felől rézbül csinált angyal tartja. Nem state ruiniáltatott a vár, de a szobák többire pusztaképen vannak. — Árva-vára munitiója conscriptiójának continuatiója, 9. Januarij 1704. Felső várban egy forgó szakálos, egy taraczk, puskapor negyedfél tonnával, kanót egy szekérrel, ahhoz feles kő, vasajtóval zárattatik. Közbölső várban, vasajtóval, vasablakkal betött bótban puskapor 10 tonnával, egy rakás kanócz, 3 taraczk, legnagyobb Anni 1605, kissebb 1647, legkissebb 1652, Ostrosicz urak-féle; muskétában való glóbis 800, szurkos koszorúk. Az alsó várban, armamentariumban puskapor féltonna, egy fontos 200 glóbis, kissebb glóbis 300, kézi gránát 300, egy rakás kanót, két szakálos, 66 muskéta, muskétának való szerszám 70, serpenyő abba való 20, öt álgyúforma taraczk, legnagyobb Ferdinandi III-ii Anni 1647; kissebb Bernardi Turzó; 3-ik vas taraczk; 4-ik Turzó Ferenczé, Anni 1554; 5-ik vastaraczk. Reliqua Domini Commissarij Melchioris Szent-Iványi et Stephani Zatureczky conscripserant.

6. Lajos Gergely, Tata, 22. Januarij, ad Alexandrum Károlyi, Pápán.

Nagyságod parancsolatja szerint Tatában érkezvén, az várat 20. hujus feladták, ezen conditiók alatt:

Anno 1704. 20. Januarij. Látván Méltóságos Fejedelem

Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz lovas és gyalog hadainak Főgeneralisának, Méltóságos Generális Károlyi Sándor uram ő Nagyságának ide Tatába küldetett hadainak elöljáróit, úgymint ezeres-kapitányt Nemzetes Vitézlő Lajos Gergely uramot, kapitányt Nyíri András uramot, főhadnagyokot Szűcs Bálint, Jónás István, Vámos Gergely uramékot, akaratjokot megértvén, sok okokra nézve elégtelenek levén ezen romlott várat tartanunk: kénszeríttettünk accordára menni, ez ide alább megírt conditiók alatt hitre azt feladtuk. 1-mo. Az vitézlő rend meghajolván az Méltóságos Fejedelem hívségére, senkitűl bántódások s hurczolások ne legyen, hanem a kinek akaratja tartja, oda mehet, az hova tetszik. 2-do. Kapitány Daróczy uram, úgy Gusics Ferencz is, mindennémű ingó, ingatlan jószágokkal együtt, kik az várban s a váron kivűl vadnak, oda vitethessék, és magok is mehessenek az hova ő kegyelmeknek tetszik, és el is kísértessenek tűlünk, kapitány úrhoz hasonló tiszttel, lovakat, fegyvereket nálok hagyván; úgy szekereket is, jószágot aláadni. 3-tio. Benn valóknak semminemű jószágokban, lovakban, fegyverben károk ne legyen; a kik el akarnak menni, elkésértessenek minden jószágokkal. 4-to. Idegen nemzet is, a ki itt benn van, békességben megtartassék, kár nélkűl. 5-to. Kapitány Daróczy István uram oda alá való: Tolna, Fejérvár, Pest, Pilis, Solt vármegyékben ingó, ingatlan jovai és jószági maradjanak sub protectione, úgy a puli háza, majorságival és cselédjével együtt. — Feladás után én Méltóságos Fejedelem hívségére őket megeskettem. Daróczy uram kivánna Győrbe elmenni, de minthogy arra nem obligáltam magamot, hogy elkísértessem őtet, nem akarván hadaimot szerencséltetni, el nem késértettettem. Óbester Bottyán egy Kígyósi Pál nevő strázsamestert küldött hozzám, ki hiti után vallja, hogy esztergomi katonaság minden bizonynyal közinkbe fog jőni, a levelet is elküldtem Nagyságodnak; esköszik azon is, hogy Bottyán uram bizonyos embert kivánna oda, kinek maga akaratját megjelenthetné; most küldtem erős portát Esztergom felé, ha leszen kedve, beszélhet odaküldett hadnagyokkal; ha magamot kévánna, elmegyek. Kígyósit addég el nem bocsátom, még a portásim meg nem jőnek. Az itt való déb-dáb marhákot mind eszveverettem. Magam a várba vagyok, a katonaság a városon, jó dispositio alatt. Itt semmi munitio

nincsen: hanem valamely leguminák, és hat vén lovak, szekerbe valók. A vár őrzésére hajdukat állítottam, fizetísekben osztottam valamely lisztet. Honnét leszen a hadak, melyek naponként szaporodnak, tartása, dispositiót tegyen Nagyságod; a vármegye tisztei is adhatnak. Ha Nagyságod grátiájábúl itt helybe lehetnék, öreg legénységemhez képest, valamely ideig, — megszolgálnám.

7. Sigismundi Szarka, Kanizsa, 25. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Kanizsai uram felől vide alibi. Sömegre küldtem, itt Nagyságod hire nélkűl expediáltatni nem akartam; mellette küldtem az ittvaló harminczados deákját, ki megesködvén, az pártos harminczados némely partékáját meg nem váltotta; s mivel azon harminczados elszökött, én a kanizsai házát elfoglaltam, kérvén, nekem engedődjék. Gabona vagyon több ezer köbölnél, azt megtartom hadak számára. Én holnap ittvaló lovas és gyalog hadakkal Muraközben akarok bemenni; minthogy pedég ott felesszámú had lehet, látván hajlandóságokot, merészeljek-e ezeres-kapitányokot rendelni? Valami commissarius hintóját elnyerték katonáim; két fakó lovat elküldtem, a hintót most a nagy hó miá nem lehetett. — Moskó Ferencz sümegi praefectus 28. Januarij költ levelét vide alibi, a kibűl additur: Mivel méltóságos érsek Sümeget és Tapolczát mindenkor maga és sümegi várának oltalmára tartja, kérem, onnét a nép, leginkább gyalogság, máshová ne distraháltassék, a mint Lengyel János és Bakacs Lukács uraimék kívánják.

8. Tasner György száz lovú kapitány, Bogyai Miklós vicéje, ex Balff, 26. Januarij, ad Stephanum Török de Telekes ezeres-kapitány seu Colonellum, in exercitu Bercséniano.

Mi parancsolat szerint vittük ugyan sietve a patenseket Austria felé; nem messze levén Sopronhoz, értjük egynehányféle emberektűl, hogy Sopronban minden órán sok németet, lovas és gyalog renden levőt várnak; a minthogy minket be nem eresztvén Sopromban, egy ágyúlövésnyire Sopronyon felől szemközben jün 400 gyalog német; 60 lóval levén, meg nem lehet vélek verekednünk, mivel azokat 400 lovas követte. Megfordúlván, dobszóval eleikben kijüttek és örömmel fogadták őket soproniak szemünk láttára. Ha mi fegyverhez alkalmatos

embert bekaphatnak a kapukon belől, fegyverhez alkalmaztatják. A salva gvardák is a tájárúl a kik eljöhettek, eljöttek. Mi tevők legyünk patensekkel, hova menjünk? Sarróodon Kegyelmed válaszát elvárom.

9. Veszprémi káptoloné, 26. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Értvén, hogy Nagyságod Tatához eljő, elküldtük volt prépost uramot Nagyságod udvarlására s köszöntésére; más dispositióra nézve utjábúl vissza kellett térni. Hogy Nagyságod érdemetlen káplányok instantiájokra az meghurczoltatott, javaikbúl megfosztatott, s parochiájokbúl kiűzetett majd csaknem 12 pápista papok dolga iránt maga emberit pro peragenda desuper inquisitione nem terheltetett küldeni: abbeli Nagyságod úri gratiáját s az egyházi rendhez kiváltképen való szép istenes indulatját (affectióját) hálaadó szívvel vettük. Már csaknem minden faluban (kikbűl a pápista papok amandáltattak) prédikátor vagyon; ezeknek behozatására kiktűl volt facultások? falubéliek magok tudják. Azt tudjuk, mihelyen Sándor László bizonyos számú lovasokkal ideérkezvén, s innét Zana Györgygyel s több ittvalókkal Simontornya felé indulván: mindjárt azon éjjel lött romlások a szegény papoknak; ha ő kegyelmek jó rendben vették és nem hadták volna elszéledni alatta való katonáit, kétségkivűl ezen excessusok nem történtek volna; de az inquisitióbúl jobban ki fog tetszeni. Isten éltesse Nagyságodat, szegény nemzetünk régi szabadságának előmozdítására, végbenvitelére.

10. Patentes ex Miskolcz, 27. Januarij emanatae.

Nos Franciscus, Dei Gratia Princeps Rákóczi de Felső-Vadász, Comitatus Sarosiensis Supremus ac Perpetuus Comes, etc. Universis et singulis, quorum interest, seu intererit, praesentes hasce nostras visuris, lecturis, vel legi audituris, fidelibus Nobis dilectis, salutem et gratiae Nostrae Principalis propensionem. Midőn igazságossan elkezdett, s naponként szerencsés előmenetellel Isten segedelme által boldogúló hadakozásinknak czélja igyenessen a volna, hogy az idegen német nemzet törvénytelen uralkodása alúl nemzetünknek dicsőséges szabadsága, régi rendes törvénye felszabadúlván, annak helyreállításának alkalmatosságával lehetne kinek-kinek annak idejében, a nemes

ország törvényes szabadsága és igazságos jó rendtartása szerint, mind a közigazságnak helyreállítását, mind pedég magános megbántódásának orvoslását assequálni; mindazonáltal sokan magok szabad-akaratjoknak s indulatjoknak törvéntelen utakon akarván az haza lakosi, úgy hadi tiszteink közől eleget tenni: inkább az idegen német nemzettűl practicált hatalmasságnak, hogynem mint nemzetünk törvényes utján akaratjokot moderálni, s annak is magokot submittálván, attúl is dolgoknak eligazodását várni; hatalmasúl, magok tulajdon akaratjokbúl s indulatjokbúl templomokot, parochiákot, s egyéb ecclesiai jószágokot s jókot foglalni, distrahálni szabadosson mérészelnek, nem várván attúl, hogy Isten ő Szent Fölsége régi nemzetünk dicsőséges szokása szerint rövid üdőn a nemes országnak országos gyűlést engedvén, akkor akármely rendetlen úton-módon véghez vitt s folyni szokott dolgok az igazság s országunk törvénye szerint megvizsgáltatván: valamelyek az igazság s országunk törvénye ellen lenni tapasztaltatnak, velünk együtt azt a nemes ország igazságosson megvizsgálni, a szerint is megvizsgálván, orvosolni, a régi jó s törvény szerint való rendre hozni igyekezik; és hogy mind a szomszéd keresztény királyok s fejedelmek előtt ez ily törvénytelenséggel nemzetünk ne disgustáltassék, s ellenségünknek is ellenünk való okadásra alkalmatosság ne szolgáltassék, nemkölemben a tovább következhető confusio is eltávoztassék: istenes elszánt ügyekezetünknek ellenire, ez ily senkitűl való nem függése gyakorlott s szabad-akaratbúl származott törvénytelenségeket senkinek is teljességgel megengedni nem akarjuk, sőt serio és igen keményen a nemes ország felső, közép, alsó rendő, s akármely hiten s valláson levő lakosinak, hadi tiszteinknek s hadainknak parancsoljuk, várván, hogy kinek-kinek annak rendes utján, a nemes ország leendő országos gyűlésében s az igazság, országunk törvénye szerint való igazsága kiszolgáltassék, s törvénytelen s helytelen megbántódása iránt is consolatiója administráltatik; parancsolatunk ellen templomokot, parochiákot, s egyéb akármely névvel nevezendő jószágokot s jókat foglalni s annyivalisinkább distrahálni ne merészeljenek; sőt a kik által eddigis ily törvéntelen dolgok végben mentenek, templomok, parochiák s egyéb jószágok és jók distraháltattanak, azok mind-

azokot restituáljanak, és a kiknek illik, satisfactiót is instituáljanak, ez parancsolatunk vétele után, minden késedelem s továbbra való halogatás nélkűl, kölömben, valakik parancsolatunk s a nemes ország ez ily hatalmasságokrúl kiadott törvénye ellen, magok megátalkodott indulatjok szerint, hasonló dolgokot elkövetni comperiáltatnak, vagy az excessust tevők is dolgokot nem complanálják: a mely helyekben az ily elfoglalt templomok, parochiák s egyéb jószágok s jók nem restituáltatnak, a nemes ország bizonyos, a végre exmittált tisztei s hiteles tagjai által szorgalmatossan ez ily törvénytelenségek megvizsgáltatván, valakik vétkeseknek találtatnak, másoknak példájára minden kegyelem s kedvezés nélkűl példás halállal megbüntettetnek, javaik is praedára hányattatnak.

11. Telekesi Török Istváné, ex Kesző, 27. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Egyik hadnagyom levelét, mely által Nagyságod Austriára és Styriára szóló patensit elküldtem, ezen órában vévén, inclusive elküldtem. Én vékony itíletem szerint nem vélem, hogy azon németeket a soproniak bebocsátottak volna; az valóságos, hogy őket látták Sopronyon felűl, de sietve hozzám jüvén, bemeneteleket csak másoktúl hallották. A Rápcza és kónyi tó útja megbomlik: mi Foki urammal, úgy gondoljuk, hogy mindkettőnk ezerivel túl kellene, a puszta felől vigyáznunk, mivel onnét többtűl kell tartani, mint Tóköz felől, honnét Kajdocsi uram is elégséges vigyázással lehet. Elvárjuk Nagyságod parancsolatját.

12. Jánosy Pálé, Uylaki András uram ezeriben főhadnagyé; Alba Regali, 30-a Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Mivel én legelsőben jüttem be Székes-Fehérvárban, és mindjárt akkor foglaltam egy házot szürke barátok mellett, Sensier Michel házafélét, melyet mind kapitány uram, mind viceispán uram nekem assignáltak; kérem, Nagyságod is confirmálja: minthogy magam széllyel fáradozom Kegyelmes Urunk szolgálatjában, valaki ne turbálna benne; minthogy feleségem, cselédem Dunántúl lakik, örömest általhoznám őket.

12. Georgij Tasner et Nicolai Bogyay, ex Kapuvár, 30. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Nagyságod levelét tegnap hajnalban, Förtő-Szent-Mikló-

son vettük, a parancsolatot elébb, mint értettük, végbevittük; sőt oly vélekedésben voltunk, hogy netalántán a követek valamely úri emberünket megcsalják, Sopronban magokkal beámítsák: éjjel-nappal falukon és utakon jó vigyázással vártuk; a minthogy Hidegség nevő faluban kezünkben jöttek, mindjárt arestáltunk. Brzenyk János uram Lében-Szent-Miklós felé vitte a soproni követeket. — Azután confirmálják sub nro 8. levélben írott dolgokot németek felől.

13. Cseri Mihály, 31. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Nagyságodnak akarám tudtára adnom: a minapi írásomot esmét confirmálta egy Sopronban correspondeáló pap, kitűl irtam, per discursum azt mondotta, hogy német azt várja: csak szálljuk meg Sopront, mindjárt rajtunk jön, mert hegyek közől sok német gyön. Soproniaknak megirták, csak erőssen tartsák magokot, megsegétik; azért Nagyságod rajta legyen: Dunántúl való had Nagyságod mellett legyen, és ezen föld népét reá kell hajtani, gyalog — egy hétre élést hozzanak magokkal — mindjárt kölsőét megvehetní, noha igen sánczolják kivűl is. Ehhez az itt való hadhoz sokat ne bízzék Nagyságod; olvassa meg levelemet, kit méltóságos érseknek írtam, mert ez való, nem mese; azért Nagyságod jól gondolja meg a dolgot, és magára úgy vigyázzon, hogy azok ne történjenek, a miket írtam méltóságos urnak Nagyságod felől; — mert én esmérem az embereket, Tököli idejében is mit cselekedtek! Barkóczy uramot, ha én nem vezettem volna ki Rábaközbűl, kézben adták volna. A mit írtam méltóságos urnak, ezen a földen senki nem tudja, az Isten, én, s Nagyságtok fogja tudni; mert az nem bolondság, sok fegyver állhat onnan ki. Generál Nehem pedég gubernatorok Duna vizén innét lévő pápista ráczságnak. Csak Pozsegábúl 12 ezer ember kiállhat. Csak itt legyen Nagyságodnak egynehány ezer embere Dunán túl való: ezeket is reáhajthatni; meglátja Nagyságod, ha elő nem megy dolgaiban! — Rákosi templommal épen rútúl bántak Benkő uram hada: az oltárt megfosztották, orgonát eszverontották; kérem alázatosson, templomokot ne hagyja förtőztetni, Isten ostora reánk száll! Hogy ily bizvást ezeket irom, Nagyságod megbocsásson. Bosnyai barátok követje Nagyságodhoz is jön, a mint Méltóságos Fejedelemhez is mentek, de igyekezetjeket nem revel-

lálják, én honnan tanúltam ki, tudom, evvel tartoztam, hitemnek eleget akarván enni; de ezen tüzet mind eloltható, csak Nagyságtok idején gondját viselje. Sopront sokára ne hagyja Nagyságtok: csak szabad nyereség kikiáltassék, Sopron finítet (így) vet, azután mindenekben procedálhat jobban Nagyságod. De Nagyságod magára vigyázzon, mindeneknek ne higyjen még a hitinek is, mert mostani világban hamis emberek vannak; pénz sokat cselekeszik. A mint hallom, egy része Sopronnak feladná magát, de attúl félnek, úgy ne járjának, mint kismartoniak; ezen dolgot soproni polgár szájábúl hallottam. Ezen levelemet expressus hadnagyomtúl küldtem; magam mentem volna, de betegségem miá nem lehetett. Ezeket, kérem, ezen a földen valóknak senkinek ne revelálja Nagyságod.

14. Georgij Karner, Simontornya, 2-a Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Egyedrül datált Nagyságod levelét Csikváratt vettem. A mi a plébánusokot turbáló embereket illeti: Veszprémben, a kikre suspicio volt, megfogattam, egy részét Nagyságod parancsolatja szerint kezességen kibocsátottam, a többi is a szerint elbocsáttatik. Losonczy urammal az confiscatióban és confiscált jószágoknak conscriptiójában eddég fáradoztam; tiszteket, a hol nem voltak, erigáltuk s jószág gondviselésére beeskettük. Fehérváratt Meszlényi urammal egyetértettünk, úgy ide is Dallos uramhoz bejüttünk, hogy correspondenter ide való állapotokat, a kik sus deque confuse vannak, jó rendbe vegyük: ne legyen oly nagy tíkozlás és pazarlás; a dologgal sietnénk, de temérdeki levén a dolog, nem lehet. Ide való, Kegyelmes Urunk hadai, bajai sánczot, melyben munitiók, temérdeki victuale és kősók vannak, megvették; ide is pro similium conservare, jó, hites embereket kell állítanunk. Mi tovább is valamit Kegyelmes Urunk javára, s szegény hazánk hasznára tudunk elkövetni, el nem mulatjuk. Tiszteknél úgy, mint harminczadosoknál pénzt nem tanáltunk, mert egy része elszaladott, — egy részét esmét előttünk portázók felszedték. Tolna vármegye perceptori elszaladtak, egyik Budán van, másik pedég, itt való német harminczados, elszaladván, Dunán túl valóknak kezekben esett. Az szegénységen extorqueált pénznek nyomába nehezen igazodhatni.

15. Séllyei Gergely, Alba Regali, 4. Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Magamnak szükségesképen Zsámbék felé, onnét tovább kell mennem, az budai kicsapdosó ráczok ellen való vigyázásra. A ménes felől parancsolt Nemzetes Meszlényi János vice-ispán uram palotai tiszttartónak, hogy valahol azon Hochburg ménesébűl való lovakot és csikókot talál: kinél, hol, mennyit? irja fel, s ha szép szerint nem adják, erővel is elveszem, s eszvehajtatván, odaküldem, a hova Nagyságod parancsolja. A budai ráczok kicsapván Biára, marhájokbúl, ruháikbúl megfosztották őket, egynehányát meg is ölték az embereknek; ez azért esett, hogy biaiak buda-kesziekre portáztanak. Kérem, méltóztassék Nagyságod palotaiaknak, zsámbékiaknak és Esztergam táján levőknek, jelessen gyalogoknak parancsolni: az én ezeres-kapitányi tisztem szerint tőlem föggjenek, s más főtisztet magoknak ne keressenek.

16. Joannis Hevenesy, Szécsen, 6. Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Szili György uram által hozzám irott Nagyságod levelét szokott alázatossággal vévén, felmenetelem és nemes vármegye zászlóinak velem való elvitele iránt értem. Magam személyemben szívvel-lélekkel mennék, nem kevés dolgaim lévén Nagyságod előtt: de az egészségem teljességgel megromlott, kire nézve mai napon Szombathelyrűl házomhoz hurczoltatván magamot, holnap valamely kevés ordinarie szokott orvossággal fogok élnem. Isten megkönnyebbítvén, azonnal, valahol érem Nagyságodat, udvarlanom el nem mulatom. A nemes vármegye zászlói tegnap, ma, holnap is, s netalántán a szófogadatlan nép gyülekezék, a kik eddég gyülekeztek, minden kíszűlés nélkűl lévén, nagyobb része 4—5 napra házokhoz kéredzettek; készületlen voltokot s táborhoz könnyű szereket látván, meg nem tilthattuk, méltónak itíltük; hanem válogatott 50 lovast Bácsmegyei György urammal küldettünk az Tótságra (az hol, nem tudom, mi okra nézve, 4 vagy 5 száz paraszt eszveverte magát, és az nemeseket, úgy tisztviselőket tűzzel sütegetnek, kínozzák és pénzt sajtolnak tűlök), azoknak megzabolázására egyet fog fordulni; hasonlóképen más 50 gyengébb lovassal Skublics Ferencz uramot Kemenyes alá, tolvajok kergetísire

expediáltuk. Mindenfelé s mustrának alkalmatosságával is megparancsoltuk, hogy valaki lovas, gyalog, fegyveres vagy fegyvertelen hadi tisztviselőknek ajánlást tett, szót, kezet adott, kemény büntetés alatt tisztviselőihez menjen. Török Ádám jelen levén, valakik szót adtak, kezihez adtuk, s valakiket ezután is a tisztek praetendálnak, tegyék fel papirosra, nolle-velle, ha egyszer tetszett, el kell menniek; noha ugyan hallom, hogy némely tiszt 400 katonára is feles, ki kezet adott volna: lehetetlennek látom, mert ezen mustra viritim minden háznál ha két-három fegyverfogható lakos is, mind fel kelletvén ülni, még a falu bírájának is, mégis nem találtatott eddég 300 lovas, — hogyan lehetne tehát csak egy tisztnek is 400-at praetendáni! Az népség épen lovatlan s fegyvertelen; volna pedég bizony ezen vármegyének szüksége az fegyveres népre, ha tíz—húsz ennyi volna is: mert a szomszédságban igen csuportozik az földnépe, micsoda szándékkal legyen? Isten tudja. A kamara dolgában Nagyságodnak engedelmeskednem kívánok, de annak per absolutum Szombathelyen, közhelyen kellene lenni, nem Kűszegen; álljon a Nagyságod gratiájában. Ezen órában hozták sárváriak Ocskai László ezeres-kapitány strázsamesterét, ki passus nélkül 3—4 napig vagdalkozott, részegeskedett, némelyeket meg is sértett. Szombathelyre vitték az fogságban, másod-magával; Nagyságod mit parancsol felőle?

17. Ráttky Györgyé, ex Kis-Martony, die 6-ta Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Én Csomai Máté kapitány urammal Kis-Martonban beszállottam; mind az Méltóságos Herczeg részérül, mind a városbéliektül szivessen acceptáltattunk, s a dolgokban eljártunk. A zsidók submittálják ugyan magokot, de az eránt instálnak: minthogy fraknói zsidók in genere alkudtanak és contribuáltanak is, várják Nagyságod grátiáját, noha én meghadtam, alkudjanak. Dugovics uram is instál: Méltóságos Herczeg részére legyen annyi kegyelmességgel Nagyságod, hogy néminemő provisiót borbúl s egyébbül Bécsben küldhessen, hogy ne háborgattatnék portázó vitézektül, maga passussát kiadni méltóztassék. A város is instál contributio iránt, noha semmi idegenséget nem mutatnak. Élés iránt is instálnak, nagyon reménkednek, mivel terhelve vannak.

18. Joannis Bezerédy, binae, ex Lakompach, 7-ma Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Nagyságod parancsolatjának eleget akarván tenni, kaboldi állapotnak recognitiójára seregekkel magam is elmentem, kitanúlván, hogy nem egyéb, hanem 20—25 lovas német, az kik beütvén Kabold városára és az ott való Fái Gábor nevő, salva-quardiát agyonlütték, és ott való polgárokot is halálos sebben ejtettík, azon németek közül egyet, egy lovat agyonlőtt Diószegi nevő salva-quardia, a ki is most érkezvén onnét, referálja, hogy ma érkezett 900 lovas német Svarczpackra, ki is Kabódot fel akarja ígetni; — mink itten nem sokan lévén, az ellenség közelgetvén, irtam Níkre Foky János és Niczky János uraméknak: siessenek ide lovas s gyalog hadakkal. Ezen lármára nézve mindenfelé kímeket küldtem, ma egy megérkezett, levén Lánzséron belől, a ki semmi hirt német felől nem tud mondani, hanem, hogy Kereslakban (Kirschlag) az minemő 500 földnépe vagyon, az városbeliekkel villongásban és nagy éhségben vadnak, a városiak örömest kiadnának rajtok, de azok nem akarnak kimenni. Mérei uramot 70 lovassal portára küldtem. Lánzsériak nagy szükségben vannak fábúl és vízbűl. Antal urat (Eszterházy) nem tudjuk, hol legyen. Ólom és puskapor, hogy nincsen, esküsznek az zsidók; papirost, selyem-materiát szereznek; párduczbőrt megbéleltetvén, magam fogom praesentálni. Jobban szeretném, ha magam seregei itt volnának, azokot jobb disciplinába vehetném.

19. Georgij Ráttky, Kis-Marton, 7. Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Tegnap is informáltam Nagyságodat, hogy bizonyossan Fehéregyház- és Feketevárosban feles német ellenségink legyenek; melyre nézve Sz.-Györgyre helyheztetvén két zászló alatt lévő katonáimat, kik untalan ez éjjel újobban recognoscáltak, és újobban tapasztaltatik, hogy feles az ellenség azon helységekben, mely helyek mindkettő erős kőfallal levén kerétve, ha ki nem jön, az katonaság nem sokat tehet nekik. Mi tevő legyek, elvárom. Most érkezvén vice-kapitány Ordódy uram, referálja, hogy az patrolírozó katonáival reá ütett az circáló németség eleire; elevenen nem lehetett elhozni, egyet meglőttek, lova,

fegyvere és köntösse itt van. Irtam Somogyi Ádám és Nyíri uraméknak, hogy megegyezvén, egy portát tegyenek ellenek.

20. Ejusdem, exinde, eadem die, ad Ladislaum Ocskai Collonellum.

Mi már igen neki készültünk volt Csomay urammal, ha kévánt volna ostromolni bennünket a német; a mennyire magam láttam egészlen őket, és a fehéregyházi emberek, a hol egy éjjel háltak, referálták: nem több ezernél, noha én annyinak sem mondhatnám; egy része ment Szározvámra, egy része Nagy-Hefflányban vagyon. Azért, ha lehet, tudja Kegyelmed németnek dolgát: ha helyibűl mozdúlni valahová kévánna is, avagy valamit próbálni akarna, hajnal előtt szokott indúlni s próbálni; ha azért jó erővel van Kegyelmed, éjfél után indúljon meg, hogy hajnal előtt megüthessük őket; reménlem, Isten által megvernénk. Egy nyomorúlt kímem vagyon ugyan, de másokot akar vallani.

21. Kónyiak levele, 7. Februarij, ad Joannem Sziládi Capitaneum.

Harmadnappal ezelőtt írtuk, hogy az abdai és tóközi passusokon se lovas, se gyalog nincsen; az kit is megjárván alattomban a győri kém, mai nap kijövén a győri sereg, Ötvénrűl, Ötvén-Szigetrűl, Abdárúl ingó és ingatlan jószágokot elvitte. Patonaiak közől, a kik Fövenyes, Tátos hidját hánták, hármat közűlek elfogtak, bevitték. Bár csak száz jó hajdút küldjen Kegyelmed Patonára, Bezire, Kónyban 30 hajdú elég lesz; nem félünk úgy győriektűl, — de ha nem jő három nap alatt, minket is felpraedálnak. Levelünknek párját várjuk loco responsi.

22. Ladislai Ocskai, 9-a Februarij, ad Alexandrum Károlyi, ex Margareta.

A német mind trupokban vagyon, Kis-Marton felé nyomúl; mi tevő legyek, nem tudom; ne kelleník késnünk, mivel Forgács uram maga is azt mondta: addég el nem megyen, valamég meg nem ütkezik velünk; a portásim most is oda vannak. Tirpacs ha megérkezett, tessík utánam küldeni, vagy maga is jöjjön el Nagyságod több hadakkal, essünk által rajta, mivel már alkalmasint kiéltük ezeket az helységeket. Rácz István most érkezett, referálván, hogy a városiak egyáltaljában

nem akarnak fegyvert fogni mellettünk; jó volna pro interim valami gyalogságot beküldeni, és városiakot azzal compescálni.

23. Mérei Lászlóé, ex Nik, 9-a Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Ramóczra jártomban az asszonyt ő Nagyságát ott nem találtam. Kereslakban levő német nem regularis, csak földnépe, ki is a passusokot őrizi, circiter kétezer, de az sincs egy corpusban, hol 20, hol 30. Svarczenpakon is hasonlóképen vagyon a dolog; magam a katonák excessusi miatt most nem mehetek, odamenvén, Lánzsér állapotjáról informálom Nagyságodot, mely talám kezünkbe kerül, csak addég valami segétsége ne jőjjön, még az hadak oda lesznek. Itt mi nagy periculumba leszünk, mert igen kiportáznak a soproniak, ellenek 10 s 12 lovas nem elég.

24. Georgij Winner, Kis-Marton, 9-a Februarij, Alexandro Károlyi.

Ma Rusztrúl datált Nagyságod levelére informálhatom igaz hitem szerint Nagyságodot, hogy minekelőtte Nagyságod parancsolatja jött volna: az Méltóságos Herczeg jószágiban mindenütt meg volt s meg van téltva, fejek vesztése alatt: senki fegyvert fogni ne mérészelje; a minthogy nem is arravalók. Ha mi seditio van is, az Lajta melléki tulsó polgárság, az német vitézlő rendtől is reá kénszeríttetvén, azok követik azokot a vakmerőségeket. Még tegnapelőtt újobban írtam reájok ez iránt, a mint kapitány Ráttky György uram tudja, s el is küldette tilalmazó parancsolatomot.

25. Palatini Pauli Esterházy, Vienna, 11-a, Februarij, Alexandro Károlyi.

Magnifice Domine, Amice Nobis observandissime! Salutem et officiorum Nostrorum commendationem. Már most nemcsak halljuk, de szemünkkel is keservessen néznünk kelletik, mire költ légyen és micsoda gyömölcsöt hozzon mind az két részrül való fegyvernek dolga, a ki ha tovább is ez szerint folytatik, jóllehet már teljes pusztulásra jutott a szegény haza: de még ezután nagyobb extremitásra, és, ne mondjuk, exterminiára netalántán jusson. Melyre nézve méltónak találtuk lenni Kegyelmedet requirálnunk és dehortálnunk, hogy ámbár fegyverben legyen is az dolog: kereszténység között való hostilitásnak

punctumit mindazáltal ne excedálja, legfőképen, már annyira kelvén a dolog, hogy tisztünk szerint való intermediatiónk által legelőszer az egész, mindkét részrűl való hostilitást cessálni, és azután jó és istenes accomodatiót következni reménlenünk kelletik. Erre nézve a végett is Kegyelmedet akaránk megtanálnunk, hogy a minemő Kegyelmed dispositiójábúl való nép Kis-Marton várában s városában recipiálta volt magát, aztot kivinni, és csak egy salva-quardát ne nehezteljen hadni Kegyelmed; úgy, hogy ő Fölsége armadája részérűl is egy személybűl való salva-quarda admittáltassék, hogy mind egyik, mind másik résznek népe miatt, juxta jus gentium et belli, tovább való országos szolgálatra megmaradhasson. Isten éltesse jó egészségben Kegyelmedet. Magnificae Dominationis Vestrae Amicus ad officia paratissimus: P. E. — Propria manu dein addit: Itt igen érzik az égetéseket; félő, hogy Magyarországot is hasonló ne kövesse.

26. Szécsényi Pálé, kalocsai érseké; Simeg, 12. Februarij, Alexandro Károlyi. Omnia propria manu scripsit.

Méltóságos Generális, nékem nagy jóakaró uram! Kegyelmed méltóságos levelét vettem becsülettel, melyben hogy occurrentiákrúl méltóztatott tudósítani, igen kedvessen vettem; nem kétlem, az idevaló dolgokrúl is tiszt-uraimék el nem mulatták tudósítani Kegyelmedet. Már Pécset felvervén, az oda alá takarodott népség nyomakodik fel, s naponként szaporodni fog az Kegyelmed tábora; innét Simegrül s Tapolczárúl küldettem Csery urammal száz gyalogot: mivel a kik arravalók voltak, már eleivel felszedték őket ezeres-kapitány uramék, s egy része kóborlani elszélyedett. Tegnap jöve meg Czapári úrfi (ki is az atyjához indúlt vala Muraj-Szombatban,) referálja, hogy semmiképen be nem mehetett az németek miá, kik naponként Regedébűl kicsapnak az magyar falukra; nem égetnek ugyan, de az mit hun találnak: marhát, élést, elviszik, sőt sok nemes-embereket is megfogdostanak, s bevitték. Az ott való nemesség küldött két embert hozzám, hogy örömest felkelnínek, s magok is gátolnák az németnek kicsapását: csak volna valamely constitutus fej, s előttek-járó, az ki bár csak 2—3 század magával menne arrafelé, mind felkelnének, s coërceálnák az styriai németnek insolentiáját; máskép (mivel az stájer

falukrúl az népség mind a városokra szorúlván, nem lévén mivel élni az eleség szük volta miatt) minduntalan kéntelenéttetnek az eleségért ide Magyarországra kicsapdozni. Ha azért Kegyelmednek úgy tetszenék, jó volna Czapári Miklós úrfinak egy decretumot köldeni, melléje rendelvén valamely ide alá való hadbúl 2—300 embert, szedné fel ott a nemességet s földnépét, a ki arravaló volna, s zárnák be Regedínek kapuját, (az mely bizonyossan mondatik, hogy már kétszer, ítczakának idején magátúl megnyilt, csudálatosképen). Czapári uram már maturus legény, német hadakban is forgott, s azon földnek szomszédságában lakván, tudja minden constitutióját, s a mint mondja, az Őrségen még kurucz nem volt, nem is tudják, miben vannak ide a dolgok, csak hallomásbúl, de nem hiszik, s a stájer-németekkel colludálnak, s mihent csak 3 s 4 lovas megyen is arra: hírt adnak az németeknek, s magával is úgy történt: félreverték a harangot, alig szaladhatott. Az Őrségen fegyveres nép lakik, és sok nemes, a kik igen tüzes tolvajok s orgazdák, minden lopott marhát németnek adják. Viza uram Bécsbűl sokáig jön, nem tudom mire vélni, talám Soprom felé fog jűni, vagy, ha Pruk felé sok német jütt le: azokkal küldetett; tegyen Kegyelmed dispositiót, jöhessen békével. Só iránt tovább is kérem, hagyasson Sz.-Gróton bárcsak magam szükségére, mert sohul nem kaphatok; az árát megadom. Kegyelmed szolgáló, igaz jóakarója: Sz. P. m. p.

27. Szarka Zsigmond, ex Belicze, 15-ta Februarij, ad Alexandrum Niczky.

Én Lotombergbe erős strázsát tettem, azokra reáütvén feles német, kiverték őket, a hol is egynehány hajdu elesett; azután mindjárt rajtamenvén Ormosdon, az hol is jól megharczolt: dragonyos német, horvát és rácz ugyan futásra vették a dolgot, kikben felesen hullott, és én belészállítottam népemet, a hol az várban 5 mozsár s taraczk is találtatott, bor és más élés elegendő; már Petelig portáz katonám, Lottomberget is Isten kezembe adja.

28. Ejusdem, ex Csáktornya, die 17-a Februarij, ad Alexandrum Károlyi, Keresztúrba.

Die 15-ta praesentis irtam szerencsénket Nagyságodnak, hogy Ormosdot megvettük; már viszont szerencsétlent irhatok:

mivel tegnapi napon hirtelen olyan feles-számú német és horvát hadak érkeztenek oda, kiket az én bennevaló népem nem mérészlett megvárni, kikőtek belőle, és az ellenség mindjárt belészállott. Azonkivűl is már, megtudván, hogy Niczky uram az társasággal innét elment: mind Légrád felől, mind Regede felől annyi had gyölekezik, hogy csak az egyik helyen valónak sem lehetne megfelelnünk, a kik itt Muraközben vagyunk; félek rajta, hogy ki kell mennünk előttek, és egész Muraközt és Csáktornyát is elvesztjük, az melyet is jég nélkül való vizen nehezen nyerjük vissza. Én ugyan tehetségemmel, valamég épen körmemre nem ég, itt nem hagyom; azért Nagyságod mennélhamarébb küldjen segétséget, mert bizony megérdemli ez a tartomány: mivel Horvát- és alsó Styriának erős bástyáját vesztjük el, ha ezt nekik engedjök, s netalán még az tulsó félen is alkalmatlanságunkra eshetik.

29. Hellepront Jánosé, a Dráva-parton, páli réten, 26. Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Sub datis 24. et 31. recenter praelapsi mensis nekem írt Nagyságod orderét vettem; Sándor László uramra bíztuk a commandót, ő is informálta, én is írtam, papirosra mindeneket nem bízván, ezen Pater Franciscanus mindeneket fog igazán declarálni. Pécsen városházánál 12 tunna puskapor, salétrom egynehány hordóval, más lövő-szerszámok is voltak: azoknak a fenekeit kivagdalták, puskaport kihánták, sárban tiporták, tisztekre reá támadtak az katonák; kevés héja volt, hogy meg nem öltek bennünket. Más rendet kell szabni ezeknek, vagy más rendes hadat, a ki ezeket megzabolázza, küldeni: másként Ráczországban dolgunkba elő nem mehetünk; ha pedég csak elpusztítjuk ezen baranyai vármegyét, Sclavoniát, Syrmiát: a felső ország ezt a földet meg nem szállja, puszta országgal pedég mit csinálunk, legénkább itt az véghelyeken. Horvátországtúl fogva pedég Erdélyig a vég- helyeket a ráczság lakja: azok pedég mindnyájan örömest meghajolnának, de mivel látják és tapasztalják, hogy a meghódúlt magyar nemzetet is kinozva megölik, és parolájokot s hiteket meg nem tartják: a ráczság is, hogysem kinoztassa magát, énkább odamegyen, a hová két szeme viszi. Így nem szaporítjuk, hanem pusztítjuk az országot; ha ez tovább is így lesz, az Istennek

nagy büntetése reánk száll, én azt lelkem esméretére nem veszem. — Mennyi só Szikcsón, Baján volt, elpraedáltatott, egy szóval: minden dolog csak praeda. Fiscalitásban elő nem mehetek, hanemha Sándor László, Zana György kapitányok assistentiát adnak. Bácskaságra követet küldtem, s irtam is Monostelinek magának; elvárom az válaszát. Ide való Pater Franciscanusok Gvardiánját akartuk volt küldeni Sclavoniában, de a Dráván által nem vitték; írt osztán nekik, Sándor László uram copiáját megmutatja Nagyságodnak. A kik Dráván túl gyüttek, protectionálisokot kiadtam, a summáját elküldtem, még vagy 300-at küldjen Nagyságod, hogy a falukra kiadhassam; én nagy reménségben vagyok, hogy az egész ráczság meghódúl, csak a vitézlő renddel disciplinát tartassa meg Nagyságod. Dráva mellékét megjártam, mennyi kompokot, hajókot, csónokot kaphattam, megégettem; a passusokon vigyáztatok: ne jöhessen által a pogány rácz, s a falukat ne rabolja, a mint, minekelőtte idejöttem volna, 4 falut felraboltak: a Duna mellett Bátát, Szekcsőt is az én jószágomot felverték, az embereket mind, még a gyermekit is levágták, kettőt megsütettek. Már vallottam kárt majd 6 ezer forintig; a feleségem csak egy ingbe szaladt Pécsre. Ennek oka a volt, hogy a mely ráczok meghódúltak s protectionalisok volt: azokra elébb bátai, szeremlei, kalocsai, sárközi parasztság reámenvén, azokot levagdalták, kinozták, mindenekbűl kiforgatták; erre nézve ők is a magyarokon tromfot ütettek. Ezek nem jól esnek; mit kell azokkal cselekednem, a kik vétkesek? Zana Györgygyel holnap a Dráván által akarunk menni; ott való pápistaság igen bíztat, hogy hozzánk áll; elválik mind azok, mind a ráczok dolga. Bajának, pécsi tartománynak elnyerésében én voltam a vezérlő és igazgató; excessusoknak oka nem vagyok. Veresmarti révnél mennyi álgyú, taracz találkozott: Bódy uram Nagyságodnak felköldte, hanem kis, sajkára való hat taraczkocskát és 13 szakálost itt megtartottuk; bajai sánczban lövő-szerszám, liszt, élés elég találkozott, azt felszállítják, a sánczot pedég parancsolat szerint elrontattam. Én is káraimra nézve Pécsen egy házot foglaltam, kinek ura német volt, de mégholt, arra donationalist kérem, s ezenkivűl hadd legyek siklósi commendans, úgy, hogy Pécs is alattam legyen; ebbeli gratiát, etc.

30. Borostyánkő várának, munitiónak listája, 28. Februarij.

Capitulationis puncta vide in latino.*) — Inventarium ez:

1-mo. Egy ágyú, kiben 9½ fontos glóbis megyen; van hozzávaló glóbis 48.

2-do. Egy ágyú, kiben jár hét fontos glóbis, ki is van 196.

3-tio. Három taraczk, kikben jár 2 fontos glyóbis, ki is van 811.

4-to. Két taracz, kikben jár 1 fontos glyóbis, ki is van 208.

5-to. Három kis taraczk, kihez nincs glóbis.

6-to. Hét fontos glyóbis 205, öreg kőglóbis 99, kissebb kőglóbis 195, ólom-glóbis apró 1500, öreg — apró glóbis 2000, szakálos-glóbis 5000, puskapor 4 tonna, tüzeslabda 500, szakálos jó 20, rosz 10, muskéta jó 80, rosz 70, kerekes puska jó 12, rosz 5, régi pallos 7, pardiszan-dárda 21, közönséges dárda 48, hajdu-kópja 60, muskétához való pantallér 120, régi zászló 10, vas-sisak 10.

31. Gróff Nádasdi Tamásé, Vienna, 28. Februarij, ad Comitem Franciscum Kéry, Fratrem et compatrem. Öcscse és komja.

Tegnap érkezett egy curír, Bercsényitűl való leveleket hozott Princz Eugeniusnak; mit hozott, még nem tudhatjuk, de

*) *„Capitulationis Puncta.* 1. Arx cum tormentis, et aliis universis in arce constitutis, et pro parte Illustrissimi Domini Comitis Balthasaris de Battyan invectis bonis mobilibus intacte conservabitur, et nihil adimetur aut avehetur. — 2. Res quaecunque sunt per vicinos fideles Celsissimi Domini Domini Principis Francisci Rákóczi et ipsos rusticos invectae, in inlocatae sine ullo impedimento aut libere per ipsos avehi possint; si vero velint ibi conservare, ulterius etiam intacte conservabuntur, et quando illi intrare voluerint, admittentur. — 3. Dominus Baro Prainperger et Domicellae, una cum universis rebus suis in Arce habitis sub salva quardia sine ullo nocumento et damno conservabuntur; si exire voluerint: cum suis exire libere permittentur, si vero ulterius etiam ibi manere voluerint, honeste et cum honore permanere poterunt. — 4. Pro protectione tam arcis et rerum et praedictarum etiam personarum ex militia praetitulati Domini Domini Principis imponetur, et usque ad dispositionem altetitulati Domini Principis, aut Inclytae Camerae Kőszegiensis, ibi manebunt. Actum in Oppido Borostyán, die 28. Februarij 1704.“ (A latin kivonatos könyvből.)

közönségessen, a mint udvarnál hallottam, nagy bizodalom vagyon az békesség felől; — adja Isten, hamar! Vagyon oly hire is, hogy valamely minister e napokban lemegyen Pozsonban, ad exaudienda puncta pacis. Még Tolvai és Jeszenszky uraiméknak meg nem jütt az salvus conductus. Valami sánczot vett meg a bavarus Felső-Austriában, azt megint ugyan az felső-austriai polgárok visszavették. Az Heister corpussa megint megszaporodott szép néppel. Ma küldett megint viszsza Bercsényihez Eugenius az currírt; egy hét alatt reménlünk bizonyos hireket hallani. Bercsényi Szeredben vagyon, az várban, bizonyosan. Judex Curiae uram tegnap tette le a hitet udvarnál, a titok-tanács után. — *(Adscriptum Diario pro die 31. Martij.)*

32. Andreae Clara, Kallovia, 1-a Martij, ad Stephanum Buday.

Már 25 hordó lisztet, kikben 240 köböl vagyon, s 50 kősókot elküldtem, kikrül a quietantiát elvárom, mert azzal kell számot adnom. Még itt 9 hordó liszt marad, azt is elküldem. Én mind glóbisokot, mind salítromot debreczeni bíró uram kezihez szolgáltatok elegendőt, nem leszen irántam fogyatkozás. Itt vagyon olyan eszköz glóbisokban, meg lehet mérgesíteni azokot, ha Kegyelmed parancsolja; ha csak egy kicsinyt megsérti is embert, vagy más állatot, meg kell halni.

33. Pauli Szegedi et Georgii Niezki, Ginsio, 1-a Martij, ad Comitem Nicolaum Bercsényi de Székes, de Ung Supremo Comiti, universae Militiae Supremo Generali.

Ezen cameralis administratio iránt már mink együtt Hevenesy urammal (a ki most maga privatumában Szala vármegyében lement) a szolgálatot inchoáltuk, és jóllehet Méltóságos Károlyi uram secretariusa errora általi ő kegyelmének praesidii titulus adatott: de Károlyi uram az errort észrevévén, és maga Hevenesy uram is azon megnyugodván, már egyenlő állapottal teszszük a szolgálatot, s continuáljuk is, a mennyire az hadak miá való confusio és praedálás engedi. Másként, ob absentiam Dominorum Magnatum ezen a földen praesesnek alkalmatos, úri renden való subjectumot nem tudunk; hogy pedig magunk nemesi renden lévő praesideáljon: az becsületünkre nem esnék, meg sem maradhatnánk a szolgálatban, s

reménljük is, nem fogja azt Nagyságtok is parancsolni. Fülhegygyel halljuk, hogy Méltóságos Károlyi Sándor uram commendója errül az földről Nagyságtok dispositiójábúl netalán változnék, s más méltóságos személyre adattatnék: melyen nem kevéssé megszomorodtunk, mert általláttuk az következő nagy confusiókat, s azután meg nem orvosolható veszedelmeket; kérjük azért, méltóztassék Nagyságod ezt antevertálni; hanem, ha Nagyságod maga közénkbe jüne, az lenne mindnyájunknak consolatiójára.

34. Georgij Zana, ezeres-kapitány, ex Portu et Valle Kis-Pál, 2-da Martij, Sándor Lászlónak, lovas ezeres-kapitánynak.

Pécsrül való kiindulásunk után ide az páli révben, a Dráva-partra 27. Februarij érkezvén, az tulsó félen az ráczságot némettel együtt sánczban erős készülettel találtuk, gróff Herberstein commendójokkal; ki is hitre általküldvén, akarta tudni: mért jüttünk, s mi a szándékunk? kinek megfelelvén, hogy rajtok megyünk, kik is megbízván magokot, azon éjjel elszöktek, ott hagyván a sánczot titkon, azon sánczba szállottunk, és onnét portákot bocsátván, Valpót obtineáltuk minden kár nélkül, egy pár szép, sugár taraczkkal s hozzátartó szerszámmal együtt; és így már a Dráván túl nagy darab földet nyertünk, a sánczot pedég mind túl, mind innen igen fortificáltuk. Kegyelmed katonasággal, hajdúsággal éjjel-nappal siessen: most lesz módunk az ország szabadításában, most van a nyereség, s azután több lesz, a ráczság mindenét hagyja, s szalad. Három faluban ugyan feles ráczság eszveverte magát, kiket szükség volna meglátogatnunk, hogy az Dráván túl lévő s már hozzánk hódúlt keresztény tótságnak securitást csinálhatnánk.

35. Farkas Sándor, Tata, 7-ma Martij, ad Comitem Nicolaum Bercsényi.

Én Eszterházy Dániel urammal megegyeztem, de valóba kevessen vagyunk, nem vagyunk elégségesek az Tobenyak felverésére. Igen neheztel Újlaki uramra ő Nagysága, hogy felkérkedett Nagyságod előtt Újlaki: annyi ezer embere van, azonba tekéntjük, 400-ad magával sincsen. Újlaki de verbis quantum vult, de opere nihil, csak az nagy competentiába megyen Meszléni urammal, holott Meszléni derék ember, igaz hazafia. Itt rútul folynak az dolgok Fehérvár köről, a ki fiscalitas, marha,

búza, zab, széna volna: mind praeda; a minthogy Újlaki vert eszve 6 vagy 7 száz marhát fiscalitásokbúl, a kit fiscalitás szénáján tartja. Ez ilyeneket hadak számára kellene tartani, s nem így bitangolni, mert a szegénységnek már elfogyott szénája s abrakja; ezt Dániel úr is megorvosolhatná, ha Nagyságod aziránt committálna. A ráczság már is szökik Esztergambúl alá, lovasa és gyalogja. Bottyán János is izent, s szidta Újlakit, hogy rosz commendót viselt; emberemet beküldtem, ha érkezek, magam is bemegyek s egy próbát teszek ott; akkor, tudom, a János is tovább benn nem marad, hanem kijű.

36. Szepesi Jánosé, ex Castris ad Mező-Kövesd positis, 8-va Martij, ad Stephanum Buday.

Ma negyed napja Miskolczrúl Kegyelmes Urunk kiindúlt szép haddal és szép munitióval Eger alá, innét ma indúl Maklár felé, és onnan a vár alá. Orlai Miklós uram ő Nagysága Törökországbúl 500 válogatott emberrel jütt ki, s conjungálván magát Halmágy és Hunyad vármegyében levő Kegyelmes Urunk hadaival: Branicskát, Vinczet és Szász-Sebest, a holott 300 német volt, megvette, és az városban lévő németséget levágta; a mely város is Szeben és Fehérvár között lévén, ennek megvételével a passust a mieink elvették.

37. Joannis Hevenesy, binae, Ginsio, 10-ma Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Tegnap hozzám írott méltóságos úri leveléből értem Méltóságos Generális Bercsényi uram parancsolatját az mostani leendő congressusra nézve, hogy én is jelen legyek; kész a szolga, csak vegyem rendét: mikor s merre? becsületes úri embereket, kiket kaphatok, veszek magam mellé, s udvarlok, mihelyen parancsolatját tovább is veszem, kit el is várok. Gondolkozom nagyon az kévánt lóra való szerszám megszerzésében; más módját én elmémmel által nem látok, hanem ezen volanter küldett Bécsben két levelemet valamely vimpassói servita barát vagy polgár által, s Lánzsérban lakompaki polkoráb által kellene küldeni; — vagyon confidentiám mind a két helyre, reménlem, meg nem csalatom, csak ízibe s hamar kellene beküldeni; tudom, mind e két helyrűl kitelik az úri szerszám. Irtam Méltóságos Bottyáni uramnak is, de jobban bíznám a bécsihez. Ha Nagyságod megengedi, irok Erdődi Sándor uram-

nak is: meg nem tartja tőlem, ha vagyon, mert egy vert pallosnál, a kiből sok követ loptak ki, nem tudom. (így) Szalonakon haszontalan, mert az özvegy nélkűl oda nem mehetni. Tavaly 16. Junij Rohonczon az egész fegyvert maga üdvezölt Judex Curiae és özvegy közt osztottam fel, nihil rari volt köztek. Scofiomos török nyergek voltak: olyat itt is találunk pénz nélkűl is; mégis írok Szalonokra Palotai Sámuel uramnak, ha volna. A zsidóságot is ide citáltam, felkeresem mesterségét. Hanem Méltóságos Fejedelemnek voltak Bécsben zálogban feles köves s fejedelmi nyergei s lóra való szerszámi, (ha a zsidó nem hazudott) 10 vagy 11 ezer forintban, — árúlta is a zsidó mindenfelé, azt állítván, hogy Méltóságos Fejedelemé. Az, ha megvolna, írtam az zsidó társának, mivel az, a kinél volt, megholt, nekem jóakaróm s confidensem; ha jónak itéli Nagyságod, levelemet küldje el, ha nem, maradjon abban, az árárúl végezek én a zsidóval; de nyughatatlan azon zsidó, megjelenti az udvarnak, azért Nagyságod előre praeconsiderálja: tanácsos-é neki megjelenteni? Én reám a zsidó kiadja, nagy reménsége vagyon bennem. Ha valamiben tudok, utolsó csep véremig Nagyságodnak szolgálok, hittel kötelezem magamot: szivessen, igazán és híven szolgálok. Az békesség s követség, ugy a 10 vármegyít azért tettem levélben, hogy jobban moveálhassam, s hamarébb suppeditálják az kivánt állapotot. A zsidókot 3 napig árestomban tartottam, de nem tölt semmi. Gondolván, jó volna Gayer Mátyás uramot Lánzsérban Méltóságos Gróff Eszterházy Antalhoz küldeni, (kinek hét fejedelmi nyerge minden accessoriumokkal vagyon, kövessek), a mint levelet is neki írtam; látván, hogy Nagyságod nem approbálja, visszahivattam. Szívem szerint szolgálnék, ha lehetne. Szerencsétlenségemre vagyon: ha az a scrupulus, hogy Méltóságos Fejedelem emlékezetét tettem; parancsoljon Nagyságod: micsoda stylussal kell? megirom. Indúlok, csak passusom s recommendatoria-leveleim legyenek. Én ott nem késhetem, az én egészségem azt a fáradságot s nyughatatlanságot nem győzi, noha sokan azt akarnák. Beteges vagyok, egy pénz költséget nem adnak; rendeltek ugyan fl. 2600 in concavo Lunae 2-do Coeli. 60 lovast rendeltek mellém, magam is fiammal, cselédemmel leszek 25-öd magammal: ennyi embert maga kültségén tartani nehéz. Kérem, ne engedjen oda

maradnom sokáig s károsodnom, idehaza manuteneáljon: viceispánságomot s cameralis sessiómot addég valaki ne praeripiálja. Csak passus legyen, indulok, s mint mehetek, megyek Isten segétségébűl. — Mely leveleket írt ebben a dologban, ezek:

Első. Illustrissimae Dominae Joannae Barbarae Theresiae, natae Comitissae ab Herbeville, Illustrissimi Domini Comitis Adami Draskovics charissimae Conthorali etc., Dominae mihi collendissimae. Viennae, in Domo Draskovitiana.

Méltóságos Gróffné, nékem kéváltképen való nagy jó asszonyom! Én nem írhattam mindeddég is. Itt az dolgok úgy vannak, mint mikor elment Nagyságod; az gazdaság nem foly ugyan, de az várban, majorságokban semmi kár nincsen. Már tovább nem oltalmazhatom, bizony, reászáll a tábor, ha hirtelen békesség nem leszen, s félek, eleiben nem állhatok; hol légyen Méltóságos Gróff uram, azt sem tudom. Az én pénzemet nem adta meg ő Nagysága; egy pénzzel nem vagyok, de örömest szenvedem. Nagyméltóságú Gróffné Asszonyom, tudja Nagyságod, hogy eleitűl ki voltam az méltóságos familiához, s azt is, ha szolgáltam-é, de soha úgy nem szolgáltam s annyit, mint mostan szolgálhatok, s szolgálok. Tudja Nagyságod, hogy nem kévántam soha recognitiót érette, s nem is kell, s ne is adja Isten kévánnom. Én mostan indulok méltóságos kalocsai érsek urammal az Méltóságos Fejedelem udvarlására, az békesség-szerzésben, akarván vékony s csekély tehetségem szerint én is hazámnak s jóakaróimnak szolgálnom; nékem azért azon veresbársony, köves nyereg, hozzá minden lóra való köves szerszámokkal, fék-agygyal, szügyelővel, farmatringgal és orozóval, kengyelekkel, karddal s pallossal, s egy scófiomos merő új czafranggal, vagyis lóra való török kápával, igen hamar s sietve kévántatnék, kit bírói kezemnél nálom mint itélőmesternél hagyott volt Méltóságos Gróff Kéry Jánosné asszonyom s Nagyságod innen Sárvárrúl elvitte magával Bícsben; kérem azért Nagyságodot, (ha magának, gyermekinek s urának jót kéván,) megbecsűltetvén Bécsben az jubilírekkel, Méltóságos Gróff Kéry János uram előtt, (kérem az Istenért, ne tartson ellent benne: még jószágában semmi kár nem esett, hanem a tolvajok az apáti tárházat felverték, s három nyerget kaptak el, de azok is nálam fogva vannak), küldje Nagyságod Méltóságos Herczeg

Palatinus kegyelmes gratiájábúl s engedelmébűl Lánzsérba vagy Ebersdorfra, oly instructióval, hogy onnét adják tudtomra, hogy ott vagyon,— érette küldek. Nagyságod akár az Nagyságodnál levő pénzembűl fogja ki az becsű szerint való árrát, akár itt készpénzűl mindjárt egészlen megküldem azon helyre; valamire becsültetik, hiba nem lészen a pénznek letételében. De kérem, vigyáztasson Nagyságod, hogy istenes becsű szerint legyen, az jubilír becsüit is küldje ki; az mi türkések híával vagyon az szerszám, sietve kellene megcsináltatni: ez nyomorúlt Dunán innen való tíz vármegye nevével akarom adnom az Méltóságos Fejedelemnek ajándékon, tudom s elhittem, Nagyságod nem kíván nyerni rajtok; instálni fogok, hogy könyerűljen ezen darab országon, és mentűlelébb tegyen ő Felségével békességet; vagyon 24 szép, helyes, fundamentalis oka ezen földnek hozzája, hogy kívánhassuk mentűlhamarébb leendő békességét. Ha, (kit nem reménlek) Méltóságos Herczeg vagy mások akadáloztatnák kiküldését: ezer annyit tesznek kárt, mert nekünk is pénzűl többet kell adnunk, nem lévén oly láttatja a pénznek; az dolgok is üres kézzel nehezebben folynak. Kérem a bátyámnak mondja meg Nagyságod, hogy még élek, imádkozzék érettem, ne feledkezzék rólam. Ex Castello Szécsen, 10. Martij.

2-dae, Domino Simoni a Verthaimer, Regiae Majestatis Poloniarum Supremo Factori, Viennae, 10. Martij ex Szécsen.

Ego diu noctuque in componenda pace laboro: sed in confidentia veteri, egeo benevolentia suae Dominationis et quidem non postrema. Defunctus Openhamer *) habuit nonnulla arma et epiphia a Celsissimo Principe Rákóczi oppignorata, quas saepius voluit vendere; si sua Dominatio mihi in hoc genere complaceret et illa arma quocunque pretio redimeret et mihi per Celsissimum Principem Palatinum ad Lánzsér vel ad Ebersdorff mitteret: pretium deponerem vel in instanti, vel ad pristinam parolam, et suae Dominationi prout antea cum recognitione favorem rependerem. Debeo enim nomine 10 Comitatuum Cis-Danubianorum aliquo genere gratificari, et non habeo quo. Expecto resolutionem optatam, et maneo.

*) Oppenheimer, Leopold császár udvari zsidaja. (Hoff-Jud.)

3-tiae Literae, Illustrissimo Domino Comiti Antonio Esterházy deGalanta, perpetuo in Fraknó, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis certi Regiminis Hungarici Colonello, Consiliario Camerario. — Lánzsér.

Méltóságos Gróff uram, nagy jó uram! Nagyságod nyugodalomra vette magát: én pedig éjjel-nappal fáradozok az egész Dunán innen való vármegyékért. Édes Méltóságos Gróff uram, nálam az discretio; tudom, nem zsibvásárra való Nagyságod fegyvere. De én ezen vármegyékkel in ultimo articulo vagyok; ha hirtelen békesség nem leszen, merre fordúljak, nem tudom. Szintén indulok ezen Dunán innen való 10 vármegye nevével Méltóságos Fejedelem Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága udvarlására, az békesség megszerzésében; annak alkalmatosságával kell kedveskedéssel, úri s fejedelmi ajándékkal lennem. Az apámtúl ollyan nem maradott, magam nem kerestem; tudom pedég azt, hogy Magyarországban egy méltóságos fejedelmi háznál ha vagyon, vagyon Nagyságod tárházában. Kérem az nagy Istenért, könyörüljön Nagyságod maga édes nemzetin, maga édes szülte s nevelte földén, tegyen félre minden világi respectust: adjon énnekem egy fejedelmi, köves nyerget, hozzávaló szerszámot s pallost, s egyforma köves legyen; akármi legyen az ára, in puncto készpénzül megküldem. Elhittem, Nagyságod maga nemzetin nem kéván nyerni, de ellenben én is ingyen nem kévánom; nagy az szegénység rajtunk, Isten előtt nagy jót cselekeszik, ezen darab föld is örök obligatióval leszen érette. Ki soha Nagyságod gratiájában meg nem csalattam, reménlem grátiáját: szűkíteni oly nyerget, kinél többet ne szolgálhassak, ha élek. Pro consolatione irom, hogy jószága Nagyságodnak utcunque maradott, s nem is tudok semmi kárvallást benne. Magamot Nagyságod mindenkor tapasztalt grátiájában ajánlom; jó választ kívánt szerszámmal várván, maradok, nékem kéváltképpen való nagy uramnak, Nagyságodnak alázatos szolgája. J. H.

38. Szarka Zsigmond, ex Szécsi-Sziget, 11-ma Martij, ad Alexandrum Károlyi. Körmend, Kőszeg, Kis-Martony.

A mint tegnap is megirtam Nagyságodnak, hogy Muraközben egynehány felől is sok ellenségünk szaporodván, reánk

üttek; az mint is az sokféle lárma között nem tudhattuk: mely felé kelletett volna legerősebben vigyáznom? Utóljára ugyan, az hol legközelebb levő strázsáimot felverték, úgymint Rácz-Kanizsán lévőket, kik is lévén lovas és gyalog, öt seregbül álló, azokot az Murán általhajtotta, és az hidunkat okupálta. Már az utólsó szükség úgy hozván magával, minthogy Légrád felől is és más kerteken mindenfelől sok ezeren bejöttek, oly szándékkal, hogy épen csak beszorítsanak: kire nézve egyáltalán az szerdaheli hidnál, a mennyi seregeket, magamét és Bakacs uramét eszvevehettem, azokkal az ellenségen rajtok menvén, az kinek is az előljáróit egész hátramaradott dandárjokig hajtván, vagdaltuk, kikben is több esett száznál; ott megsegétvén őket az dandárja, megrémülvén az mieink, az mint is mindjárt megszaladván, Jékei Ferencz ezeres-kapitány lóval esvén, agyon lövődezték, úgy egy zászlótartót, ki is egy testvéröcsém volt; az közönségesben, reménlem, több 35-nél nem veszett. Magamot hátrahagyván, az lovamot ellőtték alólam: mégis egy rosz rácz lovat mindjárt kaptam, azon szaladtam a seregim után; azok úgy megrémülvén, minthogy már eleikbe is Légrád felől az Mura mellett jüvén sok ellenség, hogy sok csak nekiusztatott az Murának; ki egykép, ki máskép általszaladtak, magamnak is utánok által kelletett jőnöm, sok kárommal, — minden paripáim odamaradtak. Az csáktornyai várban ugyan egy öt companiát, gyalogot bennhadtam, és még Ormósdnál is maradván 3 gyalog és 2 lovas seregem: azok is, úgy hallom, a várban mentek; provisiójok ugyan vagyon: csak hamar jőne a segétség, újobban rajtok mehetnénk. De ugyan számossan kellene lennünk: mert az német, rácz és horvát több 15-ezernél; én mindenestül sem voltam harmadfél ezerrel: mert az muraközi ember oly hamis volt, hogy mindjárt elpártolt tülünk, az mint szemem láttára az utól általjövőket fosztották, vágták; az mint is mindenképen ők adtak ki bennünket, hogy kevessen vagyunk; méltó volna, ha lehetne had, mind eszverontani őket. Én Nagyságod dispositiójáig megőrzem Mura mellékét, Légrádtúl fogvást Kanizsáig, mivel hirdetik, hogy által akar ide is csapni; noha igen elszéledett a hadamnak nagy része, azon leszek éjjelnappal, hogy eszveszedhessem és szaporíthassam őket, magam pedig Kanizsán leszek.

39. Alexandri Niczky, 11-ma Martij, Ginsio, ad Alexandrum Károlyi.

Révai Mihály uram ő Nagysága staphetalis leveleivel megírtam Nagyságodnak, hogy Soprony vármegye gyülésérül ide Vas vármegye gyülesére jüttem; eleget adurgeáltam domatim való insurrectiót: de csak az articularisra resolválták magokot. Amannak népét 17., ennek 20. praesentis megmustrálom, Muraméléki corpusocskámot (ki is 170 lovasbúl, 250 hajdubúl áll) megerősítem, Szarka urammal megegyezvén, mit tehetek, meglátom. A két processusbúl Niczky János sokat akar szedni, de a nemesség csak zászlóm alá jő, a mint már egyrésze Csányi Ferencz fő-strázsamesterrel német-újvári ploquadára van commendálva. Vice-ispán Hevenesy 60 lovast kéván Miskóczig, Horváth József szolgabíró 12 lovast maga mellé, úgy más 3 szolgabíró is; a subalternatusok is itthonn akarnak maradni, úgy az esküdtek is, (a kik 70 vannak), és így marad el 178 lovasom. A borostyáni qvarnizont s a szalonaki ploquádát megerősítem. Német-Újvárban levő pártos urakot ploquada előtt Nagyságod nevével aggrediáltam s szorongató szókkal kénszerítettem, hogy pro avertendis imminentibus periculis hajoljanak. Méltóságos Gróff Battyáni Ferencz sokképen mentette magát, s főképen azzal, hogy fia, kit mindenekfelett szeret, Graeczben vagyon, s ha meghódúl, periculo exponálja, s 3 leánya Bícsben levén, azt írják: ha a várat feladja, az fattyu-gyermekek között sem leszen helyek; s kéri, hogy Nagyságod egy salvus conductust adjon, — hadd köldhesse Gróff Eszterházy Lászlót Nagyságodhoz, s ha azt Nagyságod keményen fogja: nem hiszem, hogy contritiót ne tegyenek eddég való labanczságokrúl. Olyan várban vannak, hogy strázsa nélkül nyughatik benne, s az egy Istentül kellene félni: de tülem is félnek, mert az városiaknak megmondottam: ha csak egy hajdúm lövísek miá elvész, kardra hányatom, a várat pedég megbombáztatom, s így a város insultustúl fél, s a vára bumbátúl, és hogy jobban elhigyjék, egy ordert írtam magamnak, imitálván az Nagyságod subscriptióját, (kiben van írva, hogy Nagyságodhoz érkezvén ex Polonia tüzes-szerszámhoz s bumbákhoz értő emberek, kik mindennap azoknak confectiójában fáradoznak, s azokot vagy 300 bumbával mellém küld) és azt,

noha contra omnem militarem regulam volna, de mégis nagy titok és hüt alatt megmutattam; s azúta úgy félnek, hogy csak „Jézus!“ kiáltásra doboltatok is: minden párnát felhordanak az várban. S ha ezt nem cselekedtem volna, a kőházokbúl is lövődeztek volna, így pedég csak mi ne bántsuk, ők nem bántanak; s oly setét íczaka ploquadáltam mesterségessen az helyet, hogy minden külső strázsájokot elfogattam, s már kérik az urak: csak vigyem el az vár alól, majorokbúl s kapuk elől hajduimot, hüttel fogadják, se qvarnézont nem vesznek be, sem nem correspondeálnak; de még más ordert nem írok magamnak, addég nem cselekszem. Só kellene, úgy elsoványodott a vitézlő rend só nélkül, hogy a betegnek számát sem tudom; dicasterium tehet provisiót. Nincs nagyobb nyavalyám, az sok panaszt és koplalást miképen orvosoljam! — Lindvában jó egy embert, Bónis János nevő régi katonát 100 hajduval küldtem; csak puskapor, glóbis legyen, nem féltem; de hogy ott derekas munitió volna, nem vélem. Borostyánbúl el ne vitesse a munitiót, mert ez többet ér Kegyelmes Urunknak Kis-Martonnál. Rácz-Kanizsánál hajdunk veszett el 160, s a mint hallom, igen elvették a szíveket: szíverősítőt kellene adni nekiek. Ezen órában veszem egy hadnagyom levelét Egerszegrűl, a ki így szól: Új hirűl írhatom, hogy Sándor László, Vak-Bottyán és Hellepront kapitányok, az magok ezereivel s földnépével, mintegy 8000-en általmentek az Dráván páli révnél. Viroviticzárúl csak az kapun sem mér kijűni az német. Babócsán levő vice-hadnagyom azt írja, hogy az köről lévő Tót-Szent-György várnál és Viroviticzán erőssen veszik a protectionalist a mieinktűl, Szigetvárrúl pedég kevés nap vagyon, hogy ne szöknének a mieinkhez. Bakacs uram ezer lovassal és 500 hajduval tegnap költözett az Murán. — Ez a levél költ 10. Martij. De szóval való relatióm rosz jütt az muraköziekrűl: az elmúlt vasárnap megint megütették az németek Rácz-Kanizsánál Lengyel Ferenczet, mit ott való commandót; oly hajdu beszélte, a ki a harczrúl elszaladott, hogy 300 emberünk veszett.

40. Bogyai György, Ginsio, 12-ma, Martij, ad Alexandrum Károlyi. — Huc spectat Extractus ab eo missus sub nro 40.

Végbevévén Nagyságod parancsolatja szerint nemes Szala s Somogy vármegyékben lévő fiscalis jószágok conscriptióját,

azt a nemes kamarára felhoztam. Magam kévántam volna Nagyságodot megudvarlanom: de azon két nemes vármegye engem deputálván a Méltóságos Fejedelem üdvezlísíre, Dunán által kell mennem. Isten visszahozván, Nagyságodot megudvarlani el nem mulatom.

41. Sigismundi Witnédy, ex Rajka, 12-ma Martij (Mosony Comitatus Vice-Ispánja fog lenni).

Somodi Ferencz uram által küldett Nagyságod parancsolatját vévén, pro contestatione homagialis fidelitatis, ezen kicsiny vármegyének, mindjárt Nagyságodtúl kévánt summát (a summa volt Rh. fl. 4000) az egész vármegyében repartiáltunk, s harmadnapi terminust praefigálunk mindennémő rendeknek élete s jószága vesztíse alatt; talám intra praefixum terminum udvarolhatok Nagyságodnak annyi summa pénzzel, az mely Nagyságodot in tantum quantum contentálni fogja. Meg nem írhatom számát a sok fel s alá járó népnek csintalanságát: mert se az salva qvardiának s a Nagyságtok kegyelmes protectiójának, se Fejedelem Kegyelmes Urunk számára confiscált jószágok iránt kiadott testimonialisoknak egyáltaljában semmi respectussa nincsen, úgy annyira, hogy száma nélkül való commandó találkozik Tekintetes és Nagyságos Prényi Farkas uram hadai között, melyek miá mind az Nagyságodnak deputált élése, mind ő Nagysága hadainak intertentiója iránt minden dispositiónk semminemő előmenetellel nem lehetnek: mert ha élést lovasszekeren küldünk, lovábúl s ruhájábúl kipusztítja az katona, ha pedig szarvasmarhával küldjük, azt vágónak elhajtják. Ezeket orvosolja meg Nagyságod, hogy tovább is szegény hazánk szabadsága mellett vitézkedő rendnek szolgálhassak; nekem pedég nemes vármegye conferált tisztét, kérem, érdemesebbnek conferálja; gyűlés ugyan pro restauratione praefigáltatott pro 17-ma hujus Óvárra.

42. Grófff Eszterházy Antalé, ex Lánzsér, 12-ma Martij, Luka Benedeknek, ezeres-kapitánynak.

Kegyelmed levelét vettem, hozzám való affectióját köszönöm. Ezen emberemet Radó Pál úrhoz levelekkel expediáltam, kérem, hadd mehessen békével, Kegyelmed passussával. Kegyelmeddel szembe örömest lennék, de itt való commendáns nem vagyok, nem disponálhatok úgy, a mint akarnám. De ha Gayer

Mátyás uram alkalmatos helyen megmutatja magát: lesz a várba oly ember, a ki velem együtt szembe lehet ő kegyelmével. Tegnap Újfalu nevő kis faluban 7 vagy 8 katona bejüvén, szegénységet feldúlták, szekérbe fogván marhájokot, elvitték; írtam az iránt Parraghi István vice-kapitány uramnak: de nem levén semmi válaszom, kérem, adassa vissza Kegyelmed, mert ők is a militiának több falukkal contribuálnak. Propria manu addit hoc: Méltóságos Gróff Károlyi Sándor bátyámuram bizonyos dologrúl ír; ha Kegyelmednek az kévánsága Méltóságos Úrnak tudtára vagyon: Kegyelmed informáljon tali in casu más alkalmatossággal; a még Lákompakban lesz Kegyelmed, az iránt Kegyelmeddel kévánok egyetértenem, s ugyan Kegyelmed által is megküldenem, — de sub rosa legyen a dolog. — Arra való deákom most nem találtatott, hogy az elküldett manifestumot lepariáltathattam és visszaköldhettem volna most, — de hiszem, az aránt való punctumok mindenött az országban feltaláltatnak.

43. Hevenesi Jánosé, Kőszegrül, 13-tia Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Már két rendbeli Nagyságod levelét vettem. Az 3 ezer forintokot viszi Méltóságos Révai Mihály uram ő Nagysága; az 3800 forintrúl assignatiót ád a tekéntetes kamara, executióval meg lehet venni. Ezután, a mikor szükségesek, egy-két héttel kiselébb kell tudnunk, mert az morosus sok halogató nép miatt kissebbséget vallunk. Nagy hire hallatik, hogy Szarka uramot megtolták volna Nádasdi Ferencz uram emberei; adja Isten, ne verificáltassék. Ott ellenségképen vannak; in tempore kell nekünk is ellene állanunk. Az insurrectiot egyáltaljában viritim kell publicálni: mert az szükség hozza magával; a hogy meglegyen, irtunk Niczky Sándor uramnak: ne kíssék, hanem vittést vigye Szarka uram segétségére. Révai uram hajduira itt nagy szükség vagyon. Bukovay uram mindent tagadott, pro 2-da futuri termináltunk neki ad edoctionem; nehezen esik által az dolgon. Nem illik írnom, micsoda rendeletlenség akadályoztatta eddég a felvetett élésnek hozatását. Keresztúri annonariában, úgy lákompakiban is, leszen mindeniknél 30-30 kemencze. Borostyánt maga Niczky uram prófontolja; Veresváratt Gombos Miklós, Szent-Gothárdon Vinkovics János főcommissariusok. Szarka uram hadának Csáktornyát és

Alsó-Lindvát rendeltük; ott alsó-lindvai tiszttartó lészen annonae praefectus, azon leszünk éjjel-nappal, hogy mind zabbúl, kenyérbűl prófontáltassuk. Révai uram magával viszi az óntálokot, tányérokot. Szegedi uram által insinuált álgyuk iránt Szili György fiscus uram hozta (ki conscriptor volt) az informatiót; meg kell nézetni, s kerekeket könnyű nekiek csináltatni. Akai uramnak a fegyvert cameraliter akartuk megcsináltatni: de, a mint maga kévánta, 4 mázsa vasat adtunk, csináltassa maga, a mint szereti. Csaunel uram lovait talám nem lehetne ő kegyelmének megtartani, mivel Méltóságos Generális Bercsényi uram mellett volt, s passussa is szép vagyon. Tudja Horváth Zsigmond uram, vice-ispán uram: errűl a földrűl ki mire való ember, s ha emberséges ember-é? az informálhatja Nagyságodot, s nem is leszen hiba informatiójában. Szalonaki casus iránt maholnap lészen Nagyságodnak informatiója. A sót köszönöm.

44. Dicasterij Ginsiensis, 14-ta Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Jóllehet már ma is repraesentáltuk a muraközi szerencsétlen ütközetnek mivoltát: de mivel magunk is óránként jobban világosodunk a dologban, oly emberek relatiójábúl, kik jelen voltak a harczon, — Nagyságodnak értésére adjuk, hogy ezen szerencsétlenség és veszedelem nem az közpórrend által, hanem igen fényes magyar s horvát, német és rácz vitézlő rendekbűl állott, azok pedég mind regulariter voltak rendbe véve; a mint szemlélhették: Nádasdi Ferencz, Ebergéni László, de Pál Deák hadának is jelen kellett lenni; németek, regularis hadi készülettel, számos, kiket Olaszországbúl mondanak, hogy gyöttek volna, — de ezek mellett feles más német, horvát és rácz hadak voltak, nagy károkot tettek. Inkább Istennek csudálatos gondviselése, hogy azok is, a kik eljöhettek, annyin jöttek el, és oly feles zászlókot is hozhattak. Referáltatik az is, hogy másnap is nagy lövéseket hallottak Csáktornya táján. Erre nézve, ha Hevenesy János uram, noha készen van s mindjárt is mehet, 2 vagy 3 nap itt maradna, jó volna: mivel maga Niczky Sándor uram a földnépének felvételére mindenfelé nem érkezik, ő kegyelme succurráljon felöltetésben és Niczky uram után indítsa minden késedelem s kedvezés nélkül. Rohonczon egy pár dob és két trombitás vagyon, jó volna

Niczky uramnak magával elvinni: nagy apparentiát, hírt és tartóztatást szerezhetne az ellenség előtt vele.

45. Prényi Farkasé, Nisider, 14-ta Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Naszvadi Mihály uram mellettem van 4 zászlóval, ki alatt vagyon 300 személy. Pruk felé bocsátottam volt Balogh Ádám katonáit portára, kik is mentek volt egész Prenekierchin nevő várig; az köről való helyekben teljességgel semmi embert nem találtak, mind ezen feljebb említett várban szorúltak; hanem 3 szekeret találtak, a kik élést akartak bevinni az várban, és azokot examinálván, azt mondották, hogy 400 vasasnémet akart volna Plugbarban bemenni, de be nem bocsátották, mivel igen szők az élés köztek; s onnét hova ment, még nem tudhatom, noha Balogh Ádámot utánna bocsátottam, hogy nyomozza: merre ment? Mihent megjő, azonnal tudósítom Kegyelmedet. Datum 3 órakor délután, Kegyelmed atyjafia, szolgája: Prényi Farkas.

46. Ladislai Mérey, Pápae, 14. Martij, hora 8-a vespertina, ad Alexandrum Károlyi, in Kis-Martony.

Hogy Bezerédi János kapitány uram (kitűl más occurrentiákot megírtam) innét elment, azon órában érkezett Tegyei Ferencz nevő bizonyos emberem Sz.-Mártonrúl, mely által üzent Goda István sz.-mártoni kapitány, hogy 12-a Martij, szerdán reggel 10 óra tájában gyűriek kijüttek mintegy ezerig gyalog s lovas, Szabadhegyig 10 ágyúval, melyek is szénábúl, és abrakbúl jól megrakodván, minden háborgatás nélkűl be is vitték, egy katonát is elfogtak; bizonyossan két sajkával komáromi hajdujok gyött be segétségekre, 10. Martij, hétfőn; mely hírekre nézve Goda uram segétséget kíván innen, nem tudván azt, hogy Bezerédi uramnak Nagyságod után el kellett menni. Nem kicsiny félelemben van ide való föld, tartván attúl: ha ki talál csapni (az mint van is hire), nem lesz kinek resistálni; instálnak azért általam a városiak is, tegyen valami jó securitást ezekrűl. Írtam Goda uramnak, hogy a minemő 4 katona most gyütt ki Gyűrrűl, pro informatione Nagyságodhoz küldje.

47. Martini Antalovics Rationistae, ex Lánzsér, 17-ma Martij, ad Benedictum Luka. (Iste sub nomine Comitis Antonij

Eszterházy respondet, cum ipse medicina usus, pro scribendo debilis esset.)

Generális Eszterházy Antal Kegyelmed levelét vette, s mivel orvossággal élvén, bágyadt állapottal vagyon, én általam választ teszen, hogy Méltóságos Generális Károlyi Sándor uram kévánséga és parancsolatja iránt már oly dispositiót tett, hogy minden kétség nélkül azon állapot eddég Károlyi uram kezéhez jutott; kérvén Kegyelmedet, hogy ez sub rosa tartassék: netalántán mind Károlyi uramnak reputatiója, mind Gróff uram becsületi ellen ne essék. A zsidókot, ha felköldi Kegyelmed a várban, levén valami vásárlása, kedvessen fogja venni.

48. Comitatus de Ung, 20. Maij, ex Ungvár, ad Stephannm Buday.

Kegyelmed leveléből értjük vármegyénkbül levő lovas s gyalog hadaknak Kegyelmed előtt tött panaszát; minthogy pedég azon dolog iránt ellenkezőt tapasztalunk, s még ekkoráég injuriájokot nem láttuk: kérjük Kegyelmedet, efféle helytelen panaszoknak helyt ne adjon; másképen is azon becsületes emberek oly tagjai nemes vármegyénknek, hogy legkissebben is az haza szolgálatját remorálni, s Kegyelmes Urunk ez iránt kiadott kegyelmes parancsolatja ellen cselekedni nem igyekeznének. Kik is mai gyülésünkben jelen levén, declarálták, hogy semmit efféletét még ekkoráég el nem követtek.

49. Gyarmatiensium Incolarum, 1-ma Junij, ad Michaëlem Vitkay Vice-Comitem.

Mivel a nemes vármegye erre az romlott helyre mind vágót, mind élést igen terhessen veti fel, holott innét, a nemes vármegye zászlóján kévűl, éppen 50-en vannak az mezei hadban, kiknek is számon a neveket beadtunk szolgabírónak: ezek semmit nem akarnak közénkben adni; mi 6 vagy 7 hogy győzzük el a nagy terhet?

50. Sigismundi Jékei, 2-da Junij, ad Christinam Barkóczy, Karolianam.

Ha tudtam volna az idefel való állapotot, még bízvást két hétig mulathattam volna odahaza: mivel mégeddég is az Méltóságos Úrhoz nem mehettem; még parancsolatját nem veszem, addég Szécsény köről kell subsistálnom, de már Léva felé nyomakodom, mert Isten megáldotta hadainkot Szomolyánváránál.

Ricsán nevő óbester levén az morvai passuson: az midőn Heister generál általköltözett az Dunán Komáromnál, Forgács uram ellen: Méltóságos Generális Bercsényi uram az hirivel reá ütvén Ricsánra, az ki is volt 3 regimenttel, — magát Ricsánt, cum 200. bizonyossan elfogták, a többét levágták és szalasztották; többet 300-nál egy rosz házban szorítottak. Forgács Simon uram is többet 3000-nél levágatott. Érsek-Újvár jegyben vagyon, minden órában mienk lesz. Méltóságos uram, Pálffi Miklós uram után commendíroztatott Csalóközre, holott egész Csalóközt újobban meghódítván, Pozsonyhoz közel reámenvén Pálffi Miklós uramra, szerencséssen járt: felverte, levágatta; rabot eleget hoztak, — még Pálffi uram is, a mint hallatik, roszúl járt. Forgács úrhoz Eszterházy Antal uram cum 500 jött. Horvátországbúl derék urak, feles horváttal együtt meghajlottak, Forgács urammal együtt vannak Sopronban. Ezekkel tudom Nagyságodot bizonyosson vígasztalni; az Úr-Isten tovább is boldogítsa fegyvereinket! A szekerek ha eljőnek, a sátorokot jó készülettel felrakassa Nagyságod. Nem tudom, való-e? az mint hallom, újobban roszúl járt az szakmári bloquáda.

51. Buday pátense magyarúl nálam van, sub hoc numero. *)

52. Barkóczi Krisztina, Kis-Várda, 10. Junij, ad Joannem Pápay.

Kegyelmed levelét az új hírekkel **) kedvessen vettem, de igen kevés ideig vígasztalhattam magamot vélek: mert két nap múlva az szakmári hadak felverése nem kevés szomorúságot hoza; úgy, hogy még csak a lakásom is hol lehessen, s gyámoltalan nyomorúlt éltemet miként kereshessem? nem tudhatom, — sohúl semmim sem lévén; az Dunántúl szerzett

*) Kivonata a latín extractusok közt így hangzik:

„*51. Patentes Stephani Buday, 6-ta Junij, ex Castris.*

In his ex mandato Principis praecipit, ut quorum militum uxores praecise domi remanserunt, tales nullo prorsus onere aggraventur; in quorum vero Domibus Fratres, Parentes, vel Affines residerent, tales victualia proportionate praestent; omnes vero subditi, debitam suis terrestribus Dominis obedientiam, et consveta servitia exhibeant, — secus facturi, gravissime punientur."

**) E hírekről a latín kivonat így szól: „In his exponit hic reportatam de Ricsán victoria (a nádas-szomolányi diadal) famam" etc.

nagyhirű praedábúl bizony el nem élek, a kivel már is mocskolódnak érettek. Az uram is él-é, hal-é? azt sem tudom, igen ritkán vévén levelét,— a mely halál gyanánt esik. Ezen a földen már magunknak semmi bátorságot nem igérhetünk, minthogy Bóné uram is Várad tájárúl elhivattatott, mely is, elhiszem, elkerülhetetlen szükségtűl esett. Most már az ellenségnek egész praedájára vagyunk jutandók mindenfelől; melyre nézve én is mások között az én nagy boldogtalanságomot ki nem írhatom. Ezen levelemet, kérem, ha életbe van, küldje Kegyelmed kezéhez, (t. i. férjének), mert rosz hír lévén benne, meg nem adják.

53. *Ejusdem, exinde, eadem die, ad Alexandrum Károlyi, suum maritum.*

Pásztótúl irott levelénél utóbbit mindeddig sem vehettem, édesem, a kin nem kevéssé búsúlok; mert, minthogy igen megtanúlták a szaladást a katonák: attúl félek, egykor, mikor legjobban kén, magát hagyják Kegyelmedet. Ricsán felverésének s ottan való nyereségnek, itten igen nagy híre van, kinek is vasárnap lővén meg az örömét Szakmár ellen való táborban: másnap reggel rajtok menvén a német, nem kevesebb széyennel, a mint értem, széllyelszaladtak, mint azelőtt. Tiszteknek keménykedni, úgy látom, haszontalan; fegyverrel áll is eleibe, csak szalad; nem reménlhető: magyar többszer bloqvádálja, minthogy másutt is van szükség a javára, roszszal pedig haszontalan. Magam szintén Tasra jüttem vala; mikor visszaindúltam volna, hallottam meg tegnap, s úgy tértem vissza. Mimet hozathatom utánam? megválik, de lakásom hol lehessen? elmém fel nem találja. De Isten gondomat viseli, csak Kegyelmed felől, édesem, örvendetes hírt adjon hallanom! Most többel nem terhelem; levelét vévén, bővebben írok. Buday uram, a kik mellőle széllyel nem oszlottak, ma Károlyhoz ügyekezett. Most egyszer derekason megszorúlt volt az német. *)

*) Ezen 53 levélnek is megvannak latín nyelven is kivonatai, mégpedig két példányban, melyek egyikéhez végűl odairta a kivonatozó: „Finitum 8-va Decembris, et Domino Commendanti eadem Die restitutum, 1704.“

IV.

QUARTUS EXTRACTUS,

ex originalibus Ungaricis excerptus Anno 1704. a die 6-ta Septembris, ab Excellentissimo Domino Generali datus.

Principis Francisci Rákóczi ad diversos scriptae, Anno 1703.

1. Spectabili ac Magnifico Domino Stephano Sennyei, Libero Baroni de Kis-Senye, Affini Nobis observandissimo, Bottyán. Ex Castris ad Vetés, 20-a Augusti, 1703.

Spectabilis ac Magnifice Domine, Affinis Nobis observande! Salutem et omnem prosperitatem. Kegyelmed Jevelét illendő tekéntettel vettem. Minthogy Méltóságos Generális Bercsényi Miklós uram ő kegyelme, Kegyelmednek intentiómot maga levelében fogja bővön megirni: magamot mindenekben arra relegálom; nem is kétlem, azon intentiómot fogja Kegyelmed secundálni, és magát ahhoz alkalmaztatni. Affinis ad serviendum paratus: Franciscus Princeps Rákóczi.

2. Patens, 29. Augusti.

Mi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz, nemes Sáros vármegyének örökös-főispánja. Adjuk tudtára mindeneknek, valakik ezen pátens-levelünket látják, olvassák, vagy olvastatni hallják. Hogy, mivel édes hazánkban, ily elviselhetetlen inségébűl való felszabadítására feles haddal, és segétő seregekkel jővén s indúlván, semmit is az édes hazánk régi szabadságának helybenállétásánál egyebet előttünk nem viselvén: azért ezen levelünket mutató hiteles emberünket, Tekéntetes Nagyságos Sennyei István uramot, ezeredes-kapitányunkot ő kegyelmét küldöttük és bocsátottuk az Tisza túl s innen való tartományára, fegyverviselő s viselhető, édes hazánk sza-

badságát óhajtó igaz magyaroknak csoportra való gyűjtésére, oly authoritással, hogy valakiket hívségünk alá magát ajánlott akármely tisztségre ő kegyelme választ: azt mi is helybenhagyjuk, sőt azoknak serényen való igaz hazafiúi szolgálatjokért továbbra is kegyelmességünkkel az többivel együtt éltessük. Így értvén azért édes hazánk szabadulására való igyekeztünket: kiki az igaz magyarságtúl viseltetvén, igyekezetünket segétse, és eleikben állított Tekéntetes Nagyságos Sennyei István urammal együtt az haza szabadításában fegyvert fogván, ő kegyelme által kiadandó parancsolatunkhoz alkalmaztassák magokot, országunk javára. Költ Vetésnél lévő táborunkban, 29. Augusti, 1703. Fejedelem Rákóczi Ferencz.

3. Patentes, 26. Septembris.

Ez a pátens megvan másutt in originali, ott kell nézni, nro. 9, et in Diario, mense Februario magyarúl. *)

4. Paulo Nagy, Karoliensi Capitaneo, 27. Septembris.

Minthogy a nemes ország szorgos és kívántató szolgálatjának folytatására a Tiszán által kell mennünk: magunk képünkben hagyjuk Tekéntetes Nagyságos Sennyei István uramot, mint hiteles, s érdemes, tőlünk authorisált Generálisunkot, a végre, hogy miképen, etc. A mint pátensben van, s ebbe is egy benn maradott exemplárban, a ki Ladislao Szabó, Praesidij Calloviensi Capitaneo szól.

5. Stephano Sennyei, Affini, ex Castris in Campo Karoliensi positis, 9. Octobris.

Nemzetes Illosvai Imre hivünk fogja Kegyelmednek detegálni voltaképen az somlyai dolgokot, mely végre Kegyelmed-

*) Latín extractusa e nyílt-levélnek így szól:

„*3. Patentes, 26. 7-bris emanatae, ex Castris ad Szakmár positis.*

Quandoquidem ipsi ob ardua Regni negotia, ulterius quoque pari felicitate per Eundem promovenda, necessario trans Tibiscum discedendum foret, in locum sui, cum plena authoritate, qua Generalem, substituit Baronem Stephanum Sennyei, dando ei facultatem: eos, qui promeriti fuerint, possit punire, officiales mutare, negotia omnia Regni dietim occurrentia dirigere, et simul sub gravissima animadversione praecipit, ut ejus mandatis, omnes, sive bellici, sive comitatenses, seu in fiscalitatibus constituti officiales, obtemperare, ab eoque in omnibus dependere debeant, ac teneantur.“

hez vissza is küldettük; melynek minthogy fundamentuma az egyenetlenség, senkitűl nem függés és szófogadatlanság, — a minthogy említett hívünk akaratja, sőt tilalma ellen cselekedték, nem akarván parancsolatjának engedelmeskedni ott való hadaink, hogy azon ellenségre, nem lévén ahhoz való tehetségek, kimentenek, — Kegyelmed továbbra is a dolgoknak végére menvén, valakik ez mostani szófogadatlanságbúl esett kárnak okai, minden személyválogatás nélkűl, nem obstálván Csurullya s úgy más kapitányságának s tisztségének consideratiója, másoknak példájára, s nagyobb ez ilyenekbűl következhető károknak s hazánk romlásának eltávoztatására, akasztassa fel. Hasonlóképen Kaszás Pált, ki is említett hívünk akaratja s engedelme ellen ment portára, fogassa meg. Affinis: Franciscus Princeps Rákóczi.

6. Eidem, 9. Octobris, ex Castro Károly.

Minthogy innét Esze Tamás ezerebeli hajdukat elvittük magunkkal: arra nézve rendeltetvén küldjön Kegyelmed ide 20. jó, jámbor, szófogadó hajdukot, a kik az várban praesidiariusságban continuuskodjanak. Ezen accludált levelet Kegyelmed küldje Szakmárra, s ha mi válasz jő reá, Bennünket Kegyelmed tudósítson bizonyos ember által sietve.

7. Eidem, 9. Octobris, ex Castris in Campo Ecsediensi positis.

Kegyelmed leveleit két rendben is vettük. A mi a puskapor s golyóbis dolgát illeti: az adjutantok mondják, hogy maradott ott most is másfél mázsa puskapor, s minthogy Debreczenben szüntelen készéttetik, ha fogyatkozik Kegyelmed, oda irasson, és puskaport onnand szálléthatnak; a golyóbis iránt pedég Kegyelmed azt cselekedje: Nagy-Bányárúl hozasson ónot mentűl felesebbet, s azt Debreczenben küldvén, ott megöntik mindjárást, és mind azon táborra, mind az Tiszán túl onnand glóbis dolgábúl Kegyelmed provideálhat, a minthogy küldjen is túl a Tiszán levő táborunkra.

8. Eidem, 10. Octobris, ex Castris ad Báthor positis.

Az Kegyelmed somlyai hadaink s ottvaló vigyázás iránt való dispositióját javalljuk, melyet Kegyelmed el is követni

parancsoljon. Sennyei Ferencz uram dolgainak folytatásárúl Kegyelmed tudósítását mentülhamarébb elvárjuk. A muskatélyosokot is Kegyelmed küldje az compánia közé, úgy az nagyobbik ágyút táborunkban, mivel Metczenzőfen ahhoz való golyóbist tudnak csinálni, csináltatunk is; s egyébaránt is az Tiszántúl levő táborunkban nagy szükség leszen reá, ott pedég csak hiában hever. A mi pedég Somlyón levő hadaink onnan való elhivatását illeti: netalántán, megtudván az ellenség onnand való eljöveteleket, az tovább való kiütésre magának alkalmatosságot s bátorságot ne vegyen, — még most nem javalljuk; hanem, hogy a mostani kölcsönt nekik visszaadhassák: Kegyelmed vagy az maga, vagy Szűcs János ezerét jó dispositióval az több ott Somlyón levő hadainkkal conjungálja, s ha visszaadhatják, azután ott is azon helynek jobb securitás szereztetik, és kevesebb had is kívántatván, az mi az szükségen felől való leszen, Kegyelmed Szakmárnál levő táborunkban hivassa, mindazonáltal levén jó vigyáztatással Kegyelmed mindenkor. A praefectust, minthogy az salétrom dolgát akarjuk Kállóban rendben venni: addig magunkkal elviszszük, s onnand visszasietni parancsoljuk. Irhatjuk Kegyelmednek: Károlyi Sándor uram Kassárúl kiszökött, s Tokajnál vagyon. Azomban, minthogy Ajtai Mihály inspectiója kölömb lészen Ramocsaházy György hívünk inspectiójátúl, mely szükséges dolgok lesznek, említett hívünknek Kegyelmed kölömb parancsoljon.

9. Anni 1703. Literae Stephani Sennyei, ex Castris ad Tokaj positis, 16. Octobris, militiae nostrae Trans-Tibiscanae Supremo Generali, Fratri Nobis observandissimo.

Illustrissime Domine Baro, Frater observandissime!

Kegyelmed két rendbeli leveleit vettem. Kegyelmed házához való szándékozását értem; beszéllettem Generális (Bercsényi) urammal, és disponáltam, hogy Harasztit Kegyelmed szolgálatja mellé elbocsássa, melyben Kegyelmednek fogyatkozása nem lészen; az által Kegyelmed magános dolgait, — ha szintén most házához nem megyen is — (a minthogy az ország Kegyelmed jelenlétében kívántató szoros szolgálatja is azt meg nem engedi) folytathatja; a minthogy egy kevéssé, még azon Szeged körűl levő ráczok ellen való szándékunk a végre leküldött feles hadaink által véghezmegyen, Kegyelmed lévén várakozás-

sal, annakutánna Kegyelmed házához elfordúlhat. Tudom is, meggondolván most az ott kévántató hazánk szolgálatjában való serény vigyázást, egyéb dolgoknak igazgatását: hazájához való szereteti szerint tovább is elkövetni maga kötelességét minden készséggel el nem mulatja. Sennyei Ferencz uram Erdélyben való progressussárúl Kegyelmed tudósítását elvárom. Munkácsrúl jött katonákot Kegyelmed visszabocsáthatja, mivel most azon levelekre választ nem adok; egyébiránt is, Munkács felé szóló leveleinket ezentúl a Bodrogközön egyenessen küldöm. Kaszás Pál ellen az inquisitiót, Somlyón, ha eddég Kegyelmed nem peragáltatta, siettesse, s egyszersmind, más is ki volt azon somlyai rendeletlen actusnak oka? Sőt jobb volna, ha Kegyelmed Kaszás Pált valami formán a táborra béhivattatná, hogy ott lenne meg examenje. Azon legyen Kegyelmed, hogy onnand azon alkalmatossággal eloszlott had újobban öszvegyűljen, és jó vigyázásban lévén, ha mit észrevesznek, Kegyelmednek mentűlhamarébb adják hirré. Már Orosz Pál uramot disponáltam Somlyóra, az ott kévántató haza szolgálatjának folytatására.

10. Eidem, 19. Octobris, ex Castris ad Tokaj.

Kegyelmed levelébűl, úgy az acclusákbúl, azon hireknek folyását valósággal megértettem; mely végre Nemzetes Vitézlő Buday István uramot jó seregekkel mindjárást küldettem. Kegyelmed azért, ha az dolog úgy hozza magával, útjában is Buday uramot tudósítsa, hogy ahhoz képest tudhassa dolgait moderálni; sőt engemet is Kegyelmed újobban tudósítson. Micsoda levelet írjon az uránák, Sickingennek az felesége? Kegyelmed küldje be Szatthmárra. Úgy látom, semmivel sem bíztatja. Frater ad officia paratus: Franciscus Rákóczi.

11. Eidem, 20. Octobris, ex Castris ad Tokaj.

Jóllehet, Kegyelmed elébbi levele szerint, azon hirekre nézve, bizonyos számú hadainkkal Nemzetes Vitézlő Buday István uramot elrendeltük vala: mindazáltal újobban, másodszori Kegyelmed levelébűl értjük azon hireknek változását, és hogy az semmi sem volna, — azon hadainkat megtartóztattuk. De szivessen bánjuk, s kedvünk ellen is vagyon Kegyelmed maga házához, onnad táborunkbúl való menetele; holott lévén Kegyelmed dolgaira s oeconomiájára szorgalmatos gondunk:

9*

ha szintén az ország bizonyos szolgálatja bizattatott is Harasztira, oly véggel expediáltatott mindazáltal, hogy egyszersmind Kegyelmedhez való kötelességének is tegyen eleget, és azon Kegyelmed oeconomiájára viseljen szorgalmatos gondot. Sőt ezen kivűl is tettünk volna oly dispositiót, hogy Kegyelmednek rövidsége nem lehetett volna; és ha már Kegyelmed azon hadaink között mégis jelen nem lészen, a minthogy már is igen széllyeloszlottanak, nem lévén kitűl félelmek: félő, annyira el ne oszoljanak, hogy azon Szatthmártt lévő ellenség is észrevévén, hadainkra ne üssen. Hogy azért ily hadaink széllyel való oszlása is megakadályoztathassék, s Kegyelmed jelenlétében az haza szolgálatja annál jobban szerencséltessék: Kegyelmedet az Istenért is kérjük, maga hazájához való szeretetit előtte viselvén, térjen vissza; holott is, mivel már az üdő is mind alkalmatlanabb s mind hidegebb lészen, azon bennvaló német az szoros vigyázás által úgy megszoríttathatik, hogy magát resolválni kelletik. — Az mely ráczok eszvegyűltenek, azok is már eloszlottanak, úgy, hogy alég vagyon 400 Szeged köről; mindazáltal feles hadainkat ugyan csak ellenek elküldettük, hogy azon ráczságot végképen elteröljék és pusztítsák. Méltóságos Generális uram (Bercsényi) pedég bizonyos számú hadainkkal megyen Léva felé. Szőcs János ezeriben Kegyelmed egy vice-kapitányt állétson: mivel itt feles hadak várják, s nagy szükség van reá, magát Kegyelmed küldje hozzánk, mert azon ezer Méltóságos Károlyi uramnak adattatott már.

12. Eidem, 22. Octobris, ex Castris ad Tokaj.

Várad felől jütt levélbűl értettük, hogy Kolozsvár felől a német, ráczczal együtt megindulván, már Makóhoz érkezett, s onnét igyekezik Várad segétségére. Melyhez képest Bóné András hívünket egész ezerestűl elrendeltük, hogy oda lemenvén, Thorday Ferenczczel megegyezett akaratbúl folytassák az haza szükséges szolgálatját, vigyázván azon ellenség indulására szorgalmatoson; addég is pedég Somlyó felé portásit küldje, hogy azon ellenség szándékának jól végére menvén, tudhassa annál jobban magát alkalmaztatni. Orosz Pál urammal pedég küldeténk oda az táborra hat jó sereget, Bóné sergei helyében; honnant is vissza maga Orosz Pál megyen Somlyóra, rendeltetvén ott való hadainknak főkapitányának, hogy ő kegyelme által az

ott kévántató haza szolgálatja is jobb rendben vítetvén, mentűl jobb móddal, haszonnal folytathassék. Kegyelmedet azért maga hazájához való szeretetire intjük, s kérjük is: továbbra való késedelem nélkül táborunkba menjen vissza, és ott vigyázván az occurrentiákra és az haza kévántató szükséges dolgaira, — netalántán Kegyelmed távulléte valamely fogyatkozásokra okot ne szolgáltasson, jövendőben is Kegyelmednek tulajdonéttatván, Kegyelmed ne okoztassék. Melyet is maga jelenlétével praeoccupálhat.

13. 22. Octobris. Stephano Buday confertur collectio vinearum Matthiae Zegner in Tolcsvaiensi, et Matthiae Kontra et Le Bron Germanorum in Mádensi. Promontoriis existentium.

Nos Dei Gratia Princeps Franciscus Rákóczi de Felső-Vadász, Comitatus Sárosiensis Supremus ac Perpetuus Comes, etc. Fidelibus Nostris universis et singulis, Spectabilibus ac Magnificis, Generosis, Egregijs et Nobilibus, militiae Nostrae tam Equestris quam pedestris Ordinis Supremo et Vice-Capitaneis, Campi et Belli-Ductoribus, Centurionibus, Decurionibus, cunctis item alijs Officialibus Oeconomicis, Civitatum, Oppidorum et Pagorum Judicibus, eorumque Incolis, praesentes hasce visuris, lecturis, aut legi audituris, et fidelitati nostrae subjectis Salutem et Gratiam. Megtekéntvén Tekéntetes Nemzetes Buday István ezeres-kapitány hívünk hozzánk és hazájához való hűséges szolgálatját, és a közigynek előmozdításában való szíves indulatját, reménlvén egyszersmind azon hűségének minden készséggel való continuatióját: adtuk és engedtük kegyelmessen, a tolcsvai hegyen Kút-Padkán lévő Zegner Mátyás szőleit, nemkölömben Kontra Mátyás czejt-lajtmanét *) és Le Bro nevő németeknek ugyan a mádi promontoriumon lévő szőlejeket, egyen kivűl, melyet Nemzetes Kossovics Márton hívünknek már ezelőtt kegyelmessen conferáltuk Le Bron szőlei közűl. Parancsoljuk azért hűségünk alatt lévő lovas és gyalog tiszteinknek, köz-vitézlő rendeknek, jószágunkbeli tiszteinknek, dézsmásoknak: azon szőlőknek megszedésekben meg ne háborítsák vagy károsítsák, — tudván és értvén megnevezett szőlőknek termésit, említett kapitány hívünknek tőlünk adatottnak lenni.

*) Zeug-Lieutenant.

Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. — Ex Castris ad Tokaj positis, 22. Octobris, Anno 1703.

14. Stephano Sennyei, 23. Octobris, ex Castris ad Tokaj.

Minthogy a Szabolcs vármegyei lovas had itt táborunkban vagyon, erre nézve Kegyelmed a gyalogságot is onnan bocsássa el, hogy itten a lovasokkal conjungálhassák magokot; nemkölömben a társzekerek is, ahhoz való cselédekkel, hadd jőjjön el. Caeterum praetitulatam Dominationem vestram ad vota feliciter valere desideramus.

15. Eidem, 23. Octobris, exinde.

A Kegyelmed postái valóban későn érkeznek, úgyanynyira, hogy az Kegyelmed 14. praesentis datált levelét tegnap hozták kezemhez; mely vétségéért a posta meg is pálczáztatott, hasonló késedelmeskedéseknek eltávoztatásáért, az többek példájára. Kegyelmed is maga ez ilyen dolgokra szorgalmatosson vigyázzon, hogy ezután az levelek folytatása serényebben mehessen véghez. Értettem Sennyei Ferencz uram által Dés városa meghódoltatását, mely ő kegyelme készségét szivessen is vettem. A somlyai praesidiumnak directiójára Tekéntetes Nemzetes Orosz Pál uramot expediáltuk. Kegyelmed szorgalmatos vigyázásban legyen, és ha valamit jó előre az németnek Erdélybűl való kiszándékozása s ütése felől hallana, tudósítván: az itt való dolgoknak s haza szolgálatjának hátramaradásával is, bizonyos, szükséghez képest kévántató segétséget hadaim közől rendelek. Kegyelmed az ott való hadakot tartsa oly vigyázás alatt, hogy széllyel ne oszoljanak, sőt a kik széllyel vannak is, öszvegyűjtessenek. A minthogy mind eziránt, mind egyéb haza szolgálatjában occurrálandó dolgokban Kegyelmed készségében egész bizodalmom vagyon.

16. Eidem, 24. Octobris, exinde.

Minemő dolog iránt talált meg bennünket Nemzetes Csernel Pál kapitány hívünk, nekünk küldött és praesentibus annectált levelébűl megértheti Kegyelmed. — Annakokáért azon dolognak serio és valójában végére menvén, hogyha kölömben nem táltatik a dolog, tisztibűl Kegyelmed amoveálja.

17. Eidem, 24. Octobris, exinde.

A mely rabok Szatthmár alatt hadaink szerencsés forgolódások után fogatattanak, mivel azelőtt is Nemzetes Vitézlő

Buday István kapitány hívünk ezerebeli zászlótartónak Szatthmárbúl való kiszabadulása szives indúlatunkban volt: azon rabok közől egyet Kegyelmed azon zászlótartóért küldjön be; a többit pedég, mivel nem rendi, s nem is tanácsos, hogy a szállott várban annyiravalót visszabocsássanak, magoknak is egyébaránt nem lévén kedvek a visszamenetelre, — őket Kegyelmed jó securitással küldje ide táborunkban, kiknek is mind lovakot, köpenyegeket, sarujokat s egyéb appertinentiájokot, puskáikkal együtt, Kegyelmed a seregektűl visszaváltatván, annak illendő árán (melyet is Kegyelmednek refundáltatunk) velek együtt küldje el; mindazonáltal lovakot, fegyvereket kezekhez ne adassa, hanem mások hozzák el, mind eddég.

18. Eidem, 25. Octobris, exinde.

Minthogy Károlyban kevés az ott kívántató szolgálatnak végbenvételére az hajdúság: Kegyelmed azért tegyen oly dispositiót, hogy az vármegye hajdúinak felét azon ott levő praesidiarius hajdúk szaporítására disponálja oda.

19. Eidem, 27. Octobris, exinde.

Nem kétljük Kegyelmed eddég Szakmárhoz való érkezését, mivel a mely páter Kegyelmedtűl ideérkezett, úgy referálta, hogy Kegyelmed kedden odaérkezett; azon pátert pedig, az mely dologra gondoltam alkalmatosnak lenni, mivel nem arravaló, visszabocsátottuk. A mely mozsár még ott maradott, mivel itt kévántatik, — mentűlhamarébb Kegyelmed küldje táborunkban. Úgy hiszszük, Sennyei Ferencz uram és Bóné András tött dispositióink szerint eddég megindúltanak Várad felé, úgy Orosz Pál is Somlyóra. Kegyelmed azért az ott maradott hadakkal mentűl hasznossabban folytassa az nemes ország szolgálatját.

20. Paulo Gődény, militiae pedestris Vice-Capitaneo, 27. Octobris, exinde.

Jóllehet már pátens-leveleinkben minden vármegyékben s helyekben publicáltattuk, hogy se a vármegyék, s azoknak tisztei, városi,falusi bírák az olyanoknak otthonn maradott cselédjeket, az kik az haza szabadságának helyreállétása végett fegyvert fogtanak s táborunkban vannak, semmi terhviseléssel terhelni, az táborra kévántató élés-adatáson kivűl (azt is igazságossan vetvén reájok) semmiképen ne merészeljék; és, ha kik azon

parancsolatunkkal nem gondolván, az ellen járnak, s táborunkon levő hadaink otthonn maradott cselédjeket terhelni merészlik: tudósítván az olyan helyeknek s abban lévő bíráknak nevekrűl, oly hathatóssan hadainknak megbántódását megorvosoljuk kemény büntetésünk által, hogy hadaink továbbvaló s leendő panaszok megszűnhessék. Szánakozással látjuk hadaink ruhátlanságokot is; tudván: az üdő már tovább-tovább nem kedvez, szorgalmatos gondunk volt hadaink ruházatjokra, a minthogy a bányavárosokra bizonyos embereinket, hadaink számára kívántató posztó-vételre expediáltuk is, hogy mennélhamarébb számokra köntöst készíthessenek; s eddégis ebben volt a fogyatkozás, hogy sok kóborlók, kik az haza szolgálatjának nem promotiójára, hanem kárára voltanak, a sót, s úgy a bányákon mindenütt a pénz-készítésére rendeltetett lovakot elpraedálván, az ország jövedelme s abbúl hadaink szükségére való költség megcsonkúlt: de már az is naponként jó rendben vétetvén, hadaink fogyatkozások is ennekutánna jobban orvosoltatik; egyébiránt is meggondolván azt hadaink, hogy a reájok lévő posztónak távoztatására, melybűl most köntöst csinálhatnának magoknak, elég consolatió. Most innen expediáltunk egy hadnagyot, ki is kepenyegeket készétvén azon hadaink számára Debreczenben: parancsoljuk azért serio és igen keményen, ha becsületjeket szeretik, ellenben kemény büntetésünket el akarják kerülni, kezek alól eloszlott hadainkot győjtsék eszve, folytassák az haza szolgálatját; kölömben, ha továbbra is kezek alatt levő hadaink oly széllyel lesznek, jobb volna magokot magok kezek alatt levő hadainkkal öszvelövöldeztessék, hogysem mint elszánt kemény büntetésünket magán tapasztalja. Költ Tokajnál levő tábori helyünkbűl.

21. Stephano Sennyei, 29. Octobris, exinde.

Tekéntetes Nemzetes Vay Ádám udvari kapitány instantiájábúl értjük, hogy Nemzetes Vitézlő Vay Mihály, (ki is az igaz magyarság mellett velünk fogságot szenvedett, és reménljük, hogy ennekutánna is a magyar haza szolgálatjában minden készséggel foglalatoskodik) nagy-szőlősi jószágára, még Szakmárnál kiadott specialis protectiónknak azon jószágon való létele után, Kis Albert kapitány reámenvén, ott való jószágiban feles kárt tett, és marháiban elhajtott volna; Kegyelmed

azért ezen parancsolatunkot vévén, említett Kis Alberttel azon Nagy-Szőlősrül elhajtott munkák, úgy egyéb onnand elhozott jók iránt tétessen contentumot és restitutiót, sőt másképen is azon cselekedetit törvénynyel láttassa meg.

22. Stephano Sennyei, 29. Octobris, ex Castris ad Tokaj.

Salutem et omnem prosperitatem. Kegyelmed leveléből táborunkban való érkezését értjük; nem kétljük, Kegyelmed maga hozzánk s a nemes országhoz való szeretetitül viseltetvén, tött olyan dispositiókot, hogy Kegyelmed absentiájában az ott kívántató haza szolgálatja fogyatkozás nélkül folytatnék; de maga tapasztalja Kegyelmed, az had mennyire eloszlott azalatt. Kegyelmed azért kiadandó kemény parancsolati által azon hadaknak öszvegyűjtésekben szorgalmatoskodjék, — a minthogy nem is kételkedünk Kegyelmed ez iránt való kötelességének elkövetése iránt. Hogy pedég Bóné ezerét Várad felé rendeltük, szükségesnek itéltük: mivel az erdélyi német Jenőhez való gyülekezése felől egynéhány rendbeli hírünk érkezett, s ordere is, — a mint intercipiált levelekbűl kitanúltuk, — olyan volt, hogy az Szegednél lévő ráczsággal magát conjungálja minden úton-módon (melyet ugyan nehezen hihetünk, hogy arra az országra való kijövetelre magát resolválta volna); melyhez képest illendőnek itéltük, hogy azon ellenség szándékának impedimentumárúl gondoskodnánk. Mindazáltal, elvégezvén több hadainkkal ott említett hívünk dolgát, viszont visszamegyen Kegyelmed mellé; ki is azon alkalmatossággal elszéllyedett, keze alatt lévő hadainkot öszvegyűjtvén, felessebb számmal tér vissza. Szőcs János már itt nem kívántatván, továbbra is ott continuuskodjék; és ha szintén Bóné András maga ezere elmenetelével valamivel kevesedett azon táborunk: mindazáltal Orosz Pállal odament öt zászlóalja katonáink helyettek ott maradtak. Orosz Pál pedég Somlyóra menvén, reménljük, ottlétében azon had inkább csoportra gyűlekezik, mintsem Illosvay Imre ottlétében; és ha azon erdélyi hír bizonyosodik, vagyon parancsolatja Orosz Pálnak, hogy szorgalmatoson vigyázzon, sőt az kívántató szükség úgy kívánván, Tekéntetes Nagyságos Sennyei Ferenczet is Kegyelmed ezerestűl rendelje oda, hogy azon ellenség indulatinak jobban resistálhassanak, s praepediálhassák. Irtunk ennekelőtte is Kegyelmednek az rabok dolgárúl, nem is javalljuk

(mivel egyébiránt is azon várban lévő rabjainknak szabadulásokot remélhetjük) hogy szállott várban annyi rab visszaeresztessék; Kegyelmed azért Buday uram zászlótartóját kiváltván, a több németeket, elébbi levelünk szerint, küldje táborunkban, magoknak is lévén kedve az mi, nem pedég az császár tovább való szolgálatjára. Már büdöskövet küldvén Debreczenben, az por iránt is fogyatkozás nem leszen, Kegyelmed onnan port szálléttathat.

23. Eidem, 30. Octobris, exinde.

Salutem, felicesque rerum suarum successus. Minthogy Tordai Ferencz azon jenei híreket, melyekrül tegnap írtunk, bizonyosnak írta: ez okon expediáltuk Bónét; szükséges is volt arra vigyáznunk, nemcsak Bellényes vidékének corservatiójára, de a németnek ráczczal való conjunctiójának impediálására. Mindazáltal, hírek ottan csendesedvén, s maga hadait eszvegyőjtvén, késedelem nélkül Somlyóra megyen Bóné, s odavaló hadakkal magát conjungálván: reménljük, lesznek oly felessen, hogy azon kevés fennálló német, s egyik Erdélyben lévő hadra reácsaphatnak, — a mint el is követik parancsolatunkbúl; sőt, elvégezvén dolgait, Kegyelmedhez visszajő, és ha valamely nagy, ország szükséges szolgálatja nem kévánja, tovább onnand se azon hadaink, se a többi nem distraháltatnak.

Csudálkozással értjük Orosz Pál azon magával elvitt hadaink iránt elkövetett dolgát; holott megparancsoltuk, a mint Kegyelmednek is megirtuk, hogy az mely hat zászlóalja haddal elment, mivel annak ötét hagytuk Nemzetes Vitézlő Sós János kapitány ezerének teljesítésére, (Sós János maga is odasiet ezere mellé) egyet magával vigyen el, az ötét hagyja az sánczban; de, az mint eleitül fogva minden dolgai rendetlenséggel folytanak, úgy látjuk, továbbra is azon rendetlenség követi minden dolgait. Kegyelmed azért azon öt sereg iránt úgy értvén determinatiónkot, a szerint is folytassa irántok a kévánatos dispositiókot. A mi pedég az szatthmári német továbbra való megszorítását illeti: nem reménljük, hogy Bóné elmenetelét megtudta volna; sőt megtudván, ha szintén mi szándékkal volna is, vagyon annyi erő az Kegyelmed keze alatt, melylyel ellene állhat addégis, sőt impediálhatja, hogy valamint ne excurrálhasson, — a mint erre Kegyelmednek legyen

szorgalmatos gondja, s legyen jó vigyázás reájok. A mely Strelics nevű német Bányán vagyon, mihent odaérkezik, mentülhamarébb küldje ide, mivel itt szolgálatja szükséges lészen.

24. Eidem, 1-ma Novembris, exinde.

Bizonyosson értjük, hogy sokan hadaink közül a nemes ország szolgálatjában előállíttatott harminczadosokot tiszteknek s hivataljoknak végbenvitelében háborgatják és akadályoztatják; minthogy pedég a nemes ország sokféle szükségeinek megteljesétésére az harminczadokbúl obveniálható költség igen szükséges: erre nézve Kegyelmed ez includált s az aránt bocsátott pátensünket hadaink között publicáltatván, kiket közőlek azon parancsolatunknak observátiójára mennél szorossabban lehet, obstringálja, és a kik impingálnának, az olyanokot kikerestetvén, szoros büntetéseket el ne mulassa, — hogy azon tisztségben tőlönk előállíttatott híveink a nemes ország szolgálatjára hivataljokban subsistálhassanak.

25. Eidem, 2-da Novembris, exinde.

Kegyelmed levelét vettük. Nem oly embernek ismértük lenni eddigis Bóné Andrást, hogy hadai között elkövetni szokott keménsége szerint, — ha szintén Erdélyben parancsolatunkbúl bemegyen is, — hogy hadainak a szegénységen való praedálást követni megengedje; melyhezképest továbbra is tetszik, hogy magát Orosz Pállal conjungálja, s azon Kolozsvárnál lévő, székelybűl, valami kevés németbűl álló ellenséggel, — mely ellen is könnyen subsistálhatnak, — ütkezzenek: hadd vegye az is észre mind azon hadainknak mivoltát, s egyszersmind, hogy nemcsak defensive viseljük magunkot, hanem offensive is ellenek. Úgy hiszszük, annakutánna nem fogja elszélyedésével hadainkot distrahálni, hanem csoporton conserválja magát. Somlyónak is azzal jobb securitás szereztetik; honnand is Bóné ezerestűl megfordúlván, Szatthmár alá ugyancsak visszamegyen, s ott subsistál Kegyelmed mellett. Kegyelmed azon elkezdett szoros vigyázást az bennlévő németek ellen fölytassa: hadd naponként nagyobb szorúlása legyen. Orosz Pálnak magunk irtunk, s adtunk is oly capitulomot: nem reménljük, hogy továbbra Kegyelmed parancsolatihoz magát ne alkalmaztassa. Sós János odaérkezvén, Kegyelmed mindjárást küldje ki, hogy azon eloszlott seregeit gyűjtse eszve, vi-

gye be a sánczban, hogy ott conutinuuskodjék. Hogy Kegyelmed az rabokbúl kettőt beküldött, igen jól vagyon; azon négyet, melyeket is Kegyelmed alkalmatlannak itíl, csak küldje be, hadd ottbenn lévő rabjaink szabadúlhassanak; de, hogy Kegyelmed labanczságra nekiek szabadságot adjon, s azzal hitetlenségre szoktassuk mind azokot, s mind azoknak példájával másokot, — az nem lehet, mivel Isten rövidnap egyébiránt is őket megszabadítja. Ha pedég keményen tractálják őket, Kegyelmed irjon levelet Generálisnak: itt is az mi táborunkon lévén feles rabok, sőt más alkalmas tisztek s kapitányok, hasonlót követtetünk elirántok, melyet mégeddég el nem követtettünk. Parancsoltunk a pénz felől Ajtai Mihály hívünknek, melyet Kegyelmed is admaturáljon, hogy hadainknak lehessen contentumok. Hazamenő szándékát pedég Kegyelmed változtassa; a minthogy Kegyelmedet hozzánk s hazájához való igaz, valóságos kötelességére s szeretetire kénszerítjük is: mivel ott Kegyelmed authoritása s keménysége igen szükséges, s az nélkül ott haza szolgálatjának semmi előmenetele nem is leszen, sőt ha mást küldenénk is, az ki Kegyelmednek segétsége lehetne, holott olyat is semmiképen nem találunk, — annak authoritása hadaink igazításában keveset használna, s egyébiránt is, tudja Kegyelmed, az minapi Kegyelmed eltávozásában is hadaink mennyire eloszlottanak, annyival is inkább most micsoda confusiók lennének, az üdőnek is bekövetkezése miatt, úgyannyira, hogy félő, azon bloquáda az had eloszlásával félbe nem szakadna. Hiszem, ott Kegyelmed alkalmatos házokot csináltathat, melybe jó commoditással subsistálhat, azon nyavalyáját is csendesétheti; ha szintén egyebet nem cselekszik is, csak Kegyelmed jelen legyen: azon Kegyelmed jelenléte szintén eleget használ az ott kívántató haza szolgálatjára. Micsoda reménséggel bíztatja az vármegyéket az császár? Kegyelmed ezen accludált párbúl megláthatja; onnan nem kell félnünk. *) A Dunán innen való helyeket s vármegyéket pedég már Isten mind ezen közjóra felindította, s velünk együtt is fegyvert fogtanak. Csábrádot ostrommal hadaink megvették. A mely ráczság Szeged-

*) A lap szélén: „Caesareum mandatum in 8-bri emanatum vide alibi."

nél volt, eloszlott; egyébiránt is Károlyi Sándor uram ellenek már leérkezvén, ha mi indulatjokot látja: felesed magával lévén, előmenni szándékokban meg nem engedi. Sőt az lévén az Dunán túl lévő helyeknek, kiváltképen az Dunához közel, parancsolatjok, hogy az réveket, hajókot bontsák és síllyeszszék el, hogy hadaink által ne kaphassanak, — mely is csak defensióra való alkalmatosság. A mely tisztet Kegyelmed abrukbányai bányák inspectiójára állított, jól vagyon; de, hogy most pénzt odaküldhessünk, abba módot nem látunk.

26. Jacobo Grabarics, Inspectori Diószegiensi, 5-a Novembris, ex Castris ad Tokaj.

Nemzetes Gyulai Ferencz instantiájábúl értettük, hogy a felebb elmúlt esztendőkben, nemes Bihar vármegyében lévő furmafalvi és szuszafalvi jószága, a micskei jószághoz, ott való némettűl többire erővel elfoglaltatott. Vévén azért ezen kegyelmes resolutiónkot, azon két falut említett hívünknek remittálja és resignálja.

27. Stephano Buday, 5-ta Novembris, exinde.

Kegyelmed levelét vettük, melybűl az ungváriak mint resolválták magokot, értettük. Kegyelmed azért azon ungvári zálogokot hadja Tarczalon, kikhez is bizonyos embereinket kiküldjük, mely vélek végezzen.

28. Stephano Sennyei, 6-ta Novembris, exinde.

Esett értésünkre, hogy Kegyelmed az egész bottyáni jószágot az ottlevő praesidiumnak intertentiójára rendelvén, már azon egész odatartozandó jószág nemes Zemplény vármegyei tiszt híveink limitatiójokra semmit is nem hajtván, táborunkban semmit is administrálni nem akar; holott azon bottyáni praesidium tartására azon helység is elég volna. Hogy azért mások is Kegyelmed példájárúl alkalmatosságot ez ily dolgokra magoknak ne vehessenek, nem kétljük, Kegyelmed is tudván mind az közigazságot, mind egyébiránt is hadaink számára kévántató feles élés administratiójának szükséges voltát: az közjóhoz való hitelessége szerint azon jószágra a nemes vármegyétűl limitált élésnek administratióját nem impediálja, meghagyván Kegyelmed azon praesidium szükségére azon jószágbúl két falut; kit is Kegyelmed ittvaló tábori commissarius hívünknek

specificatióban küldvén, a többi reájok limitált élést hadd praestálják táborunkban.

29. Eidem, 8-va Novembris, exinde.

Bizonyosson informáltatunk, hogy Tiszán túl s úgy Bihar vármegyében lévő hadaink közől a táborbúl sokan elszöktenek, a kik is ott köröl-belől nagy praedálást, tolvajlást, fosztást és emberölést is elkövetnek, kiért a szegénység már is igen abalienáltatott, nem reménlvén megmaradást az ilyenek miatt magának. Hogy azért mind azon rosz tolvajok, praedálók és pusztítók eltávoztassanak, mind pedég a szegénység jobban megmaradhasson és tőlünk ne idegenedjen: Kegyelmed Szekeresi Nagy István hívünket zászlójával s alatta lévőivel expediálja, parancsolatot adván neki, hogy valahol olyanokra akad, a kiknél passusunk nem találtatik, — sőt még a kiknél vagyon is, a mellett excedálván, hasonló praedálásokot követnek: azokot mindenütt persequálja és fogassa, s megfogatván, táborra vitesse, holott is Kegyelmed az olyanokra törvényt láttatván, Edictumunk szerint azoknak büntetéseket finalis kemény executióban is vétesse. Nemzetes Vitézlő Buday István kapitány hívünk kis-kereki, keserüi jószágit Kegyelmed vegye méltó respectumban, és a mennyiben lehet, conserváltassék azon falubeli szegénység, megparancsolván Kegyelmed Gődén Pálnak is, hogy azon helységeket igyekezze conserválni, s erejek felett élés-adással ne terhelje. — Fratres ad officia parati: F. R.

30. Eidem, 9-na Novembris, exinde.

Már megparancsoltuk Tekéntetes Nemzetes Orosz Pál uramnak, hogy az erdélyi hódúlt helyekkel s nemes Kraszna vármegyével lévén contensus, nemes Közép-Szólnok vármegyét azon somlyai hadaink számára kévántató élés-adás iránt ne compellálja. Értjük Kegyelmed keze alatt lévő hadaink szaporodását; melyhezképest, ha ott annyira szaporodik az had, Bóné Andrást Kegyelmed küldje táborunkban, mivel azon had az ott kévántató szolgálatra elég lévén, a qvártélylyal s élésbeli administratióval is beíri. Gődén Pálnak megparancsoltuk: ha továbbra is Kegyelmednek tőlünk adatott authoritása szerint kévántató dependentiával nem leszen, Kegyelmed tudósítson, hogy az megigírt büntetést elkövethessük iránta.

31. Paulo Gődén, 9-na Novembris, exinde, Pedestris Ordinis Militiae Nostrae Capitaneo.

Bizonyosson értjük, hogy Hűsége, Méltóságos Sennyei István uram ő kegyelme parancsolatinak nem akarván engedelmeskedni: a mit a nemes ország kéväntató szolgálatjában parancsol, gyakorta fogyatkozást szenved. Parancsoljuk azért Hűségének, tudván említett Generális uram ő kegyelmét túl a Tiszán lévő minden hadaink directiójára eleikben állíttatott Főgenerálissoknak lenni, — mindenekben parancsolatihoz kész engedelmességgel lenni, nagy készséggel véghezvinni tovább el ne mulassa; — kölömben kemény animadversiónkat fogja magán tapasztalni.

32. Samueli Pap, 10. Novembris, exinde, Tricesimae Margitaënsis Inspéctori.

Mivelhogy a mely sók Erdélybűl kihozatnak, kegyelmessen resolváltuk, hogy az harminczadokon a vectigál azoktúl kő szerint 3 pénzével exigáltassék; vévén azért ezen commissiónkot, parancsoljuk, hogy ennekutánna az sóval kereskedők iránt úgy alkalmaztassa magát, és ezen resolutiónk szerint 3 pénzével exigálja. Secus non facturum benevalere desideramus.

33. Stephano Sennyei, 11-ma Novembris, exinde.

Bojti lakosok alázatos supplicatiójokbúl értjük, hogy azon falujok Nemzetes Vitézlő Szőcs János kapitány ezerének assigáltatván qvártélyúl, felette igen opprimáltatnak, annyira, hogy épen el nem viselhetik; mivel pedég azon lakosok máskínt is táboroznak, s csak a cselédjeket hadták falujokban: vegye Kegyelmed méltó respectusban dolgokot, s erejek felett opprimáltatni ne engedje. Úgy informáltattunk, hogy Méltóságos Generális Bercsényi uram Béltek nevő faluja Balla Ursulnak volna assignálva; Kegyelmed parancsoljon, hogy azon falunak aggravatiójától supersedeáljon, minthogy azon falut afféle contributióktúl eximáltuk volt. — Dein propria manu scribit: Némely szegény emberek s helyek panaszábúl értem, hogy Kegyelmed maga számára borbéli impositiókot vetett volna reájok; melyeket is nagy terhekre mondják lenni. Mivel azért ezek Kegyelmed instructiója és ország szolgálatja ellen vagynak: kérem, tűlek ne praetendálja, ne kellessék patens-parancsolatunkkal megtiltani, — mely is Kegyelmed becsületi

ellen volna; meglesz a haszon, csak elébb a szabadságot keressük. Kegyelmed jóakarattal szolgáló öcscse: F. R.

34. Eidem, 18. Novembris, exinde.

Továbbra is Kegyelmed — Bányárúl bejövén azon hajdúk, — izenetünk szerint az máshova kévántató hajdúkot Kegyelmed expediálja. Bóné megtérvén, menjen Várad alá, s ott secundálja az haza dolgait, annakutánna viszont onnan Szakmár alá. Gődény Pálnak Kegyelmed keményen megparancsolja: seregeit öszvegyőjtse, azokot tartsa csoporton, hogy az elszánt ellenevaló igyekezetünk, rosz magaviseléséért véghez ne menjen. Most készéttettünk ezer s egynéhány száz köpenyegeket, melyeket is azon hadaink szükségére disponáltunk. Nagy-Bányárúl pedég Kegyelmed provideáljon pénz dolgábúl, hadd azzal is adhassunk szívet azon hadainknak.

35. Eidem, sine dato, exinde. *)

Noha tudom s látom, mely szükséges legyen az szakmári ploquadára rendeltetett hadnak együtt való conservatiója: mindazonáltal, megfontolván mind Munkács várának könnyű megvételét, kit is magam tudom, mind peniglen az híreknek Erdély felől megszűnését, — gondolván azt is, hogy Orosz Pál az hadat már eszvegyőjtvén, s avval ideig Bóné megegyezvén, azon várat az erdélyi segétség ellen megoltalmazhatja: gondolkoztam olyformában, hogy Kis Albert ezerét étszaka apródonként az sánczbúl kiküldvén, Pap Mihálylyal tehetnének munkácsi palánkon oly próbát, hogy aztot megvévén, és ott az oroszsággal vagy két jó sereget hagyván, azonnal visszatérhetnének, minekelőtte csak megtudnák is, hogy az sánczbúl kimentenek. Én innét örömest hajdút küldenék, de Generális (Bercsényi) urammal ezer Eger megvételére menvén, több az Esze Tamás ezerénél nem maradott, melybűl is az sánczban és a városon mindétig 600 embert kell tartanom, úgyannyira, hogy az

*) E levélnél a lap szélén következő jegyzet olvasható: „Has totaliter manu propria scripsit, praeter titulum deferis, puro scriptas circa 7-mam Novembris."

Továbbá második jegyzet:

„Nam Pap Mihály Munkacsino sub dato 16. Novembris petiit a Sennyeio, ut Kis Albert mittatur quocitius, ut probent, még a víz meg nem hidegedik és meg nem bővöl eső és hó által".

többét az tábor szükségére — mely is sík mezőn, oltalom nélkül vagyon, — kell megtartanom. Ebbűl azt is reménlhetné Kegyelmed, hogy azon Kis Albert ezere talám valamint eloszolván, meggyűlhetne, és szaporodván, csak másfél hét alatt is visszatérhetne az táborra. Ennek nagy titokba kellene meglenni. Ezt is nem parancsolatképen irom Kegyelmednek, hanem csak úgy, hogy, ha Kegyelmed secure megcselekedhetné ezen dolgot, ki is igen szükséges volna, és másként felőle disponálni lehetetlen; reménlvén, hogy Kegyelmed ezeket véghezviszi, ha lehetségesnek lenni látja. Maradván Kegyelmednek, jóakarattal szolgáló atyjafia: F. R.

36. Eidem, 22-da Novembris, exinde.

Hirűl irhatjuk Kegyelmednek: Méltóságos Generális (Bercsényi) uram Zólyomhoz érkezvén, ott az németbűl s magyarbúl álló ellenséggel megütkezvén, az mieink kevés károkkal győzedelmeskedtek, feles ellenség veszedelmével; honnan is a magyarság megszaladván, Moson vármegye s az több Dunán túl való vármegyékkel együtt, valaholott szaladott, (lévén tatár is Méltóságos Generális urammal) mindenütt oly rémüléssel s hírrel szaladott, hogy mindenütt az tatár nyomában. Kohári pedég s Forgács, kétezer németbűl nagyobbára s magyarbúl álló haddal Zólyom várában szorúltanak, holott Kohári meg is betegedett, — holott is semmi oly intertentiójokra való mód s alkalmatosság nem lévén, nagy szorulásban vannak; a minthogy Generális uram ottlévő hadainkkal jó vigyázással őket köről is vette; Slik pedég, midőn az conflictus volt, Beszterczén lévén négy század németbűl s magyarbúl álló haddal, — meghallván azon hírt, onnan elszaladott, s a mint hallatik, Bécs felé vette útját. Beszterczе pedig viszont hűvségünkre állott, úgy Zólyom vármegye, midőn már rebellált volna, s ellenünk insurgált is az német mellett, Méltóságos Generális uram levele által hűségünkre visszaállott. Kegyelmed is azért az ottvaló hadainkot moderálja úgy, eddég contestált industriája szerint, hogy ott is minden jó előmenetellel folyhassanak az haza dolgai.

37. Stephano Budai, 23-tia Novembris, exinde.

Mivelhogy Slik már nemhogy errefelé jűne, sőt Beszterczérűl Bécs felé — bizonyosson értettük — felment: Kegyelmed azért, továbbvaló ottléte nem lévén szükséges, térjen vissza,

— az lengyeleket pedég bocsássa magok útjokra, advân oly emberséges embert commissariusnak melléjek, ki is alimentatiójokrúl provideálván, az következhető excessussoktúl coërceálja.

38. Eidem, 24-ta Novembris, exinde.

Esett értésünkre, hogy hadaink ott Lőcsén, contra puncta capitulationis, sok alkalmatlanságokot mind az városiakon, mind az nemességen elkövetvén, egészen anglia-posztóbúl akarják az nemességgel magokot megruháztatni, sőt egyéb sokrendbeli praedálást is minden tartózkodás nélkül mérészelnek elkövetni. Kegyelmed azért minden késedelem nélkül vegye útját Lőcsére, s azon benn levő hadaink s akár tiszteink közől, az kik contra puncta capitulationis vétkeseknek találtatnak, s egyébiránt is szabadosson ott praedálni merészlettenek: megfogatván, személyválogatás s minden kedvezés nélkül, az Edictum tenora szerint ölesse meg; — sőt, ha nem birna vélek keze alatt levő hadainkkal: parancsoltuk ez accludált patensben *) az városnak is, hogy Kegyelmednek assistáljon, sőt magának Monokinak is, hogy ezen parancsolatunkot Kegyelmeddel együtt secundálja. A mely réz pedég az rézbányákrúl odavitetett, — melyet is sub eo praetextu, hogy fegyverrel nyerték, azon hadak appropriálni akarnak s talám eddég is distrahálták, — kit is Kegyelmed serio kikerestetvén, tartsa továbbra is az nemes ország szükségére. Az ottvaló hadat pedég az városbúl Kegyelmed mind hajtsa ki, száz jó fegyveres gyalogot hagyván továbbra való dispositiónkig Monoky kapitány keze alatt benn az városban. Kegyelmed pedég ezen dologban, megtapasztalt hűségét úgy kövesse el, hogy azon excessivusoknak exemplaris büntetésekben s úgy egyébaránt való refusiójokban is, lehessen azon városi rendeknek contentumok. — Dein manu propria addit: Azon rút praedálás mely rosz consequentiájú legyen, maga is könnyen általláthatja Kegyelmed; kire nézve Kegyelmed memorabile exemplumot statuáljon, hogy idegen országba is lássák: az hitetlenségnek mely keményen akarunk obviálni, s aztat compescálni. Ebben specialiter bízom magamot eddég tapasz-

*) A lap szélére: „Lőcse városnak szóló parancsolat másutt megvan nálam in originali.“

talt Kegyelmed hívségébe, melynek is specialis contestatióját várom ebbe az cselekedetibe.

39. Eidem, 27. Novembris, exinde.

Noël nevő, levelünk exhibeáló tisztünket küldettük oda Lőcsére, hogy az mely alkalmatos álgyúk, s úgy kívántató tüzesszerszámok találtatnak, azokot ide táborunkba szálléttassa. Kegyelmed azért, a miben ezen munitióknak, artelleriáknak promotiójában assistentiáját kévánja, kévántató assistentiával legyen.

40. Stephano Sennyei, 24-ta Novembris, exinde.

A mint Kegyelmednek mind akaratja s mind dispositiója az volt, hogy Erdélybűl Bóné András visszafordúlván, Várad alatt secundálná az haza kévántató szolgálatját, — ki is már Erdélybűl kiérkezvén, hadainknak egy részével Várad alatt lészen, más részét pedég Belyéneshez küldje, Nemzetes Vitézlő Szappanos kapitány dispositiója s directiója alá, még újobban parancsolunk felőlek; mivel most a rácz Belyényes alá csapván, az várost felégette, marháját elpraedálta s hajtotta, sőt az várat is ostromlotta, hogy megvehesse; a minthogy szükséges is azon hadnak ottléte, mind azon várnak conservatiójára, s mind az alkalmatosság úgy hozván, azon ellenségnek impetitiójára s azon kölcsönadásra nézve. Melyet is Kegyelmednek akartunk tudtára adnunk.

41. Eidem, 26. Novembris, exinde.

Mivelhogy akarunk hadaink tartások iránt tanácsot tartanunk: Kegyelmed az ottlévő hadaink számának specificatióját küldje kezünkhez, — az után hadd vehessen Kegyelmed mind az Szabolcs s más vármegyei qvártélyok iránt, hadaink ott kévántató szükségéhez képest, determinátiót.

42. Eidem, 29. Novembris, exinde.

Megtekéntvén azon ott a nemes ország szolgálatjában foglalatoskodó lovas s gyalog hadaink szükségeket: parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Ajtai Mihály inspector hívünknek, hogy az mely pénz ott az pénzverő-háznál találtatik, a heti számosok számára kévántató fizetésen kivűl, — azt, odamenendő lovas s gyalog hadaink részérűl való híveink kezekhez adja. Kegyelmed azért tegyen oly dispositiót, hogy bizonyos tiszteink onnand azon pénzt elhozván, igaz proportió szerint Kegyelmed osztas-

sa fel köztök. Minthogy pedég Tekintetes Nagyságos Sennyei Pongrácz uram jelenléte, hogy annyival is jobban secundáltathassék az ungvári bloqváda, szükséges, — akartuk Kegyelmednek értésére adnunk eziránt való dispositiónkot, egyszersmind, hogy Bóné Andrást Szappanos Istvánnal küldtök be Abrudbányára, azott kévántató praesidiumnak helyreállétására, s mind pedég több egyéb ott folytató rendetlenségeknek s nevezetessen azon város kárai iránt leendő satisfactiójának eligazétására nézve. Mivel ott Ungvártt azon hadak senkitűl is függeni nem akarnak, s félő is: nem lévén senkitűl is félelmek, széljel ne oszoljanak, — a végre rendeltük azon hadaink directiójára s ott kívántató szolgálatoknak jobban való folytatására említett Pongrácz uramot. Kegyelmed is azért ő kegyelmét disponálja s instruálja, úgy, hogy mentűl jobban azon bloqvadatio az ő kegyelme praesentiájában secundáltassék.

43. Eidem, 29-na Novembris, exinde.

Minthogy Tekintetes Nemzetes Orosz Pál Pap István nélkűl nem lehet: erre nézve Kegyelmed az említett hadnagyot maga seregével együtt adja kezéhez. Nemzetes Vitézlő Ölyűs János hadnagy relatiójábúl Kegyelmed megértheti: egy páli, Újfalusi Mihály nevő ember mikkel vádoltatik? Mely ellen is Kegyelmed inquiráltatván, érdemes büntetéssel is Kegyelmed büntesse meg.

44. Eidem, eadem die, exinde.

Szintén midőn Kegyelmed leveléből megértettük gyalog hadaink Bányárúl az táborra való érkezését: resolváltuk, hogy azon bányai hadnak egy része, Kos Mihály kapitány hívünkkel Bonczidára, — mind azon helynek situatiójára, mind pedég Nagy-Bányának, Somlyónak, s úgy azon szakmári bloqvadának nagyobb securitására nézve — parancsolatunkbúl Bonczidára küldött Nemzetes Vitézlő Orosz Pál mellé (mely is az egész somlyai lovas, s gyalog haddal ott fog subsistálni) menne be, praevie említett hívünkkel conjungálván magát, minthogy közhelyen lévén azon hely, azon helyeknek ottlévő hadaink subsistentiájok jó securitásokra lészen. Kegyelmed azért, ha javallja, Kos Mihály kapitány hívünket vagy három század magával, mivel oda is az oly régi, tanúlt, kemény ember megkívántatik, küldje említett hívünk mellé Bányára, ki is az ottvaló

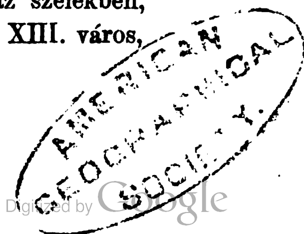
kapitánságot jól moderálhassa, más arra alkalmatos tisztet küldvén helyette. Hogy az oda Munkács felé lött eső s egyéb alkalmatlan idő miatt azon oda kévántató hadat Kegyelmed el nem küldette, jól vagyon; mert, hogy majd az jégen azon ott kévántató ország szolgálatja jobban s hamarább secundáltatik: azon intentiónkot halasztottuk akkorra. Melyhez képest mind azon hajdúság, mind pedég Nemzetes Vitézlő Sós János ezere helyben maradván, melylyel is azon ottlévő tábor szépen szaporodott, — ha mi intentiója volna is azon nyomorúlt németnek, kinek már minden reménsége, segítsége iránt megfogyatkozott s mind lova elhitvánkozott, — Kegyelmed prosperálódhatik ellene. Értjük hadaink panaszát is qvártélyok s onnan administrálandó victuálék iránt; mivel azon az Bihar vármegyei egynéhány városokon kévűl is elégséges helyek vadnak, az melyek azon hadaink intertentiójára concurrálhatnak: csak Kegyelmed Mármaros, Ugocsa vármegyéket, Szabolcs vármegyének egy részét, mely odaengedtetett, s úgy Kővár vidékét — nem kévántatván már annyi élés ennekutána Nagy-Bányára, hadaink kevesebb volta miatt — compelláltassa, könnyen annyi vármegye, nemes Szatthmár vármegyével együtt, interteneálhatja fogyatkozás nélkül azon hadainkat. A mely pénzt pedég Nagy-Bányárúl odavisznek: Kegyelmed mentűlhamarébb ottlevő lovas s gyalog hadaink között osztassa fel, — hadd mégis lehessen valami contentumok.

45. Stephano Buday, 29-na Novembris, exinde.

Levelünket vévén Hűsége, onnat útját visszafelé, táborunkba continuálja és fordétsa; ottan pedég Lipóczit, Újfalusit, és Füzi Ádámot fogassa meg. Elindúlván, Eperjes alatt tegyen egy próbát, annakutánna táborunkba beérkezni azon megfogandó rabokkal siessen.

46. Eidem, 8-va Decembris, exinde.

Kegyelmed ott minden dolgokot elvégezvén, jőjjön Eperjes felé, holott is Monoki Ferencz hívünk ott lévén, Kegyelmed maga is tegyen ott per conjunctionem egy próbát. Azon saxo hadak iránt pedég nem kell tartani s a végre portásokot is jártatni: mivel az nem ellenségünk, s nem is az szándéka, hogy ellenünk való igyekezetibűl subsistált volna ott az szélekben, — a minthogy erre szorgalmatoson vigyázván az XIII. város,

ha szintén be akarnának jüni is, nem admittálja, tavaly is qvártélyban reájok akarván szállani, — netaláután most is azon szándékát akarja irántok effectuálni.

47. Stephano Sennyei, 8-va Decembris, exinde.

Tizmendesliczen lakozó Mikolai Ferencz hívünk supplicatiójábúl értjük, hogy Majos János kapitány katonái, nevezet szerint Futamant Huszti Mihály, Riskó, Kövesligeti, és több akkor mellettek levő társokkal együtt, azon hívünknek 97 sing páduai posztóját, 4 kő borsát, (így) lovát, köntösét és fegyverét elvonták, s ekképen megkárosították. Így értvén azért Kegyelmed ezen állapotot: minthogy azon kárának refundáltatását kegyelmessen resolváltuk, azon katonákkal s több complex társokkal említett hívünknek kárvallása iránt plenaria contentatiót és satisfactiót tétessen.

48. Eidem, 8-va Decembris, exinde.

Néhai Nemzetes Belényi Zsigmond özvegye, Nemzetes Vitéz Anna asszony instantiájára kegyelmessen resolváltuk, hogy azon német lajtman, a ki Károlyban vagyon fogva, a mennyi rabot Kegyelmed Szatthmárrúl kiválthat, az említett özvegy ottan rabságban lévő fiát is váltsa ki azok között. Így értvén azért Kegyelmed ezen kegyelmes resolutiónkot, ebbeli kegyes intentiónkot secundálni igyekezzék.

49. Eidem, 11-ma Decembris.

Bizonyosson informáltatunk, hogy sokan hadaink közül valók, minden engedelmünk nélkül, a közönséges haszonra való búzát s naturálékot magok számára foglalván, csépeltetéséhez is kezdettek volna. Minthogy pedég az olyan közönséges usus-ra való confiscált jókat magunk hadaitúl elfogatni, s magános haszonra fordítani nem engedjük: erre nézve, requiráltatván Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy György praefectus hívünktül, legyen a végre kívántató assistentiával. — Dein propria manu addit: Nem tudom mire vélni, hogy másoktúl, nem Kegyelmedtül kell értenem az iríni, hiripi marhának behajtását Szakmárba; mely is (jóllehet Kegyelmed praeoccupálni kéván az hadak eloszlásával) inkább vigyázatlanságnak tulajdoníthattatik. Kegyelmed az qvártélyt kevesli, s el nem gondolja, hogy elég volt ottlétembe; már pedég onnan elvivén velem gyütt hadakat, úgy Bóné ezerét is: ki hitetheti el magá-

val, hogy Bihar vármegye nélkül szűkölkedhessék? Talám csak az inclusáért *) nehéz Margitát elhagyni? ! . . . Édes Bátyámuram! tudja az Isten, nincs oly természetem, hogy mások csincsiuskodásának (így) hitelt adjak; hanem egyedül csak azt irom, za mit nyilván tapasztalom, — ezt is másnak nem mondom, hanem, ím, senki nem tudván, egyedül Kegyelmednek írom. Nem kévánom Kegyelmed szívét keserétenem, exprobrálván: mennyi kárával az közjónak történt ennek az Szakmárnak megprófontolása, mert tudom, tudja Kegyelmed, bölcsön általlátja; — de csak az Istenért is kérem, moderáljuk még magunkot az kárunk visszaszerzésétűl. *Mindent megád az Isten az szabadsággal, — az nélkül pedég semmink sem lészen.* Ezeket ex sincero fraternali affectu.

50. Eidem, 14-ta Decembris, exinde.

Értjük, azon erdélyi hadainknak nagyobb előmenetelekre nézve, Kegyelmed Kos Mihályt, Orosz Pál mellé rendelte; mely is igen jól esett, — s egyszersmind, hogy parancsolatunk szerint azon négy sereg ide való jüvetelét sietteti; melyhez képest, ha szintén Bélteky hada odaérkezik is, a mi amazoknak intertentiójára cedált volna, könnyő ezek számára fordítani, s nem leszen azon intertentio iránt a tabellában, sem pedég a commissariatuson fogyatkozás. Sőt, ha Sós János hívünk seregei odaérkeznek is, oly bőven adattak ki a portiók, hogy azoknak superfluitásokbúl az commissariatus könnyen tehet provisiót; nem is reménljük, hogy ebben lehessen semmi oly difficultas.

*51. Eidem, 18. Decembris, exinde. **)*

Csudálkozással értjük, Kegyelmed inkább az hadak s azon gyalogság mentségének, mintsem a mi parancsolatunknak annuálván, azon ide kívántató gyalogságot el nem küldötte; holott mind Kegyelmednek s mind hadainknak considerálni kel-

*) A lap szélén: „Inclusa ez volt:
Akár az 60 forintot hórúl hóra, akár az 60 kis-cseber bort az reátok limitált élésért ha 5 vagy 6 nap alatt administráljátok margitaiak, beveszem; ha pedig elmulatjátok, katonákkal az reátok limitált élést megveszem rajtatok. 14. Novembris. Sennyei István."

**) A lap szélén emlékeztetésül b. Sennyey István czímére:
„Exercituum Nostrorum Trans-Tybiscanorum Supremo Generali."

lenék személyünket s annak securitását. Melyhez képest Kegyelmed minden consideratiókot félretévén, azon gyalogságot késedelem nélkül küldje táborunkban: mivel üdővel az Isten annyira megáldott, hogy, ha szintén ruhátlanok is, — kikhez az ittvaló hadaink is hasonlók, — fergeteg s egyéb alkalmatlan téli üdő nem lévén, continuálhatják útjokot. Reménlettük, hogy már Ajtai Mihály azon hadaink számára rendelt pénzt administrálta is; Kegyelmed azért újobban ezen parancsolatunk szerint az pénzért küldjen reá, és ha tovább is azon pénzt nem administrálja, más modalitással is exigáltatni rajta megparancsoljuk. Nem tudjuk, micsoda consideratiókra nézve kelletik nemes Bihar vármegye szegénységén egynehány hetekre restantiában maradott élést exigálni azon hadainknak; holott azonkévűl is tettünk oly dispositiót, mely szerint azon restantiának exactióján kivűl is hadainknak jó subsistentiájok lehet. Mivel pedég ez ily praetextus nem annyira az élésnek szűk volta miatt esik, s nem is annyira az élés, mintsem kinek-kinek maga privatumának keresése consideráltatik: Kegyelmed azon restantiáknak exactióját inhibeálja, sőt semmiképen is meg ne engedje, — az lévén hadakozásunknak czélja is, nem, hogy a szegénységet a szükségen kivűl aggraváljuk s hadainkkal is aggraváltassuk, hanem minden úton-módon eddég lett sok ínsége helyett consolatióját munkálkodjunk s manuteneáljuk.

Dein manu propria addit: Édes Sennyei uram! Kegyelmed elhitesse magával, ha szükség nem volna, azon hadakot ide nem kévánnám; de mivel Isten kegyelméből az vizek fagyni kezdenek: reménlem, egynéhány nap alatt megostromoltatom az várat (Tokajt). Bélteki Tivadar hadával beteljék az csorba az Gődény hada helyett, és qvártély is elég leszen limitatió nélkül. Kegyelmedet kérem, azért azon seregeket minden móddal sürgesse, mert fogyatkozás eshetik.

52. Eidem, 21. Decembris, exinde.

Értjük Kegyelmed leveléből, hogy benn Szatthmártt az rabokot szoros fogságban tartanák; melyhez hasonlót Kegyelmed is az kinn közölek lévő rabok iránt, — ha ugyan továbbra is oly kemény fogságban tartatnak, — kövessen el. Innen pedég küldettünk egy kornétást, kin is Kegyelmed Nemzetes Vi-

tézlő Buday István zászlótartót *) szabadítsa ki. Továbbra is Kegyelmed legyen szorgalmatos vigyázásban, s azon Szakmárban lévő ellenség excursióját (mivel már az víz is áradván, azon magát ki nem lophatja) serény vigyázás által impediálja. Hogy pedég azon ploqvadában lévő tiszteink az eddég mutatott hűséges forgolódásokot továbbra is örömestebb continuálhassák: parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy Györgynek, minden ezeredes-kapitány számára adasson kölön-kölön 9—10 tarpai hordó bort, úgy, hogy azon bort említett tiszt híveink több alattok levő tiszteinkkel együtt költsék.

53. Eidem, 22. Decembris, exinde.

Esett értésemre, hogy a Tisztán túl lévő fiscalis jószágokban annyira elmerűltenek az istentelenségben és vakmerő szófogadatlanságban az jobbágyok, hogy teljességgel semmiben nem engedelmeskednek általunk praeficiált tiszteknek, — noha már ennekelőtte kiadott pátensünkben resolváltunk vala, hogy az jobbágyok földesurok szolgálatjoktúl és rendes censusoknak praestálásátúl nem immunitáltattak, hanem mint annakelőtte, úgy azután is hasonló jobbágyi kötelességeket és engedelmességeket mutassák. Hogy azért annyivalénkább securussak lehessenek az fiscalis tisztek, és hasonló casus, mint minap, a mikor tiszttartójokra támadván az jobbágyok, más nemes-embert öltenek meg, — eltávoztattassék, s egyéb alkalmatlanságok is elháríttattassanak: requiráltatván Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy György praefectus hívünktűl, alattalévő hadaink által elegedendő assistentiával legyen, és a mint specificálni fogja, az engedetlen helyeknek bíráit harmad-magokkal, a kik másokot is szófogadatlanságokra felindítottak, megfogatván, táborunkban küldje, hogy azok példájokkal mások az engedelmességet megtanúlhassák.

54. Eidem, 25. Decembris. **)

Vévén az Kegyelmed levelét, Verebélyit azonnal póstán küldettem Bóné és Orosz Pálhoz, hogy magokot Kegyelmeddel conjungálják; tudom, az mit legjobbnak fog Kegyelmed gon-

---

*) Így; tán tollhiba: „zászlótartóját“ helyett.

**) E lapszéli jegyzettel: „Omnia manu propria scripsit, cum titulo: Illustrissimo ac Magnifico Stephano Baroni Zennyei, Partium Trans-Tybiscanorum Generali, Fratri mihi observando.“

dolni, azt fogják elkövetni. Hogy innen küldhessek valamit, nem lehet: mert Kassa alatt is feles hadam van; ha üdő volna, holnap várok onnan felől 4000 embert, melyet — ha késü nem volna — talám leküldhetnék, de időre gyün-é? — az nem bizonyos. Ezzel Isten oltalmában ajánlom Kegyelmedet. Kegyelmed igaz jóakarója s öcscse: F. Rákóczi m. p.

55. Eidem, 26. Decembris.

Nemes Ugocsa vármegyének, túl a Tiszán lévő hadaink intertentiójok alkalmatosságával micsoda gravameni legyenek, az accludált specificatióbúl *) megértheti Kegyelmed; kiket is minthogy azoknak megorvoslása végett Kegyelmedre relegáltuk, accomodálja úgy a dolgot, hogy a mennyiben lehet, inconsolate ne maradjanak. Egyébiránt is ottlévő hadainknak parancsolja meg, hogy az élés és akármely naturálék szedése alkalmatosságával a nemességet és közrendet felettébb ne angariálják, egy vagy más exactióval ne terheljék, hanem a mint az ottvaló hadi commissarius híveink veszik az élésnek specificatióját, a szerint szedjék rajtok, és egyébféle nyomorgatásátúl a lakosoknak supersedeáljanak.

56. Paulo Gődén, 28. Decembris.

Minthogy nagy-bányai minoriták panaszolkodnak a giró-tótfalusiaknak vakmerősége ellen, kiknek is jóllehet grationálisok vagyon azon Giró-Tótfalubúl proveniáló nonának magok számára való exactiója iránt, — mindazáltal a megnevezett lakosok azon nonát említtetett pátereknek administrálni nem akarják. Azért Hűsége legyen oly assistentiával mellettek, hogy azon nonát, úgy mint azelőtt, most is exigálhassák.

57. Stephano Sennyei, 28. Decembris, exinde.

Nemzetes Vitézlő Ölyüs János hadnagy relatiójábúl értettük az mostan ott történt dolgoknak folyását; hogy azért jó módjával Kegyelmed magát muniálván, Kegyelmed industriájának concursussa által azon ellenség megszégyeníttessék: parancsoltunk Bóné András hívünknek arrafelé nyomúlni; innen pedég küldetek három zászlóalja lovas seregeket Buday István ezeribűl, úgy Sós János kapitány hívünket, most innen elmenetelekor, hogy maga ezerével menjen be azon sánczban;

*) A levélkivonatos könyvbe e specificatio nem iratott be.

mely hadaink is tött dispositiónk szerint odaérkezvén, nem kétljük, elégséges erővel lévén, maga hozzánk s a nemes országhoz megmutatott hűséges szeretetinek s készségének azon ellenségnek megszégyenítésében Kegyelmed eleget fog tenni. Még pedég Kegyelmed azon próbát véghez nem viszi: netalántán az hadak is Kegyelmed példájával s kivált absentiájában szélyel ne oszoljanak, onnanvaló elmenetelét tartóztassa. Buday István seregeit, — véghezmenvén a próba — Kegyelmed küldje vissza; mivel most három nap alatt Tokaj várának megvételét ostrommal tentálván, reménljük megvételét; annakutánna mindjárást más, oda kévántató hadaink felől teszünk rendelést.

58. Eidem, 31. Decembris, exinde.

Nem kétljük, Nemzetes Vitézlő Bóné András hívünk eddég azon sánczban érkezett; minthogy pedég Váradhoz közel az ráczságnak gyölekezeti nagy erővel hallatik, s egyszersmind, hogy oly szándékkal volna: Várad alatt lévő hadainkot megcsaphassa; hogy azért a nemes országnak ottan következhető kára, s hadainknak is veszedelmek praeoccupáltathassék, — ha Kegyelmed lehetségesnek itéli, említett hívünket késedelem nélkűl fordítsa azon Várad köről lévő hadainknak conservatiójokra, úgy nagyobb erővel azon ellenség ellen resistálhassanak.

Addit manu propria: Magam is akartam volna, hogy Bóné hada már Kegyelmed mellett maradhatott volna, de azon rácz hír igen sok felől érkezik; tudja Kegyelmed, nagy csapást tehet (a rácz) Bóné nélkűl.

SEQVUNTUR LITERAE ANNI 1704.

59. Eidem, 6-ta Januarij, exinde.

Bizonyossan informáltatunk, hogy nemes Szatthmár, Szabolcs és egyéb ottan köről lévő vármegyékben hadaink azon sánczbúl kioszolván, mai napig is, a szegénység nyakán kinn laknak; kik is, hogyha minapi alkalmatossággal a sánczban voltak volna: akkori kár és egyéb inconvenientiák nem következtek volna. Hogy azért mind ezek tovább praeoccupáltathassanak, és egyébiránt is az haza kévántató szolgálatja is jobb móddal mehessen véghez: Kegyelmed egy jó kemény embert mind

azoknak öszvekeresésekre és gyűjtésekre küldjön ki, s egyszersmind a nemes vármegyéknek is intimálja, hogy valakik hadaink közűl magunk, vagy Kegyelmed passussa nélkül fel s alá járnak: az olyanok, felállított ármási által, — avagy pedég a városi és falusi lakosok is — serio investigálván, azon sánczba való menetelre és ottan a nemes ország kévántató szolgálatjának folytatására compellálják, — hogy így azoknak absentiájokban tovább is megeshető valamely kár és inconvenientia végett Kegyelmed ne okoztathassék. A mely három zászlóalja katonákot Kegyelmedhez küldettünk, mindaddég Kegyelmed mellett lehetnek, még elszéledett hadainkat öszvegyűtheti, vagy ittvaló léteket a nemes ország valamely szolgálatja nem kévánja.

60. Eidem, 1-ma Januarij, exinde.

Minthogy Nemzetes Bay András hívünknek parancsoltunk, hogy táborunkra jőni siessen: azért Kegyelmed idevaló jövetelében ne impediálja. — Addit manu propria: Mivel szükséges siető dolgokba fog expediáltatni, Kegyelmed útját admaturálja.

61. Illustrissimo Domino Alexandro Károlyi, Libero Baroni de Nagy-Károly, Exercituum Nostrorum Campestri Generali, Comitatus Szatthmáriensis Supremo ac Perpetuo Comiti, Amico Nobis observandissimo. 8-va Januarij, ex Castris ad Tokaj positis.

Micsoda szerencsés progressusi legyenek Kegyelmed igaz magyar vérbűl származott industriája által nemzetünk dolgainak: Kegyelmed levelébűl, úgy az accludált specificatióbúl látjuk. Melyet midőn kedvessen veszünk, egyszersmind magunkot ajánljuk, mint azelőtt való leveleinkben, hasonló jó inclinatiónkot tapasztalta Kegyelmed. Kegyelmed ily szíves s hűséges forgolódása s hasznos munkája a nemes ország előtt nemcsak respectusban vétetik, hanem illendő remuneratióval is recompensáltatik. Jó szívvel cselekedtük volna most is, Kegyelmed kévánsága szerint, Hevest Kegyelmednek resignáltattuk volna: de mivel azon jószág ura, mely is Szakmártt benn vagyon, úgymint Klikkisperg, (Glöckelsperg, cs. tbk) reménlvén most csakhamar azon várnak feladatását, azon alkalmatossággal leendő capitulatiót, (reménlhető, fogja kévánni jószáginak restitutióját,) az lehető confusiónak eltávoztatására nézve az említett jószágnak distractiója nem lehet; mindazonáltal a

mely széna ott találtathatik, Kegyelmed marháinak arrúl adott commissiónk szerint odaadatjuk. Továbbra is várja Kegyelmed kegyelmességünket; érdemes Kegyelmed fáradságának csalhatatlan remuneratiója megleszen. Coeterum Praetitulatam Dominationem Vestram feliciter valere desideramus. Amici ad officia parati: Fr. R. m. p.

*61. *) Eidem, 9-na Januarij, exinde.*

Nem kétljük, meghallotta Kegyelmed az ellenség Váradhoz való elérkezését. Mivel pedég Várad köröl lévő hadainknak Kegyelmed succursust nem adhat s nem is küldhet: szükséges mindazáltal Kegyelmednek maga keze alatt lévő hadainkkal együtt szoros s jó vigyázásban lenni, hogy azon ellenség indúlati ellen resistálhasson.

62. Eidem, 12. Januarij, exinde.

Kegyelmed két rendbeli leveleibűl az ott lévő haza dolgainak folyását megértettük. Továbbra is azon legyen Kegyelmed, hogy azon várbeli ellenség excursiója impediáltathassék; mely végre Kegyelmed továbbra is az széljelkóborló, onnan kiszökött hadaknak öszvegyűjtését, mentűl keményebb útakon-módokon lehet — az környűlvaló nemes vármegyékre is hasonló kemény parancsolatot kiadván — effectuálja, hogy mind az nemes ország szolgálatja jobban folyhasson, s mind az szegénység azon hadaink excursiójának alkalmatosságával lett injuriája tolláltathassék. Nemkölemben cselekedvén Nemzetes Vitézlő Sós János kapitány hívünk iránt is, ki is csak — úgy látjuk — az titulust szereti, de nemzete szolgálatjának promotióját csak ímmel-ámmal akarja; a minthogy Kegyelmed absolute megírja: most kívántatván egyszer szolgálatja, ha szolgálni akar, szolgálatját contestálja, — vagy, ha ahhoz magát továbbra is conformálni nem akarja, inkább tisztit másnak resignálja. — Isten már Tokajt kezünkben adván, ma késértetjük a megmaradott németséget Pestre. Azon Bóné András iránt való hírbe, reménljük, semmi sincsen; mindazonáltal, lévén már felesed magával az innen kiküldett lovasbúl s gyalogbúl, német, svécus hadainkkal együtt, — parancsolatunk szerint fogja azon

*) E szám így, kétszer fordúl elő, miután az előbbi levél végűl toldatott be.

ráczságot persequálni, — mely ellenség ellen egyszersmind Nemzetes Vitézlő Orosz Pált is distraháltuk, helyében Tekintetes Nemzetes Toroczkay István hívünket rendelvén, ki is, mint oly discretus ember, fogja Kegyelmed parancsolatihoz magát alkalmaztatni.

63. Eidem, 21. Januarij, ex Castris in oppido Miskolcz positis.

Esett értésünkre, hogy ottan táborunkban feles-számú mázsa ón volna, melynek némely része ottvaló hadaink számára nem kívántatnék; mivel pedég az bányavárosokra, az bányáknak colálására nézve kelletik ónat szállítanunk, mely nélkűl eddégis nem kevés hátramaradást szenvedtenek azok köről munkálódó embereink: requiráltatván Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy György hívünk által, azon ónot, valamely táborunk szükségére nem kívántatik, adja kezéhez.

64. Generoso Joanni Sós, 19. Jannarij, ex Miskolcz, Militiae Nostrae Equestris Ordinis Supremo Capitaneo, Fideli Nobis dilecto.

Az haza szolgálatját minden serénséggel úgy folytassa Kegyelmed, hogy a mit eddég elmúlatott, serény magaviselése által kipótolhassa. Keze alatt lévő hadaink, úgy maga intertentiója iránt írtunk Generális Sennyei István uramnak, hogy falukot assignáljon; melyben is nem lészen fogyatkozás. A bor iránt penig praefectus Nemzetes Ramocsaházy György hívünknek parancsoltuk, hogy 10. tarpai hordó borokot administráljon Kegyelmednek; — ki is requiráltatván, azon borokot fogja administrálni.

65. Francisco Sennyei, 25. Januarij, ex Miskolcz. (Spectabili ac Magnifico Domino Francisco Sennyei, Libero Baroni de Kis-Sennye, Militiae Nostrae unius Regiminis Equestris Ordinis Vice-Colonello, Nobis observando.)

Kegyelmed leveléből értjük, mennyire megszorúlt légyen az Szakmárba bennszorúlt ellenség: hogy már maga lovát is kéntelenéttetik lövöldözni, és Németire, s ottan köről lévő helyekre fáért excurrálni. Kegyelmed azért, a még Tekintetes Nemzetes Sennyei István Generális uram odaérkezik, Kegyelmed directiója alá addég concredált hadainkkal oly szorgalmatosson vigyáztasson, hogy az ellenségnek excursiója minden-

képen praecludáltatván, kéntelenéttessék magát resolválni. Minthogy pedég Nemzetes Vitézlő Fáy András kapitány hívünknek megparancsoltuk serio, hogy három zászlóalja katonákkal siessen odavaló táborunkban: mihelyt odaérkezik, menten küldje hozzánk Nemzetes Vitézlő Buday István ezeredes-kapitány hívünk ottan levő három seregeit. Tovább pedég Kegyelmed az nemes ország ott kévántató szolgálatját igyekezzék hasznosson folytatni.

66. Eidem, 29. Januarij, exinde.

Micsoda dolgokot követett el Kis Albert: minthogy az más alkalmatosságra való dolog, hallasztottuk annak megorvoslását jobb üdőre; mindazonáltal, manet alta mente repostum. Noha pedég már azon pártosok javai, melyek Szatthmárbúl kijöttenek, distraháltatának az hadnak maga szabadakaratja szerint: Kegyelmed azon jószágokot kikerestetvén, továbbvaló dispositiónkég tartsa magánál. Az vár köről való vigyázást penig netalántán, — mivel mindenekben azon várbeli ellenség igen fogyatkozik, az élés dolgában erumpálván, — újobban magának valami élést oly végső szükségében be ne kapjon: mentűl szorgalmatossabban, serényebben continuáltassa. Praetitulatae Dominationis Vestrae ad officia parati: F. R. m. p.

67. Eidem, 31. Januarij, exinde.

Minthogy megeshetik, hogy azon hidat, melyen hadaink a Szamoson általjárnak, a Szamos jege elmenvén és a víz megáradván, elszakaszthat, és az ellenség Madarász vagy Erdőd felé kicsapván, mind magának élést vehet, mind pedég egyébiránt való károkot tehet; hogy azért mindezek praeoccupáltathassanak, Kegyelmed Erdődhez vagy Madarászhoz, a hová alkalmatossabbnak itéli, egynehány seregeket bocsásson által, a kik is ottan jó és szorgalmatos vigyázással legyenek. Azoknak pedég, a kik a várban vannak, izenje meg, hogy semmiképen meg ne mérészeljék cselekedni, ha szinte a német kénszeríti is a kijövetelre, hogy kijőjjenek: mivel életek fogy el, vélek lévő jószágok pedég praedára hányatik, — hogy annyivalisinkább az ellenség az élés dolgából megfogyatkozzon. Azoknak pedég, a kik eddég kijöttek, hogy hűségünkre őket megesketvén, jószágok restituáltassék, parancsoltunk hadibíró Kajdy

István hívünknek irántok. Coeterum Eandem benevalere desideramus.

68. Eidem, 1-ma Februarij, exinde.

Kegyelmed levelébül értjük, hogy immár a Szamos jege felszakadozván, a Szamoson túl való vigyázás, úgy, mint kévántatnék, nem lehetne; mely iránt — elhittük — Kegyelmed eddég levelünket vette, s abba megírt dispositiónkot. Mindazáltal azon dispositión kivül is irtunk nemes Marmaros vármegyének, hogy négy lovas és ugyanannyi gyalog sereget a Szamoson túl e gremio sui rendelvén, küldenének, kik is arrúl a részrül legyenek Kegyelmed directiója által oly vigyázással, hogy az ellenségnek az excursióra ok és alkalmatosság ne adattassék. A mikor pedég azon hadak odaérkeznek, Nemzetes Vitézlő Buday István ezeredes-kapitányt, három zászlóalja sereggel, küldje vissza táborunkba. Hogy pedég ezen dolog annyivalisinkább secundáltassék: németeket is fogunk odaküldeni.

69. Eidem, eadem die, exinde.

Nemzetes Vitézlő Verebélyi Péter udvari hadnagy hívünk instantiájábúl értjük, hogy mostan, midőn Szatthmárrúl Domahidi Miklós és László kijöttenek volna, hozták ki magokkal említett hívünknek is bizonyos ládabeli portékáját; melyet is ottlévő hadaink az sánczban (nem gondolván említett hívünknek hívségünkön való létével) nem kevés kárával distrahálván, s többekkel együtt elpraedálván, mind ez ideig is visszaadni s kárairúl contentálni semmiképen nem akarják. Mely dolgot is nem kevés animadversiónkkal szemlélvén, Kegyelmednek serio intimáljuk: valamely hadaink által distrahált ládabeli portékái s levelei iránt Kegyelmednek specificatiótád, Kegyelmed mindazon jószágit per seriam inquisitionem hadaink között kikeresvén, minden továbbra való distractió nélkül (ha más kemény útakon is visszaadására adigáltatni nem akarnak) vélek restituáltassa, hogy emlétett hívünk mennélhamarébb mellettünk kévántató szolgálatjának continuálására táborunkban jöhessen. Coeterum Praetitulatam Dominationem Vestram feliciter valere desideramus.

70. Eidem, 8-va Februarij, exinde.

Nemzetes Vitézlő Pócsalmi István, s úgy több Szatthmár

alatt lévő hadi tiszteink relatiójokbúl értettük: az jég elbomolván, netalántán az viznek árja miatt az sánczban lévő had Szatthmár tulsó kapujának őrzésétűl praecludáltatnék, és az ellenségnek az excursióra szabados út nyitattatnék; még azért nemes Mármaros vármegyébűl az hadak elérkeznek, addégis Kegyelmed tegyen oly securitást azon tulsó híd ellen is, melynek jelenlétével az ellenség excursiójának resistálhasson; a minthogy szaporodván már azon hadaink Nemzetes Vitézlő Fáy András keze alatt lévő három sereggel, rövidnap esmét nemes Szatthmár vármegyével, melynek is generális insurrectiorúl való intimatiónkot elküldtük, s egyszersmind az ott maradandó hajduvárosi három sereggel, az most csakhamar odamenendő marmarosi hadakkal: Madarászhoz tehet Kegyelmed oly bizonyos hadat, mely által is ezen intentiónkot secundálhatja. Hogy pedég az még megmaradott szatthmári, az hegyeken nyomorgó lakosok annál hamarébb magok elhagyott helyekre visszaszállhassanak: az kik közőlök alkalmatosak találtatnak az fegyver viselésére, azokot is Kegyelmed rendelje az több, Madarásznál leendő hadaink számának szaporítására. Az mely búza s egyéb gabona az Karaszna környékén vagyon, azt is Kegyelmed hordassa széljel, — netalántán az ellenség excurrálván, valamit azon életbűl bé ne kapjon. Gríntal pedég micsoda modalitással, hány napra bocsáttatott be? ha mindeddég is ki nem jött, s az specificatio szerint való rabokot is ki nem küldették érette? Kegyelmed mindenekrűl genuine informáljon. Legyen Kegyelmed mind az két hidra oly szorgalmatos vigyázással, hogy eddég azon obsidióban véghezment nemes ország szolgálatja s hadaink szorgos fáradsági, azon várnak meghajlásával rövid üdőn magok kévánatos végeket assequálhassák.

71. Stephano Sennyei, 9-na Februarij, exinde.

Jól tudhatja Kegyelmed, hogy az szatthmári sánczbúl úgy ment vala ki, hogy Páczán valamely ideig orvosoltatván magát ottan, annakutánna visszamenvén, ottan a nemes ország kévántató szolgálatjának folytatását igazgatnia; de, a mint esett értésünkre, Kegyelmed Bottyán kastélyában is elmenvén, mindeddég oda mulatozna. Hogy azért minden confusiók, melyek Kegyelmed absentiájával azon sánczban, vagy kivűl is hadaink

között megeshetnének, praeoccupáltassanak: Kegyelmed maga dolgait úgy intézze, hogy oda hovahamarébb visszamenjen; és egyébiránt is, minthogy a hadak ottan szaporodnak, mind innen, mind túl a vizen oly vigyázást tartasson, hogy az ellenségnek excursiójára alkalmatosság ne adassék, mivel már megszoríttatván jóformában azon várbeli nép, — hogyha szoros vigyázás leszen, rövidnap elválik dolgok.

*72. Paulo Gődén, 11-ma Februarij, exinde.**)

Vevén Hűsége ezen parancsolatunkat, az keze alatt lévő hajdúk közől hagyjon Nagy-Bányán ötvenet, a többekkel együtt penig jőjjön minden továbbra való halogatás s késedelem nélkűl az nemes ország szolgálatjának folytatására a szakmári sánczba.

73. Eidem, 18. Februarij, exinde.

Minthogy Nemzetes Vitézlő Ajtai Mihály hívünkre bíztuk bizonyos pecsétünknek megcsináltatását, — hogyha a vasmetsző azon pecsétet szaporán csinálni nem akará, s Hűsége említett hívünktűl annak megfogattatása végett requiráltatna, azonnal assistáljon.

74. Generoso Paulo Szalai, 19. Februarij, Equestris Ordinis Capitaneo et Vinorum Fiscalium Inspectori.

Vevén ezen parancsolatunkat Hűsége: a mennyi bort comprobálhat, hogy Lengyelországbúl való kijövetelünk alkalmatossággal adott volna számunkra Antalóczy János hívünk, — annyi bort adasson fiscalitásbúl számára; kirűl is magát quietáltassa, hogy jövendőben acceptáltassék. Coeterum Eundem feliciter valere desideramus. (Praesentatum in Castris ad Óvár, 30. Maij.)

75. Paulo Gődén, 27-ma Februarij, exinde.

Úgy kévánván az nemes ország szolgálatja, Hűsége keze alatt lévő hadainkkal maradjon Nagy-Bányán; és minthogy Nemzetes Pap Mihály kapitány hívünk is parancsolatunkbúl oda fog menni: a nemes ország kévántató szolgálatjának folytatásában legyen említett hívünktűl dependentiával. Hogy pedég Kővárbúl a két taraczkot odavitette, jól cselekedte. Paran-

*) A lap szélén a czímre való emlékeztetésűl: „Egregio Paulo Gődén, Fideli nobis grato."

csoltunk újobban Nemzetes Ajtai Mihály inspector hívünknek, hogy hadaink számára kévántató por és golyóbis iránt szorgalmatos gondot viseljen, s reménljük, hogy ezután fogyatkozás nem leszen, hogy a mely felé kévántatik, administrálhassa. Mivel pedég most ott kévántatik a vigyázás: hadai közé nem mehet továbbvaló dispositiónkég, és valamint eddég azon várost conserválta, úgy ezután is, kegyelmességünket reméllhesse, s arra magát érdemessé tehesse, azon város körül való vigyázást, mennél jobban lehet, folytassa.

76. Georgio Ramocsaházy, 29-na Februarij, exinde.

Minthogy mindenütt lévő sóaknák iránt kegyelmessen resolváltunk, hogy sem kamara-ispán, máslások (mázsálók), sóvágók, úgy akármely szolgáknak is, a kiknek az aknárúl sóbéli fizetése lehetne: sem a nemes ország számára azon aknákbúl proveniálható, sem pedég magokot concernáló sót propria authoritate, más privatus embereknek distrahálni ne lehessen, hanem praecise az nemes ország savának auctiójára s abbúl proveniálható hasznára, — kiváltképen mostani hadakozásunkra kivántatós feles költségeknek pótlására fordíttassanak. Hogy azért mind kamara-ispánok, sóvágók s ott kévántató több szolgák (kiknek is sóbéli fizetése lehetne) azon savok ára mindenütt készpénzül, annak ára szerint exolváltassék, — sőt lévén készen pénz a sóvágók heti pénzek s egyéb bérek exolutiójára is: tovább ne kellessék sót az aknán kereskedésre senkinek is eladni, az magános szükségre kévántató són kévül, mely nem sokat importál; Kegyelmednek serio parancsoljuk: tegyen az keze alatt lévő fiscális jószágokban praevie oly rendes dispositiót, hogy azon kévántató szükségre mindenkoron lehessen Kegyelmed keze alatt elégséges készpénz, hogy a midőn requiráltatik inspectorinktúl, lehessen elégséges pénz Kegyelmed dispositiójábúl a kévántató exolutiókra. Egyébiránt abba Mi is a régi rendtartást s szokást meg akarván tartanunk, a vármegyében lévő nemeseknek a nemes darab, úgy az ott köröllevő szegénységnek magok tulajdon szükségekre az eddég observált census szerint a só kiadattatik, úgy mindazonáltal, hogy egyik féltől is azon sóból kereskedés ne indíttassék, hanem tulajdon a nemes ország számára continuáltathassék. Melyre is legyen Kegyelmednek szorgalmatos

gondja, mivel a végre felállíttatandó commissarius fogja azon sót egyenessen a nemes ország számára elszálléttatni. Sőt, ha mely szálak elkészétése iránt (mivel az 50,000 só elszállétásán kivűl a nemes vármegyét aggraválni nem akarjuk) Kegyelmedet commissarius requirálja: tegyen oly dispositiót, hogy az jószág ez kévántató szálaknak elkészétésében, a mennyire érkezik, concurráljon, — holott pedég azt egészen nem effectuálhatja, annak illendő árrán való elkészétését is Kegyelmed cooperálja, hogy fogyatkozás semmiben is ne lehessen, mely miatt azon nemes ország haszna impediáltathassék.

77. Egregio Paulo Gődén, Militiae Nostrae Pedestris Ordinis Supremo Capitaneo, fideli Nobis grato, 15-ta Martij, ex Castris ad Agriam positis.

Nagy-bányai praesidiarius hadaink élésbűl való fogyatkozásokot értjük. Arra nézve parancsoltunk Tekéntetes Nemzetes Toroczkay István úri hívünknek, hogy nemes Belső-Szólnok vármegyének egy részét, a mennyit elégségesnek itíl, fordítson azon hadaink intertentiójokra. Recurráljon azért Hűsége említett úri hívünkhez, s élés dolgábúl nem leszen fogyatkozás.

78. Eidem, 28-va Martij, ex oppido Gyöngyös.

Minthogy immár az idő nyilván, netalántán az ellenség is az idő nyilásával maga ellenséges operatióit fogja ellenünk intentálni; hogy azért a jó-eleve való provisio s hadi készség, — mely egyébiránt is az haza szolgálatjának promotiójára mindenkor szükséges, — hadaink között is observáltassék, s egyszersmind, hogy hadi tiszteink nemcsak nevét viseljék magok tisztségének, hanem kiki közőlek, keze s directiója alatt lévő hadainknak számát egész és teljes számra szaporítván, úgy is a nemes ország szolgálatjára mindenkor készen tarthassa; az okáért Hűségének is serio parancsoljuk, hogy keze alatt lévő ezerbeli hadaink számát investigálván: ha az ezer teljes számmai nem volna, két hetek alatt az ezer-számra compleálja, s Bennünket, mennyi számbúl álló hadaink keze alatt lesznek? praevie informáljon, — hogy a mikor veszi parancsolatunkot, oda, az hova nemes ország szolgálatja kévánja, keze alatt levő hadainkkal készen mehessen. Kölömben, hogyha csak nevét akarván viselni a kapitánságnak, és maga ezerét

meg nem teljesíti: tisztitűl amoveáltatik, s azonkévül is kemény animadversiónkot fogja magán tapasztalni.

79. Eidem, 28. Martij, exinde.

Úgy kévánván a nemes ország szolgálatjának folytatása, Hűségének serio parancsoljuk, hogy a nagy-bányai kulcsokot mindjárást assignálja Nemzetes Vitézlő Pap Mihály hívünk kezéhez, maga penig keze alatt lévő hadainkkal jőjjön a szatthmári sánczban; az hova is elérkezvén, függjen Tekéntetes Nemzetes Buday István Generális-Főstrázsamester dispositióitúl, s a szerint nemes ország kévántató szolgálatját folytatni igyekezzen.

80. Georgio Ramocsaházy, 1-ma Maij, ex Castris ad Ordas positis.

Minthogy nemes Közép-Szólnok vármegyében lévő Szántó és Szilvási nevő falukat minden appertinentiákkal, továbbvaló dispositiónkég engedtük s adtuk Generális-Főstrázsamester Tekéntetes Nemzetes Orosz Pál hívünknek; vevén azért Kegyelmed parancsolatunkat, a megnevezett falukat, minden appertinentiákkal, említett Generális hívünk arra rendelt emberinek assignálja, — úgy mindazáltal, hogy a mely marhák és res mobilisek ottan volnának, azokot praevie más fiscalitásokban hordassa és transferálja.

81. Stephano Buday, 21. Maij, ex Castris ad Duna-Ordas positis.

Azon prussiai németeket jó alkalmatossággal küldje táborunkban. Minthogy pedég Bóné András hívünknek váradi ploqvádábúl táborunkba kelletik jőni: azért Vajó András kapitány hívünknek váradi ploqváda secundatiójára kell menni. Hogy azért ott is fogyatkozás ne legyen, parancsoltuk nemes Marmaros vármegyének, hogy tized napok alatt insurgálván, menjenek Kegyelmedhez; kik is odaérkezvén, reménljük, hogy ott is haza szolgálatja prosperáltatik. Azon is legyen Kegyelmed, hogy azon ellenség naponként jobban-jobban megszoréttatván, végképen confundáltathassék; melyek is hazafiúságát fogják bizonyítani, s egyszersmind érdemlett kegyelmességünket consequálni. — Esett értésünkre, hogy Erdélyországban megtelvén hadaink a praedával, pro lubitu jűnek-mennek az országbúl; — és jóllehet nemes Kraszna vármegyére ennek

megorvosoltatása iránt parancsoltunk: mindazáltal Kegyelmednek is serio parancsoljuk, hogy a végre felállítandó ármások által sério az olyanokot investigáltassa, és valakik a Mi, vagy Generális úr híveink passussa nélkül fel- s alá-járnak s kóborolnak, mindazokot fogassa, magokot Somlyóra, vagy más erősségbe vitesse, jószágokot pedég tartsa sub sequestro, hogy továbbra való dispositiónkot mind magok s mind jószágok iránt vevén, az ármásoknak ebbeli fáradságokért s vigyázásokért remuneratiójok lehessen. Minemű panasza legyen nemes Nógrád vármegyének valamely újvárosi Fekete János nevő ember ellen: ex acclusis *) megértheti; mely dolog ha úgy vagyon, Kegyelmed valamit Edictumunk hozand magával, — iránta kövesse el, a megkárosítottaknak pedég tetessen contentumot. — Hogy több hada legyen Kegyelmednek: Ilosvay Bálint hívünk már ott maradhat Kegyelmed mellett, s Kegyelmedtűl függjen mindenekben.

82. Gregorio Mester, 31. Maij, ex Castris ad Solt positis.

Minthogy Gróff Csáky László úr hívünk ezerebeli vicekapitányságnak tisztit Hűségének kegyelmessen resolváltuk és engedtük; vevén Hűsége parancsolatunkat, keze alatt lévő hadainkkal magát az említett ezerrel conjungálja, s igyekezzék azon tisztségben az haza szükséges szolgálatját dicséretessen folytatni s secundálni.

83. Stephano Buday, 2-da Junij, ex Castris ad Solt positis.

Csonka Miklóst Maglódon vagy Bátorban és a köről lévő helyeken fölkeresvén, fogassa meg, és jó securitással küldje táborunkra. Minthogy pedég Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy György praefectus hívünk a jobbágyoknak szófogadatlanságok és engedetlenségek miatt a nemes ország proventusát, úgy a mint kívántatnék, nem szaporíthatja; Kegyelmed azért említett hívünktűl, vagy egyéb alattavaló tiszteinktűl requiráltatván, adjon melléjek oly militaris assistentiát, a kik efféle szófogadatlan jobbágyságot azelőtt observáltatott rendes szolgálatra compellálhassák, és ha találtatnának oly jobbágyok, kik magokot azon militaris assistentia ellen opponálnák: az olya-

*) Nincs kivonatozva.

kot fogják meg, és küldje Kegyelmed valamely praesidiarius helyre, holott is továbbvaló dispositiónkig tartassa szoros fogságban, az olyokrúl Bennünket voltaképen tudósítván.

84. Eidem, 5-ta Junij, exinde.

Mind Kegyelmed leveléből, s mind pedég Tekéntetes és Nagyságos Prényi Zsigmond generál-adjutant hívünk relatiójábúl megértettük Kegyelmed keze alatt lévő lovas hadaink megszaporításának szükséges voltát; aminthogy mindjárt expressus emberünk által küldettük parancsolatunkot Tekéntetes Nemzetes Vitézlő Orosz Pál Generális-Strázsamester hívünknek, hogy Nemzetes Nádaskay György vice-kapitányt keze alatt lévő hadainkkal küldje sietve Kegyelmed directiója alá, — ki is, nem kétljük, azt fogja effectuálni. A még penig említett kapitány odaérkeznék is: igyekezze Kegyelmed addég-is az haza kévántató szolgálatját úgy folytatni, hogy eddég megmutatott igaz hazafiúságával szerzett becsületit öregbíthesse, — accomodálván magát tovább is elmenetele alkalmatosságával adatott instructiónkhoz és megnevezett generál-adjutant hívünk által szóval lött izenetünkhez. Praetitulatae Dominationis Vestrae Benevoli: F. R.

Eddég vannak Méltóságos Fejedelem levelei. Finitum 12. 7-bris 1704. *)

*) E 85. levélnek szintén megvannak latin extractusai is.

V.

QUINTUS EXTRACTUS

ex originalibus Ungaricis excerptus Anno 1704, a die 14. Septembris; ex Literis variorum Anni 1703, a Domino Generali (Sennyey ?) datis.

1. Stephani Kajdi, 14-ta Septembris, Nagy-Bányae, ad Stephanum Sennyei.

Én, az midőn ide Kos Mihály urammal beérkeztem, szintén akkor Ajtai urammal Porcsalmi uram már Kővárban zálognak indúltak volt; tartóztatván addég őket, még Teleki uramnak egy levelet írtam volna, addég oly hír futamodott, az mely való is volt: Kővár alatt az hadakot széllelverték; mert Kolozsvár felől német, rácz, székely eszvegyőlvén, mintegy másfélezeren, Kővár alatt levő hadainkra reáütettek, és széllelverték; mind az erdőnek szaladtanak, — vágtak is le bennek mintegy 20. gyalogot. Irtunk utánok: csoportba vervén magokot, jűjjenek ide Kos Mihályhoz. Már Kővár dolga oly tractában volt, az hitlevelet Teleki uram ide kiküldte volt Porcsalminak, ki bemenvén, az várat megadják, — de a dolog elmúlt. Kos Mihály feles hajdút az Illoba táján az szorosokon fog rendelni, az kik az Szattmárbúl kiütő németekre vigyázzanak: útjokot szabadosson ide Bánya felé ne vehessék, avagy az Kővár alatt valókkal meg ne egyezhessenek.

2. Francisci Bay, 3-tia Octobris, ex Castris ad Munkács positis, ad Principem Franciscum Rákóczi.

Méltóságos Fejedelem, nekem jó Kegyelmes uram! Hogy Isten Nagyságodat előtteváló dolgaiban szerencsés országlással megáldván, szivessen kévánom. Nem kétlem, Gulácsy Ambrús relatiójábúl Nagyságod megértette Zoltay Zsigmond

uram aránt tött nemes vármegye instantiáját, a ki ez nyáron két rendben jó két lovátúl, fegyverétűl megfosztatván, sok károkot vallott; most legközelebb vasárnap kijűvén az munkácsi németség, holott dicséretessen viselvén magát Zoltay, egy 40 talléros lovát alóla ellőtték; azelőtt is Munkács alatt nyert vagy 60 lovat, kik közől egy jó paripát elszakasztottak, s lucskaiak felfogván, egy Kis Istók nevő katonának, az, Ölyűs Jánosnak eladta; kihez egyikének is semmi jussa nem volna. — Azért kéri, azon lovát adassa vissza a Fejedelem, mivel olyan katonának jó ló nélkűl lenni igen káros; a ki is, nemes vármegye hadnagya egyszersmind, Nagyságod kegyelmességét meghálálják. Ajánlván fejedelmi gratiában magamot.

3. Georgij Dolhay, 12. Octobris, ex Sziget, ad Stephanum Sennyei.

Minemő két örményeket bocsátott beszterczei commendans Falkenheim és ottvaló bíró, írván (vice-) ispán Pogány Menyhárd uram, a kik is midőn titkos ál-útokon vezettették volna magokot, idevaló vigyázók reáakadván, még magam Méltóságos Fejedelemhez jártam, elfogván, vitték ispán uram kezében; a leveleket notarius Darvay Ferencz uram megolvasván, én a táborrúl felérkezvén, hozzám küldték. Én tudván mind Kegyelmes Urunk ő Nagysága parancsolatját, mind tartozó szoros kötelességemet: az megírt örményeket, levelekkel együtt Nagyságodhoz küldtem; előttem egyebet nem fateáltak, hanem, hogy az egész országnak minden úri és nemesi rendjei Fehérvárhoz gyűltenek, és ott Rabbutin Generállal az országnak minden rendeire kölöm-kölöm nagy és terhes adót vetett volna, úgymint gubernátor (Bánffy György) és Apor uraimékra singillatim 30,000 frtot, Bethlehem Miklósra 20,000-et, így consequenter a többire is, secundum proportionem; a városokra, a parte czéheket kiszakasztván, azokra kölöm summát imponált s a városra meg kölömbet, az melyben az czéheknek szintén úgy, a kirendelt summán kivűl, contribuálni kell; az örményekre kölön. Tovább, beszéli az örmény, hogy ha bizonyos számú had menne be: csak könnyen meghódolna az ország, s bizonyos városokot is megadnának, (a mint alább írt Törsök Gergely levele bizonyít.) Ha azért Nagyságodnak tetszenék, parancsolna ezen nemes vármegyének, hogy

bár csak ezer válogatott jó fegyveressel, gyaloggal s lovassal magam commendója alatt beindúlnék; az ország útját kivágatván, Dés táján megegyeznénk Sennyei Ferencz uram ő Nagyságával, — csekély itíletem szerint alkalmas dolgokot vihetnénk véghez: mivel az országnak is szíve az Méltóságos Fejedelemhez vonódott; legelsőbben is Beszterczéhez foghatnánk, — álljon az Nagyságod tetszésében. Ma hozák hirűl, hogy Bethlehen nevő várat megvették.

4. Gregorij Törsök, 11-ma Octobris, ex Sziget, ad Georgum Dolhai, Arcis Huszt Supremum-Capitaneum.

Én Kegyelmed parancsolatja szerint újobban elmentem bátorságossan Felső-Szűcség; onnét estve megindúlván, egész étszaka mentem, által a Szamoson hajnalkor, Eőrig egy embert sem találtam: némettűl való féltekben elfutottak volt a faluk. Onnét Árpástóra mentem, Pekri Lőrincz uram idebe való nerezniczei jobbágya-féléhez, mely is rajtam csudálkozott: hol járok? s elbujtatott málé közé, holott egész nap voltam társommal; azután Balog István uramot hivattam, a ki bizodalmossan beszélgetvén, semmiképen nem biztatott, hogy továbbmehessek, sőt ott is féltett, hogy kézben ne akadjak: mivel igen szoros parancsolatjok vagyon az faluknak, hogy az urak passussok nélkűl való embereket megfogják. Azután azt mondá, hogy Szamos mellett lakó Balog Zsigmond nevő emberséges nemes-ember jött az nap Fejérvárrúl, a ki azt beszéllette, hogy az urak mind Fejérváratt vadnak, a hol tracta van; ha hódolnak-e az Fejedelem hűségére, vagy nem? De a mint az urak elméjét látta, azon vannak, hogy meghódoljanak, — csak két úr még ki nem adta volt elméjét, a szegénység pedég alég várja, hogy bemenjenek. Maros-Vásárhely is azt mondja, ha a Fejedelem bemegyen, megsegétik 700 fegyveres emberrel. Az urak az magok jószágokban nem laknak, az városokra mentek be, Pekri uram Medgyesre ment; — az urak felől jó reménségben lehetni. Teleki Sándor Szebenbe ment Gernyeszegrűl, az udvarbírájának meghadta: mikor az kuruczok odamennek, fejér zászlót tegyék ki; gazdálkodjék, 30 hordó bort is ott hagyott, — ha valamit akarnak rontani, pénzen váltsa meg. A kolozsvári német mind kijött onnét, úgy, hogy többszer be nem megyen. Rabatin Generális ott tekereg az szélekben, de igen

sokat nem hever együtt; nagy hire van, hogy Szebenbe be nem akarják bocsátani. Az székelység is hazament. Én örömest mentem volna tovább, — de lehetetlen volt.

5. Kos Mihályé, 17. Octobris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyei.

Magyar-láposi Szász István nevő hadnagy Erdélybűl kijövén, az ellenségnek bizonyos voltát megértette: Bethlentűl Dés felé fognak indúlni, Bethlehem Ferencz is velek vagyon, nagy pusztítást tesznek, Nagy-Bánya rontására szándékoznak, mivel útjokban vagyunk. Az lápos-vidékiek igen félnek. Nagyságod azért mindjárt küldje Szőcs Jánost, vagy Bóné András komámot vagy 300-ad magával, — magam is hajdúimmal kimegyek, és a dési sereggel; sietni kell, hogy az hirtelen való eruptió miatt a földnépe el ne pusztúljon, és fegyverre ne hányattassék, mivel döhös szándékkal akarják visszafizetni a Betlehen felégettetését. A dolog bizonyos, s nem kétséges.

6. Joannis Pápai, 17. Octobris, ad Tokaj, Stephano Sennyei.

Az mi az szőlők iránt való Nagyságod kévánságát illeti: Urunk ő Nagysága resolvált Nagyságod számára 300 cseber borokot,*) a commissiót el is küldtem. A titulust is már Nagyságod irása szerint reformáltattam.**) A várat itt is Urunk kérette, de nem akarják adni; talám csak tartják magoknak, mint az eladó leány, s azután ugyan megcselekszik. A ráczság ellen feles erő disponáltatott, — azok ellen is Isten boldogítja fegyverünket.

7. Francisci Torday, 20. Octobris, ex Püspöki, ad Stephanum Dobozi.

Szintén most estve érkezett Kolozsvárrúl egy postásom, ki tizennyolczszáz némettel és ráczczal együtt jövén ki, Makónál is együtthált vélek, ki is Hunyadon (Bánffy-Hunyad) túl másfél mérföld, és csak éjjel jő; egész intentuma — az mint értette, — Várad segétségére jőnek, minthogy több 600 em-

---

*) Lapszéli jegyzet:
„*In alijs*: 60 hordó borig való termést."

**) Pápay János t. i. ekkor a fejedelem főtitkárja volt, ő intézé a hivatalos expeditiókat.

bernél Várad ellen obsidióba nem volna. Jenő felől is jött olyan hirem: 300 rácz onnan is jűne, kikre tovább is vigyáztatok. Ezen Kegyelmes Urunk ő Nagyságának szóló levelet vivő embereim alá ne terheltessék egy lovas kocsit adni, hogy annálhamarébb mehessenek oda.

8. Francisci Majos, 29. Octobris, ex Rónaszék, ad Georgium Ramocsaházy.

Annualis conventióm ez:

Készpénz Ung. fl.		140.
Bor cubuli		100.
Búza cub.		40.
Zab cub.		30.
Borsó, lencse, kása egy-egy köböl.		
Vaj cub.		$1^1/_2$.
Méz cub.		1.
Berbécs	nro.	30.
Sajt	librae	100.
Kősó	nro.	500.
Tyúk	nro.	20.
Lúd	nro.	10.
Verő-disznó	nro.	4.

Több conventiókot angaricalis extractussal indilate elküldem. Ezer kősót Kegyelmed parancsolatja szerint Ajtai Mihály uramnak kiadom, — csak vectura iránt legyen jó dispositió, mert ő kegyelme kévánja: Viskre szállétsam; ha szályon, kellene: 9 vagy 10, és így 90 vagy 100 forint reámenne, kormányosok fizetésén kévűl; ott pedég micsoda haszonra fordíthatnám a fákot? Ha szekeren Viskig egy-egy sótúl elkérnek 18 pénzt, ez is mennyi expensa volna. — A mely confiscáltuk szályok találtattak: azokon már azelőtt, most is 20. fél-szályon 1865 kősót expediáltam. Az öreg csiga-kötelek igen megavúltak, annyira, hogy e télen is lehetetlen, subsistálhassunk vélek. Azelőtt Beszterczén vagy Szattmártt csináltattak olyakot. Valahol afféle németektűl maradt szályak találtatnak, confiscálom s leküldem.

9. Samuelis Pap, 29. Octobris, ex Margita, ad Eundem.

Magam fizetése angariatim Rhen. flor. 75., vices-gerensemé Rh. fl. 25, négy hajdúé Rh. fl. 36, angariatim. Minthogy

mindenféle kereskedés cessált: debreczenieknél sóbúl van restantia Ung. fl. 400, készpénz fl. 20. A Regiák szükségesek lesznek, ha Erdélyben a só-aknák felszabadúlnak. Miólta a só Somlyón elkölt, azólta egy szekeret sem látunk.

10. Jacobi Vajda, 30. Octobris, ex Debreczen, ad Eundem.

Diószegrűl irott Kegyelmed levelét vettem; bár ide fordúlt volna, hasznos informatiókot adhattam volna. Debreczeni puskapor-törőket és kötélverőket (kiket örömest Kőrösy György urammal is kifizettük volna, ha pénzünk lett volna) e szerint kell exolválni: A die 30. Julij Anni 1703., usque ad 30. Octobris Kegyelmes Urunk ő Nagysága tábora számára a debreczeni portörők csináltak 37 külő puskaport, — egy kölőben vagyon font 16½; kölőtűl jár fl. 3„ 06. facit Ung. fl. 113„ 22. (Continet libras 610½ a quavis per den. 19. computando, facit fl. 114.) Tőtést csináltanak 3057 csomót, csomójátúl vesznek den. 4., facit Ung. fl. 122„ 28. Bödöskő ment a porhoz font 76½, fontja per den. 34., facit fl. 26„ 01. Summa facit in toto Ung. fl. 261„ 51. Praefectus Vajda Jakab uram fizetett nekiek fl. 20„ 40. Restant fl. 241„ 11. Kötélverők csináltanak a Tiszán levő hídhoz 83 öl vastag kötelet fl. 140. — Mind a két rendbeli restantia teszen in toto Ung. fl. 381„ 11.

11. Joannis Szalay, 30. Octobris, ex Szent-Jób, ad Eundem.

Pro provisoratu Szent-Jobiensi nec instructionem, nec conventionem adhuc habet, — ezeket elvárja. Semmi pénzbeli proventusa nincsen; ott semmi urak számára való szántóföld nincsen, hanem majorságbeli bor 96 kis csöbör termett a szent-jóbi hegyen. Mikor eljőnek conscriptor uraimék, a jószágot eszvegyőjtem, — de assistentia nélkűl félek, hogy magamot is meg ne öljenek és agyon ne verjenek. A szent-jóbiak a korcsmát s mészárszéket magoknak akarják tulajdonítani: azelőtt nem övék volt, hanem a császáré; malom vagyon 3 kőre való. A szent-imreiek is malmot nem engedik elfoglalni, dézsmát sem akarnak adni.

12. Joannis Magos, 30. Octobris, Nagy-Bánya.

Első instructióm volt Tisza-Becsnél maradott sóknak számbavétele és annak bizonyos áron való eladása; de odamenvén, semmit nem találtam, mert akkor gyűlt hajdúság addég azt elhordta s dilapidálta. Második instructióm volt

marmarosi kamara-ispánságra; oda is bemenvén, minthogy Majos János uram egészlen nemes Marmaros vármegyét meghódoltatta: az aknát elfoglalta, maga testvér-öcscsit Majos Ferenczet eskette azon tisztre, — Kegyelmes Urunk nem akarván Majos Jánost kedvetleníteni, abba a tisztbe meghadta. Majos János szállított volt Tisza-Újlakhoz 3000 sót; azokot Urunk parancsolatjábúl confiscáltam, arrúl tartozom ratiocinálni. Nemes Ugocsa vármegyének egyik processusának dézsmása is voltam: arrúl is számot kell adnom. Ideváló harminczadosságra confirmatus lévén Urunktúl: de egyik országbúl másikba szabadosson nem mehetvén a kereskedő rend, semmi haszna nincs. Itt is valami só maradott volt, ennek részét pénzverő-házhoz, mást szüretbez, a többét a táborra elhordák. Az udvarbíróságboz oeconomia nincs; 9 falu van, pénzverőházhoz szolgál. Egy magyar faluba kevés zab volt, egynehány földet szántván, azt bevettettem. A confiscált jószágokbúl sokat praevie eltékozlottak a hadak; a mit találtam, azt csípeltetem. Kővárvidékén volna oeconomia, csak Kővár mienk lehetne. A szüret még egészlen végbe nem menvén, borok számát most meg nem írhatom.

13. Stephani Sennyei, 9. Novembris, in Castris ad Szatthmár.

Recognoscál, hogy debreczeni bíró Dobozi István uram Polgári Gergely által hadak számára administrált 34 aba-dolmányt, per fl. 4„ 50 egyet; 72 pár aba-nadrágot, per fl. 1„ 70 egyet. Melyeknek az ára tészen in summa Ung. fl. 283„ 90, melyet tartozik megadni, a mint meg is adta 26. Novembris coram Stephano Kajdi.

14. Stephani Varatkay, 12. Novembris, ex Kis-Várda, ad Stephanum Sennyei.

Csak ma vettem Nagyságod levelét, (kinn járván inquisitióra Vay László urammal) melyben feles abrakot, lisztet, vágót kéván az táborra. Ezt én lehetetlennek látom: mert egyik processus Tokajnál levő hadaknak élést administrál, az alföldi processus, a ki jobban adhatna, felűlt, és Váradnál vagyon táborban, és absolute — minthogy fegyverrel szolgál — succurrálni élés dolgábúl nem akar; ezen két romlott processusbúl, melynek is harmadrésze kurucznak ment, kellene kitelni, a ki pedég otthonn marad, — vakmerő, szófogadatlan.

Ad interim tamen limitáltam 100 köböl lisztet, 200 köböl abrakot és 50 vágót, de vízi malmok itt nem lévén, hadd adják gabonáúl. Pro assistentia küldjön Nagyságod 16 lovas katonát, a kik executio-pénzt ne vegyenek s szolgabíráktúl függjenek. 15. Novembris irja, hogy az alföldi és szent-mihályi processus Tokajhoz applicáltatott, kettei pedig Kállóhoz és Kis-Várdához, — és így nem látom, hogy teljeséttessem be Nagyságod parancsolatját.

15. Stephani Szász, 12. Novembris, ex Magyar-Lápos, ad Michaëlem Kos.

Ím, küldöttem Kegyelmednek egy német kémet, melyet hozott ki Sárpataki uram Szakmárból, és akarta küldeni Szamos-Újvárra, — valamimódon ide szomszéd falukba küldötte, és onnan egy domokosi ember késérte fizetésért Désig, mely embert fogassa meg Kegyelmed mindjárt. Sárpataki uram is nem Kegyelmes Urunk híve, hanem pribék, — ennek a darab földnek ő kegyelme miá el kell veszni, azért méltó a halálra. A lova annál maradott, a ki megfogta, noha — úgy hallom — hollómezeiek el akarnák vinni.

16. Joannis Sárpataki, 13. Novembris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyei.

Nem hittem, hogy az Urunk gratiáját amplectáló hívek közől csak én legyek olyan, a ki gratia után gyalázatos árestommal mortificáltassam, — holott, tudja Isten, Nagyságodat megudvarlottam volna, a mint első levelemben is insinuáltam, — de mind betegségem, mind szegény társomnak halála, eltemetése eddég nem engedte; most már árestomban levén, anynyivalinkább nem lehet. Ki informatiójábúl kell így szenvednem? adjon számot Isten előtt, holott Kegyelmes Urunknak — minden megmaradott déb-dáb jószágocskájára árváimnak — protectiója ma is kezemnél van. De ám úgy legyen, a mint Nagyságodnak tetszik; hanem praecise azon instálok alázatosson: legyen annyi gratiám, ha magam annyira elvetett, vétkes ember vagyok is, neveletlen öt árváimra nézve ne tartassam árestomban; én fogadom, hogy a városbúl sohova sem megyek, — hadd provideálhassak szegényeknek, ily elromlott állapotomban, élések felől; melyért az árváknak Istene megáldja Nagyságodot. Ha pedég úgy tetszik, én kész vagyok

Kegyelmes Urunkhoz elvitetni magamot, és vétkeimet — ha mivel vádoltatom, — eligazítani. Arra a kevés búzámra méltóztassék Nagyságod protectiót adni, hadd legyen kenyerek szegény árváimnak.

17. Michaëlis Ajtai, 13. Novembris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyei.

A poltura iránt Nagyságod semmi elméjét ki nem adá; Urunk ő Nagysága parancsolt ugyan: miformán legyen? mely is a vasmetsző absentiája miá nem continuáltathatik. Hadd menjen, — tudom, visszajő; de az mint az német váluján híztanak: nehéz nekiek, hogy úgy nem élhetnek. Vagyon irántok bőséges instructióm. Saárpataki in quo praedicamento legyen? tudom, informálta Kos Mihály; brachiuma lévén ő Kegyelmének, az árestomot manuteneálhatja. Az én jurisdictióm pedég az bányászokra extendáltatik, és nem a vitézlő rendre; de ha Nagyságod parancsolja: bevitetem a bányában, és vágja ott a követ. A pénz iránt így informálhatom Nagyságodot: vagyon szoros parancsolatom Kegyelmes Urunktúl, hogy az mely ezüstportékákot, úgymint: gyertyatartókot, koppantókot, sarkantyúkot, tányérokot csináltatok, — a mi pénzecske lenne, avval együtt mentűl hamarébb odavigyem; Nagyságod contrariumot parancsol, — melyéket cselekedjem énkább? itílje meg Nagyságod. Az bányászoknak minden hónak 23-dik napján fizetéseknek kell lenni; az mit ők az bányábúl acquirálnak, ugyanabbúl megyen ki nekiek az fizetés, és ha mi attúl megmaradna, az mehet az ország erszényében; de az elmúlt holnapnak introitusbúl, fizetésektűl egy poltura sem maradott, még adós maradtam 90 vagy 100 forinttal, mely a mostani introitusbúl fizetődik ki. Így, holnap kezdődvén a pénzveréshez, 23. praesentis leszen exolutiójok, a mely is extendáltatik ad minimum 2000 forintokra; — mi marad tőle? megmutatja vége. Ha pedég Nagyságod el akarja vétetni, — álljon gratiájában, ellentartó benne nem leszek; micsoda inconvenientiák jűnek ki a bányák részére? egy holnap múlva experiálni fogja Nagyságod. Ón és glét vagyon 15,000 forintot érő: abban volna az introitus, de senkisem veszi, csak rakásra gyűl. A császár részéről 1562 kősó találtatott, az harminczados keze alatt van. Az elmúlt holnapban csak flor. 2020 obveniált; introitusba

és exitusba semmi fraus nem lehet, a mint a contrascriba szorosson és rendessen repraesentálhatja. Inspectióm pedég hét hónaptúl fogva mire extendáltatik, az experientia és ratio demonstrálja. A négy darab ónnak elvesztése egy szekérrűl lött-é, vagy mindenikrűl? nem tudom. A lámpásokot megcsináltatom. A sóbeli proventust kérje elő Nagyságod az harminczadostúl, mivel én kezemben nem forgott. Urunk ő Nagysága régen parancsolt kállai inspectornak, hogy küldjön 20 mázsa salnitromot, — szigeti harminczadosnak, Maróthy Istvánnak Lengyelországbúl hozosson 3 mázsa büdöskövet; de egyik sem effectuálta. Ha a nem lesz: se puskapor, se töltés ki nem telik innét.

18. Stephani Sennyei, 14. Novembris, ex Castris ad Szatthmár, Joanni Gyulai, suo adjutantio.

Mivel még most sem az üdő, sem az alkalmatosság, sem az dolgoknak circumstantiái nem engedik ezt, hogy Abrukbányárúl hódítsuk Erdélyországát: arra nézve s arra végre ott annyi hadat nem tarthatni; hanem az a vége, hogy azon hasznos helynek conservatiójára és ottvaló lakosoknak ezen elviselhetetlen német igája alól felszabadítására hagyjunk ott elégséges praesidiumot, circiter 200 jó gyalogot, s Gúthy urammal egynehány lovast; a tisztnek a legyen instructiója, hogy a passusokra vigyázván, ellenséget be ne bocsássa, és azon hasznos földet idegen nemzeteknek bírni többé ne engedje. Az aranyokot, ha ezer nehezék leszen is, csak hozza ide Kegyelmed, készpénzűl felváltom, egyért régi mód szerint harmadfél forintot adok; ha hitelbe ide nem adják, addég senkinek ne legyen szabad felváltani. Bágyoni Zsigmond uram annak a földnek főtisztje legyen, Illefalvi Péter pedég zalatnai udvarbíró és ottvaló pénzváltó. A kénesőt, ha felváltanám is, ebben a háborúságos üdőben el nem adhatnám; azért abbúl is Urunknak hasznot tegyen Kegyelmed. Ott mindeneket jó rendben hagyván, Kegyelmed jőjjön ki mentűlhamarébb.

19. Francisci Tordai, 14. Novembris, ex Bihar, ad Stephanum Sennyei.

Eölyűs János uram fogja Nagyságodot informálni voltaképen, minemő haddal vagyok itten. Diószegrűl jött négy zászlóval földnépe, nagyobbrészént kaszások; egyik zászló-

alja, Balog Jánosé, mezei had levén, másik pedég, Lendvay uramé, ki is velem levén, minden ruháját seregeknek elnyerték, magaméval együtt; ruhátlanok levén, készülnek, ki egyfelé, ki másfelé. Ha eloszolnak, magam mindaddég itt leszek, még szélyel nem vernek újoslag; de kéntelenéttetem magamot recipiálnom által az Berettyón, Diószeg felé, hacsak magam kevés hadammal maradok: mert úgy háromszázad magammal többen nem leszünk; ezek is ruhátlanok, mert kepenyegjeket mind elnyerték.

20. Georgij Dolhai, 14. Novembris, ex Huszt, ad Eundem.

Egy olá pap érkezvén a Háromszékrül, Erdélybül, egyik esperestül a másikához: examinálván őtet, oly vélekedésben vagyunk felőle, hogy talám nincsen suspitio nélkül dolga; ilyen okokbúl: 1. Passus nélkül jött. 2. A feleségét, gyermekét elhagyta, s többé hozzájok nem akar menni, állatván, hogy néma a felesége, és néma gyermeket szült. 3. Nem egy nyomon beszél; mert elöszer mondotta, hogy Urunkhoz igyekezik a táborra, most pedég már csak itt akarna maradni, máskínt is idevaló, örsi levén, marmarosi. 4. Egyszer azt mondta, hogy vissza nem akar menni, másfelől olyat is ejtett: ha mit reá akarnánk bízni, és beküldenénk Erdélyben, ő bemenne és eljárna a dologban. Én a papot Nagyságodhoz elköldtem, ha szükséges Urunkhoz küldeni, — jóval jó, ha nem, küldje vissza Nagyságod s tudósítson iránta.

21. et 22. habentur in Latino Extractu, per errorem eo adscriptae. *)

---

*) A latín kivonatok közt is csak az egyik levél van meg, úgymint a következő:

„*Nro 21. Andreae Bóné, 16. Novembris, ex Nagy-Almás, ad eundem.*

Cum Generali Paulo Orosz militiam nostram conjungentes circiter 1000. Siculos aggressi, eosdem totaliter dissipavimus, eorundem Generalem Stephanum Toroczkay, Capitaneos, Ductores, cum 283-bus Captivis ad Principem misimus, deinde ad Bonczidam considentes, Claudiopolitanum commendans, cum Germanica, Hungarica et Rasciana militia ad Campum prodiens, nos obviam iisdem profecti, feliciter cum iis confliximus, et Deo auxiliante eosdem profligavimus, et ultra unum milliare prope Claudiopolim insecuti, fere omnes ad internecionem delevimus. Post conflictum cadavera hostium in unum

23. Mósa László, 16-ta Novembris, ex Somkút, ad eundem.

Ezen órában jöve ki hozzám 3 labancz hajdú Kővárbúl, kiket Urunk hívségére mentést meg is eskettem; tőlök voltaképen végére mentem: igen megfogyatkoztanak mindenféle élés dolgábúl, tűzi-fájok is nincsen; nemhogy borok, de még csak vizek sincsen elegedendő, az minémő kivántatnék. Ha Kos Mihály uram úgy akarta volna, mint én: ma Urunk részérül sokkal jobban volna Kővárnak dolga. Lehetetlen elhallgatnom az Kos uram sarczoltatását, mely elérkezik a német idejében való portiózással. Directióm alatt levő Kővár vidéki öt seregnek semmi quártélyt nem engedett; hogy quártélya ne csonkúljon, azért nem igyekezik a várnak megvételén. Elhitette sok emberrel, hogy ő ezen a földön mind Generálisunk, Fejedelmünk s Kapitányunk, a mint törvényre, Bányra*) vonsza Kővár vidékieket, a ki hallatlan. Sokak és nagyok volnának ellene az panaszok. Urunknak is lesz hírével.

*23.**) Géczy Zsigmond, 17. Novembris, Neosolio, ad Comitem Nicolaum Bercsényi de Székes: Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk ő Nagysága Isten által fegyvert kötött nemes Hasa szabadságáért hadakozó hadainak Fő-Generálisának.*

Ez elmúlt éjjel, éjfél után ideérkezvén szerencséssen: az városban azonnal bebocsátottak bennünket. Hogy Generális Schlik meghallotta Nagyságod méltóságos jelenlétét Zólyomnál: úgy megrettentek itten, (a német hadak), azt beszélték magamnak az radváni szegényemberek, hogy még a sarújokat is reszketéssel vonták fel, és zászlót is hullattak ijedtekben; úgy, hogy három vagy négyszáz katona is felverhette volna őket. Minthogy hallom, s úgy értettem: Generális Schlik succursusért siet, épen most bizonyos embert küldek Körmeczre, megkémeltetni az várost: van-é német benne s az Generális merre szaladott? mivel sietséggel falatozván, csomóban tartván kevés népemet, onnét mely felé illantott? még nem tudhatjuk. Hogy annyivalinkább kitanulhassam jobban az ellenségnek

cumulum curavi comportari, fuitque numerus eorum 568. Ex meo Regimine 7 milites curavi sepeliri, laesos autem habeo 25. Vienna ex Bellico Consilio Szatthmarinum directas Literas omnes intercepimus et ad Principem transmisimus."

*) Igy; Bányára? **) E szám így, kétszer fordúl elő.

jövetelét: szükségesnek gondolnám, kivált ha ellenség nem fogja praepediálni szándékomot, — Körmöcz felé porta-formán elrándulok, és onnét expediálom, ha mind pénzen fogadok is, kémeimet Nitra vármegyében, — hogy annyivalénkább mature tehessen Nagyságod jó dispositiókot az ellenség felől. Minthogy most igen megrettent az egész föld, noha az Nagyságod bölcs itíletin álljon, — de én javallhatom: vagy ezer lóval Ocskay kapitány uramot előreküldeném Léva felé, hogy annyivalénkább tartózkodjék az ellenség. Itten már olyan hír is vagyon, hogy Forgács uram kiszökött volna (Zólyom várából), Gróff Koháry uram beteges volna. Tudom desperáltak, Zólyomban szorúlt németség is! Ha mit hallhatok bizonyosabbat, még ma is genuine mindenekrül tudósítani el nem mulatom. Az itt való főrendek előtt azt merte mondani Schlik, hogy az karja vágattassék el, ha Nagyságod ide el mér jüni. — Isten vezérelje tovább is Nagyságodot szerencsséssen.

24. Francisci Jármi, 17. Novembris, ex Bihar, ad Stephanum Sennyei.

Méltóságos Fejedelem parancsolatjábúl ideérkeztem az ittvaló hadak közé; itt a földnépe nagy confusióban vagyon, az püspöki sánczbúl az hadak kimozdulása iránt, úgyannyira, hogy az itten körülvaló helységek alkalmasint általköltöztek az Berettyón. A mely hadak voltak Torday urammal, igen eloszlottak; a kikkel vagyok is, valóban gyengék. Nem tudom, itt maradjak-é, vagy Püspökiben visszaszálljak? — ha visszamegyek, nehezen subsistálhatok, mivel alég vagyok 600-ad magammal, annak is a gyalogja valóba fegyveretlen. Ideváló helységek már ezután nem fognak oda, hanem ide nekem victualékot praestálni.

25. Michaëlis Kos, 18. Novembris, Nagy-Bánya, ad eundem.

Mósa László bonczidai mezőn lévő táborrúl, 14. praesentis írja nekem, hogy azon a mezőn Urunk hadai, az eddég Kolozsvárnál commorált 700 németek, ráczok és székelyekkel dicsíretessen megharczoltanak, rakatván egy halomban közőlök circiter 600; magunk felekezetibűl is temettenek el eddég 11-et. A székelyek kapitányát Toroczkay Istvánt, és Tóroczkay Mihálynák egy fiát, az harczon elfogták, — Andrásy István uram ő Nagyságát gíresi házától elhozván; mely rabokot Nagysá-

godhoz küldék. Mivel Kolozsvárott igen megkevesedett volt az ellenség, valamely ál-útakon és gyalog-ösvényeken Rabutin Generális odaiktatott be 200 lovas németet és 50 ráczot, — nem vévén eszekbe a portások. Levélhozó ember mondotta, hogy volnának odabe Urunk táborába 15,000-en ; én kételkedem iránta. — Sárpataky iránt mitevő legyek tovább? mert magát, jószágát árestomba tartatom, Nagyságod dispositióját elvárom.

26. Joannis Pápai, 20. Novembris, Tokajnál, ad eundem.

Bercsényi úrnak Zólyomnál Isten szép szerencsét adott. Levén ő Nagysága 2000-ed magával: midőn a német az úr menetelét megértette, Zólyomban, ki az várban, ki az városban szorúlt; — hirtelen reájok ütvén, Schlik bányavárosok felé szaladott, Koháry pedég és Forgács másfelé. 2000 német Zólyomban szorúlt, — de nem levén harmadnapi eleségnél több: eddég elvált dolgok, mert környül voltak véve. Lőcsét feladták, holott is 120 német állott Urunk hívségére. Bártfát most csakhamar valami scholyákok kérték: Urunk engedje szabad praedára, ostrommal megveszik. Mink is (a tokaji tábor) naponként jobban beszorítjuk az ellenséget.

27. Vice-hadnagy Stephani Osvalt, 20. Novembris, ex Rézbánya, ad Joannem Gyulay, Abrukbányán.

Ráczнak reánk gyülekezetét értvén, mind tartottunk tőle; de bezzeg meg is esék: mert a jenei, váradi s aradi rácz eszvegyülvén, öt zászló gyalog, nyolcz lovas, — véletlen, vasárnap reggel megüté városunkot, felperzselé, elvivé s elhajtá marháinkot s kevés javainkot; ember-kárt egynél többet a harczon nem vallottunk, de közőlek ott helyben elesett, sebben is esett egynéhány. Utánok nem mehet a mi hadunk: mert többen 15 lovasnál nem voltunk, a gyalog is kevés volt, — a falukra kiszélyedett volt.

28. Michaëlis Ajtai, 22. Novembris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyei.

Rácz dobok hol legyenek? kerestesse fel Nagyságod. Töltést köldtem 4000-et. Ha csak mindenbül így kezdünk oeconomizálni, hogy csak az készhez nyúlunk, és mást helyébe nem teszünk: minden dologtúl megcsendül az garadunk; úgymint

az keresked̄ő-emberek sehonnét semmit bé nem hoznak, hanem az mit azelőtt behordottanak, azt kihordják. Itt már egy aranyon a két városon egy rosz kovát nem találnánk; posztó, papiros oly szűk lesz, hogy üressen maradunk mindenbűl. Salnitromot küldjenek Kállóbúl 20 mázsát, de nem 108 font legyen egyben, mint eddég, hanem 120, — büdöskövet, mert puskapor menstruatim két s harmadfél mázsa megyen a bányákra. Körmöczbányárúl küldjenek egynehány választóvíznek való üvegeket, mert a nélkül húshagyó keddnél tovább nem dolgozunk; volt hire: Tokajig lehozták volna császár számára, — a városon lesz, ha öszve nem rontották, mint a borhidi hutát. Rontáshoz tudunk, az épétéséhez semmi gondunk; bár csak azt erigáltatjuk vala! Lengyelországbúl kovát is hozának egy ló terhével. A pénz iránt parancsol Nagyságod, interimalis ratiómot elkészétvén, levigyem. Szomorúnak látszik: három holnapi administratióimban ily hamar suspectussá lettem; meglesz az is. Ha az császár ideiben való ratiókot megnézi Nagyságod: annualis proventusa a bányáknak 3000 forintot meg nem halad messze. Tudja meg Nagyságod, hogy soha, se királyok, se császárok azokot a bányákot nem colálhatták, hanem a város, az is annyira épült, hogy 40,000 forint adósságba verte magát; megkenvén valami ministernek a markát, magoknak nagy privilegiumot contrahálván, vetették a bányákot az adóssággal együtt a jámbor császár nyakában. Az én inspectiómban Augustusnak fructusát Urunknak magam vittem le; Septembernek egy póturája több nem volt, a ki a mővesekre és épétésre ment; Octobernek szép fructusa volt; de az míveseknek erogálódott, Ung. fl. 2572,, 71. Ittvaló barátoknak adatott Urunk fl. 300. Strelliusnak fl. 200. Fadgyút az bányákhoz vettenek fl. 300, mivel per annum 75 mázsa olvasztott-fadgyú kévántatik, most ócsóbb és zsirosabb mint tavaszszal. 30 darab báránybőr-béllést Urunk számára actu csinálnak, fl. 120. Rókamál-béléseket fl. 150. Ezeken kivűl véghetetlen requisitumokra a sok expensák. Erkedit tömlöczbe tétettem; szoros hadi regula szerint az akasztófát megérdemli. Sárpatakit absolválta Nagyságod, úgy mindenét is; tudom azt: már az városnak Urunk hívségére való feladása után szökék ki közőlünk Szakmárra.

29. Diószegi Ferencz és Pap Gábor lovas hadnagyok, 23. Novembris, ex Zalaknabánya, et Joannis Hrabovszky, — ad quem? non constat.

Fehérvárrúl jött ki egy Győre János nevő jóforma ès expertus ember, mely már ezelőtt 8 esztendővel Francziára volt, most pedég nagy-sinki székbűl fogadott zsoldos, az szászok kék hajdúk-féle, — mely hiti után vallja ezeket: hogy 19. Novembris ő levén commendérozva Fehérvárrúl az portusi hídhoz, maga alattavaló 20 hajdúval, mely portust most continue 30 gyalog német és 20 hajdu őrzi. Portusnál sánczot csináltak, mind túl s mind innen; az hidat általszakasztották felemelőre, éczakára felvonják az hidot. Fehérvártt nincs több 100 gyalog németnél, az hajdú 240, az melyet oly erőssen tartják, hogy egyet a vārbúl ki nem bocsátják; ha a kuruczot közel hallják vagy látnák: nagy örömmel kiszöknek. Ott az embernek javát mind felnyársolták s felakasztották és meglövődezték, a fehérnépet a várba berekesztették, mesterlegényeket tömlöczre hánták. Maga a portuson mulatván, német kaprál eszveveszett véle, s által akarta koczperddel verni: ő hamarébb kardjával levágta vállát a németnek, és flintájával eljött. Belsa János volt ezen Győre Jánossal Győgyefaluban portára, mely is meghódúlt. Szászvárosbúl bizonyosson kiment gyalog német, Dévárúl is hasonlóképen, Szeben felé, — csak a várban egynéhány maradt. Vaskapu felül Marga véghelybűl is mind elment a német Szebenbe: Szász-Szebesen vagyon, de nem sok; hanem Fonáczy uram serege jöjjön, egyezzünk meg, mert Bereniczke (Branyicska) táján is várnak a tót-váradi kuruczok. Szolgabíró lovait, fegyverét, köntösét elnyerték; 4 selyem- ő (öv) vagyon, pénzen adják, mert kell patkolásra katonának.

30. Andreae Bóné, 27. Novembris, ex Bihar, ad Stephanum Sennyei.

A minapi harczrúl hoztunk holmi nagy német lovakot, de egy sincs úrnak való; azokot is elrontották, már 6—7 forint egynek az ára. Biharra érkezvén, az váradi labanczok kimeneteleket lesemből észrevévén, Alpár nevő pusztafalunál reájok találván: még az gyalogra nem szorítottuk, az lovasokban 10 vagy 12-ig kárt tettünk, de az gyalogja erős helyen levén,

szekerekbűl sánczot csinálván, reggeltűl fogva délig állott velek a harczunk: de erősségekbűl ki nem verhettük. Hadaimbúl négyen megholtanak, lovat is egynehányat ellűttek alólunk. Urunk parancsolatjábúl Bellényesre két seregemet elküldtem, magam itt maradok, mert most is feles rácz eszvegyűlt; indulatjokot s szándékjokot Isten tudja.

31. Georgij Dolhay, 28. Novembris, ex Dolha, ad Stephanum Sennyei.

A katonát elbocsátottam. 18. praesentis Szigeten méltóságos commissio Kajali Pál és Szuhay Márton uramék által terminusban volt. A vár munitiója iránt még Vetésnél Kegyelmes Urunknak megmondottam, Pattyantyús János által is lajstromba elküldtem: ha vagy Lengyelországbúl, vagy máshonnan dispositio nem leszen, itt se salnitrom, se oly portörő alkalmatosság nincsen. Lamare (Le Maire) uram is franczia nyelven Urunknak megírta az vár dolgát, a ki mindeneket perlustrálta a várban. Annonát mindennap őröltet udvarbíró uram. Mák sohul az én jószágomban nincsen.

A zabot, 100 vágó-marhát eddégis administráltuk volna, ha 50,000 kő-sóknak leszállítása nem impediálta volna. A várbeli tisztek között semmi inconvenientiát, haragtartást nem látok. Vice-kapitányom nem régen beteg lévén, az polkoráb (így) látogatására gyakorlatossággal járt.

32. Comitatus Bihariensis, 28. Novembris, ex Debreczen, ad Eundem.

Kegyelmes Urunk Biharvármegye széképétése alkalmatossággal parancsolt három felé: Várad, Somlyó és Szattmár alatt levő alimentatiók praestálása iránt. Mivel pedég mindezek szorosnak láttatnak lenni, és az hadak Várad alatt óránként szaporodnak, és Várad környékén leginkább az helyek elpusztúlnak, — Nagyságodnak alázatossan supplicálunk: ha lehetséges, mást fordétson ezek helyett maga szolgálatjára; s ha pedég nem, keveset reánk limitálván, Nemzetes Pécsi Mihály követ-atyánkfia által: mennyi kenyeret, vágót, menstruatim kell adnunk? tudósítson.

33. Stephani Újlaki, 30. Novembris, ex Fancsika, ad Eundem.

Gyulai Ferencz uram harmadnap alatt 60 vágót, 300 köböl

abrakot, 100 köböl lisztet kéván, de ez egy hólnap alatt sem lesz: mert az magunk vármegyebéli had számára 9 vágót, 30 köböl zabot, 900 kenyeret, két-három hétig sem hajthatom ki, mert nagyobb része az parasztságnak talpasnak ment; az olyan semmit sem ad, a nemesség is táborban vagyon, az sem ád, marmarosi hadat is tartjuk, annak peniglen fizetése vagyon. Marmaros mért semmit sem administrál? az táboron sincsen. Hogy más hadakot is, magunkot is az táborban éléssel tartsuk, lehetetlen dolog. Kérem, ne aggraváltassunk; olyan falukbúl áll Ugocsa, két-három ház vagyon benne.

34. Major Grörgy és Balogh János hadnagyok, sine dato, ex Diószeg, ad Stephanum Sennyei.

Akartuk Nagyságodnak szomorúan tudtára adni, hogy ez mai szombat nap reggelin Várad alatt lévő Tordai uram táborát szélyelverték, levágták, Püspökit felégették, — a melyet szemünkkel láttunk. Ellenségben sok németeket s egyebeket láttunk. Ha segéthet Nagyságod, mentűlhamarébb segétsen.

35. Pauli Száva.

In Extractu Tricesimae Zilatiensi a die 1-ma 8-bris 1703, ad ultimum X-bris inclusive ponit provenisse fl. 10. den. 4, a die vero 1-ma Januarij 1704. ad finem Martij fl. 20. den. 43. *)

36. Stephani Szappanos, 1-ma Decembris, ex Belényes, ad Stephanum Sennyei.

Nagyságod levelébűl értem, hogy azzal vádoltatom, hogy Abrukbányának minden jószágát felpraedáltam, s azzal kijöttem. Vagyon két egész holnapja, hogy sebben estem, ma is sebes vagyok; azt sem tudom: hol vagyon Abrukbánya? Hanem azt tudom, hogy Gúthy István, Szudrisán István, Hátszegi Márton, Fonáczy Mátyás, Jenei Sámuel, ezek mind kapitányságot viseltek nyakokon, még bementek az én hírem nélkűl, — de ott praedálták-é, vagy sem? nem tudom. Az én hajdúimban is ment volt bé 300, annakutánna, mikor már amazok régen benn voltak; azokot is elcsalván Fehérvár alá, mind odavesztették, harminczнál több el nem szaladt bennek. A kik

*) A latín extractusból kiírva: miután a pár sorbúl álló magyar kivonat zavaros és alig olvasható.

jöttek bennek, a mely jószágot hoztanak, elkótyavetyélték, két máriás jutott egy személyre. A kapitányok szélyel-eloszlottak; én kezemet semmire nem vetettem, hanem egy mentét ajándékoztak, a kit Zalaknárúl hoztak, s erdélyi emberé volt. A nevét írja meg Nagyságod, a ki engem vádolt, — abba nem hagyom. Nagyságod számára adtanak egy hegyes-tőrt, ezüstest, egy aranyos kantárt szügyelüstől: azt Gyulai János, Nagyságod adjutantja, bevitette; Urunknak a kit rendeltek, még akkor elvitték. A kik felverték, most is odabe vannak. Íve is úgy ettem, ha más diribolt előmben. Én voltam itt ezen a földön emlékezetben, én őrzöttem az országot, mind német ellen, mind egyéb ellen. — Most Erdélybűl jött hozzám egy ember, a ki azt mondja, hogy Generál Rabutin minden hadait öszvegyűtette, innen Déva felől is az Keresztes-mezeire szállította: vannak háromezeren, parasztsággal együtt, 8 ágyú van vélek; — már mit akar? nem tudjuk.

37. Bárczai Zsigmond, 1. Decembris, ex Kaplyon, ad Eundem.

Nem kicsiny szívem fájdalmával írhatom Nagyságodnak: micsoda confusió esett azon seregekben, melyeket Urunk s Nagyságod parancsolatjábúl be kellett volna az táborra vinnünk; midőn sok haszontalan várakozásunkkal Somlyórúl megindúltunk volna: az első megszállásokrúl, micsoda vakmerőségtűl viseltetvén, az három sereg egyszersmind mellőlünk elszökvén, elmentek, tisztek akaratjok ellen, sőt az magok tiszteire is reátámadván, majd mind megöldesték, annyira elidegenétvén némelyek őket az szatthmári sáncztúl. Az kik mellettünk maradtanak volt két zászlóval: mikor már közeledtünk volna az táborhoz, akarván az szegénységnak is kedvezni, hogy ne romoljanak — azoknak kedvekért szállottunk három faluba; de azok is nem akarván sok szép szavainknak engedelmeskedni, egy éczaka mind, az többire nézve, elszöktenek hazájokban, csak az zászlók és hadnagyok maradtanak. Magam vagy 10-ed magammal itt vagyok; mitevő legyek? nem tudom. Főkapitány Sós János uram kemény parancsolattal a tiszteket utánok küldette, hogy két hét alatt ki-ki az maga seregét öszveszedje, és élete vesztése alatt a táborra bejőjjön.

38. Stephani Maróti, 2-da Decembris, ex Bene, ad Eundem.

Nagyságod parancsolatját az büdöskő és kovák iránt vettem; már egy rendben Lengyelországba Ilvóig (Lemberg) volt emberem: de semmit nem kaphatott. Most más rendben odavannak embereim; ismét másokat küldek, ha hoznak, Nagy-Bányára általszállítom. A Nagyságod sója is lejött volna, de méltóságos commissió benn levén, Urunk számára Vencselőhez szállítottak le vagy hatodfél ezer kősót, — nemsokára odajő az Nagyságodé is.

39. Szappanos István, 3-tia Decembris, ex Belényes, ad Joannem Gyulai.

Hogy az kis-aranyosiaknak feles lovakot hozták el, abba nem kételkedem; mikor a hadak ide kijöttek, a lovakot elosztották s avval elmentek. Mikor a rácz reánk jött ide, mindeszve talám harminczad magammal voltam, de mégis 25 esett el bennek; ha kijűnek, s lovat az én hadaimnál megesmerik: visszadom. Valamennyi kár esik ezen a földön, mind csak én reám kenik; eljűnek együnnen-másonnan, kapitány nevet viselnek, 5, 6, 10, 12 emberek vagyon; jól nyernek, s elébbállanak vele, mind én vagyok a nevezetben: mivel az én hadam legelsőbben hódította meg ezt az országot, — melyet meg is bizonyítok, mert együtt is másutt is elesett már ellenség miatt 200 bennek. Ráczságot mondják, hogy ismét gyülekezik Simándnál; most is eljött volt csak két mélyföldnyire hozzánk, de megsejtette, hogy felesebben vagyunk, csak visszament. Az váradi labanczokban is, halljuk, hogy most jól lesóztanak.

40. Francisci Jármi, 3. Decembris, ex Bihar, ad Stephanum Sennyei.

Újabb Urunk parancsolatját vettem, hogy csak itt Biharon maradjak az hadakkal. Itt már környűlveszszük magunkot jó vigyázás alatt, és hogy ez a vármegye ezen hadak tartására egészlen legyen; kérem azért, Nagyságod parancsoljon: ne húzzák kétfelé idevaló helységeket a szakmári hadak. — Semmi oly ártalmas hírünk nincsen. Hallatik ugyan: Arad felé gyülekeznének a ráczok. Az elmúlt napokban Bóné urammal vagy 200-at váradiak közől megszorítottunk vala Kér nevő falunál, Váradhoz nem messze; erős helyre recipiálván magokot,

semmiképen őket ki nem vehettük. Kár esett mind az két részrűl, de az mienk szenvedhetőbb.

41. Pápai János, 3. Decembris, Tokajnál, ad Eundem.

Méltóságos úr, jó uram! Hogy Nagyságod terhes nyavalyát mégis distraháhassa: pro novella irhatom, most érkezvén mind Méltóságos Bercsényi Miklós, mind pedég Méltóságos Károlyi Sándor uram ő kegyelmek levelei, — Károlyi uram bizonyosson írja, hogy Bajmócznál egy Vingler *) nevő hadnagy az németet s labanczot felvervén, az gyalog németet szélyelverte, s a mi megmaradott volt is közőlek, éczaka hozzája állván, mintegy hat compánia, midőn osztán reggel megviradván, az mieinknek kevés voltát, (mely csak portás volt) meglátta volna: viszont az mienket odahadta, s dolgára ment; de elhiszem, eddég annak is tettek szükségérűl. Schlik pedég az több német hadakkal együtt Slézsiában ment, ki midőn Plathy Sándor urammal beszéllett volna, his formalibus mondotta Plathy uramnak: Ego nunquam credidissem, etc, — mely szók — úgy látom — kétségbenesett ember szavai. A labanczoknak pedég egyrésze mint az csirke szélyelszaladott, egyrésze penig közünkben állott, s csak magok Kohári s Forgács maradtanak. Méltóságos Generális Bercsényi uram Zólyomot obsideálja, Károlyi uram pedég Bajmóczot, hova is mind e két helyekre bizonyosszámú német recipiálván magát, most csakhamar megadják magokot, — aminthogy Károlyi uram már tractában is volt levelének expeditiójakor. Tokaj pedég, úgy látom, csak tartja magát; tovább mit ad Isten? ő szent Felsége titkában vagyon.

42. Abrugybánya városáé, 4. Decembris, ad Eundem.

Nagy félelembe és rettegésben vagyunk, kivált miolta Thoroczkó, és Szent-György városát a német felpraedálván, megégette, (honnan is, ha Gúthy István kapitány elment volna, úgy hiszem, ma is megvolnának azon helyek), mivel ide is szüntelen jő a hír, hogy szegény városunkot is fenyegetik az égetéssel, — könnyen el is követhetik, mivel az katonaság az maga rendelt quártélyában nem contineálja magát: egyik egy felé, másik másfelé jár a praeda után; nem ország kell ezek-

*) Winkler Vilmos, később ezredes.

nek, hanem csak az praeda; a hol meghódoltatják az embereket (minthogy örömest hódolnak), nemhogy azokot osztán protegálnák, hanem elébb-elébb menvén az praedára: magok után hordják az ellenséget, és úgy bánnak az holdoltsággal, mint akarják. Ha az Isten az Nagyságod szívét fel nem indította volna arra, hogy expressus emberét expediálja az hadak rendelésére: mi is úgy jártunk volna már régen, mivel az fehérvári veszedelem után majd mind elszéledtek innen az hadak; igen kevesed magával maradt volt itt Gúthy kapitány, de mihelt adjutant uram ideérkezett, parancsolatjára több hadak jöttek ennek a helynek protegálására; sőt ha ő kegyelme dispositiójához alkalmaztatták volna magokot a hadak, ez a nagy kár és romlás meg nem esett volna. Ha Nagyságod jobban nem provideál ezekrűl a helyekrűl, egészen hamuvá tétetünk, Urunknak jövendőbeli nagy kárára. Már, ha adjutant uram is elmegyen, ezek az gyülevész hadak mind elszélyednek az nyert praedával, és mi az ellenség torkába maradunk. Instálunk azért, Nagyságod úgy provideáljon irántunk, hogy mind magunk, mind gyermekünk ne hányattassunk az reánk fenyegető, életünket vadászó ellenségnek fegyverére.

43. Kodra Máté, 4. Decembris, ex arce Husst, ad Eundem.

Nem derék magyarsága levén, csak deákúl le vagyon írva compendiose. A mi Kegyelmes Urunk fegyvere ne apadjon, hanem szaporodjék, ez a mostani üdő, kit Isten adott érnünk, azt kévánja, kire bizony régen vagyon szükségünk. — Itt most egy kurucz sincs fogva. *)

44. Jacobi Grabarics, ex Diószeg.

Inspectoris Diószegiensis, exinde, 6-ta Decembris ad Geor-

*) „Refert in illo praesidio esse octo decadum hajdonum, ex bonis Principis collectorum, ex quibus medietati panis datur, residuis vero non, decurioni fl. 4, gregario vero fl. 3 menstruatim solvantur. Cum vero eorum uxores et familia ad victualia, aliaque onera subeunda, tum a Comitatus officialibus, tum a locorum judicibus compellantur: parati sunt arma potius statim omnes deponere, quam pro tam exili salario, cum onere contributionis stipendium ipsorum longe excedentis, ulterius sevire, nisi haec res tempestive remedeatur." (Latín kivonatok könyve.)

gium Ramocsaházy vide in latino. *) Búzát négy szőrőn nyomtattatom, és a csűrben csípeltetem; mennyi szórtt búza legyen? nem lévén felmérve, nem tudom. Azon két nagy kazal búzát harmadán is adnám nyomtattatni, senkinek sem kell: régi búza lévén, az egér mind elvesztegette; evvel csak a sertéseket kellene meghizlalni. Zab, árpa itten egy szem sincsen. Korcsmát lehet árulni: itt, Székelyhidon, Pályiban, Létán, Mihályfalván, Vértesen.

45. Kos Mihály, et Balog Péter, Loci Commissarius.

Nagy-Bánya, sub dato 7. Decembris, scribunt ratione quarteriorum, vide in latino. **)

46. Bélteki Tivadar, 7-ma Decembris, ex Gires, ad Stephanum Sennyei.

Erdélybűl, Bonczhidátúl való kijövetelünkkor majd minden kapitányság alatt lévő hadak dispergálódtanak, annyivalinkább az magamé: mivel azok majd többire odavalók voltanak; kiket személy szerint nem tudván, hol laknak? s azért nem is requirálhatván, eszve nem gyűthetem, mert ruhátlanok mód nélkűl már a következendő üdőre. Immár Orosz Pál Generális uram engemet a Somlyó köről levő quártélybúl kiszorítván,

---

*) *„Nro 44. Jacobi Grabarics, 6. Decembris, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházi.*

Habet in cellario in universum vini urnas 1010, pro repletura erogavit urnas nro 20; ad castra Tokajiensia misit urnas nro 228. Comiti Ladislao Csáki resignavit urnas nro 89. Manent proinde adhuc ibi urnae nro 670." (Latín kivonatok könyve).

**) *„Nro 45. Michaëlis Kos et Petri Balog, 7. Decembris, Nagy-Bányae, ad Stephanum Sennyei.*

Isti prior, qua loci commendans, alter vero militiae ibidem existentis commissarius replicant, quod si ipsis vicinos civitati pagos subtraxerit et praecise districtum Kővár pro quarterijs loci militiae assignaverit: non posse eos taliter subsistere; 1-mo. Quia licet 200. hajdones nuper inde ad castra miserit, loco illorum totidem alios servitio Principis et defensione civitatis exigentibus introduxit. 2-do. Quia arci Kővár nunc maxime esset invigilandum, cum constet eos vix aliquid amplius habere de carnibus. 3-tio. Quia districtus ille occasione nuperae a Generali Rabutin factae excursionis, a potiori est desolutus: unde Germani et Rasciani ad minus 5000 pecorum abegere, solum autem eorum sterile, nec panem poterit suffecturum suppeditare." (Latín kivonatok tára.)

Szatthmárnál levő táborra commendérozott. Én Kegyelmes Urunknak híven akarván szolgálni, mellettem lévő kevésszámú hadaimmal elindúltam; de levén még Kővár vidékén kétszáz katonám, Sebesvárnál száz, a Berettyó mellet is feles: azokot eszvegyűtvén, bemegyek, — csak Nagyságod dispositiót tegyen: a hadam ott ne éhezzék.

47. Francisci Darvai, 7-ma, Decembris, ex Sziget, ad eundem.

Juhokot rendelt volt ugyan a nemes vármegye: de berbécseket kövérebbeknek itélvén, azokot hajtatott. Ellős juhok iránt is tavaszszal nem lészen fogyatkozás. Zabot, vágót, ezer kősót Bányára, 50000-et máshová, régi tiszteknek kellett volna kiszállítani; — már ezek reánk maradván, két hét alatt minden confusiókot rendbe kellett vennünk. Már a 25,000 kősót leszállítottuk, a többi is kimegyen, — csak marhájok iránt az útban legyen securitások. Hogy Nagyságod méltóztatott gyenge szerencsémet új tisztemben szerencséltetni, alázatosson köszönöm. Isten a mi Kegyelmes Urunk ő Nagysága dicsőséges fegyverét ezután is tegye diadalmassá minden ellenségin! — Egy telesi ember jött hozzám, azt mondá, hogy beszterczei bíró az commendánssal eszveveszett, és várná csak Urunk hadait, hozzánk állana. Podolya felé, mondják, hogy valami had volna, és Urunk szolgálatjára igyekeznék; ha emberem megjő Lengyelországbúl, Moldovábúl, Erdélybűl, — azonnal tudósítom.

48. Josephi Szent-Györgyi, 9-na Decembris, Ecsedino, ad Georgium Ramocsaházy.

Tizenkét nap múlva vettem Kegyelmed levelét; az olyan posta halálnak jó volna, a ki Szakmárrúl oly későre hozza ide a levelet. Parasztembernek félelme elfogyott, — az én becsületem is megcsonkúlt. Kocsordon lakó egy rosz parasztember, Jakab Tamás nevő, azt meri mondani: még semmitsem vett meg Kegyelmes Urunk, s már parancsolni akar? De Sitéri hadnagygyal megtanítom. Most kevés parasztember van, kinek bora nem volna, mert búzán vötte. Ma küldtem ezer köböl bort a tokaji táborra; marad még kezem alatt 2200 köböl, minthogy már 119 köböl tőtelékre, 9 conventiókra erogálódott. Ebben a jószágban níhánkor költ el hatezer köböl bor is, több is, mikor ideje volt a korcsmáknak. Korcsmák pedég lehetnek:

Gyarmaton, Matolcson, Kocsordon, Báthorban, Nyíregyházán, Király-Daróczon, Börvejbe, Szaniszlón, Vallajon és Gyulajon. Pápai uram írja, hogy Károlyi Sándor (Bercsényi uram előtt járván) az német hadat épen Morváig űzvén, annyira elszélesztette, hogy egy zászlótartó a mieink közől, tizet is elhajtott és széllelvert bennek; Schlik Silézsiában szaladott, Koháry és Forgács Simon pedég Győrbe vették magokot, — Isten annyira elvette szíveket. Schlik szavai magok dolgainak kétségét nyilván bizonyítják. — Eölyűs uram Ecsedhez tartozó czigányokot háborgatja: más vajdákot akar tenni, holott azok örökké ecsedi udvarbíráktúl föggtenek; ha úgy leszen, semmit ide nem dolgoznak, — a ki is nagy kárunkkal leszen.

49. Jármi Ferenczé, 10-ma Decembris, ex Bihar, ad Stephanum Sennyei.

Siriához, hallatik, valami ráczok hogy gyülekeznének; micsoda feltett czélok? csak a jó Isten tudja. Tegnapelőtt Bóné urammal Várad alá voltunk; egyéb munkát véghez nem vihettünk: hanem az vár előtt a serfőzőt egynehány házokkal felégettük, az benne való hajdúságot lecsapdostuk. Itt körőlvaló helységek szélleloszlottak. Az Körösön túlvaló faluk Bellénesshez contribuálnak; az oláságon semmitsem vehetünk, mivel nagyobb része szélleloszlott az hegyekben. Holnapután leszen nemes vármegye győlése Diószegen; ide kell nekiek egészlen, nem Szakmárhoz contribuálni, két rendbeli Urunk parancsolatja szerint.

50. Szudrecsán Istváné, 11-ma Decembris, ex Petrezán, ad Joannem Gyulai.

Mi Gyolgyon levén, tegnap estve késősn jövénk Homoróddra, s ott hálván hallottuk, hogy Zalakna felé valami német tábor jütt volna, és Zalaknát s azon a földen lévő minden falukot megégették a németek. Onnét hajnalban megindúlván, idejöttem vagy 60 katonával; a hír bizonyos, — mi is elmegyünk utánnok, mert a német Fehérvár felé elment, és valamely falukat érünk a német földén Fehérvár s Enyed mellett, — mi is hasonlót cselekeszünk.

51. Joannis Sós, ex Istvándi, 11-ma Decembris, ad Stephanum Sennyei.

Ubi scribit, hogy Bárczi Zsigmondnak, vicéjének, még

Somlyóra járt, — ajtai, gacsalyi, rozsáli, numényi és csáholczi határokrúl 80 boglya szénáját az szakmári táborra hordat, — és pedég, etc, — 52. 53. vide in Latino. *)

54. Varnay Gáspár, 12. Decembris, ex Belényes, ad Georgium Ramocsaházy.

Ez a vidék nem subsistálhat az sok quártélyozó hadaktúl, mely is, hogy a ráczság 18. Novembris felégette Belyénes városát, és minden marháját elhajtotta, (kik közt magamé is 34 volt) az országon végigment, — megszaporodott és itt lakik palánkba, kastély köröl; kiknek mindent subministrálni ez a kenyér nélkül való vidék nem győzi. Udvarbíróskodásnak teljességgel nincsen ideje. Vaskohi hámor pusztán áll, mert a mely faluk Vaskoh körül vadnak: Belényestűl távul három mélyföldnyire lévén, csak élést sem győzik idehordani. A mely búza-asztagok megmaradtak, azokot hadak számára elfoglal-

---

*) E levélnek a latínban bővebb, valamint az 52. és 53. szám alattiaknak a magyarban hiányzó kivonatát itt közöljük a latín után:

„*Nro 51. Joannis Soós, eadem die, ex Istvándi, ad Stephanum Sennyei.*

Scribit Andreas Szilágyi in Vezend 30., Paulum Desőffi totidem jam habere milites congregatos, an cum his ad castra venire, vel plures adhuc debeat congregare? responsum praestolatur; ipse discedet ad Principem, interea ipsius locumtenens Sigismundus Bárczy habebit curam militiae, cui si idonea quarteria non fuerint assignata, cum jam tantopere a castris Szathmariensis sint abalienati militum animi, ut malint militiam deserere, quam ibi tot miserias subire, infallibiliter iterum dispergetur.

Nro 52. Pauli Nagy, eadem die, ex Károly, ad eundem.

Destinatos pro fune conficiendo ad fodinas salis Maramarosienses deserrituro fl. 300 petiit a Samuele Pap, tricesimatore Margitaiensi, sed is reposuit, se plus non habere quam fl. 130, eam etiam pecuniam eo deferendi sibi modum non suppetere, cum jam tantum 5 hajdones manserint in castello. Si melior disciplina instituta non fuerit, solum et unicum eum ibi relinquens.

Nro 53. Ludovici Irházi, 12. Decembris, ex Josipháza, ad Georgium Ramocsaházy.

Sedecim currus vino onerati jam expedivit hesterna die in Gyarmath, habet adhuc copiosa vina sub directione sua, sed qua modalitate, et quorsum sint administranda? decretum illius praestolabitur."

ták. Bágyoni Zsigmond abrugbányai inspector tegnap itt lévén, mondá, hogy arany váltójára sok pénzre volna szüksége; ha ittvaló oeconomia rendessen folyhatott volna, segéthettük volna; de ha csak praedára hagyják, a mint most vagyon, nemsokára elpusztúl, mert a mennyin vannak, mindnyájan csak húznak s vonnak. A szegénység semmivel nem kereskedhetik, Debreczenbül búzát ellenség miá nem hozhat, gyümölcset ki nem vihet, — marha senkinek nem kell, a ki van is, a sok quártélyos megemészti.

55. Bágyoni Zsigmond, 15. Decembris, Abrudbánya, ad Stephanum Sennyei.

A németek s ráczok reáütvén Zalaknabányára, meggyútván, porrá tötte; azonkivűl az Ompolyság mellett tíz falut felégettenek, — mely is esett az ittvaló hadaknak szélel való kóborlások, és nagy szófogadatlanság miatt. Itt senkisem maradott más, hanem adjutant Gyulay János uram; eleget munkálódott rajta, hogy a hadak jó dispositio alatt legyenek, de praeda kedvéért elmentek sok helyeket hódoltatni, — azokot osztán nem oltalmazzák, a német reá megyen, s felégeti. Már csak ez a város maradott hátra: de eztis úgy fenyegetik, hogy nem tudjuk, mely órában reánk ütnek? mert minden bizonynyal nagyon vagyon idevaló szándékok; ha ezt pedég most elpusztítják, egészlen az vidéknek is ebben leszen romlása, soha többé, úgy mint van, helyre nem áll. Kirűl írtam Urunknak is.

56, 57, 58, 59, 60. omnia vide in Latino Extractu. *)

---

*) „*56. Michaëlis Kos, 16. Decembris, Nagy-Bányae, ad Eundem.*

Lápos-vidékiensis homo recte advenit, referens, ad Apahidam advenisse 400 Germanos, et in districtum Beszterczeiensem praeterea alios 200 ivisse, ut armatis hominibus exinde collectis et secum assumptis, hac versus cum majori robore possent excursionem facere. Quare, ne ingens partibus illis inferatur excidium, petit, ut ad minus 2000 bonos milites quocitius eo expediat, qui non praedae inhient, verum hostes aggrediendo profligent.

57. Michaëlis Ajtai, 18. Decembris, Nagy-Bányae, ad Eundem.

Mille florenos ei mittit, plus non habet. Jam 200 centenarios plumbi extradedit, pro quibus si pecuniam dedissent, habuisset bis mille Imperiales. Pro salnitro autem ipse debeat solvere inspectori

61. Pápai János, 20. Decembris, Tokajnál, ad Stephanum Sennyei.

Hogy Nagyságod maga kelletlen s gyötrő vendégét distrahálhassa: új hírűl tudósítom Nagyságodat, — Isten Kegyelmes Urunk ő Nagysága fegyverét annyira boldogította, hogy egész Csalóköz, nemes Pozsony s Nitra vármegyékkel, úgy Nagy-Szombat városa is, Urunk hívségébe vadnak, Schlik pedég maga Pozsonban vagyon, hova Generális Károlyi Sándor

---

Kalloviensi, et ipse vicissim ei solvat precium plumbi hactenus eo transmissi.

58. Jacobi Grabarics, 18. Decembris, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházy.

Intelligit pro commutatione ad rationem Principis aureorum magnam pecuniae summam desiderari Abrukbanyam, se vero de proventu non habere ultra fl. 60, quos etiam pro oeconomicis necessitatibus jam erogavit. Vini sub sua inspectione adhuc existere urnas nro 889., 3½ cartam. Tritici cub. 450.

59. Michaëlis Kos, 20. Decembris, Nagy-Bányae, ad Stephanum Sennyei.

Proxime sub Kővárinum excurrit, volens de traditione arcis cum Michaële Teleki et commendante loci tractare, in quem finem eis misit cum certis punctis literas, ad quas illi replicuerant, se brevi certos homines cum punctis et conditionibus ad ipsam Nagy-Bányam missuros, quod ubi factum fuerit, immediate ei scribit, militiam interea ibi reliquit, ne sub colore armistitii aliquod non putaram eis accidat. In passu Transylvanico etiam curat invigilari sedulo. Paulus Orosz qua de causa Paulum Kaszás ex Transylvania revocaverit, ignorat.

60. Stephani Gúthy, 20. Decembris, ad Paulum Orosz.

Ex literis ipsius gratanter intelligit, ipsum universa in Transylvania ejusque finibus actu existentis et futurae ac post militiae Supremum Generalem declaratum esse; ipse jam fax magnam Regni illius partem ad fidelitatem Principis traduxit, hactenus in civitatibus se continuit, nec ad campum cum exigua militia sua prodire voluit, ne taliter miseram plebem opprimeret; semel contra hostes expeditionem tentare volens, requisiverat Capitaneum Andream Vajó, qui loco sui filium proprium cum 100 equitibus ei miserat, sed hi cum eo concordare non volentes, foede populum illum jam subjugatum depopulati sunt. Cum autem actu ad Miriszló Germani et Rasciani congregentur, Laurentius etiam Pekry cum Valachis nos aggredi intendat: ideo petit, ut certam eamque bonam militiam ad eum quo citius mittat.“ (A latín kivonatok tárából.)

elérkezett; elhiszem, eddég Pozsony városának is elvált dolga. Makovicza várát feladták, — holott is a commendans, alatta lévő németekkel együtt Urunk s a nemes ország szolgálatjára állottanak. Adja Isten, Nagyságod is rövid időn Szatthmárbúl datálhassa leveleit! Kassárúl is tegnapelőtt az németek kijövén zsákmányra: százig valót az gyalogjában lecsapdostanak a mieink; hasonlóképen Morva-szélben valami pórhad gyülvén eszve, azt is Generális Bercsényi uram portási szélyelverték, circiter háromezerig valót.

62. Orosz Pál, 22. Decembris, ex Somlyó, ad Eundem.

Szentai hírek felől vettem Urunk parancsolatját, most pedég Hunyadrúl, melyet in paribus megküldtem. Szakmárt akarná megsegíteni Rabutin: minthogy új esztendő volt a terminusok; azért Nagyságod mindenfelől jó vigyázásban legyen. Eztet nem (kell) siketségre vennünk.

63. Stephani Harsányi, 21. Decembris, ex Bánfi-Hunyad, ad Paulum Orosz.

Való dolog, hogy Kolozsvárhoz érkezett 900 német és 90 rácz, Maros-Vásárhelyre pedég 600 német, elegyes szászokkal. Vajó Zsigmondot onnét kinyomták, engem pedég Tordárúl. Győző István, Barcsús Ferencz hadnagyok, Csorba László zászlótartó itt vannak; mennénk együtt, de elégtelenek vagyunk, több hadat küldjön Kegyelmed. Gubernator (Bánffy György) azt írja: csak két hétig ne adják fel Gyulát, azután ne féljenek, Bethlehen Sámuel is székelyekkel felült.

64. Michaëlis Kos, 22. Decembris, Nagy-Bánya, ad Georgium Dolhay.

Irhatom Kegyelmednek, hogy Generális Rabutin Erdélyből kiindúlt feles némettel, ráczczal, szászszal és magyarral; sok lövő-szerszám levén véle: minden intentiója, hogy Kővárban élést szállítson, és onnét idejövén, Bányát megvegye, s innét Szatthmárhoz menvén, az ottlévő tábort confundálja. Tegnap reggel Dés városát felégette, s egyéb ott körüllevő falukot is; az magunk portásiban is Désnél az németek lecsapdoztanak. Azért Kegyelmed ide éjjel-nappal 200 fegyveres hajdút küldjön, — kölömben se cselekedjék.

65, 66, 67. vide omnia in Latino Extractu. *)

68. Közép-Szólnok vármegyéé, ex Lehe, 27. Decembris, ad Stephanum Sennyei.

Gyulai Ferencz főcommisarius uram levelébűl értjük, hogy menstruatim reánk limitálva volna oralis portio nro 925, equilis portio nro 650; ezt pedég egyik holnapra in natura, másikra in parata pecunia kévánják az hadak, melyek is noha Erdélyre commendérozva vannak: de most is ezerenként, cso-

---

*) *„65. Francisci Darvay, 21. Decembris, ex Sziget, ad Stephanum Sennyei.*

Intellexit ex literis Francisci Gyulai Supremi-Commissarij super miserum illum Comitatum, qui praecise ex 125 possessionibus constaret, limitatos esse menstruatim ad castra administrandos farinae triticae cubuli 1184, avenae cubuli 2058, carnis bubulae libras nro 142,080. Hujus medietatem proxime jam limitavit Comitatus, — sed pro una duntaxat vice haec omnia ruinato Comitatui praestare, tam ob remotam et dificilibus vijs impeditam vecturam, tam ob 50,000 salium lapideorum pro Principe dimissionem, pro cujus effectuatione requiruntur pro expensis ad minus Hung. fl. 14,000, est et erit fere impossibile; taceo pro quolibet mense, cum rudis populus iste sibi firmissime persvasisset, occasione excussi Germanorum jugi, nullum deinceps onus ei foro supportandum. Quare instat pro notabili alleviatione, ut taliter Comitatus iste ad ulteriora etiam Celsissimi Principis Domini Domini ipsorum clementissimi, et totius Regni servitia conservetur. Totum Poloniae Regnum dicitur Sveco adhaesisse, qui Toranum occupavit. Saxo cum 7000, Svecum ubique antecedit, nec vult confligere. Audit prosperos Domini Bercsényij successus. Deus det, ut brevi et Vienna sit eorum.

66. Alexij Donka, 24. Decembris, ex Jod, ad Michaëlem Hidasy.

Quidam sacerdos suis oculis vidit et auribus audivit, quod Capitaneo in Dés existenti quidam bonus amicus clam dixerit: si tantas vires non habet, ut Generali Rabutin cum 16,000 venienti resistere possit, statim fugiat; prouti ubi primum is inde excessit superveniens dictus Generalis quot ibidem Kuruczones fert, omnes ebrios deprehendit, satis multos trucidavit, reliqui Nagy-Bányam versus fugerunt; oppidum Dés Germani exusserunt.

67. Stephani Hudady, 26. Decembris, ex Somlyó, ad Georgium Ramocsaházy.

Proximo ex mandato Principis ad castra Tokaiensia 20 curribus 40 vasa vini, in quibus erant (szedett bor) urnae minores nro 1262, 30 sabellicos saginatos, et alia victualia expedivit. Paulus Orosz licet petat triticum suae curae commissum, absque annuentia tamen illius erogat, prout ipsi placet.“ (A latín kivonatok tárából).

portonként, seregenként rajtunk commorálnak. Hogy ezeknek is, Nagyságod táborára is kiteljék, nem levén (egyebe) szegénységnek kevés búzájánál s máléjánál, melybűl is csakhamar kikopik, azonkévűl Erdélyre menő hadak, mind menőleg mind jövőleg rajtunk élődnek; — azért, ha Nagyságod nem succurrál: végső pusztúlásra hanyatlott vármegyénk ezen terhes improportió miá egészlen elpusztúl, mivel azelőtt is rendes conscriptió szerint nem volt több 24 portánál vármegyénkben. — Nagy executió nélkűl ezeket az szegénységen nem extorqueálhatni.

Nro 69 et 70 vide in Latino. *)

71. Barkóczy Krisztina, 31. Decembris, ex Károly, ad Stephanum Sennyei.

Igen kedvetlen hírek kezdenek folyni az szakmári németek járásárúl. Mivel már a vizek befadtak: ez (t. i. Nagy-Károly) sem sokkal messzebb Medgyesnél, (Aranyos Medgyes), — bizony megrezzentett ezen dolog! Itt a praesidium iránt igen roszúl vagyunk; szüntelen szökik, rettenetes ruhátlan lévén: nem győzi az strázsálást. Ha úgy volnék, mint másszor: magam is jót tennék ruhájokrúl, — de még az magam cselédjét sem ruházhatom, kivált ha az gazda (férje, Károlyi) sokáig távul lesz. Kérem, viseljen gondot reám; néha alég van 10—15 hajdú: ha valami lárma lenne, helyét sem tanálná, nemhogy oltalmazná, — oly

---

*) „*69. Comitatus Interioris-Szólnok, 27. Decembris, ex Retteg, ad Eundem.*

Michaël Kos jubet, ut se congregent et quo citius ad ipsum Nagy-Bányam properent, quod si vicini hostes exitum hujus exiguae et rudis militiae animadverterint: ipso facto eorum uxores, proles, familia trucidabuntur, et eae partes, quae fidelitatem Principis amplexi paratae sunt, abalienabuntur. Quare instant, ut potius dictum Capitaneum Kos cum certo peditatu eo mittat; sic enim et hostes poterunt impedire, ne Kővárinum annonam invehant, et loca subjugata conservare, et totum illum districtum ad fidelitatem amplectendam facile allicere.

70. Pauli Orosz, 29. Decembris, ex Somlyó, ad Eundem.

Andreas Bóné et Paulus Kaszás cum suis cohortibus jam sunt penes ipsum. Literas Generali Rabutin et Betlehen scriptas intercepit et Principi misit. Andreas Vajó Capitaneus heri fecit excursionem sub Claudiopolim, ubi duos ex Rascianis interemit.“ (A latín kivonatok tárából.)

szörnyű rémétést tesznek magok a táborrúl kijött katonák. Ha Kegyelmed más módot fel nem tanál: az rongyosság miá soha meg nem állja. Ha Kegyelmednek tetszenék, jó volna két hétbe változtatni őket; addég ha sanyarogna is, eltűrhetné. Kapitány uram eleget őrizné, de az strázsárúl is elszökik, vagy ha a kútra kimegyen, többszer be nem jő. Ha máskínt nem lehet, tudósítson Kegyelmed, hadd keressek magamnak valahol bátorságosabb nyugodalmot. — Levelem elvégezése után, az mely hajdúk voltak is, mind elszöktek, puszta az kastély, az rémülés mindenfelől nagy; nem örömest szerencséltetem itt magamot. Kegyelmed gratiájábúl elvárom, mi tévő legyek? kevés marhám is kinn lévén. Úgy hallom, Medgyesrűl szekerekkel ment be (a német, Szatmárra) békével.

72. Kengyel Zsigmondé, csehi provisoré, 31. Decembris, ad Eundem, ex Cseh.

Az mely 22 németnek vala az híre, hogy kiszöktenek volna Szatthmárrúl: azokban, Istennek hála, egysem ment el Erdélyben, — mind elverték őket. Egy pedég olyan volt köztök, az melynél császár leveleit és egyéb sok leveleket találtanak nála, kit is levelekkel együtt vittenek Orosz Pál kezéhez; már háromszor járta volna meg ezzel Erdélyt, azt mondotta, és reménkedett azon, hogy őtet vigyék Urunkhoz: nem bánja meg az egész magyarság. Úgy értem, Mósa László árestomba van, — méltán. — Urunk sertése közől nem régen 14 a javában odavesztett. *)

SEQVUNTUR LITERAE ANNI 1704.

75. Bóné Andrásé, 1-ma Januarij, ex Nagyfalu, ad Eundem.

Vagyon olyan parancsolatom, hogy Orosz Pál urammal conjungáljam magamot, és a mely ellenség eszvegyűlt, s annak

---

*) 73. „In tricesima Margitaiensi angaria ultima Anni 1703. obvenere flor. 170. den. 21. Erogati autem sunt flor. 182. den. 50, sub Samuele Pap.

74. In tricesima Károlyiensi eadem angaria ejusdem Anni obvenere flor. 31. den. 78 ½. Erogati vero sunt flor. 21. Manent itaque flor. 10. den. 78 ½. sub Michaële Dombrády.“ (A latín kivonatok tárából; magyarúl nincsenek meg.

indúlása merre lészen, az elében menjek. Már 28-va Decembris megindúltam Erdély felé. Elhitettem magammal, hogy valamint megúnt nép volt az Pharao népe az Isten előtt: olyan megúnt vagyok mind hadastúl Nagyságtok előtt, mert énrólam s hadamrúl soha nincsen emlékezet: ha eszik-é, iszik-é, van-é quártélya? — Várad köröl létemben is, az kit az ellenségtűl kaphattam, azzal élődtem mind hadastúl. — Sebesvárrúl ír nekem 30. Decembris Ugrai György, hogy Vajó uram maga ezerivel Makóba vagyon, Kaszás Pál ezere Egeresen és Polgateleken (Bogártelkén?), Csurullyáé több körölvaló falukon. Almás felé kell nekem általmennem, hogy Vajóval conjungálhassam magamot. Gúti uram a Kököllő mellett Balázsfalvát, a Fejedelem udvarházát felégette, Gróff Pekry Lőrincz és Gábor uramékot, Haller Sámuel uram ő Nagyságát és Jósikák közül egyiket, több főrendekkel együtt, a tűz alatt elfogta. Gubernatornak szóló levelemet e mely embertűl elküldette: Tordánál tovább nem mehetett, azt referálván: Aranyos-széknek nagyobb részét elégette a német, Fehérvár felé nyomúlt vissza, — a mely hadat gyüjtött Bethlem Miklós, azzal megegyezvén, látogatásunkra igyekezik. Gubernator uram is Havasföldbe küldett olá hadakért, vajdához. — Előmbe jő (Vajó) Almás felé, ha előreküldek hozzá vagy négy katonámot.

76. Barkóczy Krisztina, 3. Januarij.

Elég gyámoltalanúl maradtam; ha valami lenne, hirtelen nem is mehetnék: se cselédem se egyéb alkalmatosságom nem lévén; négy gyermekem fekszik himlőbe, szüntelen gesztenyít kér.

77. 78. vide in Latino. *)

---

*) „*Nro 77. Pauli Csernell, eadem, ex Huszt, ad Andream Bay.*

Certas literas in urgentissimo negotio per hosce hajdones ad Generalem Sennyeyum expedivit; quare cum res ipsorum essent valde male constitutae, ideo instat, ut dicti hajdones quo citius cum responso remittantur, summum quippe in mora esset periculum.

Nro 78. Stephani Maróti, 5. Januarij, ad Stephanum Sennyei.

Licet ex Polonia prohibitum sit in Hungariam efferre arma et bello deservientia instrumenta, ille nihilominus cum summa difficultate acquisitas sulphuris 100 libras et 1000 silices jam transmisit Nagy-Bányam, et in Poloniam rursum suos homines expedivit.“ (A latín kivonatok könyvéből.)

79. Michaëlis Ajtai, ad Sennyei, 8. Januarij.

Tizenöt nehezék aranyat választani kell: az olyan kicsinyért választó-házat meg nem indíthatjuk: mert annál több kárt tennénk; csak vizünk lenne, megindíttatom. Pro interim küldhettünk volna aprót, mert abbúl nem lesz több 15-nél csalhatatlanúl, de csak egybe fogom veretni, és magam praesentálni.

80. Hadady István főhadnagy, 10. Januarij, ex Piskolt, Majos Jánosnak.

Én itt bizonyos diószegi futott, véres emberrel beszéltem; a ráczok voltanak mintegy hat—hétszázan, nem többen; Álmosdig üzte a szekereket, onnat mintegy 300 rakott szekereket visszahajtott, két felől az embereket mellettek lőtte s vágta, azután az asszonyokkal hajtatta az szekereket, ökreket, — de akkor azokot nem bántotta. Diószegre bement, ott ett s ivott, a városnak nagy részét felégette; némely részét a praedának Váradon hadta, némelyét elvitte. Ezen ember rácztúl hallotta: hogy soha rácz-Tökölyi annyit nem nyert, mint most. A sánczbeli hadakkal reggeltűl fogva délig veszekedett, de ki nem üzhetík, hanem Váradrúl hoztak álgyúkot: úgy futtak (futottak) a bihari hegyre, — ott az árok mellett vesztek legtöbben, és a bihari templomban: mert száz hajdúnak sem volt egy töltése. Melyhez képest az Istenért kérem Nagyságodat, szóljon Generálisnak: port, glóbist bőven csináltasson s az hadaknak oszsza, mert a nélkül elveszünk; ha a súlyjára jüttünk, késő osztán sütve (így; sietve?). Még azoknak is porok volt: valóban emberkedtek. Én mindaddég megyek, még bizonyost látok és hallok, ha le nem vágnak. — Itt beszéltem részeg katonákkal, kik most jüttek Gencsy (Zsigmond, ezredes) uram kabsiával (így) a feleségéhez, — azok mondják, hogy Gencsy uramot hat kapitányokkal, hat ezer haddal commendírozták a Duna mellett a ráczra.

81. Ejusdem, eadem die, ex Bagomér, ad Stephanum Sennyei.

A sánczbúl a hadakot itt kiverték, és nagyobb része el is hullott; az ország futó-félben van. Félegyházát és Diószegnek nagyobb részét (a német és rácz) megégette, az emberekben sokat levágott, szekereket is sokat hajtott. Az ráczok voltanak ezeren, német pedég csak várbeli volt commendánssal kinn.

Bóné uram elérkezvén, egy váradi magyarok kapitányát elfogta: az vallotta meg, hogy harmadfélezeren mentek a (bihari) sánczra. Az mint értem, Urunk hada is érkeznék Várad felé; én magam itt maradtam, hogy mindeneknek jól végére menvén, Nagyságodat azonnal tudósítsam. Ezek iránt az hadak csendességgel lehetnek.

82. Kos Mihály, Gődén Pál, 12. Januarij, Nagy-Bánya, ad Eundem.

Bóné Andrásné postán Erdélyben küldvén az ura után levelet, (melyet én felszakasztottam), írja, hogy a ráczság Várad környékét felpraedálta, Szent-Imrének, Diószegnek, Biharnak a népét levágta, jószágát mind elhajtotta, a helyeket megégette. Urunktúl megjött a postánk; teljes authoritást és plenipotentiát adott Urunk: kőváriakkal tractába levén, úgy végezzünk, a mint akarunk; azért 14. vagy 15. praesentis belémegyünk. Addég itt kell lennem, míg Kővárnak dolga el nem válik vagy egy felé, vagy másfelé. — Bizonyosson hallottam: Orosz Pál és Bóné András kifordúltanak volna Erdélybűl, — lehet az dologban valami.

83. Uszkay Lászlóé, 16-ta Januarij, ex Sziget, ad Georgium Ramocsaházy.

Mivel Urunk parancsolatjábúl Szakmár vármegyének némely részében, Szamosközön az dézsmának exactiójára rendeltettem volt: kit is alkalmasént véghezvittem, — a mely falukban megmaradhatok, azokbúl lisztűl a dézsmát Szakmár alatt lévő táborban be is hordattam. A pénzbeli proventust Urunk ott jelenlétekor komorník Pázmán Pál uramnak erga quietantiam administráltam. — Ratióim is készen levén, csak tudjam kinek? azonnal beadom.

84. Bay Andrásé, 16. Januarij, Tokajino, ad Georgium Ramocsaházy.

Pápai uram megmondotta, hogy Buday Zsigmond uramnak Kegyelmedtűl dependenter kell lenni, mint szintén Grabarics uramnak. Három pár madarat Fehértóra elküldtem ángyomasszonynak, — abba a lármába sohová sem vitték volt onnét ő Kegyelmét. Jármi Ferencz bátyám elesett bizonyosson. Szegény édes atyámot 28. Octobris Anni 1703. életbe hagyta

Csáky András uram Izmitbe. *) Még magam dolga iránt semmit sem tudok. Ma indulunk Miskolcz felé. Generális Csáky Mihály uram is itt vagyon. Szepesvárát feladták. — Maga öcscsét Bay Istvánt köszönteti.

*85. vide in Latino. **)*

86. Stephani Sennyei, ad Franciscum Sennyei, ex Pacsa, 22. Januarij.

A jesuitákot Kegyelmed küldje Károlyban, és Nagy Pál viseljen gondot reájok tisztességessen mindaddég, még Szakmárnak dolga el nem válik. Az bányai embert, az mely kijött, bocsássa haza.

87. Thoroczkay István, ex Szilágy-Cseh, 30. Januarij, ad Stephanum Sennyei.

Nem kétlem, az Méltóságos Úrnak van értésére: Kegyelmes Urunk parancsolatjábúl praeficiáltattam az erdélyi hadak commendérozására; azért akartam kötelességem szerint az Úrnak udvarlani. Még Somlyóra érkeztem, Orosz Pál beküldette az hadakot, azolta semmi híreket nem hallom, — nem tudván az okát, hogy nem tudósítnak. — Egy Jancsó Simon névő hadnagy, a ki én jobbágyom volt, a kit sokféle latorságáért Tótfaluba megfogtanak volt, mert szegényembereket verte, kötözte, annyira, hogy szerencse, ha közőlek egy meg nem holt; azután 36 forintég sarczoltatta őket, fel is vett benne 12 forintot, hátramaradott részt meghadta: vasárnapra bevigyék; azért kérem az Urat, büntesse meg érdeme szerint. ***)

---

*) Nicomédia török neve. Bay András atyja: Bay Mihály t. i. ott élt még ekkor is, Thökölyvel bujdosásban.

**) *„Nro 85. Joannis Günther, 20. Januarij, Leucsoviae, ad Stephanum Budai.*

Cum subintellexerit commissarium Kők e vivis decessisse, adeoque officium ipsius vacare, praeterea ad rationem regni demittenda et vendenda 200 millia salis lapidum, seque pro obeundo utroque officio idoneum et sufficientem putaret: ideo instat, ut ei, interposito apud Principem suo Patrocinio, alterutrum gratiose conferatur.“ (A latín kivonatok közűl.)

***) *„Nro 88. Extractus bonorum Csehiensium.*

In hoc extractu apponit sequentium Dominorum: Apor, Mikes, Betlehen, Gyulai, Macskási, Toldi, Veselényi, Katona, Klobosiczki, Horváth bona haec ibidem existere tritici acervos 39, continentes geli-

89. Dobozy István, 5. Februarij, ex Debreczen, ad Stephanum Buday, in Szikszó.

Sok hajdú, katona, vásárlás és fegyver-csináltatás színe alatt bejő a városra, itten egy hétig, tovább is ellakik, gazdáját zaklatja, a városon alkalmatlankodik; a kik kihajtani bejöttek, azok is hozzájok hasonlók, — nem hadi embereket, hanem másfélét hurczolnak. Úgy hallatik, a rácz-Tökölÿ secretariusa Belényesben szökött, s beszéllette, hogy a ráczságban veszett el 900; a némettel összeveszvén, a Maroson általköltöztenek. Erdélyben iszonyú pusztítást, öldöklést, égetést teszen a német: a férfigyermekeket is megöli, úgy hallatik. Isten boszúlja meg kegyetlenségét, melyet nemzetünken elkövetnek! Marjába már többet küldtem 4000 kenyernél.*) Böszerményiek Kegyelmed indiscretus hívei lévén, Fogarasit moresre kellene tanítani.**)

91. Barkóczy Krisztina, 6. Februarij, ex Miskolcz, ad Paulum Nagy, in Károly.

Itt az hírek mind jók, a többét magam viszem meg. Az egész Dunán túl való föld fegyverbe költ s Urunk hívségére állott; nem utólsó ember jelentette: csak könnyen van 30,000 emberrel uram (Károlyi). Az Méltóságos kalocsai érsek együtt volt valamely Szent-Miklós (Lébeny-Szent-Miklós) nevő kastélyba Dunán túl Méltóságos Bercsényi urammal s az én urammal. Német uram sem bízta Pozsonba a koronát, hanem elébb állott véle.

---

mas 3980, inseminati tritici cub. 293. tritici in granis cub. 38, avenae in gelimis 252, in granis cub. 69, porcos allodiales 156, decimales 71, vini vasa 25, continentia urnas 665, molendinas 6. Census jobbagionum tall. 59. ex decima flor. 49 ; 70, boves 18, vaccae 8, taurus 1.“ (E levélkivonat a magyarban nem lévén meg, a latínból kelle ideyennünk.)

*) A latín kivonatban: „4 millia panes, pecora et avenam jam expedivit ad ploquadam Varadiensem.“

**) *„Nro 90. Michaëlis Pap, 6. Februarij, ad Munkács, Stephani Sennyei.*

Impositos pro praesidio arcis Szerednye viginti hajdones, non amplius fore ibi necessarios, cum brevi se speret arce Munkacsiensi potiturum, quorum ablegatos pro accorda ineunda recte nunc ad Principem expedivit.“ (Ezen levél csak a latín kivonatok közt lévén meg, onnét pótoljuk itt.)

92. Joannis Pápai, 17. Februarij, ex Miskolcz, ad Stephanum Buday.

Francziaiak érkeztenek, kik is feles murmuránsokat hoztanak; *) abbúl az Kegyelmed hada számára is adat Urunk. A saxo Lengyelországban visszatakarodott, mivel neki is fáj a nyaka: benn lévén már a svecus, a ki is igen keményen zaklatja az országát. Bessenyei uram Szabolcs vármegyei ispányságra promoveáltatván, tőlünk elbúcsúzott.

93. Joannis Günther, 22. Februarij, Lőcsérűl, ad Stephanum Buday.

Pro hic et nunc számadó tisztre (való) nem vagyok, hanem ha két jó paripát szerezhetek: hadi ember leszek. Még 10 hordó borom in sequestro van, igéretbe is volt; kérem, szerezze ki Kegyelmed. Az ezer forintrúl jó tanácsot kedvessen veszem, — bárcsak Urunk tudná, hogy én adtam! A brandeburgiai sézát az saxoniai tiszt magával Lengyelországba vitte, az hat lovat belőle Gróff Csáky Mihály megvette, igen szép gyermeklovak. Az öcsém halála után jószágomat Tokajbúl s Mádrúl igen distrahálták: egy flintámot, négy arany árút, artegleriabeli könyveimet, egyet fl. 12. elvittík; — Nehéz Bálint uram concipiálna egy generale mandatumot és Urunkkal subscribáltatná, hogy mindenemet adják vissza. **)

95. Adami Vay, 23. Februarij, ex Miskolcz, ad Eundem.

Bóné Andrással levő egy jó compánia német, Esze

---

*) A latínban: „Galli proxime advenientes copiosam Principi pecuniam praesentarunt“, etc.

**) *„Nro 94. Stephani Dobozi, 20. et 22. Februarij, ex Debreczino, ad Eundem.*

Pro militia ipsius mittit 500 panes, 50 cub. hordei, 300 ligaturas pulveris pyrij; adhuc sunt 300 librae pulveris, sed plumbum et salnitrum deest. Jaurinum a Domino Esterházi, Strigonium vero a coeco-Bottyán est ploquadatum. Szathmarino in Transylvaniam expediti Sigismundus Gandel et Joannes Pap una cum literis hoc sunt ducti captivi ad Principem, qui dicitur Tibiscum transiturus. Baro Orlai cum numerosis Curuconibus veteranis ex Turcia egressus, certum penes Marusium castrum Branicska dictum a Germanis occupavit. In Transylvania intercepti Domini Kálnoki, Toroczkai et ex Siculis alij, hac ivere ad Principem.“ (A latín kivonatok tárából; magyarban nincs meg.)

Tamás s Móricz (István) Kegyelmed keze alá mennek. Lelkem, bátyám-uram! mi csak elhitettük magunkkal, bizony Kegyelmed hasznos próba és szolgálat nélkül nem leszen. Kegyelmed hadak intertentióját valamint jobbnak iránzza, úgy dirigálja s igazgassa; Urunk is egészlen abban megnyúgodott. Köteleket vitesse el az hidhoz, deszkárúl, szályfárúl gyalog kapitányoknak parancsoljon. Kővár micsoda dispositióval van, Kegyelmed jól végére menjen. *)

97. Pápai János, 24. Februarij, ex Miskolcz, ad Eundem.

Minekutánna Urunk levelét megpecsételték volna: annakutánna jelentette ő Nagysága, hogy a mely kémnél Erdélyben szóló leveleket találtak, és ott vagyon fogva, tudván Kegyelmed: az olyanoknak minemő büntetése szokott lenni, — azért Kegyelmed érdemlett cselekedetéért, másoknak példájára, nyár-

*) E levél latínban sokkal bővebben lévén meg, íme, úgy is közöljük, a magyarban merőben hiányzó 96. sz. alattival együtt:

„Nro 95. Adami Vay, 23. Februarij, ex Miskolcz, ad Eundem.

Una compania Germanorum nunc penes Andream Bóné existens, Thomae Esze et Moriczÿ regimina sub ipsius directionem sunt ordinata. Szegedino potior et melior pars militiae jam ad ipsos transivit, quare habent spem et arce se brevi potituros. Quinqueecclesias assultu occuparunt. Csáktornyam, Légrádinum, et totum intra Muram existentem districtum subjugarunt. Varadinum, et in vicinia duae arces actu sunt in capitulatione. Arcem Siklós dediderunt. Neostadiensia suburbia combusserunt: ex civitate vero illa, ex Potendorff et Pruck Germani egressi, ad Fissemeniensia castra se receperunt. Ad Hamburgum iterato sunt caesi Germani, ex quorum dragoneris plures quam 200 sunt desiderati. Nulli sunt plures praeter eos paucos Germanos, qui ad Fischement subsistunt, et illi etiam a potiori ex famosis Danicis copiis constant. Bavarus Lincium occupavit. Jaurinum est sub arcta ploquada. Dominam Comitissam Bercsénianam Posonio honorifice dimiserunt. Ordódi Moravos iterato profligavit, potior pars eorum aquis hausta interiit. Trenchiniensis civitas est dedita; Agriam Deo auxiliante brevi probabimus. Haec omnia sunt verissima, quae pro nunc sufficiant, expost plura."

„Nro 96. Andreae Clara, 24. Februarij, Kallovia, ad Eundem.

Judici Debreczeniensi jam misit 10 millia plumbeorum globulorum, et brevi adhuc mittet 30 millia, unum vas salnitri et 40 libras sulphuris; ad ploquadum Ungvariensem etiam 30 libras dictis sulphuris, de quo nihil amplius habet. De annona in granis adsunt cub. 1000 frumenti, quod ad molas lubens administraret, si Comitatus Szabolcsensis vecturam suppeditaret."

soltassa fel. Méltóságos Bercsényiné asszonyomot nagy pompával késérték Pozsonbúl Sentére az Úrhoz (t. i. Bercsényihez); a mit a bujdosásában elmúlattak: leszen gondunk reá, hogy kipótoljuk! *)

100. Joannis Pápai, 26. Februarij, ex Miskolcz, ad Eundem.

Jóllehet, parancsolt Urunk: Tárkányi Péter nevő hadnagyot exequáltassa Kegyelmed, a ki is kevély, büszke, embertelen volt, sőt sok rendbeli vele közlött jóakaratomot, — midőn Urunk hűségére mentem volna, házomra reámenvén, ládáim felverésével s jószágim distractiójával jutalmaztatta meg; mindazáltal, emberek levén, kérem, még felesége s több katona baráti Urunkot megkereshetik, dolgát addég suspendálja.

101. Dobozi Istváné, 26. Februarij, Debreczen, ad Eundem.

Vay László uram Bonczidátúl ír: hogyha a munitiókkal érkeznének, nem soká meghajolna Kolozsvár; 6 jó katona onnét jött hozzájok. Az öreg Telekinét, Teleki Mihálynét, Vay Lászlónét Görgénbűl feles szekereken, gyermekeivel együtt Szebenbe vitette Generál Rabutin. — Bóné uram Várad alá csapván, magok és lovaik közől egynehány odamaradott. Bécs köről való nagy harcznak foly az híre, de irásbúl mégeddég nem olvastam.

---

*) A 98. és 99. számú levél a magyar kivonatok közül ismét hiányozván, a latínból pótoljuk:

„*Nro 98. Michaëlis Teleki, eadem, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Globos et pulveres pyrios Kővárino ei nequit submittere, quia et ipse similium penuriam experitur. Socer ipsius Stephanus Toroczkai cum numerosis copiis subsistit ad Bonczidam, quo audito, qui Germani Cibinio egressi fuerant, iterum eodem sunt reversi."

„*Nro 99. Pauli Gődén, 25. Februarij, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Cum in castello Medgyesiensi et in mola Berencsiensi copiosum existeret frumentum, illudque Germani Szatthmarinum avehere niterentur, prouti heri expurgatis in Gombás vijs, satis multi fuerunt: ex eo ille certos hajdones ad dictum castellum misit, rogando, ut et ipse hostibus invigilando vires suos conjungat, quidam enim profugus hajdo ex Szatthmar narrat, pro certo Germanos cum 6 tormentulis eruptionem parare, vel Medgyesinum vel plane Nagy-Bányam."

102. Stephani Buday, ad Principem, ex Károly, 27. Februarij.

Az eloszlott hadak ma is csak gyűlnek — oszolnak; részében némely tisztek okai; ennek Nagyságod és az ország kevés hasznát veszi. Fáy uramot is magát hadták. Ha ezek német executióval nem compelláltatnak, vagy nem amoveáltatnak, mások succedálván helyekben, — kevés jót várhatunk tőlek. Gyalog kapitányoknak Nagyságod parancsolatit elküldtem; de azok is nem erre, hanem Medgyes felé nyomakodnak, a boros helyekre, eo sub praetextu, hogy az német Nagy-Bánya alá igyekeznék. Elszaladott lovas kapitányok közől kik hol legyenek? semmi bizonyos híreket nem hallom. Tegnapelőtt portásokot küldvén, Lantos László főhadnagynak is ordert küldtem maga strázsamesterétűl Teremre: de el nem ment, — tegnap izent, hogy beteg; az üdő alatt Géresre menvén, érte küldtem, de nemhogy béjött volna, inkább fegyverkezett. Behozták, s vasba verettem; — ha ő ott lett volna katonáival: minthogy a német kinn volt, talám szerencséssen jártak volna. Mi tevő legyek véle? elvárom. — Ezeknek az ellenség nem kell, csak a falukon való istentelen huzás-vonás, praedálás, — egymást is fosztogatja. Tárkányi nemsokára kezemben akad; Nagyságod parancsolatját követem iránta. Adta volna Isten, Nagyságod akárhová expediált volna, nem ide; mert semmi jót nem vihetek véghez, kiért csak meg nem bolondúlok, — ha azelőtt is igen kevés eszem volt! Kliklsperg Generálnak elébb nem írhatok, hanem az mikor valamely hadak öszvegyűlnek, nem akarván magamot suspicióba hoznom. — Hadibíró héával is vagyok. *)

*) *„Nro 103. Ladislai Ibrányi, eadem, ex Jánosi, ad Stephanum Buday.*

Insinuatum se cum certis suis cohortibus jam usque ad dictum pagum pervenisse, plures adhuc copias eum subsequi, has an debeat expectare, vel vero iter suum ex quo accelerare? genuinam de omnibus ipsius praestolatur dispositionem."

„Nro 104. Stephani Buday, 27. Februarij, ex Károly, ad Paulum Gődény.

Quod Medgyesino Germani Szatthmarienses annonam abstulerint, malefactum. Hajdones suos prius et plures ad id impediendum debuisset eo mittere. Ipse libenter juvaret, sed defectu pontis nullibi

105. Szintay István, egyik mezei lovas-seregnek főhadnagya, ex Szinér-Váralja, 28. Februarij, ad Paulum Gődén.

Én örömest itt a hegyen megmaradtam volna az ellenségnek szemeláttára is: de itt a hegyen lévő Zákó Mihály házában találtanak katonáim Szattmárra szóló egy csomó német leveleket, — circiter 35 vagy 36.Háznál lévő Kovács Györgyet elviszem Urunkhoz, levelekkel együtt, ki is sok exceptióval élt. — azután maga fiával Kovács Ferenczczel akarván bizonítani: miképen akadott kezéhez az fia keze által; vas-villával vetette volna ki a szénábúl. De azt erős hittel megeskettük: simpliciter tagadja; tanácsolnám azért: Zákó Mihály detentióba lenne addég. Azonban Kún István nevő ember is, Kovács György veje, benn van most ott Bányán; arra is kell vigyáztatni, — nem tudja az ember, kinek higyjen; sok a hamis ember; Gyenge György mondja: hat ágyúval készűl a német Bánya alá.

106. Gődén Pál, 28. Februarij, Nagy-Bánya, ad Stephanum Buday.

1-mo. Egy szürke barát fráter három héttűl fogvást éczaka az hostátban majorokban szokott hálni, a város köről éczakán gyakran jár. Dés városa felverésekor két éczaka, seregek, melyeket várt maga vigyázásával, a majorba mentek hozzá, melyeket senki nem tudja, micsoda emberek voltak? Nem régen a város köről jártában nem igaz útrúl két lovas ment a majorba utánna: azt sem tudja senki, micsoda emberek? — noha mind a városi, mind a hostáti strázsák látták; meg is akarták ölni a strázsák, de én nem engedtem, hanem kezembe akadván, árestomba tettem. 2-do. Vasban van itt egy madarászi olá ember, a ki a szakmári várbeliek hódoltató, élés eránt leveleket hordozott. 3-tio. Egy felső-bányai harminczados, Meszlényi nevő,

---

Szamosium transire. Proxime propius se collocavit, tantum ei globulos et pulveres pyrios in copia suppeditet. Interea ipse sedule invigilet, quia vix si Germani eo non aggredientur. Qui in Civitate sunt, clam Germanis addicti, nolentes tempore necessitatis insurgere, tales curet capi et incarcerari ad ulteriorem Principis dispositionem." (A magyarban e két levél is hiányzik.)

etc. (a szavait másutt leírva vide.) *) 4-to. Vagyon egy váraljai ember, kinek rejtekében sok leveleket találtak, melyeket Urunkhoz vittek: de a rejtegető embernek társát hozzám hozták. Ezekkel mi tevő legyek? az Úr méltóságos parancsolatját elvárom. — Medgyest a németek felverték; sok búzát, bort, káposztát, mézet vittenek. Ide való elkészült szándékok való, — de nem félünk tőlök, megpróbáljuk, hogy fordúlnak vissza!

107. Darvay Ferencz, ex Vajnág, 1-ma Martij, ad Stephanum Buday.

Most jövén emberem Ilyvórúl, bizonyosson hozta, hogy a megholt királynak (Sobiesky) nagyobbik s kissebbik fiait Jakobot és Constantiust a saxo elfogatta odafel, az hol a bavarus jószágot adott volt Jakabnak, és küldte ad perpetuos carceres Saxoniában, — melyet igen nehezen szenvedvén az egész lengyelség (még jóakarói is a saxónak), egészen megegyeztek a saxónok elfogyatásában a svecussal, ki is már jő ellene Javoró felé. Alexandert pedég most Varsaván megakarják koronázni. Sztriji sztarozta nekem megizente (nem igen (írhatván meg) levélben a híreket), hogy Lengyelországbúl semmiféle nemzettűl ne féljünk, rettenetes indulattal van az egész lengyelség, az király fiai casusokot vindicálni igyekező szándékban. A saxó segétséget kérő s a török hadat denuntiáló követjeket az musqva, üdőt vonogatván, az határnál beljebb nem bocsátja. Két emberem van Szaniszló felé, ha mit hoznak, azonnal tudósítom. Az élés megyen éjjel-nappal, minden marhájok eláll, nem lévén sem széna, se fű. A mi lovasaink ex parte comitatus 300, hajdu is 150, Bányán is 150. A (huszti) dominiumnak kellett volna adni 150 hajdút. Mi eleget fegyverezzük őket, a kinek volt is, elszedték: de a portio igen elfogyatta volt a fegyvereket, egyéb substantiájokkal együtt. Técsi (técsői?) Almási vice-kapitány 6 jobbágyomot megfogatta.

---

*) A latín kivonatban:

„3-tio. Tricesimatorem Felső-Bányaiensem, nomine Meszlényi, qui sequentia proba contra Principem protulit, dicendo: Caesarem habere plures porcorum custodes, quam Rakoczium milites: meretricis filius est, qui Rakoczium amat; unum sclopetum suum pro omnibus Kuruconibus non daret."

Hogy Isten Egret Urunk kezihez adta, értem, — adja Isten Szatthmárt s Bícset is; s hozza Isten Urunkot ide az önnep után! *)

---

*) A 108., 109. és 110. számok alatti következő levelek csak a latín kivonatok közt fordúlnak elő; úgymint:

„*Nro 108. Martini Venes, eadem, ad Eundem.*

Notificat, se cum sua Germanica equestri compania comparuisse, sed nec ad Majtíny ob destructos pontes, nec ad Domahidam ob defectum commodarum navium transire posse, quare expetit illius ordines, quid facto opus."

„*Nro 109. Stephani Toroczkai, eadem, ex Tövis, ad Eundem.*

Comes Ladislaus Csáky ad Bonczidam subsistit invigilatque Claudiopoli. Ipse autem cum Capitaneo Ladislao Vaji et Paulo Kaszás acceptis a Domino Orlai literis, ut secum eo conjungat, dum eo progrederetur, interea 27. Februarij B. Tis (Baron de Tige) praefatum Orlai aggressus acrem conflictum iniit, stetissetque a parte ipsius victoriam, si per certum vadum transire potuisset Marusium, verum et hajdonibus ex Turcia egressis rem strenue gerentibus, et ipso dein tempore superveniente dictus Tis cum pudore multis suorum amissis recedere est coactus. Imo si Michaël Koss aliquoties ab ipso requisitus in Bonczida non remansisset, sed se cum iis conjunxisset, omnes Germanos facile excludere vel delere potuissent. Militia illa omnis quae ex Turcia venit ei jam adhaeserat, sed audita dicti Koss absentia, iterum alio discessit: occasionem hanc tam opportunam hostes debendi nunc neglectam merito soli Koss esse adscribendam. Ibi fere tot sunt officiales quod milites. Ille Beszterczino, Betlehenio, Szamos-Újvarino passus et portas jam commode praecluserat, sed suprafatus Koss haec omnia destruxit. Hinc cum Comite Csáki aliter Domino Orlai, aliter Michaël Koss, aliter ipse etiam diverso modo negotia disponant, et res ordinent, necessaria confusio sequitur: adeoque praeter depraedationes et populationes locorum, nihil aliud videntur habere pro scopo. Ipse paratus etiam a minimo dependere, dummodo publicum bonum et Principis sui servitium promoveatur."

„*Nro 110. Comes Ladislaus Csáki, 3. Martij, ex Bonczida, ad Eundem.*

Instat pro capto ob blasphemias aliaque scelera ductoris sui Tasnádiensis fratre velit eidem intuitu ipsius pro hac vice gratiam impertiri, ut eo totaliter eliberato, militia ipsius pro bono publico augeatur."

111. Ladislai Sallér et Francisci Sáághy, 4-ta Martij, ex Arce Felső-Lindva, ad duos Perillustres Dominos Dicasterij Ginsiensis Consiliarios, Regede. (Puto est idem ac Reckenspurg.)

Rakicsáni jószágot conscribálva elvégeztük, lindvaiban is alkalmasint progrediáltunk: de lendvai várnak megvétele iránt való fáradságos szorgalmatosságunk retardálta a conscriptiót. Minekutánna Tótságra érkeztünk volna, 24. Februarij az ifiu úr (b. Szápáry Miklós?) tiszttartóját mesterségessen ordinanczra kérettük hozzánk, — megérkezvén, Méltóságos Fejedelem hívségére, értekezvén tűle de modalitate: miként mehetnénk be az várba embereink kára nélkűl? ő mutatott módot az bemenetelben bizonyos ablakokon és árnyékszéken, az ifiú úr részére; maga esmét bement, felesége s gyermeke a várba levén. Azon tiszttartó biztatására circiter 300 tótot és 30 lovast eszveszedtünk, kalaúzúl vévén magunknak az ifiú úr sáfárját, a ki is már praevie hütös volt, és bizonyos más két polgárt, a kik azelőtt két héttel az várbeli hajdúk voltak. 26. Februarij alája menvén a várnak, commandéroztunk 60 legént azon ablakok felé lajtorjákkal, magunk pedég az több emberekkel az kapu felé lármát csináltunk, hogy annyivalisénkább impediálván őket, vigyázattalanabbúl legyenek azon ablakok felé. Derekassan lőttek hozzánk, többet száznál taraczkokkal, seregbontókkal, szakálosokkal, — de estve levén az idő, mintegy 10 óra tájban, egy ember kárt sem vallottunk, noha tartott tovább három egész óránál az lármánk s hozzánk való lövöldezések. Mindazáltal az megírt ablakok és árnyékszék felé levő embereink, — roszak levén az kalaúzok, — midőn már a lajtorjákot feltámasztották volna, észrevevén az németek, minthogy nem azon ablakokhoz, a hová kellett volna, vezettettenek, elpuskázták őket; — ugyanott sem maradt egy emberünk is. A minthogy másnap mindjárást az várban lévő tiszte Nádasdi Ferencz uramnak az német commendanttal bejutának Regedében, informálván az történt dolgokrúl ő Nagyságát s a regedei commendantot, mely leveleket intercipiálván, inclusive megküldtük Kegyelmeteknek. Alámenvén azon actusunk után Rakicsánban, conscriptiónak continuatiójára, tettünk oly dispositiót, hogy szüntelen impediáltassanak az várbeli németek, — mely impeditiónk miatt való nyughatatlanságok az németeket inditották

arra, hogy kiírtak az várbeli magyar és német tisztek, cohortálván bennünket ad accordalem traditionem, feltévén bizonyos punctumokot, a kik közt az is volt, hogy az tractára készek volnának ugyan, csak engedtessék meg, hogy praevie Regedébe hírt adván, váloszok jőjjön; — azt mi meg nem engedtük, tartván csalárdságoktúl; arra ő is az izente: valamég egy csepp vér leszen benne, fel nem adja az várat, — a ki volt 3 Martij. Mi is csak arra nézve katonákot küldtünk vár alá. Másnap reggel hozzánk küldtek lindvai plebanust az németek, cedálván már az Regedében való híradások iránt tett kivánságoknak, bizonyos három punctumokkal: 1-mo. Hogy őket ereszszük el minden háborgatás nélkűi, magok fegyverekkel s partékájokkal. 2-do. Az urasága jószágát ne ruinálјuk. 3-tio. Gréczbűl adott 3000 ón-glóbist és másfél tonna port vihessék el. Erre mink nem hajolván, tandem ők is reáállván, ma 3 óra tájban a várat feladták. A hely erős, csak ember legyen benne. Taraczk öreg vagyon 6, seregbontó 4, szakálos 80. Most őrségi hajduk vannak itt, — de rosz, fejes, szófogadatlan nép. Ízibe dispositiót tegyen Kegyelmetek. Most hozák hírűl: 500 dragonyos van Regedénél, valahová kicsap. Dobrárúl is jött egy lovas posta, referálván, hogy Gróff Leuchan írt odavaló porkolábnak: ha a vár ő Felsége hívségében meg nem marad, ellene jű, — s minduntalan igyekeznek által a németek. Azért, hogy a kit ma nyertünk, holnap el ne veszejtsük: jó serius embert, jó hajdúsággal kell ide köldeni.

112. Francisci Darvai, 4-ta Martij, ex Huszt, ad Stephanum Buday.

Lengyelországbúl mostan érkezvén emberünk, ezeket hozta: 50,000 tatár készűl a saxó mellé, melynek eleiben ment haddal Potoczky uram, ad resistendum. A svéd, a lengyel Respublicának kimondotta, hogy ő a kozáknak és a saxónak megfelel: csak a Republica musqvával való dolgát componálja; a minthogy el is küldött nagy solennis legatiót a musqvához; de, hogy ideki való, vagy Erdélyre való intentiója volna? — olyat senki nem hoz.

113. Szepesi János, 4-ta Martij, ex Castris ad Mező-Köresd positis, ad Eundem.

Negyed napja, miolta Urunk szép haddal és szép lövő-

szerszámokkal Miskolczrúl megindúlt, az alkalmatlan üdő miatt itt subsistált, holnap Eger alá fog nyomúlni. Méltóságos Bercsényi uram eddég még Szeredben volt, Károlyi uram pedéglen szép progressussal és szerencsével Austriában vagyon. Az bavarus, miolta Linczet megvette, ott volt, nagy apparatussal, — vagyon 150 álgyú véle; az mint írják, Bécs felé nyomúl.

114. Dobozi Istváné, 5-ta Martij, Debreczen, ad Eundem.

Töltést küldtem 1200 csomót; Szegedi nevő, Szőcs János uram hadnagya, hogy már a hadakat kihajtsa, itt van, éjjelnappal eszik-iszik s veszekedik, — maga is olyan, mint az hada, magát sem küldhetem ki, nemhogy mást vinne magával. Borbélyt örömest küldek vala: de mindeniknek a háza tele sebessel, azonkévűl is rettenetes sok széllel a városon, — azokot is alig győzik; kettő ismét a szakmári sánczbúl szaladott, ingyen az ősztűl fogva ott szolgált, minden eszközek ott veszett; hacsak kötözve nem küldjük: arra nézve sem akarnak menni. — Toroczkay uram meghódoltatta Tordát, Enyedet, kinek is Földváry nevő kapitányát Urunkhoz viszik most itt által. Onnan Fejérvár alá indúltak, az útban Orlai urammal ő Nagyságával conjungálták magokot, — úgy hiszem, az is eddég megadta magát. Német compánia Kegyelmedhez megyen; valóba volna itt szükség reá váradiak ellen, kik is igen felesednek s magoknak nagy szivet vettek. A fiamot már elbocsátottam.

115. Szarka Zsigmondé, 6-ta Martij, ex Csáktornya, ad Alexandrum Károlyi.

Mivel általláttuk, hogy az horvátországiaktúl hajlandóság semmi úttal nem lehet: szükséges itt Muraközben az hadak corpusának lenni; mivel pedég már az ittvaló szegénység az provisióbúl kifogyott: az hadak itt sokára nem subsistálhatnak; Alsó-Lindván, a ki távulyabb van ellenség földétűl, profiantkemenczéket kell csináltatni. *)

---

*) A következő 116., 117. és 118. számú levelek csak latín kivonatban vannak meg. Úgymint:

„*Nro 116. Michaëlis Kazai, 7-ma Martij, Ginsio, ad Eundem.*

Apud Joannem Hevenesy Rh. flor. ter mille paratae invenit, de residuis procurandis adlaborat Camerale Dicasterium, sed non est

119. Dobozi István, 12-ma Martij, Debreczen, ad Stephanum Buday.

Bizonynyal elhiheti Kegyelmed: ezen a földön járó s jövő s ingyenélőktűl egy szempillantáség való nyugodalmunk nincs; — az váradi ploquadát nagy részént nékünk kell tartani, most is oda van 36 szekerünk éléssel. A másik estve bizonyossan hozták Bóné uramnak, hogy a ráczság erőssen gyűl Jenőhez, — azon felettébb nagy consternatióban estünk: mert az igyenyessen a mi veszedelmünkre siet. Bóné uram hada csak hírét hallván is szerivel annak, bizonyosson széllelfut előtte. Deák Ferencz és Bakó Szólnokon alúl a Tisza mellett qvártélyoznak; — summa rei: mi csak roszúl vagyunk, az egy jó Isten tarthat meg bennünket, máskint emberek közől senkinek semmi gondja nincs reánk; csak elvennék, ha adhatnánk, — de nem gondolnak megmaradásunkrúl. Látván az dolgoknak felfordúlását: azt sem tudom, hányadán vagyok. Mónai Pált Tokajba küldtem porért s glóbisért. Kegyelmed sógora is Lázár Tamás ezen ment el Urunkhoz. Maholnap azt hallja Kegyelmed: oda Debreczen! Az asszonynak egy ládáját Újhelybe köldtem volt, de

---

certum; quare si completae non fuerint sex mille fl. pro exolutione Polonorum; an debeat levare praestolabitur intimationem Thomae Nádasdi, bona mobilia justo mediante investigavit, sed nihil speciale invenit praeter 1 chlamidem, 1 tunicam, scutellas et orbes stanneos. Felső-Lindva esse iis deditum, certum est, ubi etiam dictus Nádasdi habet sua bona."

„*Nro 117. Andreae Bóné, ex Kis-Marja, 7-ma Martij, ad Dominum Stephanum Buday.*

Desideratam Germanorum equitum companiam jam pridem ad eum expedivit. Ille non habet penes se aliam militiam, quam suum regimen, 40 Germanos et vagabundos aliquot hajdones. Rasciani denuo dicuntur congregari ad Arad. Cum autem comitatus Bihariensis desolatus, militiam ibi subsistentem nequeat intertenere, et hactenus a potiori Civitas Debreczen ea intertenerit; quare si eum ab iis avulserit, militia illa dispergetur, de periculo non respondebit."

„*Nro 118. Sigismundi Bessenyei, 8-va Martij, ad Eundem.*

Potior pars Comitatus Szabolcsensis incolarum equos habentium castrena militia nomen dedit, pedestris vero domi relicta inermis nobilitas nil aliud, quam confusionem in castris causabit. Ipse cum altero vice-comite Stephani Varatkay domi manebit, opera enim llorum requiretur, ad disjiciendam Kalloviam et Tokajinum."

az rosz hírekre nézve vásárosok is visszajövén, azt is visszahozák. *)

121. Dobozi Istváné, 14. Martij, Debreczen, ad Stephanum Buday.

A város köld hadai számára 200 köböl abrakot. — Toroczkay és Gróff Csáky László uramék Erdélybűl írnak, hogy Orlai uram hadaira a német reáment volt: de két kapitány és egynehány gregarius elesvén, visszanyomúlt Szász-Sebesben. Urunk Eger alatt vagyon, hétfőn kemény viadal volt, kapitány Györki Ádám elesett. Generális Bercsényi uram Gyöngyösre Urunkhoz lejön. Az fiam sem kinn, sem benn; az innepre Urunkhoz megyek. Ha lehet, fiscalis hegyaljai szőlőkbűl per modum grationalist szerezzen nekem tarczali hegyen; ha pedég arra érdemem nem volna: mintegy magának, — nekem osztán illendő árán engedje ide. 600 csomó töltést s egy általag bort is küldtem. **)

---

*) A 120. számú kivonat magyarúl nincs meg, latínúl így következik:

„*Nro 120. Petri Debreczeni, 13-tia Martij, ex Somlyó, ad Eundem.*

Certum exploratorem propria pecunia conductum Varadinum versus miserat, qui redux pro certo retulit, Varadienses equestris ordinis 5 cohortes cum numeroso peditatu putare versus Somlyó excursionem, et licet passus Rév dictus arboribus desertis sit exclusus versus Tóti, nihilominus per planiciem volunt probare irruptionem."

**) A 122. és 123. levél magyarúl ismét nincs meg, latínúl igy szólanak:

„*Nro 122. Michaëlis Ajtai, 16. Martij, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Cum ibi materia pro conficiendo pulvere pyrio deficiat, hinc et pro Transylvania et pro castris ejusdem nequit eadem pro voto suppeditare, Michaël Pap refert, in arce Munkácsiensi esse 900 centenarios pulveris, plumbum pro hoc rerum statu sufficiens, duo vasa salnitri Kővárini et Kalloviae adhuc in majori copia, quare inde provisio in tempore facienda."

„*Nro 123. Comitatus Abaújvariensis, 17-ma Martij, ex Liszka, ad Eundem.*

Cum ex assignatione commissariatus regimen equitis in eorum Comitatu per certum tempus sua habuerit quarteria, ideo rogant, ut de intertentione ei praestita velit eosdem in debita forma quietare, quatenus et ipsi necessarium cum commissariatu computum tanto ordinatius possint peragere."

124. Bertóty Ferencz, 24. Martij, Lőcsén, ad Eundem.

Az elmúlt hetekben kitakarodván az Szepességrül az saxóniai hadak, azokban felest Urunk szolgálatjára jó paripás, jó fegyvereseket szerzettem, s le is küldtem, finom trombitásokot is. Az kik kimenetelek után újobban ide a szélekbe szállottak volt: Lengyelországbúl közönségessen írták, hogy ellenségképen akarnak reánk jűni. Némelyek azt hirdetik: Lublyó várát akarták volna megszállani, mivel Lubomirszky herczeg nem tehetvén egyebet a saxókon, hogy a 13 városokon s lublyói dominiumon kemény portiót szedtek: egy vice-colonellust, egy főstrázsamestert, egy ritmeistert, két laidenantot, egy cornétet magához vendégségbe híván, megfogatta, mai napég is kilencz rejtárral kemény fogságba tartja, nem akarván elbocsátani mindaddég, még az jószágiban tött károkot meg nem térétik; mi lesz belőle? — megválik. Azalatt nyomakodván a svéd Krakó felé, csak kevésbe múlt, hogy a királyt (Ágostot) ott meg nem szorította; eszveszaladván, a Viszlán a király mindjárt elhányatta a hidat maga után, s ment Tarnova felé minden hadaival, onnan Szandomír felé, akarván megegyezni kozáksággal és segétségre jött bizonyos számú mosqvával. E napokba erre ment lengyel király követje is Urunkhoz. Az eperjesi németeket mindeddég sem zabolázhatják: valahol szeretik, széltében rabolják Sáros vármegyét. Monoky uram hadának Urunk semmi hasznát nem veheti; már három ízbe ordénálván őket Eperjeshez: két-három nap lesznek ottan, s mindjárt elszöknek zászlóstúl. Még a tehenekben tartott s a praedában: addég mind ott voltak, — hogy az nincs, már meg nem maradhatnak. A Rigyovszky uram portékája is, úgy látom, csak odavész nálok. Most Urunk parancsolt: adjak nekiek ezer forintot, 30 vég posztót, — de azzal nem contentusok, még azonkévűl 5000 forintra számot tartanak, meg nem elégedvén, hogy sok ezer forintig praedálást tettenek. Lengyelországbúl írják közönségessen, hogy József királynak egyik szeme kifolyt. Slésiában — hallom — valamely gaz had gyülekezik, kinek nagyobb része gyermekekbűl álló. A császár — úgy hallatik — minden udvari népestűl Gréczben ment volna. A svecusok 30,000 lengyel forintot vontak az

krakaiakon pro hybernis; újobban Pincsova felé, az király után nyomúltak. *)

128. Bai András, 14. Aprilis, Eger alatt lévő táborban, ad Georgium Ramocsaházy.

Tömösvárrúl megfordúlván, és az török határbúl az erdélyi határba a dobrai sáncz felett 18-ad magammal általjövén, 56 rácz-labancz lesett, kik is reánkütvén, magamot 9 sebbel elfogtanak volt: de Isten csudálatosképen megszabadított kezekbül. Magamot az estve hozattam ide Urunkhoz; itt nem késem, Debreczenbe curára megyek, s Baranyai Miklós uram házánál leszek. **)

---

*) A következő három levélkivonatot ismét a latínból vagyunk kénytelenek pótolni:

„*Nro 125. Francisci Tordai, eadem, ex Somlyó.*

Civitas Enyediensis per Germanos et Rascianos totaliter est incinerata, ubi.ingens populi multitudo, partim igne, partim ferro interiit, qui casus, uti lamentabilis, ita certus est."

„*Nro 126. Stephani Toroczkay, ex Szász-Sebes, 10. Aprilis, ad Eundem, Debreczen.*

Albam-Juliam, alias olim ordinariam Principum Transylvaniae residentiam, Deo auxiliante, una cum loci Capitaneo Michaële Szász et praesidio intus existente per dedicionem optinuerunt, pari modo et Szász-Sebesinum. Germani copiosi hic existentes, qui per hyemem viciniam ipsam feede populati sunt, Cibinium sunt dimissi. Siculi etiam circa Coronam bene se gerunt. Comes Michaël Mikes cum pluribus aliis magnatibus illuc deducentur ad Principem, cui honesta danda erit comitiva, summa penuria est ibi ob defectum foeni et avenae, quia Germani similia nimium quantum consumserunt."

„*Nro 127. Aestimatio Kis-Toronensium vinearum fiscalium, per loci judices, 13. Aprilis.*

Primo. Vinea Baronis quondam Michaëlis Fisher, aestimata est praeter libertatem ad decimis ad Hung. fl. 1050, in qua procreantur vini vasa nro 11.

Secundo. Alexandri Keczer ad fl. 110 procreans vini vasa nro 12.

Tertio. Georgij Begyedi ad fl. 305 proferens vini vasa nro 10.

Quarto. Andreas Makai ad fl. 610 procreans vini vasa nro 16."

**) A 129., 130. és 131. számok alatt levők csak latínúl vannak meg, ekkép:

„*Nro 129. Aestimatio vinearum fiscalium Ujhelyiensium, per Judices loci facta, 14-ta Aprilis.*

1. Baronis Georgij Roth vineae 2 aestimantur ad Hung. fl. 500, procreant vini vasa 21.

132. Patentes, 25. Aprilis.

Comes Laurentius Pekry de Petrovina, Comitatus Albensis Transylvaniae Comes, Sedis Siculicalis Udvarhely utrobique Supremus, necnon Celsissimi Principis Domini Domini Francisci Rákóczi, etc. Militae tam equestris quam pedestris Generalis. Adom tudtára, etc. Minthogy az én édes magyar hazám-

2. Comitis Francisci Barkóczy vineae 3 aestimantur ad Hung. fl. 1000, procreant vini vasa 14.

3. Domini Francisci Galambos vineae 2 aestimantur ad Hung. fl. 3100, procreant vini vasa 30.

4. Georgij Korolinszky vineae 4 aestimantur ad Hung. fl. 120, procreant vini vasa 6.

5. Martini Pintér vineae 3 aestimantur ad Hung. fl. 300, procreant vini vasa 8.

6. Baronis Francisci Klobusiczky vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 2000, procreat vini vasa 14.

7. Domini Michaëlis Szentiványi vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 1050, procreat vini vasa 16.

8. Andreae Deák vinea 1 aestimatur ad fl. 300, procreat vini vasa 8."

„*Nro 130. Aestimatio vinearum fiscalium Béneiensium, 15. Aprilis.*

1. Comitis Francisci Barkóczy vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 4000, procreat vini vasa 20.

2. Domini Michaëlis Roth vineae 2 aestimantur ad Hung. fl. 2120, procreant vini vasa 24.

3. Martini Lebron vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 2000, procreat vini vasa 8.

4. Domini Francisci Melczer vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 120, procreat vini vasa 4.

5. Strégeriana vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 120, procreat vini vasa 3.

6. Georgij Conrad vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 8, procreat vini vasa 1.

7. Camerae Scepusiensis vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 200, procreat vini vasa 3."

„*Nro 131. Aestimatio vinearum Sáros-Patakiensium, 16. Aprilis.*

1. Georgij Kapronczay vineae 2 aestimantur ad Hung. fl. 200, procreant vini vasa 10.

2. Lucae Pattantyús vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 400, procreat vini vasa 22.

Dein vineae Jacobi Makó, Francisci Árvay, et aliarum confiscatae, sed necdum aestimatae."

nak dicsőséges szép szabadságának és törvényes igazságinak az kegyetlenűl uralkodó idegen nemzet sarczoltató igája alól való felszabadítására s kévánt helybeállétására, Isten szent indításábúl fegyvert fogtunk, és azon Isten kegyelme velünk köz, s igaz ügyenken való munkálkodása által mindeddég fegyverünknek dicséretes előmenetele volt. Ahhoz képest, hogy tovább is az hazánk mellett való buzgó indúlatunk szerencsés előmenetelekkel boldogúlhasson, bocsátottam ki Nemzetes Vitézlő Újvárosy István, Ocskay László ezeres-kapitány uram főstrázsamesterét, két hadnagyával, és mellettevalóival együtt ez nyitott-levelemnek ereje mellett, hazánkért hadakozó vitézlő rendek fogadására s gyűjtésére Erdélyben, kinek is bizonyos fizetése leszen. Adván ő Kegyelmének authoritást ebben, hogy mindenütt az hazában serénkedhessék az hadgyűjtésben, kik még más zászlója alá nem kötelessek. Költ Gombán, 25. Aprilis. *)

137. Joannis Pápay, 30. Maij, Solt, ad Stephanum Buday.

Nem tudom, honnét vette Kegyelmed azt a hírt, hogy onnét felváltódnék? — megúnta Kegyelmed egy helyben? De csak patientálja magát; abba bizony semmi sem telik! Úgy

---

*) A következő négy levél kivonata ismét csak latínúl van meg, úgymint:

„*Nro 133. Stephani Buday, 11-ma Maij.*

Recte nunc scribunt ei ex Transylvania, quod inito ad Feketehalom conflictu, ex Germanis 800 sunt trucidati.“

„*Nro 134. Recognitio Andreae Clara, 17-ma Maij.*

Recognoscit, quod Michaël Ajtai administraverit salis nitri centenarios 7, et libras 21. Centenarios pro Rh. florenis 24 praestando solvit Rh. fl. 172„ 24 et pro Rh. fl. 24 adhuc ei sale nitro tenetur.“

„*Nro 135. Francisci Berthótij, 18-va Maij, Leutsoviae, ad Eundem.*

Casu et irruptione Trenchiniensi, nuper omnes illarum Partium homines summopere sunt consternati; et de facto talia nova audiuntur, quasi rursum hostes ad passum Drietomensem et limites Moraviae rediissent, haud dubie aliquid tentatur.“

„*Nro 136. Valentini Illosvay, 23-tia Maij, ex Illosva, ad Eundem.*

Juxta mandatum Principis ad arcem Munkacsiensem 400 praesidiarios completo numero imposuit, nec ex ipsius militia ullus requirebatur, cum aliunde numerus ille facit expletus. Quare donec Principis mandatum non habuerit, ad castra tantisper venire non poterit.“

vagyon, Bóné Várad alól eljő; de Fonáczy, Szappanos, Hátszegan Markuly mennek viszont helyiben. Forgács Simon uram az Dunán általmenvén, Sárvárt, Kapuvárt egy jó reggel, melyek nagy erősségek, megvette, most pedig Heister eleibe nyomakodik, ki is Palotánál vagyon, — vagy éhel megöli, a minthogy már egy héttűl fogva nem volt élése, vagy szembeszállván, Isten győzedelmessé teszi ellene is (t. i. Heister ellen) igyünket. — Pest, Buda alá minden nap az portások járnak, s hajtják a rettenetes nyereséget, s vágják a németet s ráczot; de midőn szegény Apestaky (így) Lengyelországbúl jőne: Kecskeméten innen a ráczok reáütnek, s eszvevagdalják, Csernelt pedég más lengyel úrral Szegedre vitték. — Istennek hála, az török, svecus mind kínálnak segétséggel, úgy vannak dolgaink, hogy minden jót megmaradásárúl édes nemzetünknek reménlhetünk. Az mely része földrűl az minap visszanyomakodott Generális Bercsényi uram: az már viszont mind Urunk hívségére visszaállott; reménlem, az Csalóközt is addég Károlyi uram visszahódította. *)

139. Gyulai János senior, Hopmester, 31. Maij, ex Solt, ad Paulum Szalay.

Hogy 10 hordó borát Prényi uramét eladták, jól van; a pénz kellene az úrnak. Ide is hoztak 10 hordó bort, már elajándékozott Urunk bennek katonáknak, tiszteknek, hajtván Buda alól feles szarvasmarhákot, circiter 2000 lovakot és ménest; a bagázsiáját is felverték Heisternek, alkalmas nyereségek volt az katonáknak, — adja Isten Kegyelmednek is Szakmár végvárábúl jó nyereséget! Az én boraimba is bár szállétana le a Tiszán a feleségem. Ide konyhára, kellene 20 szalonna, eczet, hagyma etc., bárány, tyúk, lúd, mert itt ezen sivatag, pusztás helyeken, 6 mélyföldnyire környösköről semmit sem kaphatunk: az ráczok elpusztították, égették az falukot. Apes-

*) „*Nro 138. Michaëlis Teleky, ex Castris ad Besztercze, 31. Maij, Valentini Illosvay.*

Ex Principis literis Georgio Pongrácz Colonello scriptis intelligit, eum pro secundanda loci illius bloquada cum numeroso peditatu esse ordinatum, quare cum opera peditatus illius summopere indigeret, instat, ut iter suum eo versus acceleret." (Magyarban nincs meg.)

taki doctort is Kecskeméten innen két mélyfölddel felverték s levágták. Szegény Csernel Pál kapitányt is nehánymagával; igen nagy nyereséggel mentek be Szegedre pogány eb ráczok. Deák Ferencz uram dolgában, ha mit segéthetek, jó szívvel cselekeszem.

140. Stephani Dettrich, 1-ma Junij, ex Castris ad Portum Földvariensem positis, Paulo Szalai.

Kegyelmed elmenetele után Méltóságos kalocsai érsek, Okolicsányi Pál és kalocsai praepost (Viza János) Urunkhoz, causa tractandi armistitij compareáltak vala Duna-Ordasnál lévő Paks városában; *) de minthogy az egész fundamentumok és aziránt való instructiójok is practicánál egyéb nem volt, — a mint jöttek, úgy el is mentek. Gondolnám, hogy megint rövid nap alatt késérteni fogják Urunkot, mivel most is Isten kegyelméből Bercsényi és Károlyi uraimék Silésia és Morva tájárúl Trencsén felé becsapott német ellenséget Generális Ricsánnal együtt derekassan megvervén, magát a Generálist jablonczai kastélyban, Fejér hegyeken túl, megszorítván, 300-ad magával, honnan is nem tractálhatván, a fegyvert lerakta, és azokkal együtt megadta magát, rabságra hajtván életét. Az egész munitióját, bagázsiáját elnyerték, magán is három seb esett. Pálffy János uram ezer lovas némettel akarván magát conjungálni említett Ricsánnal: Posonban állapodott meg, — azalatt ezen feladtak. Forgács Simon uram is Dunán túl való földen sok dicséretes actust vivén véghez, Sárvárat és Kapuvárat minden kár nélkűl, szerencséssen, practica által megvévén, mind e két itélőmestert ott lepte, az egész odavaló földet meghódította, és minthogy Generális Heister esmít Dunán túl való földre költözkedett: 15,000-ed magával Forgács uram, Esterházy Antal és Andrássy Istvánnal eliben állván, gondolnám, maholnap kezet fog véle, — melynek kimenetele lehessen örömünkre, engedje Isten!

141. Vay Ádámé, 1-ma Junij, exinde, ad Eundem.

Ezen órában érkezvén Méltóságos Generális Bercsényi uram levele, kiben írja, hogy Generális Ricsán hadával három versben megütkezvén, felekezetünkbeliek az ellenséget teljes-

*) „Duna-Ordasnál lévő *táborban*“ akarta előbb alkalmasint írni.

séggel dissipálták, levagdalták, minden munitióját s bagázsiáját elnyerték. A conflictus Szomolány nevő helységnél volt. Maga Ricsán post actum, egynehányod magával Jablonka nevő kastélyban szaladott, de oda is rajtamenvén a mieink, a kastélyt is felverték s magát is ki hozták, s rabúl vitték Generális uramhoz, s ott is vagyon.

142. Joannis Gyulai, ejusdem die, ex Castris ad Solt, ad Eundem.

Kimenvén a portások Buda alá, szintén szép nyereséggel tértenek meg: 2500 szarvasmarhával. Ricsán nevő német Generálist táborával együtt Bercsényi és Károlyi uramék levágták, a mi penig kemény harcz alatt maradott, szaladtak közel egy kastélyban, jó erősségben, az kikre is in flagranti rohanván az vitézlő gyalogság, ostrommal nekimentek, — rabúl feladták magokot, ott levén német Generálisnak minden cselédje, felesége, — s igy minden munitióját elnyerték.

143. Francisci Kállay, ejusdem die, exinde, ad Stephanum Buday. (Veji nekie.)

Mai nap itt *Te Deum laudamus* volt: mert Bercsényi és Károlyi uraimék Jablonkánál az német császár armadáját, minden munitióval együtt, sok tiszteivel felverte; tiszteit mind elfogdosták, — nem szaladt el 200 vagy 250-ig valónál több bennek; Generális Ricsánt is elfogták feleségestűl. Méltóságos (kalocsai) érseket is várjuk készre: ha mit valami jót hoz követségben az császártúl; addég itt leszünk, még el nem érkezik, — azután másfelé táborozunk.

144. Andreae Bóné, 2. Junij, Kis-Marja, ad Eundem.

Én eltekéllett szándékkal feltettem: ha itt tovább maradásom leszen, válogatott hadaimmal oly próbát tegyek, hogy az had, mely Szakmárrúl ellenkezik, megszégyenűljen; de ma vettem Urunk parancsolatját, hogy mindjárt indúljak, — a mint reggel el is megyek, (itt oly szoros dispositió alatt alkalmatos hadat hagyván, hogy ezen országot váradi hadak excursiójától nem féltem) Szólnok felé: mivel a ráczság ott eszvegyűlekezett, reájok kell mennem, vagy élet, vagy halál! Merzán aga itt nincsen; az mely szegénylegény törökök hozzám csat-

lották magokot: élet s halál választja el tülem, — elmenni semmiképen nem akarnak *)

148. Pap Mihály, Nagy-Bánya, 4-ta Junij, Principi.

Méltóságos Fejedelem, érdemem felett való Kegyelmes Uram! Nagyságod három rendbeli, nagy-bányai romladozott kőfalaknak restauratiója iránt decretumát vettem, minden erőmmel promoveálni igyekeztem, fábúl egynehány bástyákot csináltattam, Majos Jánost kővárvidéki fiscalis jószágokbúl mésznek hozatása felől admoneáltam: de Katona Mihály a jószágot kezébűl kivévén, nem engedi. Utóbbi levelemben írtam neki, hogy valaki Nagyságod parancsolatjának nem engedelmeskedik: az nem igaz híve; melyre minemő választ adott? kitetszik. Teleki Mihály úr is ad requisitionem mi választ tött? megláthatja Nagyságod; — így mások miá semmibe elő nem mehetek. Itt az két ország között hidegen folynak a dolgok: mert csak névvel kuruczok, cselekedettel pedég — mint Katona Mihály — nemes-embereknek protectiót adott, hogy táborra ne menjenek.

149. Palocsay György, 16-ta Julij, ex Castris ad Marja positis, Andreae Bóné.

Kegyelmes Urunk ő Nagysága a Fekete víznél igen dicsőséges győzedelmet vett a ráczokon: 1500 közőlek az vízben veszett, a harczon pedég öt ezer, mely harcz alatt Titelt is megvétette, és igyenessen jő Szeged alá. — Lamberg nevő

---

*) A következő három kivonat magyarúl nem levén meg, a latín extractusok közűl csatoljuk ide:

„*145. Stephani Dobozy, 2-da Junij, ex Debreczen, ad Eundem.*
Rascianos magno numero congregatos cum bellico apparatu jam esse in itinere, hic constans est fama, quo sint irruptionem facturi, brevi apparebit. Dominus Bóné denuo strictum a Principe Decretum percepit, ut quocitius contra Rascianos hinc proficiscetur."

„*146. Quietantia Francisci Gyulai, bellici commissarij.*
Inclytus Comitatus Szatthmáriensis Anno 1704. administravit binis vicibus ad castra pro militia intertentionem farinae cubulos 266 2/4, avenae cubulos 347, pecora pro macello nro 233."

„*147. Ejusdem quietantia, 2-da Junij.*
Idem comitatus administravit pro Martio farinae cubulos 250, avenae cubulos 500, pecora nro 162. Pro Aprili vero farinae cubulos 25, pro Maij cubulos 115. Restat cubulos 385, pecora nro 162."

ministere a császárnak jött a Méltóságos Érsekhez, azzal együtt Urunkhoz, ratione pacificationis. Aradbúl kijött rácz pedég a Tisza felé nyomúlt.

150. Debreczeni Péter, 19. Julij, Somlyó, ad Eundem.

Itt Erdélyben is jól folynak az dolgok. Kolozsvárt most akarják mieink obsideálni. Gyalut is német per accordam feladta. A mely ráczok a minap kiszöktenek volt Kolozsvárrúl: azok házok népéhez lekéredzvén, most 3 vagy 4 sereg ráczokkal Urunk hívségére feljöttek. Petrőczy uram ő Nagysága is Havasalföldéből kiérkezett, most jelen volt a fejérvári gyűlésen. A mint értem, 800 ember is jütt volna véle, de a havasalföldi vajda nem engedte. Betlehen Miklóst Szebenben Generál Rabatín megárestálta, oly erős árestomba tartja: nem hiszem, hogy soha többé szabadúlást vehessen magának. Szebenbűl erőssen a német szökik Urunk hívségére. — Az aratását bagosi földén, s marháját recommendálja. *)

---

*) E 150 levél-kivonat megvan latín nyelven is, két példányban.

VI.

SEXTUS EXTRACTUS

Ungaricus, literarum minus necessariarum, Anni 1703 et 1704. Ex originalibus a 10. Octobris ad 26. Octobris finivi easdem omnes.

Literae Anni 1703.

1. Károlyi Zsuzsánna, Prényi Pálné, 18. Augusti, ad Stephanum Sennyei.

Szegény házamhoz Károlybúl jüvén, sok kárvallásomot meglátván: minden kárvallásomnál, az mi eddég volt, nagyobbnak tartom. Ménesembűl sokat fogtanak ki; kihezképest odalétemben is kerestem, reá is akadt volt emberem, de akkor meg nem adták, hanem megigérte volt Majos János uram. Prényi Farkas öcsémuramtúl küldtem volt az aránt Méltóságos Fejedelemnek levelet; azért kérem Kegyelmedet is lelkem Öcsémuram, szolgáljon a szegény árváknak, és szerezze ki javaimban a kit megesmérnek. Édes kedves Öcsémuram, az nagy Istenért kérem Kegyelmedet, ha Szakmárt megveszik: ott vannak nekem az pátereknél ládáim, szerezze ki Kegyelmed, az Isten is megfizeti Kegyelmednek. Egy levelet is szerezzen Kegyelmed a jószágom iránt: mivel nem akart szolgálni; a bírámot tűlem eltiltották, hogy jószágomban ne járjon.

2. Josephi Szent-Györgyi, 12. Octobris, ex Börvej, ad Paulum Nagy de Rápót, Capitaneum Karolyiensem.

Tegnap Urunkkal utozván Kálló felé, jelentém ő Nagyságának, hogy Börvejbűl egy nyáj sertését károlyi Szántó Pál, teremi Kovács Istók és az mogyorósi pap fia Borsossal együtt elhajtották s ide s tova elharácsolták s praedálták. Ezen praedáló katonáknak akasztófát megigéré fejedelmi hitire;

parancsolt ő Nagysága, hogy Teremen levén azon sertések: Kegyelmed adjon 10 hajdút s azokkal hajtassam ide, ittvaló Vakarcs István nevő parasztembert pedég, a ki azon nyájat nem akarván őrzeni, kicsapta, fogassam meg, s károlyi tömlöczbe vitessem, az honnét ő Nagysága hire nélkül ki ne szabadúlhasson.

3. Szent-Marjai Ferenczé, 15. Octobris, Kis-Várda, ad Excellentissimum Generalem Stephanum Sennyei.

Nyilván lévén Nagyságod előtt mostani árestomban való lételem oka: kérem, méltóztassék törekedni szabadúlásomban. Az Nagyságod gratiáját életem fottáég kévánom megszolgálnom, hogy maga részérűl nem kévánta dolgomot súlyosítani; az minthogy Istenemmel s mellettem s alattam lévő vitézekkel bizonyítom: Nagyságodnak soha kárára nem igyekeztem. Sok vád vagyon irántam: azokba nem vagyok annyéra vétkes, — csak lehetne magamot mentenem. Az nehéz: az kik fők voltanak az dologban és cselekedték az praedát, most távul nézik, s én szenvedek. Hiszem Istent, sok dolgokba ártatlanságomot napfényre hozza! Hogy pedég az megkárosíttatott felekkel in particulari conveniáljak: az éntőlem lehetetlen; minden jószágával hat ilyen szegény nemesember sem érné meg, — egy-egy kardra harmadfél forintnál több nem jutott: egynehány ezerekre pedég menne az kárvallott emberek praetensiója. Kiért Méltóságos Bercsényi uramnak legnagyobb neheztelése van reám.

4. Nicolai Laszkár, 16. Octobris, ex Lelesz, ad Georgium Ramocsaházy.

Szokolyáni Pál uram szavaibúl értettem, hogy Kegyelmed Tiszán túl levő Urunk fiscalis jószáginak fődirectora s inspectora. Ha kellenek jó gondviselő tisztek: recommendálom Kegyelmednek Rácz János uramot, a ki itt is helmeczi udvarbíróságot obtineálhatta volna: de német úrhoz nem akarta magát kötelezni.

5. Francisci Jármi, 17. Octobris, ex Kis-Várda, capitanei loci, ad Stephanum Sennyei.

A minapiban méltóztatott Nagyságod parancsolni itten körőlvaló jószága iránt, hogy a várhoz való munka iránt az miben lehet, kedvezzek; a minthogy eddégis, úgy tovább is

azon munkára őket nem compelláltam, s nem compelláltatom, — ajánlván magamot Nagyságod úri gratiájában.

6. Georgij Dolhay, 20. Octobris, ex Huszt, ad Eundem.

Levén odafel a nemes vármegyének felső részeiben sok dolgaim, az erdélyi hirekre való nézve, az honnan bizonyossοn hozák Betlen és Dés tájára feles rácz és német hadaknak jöveteleket, — kiknek merre és hová legyen intentumok? bizonyosson nem tudhatják. Kihez képest a két felső processust a passusokra szállétván, vice-ispán uramot is ott hagyván, hogy ő kegyelme engem, s én Nagyságodot éjjel-nappal mindenekrül tudóséthassam. Rabutín Generál felűl is hallatik, hogy Fejérváron alól felesed magával volna. Két postának tartása igen szükséges volna, de Majos Ferencz uram, Urunk commissiója nélkül fogadni, annálénkább fizetni nem akar. Azelőtt, a kik magok lovakon szolgáltak: Méltóságos Fejedelmektűl volt fizetések fl. 64, négy köböl búza, egy verő (kiverő, kijáró sertés). A kik pedég postalovakon (melyeket az öt városiak adtak) szolgáltak, fl. 45. volt fizetések. Vice-kapitányom, Máté Deák urammal az megölt commendans templomban levő ládában partékája iránt eléggé kérdezősködtem; a való, hogy a várat feladván, azon ládát is több ottlevő ládákkal együtt Kis Albert hajdúi felverték s széllelhánták; a fia, mint gyermek, holmi egyetmást felszedvén, páter uram kezébe adta, ki is kit elvitt benne, kit itt hagyott udvarbíró uram házánál, itt vannak.

7. Francisci Torday, 21. Octobris, ex Püspöki, ad Jacobum Grabarics, in Diószeg.

Minthogy portásom jött Kolozsvárrúl szintén most estve ide az táborra, ki is együtt jütt ki felesszámú ráczczal és némettel, és Makónál is együtt hált vélek, — ki is (Bánffy-) Hunyadon túl másfél mértföld. Egész intentuma az, a mint értette, hogy reánk jőjjön. Azért javallom s kérem is: ottan köről mi hadak volnának, compellálja idebe az táborra, és az lakos emberek közől is vagy 200 jó puskás embereket, — ha maradásokot szeretik, jőjjenek ma vagy holnap. Dobozi István is megirta Sennyei Istvánnak: arra a földre is legyen gondja; félő: ők is csakhamar el ne pusztúljanak.

8. Pauli Orosz, 25. Octobris, ex Szent-Király, ad Stephanum Sennyei.

Nekem Urunk kegyelmessen azt parancsolta és ezzel bocsátott, hogy elsőben is menjek be a sánczban, Nagyságod odameneteléig commendérozzam; bejövén Nagyságod: jőjjek Somlyóra és ott hagyjak vagy három sereget, a többivel, Somlyóra érkezvén, gyűjtessem eszve az elszéledett hadakot, s rendbevevén, commondérozzam; ezeket a zászlókot pedég adjam Sós János kapitány uram keze alá. Annak a hadnak kapitányságára nem vágyok, nem is leszek: hanem, a mi jót vélek s köztök-el tudnék követni, örömest cselekszem az haza szabadúlása mellett és az én jó Kegyelmes Uram parancsolatja mellett. Ím azért, odaküldtem jó három sereget, magammal is viszek hármat, — legalább a hadnak adjak szívet, és a föld népének bátorságot. Ha a szükség hozza: mindnyáján odamegyünk; elég had volna ott, csakhogy nem tudom, hogy van az állapot? Itt is egész sereg van odavaló; mindenfelé elég hadnagyokot találok, — az nem jó. A német Kolozsvárra szállott be, Kaszás Pál írja. — Én tovább is várok Kegyelmes Urunk parancsolatját, a mit kegyelmessen parancsol, a tévő leszek.

9. Bóné Andrásé, 26. Octobris, ex Diószeg, ad Eundem.

Ezen a földen látom az hadaknak rendeletlen cselekedeteket, kéváltképen a gyalogságnak; az mely falura az qvártély van rendelve, nem azt veszik, hanem hétszerte tetézik. Én oka ne legyek sem az élő Isten előtt, sem az Nagyságtok Méltóságos személye előtt. Elsőben kérem, hogy ki-ki zászlója alá, ezeriben menjen; annakutána, ha nem fogadja: valahol valamelyiket passus nélkül találom, mint ellenséget vágatom. Kapitány uraiméknak Nagyságod megparancsolja, hogy az hajdút szőlőszedőnek és disznópásztornak ne tegyék, hanem zászló alá hajtsák: mert ebben nem a hajdú, hanem a kapitány vétkes. Ezen órában ideérkeztem, Isten boldogítván, Várad alá megyek, onnan hova? Isten mit ád? — nem tudom.

10. Rácz Jánosé, 27. Octobris, ex Király-Helmecz, ad Georgium Ramocsaházy.

Szokolyáni Pál uramtúl Kegyelmed hozzám való gratiáját megértvén, Tokaj alatt lévő Kegyelmes Urunk táborába mentem,

de ott nem érvén Kegyelmedet: Kis-Várdában; holott kapitány Jármi Ferencz uramtúl értekezvén, értettem, hogy Kegyelmed Marmarosba elment. Levél által elvárom Kegyelmed jó accomodatióm iránt Kegyelmed parancsolatját: mivel itten sponte tisztet contemnáltam német papi úrnál. Török asszony is kész elmenni Kegyelmed szolgálatjára.

11. Pauli Orósz, eadem, ex Somlyó, ad Stephanum Sennyei.

Én elküldettem volt az hadakban az ottvaló sánczban, a minthogy Szent-Királynál elrendeltem, el is hadtam, de azok utánam jüttek; én újonnan visszaigazítottam őket, — felkiáltottak, hogy oda nem mennek, nem is kell várni őket, ki-ki magárúl ád számot. A mellett, minthogy Kegyelmes Urunk ő Nagysága iderendelte nemes Szólnok vármegyét, Krasznát, egy részét Biharnak: kérem Nagyságodot, vegye le ennekutánna reájok vetett quantumot, minthogy el sem győzne bennünket ez az megégett szegény vármegye. Itten valóba rosz qvártélyra jüttünk; akár a sáncz, akár Somlyó; a bor miá nem tudok igazat tenni az átkozott hajdú közt, — olá, mind feketíben van az eb-anyájú: nem tudom melyiket üssem! Az hireket megtanúlhatja Nagyságod a németektűl, melyeket odavittek; ha mi olyakot hallunk, nem lesznek eltitkolva Nagyságod előtt. Kegyelmes Urunk parancsolatja az, hogy ámbár mind az egész helység is katona vagy hajdú legyen: tartozik qvártélylyal; a minthogy odafel is magam osztottam el Szerencset, Medgyaszót, etc. és így Szent-Király sem lesz immunis.

12. Joannis Pápai, 29. Octobris, Tokajnál, ad Eundem.

Jóllehet, Nagyságod nekem, kész szolgájának nem méltóztatott parancsolni: mindazonáltal, tartozó alázatos, Nagyságodhoz való kötelességemnek akarván eleget tennem, impetráltam Urunktúl 60 hordó borig való termést Nagyságod számára, a minthogy Nagyságod hiteles emberét egész modalitással is bocsátottam el.

13. Samuelis Pap, eadem, ex Margita, ad Georgium Ramocsaházy.

Mostani vásárra az debreczeni uraimék az 400 frt restantiát meg nem hozták; magam bemegyek és felszedem, — s bizonyos embertűl az 300 frtot kezihez küldem Kegyelmednek. Mostan azért bocsátottuk restantiára az embereket, hogy nem

tudták mihez alkalmaztatni magokot: mivelhogy az somlyai sóháztúl hozzák a sót, — nem tartoznak harminczaddal. Most egy szóval semmi kereskedő nem jár.

14. Stephani Sennyei, 30. Octobris, ex Castris ad Szatthmár, ad Georgium Vajda, Provisorem Halmágyensem.

Minthogy Abrukbánya is vidékével együtt önként Kegyelmes Urunk hűségére adta magát, és az ottvaló bányák művelése iránt Bágyomi Zsigmond uramnak parancsoltam: ehhezképest, ha miben megfogyatkoznának az bányák mívelésének continuatiójában, Kegyelmed ő kegyelmétül requiráltatván, assistálni mindenekben el ne mulassa, hogy annyivalinkább az haza közönséges szolgálatja jobb móddal mehessen véghez.

15. Csatári lakosoké, 31. Octobris, ad Stephanum Sennyei.

Hogy Nagyságod qvártély iránt való kévánságát eddég meg nem tehettük: oka, minthogy azok a helyek, melyek eddég (errül az oldalrúl) mintegy bástyájúl előttünk voltanak, elpusztúltak, tehát magunk vagyunk elől, és magunkot minden tehetségünkkel kell fegyverrel oltalmaznunk. Ezenkivűl, Torday uram parancsolatjára, valamikor kévánja, hol fegyveres embereket, hol sánczépítőket, élést s kenyereket kell állítanunk; most pedég Urunk borait kell elszállítanunk. Mindazonáltal, sok ide tova-vonattatásunk között is, szegénységünkhez képest, a mivel lehetett, Nagyságodot is megkeressük, kérvén: az ellenség torkába lévén, qvártélylyal ne terheljen Nagyságod bennünket, mert elégségesek nem leszünk fegyverrel is oltalmazni bennünket, és qvártélyozni, — azonkívűl a sok fel s alá járó had elég qvártély rajtunk.

16. Georgij Kemecsei, eadem, ad Eundem, nemes vármegye kapitányáé.

Minthogy ezek a sarolányi nemesemberek, miólta Isten Kegyelmes Urunkot szegény nyomorúlt hazánkba behozta, sem Urunk parancsolatjával nem gondolván, sem igaz, hazájokhoz való szereteti őket arra nem vitte, hogy hazájok mellett felüljenek, — hanem itthonn hevertenek, és holmi helytelen mentségekkel magokot mentegetik; kihezképest Nagyságod parancsolatjának akarván eleget tenni, mind pedég igaz, hazámtúl való kötelességemtül kénszeréttetvén, Nagyságod kezi-

ben küldettem őket. Azért álljon Nagyságod gratiájában továbbvaló dolgok. Tovább is igyekezem, hogy mind Nagyságod parancsolatjának eleget tegyek, mind pedég kötelességemnek megfeleljek.

17. Passus Stephani Sennyei, eadem, ex Castris, pro Joanne Gyulai.

Levelem praesentáló adjutantomot: Gyulai János uramot küldettem Abrukbányánál lévő Kegyelmes Urunk hadai közé, bizonyos dolgoknak eligazítására, és végbenvitelére. Parancsolom azért Urunktúl adatott authoritásom szerint, esmerjék igaz járatbeli embernek lenni, és mindenütt bocsássák, bocsáttassák békével, mind menő, mind jövő útjában; mind lovas, mind gyalog tiszteink elegendő kísérőket adjanak, városi, falusi bírák pedéglen szállásadással, gazdálkodással és assistentiával is legyenek, — máskínt, ha kik kölömben cselekedni comperiáltatnak: kemény, érdemlett büntetésemet el nem kerülik.

18. Ejusdem Patentes, 31. Octobris, ut Nobilitas Károly vicina insurgat, sub poena notae infidelitatis.

Én Kis-Sennyei Sennyey István, Méltóságos Fejedelem Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uruuk ő Nagysága Tiszán innen levő hadainak, váraiban, városiban levő praesidiumnak Generálissa. Adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik, ez patens-levelemnek rendiben. Minthogy az haza közönséges szolgálatjának végbenvitelére, úgy az sok eláradott, passus s engedelem nélkül járó kóborlók s csavargók üldözésére, kergetésére, fogatására kévántatván az károlyi praesidiumnak szaporítása, és mostanában hamarjában azon praesidium kévántató száma nem suppleáltathatik, hanem ott Károly táján lakó nemességbűl; parancsolom azért Kegyelmes Urunktúl adatott authoritásom szerint: valakiket károlyi kapitány Nagy Pál uram fog kévánni s azon Károlyban való commorálására alkalmatosnak esmérni nemes uraimék közől, — nevezet szerint azok Károlyban fegyveressen, gyalog compareálni el ne mulassák, minden magok mentségek és tergiversatió nélkűl. Másként, valakiket requirálni fog, és nem obtemperál ezen parancsolatomnak: hűségtelenségnek notájában incurrál, és ha mi követi, magának tulajdonítsa. Nec secus facturi. Költ Szatthmárnál lévő táboron, etc.

Apprecationes Hungaricae.

Méltóságos uram! Bizodalmas jó uram! Isten Nagyságodot örvendetes hosszú élettel megáldja, s mindennémű dolgaiban szerencséssen boldogítsa.

Isten Kegyelmedet minden lelki és testi jókkal szerencséssen áldja meg, szíből kévánom!

Isten minden szerencsés sok jókkal s hosszú élettel hogy megáldja Nagyságodot, szívessen kévánom.

Isten Nagyságodot az mi Kegyelmes Urunk és a nemes ország szerencséjére s hazánk szolgálatjára számos esztendőkig éltesse, kévánom.

Hogy Isten Nagyságodot minden feltött szándékában boldogítsa szerencséssen, kívánom;

Az Úr-Isten Nagyságodot örvendetes hosszú élettel s jó egészséggel megáldja, alázatossan kévánom, szegény nemzetünk szerencséjére.

Hogy az Úr-Isten Nagyságodot megnyomorodott édes hazánknak hasznos szolgálatjára, régen elvesztett szabadságának helyreállítására s örömére, Kegyelmes Urunknak előmenetelére s méltóságának előmozdítására Isten Nagyságodot az nemes haza szerencséjére hosszas élettel áldja meg, kívánjuk.

Isten Nagyságodot sok esztendőkig jó egészségben örvendetessen éltesse!

Isten Kegyelmedet sok új esztendők érésével boldogítsa!

19. Prényi Istvánné, Jánosné, Miklósné, Gáborné querimonialis instantiájok. 1-ma Novembris, ad Stephanum Sennyei, vel ad Comitem Bercsényi, sine titulo, erant Literae. De Salánkiensibus similem querelam vide infra nrum 36. Orvoslását ennek vide infra nrum 71.

Kéntelenéttettünk mind közönségessen Nagyságodot búsítanunk, levén nem kicsény rövidségünk, régi nemzetünknek és szabadságunknak magunk jobbágyi által megbántódása, kik is — az mint értettük, Nagyságodtúl zászlót és dobot hozván, — hajdúvárosi szabadságnak színe alatt magokot jobb részrül, az kik nem akartak: erőszakoson az hitre compellálván, úgy, hogy ez mai napig sebben fekszik némelyikünk jobbágya, a ki ezen fegyver-felvételeknek és zászló alá való meneteleknek nem

annuált; mindazonáltal kedvek ellen is sokakot megesketvén, magokkal elhozának, melyet mi látván, és tudván Kegyelmes Urunk ő Nagyságának országunk szabadítása iránt kegyes intentióját, igenis jónak és istenesnek hadjuk: az ki maga jószántábúl Kegyelmes Urunk szolgálatjára s országunk szabadítására fegyvert fog; az minthogy az mi nevezetes familiánknak urai mai napég is bizonyítják Urunk mellett való szolgálatjokkal hűségeket. Melyeknek indúlatjokot egybevetvén, Nagyságod bölcsen megitílheti: melyik kötött fel Urunk parancsolatja szerint, országunk szabadítása végett fegyvert, melyik peniglen csak az nemesi rend ellen való bosszúságbúl és magok privatuma végett? melyet az ő cselekedetek bizonyítja, — nem azt tartván Urunk parancsolatja, hogy az mely jobbágy kuruczczá lészen, földesurát maga örökségébűl hajtsa ki, erdeitűl eltiltsa, vámot, dézsmát, régi szent királyok adományit földesuroktúl elvegyék: hanem, a ki fegyvert fog, urát ne szolgálja, melyre mink is őket nem kénszerítjük; hanem a kik zászló alá adták magokot, legyenek a hadba, — de ő közölek némelyik maga helyében zsoldost fogadván, itthonn minekünk cum contari (így) derogamine nemzetünk szabadságának, az mely jobbágyink még hozzánk kötelességeket örömest megmutatnák is, azokot öléssel fenyegetik, hogyha parancsolatunk szerint valami dolgainkban találtatnak, magunkot is személyünkbe illetlen bestelenségekkel, adta s teremtette-mondásokkal, minden szemérem és irtózás nélkül szüntelen illetnek. Ezen injuriánkot, kérjük, méltóztassék megorvosolni Nagyságod.

20. Kis-ariak supplicatiója, 1. Novembris, ad Stephanum Sennyei.

A qvártélyozás igen terhes rajtunk; elszegényedtünk, mégis 100 kenyeret, 2 vágót, 6 köböl abrakot, 12 itcze vajat, 4 itcze mézet minden hétre tőlünk kévánják. Kérjük Nagyságodot, könnyétse igyünket; szegény az falunk, meg nem adhatjuk.

21. Sándorfalu, Pusztatelek, Surgyéfalu, Bajfalu és Megrefalu instantiája ad Joannem Magos, provisorem Nagy-Bányaiensem, sine dato.

Nyilván vagyon Kegyelmednél az hadakozó üdő, mely a sok nyomorúságos portió-fizetés miá annyira felindította a

szegénységet, hogy sok helyeken alég maradt némely faluban öt vagy hat gazdaember; így a mi falunkbúl is annyin mentek a hadba, hogy alég maradt az öregekben hat vagy hét ember. Rajtunk pedég, a kik kevesen vagyunk, szintén annyi a szolgálat, mint mikor mind otthonn laktunk, s még terhesebb. Azelőtt egy hétbe egyszer az ökrös ember egy taliga fát vett, gyalog-szeresekbűl öten egy hétben a szénhelyben mentek, — most a hadak is szaporán rajtunk forognak, kiknek nem kevés gazdálkodás kívántatik. Azért Kegyelmed az terhet vagy könnyétse, vagy azok is, kik a hadba mentek, segétséggel legyenek, — másként a falut pusztán hagyjuk.

22. Stephani Maróthy, 1. Novembris, ad Georgium Ramocsaházy, ex Tisza-Becs.

Igéretem szerint a lovat Rozsályba küldettem, Kegyelmed reáküldvén, ott találja; adja Isten, Kegyelmed vehesse hasznát! Kajali uraimék nehezen indíthatták a sót, nro 5658; a többét a vármegye szállétja. Már mint jöhet alá? nem tudom, mert a víz igen kicsiny. Itt Becsen semmi sincs az hadak számára való. A fizetést instructiómmal elküldtem. Bödöskövet mégsem kaphattam; most is újobban beküldtem; ha karácsonég ott lesz is emberem: a nélkül ki ne jőjjön, meghadtam; — mentsen Kegyelmed ez iránt Generális Sennyei uram előtt. — A szigeti ház iránt instantiámot elvitte Kajali uram, Kegyelmed is secundálja dolgaimot. Ha a sónak hordása a szegényembereknek meg nem engedtetik: ott ülhetek Szigeten, de kevés proventus fog jűni; azok is hordhatnak, s Urunk számára is szálléthatnak, csak győznék.

23. Pauli Orosz, 1-ma Novembris, ex Somlyó, ad Stephanum Sennyei.

Vajjon ennyi időtűl fogvást mi panasza lehet ellenem Nagyságodnak? Semmi kétségem nincs, nem is volt, el is hittem Urunk gratiáját Nagyságodhoz; én mondom azt, mondtam is: ki lett volna Nagyságodnál érdemesebb ember a hadak közé?! Ha csak mint egy váz jöttem volna is ide: még is élnék én Nagyságod tanácsával, — nemhogy idegenkedném Nagyságodtúl. Vagyon Urunk, ha parancsolatjának eleget teszek, jót mond érette; csak parancsoljon Nagyságod, nyereségnek tartom. A mellett kérem, Nagyságod nyomorúlt falumot Penigét

méltóztassék immunitálni az qvártélyozástúl, — én is szolgáltam a Bodrog közt Nagyságodnak: mert nem úgy lett volna a limitatio, de én nem engedtem. Tiszán túl is volt annyi gratiám: eximáltam puszta udvarházamot, jószágimot, úgymint Mikóházát, a mácsai jószágomot.

24. Jacobi Grabarics, 2-da Novembris, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházy.

Ezen órában ideérkeztem, több szomorúságra, mintsem örömre: mivel az becsületes hajdúk fegyveres kézzel reánkjöttenek, azon étczaka az nagy kertnek az sövényit egészlen levágták, és az csordát beléje hajtották, reámenvén az kastélyra, bennlévő hajdúimot keményen megverték. — Erdög Dániel uram kévánja tőlem a proventust: de, ha csak annyi leszen mint eddig, könnyen lehet számot adni róla.

25. Andrássy Kláráé, Consortis, 6. Novembris, ex Bottyán, ad Stephanum Sennyei.

Még felvagyok, noha csak nyegéssel töltöm az napot. Ma vettem Kis Tamás levelét, a ki írja, hogy ezen szőlőköt adott volna a Fejedelem: 1-mo. Eistorfer Patócs nevő szőlejét. 2-do. Zományi Pál Patócs nevő szőlejét. 3-tio. Picske Mátyás Patócs nevő szőlejét. 4-to. Ugyan Picske Padi nevő szőleit. (Ezeknek mostani szüretje engedtetett meg Generális Sennyei István uramnak, Szalai Pál m. k.) De a magunké-féléből nem sokkal bíztatnak. A szekerek mind elmentek alá. Ma hoztak az Hegyaljárúl 70 hordó bort, a többivel odavannak; abbúl is a kit Fejedelem adott, leszen 70 hordó bor.

26. Joannis Pápai, eadem, Tokajnál, ad Eundem.

Nagyságod méltóságos levelét vettem. Mivel nem reménlette Urunk, hogy még akkor Nagyságod az táborra érkezett volna: az okon dirigáltatott az order Sennyei Ferencz uramnak, s a miá esett, hogy Nagyságodnak azon dologrúl Urunk nem parancsolt. Eziránt Nagyságod authoritásának semmiben is rövidsége nem lészen: e szerint resolválván Urunk ezen dologban, melyet megjelentettem ő Nagyságának. — Egerbűl már kinn vagyon Méltóságos Generális (Bercsényi) uramnál az zálog; reménlem, rövédnap Isten Urunk hűségére hajtja. A ráczok is berzenkednek, — de minthogy tudják az hadnak sokaságát, nem mernek berzenkedni.

27. Stephani Porcsalmi, 7-ma Novembris, ex Promontorio Váraljaiensi, ad Eundem.

Kegyelmes Urunk dézsmája, minthogy a szegénységnek minden hordai Szatthmártt vesztenek, igen nehezen folyó munka; annyéra, ha Nagyságod nem segét a táborrúl valamely korcsmán ürült hordókkal: végbe nem mehet; kellene pedig 200 köböl bornak edény. Per omnia fortia próbáltam, de sem pénzen, sem másképen semmi úton-módon nem szerezhetek, — itt kell telelnem a hordó nemléte miatt. Hajdu- és katonarend nem akar dézsmát adni, Nagyságod parancsoljon felőle.

28. Josephi Szent-Györgyi, 11-ma Novembris, ex Miszt-Tótfalu, ad Michaëlem Kos, Capitaneum et Commendantem Nagy-Bányaiensem.

Szegény Tótfalu már sokszor megesküdt, hogy Kegyelmed hadát soha többszer meg nem várja, ha valahol bokor lesz előtte; ha magam szememmel nem láttam volna: mit követett el ezen két sereg hajdúság, — soha el nem hittem volna! Mert Urunk jobbágyát karddal házbúl kivágták, 5—6-an is utánna voltak kivont fegyverrel; egyet magam mentettem meg, hogy el nem ütötték a fejét; borát, jószágát úgy praedálták, az mint szerették; három jó embert halálra vertenek, tiszteiktűl semmitsem félvén; tegnap déltűl fogva ma 8 óráég csaknem felfordították ezt a szegény helyt, — úgy, hogy kevés gazda állhatta meg az házban. Ezen Urunk jobbágyát is kivervén az házbúl, felségének bársony-vállát, rása-kötőjét, övét, magának lábravalóját ellopták Sitéri uram hajdúi. Ezeket Kegyelmed orvosolja meg, s adassa vissza, máskínt Urunkat kell megtalálnunk.

29. Kos Mihályé, 12-ma Novembris, ad Stephanum Senynyei.

Nagyságod parancsolatjára két sereg hajdúmot, kiben több 200-nál volt, elköldtem, a kik linea mellől elmenvén, Miszt-Tótfaluba sok excessusokot tettenek, kikről Sitéri Márton és más hadnagy számot adjanak Nagyságod előtt. Ha Generális Slik Rajna vizét és nem a Dunát őrizi: nem bánom. Labanczságra pedég most semmi vágyásom nincsen, sem az császár gratiájára, megelégedvén eddég azzal, — ragaszkodom Urunk kegyelmességéhez.

30. Pongrácz Máriáé, 12. Novembris, ex Kis-Szekeres, ad Eundem.

Nincsen Istenem után Nagyságodon kivűl, kihez folyamodnom. Mindennap keservessen búsíttatom attúl, az ki halálnál nagyobb dolgot követett rajtam; magam jobbágya volt az, Varga Istók nevő, ki mind az adásban, mind pedég elköltésében jovacskámnak nagyobb eszköze volt feleségestűl, a ki is akkor szolgálóm volt, mikor a nagy veszedelem rajtam esett, s akkor mindjárt elszökött, mert nagy károkot tött, s azután kőttek eszve; most fizetésért búsít, az ki ezer-annyival tartoznék: mivel az enyimet ők költették el, s naponként most is költegetik. Én eleget mondom: várjon idejére, — ha tartozom, megfizetek, de törvény nélkűl nem adok, mivel ő verte fel egyik a házamot. Kérem Nagyságodot, zabolázza meg őket. A marháimban nem igen kerítettem, mivel nincs arravaló cselédem, a ki van is, csak maga akaratját követi. Gyarmatra is küldtem Pap János úrhoz a Nagyságod levelét; azt állétják: pénzen váltották, de mások tudják, csak ő kegyelme keze alá hajtódott; e nyáron a fejéséből is kitölt volna a pénze. Urunk protectiója már akkor nálam volt.

31. Dobozi Istváné, 13. Novembris, ex Debreczen, ad Eundem.

A pátenseket nyomtatva elkészéttettem s elküldettem, az ára jegyzésben notálva vagyon. A váradi ploquádát hogy elhajtották, eddég talám meghallotta Nagyságod.

32. Torday Ferenczé, eadem die, ex Bihar, ad Eundem.

Mai napon portásokot bocsátván Várad alá, magam is lesben indúlván utánnok: egy csatári legény ezen váradi commendánt pátensét kezembe hozta. *) Én az hadakot semmiképen be nem vehetem; magam, szegény embereimmel itt vagyok. Diószeg felől jöttek valamely kaszás emberek. Mosich uram is nem akar jűni. Egy Zombory Benczók nevő katonánál találván ezen passusokat, tétettem árestomban; Szőcs János katonájának mondja magát.

*) Jegyzet: „Patentes illae sunt inter literas originales."

33. Comitatus Marmaros, eadem die, ex Sziget, ad Eundem.

Ötszáz köböl zabrúl és száz vágó marhárúl rendelést tettünk, hogy éjjelnappal a szatthmári táborra administrálják, — noha superveniálván Kegyelmes Urunk 200,000 kősónak kiszállításárúl parancsolatja, mint nagy és kőtséges munka, igen distrahált. Csernel Pál uram dolgában Nagyságod gratiáját köszönjük; talám nem is itíltetünk meg, ha ő kegyelmétűl érdemlett becsületünket megkévánjuk. Nem tagadhatjuk az hadaknak idevaló sok, majd minden faluba való insolentiájokot, kik még a passusokot is nem producálják, — kiknek persecutiójokat s megfogásokot az lakosok cselekedni nem merik. Banyára is a sót administrálni el nem múlatjuk.

34. Kengyel Zsigmondé, eadem, ex Csehi, ad Eundem.

Hogy Nagyságod csehi régi provisort elvitette: igen jól esett; inquiráltasson Nagyságod ellene, Harsányi András szolgabíró által, — elég megyen reája az árultatás iránt. Az mely katonák őtet elvitték, azok közől ketten ezen Urunk jobbágyának a házát felverték. — Bonczidánál lévő székelyeket, mondják, hogy Urunk zászlója alá hódoltanak, a németek pedég és ráczok Kolozsvárra beszorúltak. — A bialokkal egy szekér vadat akartam vontatni Nagyságodnak.

35. Rápolti Nagy Pálé, 14. Novembris, ex Károly, ad Eundem.

Hogy Nagyságod az mostani fennlévő hírekre nézve az ittvaló praesidiumot negyvennel megszaporította, jól van, — a mint hadnagy Diószegi István harminczuyolczad magával beérkezett; de ehhezképest a quártélynak is kellene szaporodni: mert ez a rosz négy hely hogy elgyüzze? lehetetlenség. Az hadnagyra itt semmi szükségem nincs, igen alkalmatlan ember; két étczaka itt lévén, egyszer ittbenn, másszor a városon kinnhálván, az Úr ő Nagysága (Károlyi) vendégfogadójára reáment, nem gondolván Urunk protectiójával; az ottvaló zsidókot meg is ölték volna, ha mások meg nem mentették volna tűle. A hajduk is nem vár oltalmára, hanem pusztítására valók: minthogy immár is bástyákra való feljáró grádicsokot, álgyú-tisztító s tölteni való pálczákot mind eszveégetének; félő, hogy olyan excessusokot ne kövessenek el, mint azelőttiek. Ha ezek-

nek kemény parancsolatjok nem leszen: sem tyúkjok, sem lúdjok, sem disznók nem marad a szegénységnek, — a mint már is két nap alatt egynehányot megöltenek. Egy font húsok van rendelve: én kettőt adatok napjába, mégsem elégesznek meg vele. Nagyságod commissiója nélkűl palizádának való fát sem hordathatom. Ón sincs itten.

36. Koháry Judit, eadem die, ex Salánk, ad Eundem.

Sok gondjai között nem örömest búsítanám Kegyelmedet, de az nagy szükség kénszerét mint jó uramhoz folyamodnom és orvoslását keresnem. Ittvaló legények, kik már hogy hadban mentenek, de itt töltik szüntelen idejeket, nagy isteni káromlással, lövődözéssel s részegedéssel, — mely miá emberhalál is kicsinben nem következett, egy embert megsebesítettenek, más szerencsén maradott: az ökrét találta meglőni szegény embernek. Jóllehet, tudják a lakosok az parancsolatot: de nemhogy megfognák s tiszt kezihez vinnék, sőt oltalmazzák, minthogy kinek fia, kinek öcscse. Méltóságos Fejedelemhez akarnak menni némely nyakas emberek, s dobot s zászlót kérnek, hogy hajdúvárossá tétessék. Minthogy pedég nagyobb része az községnek nem akarja: az olyanok ellen, feltették, erővel is vigyék, mindenébűl praedát vessenek s a házát is széljelhánják; s szokott s illendő concedjeket is nem akarják megadni, Urunk pátensére semmit nem hajtván, szót sem akarnak fogadni. Ezek pedég a zenebona-szerzők: Fábián István, Gergely János, Orbán Mihály, Zsódos András, Barta István. Micsoda rosz következhetik belőle, nem lévén senkitűl is félelmek, — bölcsen megitílheti Kegyelmed. Kérem azért alázatossan: a kik zászló alá adták magokot, itt ne alkalmatlankodjanak, a nyakassa fogattassék meg, s a többi is orvosoltassék hovahamarébb.

37. Irínyi Zsigmond, eadem die, ex Károly, ad Eundem.

Nyolczadik esztendőben járó fiacskámot Szatthmártt jártatván oskolába Eötvös Miklós sógor uram fiával: minthogy obsidió hirtelen esett, bennszorúltak, kit is mint közelvaló atyafi, Erős Gábor öcsémuram maga mellé vette. Csudálkozom, nem régiben kijövén Desőffiné asszonyom: Erős uram gyermekit kibocsátották, az enyimet odabe megtartóztották, ki miá is szüntelen nagy búsúlásom vagyon. Gálfi György uramöcsém

künn van: azon talán kibocsátanák; holott pedig azt Nagyságod be nem bocsátaná, találjon módot benne; — noha költségem nincs, de valahol szerit teszem, valamiben Nagyságod conveniál a commendánssal, leteszem, Nagyságod úri gratiáját pedig megszolgálom. Szegény hazánk szabadulására Isten éltesse.

38. Francisci Darvay, eadem, ex Sziget, ad Eundem, sine dato, puto exscriptas 15-tam Decembris. (N. B. 13. Novembris 1703. fuit Comitatus Marmarosiensis Juratus Assessor et oppidi Sziget Notarius Joannes K. Técsi.)

Nagyságod méltóságos levelét most vettem. Midőn az Urunk 50,000 kősónak leszállításával az alá való szályoknak procurálására, az lovasok s gyalogok kihajtására, a bányai sónak s a Nagyságod táborára való zabnak administráltatására, az erdélyi, moldvai s lengyelországi passusoknak perlustrálására s emberinknek a megírt helyekre való expediálására való nézve ide feljöttem volna: kívántam volna, Urunk és haza ily nagy servitiumába vagy magam indúlhattam volna, vagy deputatusinkat expediálhattuk volna; de mivel a nemesség fegyverrel szolgál, s passusokot most is éjjelnappal őrzi, a parasztság pedig Urunk parancsolatjábúl sok ezerekbül álló servitiumot praestálni kénszeríttetik, mely is ezen vármegyének csak medietását is nem adequálja, mely kitetszett az elmúlt szatthmári expeditiónkbúl is, a hol a mennyi nemesink láttattanak, koránt is annyi paraszti renden lévő embereink nincsenek. Azért kérem, a repartitiónak terminussát ultra 18-vam praesentis halaszsza el Nagyságod, hadd érkezhessünk reá mink is. Jűnek-mennek emberink, most is odavannak Moldvába et in Polonia. Moldvába új vajdát várnak, rajtok feles marhákot szednek. In Polonia Podolya felé valami hadat mondnak: ki svéd hadának, ki saxóénak mondja, — de hitelessebben a Potoczky urakénak mondják; másként békesség vagyon, Urunk szerencséjének aggratulálnak. Erdély felől sem félünk, noha mondták, hogy az erdélyi urak zsoldosok fogadására Havasalföldében küldtek volna, -- de csak paraszt hír. Besztercze felí is küldettem most.

39. Bay András, 14. Novembris, ex Castris ad Szatthmár, Joanni Gyulai, Abrukbányae.

Kegyelmed fáradsága nem leszen hiába, meglesz a ju-

talma. Generális uram Illefalvi uramnak conferálta a zalaknai udvarbíróságot; Kegyelmed azért Bágyoni urammal tisztiben statuálja. Abrukbányai generális protectiót annective megküldtem. Magam is most hazamegyek; Kegyelmed kanczája itt van, tegyen iránta dispositiót.

40. Passus, ex Somkut, 16. Novembris, Ladislai Marinkás.

Levelem praesentáló s passusommal járó Marinkás László katonámot bocsátottam az nagy táborra; onnan megyen nemes Közép-Szólnok vármegyében, Hatvan nevű faluban, hogy onnan házanépét, jovacskáit általszállétsa ide Kővár vidékére, Fejérház nevő faluban, az ő régi örekségére. Kihezképest igaz kurucznak esmerjék, s menet-jüvet etc. Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk ő Nagysága Kővár vidéki hadainak fődirectora: Mósa László m. p. L. S.

41. Joannis Gyulay, 15. Novembris, Abrukbányae, ad Stephanum Sennyei.

Egynehányszor írtam Szappanos uramnak az hadaknak beküldése iránt; sem válaszom, sem a hadak beküldése nem volt. Elég félelemben voltunk, vagyunk is, mert igen kevessen vagyunk, csak az Isten őrzött mindeddégis bennünket, hogy az ellenség reánk nem jütt. Nagyságod parancsolatját várom.

42. Varatkay Istváné, eadem, ex Petneháza, ad Eundem.

Urunk dispositiójábúl vármegyénknek kettei processussa, úgymint az alföldi és szent-mihályi, ki is vármegyénknek jobb része, tokaji táborhoz applicáltattak, az kettei pedig Kállóhoz, és Kis-Várdához. Azért Nagyságod parancsolatja hogy secundáltathassék? nem tudhatom; másként ez a két processus, Nagyságod jószágával együtt, elpusztúl.

43. Pap Mihály, 16. Novembris, ex oppido Munkács, ad Eundem.

Kérem, Kis Albert uramot küldje el Nagyságod mentűlhamarébb, még az víz meg nem hidegedik, az árokban is meg nem bővöl eső és hó által, — hadd próbálhassunk mentűlhamarébb, az mint Nagyságoddal ottlétemben is beszíllettem. — Egy Nagy István nevő vári hadnagy nagy tolvajságot vitt végben: katonák lovát elvitte, nemes-embert elvitte; ha értem volna, mint tolvajt megfogattam volna; Nagyságod fogassa meg, s a lovakot adassa vissza.

44. Eodem, Passus.

Szekeresi Nagy István egyik lovas seregnek főhadnagya passusa. Tomány Gyerman nevő katonának adatott.

45. Bágyoni Zsigmondé, 17-ma Novembris, ex Újfalu, ad Stephanum Gúthy Capitaneum et Commendantem Abrukbányaiensem.

Most egy ember jöve, a ki az harcz után maga volt benn Kolosváratt, azt mondja: minden bizonynyal az harcz megvolt az elmúlt szombaton (id est 10. Novembris) és az németeket megverték Válaszútnál, mintegy 25 németnél több el nem szaladott; az had pedég Bonczidánál vagyon, s többen is takarodnak az Sebes-Körösön arra Bonczida felé, tegnapelőtt magok is látták, hogy mentek, s gyűlten gyűl feles had.

46. Kengyel Zsigmondé, eadem, ex Szilágy-Cseh, ad Stephanum Sennyei.

Hogy a minap csehi provisort, Pap Mihályt, elvitték, egy katona, a ki szakmári kapuba vámos volt, két ökrét ezen Urunk jobbágyának elhajtotta, — adassa vissza Nagyságod.

47. Samuelis Pap, 18. Novembris, ex Margita, binae, ad Georgium Ramocsaházy.

A mi debreczeni uraimék helytelen való panaszolkodásokot illeti: én semmi új exactióval őket nem aggraváltam; ha restantiákot vices-gerensem által akarván exigáltatni, — kit az embereknek az aljossa öléssel fenyegetett, hogy azt a német usust fel nem veszik. Pápai uram Urunk subscriptiója s pecséti alatt 10. Regiát küldött kezemhez; valameddég Erdély fel nem szabadúl, addég egysem kívántatik. azután két s háromszáz is fog kívántatni. Margitai bíró semmi leveleket nem akarja promoveálni, azt felelvén, hogy sèm nékem, sem praefectusomnak postája nem lészen. A piskolti korcsmát még ennekelőtte megárendáltam volt, minekelőtte a piskótiak hadba nem mentek volna; hitelbe megiván a boraimot, már nem akarnak fizetni, sub eo praetextu, hogy „én katona, és hajdu vagyok!"

48. Georgij Ramocsaházy, 19. Novembris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyei.

A sóaknán találtam ugyan többet ezer forintnál, de a sóvágók exolutiójára szükséges lévén, ott hadtam. Marmarosi tiszteknek meghadtam, hogy azon ezer forintot a jószágban

16*

exigálván, Nagyságodnak administrálják. A mely 400 frtot praesentált Nagyságodnak Ajtai uram, az a só árábúl Majos János harminczados uram keze alúl kült. Innen Csehbe megyek.

49. Tolvaj Jánosé, 20. Novembris, ex Bottyán, ad Eundem.

A mely 6 szűrt, 4 vég abát küldött Nagyságod: meg sem mertük mutatni, csak lopva osztogattuk; hanem küldjen még Nagyságod 25 szűrt, 4 vég abát, — mert másként a cseléd itt hagy bennünket. Makk a regéczi erdőken elég van, ott kellene helyt szerezni sertéseinknek.

50. Egri Lászlóé, eadem, ad Georgium Ramocsaházy.

Én Székelyhidég elmentem; a sok ráczság azt a tartományt felpraedálván, én is alig szaladtam vissza. Székelyhidi vámosságot tovább is kérem, nekem conferráltassék.

Kender nincsen, azért aknára való kötelet nem vehetni, — Károlybúl Nagy Pál irja, 20. Novembris.

51. Joannis Komáromy, 20. Novembris, ex Székelyhid, ad Eundem.

Az instructiómot leirta volt már Szalai Pál uram, Pápai uramnál maradt, — küldje el Kegyelmed. Itt most az ember semmit, se Urunk, sem ország számára nem congerálhat. Ez mind: kurucz, oláh, mint a magyar, esmét reámjöttek, nehezen salválhattam magamot. 14 hordó Újlakon termett bor Csatárba, Zádori Mihály keze alatt van: mert a mely szekereket Tordai uram limitált volt, azokon a labanczok buzáját hordatta Püspökében, — a már füstöt vetett, s a bor azért ott maradt, mert mindjárt akkor elfutván ő kegyelme: lehetetlen volt szekereket állítanom, mert Bihor, Püspöki, Csatár, Újlak és az egész föld szekere hátán volt, s futott, a mint ma is puszták azon helyek, excepto Csatár. Kértem Grabarics uramtúl szekereket: oka ne legyek, ha azon borok odavesznek. Készebbek magamot is megölni, hogysem túl a Berettyón valaki egy szekeret adna. Fiscalis szőlőkre embereket vetettem beszedni: de egy sem jött. Urunk konyhájára való victuálékot is fellimitáltam, de semmisem telik benne, hacsak brachiummal meg nem veszszük. Rationum exactor Eördög Dániel uram kévánja, hogy angariatim ratióimot praesentáljam Kis-Várdában, s complanáljam; de én a boroknál egyebet nem percipiáltam, melyek is

Grabarics uram keze alatt vannak. Méltóságos Gróff Csáky László uram kijött, ki is a bátyjával Gróff Csáky Istvánnal adósok fl. 100, Bossányi Sándor, ki margitai harminczados vala, 180 tallérommal, Kis Balázs is 100 talérommal adósok. Instantiámot ezaránt Buday uram beadta, volt is Urunktúl resolutióm: valahol, valamieket találom, satisfactiót tétethessek magamnak, — de Urunk eljövén Szakmár alól, expeditióra nem mehetett.

52. Egri Gáboré, eadem, ex Szénna, ad Stephanum Sennyei.

Gróffné asszonyom küldötte szekereit Sárközre boraiért, kikkel kellene tivadari szekereknek is elmenni; most pedig a parasztság szófogadatlan, — kérem adjon Nagyságod vagy két katonát pro assistentia.

53. Tasnád-Szántói lakosoké, 21. Novembris, ad Georgium Ramocsaházy.

Ezen táborra bevitetett katonák jüvén falunkban, mindjárt embereinket kezdették káromló szókkal szidalmazni, agyban-főben verni; nem várván, hogy bíránk ételt-italt, abrakot vitessen, odamentek, s ellenünk is fegyvert fogtanak, és bíránknak az öcscsét főben lőtték, — ki is ez éjjel megholt; az elszaladt, a többét megfogtunk s a táborra küldtünk. S mivel minden órán csuportonként, seregenkint rajtunk forgó katonák és hajdúk sok csínt, excessust tesznek: ha vagy két hajdú salagvarda nem leszen, s meg nem büntetődnek: el kell pusztúlnunk. Károlyba is két szekeret 6—6 ökörrel, 12 fejszés embert kérnek, itt az tábortúl elpusztíttatott malmot kelletvén építenünk Urunk számára, a táborra pedig hetelő szekereket adnunk, — így nem subsistálhatunk. Kegyelmed szegény szolgái: Tasnád-Szántóiak publice.

54. Gúthy Istváné, 21. Novembris, ex Szent-György, ad Pap Gábor et Diószegi Ferencz.

Hogy Kegyelmetek Bucsumban van, megértettem; régen várom Kegyelmeteket, ki miá is hátramaradásom van. Isten jóvoltábúl Szent-Györgyöt és Toroczkót meghódoltattam, hanem éjjelnappal jöjjön, úgy pedég, hogy a szegénységnek mindenütt békesség adassék, hogy panasz ne érje Kegyelmeteket.

55. *Magos Jánosé, 22. Novembris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyei.*

Mivel constál ex inquisitione, Ajtay uram relatiójábúl is, hogy Mósa László hamissan vádolta Léczfalvi Istvánt, kővárvidéki tisztet: azért az ő simplex vádjára őtet degradálni nem lehet. Az olá papok földesurak örökségében lakván, a mint azelőtt bizonyos taxát fizettek, most is úgy fizessenek.

56. *Bágyonÿ Zsigmondé, 23. Novembris, ex Károly, ad Eundem.*

Nagyságodat követem, hogy most meg nem udvarolhattam, mert Urunk parancsolatjábúl, sietséggel kellett az urakkal ő Nagyságokkal s ő Kegyelmekkel az táborra mennem. Gyulai uram levelire a választ Debreczenbe dirigálja Nagyságod.

57. *Újvári Jánosé, tatárok kapitányáé, 29. Novembris, ex Zalaknabánya, ad Joannem Gyulai juniorem, Adjutantem.*

Kegyelmed nekem szólló levelében lött dolgokot az ezer levelében felküldettük, melyekrűl most újolag Kegyelmedet nem informálhatom, hanem azt írhatom, hogy a mely marhákot hajtottanak volt az Bésa hajdúi: úgy hajtatta, mint tolvajokkal, — a kik máig is tőlem nem akarnak hallgatni. A sok szép marhát, lovakot mind elpazérlották; ő nem igaz ember, hanem tolvaj, egy társaságon velünk lenni nem akar, sőt inkább közöttünk rebelliót akar indítani: mert maga a passusokot jól tudván, húzó-fosztó complex társaival elmegyen mitűlünk; az nép megrémülvén, maga tolvajtársaival a földnépét felveri, nem néz se hódoltságot, se egyéb rendbeli embereket, a sok panasz jőttön jő irántok, a ki is Urunknak, földnépének s nekünk nem kicsiny kárunkra vagyon. Hogyha Isten nekünk ád, úgy leszen Kegyelmednek is proventussa; azért Kegyelmed küldjen nekem instructiót, úgymint erdélyi commendánsnak: mert hogy én s mi megengedjük, hogy előttünk kalauzáljon, s tőlem ne dependeáljon, — készebbek leszünk diribre-darabra vagdalni. Nekem Kegyelmed irásba küldje, hogy tőlem tartsanak, s a pennát ugyan odanyomja: mert abban az üdőben vagyunk, maholnap az lesz a hire, hogy az Torma uram hada pusztította a földnépét, — holott még eddég az Torma uram hadai magokot megbecsülték, úgyannyira, hogy még panasz irántok nem volt.

58. Dobozi Istváné, 23. Novembris, ex Debreczen, ad Stephanum Sennyei.

Mesterembereknek a gúnyáért fizetessen meg Nagyságod. A borbélyokot is már ha elbocsátaná Nagyságod, ideje volna, s talám nem is kellenek. Az elmúlt vasárnap Belényest s a vidékjét a ráczok felégették.

59. Tolvaj Jánosé, eadem die, ex Bottyán, ad Eundem.

Az Asszony már egészséges; sertések iránt parancsolt Kis Tamásnak Bacskában, ki az Asszony akaratja ellen tizet leveretett bennek, — már csak tiz van a hízlalóban. Negyven sertést a nyáj közől kiszakgattak. A cseléd többire mezítelen lévén, küldjen Nagyságod 8 vég abát, szüreket bőven, mentéknek való posztót, — malomköveket, sót. A minap a Hegyalján 50 kősót in fl. 60 elvettek, jó pénzen elkelne a só, szőlőmunkára kellene. A borokot haza szállították; Nagyságod majorságbeli bora volt nro 87, fiscalis bor nro 31, fiscalis aszúszőlőbor nro 25. Fiscalis borokbúl hagyatott 7 hordó bort az Asszony a szőlőmunkára. Fekete lovakhoz küldjön egyet Nagyságod: mert csak öt vagyon. Írjon Nagyságod Pataky Jónásnak: regéczi és kázméri erdőken elég makk vagyon az sertéseknek.

60. Kos Mihály, eadem die, Nagy-Bánya, ad Eundem.

Erkedit incaptiválván, Nagyságodhoz elküldtem; mivel vádoltatik? Nagyságod bölcsön megitílheti, — Sárpataki János uramot az árestombúl eleresztettem, kit is, most Nagyságodhoz menvén, jó commitivával odaküldettem, s már praevie bejövetelével őtet s úgy másokot is Urunk hűségére megeskettem.

61. Barkóczy Krisztináé, eadem, ex Károly, ad Eundem.

Ezen órában érkezett ki Erdélybül levelem megadó ménespásztorom, kit is a kuruczok minden ruhájábúl kifosztván, a mely lovon a ménest őrzötte, azt is elvették tűle; két ménespásztor társa, magam lovaimot elvévén, kuruczczá lött, a kik itt a táboron lévén, kérem édes sógor uram, adassa vissza mindezeket. Orosz Pál uram beküldött ugyan ménesemért, de miképen hajtják ki? Isten tudja, egy pásztor sem lévén mellette.

62. Kérei Mártoné, 24. Novembris, ex Husst, ad Eundem.

Méltatlan vádolásra felel némely katona iránt, a ki a

várnak megvételekor a hadak közé állott volt praedáért, s ott lappangott. Munkácsi emberek, sorra menvén, hogy a vizen általmenjen, egy lovat advân alá, azt elvitte, s megfogattatván, osztánd fl. 200 kezesség alatt megszabadúlt, két pénzérő jószágát nem látta, nemhogy lovát szerszámostúl.

63. Sennyei Pongráczé, eadem, ex Tárkány, ad Franciscum Sennyei.

Édes Öcsém uram! Kegyelmetek látogatására örömest elmennék: de egészségtelen s lovak nélkül vagyok. A sót mégeddig mindenkor megvámolták, — előszer ugyan volt valami szó felőle, de most már reménkedés a dolgok, s kiadják a vámot. Szintay hadnagy elvitte egy forgót, s igért érette két ökröt,— kérem, adassa meg Kegyelmed véle.

64. Josephi Szent-Györgyi, eadem, Ecsedino, ad Stephanum Sennyei.

Ha Nagyságod assistentiával nem leszen, Urunk borai mind egészen a hegyeken vesznek; ott is veszedelmes a tartások: mert némelyek a kamarákban nem térvén, csak színben vannak. Küldjön azért Nagyságod Szőcs János uram ezeréből vice-hadnagyot Tárkányi Pétert, és Csigi Pált zászlótartót Apában, ide pedég Gődény Pál uram hajdúiban vagy 12-őt, mert a parasztság igen megátalkodott, — semmit rajtok nem vehetni, Urunknak nagy kára következik ez iránt.

Idem provisor in extractu ponit procreatos esse vini allodialis cubulos 1133 „ 6., decimalis vini cub. nro 1397„ 5., censualis vini cub. nro 290 „ 11., occupati vini cub. 597 „ 13. In toto cub. nro 3419„ 3.

65. Madarásziak supplicatiója, 25. Novembris, ad Eundem.

Mentik magokot, hogy miolta a szakmári kaput betettík: egy tyúkmonyat sem vittek be; kirül attestálnak Szatthmári János és Borbély János, odavaló salva qvardák, hogy se országok, se Fejedelem ellen való legkissebb dolgot észre nem vettík azokon a lakosokon.

66. Rápolthi Nagy Pálé, 25. Novembris, ex Károly, ad Eundem.

Hatházy zászlótartó felesége, kinek az ura Szakmártt rab, fogja Nagyságodot requirálni, hogy ittlévő lajtmanon szabadúlhasson, kinek ennekelőtte, hogy Szakmárra menjen,

semmi igyekezete nem volt: most pedig, a mint látom, reávette magát, és Nagyságodnak is írt: micsoda fraus lehessen benne? ő tudja; mindazáltal, az én vékony opinióm szerint, én azon lajtmant innét se Szakmárra, se máshová be nem bocsátanám: mivel itt minden alkalmatosságokot, mind erejét, mind erőtlenségét az helynek kitanúlta. Holnap elmegyek két-három napra házamhoz.

67. Újváry Jánosé, eadem, Zalaknabánya, ad Joannem Gyulay.

A zászlóimot minden késedelem nélkül küldje el Kegyelmed, hadakkal együtt; bárcsak 300 jó puskás három nap alatt itt legyen. Lapsaiaknak zászlót kell küldeni: gyűljenek alá, mert próbálni akarok. Mindenik bíró, ispánokkal együtt, megigérték Kegyelmednek 3—3 rókabűrt. Petersani olá pap lovát én nem láttam.

68. Gúthy Istváné, 26. Novembris, ex Szent-György, ad Eundem.

Innen elmennem semmiképen nem lehet: mindenfelől ellenség sarkába vagyunk, 500 némettel fenyegetnek Szebenből, — lehetlen, hogy elmehessek, — megrettene az szegénység, és eloszolna. A hadakot várom óránként hozzám.

69. Comitatus Mediocris-Szólnok, ex Szer, ad Stephanum Sennyei.

Nagyságod parancsolatját vice-ispánunk Gúthy Farkas, Csiszár István javainak visszaadása iránt praesentálá, megköszönhetné, hogy érdeme szerint való szoros büntetést nem vette, — oly csekély dolgon kapdos, a törvényt nem appellálta, mely nélkűl egy vármegye törvényét hogy lehessen újabb revisióra vonni? megitélheti Nagyságod; oly szokatlan s törvény ellen való dologra ne kénszeríttessünk.

70. Orosz Pálé, 27. Novembris, ex Somlyó, ad Stephanum Sennyei.

Ecsedy kijött s kész törvényt állani; sokféle katona volt ott, a mint Bóné uram hada közt sül ki ha kisül, — Szénásy Pál fogta meg az embert. Horvát Ignácznak híjják a katonát, odamegyen, fogassa meg Nagyságod. Kaszás Pál kapitány uramot most küldem be bizonyos zászlókkal. Irtam vala Nagy-

ságodnak: nyomorúlt falum Penige utólsó pusztúlásra jutott; nem kellene egymás jószágát vesztegetni!

71. Nagy-szőlősi lakosoké, főhadnagy Kósa Gergelyé, 26. Novembris, ad Kis Albert.

Mi valóba rosz és keserves állapotba vagyunk; mert Pap Mihály ma estve idejött részegen, most megjött hajdúkat rútúl megverte, jöttében az utczán megfogta s megfosztotta, Vai uram házánál rabságban tétette. Hadnagyunkot hivatván, adtával teremtettével szidta: híjja oda a várost, mert Urunk parancsolatját hozta, hadd olvassa el. Annak meghallására odamenvén: semmit sem olvasott, hanem rútúl káromkodván, jő Szendi Zsigmond és Samu, Prényi Jánosné szolgája: mutassátok nemes-leveleteket, és hogy hajdúváros ez? Ezeket az embereket is a többéhez fogságba tétette, és megesküdt, hogy reggelig megkaróztatja és felnyársoltatja. Már mint lesz a dolog reggelég? . . . Isten tudja. — Ilosvay Bálint uram is itt lévén, kétszer reaizent: ne cselekedje azt a rendetlen dolgot; de héjába volt. Kérjük azért Kegyelmedet az Isten nevében, ezen dolgot Urunknak írja meg, törvény szerént orvosoltassék meg. Ezen Urunknak szóló levelünket is küldje el Kegyelmed. Az egész hazának lakosi igen megzendűltenek: mert Munkácstúl fogva mindenütt így cselekedett.

72. Kengyel Zsigmondé, 27. Novembris, ex Cseh, binae, ad Stephanum Sennyei.

A két bialt három őzzel elküldtem. Szilágy-csehi puszta kastélyában levő bonuminak, bornak, búzának etc. conservatiójára kellene vagy 20 puskás vagy katona. Hetelni egy sem akar járni; attúl tartok, magamot egyedűl a puszta kastélyban agyonvernek egy étczaka. Ezek Gyólya György seregében vannak, örömest haza jűnének, fizetés nélkűl is szolgálnak, — amazoknak búzát kellene rendelni. Széplaki olá pap egy lovát olá-hodosi Kis Péter társaival elvette: adassa vissza Nagyságod. Ide annyi kóborló, falut-pusztító katona jár a táborrúl, ha Nagyságod meg nem orvosolja, ez a jószág teljességgel elpusztúl.

73. Majos Ferenczé, eadem, ex Sziget, ad Georgium Ramocsaházy.

Ezen jószág nem kevéssé szoríttatott meg a mostani só expeditiójoknak megtartóztatásával: minthogy a szegénységnek

abbúl volna valami reditusa. Én azon leszek, hogy az urbarialis adójokot felszedhessem; most is Urunk konyhájára urbarialis adójabeli aszú-halakat 500-at elküldtem. Sugatagi malmot megépéttettem. Az aknára való csigakötél igen kívántatik. Sógor Décsei László Erdélybül kijött, feleségét, gyermekit oda kellett hadni. Udvarbíróhoz a halat, hámot, pinczetokot leküldtem.

74. Szappanos Istváné, 28. Novembris, ex Bellényes, ad Joannem Gyulay, in Abrukbánya.

Jenei maga tette magát bűnessé; a jószága Osvátnál vagyon, a mie vagyon, a mentéje Harsányinál, — most portára vannak. Várad alól a hadak alá mentek felessen; a mi marháinkot az elmúlt napokban elhajtották, a várost is felégették, emberkár ugyan nem esett: hanem egy Kaprós György nevő strázsamestert meglőttek és egy asszonyt vágtak le.

75. Kis-paladiaké, 28. Novembris, ad Stephanum Sennyei

Mivel szegény helyünk lakosinak jobb része (a ki adhatott s falut tarthatott) a hadba ment, a sok jövő, járó, szedésvevés, qvártélytartás rajtunk nagy erőben vagyon; úgy, hogy aqvártélytartáson kivűl mindúntalan szakadatlan a sok jövő-járó ember; hogy borral s egyébbel nem gazdálkodhatunk, rútúl mocskol, szidalmaz, kötöz és vér bennünket. Kérjük Nagyságodot, sérelmünket, jó szerencséjéért, lelkinek jövendőbeli boldogúlásáért orvosolja, protectionálist adjon; a qvártélyt pedig gyalog sereg számára fordétsa, mert a víz a mezőnket elvesztette, abrakkal nem győzzük.

76. Barkóczy Krisztina, 30. Novembris, ex Károly, ad Georgium Ramocsaházy.

Én elég gyámoltalanúl vagyok uramnak ily kéváltképen való messzeléte miá. — Most fa dolgábúl nem kevés szükséget látok, mert a jószágom nem fogad semmi szót; fa dolgábúl ne terheltetnék segítséggel lenni. Ennekelőtte mintegy két esztendővel egy embernek hozott uram maga pénzén armálist, eddég nála hadtuk, most kérem, — még jó szót sem ad. A törvénynek most rosz folyása lévén, miképen vegyem meg rajta? nem tudom. Még a német nyereség leérkezik: volna szükségem, ha adósimon vehetnék valamit. Én előttem mind-eddég is hihetetlennek tetszett, — jóllehet közhirűl hallottam,

— hogy az német Zólyombúl kiszökött; ma vévén uram ő kegyelme levelét, már bizonyosson értem; elég kár, vigyázatlanságnak tulajdonítani kell-é, vagy minek? . . . elég, hogy megesett. Uram ő kegyelme Bajmócz vára alatt lévén, eddég dolga — úgy hiszem — elvált; testvérnénje benne lévén: Sliktűl igért gratiára igen hivatta, de kedvetlen választ vett ő kegyelme. Úgy látom, megint el akarnák tőlem választani, — de hiszem Istent, nem engedi!

77. Magos Jánosé, eadem, Nagy-Bánya, ad Eundem.

Itt a jószágnak semmi hasznát nem veszszük: mert mind kuruczczá lesznek, az kik megmaradtak is; mert egy faluban alég vagyon 2—3 ember, vagy fia vagy öcscse hadban vagyon. Az olyan se szolgálni, se adót, se élést nem akar adni, ama 2—3 ember nem subsistálhat. A bírák a falukon nem mernek járni: verik, fenyegetik őket. Itt annyi a had, ha eszvegyőjtenék őket, az országot vehetné. Kuruczczá lesz a jószág, beiratja magát a seregben, — csak otthonn lakik, kínozza a szegénységet. Most csoportosson jütt be a bányaházhoz való jószág, minthogy itt köröl laknak: soha a falujok nem üres a sok hadtúl, — épen elpusztúlnak, a bányaház megfogyatkozik miattok. Ezeknek még I. Rákóczi Györgytül protectiójok volt, mindenféle adózástúl, szállótúl immunisok voltak; ha most-is olyat nem szerzünk 9 falunak, széllelmennek.

78. Georgij Ramocsaházy, eadem, ex Castris ad Szatthmár, Paulo Nagy.

Marmarosi sóaknában elavúlt kütelek helyében mások kévántatván, Kegyelmed kendert vétessen s fadgyút; margitai harminczados ád Kegyelmed kezébe fl. 300, — mentül ócsóbban kendert vetessen Kegyelmed; a mi pénz megmarad, tartsa magánál.

79. Vid Zsigmondé, 1. Decembris, ex Bottyán, ad Stephanum Sennyei.

A marhákot e szerint majorságokra osztottunk: Pacsára adtunk öreg tehenet meddőt 27, negyedfű-üszőt 27, öreg bikát 2, nyári üsző-bornyút 7, nyári bika-bornyút 6. In toto 69. Bezdédre adtunk negyedfű-tulkot 26, tavalyi herélt bornyút 4. In toto 30. Bakára adtunk harmadfű-üszőt 14, tavalyi herélt bornyút 12. In toto 26. Kárászba adtunk ötödfű jármos tulkot

16. Bezdédre olyat 1-et, tavalyi monyas-bornyút 9. In toto 26. Ugyan pacsíni marha közől Bottyánba két jobbágynak öreg ökröt 4. Summa kiosztott marhának nro 155. — Kis Tamás egyízben már 80 öreg sertést Barlok uram nyájábúl az foglalás után kiszakasztott, és elébb állított, most újobban kiszakasztott vala 20 öreg sertést eladni: azok közől 10-et leveretett, él annak aprólékjával mindennap, — egy tehenet is levágatott. Úgy látom, úgy él abbúl a majorságbúl, mint magáébúl, senkire semmit sem hajt, ha Nagyságod őtet meg nem fenyíti.

80. Francisci Darvay, 1. Decembris, ex Sziget, ad Eundem.

Kegyelmes Urunk, kegyelmes és specialis parancsolatjábúl az ő Nagysága méltóságos commissiója az vice-ispánságnak tisztiben ezen nemes vármegyében engemet állata; ezután Nagyságod parancsoljon. Az Nagyságod hadai számára rendeltetett zabnak s vágómarháknak már régen praesentáltatni kellett volna: de azt az ó tisztek reánk akarták hadni, s megindúl csakhamar, 50 berbécscsel együtt, az Nagyságod konyhájára. Most 33 szép pisztrángot küldtem, ezután többet küldek Nagyságodnak. — Sub rosa írhatom itt: Generál Schlik jövetelét egynehány regementtel irák az estve nékem; tudósítson Nagyságod: van-é valami realitás benne? Mi is idejében vehetnénk rendbe magunkot, — nálam az in secreto marad.

81. Joannis Gyulai, 3. Decembris, Abrukbányae, ad Eundem. *)

Gúthy uramot 50-60 lóval, több hadunk nem lévén, — hogy szaporodhassék, sok kívánsági után Toroczkó s Szent-György felé kibocsátottam, oly commendóval, hogy Zalaknához, a derék passushoz mennének, és említett két városon praesidiumot hagyván, maga fordúljon velelévő haddal Enyed alá, s azt felnyargalván, alá a Maros mellett, Fehérvár felé, ki nem mesze egymástúl, — hogy így megmutogatván magát az ellenség előtt, onnan fordúljon Zalaknára, ott lévén derekassabb passussa az ellenségnek bejövetelére, hogy ott, ha kijőnének, megegyezvén, Kolozsvár s Déva felé is dispositiót tehessen. De

*) Lapszéli jegyzet: „Teleki László pátensit ez (Gyulai?) küldte Sennyei uramnak."

ő kegyelme, benne megrögzött engedetlensége szerint, mindezeket posthabeálván, fogván magát, tilalmom ellen, a katonának javával a Maroson általment; mely dolog értésére esvén a németeknek: rajtament a két városon, és felégetvén, zsákmányt vetett minden jovaikban, elfelejtethetlen, siralmas károkot ott tévén. Holott elég had lehetett volna a keziben, kínálván magát Aranyos szék, hogyha kévánja, 4 és 5 száz lóval felülnék, melyekkel megállhatta volna a sárt, oly szoros passusú hely levén, (mert a passus kősziklábúl van kivágva) hogy több egy-egy embernél el nem mehet, melyet 50 jó hajdúval, 5 s 600 német ellen is megoltalmazhatta volna. És így ebbe a casusba nekem semmi vétkem nincsen. A gonoszság eláradott annyira Gúthy uramba, hogy pennára nehéz volna azt venni, — hanem ezen vice-hadnagyom Kovács Mihály szóval bőven Nagyságod előtt megbeszéli. Én félek, hogy azon egy ember vétkéért, a kik idebe vagyunk, Isten minket el ne veszesse. Én örömest kimentem volna: de a város keménkedett: csak addig legyek itt, még Bágyoni uram visszajő, — másként eloszol a város. Evvel se tisztet nem vadászok, se hasznot magamnak nem hajtok, hanem dirigálom valamennyire őket; mert itt hadnagya minemű, katonája még olyan, függések nincsen, csak éntőlem. Ennél istentelenebb, hazáját pusztítóbb hadakot, mint Pap Gábor és Diószegi Ferencz hada, nem láttam; húz, von, valamit valahol kaphat, kiált a szegénység reájok, kiált az egész Körös vidéke az rettenetes praedálásokért, — nincs kinek orvosolni. Ha Nagyságod tanúltabb hadakot ide nem küld, evvel semmit sem nyerünk, sőt a mit nyertünk is, azt is elvesztjük. Már ugyan szép felessen volnának az passusokon, csak volna jó directorok, köztök arra alkalmatos nincsen; tudom, hogy Pap Mihály s többen fognak irántam instálni: de én arra elégséges nem vagyok, — alég várnám innét való szabadúlásomot. Ha mindeneket kellene megírnom: egész Libellust csinálhatnék; szóval ezen vice-hadnagyom mindeneket declarálja. — Az aranyokot hitelbe nem adják, ha volna 10,000 ft, azokon aranyot válthatnék. Én vásárkor kikiáltám: senki, élete, jószága vesztése alatt ne merészelje az aranyot eladni, se megváltani. A kéneső ha elkészűlhet, leszen vagy 23 mázsa, ezért pénz nem kellene, mert az fiscalitás.

Szappanos uram Nagyságod számára disçretióba küldett egy ezüstös hegyestőrt, és egy aranyos szerszámokot, kiket az aranynyal kiviszem. Az hegyeknek köveiből vagy hárommal kedveskedem Nagyságodnak, melybül Nagyságod az hegyeknek beneficiumát s drága jövedelmit tapasztalhatja. Illyefalvy Pétert zalaknai udvarbíróságra installáltam, csak egy confirmatió kell még. Az engedetlenség s hadak függetlensége miá a német Toroczkó és Szent-György városit, a rácz Belényes városát felégette s praedálta. Fejérváratt semmi lovas-német sincsen, hanem 100 gyalog-német, magyarság, és szászság a többi, mintegy 5 vagy 6 százig való. Déván 50 hajdú, német talám 9 van. Erdélyi urak mind Szebenben vannak, ott igazán urak: mert mindeneket muskatélyos németek udvarolják, — az egy Teleki László Fejérvártt vagyon. Thoroczkay urak, úgymint Thoroczkay Mihály, ki tanács úr, öreg Thoroczkay Péter iffiúval együtt Szent-Györgyön voltak, — irtam irántok Gúthy uramnak (minthogy erdélyi urak practicusok az árúltatásban) hogy magával hozná ide, innét Nagyságodhoz elvihettem volna őket; de ő kegyelme ezt posthabeálván, helyekbe hadta, erőt vévén az ajándék rajta, — s azok voltak városoknak árulói; a minthogy az iffiú el is ment a németekkel. A németek azt hirdetik, hogy Hunyad vármegyét az kurucznak qvártélyban adták az Urak.

82. Civitas Szatthmár, 3. Decembris, ex Promontorio, ad Eundem.

Hadnagy Balla Ursuly seregében való Pap Péter nevő zászlótartó, ki ennekelőtte városunk jobbágyi között vajdánk volt Réztelek nevő falunkban, ottan-ottan felesedmagával feleségeket járván, sok alkalmatlanságokot követ; közelebb az elmúlt pénteken estve, mostani vajdánk itt lévén, azon Pap Péter két katonának két forint ára bort igérvén, házára reámentek, feleségét az földre leverték, fejét berontották, egész étczaka halálra üldezték, jobbágyokot (noha Urunk penes literas patentes nekünk megadta) a szolgálattúl inhibeálták, úgy, hogy egy szekér fát alég hozathatunk velek. Nagyságodot kérjük, méltóztassék ezeket illendőképen megorvosolni, és ha többszer odamennek: hadd támadjon reájok a falu, szabadságot adni.

83. Irínyi Zsigmondé, 4. Decembris, ex Károly, ad Eundem.

Nagyságod számára Urunk boraibúl Mihalcsik János uram kezébe adtam 12 hordóval, 172 szatthmári köblöt; — a hordókot, kérem, másszor a több borra küldvén, küldje vissza üressen. A több borokot Urunk számára kiárúltatom, mert másként egy forint ára proventust sem vehetem, mostani változáshoz képest, ezen kezem alatt lévő Urunk fiscalis jószágábúl. A kötélverő négy szál kötelet vert, kiért forint 200 kér. Urunk szőleit beszedik, de confiscált emberekét nem.

84. Rápolti Nagy Pálé, eadem.

A 20 hajdú közt már 7 elszökött, a többi is, ruhátlan lévén, elmegyen, ha ezeket meg nem változtatjuk.

85. K. Pap Lászlóé és Kerekes Péteré, Nagy-Bánya, 5. Decembris, ad Eundem.

Tegnap Váralján Kovács István névő ember, Jármi János uram jobbágya hittel fateálta, hogy felső napokban Jármi uranımal jövén fel Szamos mellett: látta, hogy páterek malmátúl, berenczitül négy csomó szalmát bocsátottak le Szakmár felé a Szamoson. 2-do Bizonyosan hallotta, de a nevét nem tudja kitül, hogy azon malomtúl egynehány kéve búzát lebocsátottak.

86. Comitatus Marmaros, 5. Decembris, ex Sziget, ad Eundem.

Técsi Andok Gazsi nevő katona sok excessussokot tevén Szigeten, Dolhay főkapitány uram akaratjábúl admoneáltatott az aránt szigeti hadnagy által, ki is abbeli boszúságában előtalálván egy szigeti embert, halálra verte.

87. Patentes Principis, 6. Decembris.

Levelünk exhibeáló Bucsányi György, nemes Zemplény vármegyének szolgabírája, megyen élést hajtani processusába; azért etc.

88. Joannis Pápai, 6. Decembris, Tokajnál, ad Georgium Ramocsaházy.

Mihelyt expediáltatnak a levelek a secretariárúl, egyenessen mennek póstamester uram kezibe, s ha eltévednek: attúl esik meg, hogy Kegyelmed egy helyben sokáég nem continuuskodhatik. Most is Belényesbe, aranyok felváltására feles pénz kívántatván, — aziránt való levél, hogy eltévedett, nem

kicsíny kárral esett meg. A papirosnak magunk is szűkébe vagyunk, most küldett Lőcsérűl hét konczot Verebélyi uram, — ott sem találhatott többet. Másszor a nevét is subscribálja Kegyelmed a levelébe.

89. Csongrádi Pálé, 7. Decembris, ex Diószeg, ad Eundem.

Réz alatt levő falukban oláhok lakván : minthogy régenten nem adtak, most sem akarják megadni a dézsmát, nem is vehetni meg militaris executio nélkűl. A jószágnak nagy része felűlt, hadba ment, szolgálni nem akar; ha hajdú nem lesz mellettem Micskén, ott meg nem maradhatok. A korcsmát boros helyeken Szent-György napég magokénak tartják. Az Királyiban levő két asztagot, Micskén az egyiket, elnyomtattam. Zab, árpa etc. mind a mezőben veszett, még idejüttem. Mely borok Micskén voltak, úgymint 200 cseber: ide Diószegre szállítottam.

90. Joannis Róth, 8. Decembris, Leuchoviae, ad Paulum Szalay, Universorum Bonorum Fiscalium Directorem.

Szegény gyámoltalan özvegyek, Bréverné és Venkócziné, Urunkhoz mennek, borok végett instálni fognak; Kegyelmed is, édes sógor uram, segétse szegényeket, — nem lesznek háladatlanok. Jam ipsis dedi ad intelligendum. Ekkoráég az kívánt zsinórokot meg nem szerezhettem, mivel az hadak exorbitantiája miatt, az kit felhadtak volt is az kereskedők, rejtekbe tettík.

91. Rápolthi Nagy Pálé, eadem, ex Károly, ad Sennyei.

A minap az hajdúkban hét elszökött, most puskaporral három ment el, Nagyságod boraival négy, — azok is odamaradtak, már csak hat vagyon. Azt mondják: a táboron egy hétben egy óráig strázsálnak, itt pedég mindennap kéväntatik.

92. Pap Sámuelé, eadem, ex Margita, ad Nagy Pál.

Lett volna fl. 300, ha a só-harminczadot per den. 13. exigáltuk volna, de csak per den. 3. exigálván, nincs több fl. 130; küldjön reá (érte) Kegyelmed quietantiával együtt, Kegyelmed emberének kezébe adom.

93. Sennyei Pongrácz, 9. Decembris, ex Tárkány, ad Stephanum Sennyei.

Eddég is megudvarlottam volna, édes bátyám uram, Kegyelmedet, sem lovam arra való, sem szolgáim nincsenek,

köntös nélkül vannak. Újhelybe s másutt is kerestettem, de sohult nem vehetek nekik köntöst. Mikor Várad alá voltam, a mely hadnagy Kegyelmeddel itt volt, feleségem két ökörért egy forgót adott neki, — kérem, adassa meg vele az ökröket.

94. Francisci Darvay, 9. Decembris, ex Sajó, ad Eundem.

Hogy ezután embereink Urunk és hazánk szolgálatjában jobb renddel viseljék magokat: armásokat rendeltük vármegyénkbe, decemberre és januariusra; mindjárt hajtatjuk az táborra, hadnagyokkal együtt. Nem kell azért egyet is hazaereszteni, — fizetések megleszen, csak annonájok legyen, mert innét zabtermő helyekrül arrúl provideálni egész inpracticabilitas. Már kezdetem őket fogdostatni, éjjel-nappal a többét is persequáltatom, e héten őket innét kihajtom, ha azután itt kapatom: megfizettetek az olyannak végképen. Rókabéllésre leszen gondom, úgy a halakra is.

95. Szala Jánosé, 10. Decembris, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházy.

A dézsmálásban én eljárok mindenekben, de hogy a kuruczok borában csak az akót bemártsam is, lehetetlen; mert azok absolute dézsmát nem akarnak adni, sőt meg sem engedik akózni. Még a parasztság is oly reménségbe vagyon, hogy a dézsma elengedődik. Korcsmák lehetnének Tótiban, Eörveden, Szent-Jóbon, Szent-Imrén, de mindenik korcsma előtt salaquarda legyen, másként haszontalan: pénz nélkül megiszszák a bort a hadak, — oka ne legyek. Búza, zab, árpa se szemül se szalmájában kezem alatt semmi sincs egyéb, hanem a szentjóbi malomban levő vámbúza s ott termett kevés bor. Váradi praepost uram jószági közől egyebet Puszta-Újlak nevő falunál el nem foglaltam, nem találkozott oly ember, kinek keze alá bocsátottam volna.

96. Almásy Bálint, 11-ma Decembris, ex Tasnád, ad Eundem.

Urunk oeconomiájában a búzát nem részében, hanem napi számosokkal csépeltettem, sertések hizlására való gabonát is elkészíttettem. Ezután a búzát, magok kenyerén — negyedén, s az árpát harmadán akarnák csípelni. A korcsmálás Protectionalis nélkül nem lehet. Méznek csebrit Debreczenben 18 máriáson eladhatni.

97. Sigismundi Irínyi, eadem die, ex Károly, ad Eundem.

Igen akarom, hogy a szófogadatlan s nem engedelmeskedő jobbágyoknak dolga megorvosoltatik. Semmi proventus nincs a kezem alatt, kevés boron és erdődi két csomó búzán kivűl. A szakmáriak Urunknál instantiát tettek a dézsma iránt, a ki is 50 vagy 60 forintra ha megyen. A faluba alég lehet korcsma: a korcsmárost is megölik, ha ingyen nem ád, Protectióval semmit nem gondolnak. Most is Sennyei István uramnak adtam 10 hordó bort, kikbe volt 133 köböl.

98. K. Pap Lászlóé és Kerekes Péteré, 11-ma Decembris, ex Dés, ad Stephanum Sennyei.

Se Nagy-Bányán se Désen nem találván azon hadnagyokot, parancsolatot utánok küldtem. Torday uram parancsolá, hogy personaliter hozzám jőjenek, de Balog Györgynél (több) nem jött, ki is főhadnagyának Csatáry uramnak a levelet megküldette. Torday uram igen volna azon, hogy itt maradnának azon hadnagyok, sőt a magam katonáit 9 zászló alá dissipálták, — alég tudom őket feltalálni. Itten annyi a bitang marha, ló, bivaly, kiket az katonák az falukkal tartatnak, igen nagy injuriájára a szegénységnek. Ezen includált levelet Petsétszeg nevő faluban találtam; abbúl kitanúlhatja Nagyságod Sárpataky dolgát.

99. Barkóczy Krisztina, eadem, ex Károly, ad Eundem.

Én ugyan semmiképen nem vehetvén semmire az olcsvai jobbágyimot, kérem, gondviselőm mellé Kegyelmed gratiájábúl adattassanak hajdúk, oly parancsolattal: minthogy Kegyelmes Urunk akaratja, meg ne merészeljék próbálni életek vesztése alatt, hogy az hajdúkra támadjanak, minthogy igen istentelen emberek; — talám engedelmeskednek. Urunk levelét küldem Kegyelmednek, találtam vala meg ő Nagyságát, hogy az kuruczczá lött korcsmárosim számadásra kiadattassanak; de a mint értem, talám egynél több ott nincsen. Lantos László volna egyik, a ki most üldözőben vagyon, — ha kézbe akad, kérem, hirtelen fel ne akasztassa, csak nekem fizetne meg, azután nem búsúlnék rajta.

100. Darvay Miklósé, 12. Decembris, ad Martinum Kyrei.

Kegyelmed jőjön ki, eskessen felőle: ha énnálam egy szőrszálnyi labancz marhája találtatik, nincs drágább a fejem-

nél, — essék el. Dúlfalvi deákot is beküldtem: mondjon hittel: mikor kénáltam labancz ökrével? A ki volt, bizony régen elhajtották, a pénzt is elvitték, a ki marha ára volt.

101. Instructio pro Michaële Vitkay Vice-Comite, et Petro Debreczeni, Ablegatis Comitatus Szatthmár, ad Principem, 12. Decembris, Dominum Dominum Nostrum Benignissimum.

1-mo. Méltó tekéntetben vétetődvén ezen nemes Szatthmár vármegyének, mint eleitől fogván való Sedes Bellinek elpusztúlt állapotja: ahhoz képest resolválta volt kegyelmessen ő Nagysága ezer gyalognak intertentióját. Annakutánna 300 oralissal és 400 equilissel augeáltatott, mely miatt hamarüdőn következő végső pusztúlása vármegyének leszen.

2-do. In gremio hujus Comitatus posták lészenek: Máté-Szalkán, Csengerbe, Károlyban, Tisza-Becsén, Aranyas-Medgyesen, Nagy-Bányán.

3-tio. Minthogy édes hazánk szabadítására Urunk hűvségében annyira felkölt édes magyar nemzetünk és nemes vármegyénknek minden renden lévő lakossa, hogy az otthonn lakosok közt, az hadaknak való qvártély-szolgáltatás iránt sok egyenetlenségek vannak; kérjék inscriptis Urunk finalis resolutióját ezaránt, hogy versengések sopiáltassanak, confusiók eltávoztatódjanak, melyek is másként a közönséges jót igen megháboríthatnák.

4-to. Azon is instáljanak: a kik vármegye tagjai közől nem sponte mentek, s nem is hittel kötelesek zászlók alá: afféléknek szabad legyen nemes vármegye zászlója alá jűni, s ott Urunkot jobb kedvvel fegyverrel szolgálni.

5-to. A nemes vármegye intertentiója iránt is instáljanak. — Actum ex Generali Congregatione in Castris ad Szatthmár positis celebrata, 12. Decembris, 1703. Juratus Notarius.

102. Tolvay Jánosé, 13. Decembris, ex Bottyán, ad Stephanum Sennyei.

Az Asszony ő Nagysága addég a táborra menni magát nem szerencsélteti, még Nagyságod a szakmári várban ebédet nem eszik, — melynek megvételére szerencsét kíván Nagyságodnak. Az orczája már lohadott. Szent-István poharát Paczinba vagy Vékén megiszszuk. — Bottyánba még sok heverő marha vagyon, az eleség peniglen kevés. A bornyúk

jobb, hogy Páczán a gulyás keze alatt legyenek. A juhok még a mezőn járnak, ha hidegebb üdő leszen, azokot is jobbágyokra elosztjuk. Tárkányi pinczébe már van 58 szerednyei bor, a többét is elhozzák. Küldjön Nagyságod kordobány (így) szattyán-bűreket s bocskornak valót, fadgyút, ólmot, 3 font port. Kévánja az Asszony, hogy István-poharát Szakmár várában Nagyságod adhasson, melyre megjelenni kész ő Nagysága is.

103. Orosz Pálé, eadem die, ex Somlyó, ad Eundem.

Balásházy Tokaj alól Urunktúl megjött, a ki referálja, hogy ott megvallotta, hogy Nagyságod ezerében se maga, se katonája nem esküdt, — azért soha nem is lesz ottan. Nagyságod katonái Tót Györgyöt 4 paripájával elvitték, zászlótartójának Csorbának az házát Daróczon tolvajúl felverték, minden jószágát elvitték s elpraedálták, Kádár Mihály nevő katonájának Nagy Gergely 6 ökrét elhajtotta. Nagyságod ezeket orvosolja meg, másként Nagy Gergely jószága füstet vet. Urunkot ne idegenitsük, a közjó el ne múljék.

104. Kérei Mártoné, eadem, ex Huszt, ad Georgium Ramocsaházy.

Nagy-Bányárúl 20. Novembris írott Kegyelmed levelét, 24. ejusdem vettem. Az 600 köböl.borért nem lehetett commissio miá — ki is sót szállíttatott — akkor elküldenem. Porcsalmi uram engem Magos Jánosra igazít. Bányai bor itt el nem kél, jó bori vannak fő- s vice-kapitány, és porkoláb uraiméknak. A korcsmát alattomba árúlják, fenekét egynehány helyen kivágattam; ha erős parancsolat nem lesz, meg nem szűnik. Bethlehem uram búzáit Taraczközen, s itt csépeltetik s őröltetik: de a praebendásokot, conventiónatusokot alég győzöm. Szakmárbúl vitézkedő Böszerményi Sámuelnek nem hiszem, volna marhája Darvay Miklósnál, — egy testvérbátyja ispán; Darvay Ferencz sem engedné meg. Teleki Mihályné jószágán, úgy a több kezem alatt levő jószágon egy pénzt sem vehettem, noha már vasban is verettem az emberekben; magam is látom: egy pénznek nem ura a szegény ember, marháját adná, de mit csináljak véle? A városiakon még többet, fl. 92„ 17 nem extorqueálhattam; száz nestet s róka-bűreket még nem szerezhettem; száraz hal vagyon nálam 95, pisztráng-lepény 42, adó-sajt 3, berbécs

143. Ezeket hova küldjem? elvárom. — Kegyelmednek 3 pár császármadárral kedveskedem.

105. Szala Jánosé, eadem, ex Diósszeg, ad Eundem.

Kezem alatt semmi pénzbeli proventus, sem búza, rozs, árpa, sem sertés nincsen. Oláhság és szent-imreiek absolute dézsmát nem akarják megadni s nem is szolgálnak, csak fegyverrel, engem öléssel fenyegetnek. 50 köböl vám-búza van kezem alatt. Micskei lakosoknak Szent-György napég a korcsmát odaengedtem. Négy asztag búzát elnyomtattam, ketteinek a szemét verembe töltettem.

Csongrádi Pál, Eadem.

Az egész oláság dézsmát nem akar adni, hanem a helyett egy-egy vágó-marhát akar adni mindenik falu; sok énség van a szegénységen. Szakmár alá is, Várad alá is executióval élést hajtják, sok kóborló had szűntelen jár; a minap valami hajdúk reám jüttek, alég maradt meg az életem. Négy asztagot elnyomtattam, az egész falu, Királyi, reáment, magok közt elosztották, mondván: ha kell, kiszedik egymáson, megadják. Korcsma-árúltatás sem lehet a sok csavargó had miá.

106. Dombrády Mihályé, 14-ta Decembris, ex Károly, ad Eundem.

Nékem talám per den. 3. kell exigálni egy sótúl a harminczadot; küldjön Kegyelmed instructiót s Regiát is vagy tizet. Szenti Mihálynak bár békét hadna Törős János hadnagy, — hiszem itt Urunk szolgája harminczad köről.

107. Hadady Istváné, eadem, ex Somlyó, ad Eundem.

Kéváltképen a jószágban szófogadatlan emberek ezek: sarmasági Lukács Márton, oláh-patai Csigi Demeter, Ballán lakó Deák Mihály, Máthé Bálint, Somi János, kik reám is támadtak, Boros János, Demjén Mihály, kikre az egész jószág szeme néz. Korcsma Szent-Mihály-napég Somlyón kivűl nem lehet, azután lesz hat helyen is; jobb bort 3 polturán, alábbvalót 2-n kell adni. Vám-búza vagyon, azt el kellene adni. Az én kezem alá Urunk parancsolatja szerint, pro praeemptione, még egy kősót sem hoztak, minden ember maga privatus ususára fordétja, ha szorossabban nem leszen a dolog, ebben semmi sem telik. 500 cseber bort elkődem Tokaj alá. A katonáknak rettenetes kegyetlensége miá elő sem vehetem a jószágot; ez a hely most egész-

len sedes belli. Kegyelmed helyettem más udvarbírót állítson, — elég leszen rajtam a sóinspectorság; engem csak 2—3 holnapra esketett volt meg Buday uram, másként is, ilyen jószágba udvarbíró mellé számtartó kellene.

108. Comitatus Mediocris-Szólnok, ex Congregatione in Arce Hadad, die 14. Decembris, ad Stephanum Sennyei.

Mely igen mód nélkűl való terheltetésink és pusztúlásink legyenek, notarius Dúl András uramtúl Nagyságod megértheti. Melyeknek orvoslása végett akarván Urunkot alázatossan requirálnunk: Nagyságod híre nélkűl cselekedni nem akartuk, kérjük, méltóztassék Nagyságod dolgainkot orvosolni és Urunk előtt proponálni. Nagyságod úri grátiáját meghálálni igyekezünk.

109. Joannis Komáromi, 15. Decembris, ex Dioszeg, ad Georgium Ramocsaházy, Bonorum Regni Fiscalium Praefectum.

Itt annyira vagyok: már 3 héttűl fogva persequálnak a székelyhidiak, a minthogy magamot nem találván, egy szegény nemes-embert házamba meg is öltek. Itt semmit végbe nem vihetek, mert az egész inspectióm alatt lévő jószág kurucz, mind magyar, mind olá. Grőff Csáky László uramnak a szalándi búzát egész jószágárúl megadta Urunk. Egy protectiót személyemre, tisztségemre, székelyhidi házomra küldjen uram, Kegyelmed.

110. Francisci Majos, eadem, binae, ex Sziget, ad Eundem.

A neszteket s rókabűreket megszerzem. Kővár vidékérűl ha búzát szállítnak, jó leszen. Sóvágók Kegyelmed számára bizonyos sót adtanak, — disponáljon iránta. A búzát eddégis haszonnal sóvágók fizetésében adtam. Sóvágatáson eléggé vagyok, munkálódnak is a sóvágók, csak fizetéseket continuálhassam. A kötél valóba kellene, a kötélverő, ha szekérre rakván minden fonalait, bejőne, itt is eszveereszthetné.

111. Fonáczy Mátyásé, eadem, ex Rikulicza, ad Joannem Gyulay.

Most érkezvén Bellényesbűl, azelőtt a Maroson túl járván, Kegyelmedhez nem mehettem, mert Méltóságos Fejedelem emberei várakoztanak utánnam, s fáradt állapottal lévén, s a sereg nálam nélkűl semmi dolgában elő nem mehet, a ki is Braniska felé ment, — azt kell visszatérétenem; jobb, hogy

idejőjjön Pap Mihály, én őtet elkésérem. Itt az ellenség mindenfelől megvagyon, ha ezt a tartományt elhagyjuk, ez is oda lesz, — hol tudunk eltelelni?

112. Joannis Pápai, 17. Decembris, Tokajnál, ad Georgium Ramocsaházy.

Urunk parancsolatjábúl írom Kegyelmednek: Kegyelmed az ecsedi udvarbíróság iránt adja maga opinióját; ha az nem alkalmatos, mást recommendáljon Kegyelmed. Vékony opiniom szerint lévén feles restantiái a jószágban: ha tiszti cassáltatik, nehezen exigálja; vagy esztendeig jó volna helybe hadni, — álljon Kegyelmed itíletiben! Istennek hála, Zólyom, Lednicze, Nitra, Bajmócz, Árva mind kezünknél vannak; reménlem, Méltóságos Generális (Bercsényi) uram is eddég Pozsonyhoz érkezett.

113. Samuelis Pap, eadem, ex Margita, ad Eundem.

Való, hogy volt restantiám debreczenieknél fl. 300, — de ők Urunktúl megnyervén, hogy nem per den. 12½, hanem per den. 3 egy sótúl fizessenek: csak fl. 102 adtanak. Én az ország jövedelmeit mindenekben szaporítani igyekezem, de ha kereskedők nem járnak, arrúl nem tehetek. Nagy Pál uramnak Károlyba fl. 150 megküldtem, magam pénzemmel is pótolván. Tiz Regia van kezemnél, még ötet küldjen Kegyelmed; ha Erdély felszabadúlna: száz is kellene. — A deákomnak hadd fizethessek kántoronként, mert semmie nem maradván, lábabelit sem tud min venni. Már soholt semmi restantiám sincsen.

114. Districtus Kővár, eadem, ex S.-Berkesz, ad Stephanum Sennyei.

Már másszor a Méltóságos Fejedelemnek homagiumot praestáltunk, s Urunk Protectiója nálunk is volt: berkeszi praedicatornak két lovát, két nyergét Laczfalvi István, Menyhárt János, lovát pedég Csóka uram vice-hadnagya, esmét Kis János, Dobos János, és Tamás János egy-egy lovakot szerszámostúl, fegyverestűl, — Borbély Sámuel egy lovat, Kacsó István, Mósa László uram három lovát s ménesébűl tizenötöt Lentes uram katonái elvitték. Kérjük Nagyságodot, ezeket visszaadatván, orvosolja.

115. Jenei Bernáth Istváné, 18. Decembris, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházy.

Urunk tisztének panaszi bő mértékben vannak; nem tehetem pennára egészlen, — mert árcusokat foglalna. Ha már váradi praepost és káptalan s Csáky uramék jószága visszaadódott: már az én udvarbíróságom nem szükséges.

116. Hadady Istváné, eadem, ex Somlyó, ad Eundem.

Már lelkemet is egészlen elvesztettem ez szófogadatlan világban. A ki valamire való ember, hadba megyen, úgy, hogy alég 20 szolgáló ember van kezem alatt; kinek fia, kinek öcscse s bátyja katona: ennek árnyékában egész ház nem szolgál. Hogy kénszerítem: veréssel, öléssel fenyegetnek; — noha eléggé keménykedik itt Méltóságos Generális (Orosz Pál) úr is: de csak addég tart, még előtte van. A szekereket executiós hajdúkkal eszve nem hajthatom a borok alá. Ez a vármegye sedes belli, — Magyarországrúl szüntelen Erdélyre megyen ember. Csépeltetéshez hozzáfogtam. Sertéseket nem merem az erdőre hajtani, mert az katonaság széltében lövődözi, — se Protectióval, se parancsolattal nem gondolnak. Lovat, Kegyelmed számára alkalmatost, még nem kaphattam.

117. Károlyi Istváné, eadem, ex Debreczen, ad Eundem.

Vagy hat szekérre való karónak fát adasson Kegyelmed, és vértessi bíráknak írni méltóztassék iránta, pro securiori.

118. Margitai lakosoké, eadem, ad Stephanum Sennyei.

Eddég Nagyságodot alkuvásunk szerint contentáltuk volna: de két felől is 500 fl. büntetés alatt tilalmaztatják bennünket. Mely pénzt Nagyságod számára szedtünk volt: azon abrakot, bort, vágót bihari táborra vettünk. Kérjük, méltóztassék Nagyságod várakozni, igen szegények vagyunk. A Nagyságod levelére a hadak keveset hajtanak.

119. Andrásy Kláráé, eadem, ad Maritum, ex Bottyán, Eundem.

A kupeczczel megegyezek, ha eljő. — Szerednyei borokban már hoztak ide 100 hordóval. Kis Tamást Kegyelmedhez elküldem.

120. Orosz Pálé, 19-na Decembris, ex Somlyó, ad Eundem.

Ezek a szegény katonák, úgy Balázsházy hadnagy uram is, Barcsús nevő Gúthy uram hadnagya is Nagyságod katonáira

panaszolkodnak: hogy kit mindenébűl kifosztottak, kinek házát felverték, kinek marháját elhajtották; nem tudom, Nagyságodtúl van-é, vagy tiszteitűl? — talám az én rajtam való bosszúságért cselekszik ezeket. Nagyságodot kérem, ne az katonákon, hanem rajtam töltse bosszúját, — tegyen satisfactiót ezeknek. Urunkot ne idegenítsük. Mink is osztán hasonlót cselekedhetünk az Nagyságod katonáin, de nem jó lesz!

121. Comitatus Marmaros, eadem, ex Sziget, ad Eundem.

Vármegyénkben lakó kövesligeti Pap László atyánkfia adott volt hitelbe Aranyos-Medgyesen lakó Dobri Jánosnak bizonyos berbécseket, a kirűl eddég is contentuma nem lött; levén itt Dobri Jánosnak jószága, adóssága, engedje meg Nagyságod: vehesse meg rajta.

122. Abrugybánya városáé, eadem, ad Eundem.

Nagyságod hozzánk sok rendben megmutatott úri grátiáját, mostani üdőnek szők volta, Urunk hadaitúl való elpraedáltatása nem engedi, hogy méltó jutalommal recompensálhassuk, — hálaadással és jó emlékezettel meghálálni el nem mulatjuk. Isten boldogítván Urunk fegyverét: városunk szabadságára tartozandó dolgainkot Nagyságod által akarjuk promoveálni; mind akkor megmutatandó, mind eddég megmutatott hozzánk atyai affectióját nemcsak meghálálni, hanem meg is jutalmaztatni el nem múlatjuk. Gyulai János úr, ha itt nem lött volna: eddég füstbe ment volna szegény városunk, s ha ő kegyelme szavát az hadak fogadták volna, Zalakna, jószágostúl, Toroczkó és Szent-György, mellette lévő falukkal együtt, meg nem égtek volna. Már hogy ő kegyelme is elment, — ha Nagyságod tanúltabb hadakot a derék táborrúl ide nem küld, elpusztúlunk reánk fenekedő ellenség miá.

123. Magos Jánosé, Eadem, Nagy-Bánya, ad Georgium Ramocsaházy.

Úgy hallom, helyettem más udvarbírót akarnak küldeni; én itt harminczad mellett éhel is meghalok, s télnek is ideje lévén, feles cseléddel hová tudjak menni? Mert az ház, melybe vagyok, udvarbírák szállása; udvarbíróság nem sokat importál, — azért ide senki ne kévánkozzék. Most Kővár vidéki udvarbíróság vacálván: oda promoveáltassék az a becsületes ember. Kegyelmed is munkálódjék: ne kellessék bestelenségre

innét kikőtöznem. Urunk gratiája nálam van, ha az frustráltatik: ő Nagysága méltósága ellen esnék, ha ugyan más udvarbíró jő ide,—mivel Kővár vidéki és fiscális jószág kölömb vagyon, és én magam industriájábúl, minden instructió nélkül, többire majd fegyverrel acquiráltam: hadd legyek mintegy fiscus közöttök, nem leszek haszontalan szolgája Urunknak. Lápos vidéki falukban is behódoltak, — azokra is gondot kell viselnünk, másként mindeneket dissipálnak.

124. Pap Sámuelé, eadem, ex Margita, ad Eundem.

Szilágy-bagosi Urunk jobbágyi 3 szekeren 29 sót, a harminczadot elkerülvén, hoztanak, — katonákkal behajtattam, egy kősót adván nekiek. A marhájokrúl, szekerekrűl contractust vettem: ha Kegyelmed kévánja, előállanak. A harmadát kivévén, két részt eladom.

125. Gáll Jánosé, eadem, ex Hadad, Provisoris, ad Eundem.

Tatai uram megdézsmálta a helyeket. Korcsma itt és Zsibón lehet. Búza, tavalyi asztagban van 1017 kalangya; ez idejében pedég 1150 kalangya; tavasz-búza 74 kalangya, rozs 70 kalangya. Hordó bor van 35. Árpa, rozs, búza, szemül mennyi vagyon? azt a számtartó tudja. A sertéseknek makkjok nem lévén, éhel is elvesznek.

126. Nagy Miklósé, 20. Decembris, ex Sámson, ad Eundem

Miólta Szakmár alól eljöttem, valami tisztességes lovacskát Kegyelmed számára nem kaphattam: a javát a tisztek, katonák kiválogatván, csak olyan, 4—5 —6 máriásost adják el; valami jó fajra való kanczát nem találni. Matócsy Sámuel hadnagy katonáival, Generál Orosz Pál passussa mellett, quondam császár számára szállított sókot, — melyek Urunk számára cedálandók volnának, — minden harminczad s vám nélkül éjjelnappal egyre hordatják az szegénységgel. Kegyelmed ezt orvosolja meg, mert nagy kár.

127. Bágyoni Zsigmondé, eadem, Abrukbánya, ad Stephanum Sennyei.

Ittvaló dolgokrúl informálni fogja Nagyságodot Gyulai János uram. A tisztekkel semmit sem tehetett, s azért köröletünk levő helyek nem kevés kárt vallottanak az németek égetése miatt, melyet mindennap várunk: rajtunk is megesik, — kiben Urunknak nagy kára. Küldjen azért Nagyságod feles

hadat ide a derék útokon, hogy az ellenséget a sok kóborlástúl, égetéstűl és praedálástúl elszorítsa.

Kereskényi György apja, László fiának irt ex Német-Lipcse, 22. Decembris: tudósítson maga hollétérűl.

128. Andrásy Kláráé, 20. Decembris, ex Bottyán, ad Eundem.

Még a kupecz le nem érkezett; bár Kegyelmed maga jelenlenne az alkuvásba; bár Kegyelmed ne qvártélyozna oly sokáég Szatthmár alatt, — haza is kéne egyszer tekénteni. Nem kételkedem, ne lenne ott Kegyelmednek dörgölője, ha van reá szüksége. *) Az ungváriak valóba jól viselik magokot: mert a minap is kiverték őket a sánczbúl.

129. Francisci Darvay, 22. Decembris, ex Sziget, ad Eundem.

Nemes vármegye Nagyságod parancsolatja szerint az 562 portiók felől mai gyűlésébe dispositiót tött, melyek praestáltatni fognak ezen szigeti processusbúl; egy hét alatt talám meglesz: mert Szintai uramra van bízva a dolog. Ez igen terheltetett vármegye. A róka-béllést elküldtem. Tavaszszal a 100 bárányos juhot a vármegye Nagyságodnak infallibiliter megadja, — csak szegény vármegyének terhét orvosolni méltóztassék. Parancsoljon Nagyságod: bejáró hadak házomnál való condescensiókkal Kegyelmes Urunk servitiumátúl ne distraháljanak: mert egy szempillantásban akarnám praestálni mindeneket. Az 100 vágó is kimegyen, — a bőrök adassanak vissza.

130. Bárczai Zsigmondé, eadem, ex Gacsaly, ad Eundem.

Az élést megtartóztattuk főkapitány urammal; bizonyos dolog, hogy már Isten minket arra szorított, hogy már az magunkéból egy nap is nem élhetünk. Tagadhatlan is, hogy ide is, Istvándiba is vittek benne; magunk mellettünk levő katonáinkkal el is kőtettük: de ha tudtam volna, hogy még szememre férjen csak az is, — bizony, ha harmad napig nem ettem volna is, hozzá nem nyúltam volna, kivált Nagyságodnak ellenem való nehézségére nézve. Az hetelő szekereken én

*) Sennyey István, nyavalyás, köszvényes ember volt: innen a tréfás czélzás neje részéről.

hozattam volt bort, mivel 40 ökremben egy nem maradott; hogy az Isten máséra szorította, arrúl nem tehetek, és ha csak azt sem érdemlettem: tehát a' szolgálatom is, úgy látom, nem lesz kedves. Az ezer pedég, hogy elolvadott, — adjon számot, a ki miá esett.

131. Comitatus Marmaros, eadem, ex Sziget, ad Eundem, Credentionales.

Levelünk megadó Técsy János nevő atyánkfiát kelletvén Nagyságodhoz expediálnunk a nemes vármegye mostan fennforgó dolgai végett, hogy Nagyságod méltóságos személye előtt megmaradásunknak, Urunk s nemes haza szolgálatjára való alkalmatosságunknak javát exoperálhassa; — kérjük azért Nagyságodot, nevünkkel mondandó szavait méltó respectusban venni, és szokott kegyes patrociniumját szegény megnyomorodott vármegyénkhez mutatni, s kévánatos válaszszal hozzánk visszabocsátani.

132. Stephani Maróti, eadem, ex Sziget, ad Georgium Ramocsaházy.

Az mely ház felől emlékeztem volt: adjon Kegyelmed Urunknak jó informatiót; írtam Kajali és Vay Ádám uraméknak is iránta. A mint hallom, tisztemnek is még most is sollicitatora vagyon; kérem, ebben is manuteneáljon Kegyelmed.

133. Kengyel Zsigmondé, 23. Decembris, ex Castris ad Szatthmár, ad Eundem.

Ezekre a korcsmahelyekre kell Protectio: Csehben, Udvarhelyen, Monóban, Gardunfalván, Napradon, Eőrmezőn. — Kilencz pínzen ejtele elkél, — felebb nem, bő a bor. Zilahon elég bora levén Urunknak, onnét kellene ideszállíttatni. Három szép nyerget hozattam Kegyelmednek.

134. Újvárosiaké, eadem, ad Stephanum Sennyei.

Nagyságod parancsolatját Majos János kapitány uram ökrei iránt vettük: de nekünk ő kegyelmével semmi dolgunk nincsen, hanem Borbély János a szakmári praesidium hadnagya (a ki ennekelőtte is ennek a darab-országnak javait praedálgatni szokta vala) az elmúlt napokban magunk szénáját a németi emberekkel harmadrészében hordatta kazalban maga majorságában a váraljai hegyre. Ezeknek a mi jószágunk praedálóinak s lopóknak vettük el, s viszsza sem adjuk, még tör-

vény szerint el nem igazíttatjuk. Ez ilyen praedálókot Nagyságod reánk ne ereszsze: mert ő ezt csak azért hordatta el, hogy mikor a széna megszűkűl, drága pénzen adhassa el.

135. Francisci Darvay, 24. Decembris ex Vajnág, ad Eundem.

Két darabban róka-nyak-béllést, ahhoz 8 rókát küldtem Nagyságodnak, kérvén: ne szálljanak házamra bejövő vitézek, mint proxime három rendbeli. Négy hete lévén tisztségemnek, már ad minus 26 ezer kősót leszálléttattam, s sok egyéb dolgokot végbevittem. In Polonia Ilvón, mondják, hogy nagy gyűlése vagyon lengyel uraknak arrúl, hogy a muszka követet a király, Respublica híre nélkűl bocsátotta vissza. A királyt Javoróban mondják, de csak Ogénszky tartja véle. Egy heytmann mondotta idebe való zsidónak, hogy csak végezhesse dolgát saxó: ide kijőnek, de nagy postulatum: mert a svéd király Varsaván vagyon, ki sem akar menni, még Alexandert királylyá nem téteti. Bizonyosabbakot hallunk, ha Ilvóra küldett emberünk megjő. Vagyon Podolya és Moldva felé is emberünk. Beszterczе felé való passuson, hallom, hogy a német emberei járnak gyakran Lengyelország felé, talám onnan Bécs felé; azért praeoccupáltassék azon passus.

136. Szúnyog Istváné, 26. Decembris, Kis-Várda, ad Georgium Ramocsaházy.

Ibráni szegény embereim valami salnitromot vittek volna Debreczenben, kiket rajtaérvén kállai inspector emberi: négy ökreket, szekereket, salnitromot elvették, magokot is meg akarják fogdosni. Kérem, édes bátyámuram, ez Urunknak hírivel ne legyen, — illendő váltságon az ökröket, szekereket adassa vissza. — Örömest tudnám: hol légyen sógor Görgei Imre?

137. Dolhay Györgyé, 27. Decembris, ex Dolha, ad Stephanum Sennyei.

Kos Mihály uram levelét, hírekkel együtt, elküldtem. Ha Nagyságod ezen vitézeket, a kik idebe mintegy executio szerint vannak, ki nem viteti: semmiképen a nemes vármegyét fel nem ültethetjük; száz vágót már elküldtünk, ha ittbenn lesznek, confusió lesz a dologban.

138. Kengyel Zsigmondé, eadem, ex Cseh, ad Georgium Ramocsaházy.

Kegyelmed commissiója szerint Thoroczkay uram jószágát, embere keziben bocsátottam. A minap a táborra vittem volt kilencz őzet, egy harcsát 10 arasznit, — bánom, hogy Kegyelmed ott nem volt. Bár csak 12 font salnitromot küldene puskásoknak, vaddal kedveskedhetném bőven. Két éléskázot vakoltatni kellene kőmívessel, 3 köböl búza kell érette. Négy polturán nem kél a bor, hármon elkelne jobban. Conventió kell: nekem, számtartónak, polkorábnak, béreseknek. Apor uram malmához egy kő, vas kell. Korcsmáros 1 veder bortúl kér 4 pénzt, 2 véka búzát 1 holnapra, 1 verő disznócskát esztendőre. Thoroczkay uramnak van 18 cseber bora, Margitai Gálos Mihály gondviselése alatt, — azt is penes commissionem resignálni fogja.

139. Lázár Tamásé, 29. Decembris, ex Fancsika, ad Stephanum Sennyei. (Domini Joannis Megyery scriptura.)

Kis Péter katona iránt Urunktúl specialis parancsolatom volt, hogy valahol javát találom, elfoglaljam, magát árestáljam. Négy ökrét hajtottam el, ketteit a kis-peleskei praedicator megismervén, hiti után elvette, kettei nálam van, visszaadom. Hogy a táborra be nem mehettem: kezemen levő sebnek nehezen való gyógyúlása oka volt, — mihent meggyógyúlok, bémegyek.

140. Pap Sámuelé, 30. Decembris, ex Margita, ad Georgium Ramocsaházy.

Az extractust megküldtem, ha nem tetszik, küldjen rationum exactor egy formulát. A hajdúknak kellett fizetnem fl. 20„ 74, — másként a táborra elmentek volna, a harminczad azok nélkül nem lehet.

141. Rápólti Nagy Pálé, 31. Decembris, ex Károly, ad Sennyei Generalem.

Hogy a hajdúk szöknek, arrúl nem tehetek; eleget űzem őket: de a strázsárúl is elszökik, a kútra kimegyen vizért, onnan be nem jő, egy rosz gubába s egy rosz ingbe van, az üdő igen hideg, a strázsálás sok, már csak nyolczan vannak, — jobb volna két hétben őket változtatni. Egy Protectionalist adjon Nagyságod rápólti házamra s kevés szénácskámra, s ha

azt elhordják: minden marhám megdöglik, a nélkűl sem maradt semmim egyebem annál, mivel a mit kerestem gyermekségemtűl fogvást, az mind Szakmártt veszett.

142. Erdődi bíráké és lakosoké, eadem, ad Eundem.

Előttünk levén például Medgyesnek felzsákmányoltatása a szakmári vitézek excursiójok miatt: nem tudjuk, mi tevők legyünk? Madarász nevű falu magát nem merészeli, hanem ide s tova oszol; ez a plága nagy félelemben lévén, mi is a sok gondolatoktúl hányattatunk, annyira, hogy maradásunk iránt igen gyengélkedünk reménségünkben; örömestebb maradnánk helyünkben, jószágunk mellett, mintsem ilyen télvíz idején bujdosnánk: mert ha egyszer eloszlunk, többé Erdőd így mint most vagyon, helyre nem áll, — mely a Méltóságos Fejedelemnek is nem kicsíny kárával fog lenni. Ez aránt kérjük, Nagyságod szokott okos discretiója szerint, méltóztassék bennünket hovahamarébb tudósítani: hadd provideálhassunk magunkrúl. Ezen itt volt két katonárúl Nagyságod válaszát elvárjuk.

143. *) *Proventus Szent-Jobiensis Provisoratus, sub Joanne Szalay.*

A malombúl obveniált búza debreczeni köböl nro 80. Erogálódott cub. 21³/₄, marad még cub. 59¼.

Dézsma-bor jutott Tótibúl tinnae minores nro 80, szentmiklósiaktúl tinnae nro 11.

Szent-Jóbon allodialis-bor obveniált tinnae minores nro 97. Tőtelékre erogálódott tinnae nro 6.

Vettem korcsmákra bort tinnas minores 46, justas 15. Ezért fizettem fl. 43„ 99. Kiárúltatván, jött lucrum Rh. fl. 87„ 14.

Vám-búza volt cub. 60. Faecum erant tinnae 4, justae 22.

Apprecationes Ungaricae.

Ez új esztendőnek mindennémű részeit tegye Isten szerencséssé, s lelki s testi áldásival, s új kegyelmével koronázza meg, — Kegyelmednek kévánom.

Isten Kegyelmedet az mi Kegyelmes Urunk és az nemes

*) E szám alatt alább ismét előfordúl egy más kivonat.

ország igaz és hűséges szolgálatjára számos esztendőkig szerencséssen éltesse és boldogítsa.

Isten minden dolgaiban boldog előmenetellel áldja meg Kegyelmedet, szívbűl kévánom.

Isten kévánsági szerint való jókkal áldja meg Kegyelmedet.

Isten minden kévánta szerencsés sok jókkal áldja meg Kegyelmedet.

Hogy Isten Kegyelmedet minden dolgaiban boldogítsa, egészséges hosszú élettel szeresse, kévánom.

SEQVUNTUR LITERAE PRO ANNO 1704.

143. Stephani Szintay, 1-ma Januarij, ex Sziget, ad Stephanum Sennyei.

Itt olyan búzákot akarnak adni némely helyeken, hogy az hadak jó üzüvet nem esznek benne; néhutt nem is terem. Sok felől találtanak meg az alkuvás iránt, — erről Nagyságod parancsolatját várom. Az zab igen, készen van mindenütt, de az őrlés miá nagy bajban vannak. Majos János strázsamestere, Szőcs János uram részérűl is, in natura nem adván, kiment az falukkal alkudni. Itt szánút van; szekeren küldjem-é szén alá szekeret? úgy a többikrűl is, Nagyságod dispositióját Kólya Pétertűl elvárom, — hirtelen nem lehet meg a dolog.

144. Harsányi Andrásé, 2-da Januarij, ex Hadad, ad Georgium Ramocsaházy.

A húsz puskás megvagyon, csak legyen mivel tartani. Bor kellene korcsmákra ide s Zsibóra; pénzen vegyünk-é, vagy Zilajrúl hordassuk? ehhez commissió kell. — Kengyel Gábor apám igen beteg, minden órán halálát lessük.

145. Orosz Pálé, 3-tia Januarij, ex Somlyó, ad Stephanum Sennyei.

Kurva legyen az anyja, a ki Nagyságod tisztiben vagy generálisságában piszkált! Sőt ha soha eszemben is volt, nemhogy le akarnám vonni, vagy kisebbéteni Nagyságod méltóságát, — mert insensatus nem vagyok, ha palatinussá leszen Nagyságod, bizony nem bánom, sőt azt kellene kévánnunk hogy az haza urai promoveálódnának. De, hogy Nagyságod az

én csekély állapotomot szememre hánja, katonáim előtt engem s leveleiben mocskol: tartozom megfelelni becsületemnek, meg is felelek; — tűrök, még tűrhetek. Arrúl én nem tehetek, hogy a szakmári labanczok s a német excursiókot csinál; nekem Kegyelmes Urunk a mit parancsolt, azt követem. Sem Gejő, sem Lázár Tamás Nagyságod hadnagyit nem láttam, nem kell senki katonája nekem, nem is kellett, — másoknak adtam, adhatok is. Ne gondolkodjék Nagyságod felőlem, a mint elkezdte!

146. Károly Jánosé, hadnagy, 4. Januarij, ex Rakasz, ad Eundem.

Egy orosz pap mondotta Kis Albertnek, hogy neki vagyon 60. hajdúja. Én vele elmentem Verhovinára: de egy legénye sem volt, — s így reá vett bennünket; én gyöjtettem 50 vagy 60-at, mihent eszvegyűtem őket, bemegyek a táborra.

147. Rápolti Nagy Pálé, eadem, ex Károly, ad Eundem.

Innét elszökött tizedest egy hajdúval, citáltatván ide, — tegnap lött törvények; mindakettő akasztófára sententiáztatott. Ha Nagyságod akar, közlegényt meg lehet gratiázni: de a tizedest in exemplum aliorum fel kell akasztani. A mestert küldje ide Nagyságod. Mi tevő legyek az erőszaktevő parázna katonával is? — mert a szegény ember, kinek feleségén erőszakot tett, reám jár, etc.

148. Malatinszky Gáboré, 6. Januarij, ex Liptó-Újvár, ad Ladislaum Kereskényi.

Tokajnál létemben, bánom, Kegyelmeddel szembe nem lehettem. Az egy öreg-apánkot Rády Mátyást Isten kiszólította e világbúl. Mivel az áldott magyarok az lovainkot elvették, s gyalog dicsírjük az Istent, — Nagyságod segétsen lovak anyjával!

149. Balku János, eadem, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházy.

Urunk a boraimat megadatván, én azokot Grabarics uramtúl kértem; de ő kegyelme azt mondá, hogy azok az én csatári boraim, Urunk commissiója mellett erogáltattak; Kegyelmedet kérem, azok helyett másokot adasson.

150. Fáy Andrásé, 7. Januarij, ex Bátor, ad Stephanum Sennyei.

Most érkezvén kevésszámú katonáimmal Bellényes alól:

utamban vettem Urunk parancsolatját, hogy szakmári ploqvadában menjek; lovok elállott, annyira elfáradtak katonáim, a lovat gyalog hajtja utánna; odamegyek, Nagyságodtúl örömest dependeálok.

151. Kengyel Zsigmondé, eadem, ex Cseh, ad Eundem.

Pap Mihály uram, Thoroczkay uram provisora, levelet hozott, hogy Urunk csehi jószágát fructusival együtt megadta. A mely házba lakom,, az is ő kegyelme részére való, ki kellene mennem belőle harmadnap alatt; ha e meglesz, s nekem a városra kellene kimennem: itt se a polkoráb, se a puskások meg nem maradnak, sok károk következnek. Nagyságod dispositióját elvárom.

152. Valentini Úsz, 8. Januarij, Cibinio (Kis-Szeben), ad Nicolaum Thúry.

Korlátra köldtem borokért szekereimet, secretarius uram bíztatott, hogy visszaadják 6 hordó liszkai boromot; Kegyelmed azt is sürgesse, s tudósítson, az úr borai Liszkán s Keresztúrban vannak-é, vagy máshova vitettek?

153. Dombrády Mihály, eadem, ex Károly, ad Georgium Ramocsaházy.

Az extractust Kegyelmednek, ratióimot Erdeg Dániel uramnak elküldtem, régi vectigal mód szerint exigálván v. g. egy kősótúl den. 3, ahhoz mediát den. 1½. Még bizonyos szállásom itt nincsen, egy füstös házban nyomorgok; mikor kiküldek valamely felé vigyázni az utakra, itthon heverő katonák eszve akarják vagdalni embereimet: ezt Kegyelmed orvosolja meg.

154. Nehéz Bálinté, 9. Januarij, sub Tokaj, ad Eundem.

Új esztendőben ilyen újsággal kedveskedem Kegyelmednek, hogy Isten Tokaj várát mai napon Urunk hűsége és birodalma alá adta; per capitulationem van a dolog, de mivel még nem expediáltatott, a punctumok iránt Kegyelmednek nem irhatok.

155. Hadady Istváné, eadem, ex Somlyó, ad Eundem.

Balla László uram jószágát, Urunk s Kegyelmed commissiója szerint kezében bocsátottam: de volt 40 szál fenyődeszkája, azt vár szükségére felmíveltettem, — azért kéván 40 máriást; 2 hordó borát kiárultattam, 12 sertését Tokaj alá

hajtattam: ezekért mást kévān. Urunk esmét feles borokot parancsol Tokaj alá küldjem; ha itt visszaadatja, én pedig odaküldem: mit tudok adni? Tudom, Andrássy uramnak is ő Nagyságának visszaadják Zilahot, — már pedég 20 hordó borát elküldtem, a többét is most utánnaküldem. Pénz, ha bévehetem, lesz nálam circiter fl. 450. Mi itt csak boldogtalanságban élünk. Vám-búzát eladjam-é? A borok oly szegények: ha két polturán nem adjuk, el nem kelnek.

156. Georgij Szaru, eadem, ex Somlyó, ad Eundem.

Nekem Tokaj alól 5 Regiát küldtek: itt semmi kereskedő nem jár, nem is leszen ideje, valaméģ Erdélyben szabados járás-kelés nem engedtetik. — Eddég is Kegyelmedhez elmentem volna, ha a mindennapi rajtunk való félelem nem akadályoztatott volna.

157. Ibrányi László, 10. Januarij, ex Ibrány, ad Eundem.

Urunk parancsolatját megküldtem Kegyelmednek; levén vagy 250 vágott fám, de nincs kinek hazahordani, — mivel minden jobbágyim katonává löttenek, — azt hazaszállétani segétsen. Bárcsak 400 palánkfát csináltathatnék, *), a gyermekim is megköszönik Kegyelmednek.

158. Kérei Márton, eadem, ex Huszt, ad Eundem.

Ezekkel a nyakas, privilegiumokban bizakodó városiakkal semmit sem tehek; ha nem refrenáltatnak, adajokot meg nem vehetem. Antecessorom Farkas Zsigmond percipiált volt viskiektűl taxában fl. 212, kiket is akkor külcsön, interesre visszaadta nekiek. A minap letettek fl. 12., de fl. 200 prohibeáltam őköt. Adót örömest szedettem volna; hajdúkot kérvén kapitány uramtúl: hidegre, kamarákra hányatta az embereket, itt is raboskodtattam, — de az egész confiscált jószágon többet fl. 100-nál nem vehettem; s még egy nestet is nem szerezhettem. A borokért elküldtem már a szekereket. — Dézsmábúl jutott 12 süldőt malmokba adtam. A búza itt kevés, csak praesidiariusokra újég kell cub. 245; a várba is kell vagy ezer köböl, — elég lehessen, ha épéteni fognak. Betlehem Miklós uram búzáján kivűl nincs egyéb; volna Galambosy uramé: de

*) Az ibrányi kastély a XVII-ik század végén erődítve volt, palánk módra.

az mért nem confiscáltatott? nem tudom; talám, hogy unokájáé? de az odaki való eo non obstante confiscáltatott. Pekry Lőrincz és Katona Mihály jószáginak conscriptióját is elküldtem. Buday Zsigmond uram leszen ittbenn inspector. (16. Januarij ott volt már.)

159. Miskolczy Ferenczé, Typographiae Cultoris, eadem, Leutschoviae, ad Nicolaum Thúry.

Hét sing anglia-posztót megköldtem: csak Kegyelmed Urunktúl kiszerezvén 7 hordó tulajdon magunk borafélét, adja Sipos Jakab uram keziben, a ki a commissióért s passusért is megfizet. A könyvecskét is beköttettem s elküldtem.

160. Comitatus de Saáros, 11-ma Januarij, ex Pécs-Újfalu, ad Sigismundum Bárczy, Vice-Capitaneum.

Péchy László, Urunk főhadnagya által Kegyelmed üzenetit értettük. A mi illeti az olyan katonákot, a kik vármegyénkkel nem insurgálnak és nem tagjai vármegyénknek, hanem seregekbe kötelezték volna magokot: azokot szabadon elviheti Kegyelmetek, ellenben nemes vármegyénk tagjainak, a kik actu zászlója alatt Urunk szolgálatjában nemesi kötelességek szerint foglalatoskodnak, impetitiójától supersedeáljanak, — Urunk intentiója s országunk observált régi, törvényes praxisa is a lévén, hogy a nemes vármegye tagjai, vármegyékkel együtt insurgáljanak. Reménljük, ezen ratióinknak helytadván Kegyelmed, tagjainknak semmi impetitiója nem leszen.

161. Erdődi bírák és lakosok supplicatiója, eadem, ad Stephanum Sennyei.

Mi, kik szomorúságnak habjai között fetrengünk, Kegyelmedet kérjük: mivel Nagyságod edictuma ez, hogy harmadnap alatt elköltözzünk; — az mely lehetetlen dolog; mivel sokan közőlünk marhátlanok: más faluba kell folyamodni szekérért. Bárcsak egy hétre engedtessék az mi költöződésünk. Nagyságod irgalmas jóakaratjáért egy hordó borral kedveskedünk.

162. Fratris Joannis Pettheő, 12. Januarij, ex Nagy-Szőlős, ad Eundem.

Nagyságod méltóságos parancsolatjára íme, egy pátert küldettem, bízván az Nagyságod kegyes gratiájában, hogy apparamentumunkot el nem idegeníti tülünk, — mivel két

kelyhnél több nincsen, pénzünk sincs, hogy mást csináltathatnánk.

163. Hadady Istváné, 13. Januarij, ex Somlyó, ad Georgium Ramocsaházy.

A minap kettőt a jobbágyokba megfogaték, hogy Somlyóra vitessem szófogadatlanságért, de reám támadának, s magam is alég menekedém, hogy megfejszézének. Mostan küldettem Urunknak Tokaj alá 30 sertéseket, és 40 hordó borokat, kikben volt ezer s egynehény száz veder bor. Előttem való tisztek jobbágybúl állottak, azoknak nem fizetének. A bor nem kél, ha két polturára nem kezdjük. Szent-Mihály adaját, hogy kérem a jobbágyoktúl: még nevetik, hogy ily nyomorúságban rajtok merem kérni. Kilenczed-bor s búzát kérem s executióval fenyegetem, — csak azt mondják: egyszer sem megyünk be hozzád, hogy rólunk elvigyed, hanem csak végképen pusztíts el, — hadd legyen az a hire, hogy Hadady pusztított el! Tegnap is vettem Urunk parancsolatját, hogy újobban 500 kis-cseber bort küldjek, magamnak is oda kell mennem. A katonák s Kaszás Pál a korcsmát promiscue árúltatják; ez Horvátbúl 30 szekér szénát hordatott el, ki inventálva volt már. A kárászteleki páter is nekiment az Urunk borainak, és mennél jobb volt közőlök, étszakának idején behordatta az templomba, — én ki nem vehettem kezébűl.

164. Josephi Szent-Györgyi, eadem, Ecsedino, ad Eundem.

Már a szénát mindenünnen behordattam, jeget rakattam. Borok alá szekeret kellene hajtatnom : arra nézve küldjön Kegyelmed vagy 4 hajdút, a nélkűl meg nem lesz. Ha bor elfogy, nagy kárára lesz Urunknak. — Dajkát nem tanáltam.

165. Fejérvári Zsigmondé, eadem, Judlium, ad Sigismundum Bárczy.

Urunk szorgos szolgálatja kévánván, hogy itten Hanusfalván posta legyen; nem tudván peniglen a nemes vármegye találni más módot, hanem mint másutt, katonát kelletik keresnie azon postaságra: más katona-legény peniglen nem levén itten Szosza Istvánnál, — kéri Kegyelmedet a nemes vármegye, azon legényt elhadni ne terheltessék, avval is mutassa hazafiúságát.

166. Majos Ferenczé, 15-ta Januarij, ex Sziget, ad Georgium Ramocsaházy.

Bányárúl 400 köböl-számban által hozott borok mentenek ittvaló 353½ köbölre; itt nagyobb itczével kell élnem: másként korcsmának kelleti nem volna. Kérey, huszti udvarbíró uram, a sóvágók fizetésére administrált taraczközi gondviselő által 14¼ köböl búzát, noha ő (neki) 15 köböl-számba hozták. Az aknához való kötélnek vastagsága kell: kötélnek minden ága legyen 68 szál fonálbúl, úgy, hogy az egész kötél vastagságában legyen 272 szál fonál, úgy a kötél elég vastag leszen. A kis aknára 90 öles, a nagyra 120 öles kötél kell. A kötélnek ölétűl Beszterczén fizettünk fl. 1„ 36., de fadgyút magunk adtunk hozzá. Az mélyt (így; mért?) és darab sóbúl való Kegyelmed proventussát első angáriabelit Jódi uramnak adtam, hogy rókákot vegyen rajta; a mostanit úgymint fl. 30, Maróti uramtúl Kegyelmednek megküldtem. Jódi János conventiója az, a ki a kulcsáré, Pap Dávidé német dominiumban volt fl. 100.

167. Losonczy Sámuelé, eadem, ex Sziget, ad Eundem. (Iste scripsit omnes Literas Francisci Majos.)

Visky uraméknak adtam volt kölcsön Rh. fl. 100. Kegyelmed bízta volt Kajali Pál és Szuhay Márton uramékra, én kész voltam megbírálni, de nem compareáltak; azt állétják, hogy só vecturát praestálván, az ára odavan, — az nem az én szolgálatomon volt, contractusokbúl kitetszik. Kérem, committálja Kegyelmed Kérei uramnak, hadd igazétsa el dolgunkot.

168. Sánta Miklósé, eadem, ex arce Csicsva, ad Sigismundum Bárczy.

Örölek, hogy eszvegyüjthette Kegyelmed a katonáit; adjon Isten ellenség ellen győzedelmet s bátor szívet! Adózás iránt én protegáltam a katonákot, még Urunk pátensét reám nem hozták. Most nemes vármegye commissariusa Bánóczy István hajdút kért tűlem pro assistentia: de nem adtam, azután sem adok; jobb volna aziránt Urunkot supplicálni, mert ebben a nemes vármegyében vannak még labancz kuvaszozok (?), fegyverviselő ember iránt nincsenek semmi reflexióval. A sipost commissio nélkűl ki nem adhatom; ha kinn szoríthatja

Kegyelmed s elviszi, — arrúl nem tehetek, most is Polyánkára ment. Sapienti pauca.

169. Majos Jánosé, eadem, Nagy-Bánya, ad Georgium Ramocsaházy.

Ajtai urammal nemsokára megindúlunk Urunkhoz. Értem, ittvaló udvarbíróságot Bakay uram obtineálta. Nekem Urunk Kővár vidéki, itt körőllevő fiscalitásokkal együtt, udvarbíróságot megadta. A só nem kél, vagy alább bocsátjuk az árát vagy marmarosit praecludáljuk. Tarpai Gábor, Méltóságos Generális patensével tományi és erdőd-szádi búzát csépeltet, nálam az inventálva van, nekem hírt sem teszen iránta, — csak hordatja.

170. Bessenyei Zsigmondé, eadem, sub Tokaj, ad Eundem.

Kajdi István hadi bíró uramnak Urunk conferált 12 hordó muzsai bort, és egy asztag búzabeli fructusát. Szakmári, erdődi borokbúl Kegyelmed küldjen ide, — lesz óránként Udvarnak szüksége reá.

171. Lövei Ádámé, 16. Januarij, ex Lövő, ad Eundem.

Kászonyi Horváth Gábor öcsém, Büdöskúti uramnak adta volt csak árendába kevés szilágyi jószágát ad 12. Martij, azt confiscálták Dolmai uramék, — nem lévén, a ki így informálta volna. Kérem azért, ha becsületinek megsértődése iránt lehet, adassa vissza Kegyelmed, ő is Urunk hűségében lévén.

172. Gönczi Györgyé, contrás, eadem, ex Tasnád, ad Eundem.

Matócsiak jüttek hozzám confiscáltatott só iránt; ők menték magokot, nem tudták: mint foly mostani világban a dolog? A contraband igaz, de a világ gonosz, sokan fenyegetődnek reám: megveszik károkot rajtam, — azért Kegyelmed válaszát elvárom.

173. Bajnóczy Györgyé, eadem, ex Munkács, ad Samuelem Visky, in Beregszász.

Sok volna szenvedésemet és nyomorúságomot pennára tennem; az elmúlt napokban is (már a várbúl a városra kijüvén) kapitány Pap Mihály uram tömlöczre vetett volt, már mégis, más emberséges emberek szánakodásábúl s interpositiójokbúl, valamennyire könnyebben van dolgom, tisztességes árestomba vagyok. Mit írtak felőlem Kegyelmes Urunk-

nak, mit nem? nem tudom; kérem, ha miben lehet, dolgomot promoveálja, és vagy már szabadúlnék fel, vagy, ha érdemlettem, bűnhedném érette, — kit nem reménlem, hogy vétettem volna. Szegény cselédemnek is alég vagyon egy darab kenyerek, velem együtt; többire mezítelen maradtunk, kültségtelen is vagyok, nem tudom hova legyek? In Polonia volna még valami adósságocskám: oda sem merek menni, tartván suspiciótúl; bár egy passust impetrálna Kegyelmed Urunktúl. — Flintám felől is, hol legyen? tudósítson Kegyelmed. Valami kültséggel segétsen Kegyelmed. Lovam sincsen.

174. Joannis Günther, eadem, Lőcse, ad Stephanum Buday, Inclyti Comitatus Bihariensis Supremum Comitem, sub Tokaj.

Resgyovszky sógorom levelét felszakasztva későre vettem; az én leveleim is suspició miá elvesztek, — melyen nem kevéssé búsúlok. Hogy eddég is elfelejtett, szegény voltomon, promotióm nem lehetétt, — elég apertura vagyon, az fiscalis jószág és szőlőkhez kévántatik gondviselő inspector, a mint is Thavonat uram conferálta volt nekem, de negativát adtam; most örömest felvenném, hogy minden alábbvaló ember rajtam ne paczkázna, gyermekeimet eltarthatnám. Tábori ember is kész vagyok lennem, de lovaim nincsenek; bárcsak azon ezer forintot visszavehetném Urunktúl, és az megmaradott boraimbúl 10 hordó bort: tudom, hogy Kegyelmednek is 3000 forint iránt a kamarán baja volt; immediate kírni nem illik, hanem ha Kőrösy vagy Kéry János uram relatiót tettek volna iránta: méltán refusiót várhatnék. Promotióm felöl udvari kapitány uram is Urunk nevével felettébb való nagy ajánlásokot tött; most talám megfeledkezett. Bertóthy Ferencz uram is saját pénzemért mortificál; bár iratna Kegyelmed Urunkkal a városnak, hogy méltó tekéntetbe vennék engem ratione Domus Pucserianae, quam in praejudicium haeredum Domini Flach antehac postarum magistro, non legitime sed fraudulenter concambiavit, uti ex inquisitione, contradictione et revocatione apparet. Bár maga is irna Kegyelmed ez iránt Bertóthy és Vitális uraméknak! A csigát, hintóval együtt leküldem. Resgyovszky uramot a cancellarián kellene megtartani: jó expeditor és lingvista, oláh, török etc., claveseket is érti, laboriosus

ember: de az hadakozásra Doma kraszny. Kolozsvári uram levelébűl értem, hogy az öcsém elesett; bárcsak ottlévő portékám megmaradna. Noha pénzemen elég nyomorúltúl élek, s egy viskóba nyomorgok: mégis szállót adnak reám, s evvel is mortificálnak. Nem levén egyéb patronusom, kérem, orvosolja Kegyelmed, — bár az előtt is idegen Istennek ne hittem volna!

175. Sóvári Sós Jánosé, 4-ta Januarij, ex Jankae, ad Stephanum Sennyei.

Minemő consideratiókra nézve Urunk admaturálta sietséggel való lejövetelemet: levelem praesentáló egy seregem strázsamestere Szántay Antal repraesentálni fogja, s leszen-é ezeremhez tartozó hadaimnak valami subsistentiája? tekéntse meg. Még Nagyságod dispositióját veszem, az mellettem levő egy sereggel ideki subsistálok, óránként várván az több hadakot is magam után.

176. Barkóczy Krisztina, 18. Januarij, ex Károly, ad Georgium Ramocsaházy.

Megvallom, nem kevéssé gondolkozom: ha már az úr (Sennyey István) elment onnét, azelőtt is igen kioszlott a had, — már annyivalénkább, talám úgysem fognak függeni. Sennyei Ferencz uramé lesz-é addég a commendó, még az úr vissza nem jő, vagy mást is fog Urunk odaküldeni? s ha mi oly ártalmas hírek volnának kitűl kellenék itten félni: tudósítson Kegyelmed, mivel mostan igen véletlen esék ezen a darabfölden a romlás, — ne találna engem is véletlen.

177. Josephi Szent-Györgyi, eadem, ex Ecsed, ad Eundem.

A négy hajdú nélkül szekereket bor alá ki nem hajthatom; voltak, jelessen börbei tiszttartók, a kik, ha parancsoltam Urunk szolgálatját, mondták: verlek én, de ne cselekedd, — azért a kender egyéb gabonával a földben veszett. Reájok kell vetni 200 kita kendert. A jószág megáltalkodott, teljességgel rajtok semmit sem vehetni. Még csak négy tiszttartótúl számot vettem, holnapra az egész jószágconscriptor uraméktúl citatus lévén: talám a többe is compareál, — addég extractust lehetlen elkészétenem.

178. Kérei Mártoné, 19. Januarij, ex Huszt, ad Eundem.

Kegyelmed három rendbeli leveleit 14-ta hujus, inspector Buday Zsigmond uram nálam lévén, vettem. A taxát nem

denegálják: de a pénznek szűk volta miatt sok kínzatás után is egy pénzt nem vehettem rajtok; próbálja már új inspector uram is, mire mehet? Én inventarium nélkül extractust sine confusione nem csinálhatok; mi lesz már az három inventariumbúl? Elsőben vice-ispán Darvay Ferencz uram inventálta, azután Erdög uraimék, — most Buday uram is inventarium szerint akarja kézhez venni. A borokért 16 szánat küldtem,— de csak 473 köböl bort hoztak el, még 127 oda maradt, — azt is elhozatom. A 200 frot megárestáltam Visken. Técsőn is levén 100 frt, kit is Farkas Zsigmond adott volt Betlehem Miklós uram parancsolatjábúl földörökségnek fejében, — nem lévén fiscusnak szüksége a földre: jobb a pénzt megvenni rajtok, kit memorialisban adtam Buday uramnak. Semmi ládák nem lévén kezem alatt, arrúl Kegyelmedet nem tudósíthatom. Katona Mihály jószágát confiscálom. Tholdy György uram juhaiért elküldtem, de úgy hallom, maga Urunk táborán van Tokajnál. Ha számtartó nem lesz mellettem, a sok dolgokot végbe nem vihetem. Conventionatusok szaporodnak. Buday uram fizetése az, a ki volt szegény Fráter István uramnak. Négy kőmivesnek annuatim fl. 210 és búza cub. 16.

179. Andreae Clara, eadem, ex Kálló, ad Eundem.

Urunk parancsolatját vettem, hogy Diószegre ellenségtűl megmaradott borokért elküldjek. Itt salnétrom-vételre igen kévántatnék a pénz; én készpénzen veszem: pénz nélkűl kell commissiókra kiadnom. Még salnitromot a falukon pro fl. 800 vel 900 vehetnénk; igen hordják munkácsi és ungvári ploqvadában, Debreczenben és horváti portörő malmokban, pénz nem lévén: félő rajta, salnétrom iránt fogyatkozás ne essék, — fiscalis borok árát jó volna arra fordítani. Requirálja Kegyelmed a várost: hadd kezdjék a bort három polturára, — oda mennek innia, a hol ócsóbb. Borokot hitelbe kell vennem, s úgy adják, a mint akarják; a nyereség kevés, abbúl a salnétrom-főzőknek is nehezen tudok fizetni.

180. Száva Pálé, 20. Januarij, ex Zilah, ad Eundem.

Mostani üdőhez képest a tricesimalis proventus igen szük és kevés, circiter fl. 10, — evvel a kevéssel nem méltó Tokajhoz fáradnom. Én az instructiót kivettem, csak a vectigál van hátra.

181. Bessenyei Zsigmondé, eadem, Miskolcz, ad Paulum Szalay.

Urunk, Fürtembergnét kegyelmessen protegálván: ma igyekezett instantiáját promoveáltatni, kit meggátolván, Kegyelmed azon citatiótúl supersedeáljon; az ura elfogattatott Morvában, rövid órán hazaérkezik, — addég lásson hozzá Kegyelmed édes öcsém uram!

182. Ejusdem, binae, 21. et 24. Januarij, exinde, ad Franciscum Sennyei.

Az kévánt hintót Uruuktúl Nagyságodnak megnyertem, kirűl tettem Ajtai uramnak intimatiót is: küldjen reá Nagyságod, odaadják. A ráczokrúl mindennap örvendetes hireink érkeznek ottan-ottan,—kiket Urunk megiratta az úrnak. Bay András uram még innét nem expediáltatott Törökország felé.

183. Stephani Sennyei, 21. Januarij, ex Pacsa, ad Eundem.

Az hajdúvárosi három sereget Kegyelmed absolute el ne bocsássa, valameddég az dolog valamely felé el nem válik; ha az táborra be nem viheti is őket: qvártélyozzanak az vár köről lévő falukon. Hogy a német a lovát öli: nem egyéb oka, hanem gyalog szándékozik valamely helyre élést bevinni; Kegyelmed azért jól vigyáztasson, és ha ki találna menni: gyalogsággal kell legderekassabban rajtamenni, mert a gyalog németnek a lovas nem sokat tehet. — Középső pecsétem küldje ide Kegyelmed. Én már szépen kezdtem volt gyógyúlni, hogy harmadnap múlva visszaszándékoztam: de tegnap megént annyira alternálódtam, hogy csak az Isten tudja, mikor vehetem fel magamot.

184. Szénásy Mária, Irényi felesége, eadem, ex Károly, ad Georgium Ramocsaházy.

Vid Zsigmond, Méltóságos Generális hopmestere parancsolatjára, Generális uram számára, uram itthonn nemlétében adtam hat hordó bort, kikben volt szakmári köböl 66½. — ezekrűl quietantia kellene.

185. Rápolti Nagy Pálé, eadem, ex Károly, ad Eundem

Ide semmi kendert még nem hoztak, a kötélverők csak hevernek, üdőnk penig mostan jó volna hozzája. — Károlyi

harminczados Dombrády Mihály küldött ide contrabandált sót 10 kővel, — bárcsak ketteit nekem engedné Kegyelmed!

186. Erdög Dánielé, binae, 21. et 24. Januarij, ex Ecsed, ad Eundem.

20. hujus ideérkeztem, dominium conscribálására; lassan jőnek a faluk, — ez véghetetlen munka. Dombrády Mihály extractusánál többet nem láttam. Hogy lehet extractusokra is, annalis ratiókra is a difficultasokot kiadni? Ha magunk is nem látunk vármegyénk dolgaiban: elpusztúl Keves. Apagy 1 vágó, Keves 1 vágó, Ladány s Leveleg is 1 vágó. Kis Pál minden ökörtűl egy-egy máriást vett sok faluktúl, kősókot, 900 köböl abraknak, mennyi lisztnek a súlya — mind nála maradt. Keserves kára az szegénységnek, — annyi kárt tehet: sem jószága, sem feje nem éri azt. A conscriptiót mind elvégeztem.

*186. *) Majos Ferenczé, 22-da Januarij, ex Sziget, ad Eundem.*

Urunk parancsolatjábúl s Kegyelmed levelébűl is Buday Zsigmond uramnak az marmarosi fiscalitásokon és sóaknákon való főinspectorságban állíttatását értem; örömest engedelmeskedem, de Buday uram kévánságit Kegyelmed eleibe terjesztem s resolutiót is várván irántok. 1-mo. Tőlem s mellettem lévő tisztektűl is újabb reversalist kéván. Én azoktúl már egyszer vettem; hogysem mást adjanak: készebbek szolgálatjokot elhadni; magam is hogy ratióimot Kegyelmednek s reversálist ő Kegyelmének adjam, lehetetlen. 2-do. Az extractusokot magához kévánja. 3-tio. Conventionatusok fizetését minuálni akarja. 4-to. A jószágot újobban akar conscribálni. 5-to. Ha sónak erogatiójárúl ő kegyelme commissióinak obtemperálok: nem lészen-é difficultásom jövendőben? 6-to. Konyhájára való élést kéván; lesz-é szabad-asztala, vagy sem? — Bocskói jószágbúl adó-madarakat: 40 fogolymadarat Tokajhoz elküldtem, — de quietantiát nem adtanak. Adó-nyesteket is most küldtem 18-at Kegyelmed számára; még csak 5 rókát szerzettem, többirűl is gondot viselek. Kegyelmednek is most 9 fogolymadarat küldtem, nem tudván egyébbel kedveskedni.

*) Másodszor.

187. Gönczi György, 23. Januarij, ex Tasnád, ad Eundem.

Kegyelmed parancsolatja szerint száz darab sót, mely teszen 50 kősót, elküldtem, — még maradott itt 29. Elég ellenségem van, ezután több lesz; de azzal nem gondolok, hitemmel nem játszom, másszor is elveszem magam részébűl, — Kegyelmednek is kedveskedem.

188. Géresiek supplicatiója, 25. Januarij, ad Franciscum Sennyei.

Úgy látjuk, végképen el kell pusztúlnunk rajtunk qvártélyozó rácz vitézek miatt; ki is fizettük őket: mégis rajtunk regnálnak. Helyes, nagyobb részünk a táborba vagyon: mégis vitézeket tartsuk? Ebbe Méltóságos Generális Bercsényi uramnak nagy kára leszen.

189. Niczky Sándoré, eadem, ex Vönöczk, ad Alexandrum Károlyi, in Lében-Szent-Miklós.

Megvallom, csintalan emberek eleibe akadtam; nem szokván ilyetín irregularitásokhoz: nehezen szenvedem, — azért egy kis commonitióval értessen Nagyságod Gencsy kapitány uramot, hogy a mellett jobb rendben tartathassanak tiszt uraimék. Pro correspondentijs kellene jó dispositiót tenni: mert katona nem győzi; ha falurúl falura küldem: sokszor esik periculum in mora.

190. Stephani Sennyei, 25. Januarij, ex Pacza, ad Franciscum Sennyei.

Mivel az Méltóságos Fejedelem parancsolatjával éppen ellenkezik az várbeli rabok kijövetele: azért én Grientalt csak azért a négy rabért nem adhatom, még újabb parancsolatom nem jő; azért Kegyelmed többet, ha Grintal bement, be ne ereszszen. Kovács Pált elküldtem Méltóságos Fejedelemhez; írtam pénz felől is: adjanak-é a tiszteknek benne, vagy sem? Ha Isten táborra beviszen: mentűl jobban lehet, elosztjuk. A qvártélyokot, még a vármegyékbűl ahhoz értő emberek be nem mennek: addég el nem oszthatni. Pro Januario régi mód szerint, hadd administrálják, pro Februario essék új limitatio. Szintaynak írjon Kegyelmed, hogy az élést pro Januario et Februario mentűlhamarébb leszálletsa, maga is jőjjön el, ott ne késsék. Jószágomban feles bajos dolgoknak eligazétására s nyavalyám orvoslására is Bottyánba megyek. Huszti doctorért

küldjön Kegyelmed, siessen hozzám jőni: ebbe a holnapba kell meglenni a curának. Az várbúl kijövőket, ha megfosztják a katonák, — arrúl nem tehetek: de senkit meg ne öljék, Kegyelmed parancsolja meg nekiek.

191. Joannis Rozman, 26. Januarij, ex Hadad, ad Georgium Ramocsaházy.

Én ideérkezvén, conscriptio szerint hozzá fogattam revideáláshoz; sok defectust találok benne. Itt sok praebendás cseléd van, — azokkal mitevő legyek? Erdélybül az katonák sok marhát, lovat hajtanak ki: az olyan bitang-marhához hozzá nyúlhatok-é? Három őzzel, egy vanna vajjal, egy fazék mézzel kedveskedem most, — halat is küldek nemsokára. A jószágbeli szekereket szerezze ki Kegyelmed a táborrúl: mert a többi mind megjüttek. Magam is mibül s hogy éljek? tudósítson Kegyelmed: mert itt mind conscribálva vannak a dolgok.

192. Josephi Szent-Györgyi, eadem, ex Gyarmat, ad Eundem.

A materiát, ládácskával együtt, az Asszonynak, — Kegyelmednek a nyerget elköldtem. Egy hétig itt voltak a conscriptorok: a jószágnak harmada sem compareált, — egészen conspiráltak, semmit nem vehettek rajtok. Dobó István nevő hadnagy Nyirádon az Urunk borát megitta katonáival, embereket vagdal, — ha úgy lesz: semmi korcsmát nem folytathatni. Boros Gergely nevő tiszttartó a táboron compareáljon ide Gordánynyal és Szabó Illyéssel, — máskínt ratióim megcsonkúlnak. Ha Kegyelmed conventiókot ki nem adja: semmiféle szolgákot a jószágban nem állíthatok. Kétszáz kita kendert az egész jószágra repartiáltam. Irtóczy uram mellé hajdú kell pro assistentia, — hadd hajtsák ki szekereket bor alá apaji jószágbúl.

193. Francisci Darvai, 27. Januarij, ad Joannem Majos, ezeres-kapitány. (Fratrem, Öcsém.)

Istennek legyen dicsőség érette: mindenfelől a hirek gyönyörőségesek, — adja Isten, rövédnap azt írhassam (el is hiszem, rövédnap megadja Isten,) hogy Szatthmár s a több ellenség kezénél lévő erőssége is szegény nemzetünknek, mieink! Mi is megvevők Kővárt, — Urunk parancsolatjábúl én is oda voltam. Gazdag János mondá, hogy Kegyelmed ma idejő:

de Püspeki uram referálá, hogy Kegyelmedet a sánczba hadta. Két nestet küldek Kegyelmednek. Farkasbűreket nem kaphatni, — ló iránt sem szolgálhatok most.

194. Telekesy Török Istváné, eadem, ex Kesző, ad Alexandrum Károlyi.

Egyik hadnagyom levelét, mely által Nagyságod Austriára és Styriára szóló pátensit elküldettem, ezen órában vévén, Nagyságodnak megküldtem. Én ugyan, vékony itéletem szerint nem vélem, hogy azon németeket soproniyi uramék bebocsátották volna; de az valóságos, hogy ezek látták őket Sopronyon felűl, — de onnét sietve eljövén, bemeneteleket csak másoktúl értették. Az Rábcza és konyi tó útja megbomlik, minekünk Foky urammal mindkettőnk ezerével túl kellene, az puszta felől, vigyáznunk: mivel onnét többtűl kell tartani, mint Tóköz felől, az honnét Kajdocsy uram is elégséges vigyázattal lehetne. Nagyságod dispositióját elvárom.

195. Somogyi Ádám és Szanyi István, eadem, ex Bezi, ad Eundem.

Kapitány Bezerédi (János) uram ezeréből két zászlóval Nagyságod udvarlására megindúltunk Pápárúl, jelen vagyunk Bezén, — tovább mit parancsol? elvárjuk Nagyságod kegyelmes dispositióját. (Egyik fő, másik vice-hadnagy ez a kettő).

196. Zachariae Andrássy, 28. Januarij, ex Mojszen, ad Stephanum Sennyei.

Hogy nemes vármegyét (Marmaros) mocskoltam volna: sem hirem, sem tanácsom benne; de ha a vármegye tisztein valami suspus esett volna is, nem volna csuda, sem vétek, — mert szép szó nem használ, ha napestég reménkedem is, ha csak nem szitkozódom. Commissarius uram nekem adott assignatiókban feltette, hogy velem megalkhatnak; adják meg, a mi az assignatióban van, — mindjárt kiindúlok. Pénzűl is sponte alkudtak velem pro Decembri; én látván Szintay uramnak adott instructióját: ahhoz alkalmaztattam magamot; magok helybehadták az alkuvást, — már panaszolkodnak. Én attúl nem recedálok, nam qui data sibi authoritate non utitur, perdit potestatem. Akár in natura, akár pénzűl contentáljanak, kész vagyok. Ha Edictum ellen vétettem, — kész leszek törvényt állani.

197. Georgij Niczky, 29. Januarij, ex Kapuvár, ad Alexandrum Károlyi.

Sopronban szóló Nagyságod leveleit Török István uram katonája hozá ezen órában, — kiket is expediáltunk mindjárt Sopronban innét, Branÿk Mihály hadnagy uramnak szólót elválasztván azon levelektűl, mivel Torner kapitány uram itt lévén, hogy ő kegyelme tegnap a Fertőn által be nem mehetvén, ma Lében-Szent-Miklós felé vitte a soproni követeket Nagyságodhoz. Nagy András is írja, hogy a mely németet soproniakhoz küldött: megeskette, s azonkévűl fiát, feleségét kezesség alá vetette. Nagy András uram is megindúlt vala Zelinger némettel, és én is a lesben: de Torner uram megfordított bennünket. A német ugyan gyalog-embert levelekkel küldött be, hogy ott legyen a káplánya a piacz-szekerek közt. Soproniak németbebocsátását nem concipiálhatom; de tulajdonítom annak, hogy semmi magyar had körőlettek nem volt. Torner uram némely ott bennlevő nemes vármegye tiszteinek marhájokot mind elhajtatta ezen által ma, — azért Méltóságos Generális uram, ottbenn lévén sokaknak feleségünk s gyermekink, és ingó javaink: mirajtunk tesznek boszúságot; talám nem kellene így cselekedni beszorúlt emberek jovaival!

198. Andreae Klára, 29. Januarij, ex Kálló, ad Georgium Ramocsaházy.

A kenderben 166 kitát szerzettem, kitáját 4 polturán vettem, s Rápóthi Nagy Pál uramnak elköldtem. Salnitromvételre pénz nincsen. A borokat Diószegrűl ide kellene szállétanom, ha a jószágnak parancsolhatok.

199. Francisci Darvay, 30. Januarij, ex Vajnág, ad Stephanum Sennyei.

Minthogy Gyulai Ferencz uram pro 8. et 9. Februarij az qvártély elosztására nemes vármegyéknek terminált: mi is kiküldjök követeinket. Nagyságodat Istenért is kérem, méltóztassék ezen szegény vármegyéhez úri gratiáját mutatni, és a mostani nagy terhet mitigálni; mert ez, nem tudom, hogy hogy állja meg, ha relaxatiója nem leszen: mert rettenetes aggravatus. Urunk is igírte, hogy lisztet adattat érettünk. Ha gyalogunk tovább is Bányán leszen: legyen qvártélyok, — másként nem subsistálhatnak.

200. Patentes Principis, 30. Januarij, ex Castris ad Miskolcz positis, pro Comitatu de Ugocsa, ut et ij contribuant victualia, qui actu militant.

Nos Franciscus Dei Gratia Princeps Rákóczi de Felső-Vadász, Comitatus Saárosiensis Supremus ac Perpetuus Comes, etc. Universis et singulis, quorum interest vel intererit, praesentes hasce visuris, lecturis, vel legi audituris, Salutem et gratiae Nostrae propensionem. Nemes Ugocsa vármegye alázatos instantiájábúl értettük, hogy azoknak, a kik táborunkban s hadaink között vannak, otthonn maradott házok népe, atyjafiai és cselédi az élésbeli s táborunkra hozandó, igazságosson reájok esett gazdálkodásban, a nemes vármegye több lakosival együtt nem akarnának concurrálni; minthogy pedig istenes intentumunk és kegyelmes resolutiónk az, hogy azoknak is, a kik hadaink között a nemes ország szolgálatjában vannak és fáradoznak, otthonn maradott házok népe, atyjafiai és cselédi a justa propositio szerint, azon élés, vágó és egyéb naturálék administratiójában, melyet táborunkba hoznak, más otthonn lakos híveinkkel concurráljanak, — egyéb mindenféle közszolgálattúl és terhviseléstül exemptusok és immunisek lévén, sőt egyébiránt is azon éléssel, ha táborunkban s hadaink között nem volnának is, magoknak magokot otthonn interteneálni kellene, az otthonn maradott szegénység pedég magában elégtelen lévén az olyanoknak concursusa nélkül, hadaink intertentiójára. Parancsoljuk azért serio és igen keményen mindazoknak, valakik a fennemlített nemes vármegyében magoknak vagy atyjokfiainak hadaink között s táborunkban való létek praetextussa alatt igazságossan értékekhez képest táborunkba administrálandó élésbeli gazdálkodással magokot kivonván, hadaink intertentiójában mégeddég nem concurráltanak: látván, és értvén irántok ily formában lött resolutiónkot és declaratiónkot, az praespecificált élésbeli concursustúl magokot, házok népét és atyjokfiait eximálni ne merészeljék. Kölömben, ha kik tovább is, resolutiónk s parancsolatunk ellen, a szegénységgel együtt justa proportione táborunkba hozandó élés administratiójában nem concurrálnak, vagy concurrálni nem akarnának: adtunk hatalmat az említett nemes vármegyének, hogy az

olyakot kemény útakon és módokon is azon naturálék administ-rátiójára compellálhassa.

201. Stephani Sennyei, 1. Februarij, ex Bottyán, ad Franciscum Sennyei.

Pacsára érkezvén, annyira megjavúltam volt, hogy negyed napra visszaigyekeztem; de hirtelen úgy megbetegedtem, azt tudtam, hogy meghalok. A hagymáz kezdett volt reám szakadni; abbúl kiépülvén, oly köszvény jütt az balkezemre, a micsodás egynehány esztendőtűl rajtam nem volt. Szigeti doctor füresztése által annak is értem könyebbségét, úgy, hogy vasárnap elvégezvén a füresztést, hétfőn megnyugszom, kedden megindúlok a táborra, — ha mind ölbe, vagy székbe vesznek is le a kocsirúl. Az Istenért, kérem Kegyelmedet, úgy kapitány uraimékot: a minapi alkalmatlan állapotért hátra ne hadjon az haza szolgálatjában; bizony, kikeresem, valaki oka lesz, — s helyreállétom az Kegyelmetek becsületit; kéváltképen Szőcs János uram dolgát annyiban tartom, mintha rajtam esett volna, s vagy én nem leszek Generális, vagy becsületit, bizony, helyrehozom annak a jó embernek, — csakhogy hirtelen nem lehet. Ha kik Szakmárrúl kijűnek, azoknak mind jószágokot, mind magokot arestálni kell, s a kik megadandók lesznek, megadván, a többét kótyavetyére kell vetni, az árút egyiránt kell osztani, — s így kellett volna cselekedni a minapiakkal. Egy malomkő hever ottlevő malomnál: azt Vid Zsigmond küldje Palczára; a korcsmáim pedég folyjanak, — ámbár Urunk számára is árúlják is a bort.

202. Szilágyi Mihályé, 2-da Februarij, ex Nagy-Ida, ad Christinam Keczer, consortem Pauli Szalay.

Tánczos vagy Mészáros János Kegyelmed parancsolatjára kész volna elmenni az alnémeti vendégfogadóban lakni; de mivel azon alkalmatosság még igen puszta, — mind a pincze, mind a ház tája, a híd is semmire nem jó, lehetetlen nekiek ott bátorságossan, kár nélkűl italt árúltatni s békével megmaradni.

203. Rápolti Nagy Pálé, 2-da Februarij, ex Károly, ad Franciscum Sennyei, Substitutum Generalem.

Nagyságod parancsolatja szerint Fekete János uramot odaküldtem; az jámbor ember, Nagyságodot kérem, szabadú-

lásában munkálódjék. A jesuiták itt vannak, az egyéke szerencse, ha el nem költezik; azoknak is, ha mód volna szabadúlásokban: hadd szabadúlnának. Tartások mégeddég mind megvolt; én nem tudom, hogy tartsam őket? Szolgástúl 8 font húsom jár, — azt könnyen elkölthetem.

204. Borbola Györgyé és Osztás Jánosé, 3. Februarij, ex György, ad Eundem.

Mi Urunk jobbágyi lévén, valami kurucz nevet viselő Kapás nevő nem katona, hanem tolvaj házunkra jött, tűlünk semmit nem kért, nem is vétettünk neki, — házunkban bennlövődözött; midőn tiltottunk, azt mondá: neki sem Fejedelem, sem Generális nem parancsol! Akkor is hozzánk löve, gyermekünk harisnyáján általment a glóbis, — falu sem akarta megfogni, s halálra öldöz bennünket.

Apprecationes Ungaricae.

Hogy az Úr-Isten szerencsés, virágzó, diadalmas, s boldog előmenetellel s kévánatos jó egészséggel lássa és szeresse Nagyságodot, etc.

Isten Kegyelmedet édes hazánknak előmenetelére, s nemes országunk boldogúlására, etc.

205. Georgij Ramocsaházy, 4-ta Februarij, ex Castris ad Szatthmár, ad Principem.

Méltóságos Fejedelem, Kegyelmes Uram! Nagyságod kegyelmes parancsolatjára abrukbányai aranyok felváltására hogy ekkoráiglan is pénzt nem administrálhattam: rajtam benne semmi el nem múlt. Az egész fiscalis jószágokot (bellényesi és sólyomkői dominiumokon kivűl) az midőn feljártam és perlustráltam: búza, borbeli proventusokon kivűl sohol 20 frtra való summát az udvarbírák keze alatt nem tanáltam; búzának épen semmi pénzen való keleti nincsen; az korcsmák folyása néhol 1-ma Januarij kezdődett, néhol 24 Aprilis törvény s régi szokás szerént kezdődik. Az marmarosi sóaknárúl, Nagyságod kegyelmes dispositiójábúl 250 ezer kősónak Venczelőhez való indítását ottan jelenlétemben Kajali Pál és Szuhay Márton uramékkal kamaraispánnak parancsoltuk; minthogy későre telhetik annyi sónak kivágása: abbúl proveniálható haszon is dispositióm alól venczellei sóinspector uram keze alá megyen, annyira, hogy sóaknábúl 10 pénzig való erogátiót nem tehet-

tem. Kamaraispán is több sót privatus embereknek el nem adott, csak annyit, a kivel az sóvágók napi számokot exolválhatta; azok felszállított búzát sem akarják már bérekben acceptálni. Marmarosi jószágban urbarialis adót, pénznek nem léte miá, semmiképen nem exigálhatni: rabságot szenved, vasba verettetik, — marhájával kínálkodik pénz helyett. Az egész harminczadosoknak committáltam, hogy az proventust vigyék komornyik uram (Kőrösy György) kezében Udvarhoz, — de hárman is avval mentik magokot: semmi proventusok nincsen. Nagy-Bányán novemberben létemkor értettem, hogy az dési sóakna az ellenségtűl elhagyatván, Nagyságod hűvségében levő vitézlő rend s föld népe is a sót distrahálná; — azonnal odaküldtem Magos János harminczadost, hogy a mennyi sót ott talál: szállítsa Nagy-Bányára, az mint is 1500 kősót szállított, — azokot is az revolutio alkalmatosságával Dézrűl vitézlő rendek által széllelhordott sónak büsége miatt pénzzé nem fordíthattam: de ezután alkalmas proventust reméllek abbúl. Reménlem, egy hét alatt korcsmákrúl s egyébünnen, ha csak ezer tallérig való summát is megindíthatok Bellényesben Inczédy uram kezéhez, aranyváltásra, — több summában is mesterkedem. Huszti praesidium számára való annonát innen kivűl is beszállítanom el nem mulatom. Egy udvarbíró sem küldött még extractust; a jószág szófogadatlansága miatt tartanak, hogy agyon ne verjék őket, mint somlyai udvarbírón csak meg nem történt. Marmarosi, Kővár vidéki, csehi, hadadi confiscált jószágokban mennyi élet és bor találtatott? még novemberben informáltam Nagyságodot. Hadadba Kengyel Gábor uramot kapitánynak tettem. Az udvarbírót paraszt rendbűl meghadtam: de ilyen jószágot reábízni káros, mivel, ha kárt teszen, nem lesz mibűl eleget tenni. Harsányi András arra jó volna, — most nemes vármegye szolgabírája.

206. Bezerédi Jánosé, 7. Februarij, ex Lakompach, ad Joannem Foky et Joannem Niczky.

Újobban bizonyos embereim érkeztek, bizonyossan referálják, hogy érkezett 900 német Svarczpakra. Mivel ilyen közel vagyon hozzánk az ellenség: Kegyelmetek siessen mind lovassal és gyaloggal ide, úgy, hogy hajnalra itt lehessen Kegyelmetek; — másként, ha mi kár történik, Kegyelmetek okoztatik.

207. Cziráky Lászlóé, eadem, ex Alsó-Gulya, ad Alexandrum Károlyi, affinem.

Kegyelmed udvarlására való utamban Krukovics uram által parancsolatját vettem, s vissza is fordúltam, hogy kötelességem szerint az recognoscálására bizonyos embereimet kiparancsoljam; onnét megtérvén, megudvarlom, az hol Kegyelmedet értendem. Pro majori rei certitudine: mit cselekedtek szegény falumban Ramóczon a németek? — ím, elküldtem.

208. Niczky Jánosé, 8. Februarij, ex Nyék, ad Eundem.

Svarczpák nevő helységben érkezvén bizonyos ellenség: noha Nagyságod egy orderét vettem, hogy Rusztra általmenjek, — de ily közel lévén az ellenség: Bezerédi János kapitány uram requisitiójábúl tartózkodtam ekkoráég, szükségesebbnek ételvén ittlétemet, hogysem Ruszt felé való menetelemet. Elvárom továbbvaló Nagyságod parancsolatját.

209. Gyöngyösi Gergely, eadem, ex Ónod, ad Stephanum Buday, in Szikszó. (Udvarbíró és harminczados, ott való,)

Az elmúlt vásárhoz Szikszón levő harminczad-háznál, midőn Kegyelmed ottvaló contrának némely szavai végett megindúlván, executorokot bocsátott azon házra: én ártatlan lévén, megkárosodtam; mert Kegyelmed katonái elvitték három flintámot, köpenyegemet, lódingomat, egy aranyára vidra-keztyűt, egyéb aprólékkal, — eszvetörvén a háznál minden edényemet. Hallatlan dolog, miket cselekedtek Urunk házán; a cassát is, a kibe az ország pénze volt, fel akarták verni. Hogy ad majores instantias ne kellessék mennem: Kegyelmed egészen adassa vissza jószágimat s contentumot tegyen.

210. Bessenyei Zsigmond, eadem, ex Miskolcz, ad Sigismundum Irínyi.

Kegyelmed nekem szánt két hordó bort, Béltekrűl Várday István uramtúl küldendő egy hordó borral, ottvaló táboron Urunk korcsmáján kiárúltatni, és azon kevés pénzt kezemhez küldeni ne terheltessék Kegyelmed.

211. Szepesy János főpostamesteré, 9. Februarij, ex Miskolcz, hora 4-ta vespertina.

Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága Szerencstűl Szatthmárig járó postáinak keményen parancsoltatik, hogy ezen Kegyelmes

Urunk, Méltóságos Generális Sennyey István uramnak szóló levelét éjjel és nappal, életek vesztesége alatt vigyék Szakmár alatt levő Kegyelmes Urunk ő Nagysága ploqvádájában, — feljegyezvén a posták napját s óráját: mely nap és mely óráját: mely nap és mely órában veszik ezen Kegyelmes Urunk ő Nagysága levelét, s mikor promoveálják? — Szerencs, Tokaj, Bully, Kálló, Pócs, Máté-Szalka, Porcsalma, inde ad Castra sub Szatthmár.

212. Luka Benedek, eadem, ex Balff, ad Alexandrum Károlyi, in Ruszt.

Két zászlóalja katonaságommal ideérkeztem, azután érkezett jánosházi sereg, egy zászlóaljával és a hadnagygyal. Elébb nem jöhettem, — a rosz út és az víz megáradása kerültetett bennünket. Igyenessen Rusztra megyek. Béri Balogh Ádám uram is maga seregével in Harkáll vagyon, — Rusztra megyen.

213. Matócsi Borbély Istváné, 10. Februarij, ex Károly, ad Franciscum Sennyei, Szatthmár alatt levő Urunk táborának fővezérinek.

Ennyi ideig való rabságom legyen elég, mert egy szikra vétkem sincs, — ártatlan vagyok erre a rabságra; avval árúltak el, hogy Németit én miám égette volna el a német, hogy én mondtam volna meg, hogy az kuruczság jő. Mi tagadás benne? mondottam az bírónak, mint hütös-ember, mert tartoztam véle; de én miám nem égették. Mintegy harmad magammal egynehány marhámot hajtottam Darára, gondolván, hogy Vár alá portára jüvén, elhajtják, a faluba inkább megmarad, — ott hallottam a falusiaktúl, hogy jő a kurucz; s ezt én is a bírónak megmondván, s megvivén a hirt commendántnak, Generálisnak: ez hivatott, kérdvén: láttam-é? mondván, hogy egyet sem láttam, engem elbocsátott; hanem azután egy Szegedi nevő petei katona, a ki Urunk seregiben állott volt, az szökött be Domahidátúl, az mondta meg mindenképen a dolgot, — s úgy égették fel a várost. Most benn van Szakmártt azon katona. Ezeket én németi praedicatorral megbizonyíthatom.

214. Stephani Buday, 13. Februarij, ex Szikszó, ad Hadnagyos in Alsó- s Felső-Vadász, Kupán, Kusmárk, Ináncs, constitutos.

Adjutant uramot küldettem Kegyelmetekhez, hogy kato-

náknak számát lajstromba vegye minden késedelem nélkűl, s rendszerint adja ki, s minden katona oly készülettel legyen, hogy valamikor parancsoltatik ide vagy amoda való menetelünk, — mindjárt mehessen s mehessünk.

215. Stephani Dobozy, 16. Februarij, ex Debreczen, ad Stephanum Buday, affinem, Ibi-ubi.

Becsületinek s tisztinek nevekedését nagy örömmel értem, melybe hogy Isten szerencséssé tegye s nagyobbra is nevelje, — tiszta szívvel kévánom. A szakmári casus talám nálamnál is jobban constál Kegyelmednek; bizony, igaz az Isten, s megszokta a bűnt látogatni, a mely kiváltképen ottan grassált, a mint hallom. Továbbra is, hacsak az Istenhez jobban nem térünk, elfordúl tűlünk. Az én semmi s gyenge itíletem szerint: nem volna ideje még az urak sok vendégeskedésének, tánczolásának s afféléknek; éjjel-nappali könyörgés, böjtülés volna tisztünk; bizonyára tartok: arra ne jussunk, a mire a zsidók. Valami még szivében meg nem rettent hadat kék fordítani, — másként ezekkel, bátor eszveverődjenek, nem hiszem, lehessen subsistálni. Kirűl talám meg nem étél, ha az én opiniómot megírom.

216. Teleki Mihályé, 17. Februarij, ex Debreczen, ad Eundem.

Bántam, szerencsétlenségnek is tartottam, hogy Miskolczrúl eljövetelem alkalmatosságával Kegyelmedtűl el nem búcsúzhattam. Most értettem Kegyelmed Szakmár alá való menetelét; — rettenetes confusióban voltam, midőn megértettem a szakmári ploqváda szerencsétlen casussát; elhiszem, Kegyelmed igyekezetivel, az ellenség igyekezeti refraenáltatik. Segéllje Isten minden jóra Kegyelmedet! — Én Somlyó táján újabb Urunk parancsolatjáég subsistálok. Hallom, a rácz Püspekihez gyülekezik. — Kegyelmed megismért úri affectiójában ajánlom, kérem is: több igaz szolgái száma közé beszámlálni ne nehezteljen.

217. Stephani Dobozy, eadem, ex Debreczen, ad Eundem.

Ím, 500 kenyereket és 50 zsák abrakot hamarjában küldek Kegyelmed hadainak. Bóné uram ezeribűl is kell menni Kegyelmedhez négy seregnek, elhiszem: szükséges; de a mely gyengén vagyon Várad mellett is az állapot, igen, s netalám szükségesebb volna. Ugyan is a Marosig mind ellenség az a

föld; nem tudnám megmondani, mely megegyeledett formában van a vitézlő rend, — sem Istentűl, sem tisztitűl nem akar függeni. Tegnap egy csomó levelet küldtem Miskolcz felé, inviálván őket Beszerményre; elhiszem, a Kegyelmed vicekapitánya Fogarasi Tamás — jó szokása szerint — nem promoveálta. Az az ember éjjel-nappal csak iszik, a közönséges ily jót nem segéti; szükség volna maga mellé venni Kegyelmednek, hadd pihenne, s tanúlna egy kis morest. — Itt az egész föld megrezzent, s talpon vagyon; félek nagy veszedelemtűl.

218. Ejusdem, 20. Februarij, exinde, ad Nicolaum Thúry.

Eladó új pokróczot 10 aranyon sem találnék egyet, viseltet sem kaphatni kétszer árán is, — hanem, ím, két szegény ember ágyárúl hozattam el, értek vetvén az egy aranyat; ha nem tetszenének, visszaküldvén, az aranyot örömest visszaadják. Két fapalaczkot is küldtem tele borral, kalamárist is küldek, ha lehet.

219. Dánielis Esterházy, 18. Februarij, ex Peresznye, ad Alexandrum Károlyi.

Kérem Kegyelmedet, expressus ordere által parancsolja meg Rátky György kapitány uramnak: hadd maradhasson mellettem Kegyelmed előtt detegált okokra nézve, — mivel még az vármegye regimenti is nincsenek rendbe véve: némelyekbe többen is vannak a tisztek, némelyek helyett mezei tiszteket praeficiálok, s compleálván őket, Kegyelmed dispositióját irántok elvárom.

220. Alexandri Sennyei, 20. Februarij, ex Kis-Sennye, ad Eundem.

Alkalmas üdőtűl fogva semmi hirt nem hallván felföldi atyafiak felől: kérem, édes Öcsémuram tudósítson Kegyelmed, s ezen voluntert küldett, — hogy suspicio ne lehessen — beragasztván, bátyám Sennyei Ferencz uramnak szóló levelemet, küldje el Kegyelmed. Hallom, hogy sok fiscalis marha eladó vagyon: nekem is pénzemért jutalmasson adasson Kegyelmed bennek.

221. Andreae Klára, eadem, Kalloviae, ad Stephanum Buday.

Károlybúl 18. hujus datált Kegyelmed levelét vettem. Az

25 hordó liszt, és 100 kősó administrátiója végett, semmi fogyatkozás nem leszen: csak vice-ispán uram vecturát praestáljon. Töltés, se por nincs kezem alatt, — glyóbis elég van. Debreczeni bíró urammal kellene csináltatni; én arra a végre glyóbist, salnétromot, büdöskövet elegendőt adok ő kegyelmének.

222. Ramocsaházy Györgyé, 21. Februarij, exinde, ad Eundem.

Kegyelmed szatthmári bloqvádában menetelét itt értettem. Most Urunk parancsolatjábúl Kővárban kell mennem, onnét megtérvén, Kegyelmedet megudvarlani, dispositióihoz magamot alkalmaztatni el nem múlatom. Ezen levelet öcsém Buday Zsigmond uramnak, mivel huszti praesidium subsistentiájárúl dispositiót tettem, s elkésésével az haza kára következhetik, — kérem, sietve küldje el Kegyelmed.

223. Andreae Bóné, 22. Februarij, ex Kis-Marja, ad Eundem.

Kegyelmed 20. praesentis költ levelébűl értem, hogy négy seregemet Kegyelmedhez elküldjem; de, hogy itt az hadat annyira megszőkétsem, nem lehet: mivel Urunk parancsolatjábúl az vidéket is Mónay Pál elvitte, most pedig hozák, hogy a rácz Pécskéhez gyűlekezik, bizonyossan, — ki miatt is ez darab földre a had igen szükséges. Még ezen hírnek bizonyosabb voltát megértem: hadd legyenek itt. Hajdú János egy fekete lovamot elvitte: Kegyelmed adassa vissza, — mert lóval senkinek nem tartozom.

224. Bódy Gergely, 22. Februarij, lovasok hadnagya, ad Alexandrum Károlyi, ex Siklós.

Oly roszúl vagyok lábaimra, hogy lóra sem ülhetek, ha fel nem tesznek. Feles haddal azért nem lehetek: mikor Nagyságod eleresztett Pápárúl, sokan állottak hozzám beszprímiek, palotaiak, csíkváriak és abban az tartományban valók: de Nagyságod a végbeli tiszteknek szabadságot adván, hogy magok népét kezek alá hajtsák, — praedálással tartván, elmentek tőlem. Ily fájdalmas lábaimmal is tettem egy próbát Eszék felé; meghallván, hogy az Veresmart mellett levő sánczban a németek sok lövő-szerszámot elhadtak: odamentem nyolczad magammal, — a mit ott találtam, mind elhoztam; —

a földben is felkerestük: a puskaport a Dunában hánták, hogy kiszaladtak belőle. Hat súgár-ágyúval, s ahhoz való glyóbisokkal, két taraczkocskával, három szakálossal, kedveskedem Nagyságodnak. Nyolcz taraczkot, két szakállost még Siklóson hadtam; ha Nagyságod kévánja: azokot is felszolgáltatom; nagy félelemben lévén a ráczok miá: semmi lövő-szerszámok nincs, — azért hadtam ott. Magam is itt maradok: mert valóban feles a ráczság Dráván túl, általüt gyakran, — már egynehány falubúl a marhát is elhajtották; a népét is, a kit megkaphat bennek, csak levágja.

225. Barkóczy Christina, binae, 23. et 25. Februarij, ex Kis-Várda, ad Stephanum Buday.

Nem kétlem, ezen az darab földön való nagy romlást s futást már tapasztalja Kegyelmed. De hogy Isten kegyelméből Kegyelmed ide rendeltetett: azt örömmel értem, s kévánom ezen méltóságos új tisztiben jó szerencsét, hazánknak hasznos szolgálatjára. Ajánlom Kegyelmed jóakaratjában puszta jószágomot; ha miben, — már mondhatom: majd elviselhetetlen — következendő terhviselés engedi, tanácsával éltetni ne nehezteljen: mostani állapotban mitevő legyek? ha valami ártalmas hirek volnának, tudósítani, hogy valami véletlen veszélyben esni ne találjak. Örömest nem is qvártélyoznám ide sokat, ha mikor bátorságos lesz hazamenetelem: várok. Ily gyámoltalanságomban velem való Kegyelmed jótéteményért, az Isten is megáldja; ha pedég Isten uramot megtartja: teljes tehetségével megszolgálni igyekezik. Szegény Becskéné dolga iránt Ramocsaházy uramtúl is izentem volt; minthogy a Szakmár köről való faluk az romlástúl félvén, küldettek be Szakmárra, azok közt Tótfalu is, embert, és az ottlévő igaz magyar páter meglátván Becskéné jobbágyát, izent: ha módot találna benne, ejtett az német Generális oly szót: most ottlévő kevés jovait ki szerezhetné. A mie kuruczoktúl maradt volt, most odalött; gyermekivel úgy szaladt, mint az tatár előtt Olcsvára. Asztagjait kévéstűl behordta a német, egyebét is, a mie volt; ezaránt Urunkot kellene-é megtalálni, vagy Kegyelmed megengedhetné-é? — mert a mi Szakmártt van: igen kétséges megmaradása, — ne jutna oly szegénységre! Se külső, se belső jova nem lészen; ha magam jószágomban megmaradhatok: eltartom, még nekem lesz, —

de ha onnét ki kell bontakoznom: nem tudom, hogy él el? Puszta, gazda nélkül való háznál Kegyelmed parancsoljon, mint régtül fogva igaz jó akarónk; fehér kenyér s bor legalább kitelik.

226. Gődény Pálé, 23. Februarij, Nagy-Bánya, ad Eundem.

Kapitány Kos Mihály uram feles hadat magával elvivén, elment Erdélyben, — Teleky uram is ma indúl innét utánna. Kegyelmed szándékát értem: de én sem mehetek el innét, még Urunk prrancsolatját nem veszem; itt is igen szükséges a had: ez a darab tartomány igen nagy félelemben vagyon a szatthmári németek miatt.

227. Francisci Malik, 24. Februarij, ex Keszthely, ad Alexandrum Károlyi.

Az elmúlt esztendőkben Szirmay István akkorbeli ítélőmester patvariáján való létemben, sok ízben mind Méltóságos Fejedelemnek mind Méltóságos Bercsényi uramnak exmissióimban szolgálván, esmernek is ő Nagyságaik, s talám nem is offendáltatnának, hogyha a fiscalis jószágokban való praefecturát nekem conferálná Nagyságod; az én kevés jószágom is közben levén, vicináltatik azokkal.

228. Iffiú Haanolt Jánosé, eadem, ex Pinczehely, ad Eundem.

Nagyságod parancsolatja szerint, midőn 25 lóval eleibe mentem volna a vitézeknek: mindenemet elvettík, feleségemet vertík, — azért adjon Nagyságod commissiót az aránt akár Karter, akár Meszlényi, akár Lossonczy uramra. A mely tisztbe voltam: attúl is excludáltattam; ha Méltóságos Palatinust el tudtam, mostani Fejedelmünket is el tudom szolgálni, — megmutatom, hogy igaz magyar vagyok!

229. Boros Katáé, eadem, ex Károly, ad Principem.

Minthogy Domahidi uraimék Szakmárrúl szabadúlván ki, semmi élések nem maradt: levén uramnak (Bagosi Pálnak) kedves atyjafiai: valami kevés bort s holmi apró marhát akarván küldeni egy szánon Bagos felé a Szamosközre: Domahida táján találván Méltóságos Generális Buday István uram portási, — gondolván azt, hogy talám másfelé akarok gazdálkodni azon kevés éléssel, elfogták, s árestom alatt vagyon. Holott az élő Istennel bizonyítom, hogy legkissebb szándékom

sem volt Szakmárra küldenem. Azért kérem alázatosson Nagyságodot: azon elfogott jószágomot méltóztassék visszaadatni.

230. Kajdi Istváné, 25. Februarij, ex Tarpa, ad Stephanum Buday.

Én sok okokra nézve Urunkhoz megyek, az mint már útban is vagyok; soká nem fogok mulatni. Ha mi törvényes dolgok interveniálnak: vagy differálja, vagy más hadi bírót substituálván képemben, revideáltassa Kegyelmed.

231. Kölcsey Imréé, szolgabíróé, 26. Februarij, ex Kölcse, ad Eundem.

Csengerben levő lisztnek, búzának, Gyarmatra való szállítása végett örömest szekereket hajtatnám: de már csak 12 falu kezem alatt van, a többi elfutott. Ezeknek is kapitány Esze Tamás és Kis Albert uraméktúl két héttűl való intertentio miá semmi nyugodalmok nincsen; csak vágót 37-et adtam a hadainak. Kölcse már teljességgel elpusztúlt; bár hovahamarébb Szakmár felé mennének a hadak. Már 12 falu is meghódolt a németnek. Ennek a földnek nagy bódulása orvosoltassék és az ellenségnek dühessége zaboláztassék meg, hogy Urunk birodalmában, igaz hűségünkben szolgálatunkkal succurrálhassak.

232. Stephani Buday, 27. Februarij, ex Károly, ad Principem.

Mihelt elérkeznek hozzám Esze Tamás és Móricz István uraimék: Csengerben szállok, ott hidat kötettem által; addégis Majténban szállok, hogy az portázás közelebb essík. Ma is derék portát küldettem, magam, kezem fájdalma miá, nem mehettem; meghadtam: ha a németet kinn nem kapják, vár alá is menjenek, — talám lesre kivehetik. Károlyi Sámuel biztat: a hidat hamar általkötteti; köteleket most csináltatok. A hajdúvárosiakot alkalmasént eszvehajtattam, — azok nélkűl semmi volnék. Az elszaladott tiszteknek ordert adtam, hogy a hadakot gyűjtsék: de egyfelől gyöjtik, másfelől szökik, az olyant hozzák kezemhez, felakasztatom, — másként nincs haszna. Gődén Pál írja, hogy a német taraczkokkal menvén Megyerre, 24-ta hujus az ottlévő annonát és bort bevitte; Csáky (István) uram is kinn volt. Egy hajdú szökött tőlek, azt beszéllé: hat taraczkkal készűlnek Nagy-Bányára. Egy

sereg katonámot innét, túl Lázár Tamást küldöttem Törősékkel. Kis Albertnek is írtam: conjungálja magát; — csak a híd készülhetne el, azután nem félteném. Mónai Pál uram kellene ide, hogy a hajdúságot orderre és istrázsára szoktathatnánk. A majténiaknak elárúltattatások domahidi praedikátortúl esett, a ki Szakmárra bemenvén, commendans őtet megrészegétette s két lovat ajándékozott, — úgy mindeneket adaperiált. Mitevő legyek vele? árestomban van, — elvárom Nagyságod dispositióját.

233. Ex Máté-Szalka, 27. Februarij, ad Buday, in Károly.

Ezen angyalosi hódolt szegényembert beküldtem, magam holnap relatiót teszek iránta. T. Rácz Péter lovas főhadnagy.

234. Ad Stephanum Buday.

Én is már hites levén Urunkhoz: hűségében életem fottáig akarok megmaradnom. Domahidy Miklós, 28. Februarij, in Kölcse.

235. Vay Adám, 29. Februarij, ex Miskolcz, ad Eundem.

Urunk azt az egész földet éppen csak Kegyelmed dispositiója alá bocsátotta, bízván Kegyelmed dexteritásához; Kegyelmed azért ottvaló hadakot oly rendbe vegye, hogy Urunk és a haza szolgálatja csonkaságot ne szenvedjen, Kegyelmed becsületi is, mint eddég, tovább is nevekedjen.

236. Gődén Pál, eadem, ad Eundem, Nagy-Bánya.

Mellettem lévő 34. portázásra járó katonák lovai számára itt széna nem lévén: Kegyelmed valahonnéd provideáljon.

237. Gróff Csáky Lászlóé, eadem, ex Bonczida, ad Eundem.

Vassady Laczkóék mellettem levén Urunktúl levele adása után, hogy a zászlótartóságot eladhatja s a hová akar, elmehet, — mégis a marháit Törős uram elhajtatta; kérem, adassa vissza Kegyelmed. — Gróff Csáky László m. k., Kegyelmes Urunk egy lovas-ezerinek főcolonellussa és itt köröllévő hadaknak födirectora.

238. Thomae Esze, et Kis Albert binae, 1. et 3. Martij, ex Kölcse et Tisztaberek, ad Stephanum Buday.

Kegyelmed szándéka, hogy Medgyeshez szálljunk; de ezt a darab földet féltjük. Szamost kellene általkötnünk. Móricz uramnak is írtunk, hogy hadait eszvegyőjtse, s hozzánk siessen.

Eddégis kiindúltunk volna innen, Tisztaberekbűl: de hadainknak semmi élése nincsen, majd elvesznek éhel: Isten megvirasztván, minden hadainkkal megindúlunk s Kegyelmetekkel magunkat conjungáljuk. Lovas had is már feles lévén, Kegyelmed hadaink számára igaz elég élést szereztessen. — (Sigillum Thomae Esze tam magnum erat, sicut Administratoris Fischer majus; duas aquilas, et in circumferentia has literas habens: T. Esz. C. P. F. R. D. F. V. (Supr. Capitaneus.) *)

239. Universitas Nobilium et miseri plebis Comitatus Soproniensis ex oppido Csepregh, 1-ma Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Akay István és Nagy Mihály uramék által adott Nagyságod méltóságos resolutióját vevén: ezen szegény árva, s megnyomorodott vármegyéhez mutatott úri gratiáját s kegyességét alázatosson köszönjük, könyörögvén tovább is: méltóztassék kegyes protectiója alá venni bennünket, s gondunkot viselni, — teljességgel ne fogyjunk el. Jóllehet Dávid Imre commissarius uram instructiója azt tartja: a confiscált dominiumokban található annonát odavaló szekerekkel vitesse el: de mostani élés iránt, vitézlő rendnek nagy szükségére nézve, hogy hamarább mehessen fokai annona, tormási és sági liszt, és abrak, — processusunkbúl is szekereket adtunk. **)

240. Pataki Jónásé, 4-ta Martij, ex Patak, ad Stephanum Buday.

Újhelyi Lakatos Mihály Lengyelországban letette magát; felesége, gyermeke van, szép jószágot bír ott, többé ki nem jő, — manumissiót kér Urunktúl: száz tallért ad, többet nem; Kegyelmed fáradságáért is szép egy pár puskát, — jobb legyen valami, hogysem semmi! Velicsné asszonyom megholt gyermekágyban, mind fiastúl. Az Asszony Kegyelmeden búsúl, enni sem akar, — alég tudjuk melancholiát kiverni fejébűl. ***)

---

*) Thomas Esze, Celsissimi Principis Francisci Rákóczi de Felső-Vadász Supremus Capitaneus. — Nagy-Szalatnyai báró Fischer Mihály Leopold császárnak volt szepesi kamarai administratora 1685 és 1704 között.

**) Lapszéli jegyzet: „N. B. Pro 1-ma Martij vide infra numeros 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259 et 260.“

***) Lapszéli jegyzet: „N. B. Pro 4-ta vide infra numeros 261, 262, 263.“

241. Pápai Jánosé, 5. Martij, ad Eundem.

Mester György uram most érkezett onnan felől, megyen Kegyelmedhez; alkalmatos ember lévén, kérem, accomodálja Kegyelmed. *)

242. Csery Mihály, 6. Martij, ex Hidegség, ad Alexandrum Károlyi.

Nagy hazugság az, hogy Rákos táján soproniakot láttak volna; bizony azon ember álló tőkéket száraz ágokkal látott, — s azt tudta, hogy fegyveres német; ám Benkő uram elég koldúst, sánta, béna polgárokot levágatott, de nem fegyverest. Elhigyje Nagyságod: erre felé ki nem járnak, hanem Harka felé, és azon a kapun, a honnan malmokot felégették; én arra felé nem érkezhetek; mindennap 2—300 embert küldek, úgy hajhásztatom az erdőket. — Én nekem kalocsai pap írta: azon falukban a ráczok felvervén a népet, levágták; Sándor László azt nem tudta, mert idefel volt, és Pécshez azon helyek messze vannak; ott a Dunaberkén rácz Kalocsáig mehet Erdődtűl fogvást; jobban tudom azon Duna mellett való földet egész Soósvárég mint ő kegyelme. Bajai sáncz miatt Kalocsáég mehet a berkeken: mert az nem táboros rácz, — hanem 50—60. eszveveri magát: ketten vállokra teszik a csónokot, egy mélföldre is elviszik, úgy megyen a vízen, ugyan suhog. Ilyen szokás vagyon ottan. Azok már haramiák, de majd nyárára 2000 is leszen olyan, s azok rontják a magyar falukot Duna mellett. Ha a Harkán leszen 200 hajdú: épen megszorítjuk soproniakot, ki nem járhatnak semmiképen. Hallom, hogy már a Harkán katonák vannak; én is 90 hajdút és 80 katonát Kopházára rendeltem; körölveszszük őket, — meglátom: kutyalelkűk hun járnak ki! Bozótbúl is kihajhásztatom, — tudom, megitatjuk Fertő vizét a férfiakkal; nehéz bemenni, de csak behajtom őket, — tudom, egy ember is bízvást járhat ezután: nem lát pór-németet senki is. **)

243. Dobozy Istváné, eadem, ex Debreczen, ad Stephanum Buday.

Csengerbűl sub dato 3. hujus irott levelét ma vettem;

*) Lapszéli jegyzet: „N. B. Vide infra numerum 264."

**) Lapszéli jegyzet: „N. B. Vide infra numerum 265."

szintén akkor Marjában Bóné uram hadai számára élést kellett küldenünk. Már abrakunk nincsen, — más héten a vásárban vétetek, s küldek árpát vagy zabot, a mennyi lehet.

244. Gődén Pálé, 7-ma Martij, Nagy-Bánya, ad Eundem.

Medgyesi kastélyban megmaradt búzábúl hozattam ide nyolcz szekérrel; ha már Kegyelmed a sánczba szállott: a többit őrzés alatt ott hagyom, Kegyelmed hordassa oda, — addég egy sereg hajdú azt megőrizi. A berenczei malombúl elvitték a lisztet, nem tudom kicsoda, s hova? Szakmári commendans patens-levelét hordozó három ember itt van fogva; mitevő legyek? elvárom. Medgyesen már feles hajdú van; ha a táborra kell, odamennek, csak az a egy sereg búza őrzésére ott maradjon. *)

245. Emerici Kölcsey, 7. et 8. Martij, ex Kölcse, et Stephani Újlaki, ad Eundem.

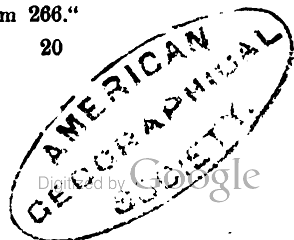
Az egész processusom nagy bódulásban levén, s jobb részént elfutott által a Tiszán; tudósítson Kegyelmed: maradhatunk-é, vagy csak által vonódjunk a Tiszán? — hadd tudhassam megcsendesíteni ezt a kevés, bujkáló szegénységet. Ha csak szályfa kell: küldjön Kegyelmed pro assistentia tíz katonát vagy hajdút: tíz szekeret szerzek, húsz szályfát elküldem. Kenyér, s tíz vágó is készen van, — de Csenger felé a szegénység nem mér menni, a kölcsei híd is el van hánva az nagy félelemnek miatta.

Újlaki István ugocsai vice-ispán is 16 szekereket rendelt szályfák alá.

246. Debreczeni Péteré, eadem, ex Somlyó, ad Eundem.

Ez a nemes Kraszna vármegye a felülés iránt igen vékony állapottal vagyon: mivel seregekre igen eloszlottanak, — alég hiszem, hogy 25 lovas felülhessen. — Dein: a váradi labanczoknak a Réz alá való gyakor excursiójok miatt igen megbódultak, s a mely nemesség itt Somlyón lakik: azoknak házokot az őszszel a ráczok mind felégették, — most akarnának házok népének házokot épéteni. A vár épétésére, s mind a vigyázásra itt is igen kellene ez a nemes vármegye.

*) Lapszéli jegyzet: „N. B. Vide infra numerum 266."

247. Nicolai Domahidi, eadem, ex Kölcse, ad Eundem.

Én megfizettem a német hűségének az árát, — noha nem annyira a német hűsége, mint akkori félelem vett reá, hogy beszorúljak Szakmárra. Nekem semmim sem maradott, mezételen, majd czudarúl; sem ökröm, sem lovam, sem szamarom, egy kurta kanomnál több, — azt hajtogatom egyik ólbúl a másikban; egy darab kenyerem nincs, ha más jóakaróm Isten nevében nem ad. Négy gyermeket kiházasítottam, a ki azoktúl maradt ládabeli portékám: azt két ízben felpraedálták. A kérést szégyenlem, kapálni rosz vagyok már vénségemre. Csak bagosi mezőn veszett ezer köböl életem; a ki termett, confiscáltatott s tábor szükségére elhordattatott. Borom, váraljai, muzsai szőlőmben több termett 40 hordónál, a ki mind elpraedáltatott, — ha jóakaróim nem tápláltak volna: falatom sem lött volna. Üres házba szállottam; most hallom, küldett volna Bagosi Pálné a menyemnek kevés élést, azt is elpraedálták. Általláttam, hogy az Isten Kegyelmes Urunk szivét kegyelmességre teremtette, Kegyelmedet pedég erre a mi földünkre azért vezérlette, hogy mindeneknek igazságot szolgáltasson. Fiam László most cselédével megjüvén Fancsikárúl, sógora házátúl, Zsigmonddal Kegyelmedhez mennek. Fiam István már három esztendeje, hogy Károlyi uram szolgálatjában vagyon. Most kellene az Perczig szép vígasztaló éneklése, kit hajdonában, szakmári házomnál elénekelt. Tudnám az emberséget, mert abban nőttem volt fel, — de semmim sincsen, etc. *)

248. Kocsonyás Anna Horvát Péterné, 9. Martij, ex Kálló, ad Eundem.

Ha Kegyelmed 150 frtban a két korcsmát, s idevaló mészárszéket kezemhez bocsátja, megárendálom, — noha kevés, vagy semmi hasznom mostan nem leszen. A bor nem kell, csaplárnak holnaponként kell fizetni fl. 2„ 66.

249. Nagy Pálé, eadem, ex Károly, ad Eundem.

Egy hadnagyot vagy strázsamestert, annyi jó magyar szófogadó fegyveres hajdúval küldjön Kegyelmed, a mennyi elégséges. Evvel az hadnagygyal, ki mindennap részeg, meg

*) Lapszéli jegyzet: „N. B. Pro 8-va Martij vide infra numeros 267, 268, 269.“

nem alkhatom; a sok Isten ellen való káromkodását elúntam hallgatni, félvén attúl, hogy egész darab földet is elveszt az Isten érette. A hajdúk majdan elszöktek, csak négy van, ötödik a hadnagy.

250. Rozsályi lakosoké, eadem, exinde, ad Eundem.

Siralmas kárainkot magunk nemzetünk miá Kegyelmed eleibe terjeszszük. Most ezen menvén Esze Tamás, Kis Albert, lovas, gyalog hadaival, — noha a németek is kijövén, elpraedáltanak minket: a megmaradott javacskáinkkal az erdőre költeztünk, — megírt kuruczok, valamint az természet szerint való ellenség, széltvetettek az erdőken, réteken, mindenünkben zsákmánt és praedát vetettek. Borainkot, búzánkot, szalonnáinkot és minden javainkat elpraedálták minden kémélés nélkűl, mintha mi voltunk volna ellenségek. Tegnap esmét Tép István hadnagy hasonlót elkövetett falunkban, megkötözvén itt lakos embereket, fogva elvitte. Ha ez nem orvosoltatik: a falu határán sem maradhatunk; örömest hazaszállanánk s reánk vetett adót adnánk, — de annyira elpraedáltak, hogy némelyeknek egy harapás-kenyere nem maradott. Igaz lelkiesméretünk szerint írjuk, hogy a természet szerint való tatár sem bánt volna kölömben velünk, az egy levágáson kévűl. Csak Maróthy Mihály úrnak több száz forint érő kárnál tettek, — ő kegyelme nekünk elég bizonság, mert akkor házánál volt.

251. Barkóczy Christináé, eadem, ex Károly, ad Eundem.

Az én dolgom tovább-tovább nagyobb boldogtalanságra jut; mert ezen nagy szerencsétlen történet miá mind az hadak alkalmatlanabbak, még más rendbe nem vétetődnek, mind a szegénység annyira elromlott, hogy mindennapi szükségeimet végbe nem viheti. Azért, ha a némettűl lehetne, bárcsak egy óráig Kegyelmeddel beszélhetném, s ha nem lehet, Ramocsaházy uramtúl megüzenem. Most is Lapácsi hajdúi-félék hárman teremi majoromra reámentek, sokat alkalmatlankodtak, s specialis Urunk protectióját széljeltépték; labanczné koromban sem mívelték azt, a mint már ezek elszéledéssel meggonoszodtak. Csáky Lászlóné Vásárhelybűl az ura jószágába igyekezvén, minekelőtte Szurdokot érte volna: az ura megparancsolta, be ne bocsássák, megüzenvén: tovább se testének, se lelkinek

nem kell, — ott nyomorg egy faluba; reménkedik, idehozassam, bárcsak a házomban szállást adjak, még az atyjához verekedhetnék. Nekem semmi cselédem nem lévén: kérem adjon Kegyelmed egy passust, s parancsoljon szekereket alája; tudom, szánakozásra viszi Kegyelmedet az keresztény ség ily irtóztató nyomorúságra nézve. *)

252. Buday István pátense, 10. Martij, ex Csenger.

Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága hadainak Generálissa s tíz hajdúvárosiaknak főkapitánya. Tisztem authoritása szerint hagyom s parancsolom, hogy az mely helységek Szakmár vármegyébűl más vármegyékben ezen háború-üdőben transferálták magokot: azok egyen-egyen előbbeni városokban visszajőjjenek, nem tartván semmit ez szatthmári ellenségtűl. Hogy ha pedég vissza nem akarnak azon helységek jűni: üzzék vissza, — másként az olyanokra felvetett censust azon vármegyékre transferálom, a mely vármegyében laknak, s vissza nem űzték őket. **)

253. Teleki Mihályé, 1. Martij, ex Kis-Nyíres, ad Georgium Mikolai.

Kegyelmed aggratuláló levelét vettem, s Csatáry Zsigmond uramtúl Kegyelmed szándékát értettem, hogy 80-ad magával az én ezerembe akar compareálni; ha annyi katonával compareál: jó szívvel vice-kapitánynak acceptálom Kegyelmedet, — több jó tanúlt hadnagyokot is hozzon magával. Ím, egy passuspátenst is küldettem; Kegyelmed siessen utánnam jűni Bonczida s Torda felé.

Patentes sic: Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága nekem kegyelmessen engedvén egy lovas-ezeret, — levelemet exhibeáló Tekéntetes Nemzetes Mikolai György mellém adhibeáltatott vicekapitányomnak plenaria authoritást engedtem, hogy a mely vitézek ezerembe akarnak állani, bízvást beállhatnak; azért mindenütt békével bocsáttassék vitézivel együtt. Falusi bírák etc. szállásadással, gazdálkodással, etc. legyenek. Datum Kis-

*) Lapszéli jegyzet: „N. B. Vide infra numerum 270."

**) Lapszéli jegyzet: „N. B. Vide infra numeros 271, 272, 273."

Nyíres, 1. Martij, 1704. Kegyelmes Urunk egy lovas-ezerinek, Kővárnak s vidékinek Főkapitánya, Erdély és Magyarország részeinek Főárendatora: Teleki Mihály m. p. L. S.

Maga Mikolai György replicált arra: igéretet tévén, hogy egy holnap alatt eszvegyűjtvén a hadakot, s elbúcsúzván vármegye tisztitűl, bemegyen az úrhoz.

254. Olcsai bíráké, eadem, ad Alexandrum Károlyi.

Mivel az mostani állapot szerint sokféle embereknek rajtunk való hatalmaskodásával terheltetünk: hogy valami könyebbségünk lehessen, adjon Nagyságod olyatén protectiót, hogy a vitézek minket (mint Nagyságod igaz jus szerint való jobbágyit) erűnk felett ne terhelnének.

255. Pataki Györgyé, eadem, ex Iríny, ad Stephanum Buday.

Három zászlót feltaláltuk: de ezeket Károlyban nem vihetjük, — töltések nincsen. Hogy több gyalog hadak ott nincsenek, ha az német reánk jő: a lovas hadak őket ott hadják, és őket ott veszti a német. Ezeknek kapitányok nem lévén, más ezerbe mennek.

256. Barkóczy Christina, eadem, ex Károly, ad Eundem.

Én Isten jóvoltábúl békével ideérkeztem; jóllehet nem jöttem volna örömest addég, még derekas beszorúlását a németnek nem hallottam volna: de minthogy sohol semmi élésem nincs, általlottam ottan lenni. A kastély itt most is úgy van, mint azelőtt; bátorságosabb volna ennél egy faluba lakni, a hol közel volna az erdő. De mind annálénkább azon búsúlok, hogy Kegyelmed a hadat nehezen gyűtheti, s ha mind eszvegyűlne is erővel: ahhoz nem bízhatni, a kit bottal hajtnak a nyúl után. Én reménlettem, — ilyen nagy romlását látván — a Méltóságos Fejedelem új hadat fog ide rendelni; a minthogy, ha ahhoz nem bízhatni: Károlyt még itt hagyom, mert már ezeket esmérjük, s hallom, miket beszélnek; s ha pedég — kitűl Isten ójon —, valami szerencsétlenség esnék a Szakmárnál lévő hadakon: itt, ha 300 hajdú volna is, mind kifutna. Kegyelmed azért tekéntse az nagy gyámoltalan állapotomot, adja jó tanácsát: hol lehetne csendesebb lakásom? Tudják, micsoda veszedelembe voltam, mikor a rácz Diószeget felégette; szabadon kezébe eshettem volna, mégis Urunk el nem hivé.

A mi kevesem van, jobbára itt van; ha hirtelen valami történnék: mind ideveszne, — módom sem lenne az elvitelben. Emberemet küldem Urunkhoz, Kegyelmed is írjon mellettem; ha én írom, nem hiszi ő Nagysága.

257. Currentales ad Pagos, eadem, Georgio Mikolay.

Urunk parancsolatjábúl póstáknak fizetése felvétetett gyarmati gyűlésben; azt a falusi bírák kiszedjék húsvétég, s készen tartsák, az élést pedig előtti limitatio szerint, búzájúl Remetére hordják, a kik pedég pénzűl akarnák megadni: 20—20 polturát egy vékáért, — azoknak sem szekerek a táborra nem megyen, sem zsákjok oda nem vész. E jövő hétfőn minden falubúl minden háztúl egy-egy fejszés ember az Gombáson legyen, a régi bévágásokot újabb vágásokkal keményen megújítván, Gombástúl fogva egész Kis-Peleskéig. Melyet ha nem cselekesznek: a faluk bírái halállal, közemberek pedég személyek szerént keményen megbüntettetnek. A mely falukrúl a lakosok elvonták magokot: szálljanak haza, hogy falujok porrá ne tétessék, — nem tartván semmit immár az szakmári ellenségtűl.

258. Lengyel Jánosé, 2-da Martij, ex Keszthely, ad Alexandrum Károlyi.

Csokrai Farkas Mihály hadnagy uram Szigetvár tájárúl tegnap ideérkezvén, mondja, hogy 3000 lovas ráczság eszveverén magokot, az Dráva mellett levő passusokon vannak; javallottam, hogy kaposiakkal a táján levő lakosokot is felvévén, Szigetvár felé nyomakodjanak, s legyenek vigyázással: ne az ellenség általcsapván, károkot tegyen. Bakacs Lukács öcsím is, ma harmadnapja, lovassal, gyaloggal s e táján levő lakosokkal megindúlt, hogy a lovassal újobban Szigetvár felé menjen, a gyalogot Szarka uram mellé küldje. Visszajött a végre, hogy Soprony felé menvén, Nagyságoddal conjungálhassa magát; de Nagyságod ordere érkezvén, hogy Szarka uram mellé menjen: mindjárt Szerdahely felé vette útját, s ott fog Szarka urammal megegyezni. Hogy én is Nagyságodtúl conferált tisztemben procedálhassak: tegyen Nagyságod oly dispositiót, hogy Domonkos Ferencz ezeres-kapitány, és Balaton mellyéki végházbeliek is tűlem hallgassanak. Ezen Sulya Mihály is hadakban mindenkor hadnagy volt, — hadd legyen most is.

259. Gődén Pálé, eadem, Nagy-Bánya, ad Stephanum Buday.

A töltést éjjel-nappal készíttettem, — de papiros héjával vagyok; szekeren elküldem, de ellenségtül féltem. Medgyesen még maradott 500 köböl búza, s a malomba feles liszt: oda is a hajdúknak köldtem ezer töltést. Hallom magam is a németnek idevaló szándékát, s készen várom őket. Mihók Ferencz igen öreg s megélemedett ember, gyalog nem mehet. A német szaporán jár ki a Gombás felől: azért a Gombást újonnan vágatom.

260. Balogh Istváné, 3-tia Martij, ex Gyarmat, ad Ramocsaházy.

Kis-ari révbíró, nemesember s geberjéni bíró, kérem, ne contribuáljanak a falu közé. A fiam Majos János uram seregiben van, — lehet-é azt kiszerzenem? Én deáktalan ember levén, nála nélkűl nem lehetek; Urunkot is megkeresem ez iránt.

261. Prényi Zsigmondé, 4-ta Martij, ex Huszt, ad Stephanum Buday.

Én ezek között csaknem bolondúlok meg, hogy mennél hamarébb nem mehetek vélek: Kende Zsigmond uram olyan eszvevesztést szerzett köztök, hogy a Szatthmár vármegyének szóló Urunk parancsolatját Marmaros vármegyének köldte, melybe a volt, hogy a vármegye viritim felűljen; sem Kende uram meg nem nézte, sem Marmaros vármegye a titulust: kinek szól? Erre nézve az öszvegyűlt had akkor eloszlott, mivel zsoldosok voltak, sok fegyvertelen is volt benne. Most új gyűlések levén, újonnan felűlnek, — sietek vélek; mi haszna bottal odamenni?!

262. Comitatus Marmaros, eadem, in Huszt, ad Eundem.

Personalis insurrectiónk iránt teljes lehetetlenségét látjuk: mert 1. hogy personaliter is insurgáljunk; 2. hadaknak is élést vigyünk; 3. magunkot is a táborban sustentáljuk; 4. zsoldosokot is fenntartsuk; 5. a sót is az aknárúl hordjunk; 6. a szályakot s kormányosokot, melyek nagyobb részént nemességbűl valók, adjuk; 7. a sánczból kijött hadakot is itt interteneáljuk; 8. mindenfelől ellenség lévén körölettünk, passussokot is strázsálnunk kell, így evacuálván s az embereket kivivén;

feleségink s javaink veszedelemre maradnak. Mink azelőtti élést praestáltuk, hogy sánczban elveszett: arrúl nem tehetünk. Urunktúl parancsolt 600 emberünk indulóban vannak: csak mehessenek secure, mert ha közeljárnak Szakmárhoz, félő: valami non putaram ne essék rajtok.

263. Andreae Klára, eadem.

Sütő-tekenőt, lapátokot, vakaró-kést, szénvonókot és egyéb hozzátartozandókot elküldtem; még öt hordó liszt van itt. Ezer köböl életet megőrlettem, — csak vectura legyen, azt is elküldem. A töltések, hogy praestáltatnak? nem tudom; én már 30,000 glóbist küldtem, — ha kell, még annyit készéttethetek, meg is lehet bennek mérgesíteni. Most nekem nemes vármegye két processussát kell conscribálnom; ha mit parancsol az úr: addég helyettem lesz ipam Thörős István uram.

264. Memoriale Domini Buday, 5. Martij, Militiae suae.

Esze Tamás három serege circiter nro 300, Kis Albert hét serege circiter 600, Ibrányi uram négy serege nro 200, magam ezere circiter 900, Móricz uram hada a Nyírben circiter 200. Summa 2200. Maga felment, a hada csak oszol. Az itt körőlvaló lovas hadak semmiképen nem győlnek: hacsak német assistentia nem leszen. Vékony intertentiója van a hadnak: se a vármegyék, se fiscalis tisztek semmi élést nem hozzák. Ilyen kevés s állhatatlan had lévén: hogy lehessen valami sánczba szállani? nem lévén ahhoz semmi requisitum. Vármegye insurrectiójokhoz is nem bízhatni, későre compareálnak. Valami idegen hadat, ahhoz németet, lovas s gyalogot méltóztassék Urunk iderendelni. Csak Móricz és Kos Mihály magok ezerével itt lennének: Esze s Kis Albert máshova mehetnének. Az ácsoknak, a kik tavaly a sánczba dolgoztak, meg nem fizettek, kinek fogadására s egyéb szükségekre is pénz kellene. Csáky László uram Szekeresy uram 20 katonáját elvitte. — Szakmárrúl kijött beteges jesuitát, Lőcsére vagy Bányára kellene küldeni. Tokajbúl sütőket, ahhoz való eszközekkel kellene iderendélni.

265. Pongrácz Györgyé, ezeres lovas kapitányé, 6. Martij, ex Kertes, ad Stephanum Buday.

Urunk Erdélyben lévő hadainak Fődirectora Thoroczkay István uram levelét Kegyelmednek elküldtem. Kegyelmed öcscse

Buday Zsigmond úr Bethlehen várában labanczoskodik, s olyan dolgokot cselekszik, melyekkel maturálja maga veszedelmét; a mennyire hűségemhez tért, intettem, sok dolgokot értésére adtam, in synceritate, hogy ahhoz conformálja dolgait: de mind azoknak semmi hasznát nem tapasztaltam. Jó volna, ha Kegyelmed is némely dolgokot értésére adna: ne ártson tovább, az mint másnak, úgy magának is. A levelet én beküldtem ő kegyelmének.

266. Sándor Lászlóé, 7-ma Martij, ex Sárvár, ad Alexandrum Károlyi.

Magamnak a Dráván által kelletvén mennem: nem látom alkalmatosabb oda alá Tolna, Baranya vármegyékbe való embert, mint Bezerédy János ezeredes-kapitány uram vicéjét, Somogyi Ádámot, ki ott főfiscusnak, s valamely helyen commendásnak is jó volna; azt, ha nem elébb is, Isten Sopront kezünkbe adván, küldje el Nagyságod hozzám. Ezen Nagy Imre nevő, Somogyi úr companiájában vice-hadnagynak, főhadnagyságot conferálja Nagyságod az én ezeremben.

267. Foky Jánosé, 8. Martij, ex Kesző, ad Eundem.

Hogy Nagyságod nehéz legénységemre nézve az táborozásnak terhe alól eximálni, s nemes Soprony vármegyében levő dolgoknak vigyázására rendelni méltóztatott: egy duczet aranyot küldtem a Nagyságod jó akaratjáért. Holnap Csepregben nemes vármegye gyűlésére megyek.

268. Prényi Farkasé, eadem, ex Nisider, ad Eundem, („Bátyám-uram") in Kis-Marton.

Noha nehezen szerit tevén, mégis ezer Rh. forintot Labancz Miklós hadnagy s két városi ember által elküldtem. Itt szűken lévén a provisio, a had szökik. Jobb volna ide gyalogságot rendelni, mink lovasok a Nyulason levő helységen lennénk: onnét is könnyű felportázni. Ha zsákmányra bocsátom a hadat: sarczoltatni fogja lakosokot, s elpusztúl a föld. Vagy két napra kevés bagázsiánkhoz hadd mehessek Szeredben, — addég helyettem substituáljon commendót Kegyelmed. Nemes vármegyék reménkednek: bocsássa el Kegyelmed őket, — szökten szöknek a katonái. Ocskay uram katonái beszélik, hogy 400 lengyelség jűne erre mifelénk, mely katonák most odamentek Kegyelmedhez ezerekben.

269. Gődén Pálé, eadem, ex Nagy-Bánya, ad Stephanum Buday.

Kérem, qvártély iránt provideáljon uram Kegyelmed: mert igen kedvetlen a had az éhség miá, — sokat kell pedig strázsálni. Glóbist s puskaport csináltatok, mentől többet lehet. Orlay uram Erdélyben való jüvetele bizonyos. Kos Mihály uram írja, hogy Kolozsvár alá mentek, a kapun belövődeztek: de senki ki nem jütt; a rácz onnét erőssen szökik. — Ungvár és Munkács megadatásán örölek. A palaczkokot s kupákot is elköldem.

270. Niczky Pálé, 9-na Martij, ex Sércz (Zircz?), ad Alexandrum Károlyi.

Nagyságod ellenem felindúlt haragját kévánván engesztelnem, így informálom Nagyságodot: Nagyságod engedelméből errefelé vévén utamot, hajdúság árúlván bizonyos vas eszközöket, ökreket, szekeret, — utamban lévén, azokot pénzemen, Révai Tamás uram jelenlétében, megvettem. Azután Margarétára menvén, Scalvioni házához, a hol is a hajdúság erőssen rontja a házat, az ajtókrúl pléheket szedi, ablakokot ón kedvéért rontani akarja, képeket szakgatni; — kértem: énkább megfizetek nekik, a mennyit ér, ne rontsák el: mert az én házamot is a kuruczság semmivé tévén, volna erre szükségem; Gorup uram maga házához vitette: de énáltalam conserváltatott, — házamhoz akarván vinni. Lelestei uram, katonáival, pénzemen vett partékát, szekeret ökröstül elhajtának, magamrúl, szolgáimrúl fegyveremet, lovaimat elvitték, — mely bestelenségért holt-eleven vagyok. Legyek én példa: de véremmel is megkeresem becsületemet. A ki engem hamissan elvádolt, megkeresem. Kérem azért, engem grátiában vevén, adassa viszsza Nagyságod mindenemet. Miólta kuruczczá lettem, senkiét nem húztam-vontam.

271. Joannis Hevenessy, 10. Martij, ex Kőszeg, ad Eundem.

Feleségem, (érdemetlen Nagyságod szolgálója, mély térdhajtással ajánlván szolgálatját,) veszi észre, hogy indúlni akarok az Méltóságos Fejedelem udvarlására, — teszen ilyen kérdést: hogy, jóllehet Méltóságos Gróff Esterházy Mihály és maga Méltóságos Palatinus ezen maga szobáit a várba nekem, s el-

lembe Horváth József szolgabírámnak adta mindaddég, még az üdő nem csendesedik: addég, még én odajárok, netalántán vagy valamely úri darab sub nomine praesidis, vagy nomini consiliarij jőne, s őtet, gyermekemet s bírámot, ki nélkül egy óráig nem lehetek, s absentiámban substitutus vice-ispán exturbálni akarná, — ez becsületemnek nagy sérelme nélkül nem lehetne; igazság s discretió sem hozná magával, hogy a kiknek libero conferendi tempore a szállásokot conferálta Palatinus, más praeripiálja. Kéri, azeránt méltóztassék őtet s bírámot assecurálni, s kevés jószágomra specialis protectiót adni, és a só iránt magát kegyelmessen resolválni.

272. Fratris Philippi Herkó, eadem, móriczhidi plebánosé, ad Eundem.

Hogy utólsó veszedelemre jutottam parochianusim: móriczhidiak miá, — megírtam volt Bakonyi uramnak; sőt kétszer az egész falu reám plébánia-házamra fegyveressen jüvén, betörvén ablakjaimot, s azokon behágván, mindenemet kihánták, engemet rút átkokkal szidalmaztak, egy pápista emberemet halálra levertík; 53 pápista embert is Bakonyi uram fiával agyonvertík volna, ha el nem szaladtak volna, magamot is kevés híja, meg nem öltek. Ezen menvén Palásti uram, s kérdezvén őket, azt mondták: Török István uram parancsolatjábúl cselekedték! Hogy én mondtam: mért nem függnek se földesuraktúl, se Méltóságos Fejedelemtűl, se Nagyságodtúl? azt felelték: nekik most senkisem parancsol! Egy katonát ellenem ingerlék, ki háromszor is mellyembe tartotta a puskát. A templom még kezem alatt lévén, kit Bakonyi uram épétett, s már én négy esztendeig szolgáltam itt: ha Nagyságod meg nem orvosolja, klastromba kell mennem. Azelőtt is 200 esztendeig is pusztán állott a templom, — most is úgy.

273. Francisci Berthóthy, eadem, Lőcsérűl, ad Stephanum Buday.

A saxók már két hete hír nélkül innét elmentek, noha a 13 városokon vontak készpénzt legalább, fl. 60,000-et, kiért nem tudván egyéb boszút rajtok tenni Lubomirszky herczeg: vendégségbe feles főtiszteket magához hivatta, s megarestálta, Generálisoknak megírta: addég el nem bocsátja, még az

elkövetett károkrúl contentumot nem tesznek. A király akar a jószágára 1500 embert küldeni, — ő is a maga jószágibúl 2000-ig való földnépét eszvehajtatta. Százig való jó paripás saxókot, két trombitással, Urunknak hódítottam, el is mentek oda. Orosz Pál uram Nagy-Idán levén, kassai németek kijöttek, s legalább 200 marhát behajtottak. Bercsényi és Károlyi uramék dolgai jól folynak, — talám eddég Bécs alatt megegyeztek a bavarus hadaival.

274. Barkóczy Christináé, 11-ma Martij, ex Károly, ad Stephanum Buday.

Úrnak *) irott Pálffi János uram levelének párját megküldtem Kegyelmednek. Úgy látom, megúnta uram heverni, csak elébb-elébb menne; a németet ki nem csalhatja. Úgy hiszem, ha Kegyelmed is alkalmatos hadakkal közelét Szakmárhoz, — hasonlóképen jár; mert, csak elhiszem, ha észreveszi, hogy nem oly ijedősek tűle, mint azelőtt: ő sem jő ki. Komámasszonynak, gondolom, nem kedvetlen hire az, hogy az Méltóságos Fejedelemasszonynak is szabadsága adatott volna az hazajövetelre. Írja uram ő kegyelme: a sok gondba az ősz haja talám mind megfeketedik.

275. Comitatus Szatthmár, 12-ma Martij, ex Nábrád, ad Eundem.

A lisztet fogják administrálni Mikolai György és Kölcsey Imre szolgabírák uraimék, a zabot pedég Vetésy László és Ibrányi János szolgabírák uraimék.

276. Kőszegi Camerale Dicasterium, eadem, ad Benedictum Luka, ezeres lovas kapitány, in Lakompak.

Minemű dologban szükséges volna bebocsátanunk Gayer Mátyás inspector uramot, Méltóságos Károlyi Sándor uram Hevenessy János uramnak irott levelébűl megértheti Kegyelmed. Azért Kegyelmed pro confoi vagy száz embert adjon melléje egy-két órára; addég pedég Gayer uram be ne bocsássa, méglen onnan-belől Korka Péter lovászmester uram zálogúl ki nem jön.

---

*) Urát: Károlyi Sándort érti.

277. Georgij Mikolai, eadem, ex Almás, ad Stephanum Buday.

Most érkezvén Kis-Paladra, minthogy az hidak elhányása miatt másfelé nem mehetek: itt egy emberre akadtam, kit a német Jánkra való kijövetelével bevitte, s vasba verte, az étczaka szabadúlt ki, az németii notarius volt, — a beszélt sub rosa Daday nevő emberrel: az sáncz felverésének alkalmatossága honnan eredett? A német 5 sugár-ágyút késztett, s azt mondta Detrich *), hogy ezen a héten okvetetlen próbál, ha 6—7000-el leszen is dolga. Vetéssy uramtúl Kegyelmed — maga eleiben küldvén két katonát, s egy póstalovat érette — csudálkozásra méltó dolgokot hall Kegyelmed.

278. Szaniszlai bíráké, 13. Martij, ad Eundem.

Örömest adnánk négy szekeret a liszt alá: de Czeglédy uram már elhajtott négy szekerünket a táborra, — a kurucz németek is két szekerünket szénával megrakván, odavitték; fiscalis búza alá is a több szekerünket elhajtották.

279. Vitnyédy Zsigmond, eadem, ex Óvár, ad Telekessi Török István, ezeres kapitány, in Boldogasszony.

Való, a volt Méltóságos Károlyi Sándor uram Somodi Ferencz által tött dispositiója, hogy ezen vármegyétűl kévánt summa pénznek csak négy helybűl praecise etiam executione mediante kellett volna kitelni, — de az lehetetlen levén: mi az egész maroknyi vármegyére és dominiumokra repartiáltuk, hogy hamarébb meglegyen; a mint is actu aziránt militaris executio falurúl falura jár. Én hólnap idején pénzzel Méltóságos Úrhoz elmegyek, utamban leszen Fél-Toron nevő falu, Kegyelmedhez nem messze, — rándúljon oda Kegyelmed.

280. Somodi Ferenczé, eadem, ex Óvár, ad Alexandrum Károlyi.

Szabó Jakab hadnagy Nagyságod levelét beadá, maga pedég be se jövén, ellódúlt másfelé. Ha kévánt 15 katona seregeimbe leszen, elküldem. Holnap pénzzel együtt elmegyen Nagyságodhoz Vitnyédi uram. Méltóságos Főgenerális Bercsényi uram ír nekem, hogy az csalóközi dispositiókra nézve

*) Glöckelsperg Detrik cs. altábornagy, a ki Szatmár várába volt beszorúlva.

szükségesebb volna a Dunán való általmenetelem, hogysem innénd való létem: mind az győriek s mind az komáromiak ellen való vigyázás kedvéért, és az Csalóközben levő hadak közt teendő dispositiók rendesebb folytatására rendelvén engem, — tartván, valami eruptiót ne tegyenek komáromiak, mely miá nagy confusiók lennének; csak addégis ott legyek, még maga megtérhet Méltóságos Fejedelemtűl. Elvárom eziránt Nagyságod dispositióját.

281. Telekessi Török Istváné, 14. Martij, ex Gálos, ad Eundem.

Azon 4000 frtot az egész vármegyére repartiálták, másfelől értem, hogy csak a tisztartók is az urak proventusábúl megadhatják azon summát, — a nem sok, jó faluk vannak, megadhatják. Kapitány Somogyi Ferenczczel correspondenter leszek.

282. Luka Benedeké, eadem, ex Lakompach, ad Eundem.

Gayer Mátyás uram írt Esterás Antal uramnak: magam is akkor írtam, s a Nagyságod levelét Manifestummal együtt megküldtem; a válaszát, a kit nekem írt, Nagyságodnak elküldtem, úgy a postáját is, Radó Pálnak irott levéllel együtt, — mert pártos embernek lelkem sérelme ellen passust nem adhatok. Szóval is azt izente Antal uram, hogy más által nem akar tractálni Nagyságoddal, hanem énáltalam.

283. Somogyi Ádámé, 15-ta Martij, ex Nyék, ad Eundem.

Hadnagyom ezen katonákat megfogván, kötözve odaküldtem Nagyságodhoz; ezen passussal végrűl fogvást kóborlottak a falukon. Ez ilyenek cselekesznek sok alkalmatlanságokot, s mi denigráltatunk: mégis efféle kóborló katonáknak igen fogja pártját főstrázsamester Bezerédi János uram, sőt még fenyegetőzik.

284. Kende Zsigmondé, eadem, Csegeny, ad Michaëlem Vittkay.

Urunk kemény tenorral írt levelét megküldtem Kegyelmednek, — valaki elvádolt minket, hogy se insurgálni, se az hadak szükségére semmit is praestálni nem akarunk, — hihető, Verebélyi uram. Igen sokat nyomott Buday uramnál a kedveskedés, a ki ezután is megkívántatik lelkem Bátyám! Urunk írja Eger alól, hogy nemsokára idejű.

285. Gróff Csáky Lászlóé, 16. Martij, ex Castris Boncsida, ad Stephanum Buday.

Szatthmár alól hozzámjött katonát, egyetlen-egyet se tudok, Béltekiét is kiverettem; ha olyan volna, visszaadatnám egyűl-egyig. Tasnády János valami vétkéért megfogattatott; kérem, az én csekély tekéntetemért grátiázza meg Kegyelmed.

286. Comitatus Marmaros, 19. Martij, ex Sziget, ad Eundem.

Egy hólnapra való élést már megindítottuk, de bátorságos utazás kellene; tartunk attúl: be ne kapják Szakmárra. A 600 emberünk is már Huszt köről van, az éléssel együtt kimennek. Kis Albert uram Almási Márton nevő vice-kapitánynyal levő hajdúk Stojka László uram három jó marháját, Remetérűl elhajtották s Técsőn leüttették, s több marháit hogy a faluból kihajtsák, megparancsolták. Ugyanott Szigeti Józsa nevő nemesembert megvertek, fegyverét, lovát elvitték. Nagy-Bányárúl is jöttenek valami vitézek, kik adósságért egy nemesembert megfogtak, a ki most is Bányán raboskodik. Ezeket orvosolja meg Kegyelmed. Stojka László is azt írja, hogy az őszszel labancztúl nyert marháját elhajtották a técsi hajduk.

287. Stephani Újlaki, 22. Martij, ex Fancsika, ad Eundem.

Farkas Zsigmond vice-kapitány noha régen itt qvártélyoz, Cserfalvára, Váriba feles szénát eszvehordatott: mégis azt írja, hogy Majos János uram ezerének Erdélybe kell menni, — azért Sasvárt státiót s provisiót kéván. Sarczoltatják, pusztítják a szegénységet. Kegyelmed ezeket orvosolja, mert mód nélkűl való dolgok.

288. Gődén Pálé, eadem, Nagy-Bánya, ad Eundem.

Itt némely lakosoknál feles erdélyi görögök pénze vagyon; ha Kegyelmed erős commissiót ad, megveszem, — Kegyelmednek is, a hadaknak is haszna lesz benne. Sennyei István tábori korcsmárosa Borbély Sámuel felesége alkalmas ládát, — sáncz felverése előtt, alkalmas drága partékával megraka, maga az asszony odaveszett, maga is most kerűlt elő; a bíró elpecsételte azon ládát, én akartam tisztek előtt felnyittatni, — semmiképen nem engedi.

289. Prényi Zsigmondé, binae, 23. et 29. Martij, ex Szőlős, ad Eundem.

A marmarosiakkal nagy bajom volt: majd magamot s

kapitányokot is megölték. Urunk parancsolatját vettem, hogy nemes Ugocsa vármegyében a széket megépétsem; termináltam pro 5-ta Aprili, kérem, bocsássa Kegyelmed haza a nemességet, — visszamennek.

290. Nagy-Bánya városé, eadem, ad Eundem.

Némely szabómesterek most is Törökországban kereskedő görögöktűl vásárlottak ezelőtt valami vég abát: erőssen lekötvén magokot, hogy dum et quando megfizetnek ipso facto. Ajtai Mihály inspector uram elsőben Kos Mihály uramot, most Gődén Pál uramot invitálja, hogy azon adósságokot felszedje. Ezen dolog Méltóságos Urunk előtt is megfordúlt: de az országgyűlésére differáltatott. Tudván azt, hogy a contractus soha meg nem hal, sed ad seram posteritatem etiam deveniál: Kegyelmedet kérjük, ezen dolgot inhibeálja, — ne kénszeríttessenek kétszer fizetni concivis atyánkfiai.

291. Darvay Kláráé, Lónyai Istvánnéé, 24. Martij, ex Námény, ad Eundem.

Hallhatta Kegyelmed az elmúlt nyáron, még uram kijöhetett Marmarosbúl, mennyi sok károkot valottunk; most uram sok üdőtűl fogva odafel levén Méltóságos Károlyi Sándor urammal, erre semmi tekéntet nem lévén, Kegyelmed vitézi szamosszegi malmainkbúl, valamennyi búzát találnak, elviszik, bírámot fenyegetik, s halálra kergetik. Szamosszegiek is: hogy ők hajdúk, katonák, — vámot nem adnak az őrléstűl. Kérem azért, adasson Kegyelmed egy protectionálist, s ezeket orvosolja meg.

292. Barkóczy Christináé, 28. Martij, ex Károly, ad Eundem.

Uram ő kegyelme hireit közlem Kegyelmeddel párban; de bezzeg az 17. Martij irott levelében sokkal kedvetlenebbeket ír, mert az katona igen elolvadván mellőle, Generális Bercsényi uram is lejővén, Dunán innen sincs senki, — az ellenség pedég igen erősedik, s az urammal valókra igen haragudván, Isten őrizze szerencsétlenségtűl! Így bezzeg elesnék a szíve a vitézlő rendnek. Horvátországban való szerencse is változott, de miként? — uram sem írja; az hadaknak ott sincs már szénája, abrakja s élete. Mindezeknek jobbra fordúlását Istentűl kell kérnünk. Visszament-é Bercsényi uram?

293. Buday Istváné, eadem, ex Castris ad Szatthmár, ad Paulum Gődén.

Lapátira lesz gondom, ha előkeről. Mihók Ferenczet visszabocsátottam: de ha az inquisitióban olyan van, a kiért halált érdemel, — fogassa meg. Berenczei embert küldje ide, ha bizonyos, hogy most volt Szatthmártt. Kos Mihály Kolozsvára: az új felesége, — kit most ví. A szatthmári levelek hordozói ha közelvalók voltak s hódolni akartak, nem csuda; de ha messzevalók voltak: meg kell páczázni, s ha azután bemennek, — meghalnak.

294. Gúthy Farkasé, eadem, ex Szécs, ad Eundem.

Kegyelmed gratiáját a táborozástúl való immunitáltatásom iránt köszönöm. Kérem, egy protectionálist adjon, és egy katonát kevés üdőre küldjen Kegyelmed: hadd szerezhessek szénát s valami kevés tavaszt vettethessek balázsházi házomnál.

295. Gődén Pálé, 29. Martij, Nagy-Bánya, ad Eundem.

Mihók Ferenczrűl való inquisitiót elküldtem Kegyelmednek. Sokan hites kuruczok, még nyereségre járhattak, szerették: most már letették magokot, szabadságban akarnak már élni; s kóborló, országpusztító katonák és hajdúk is vannak. Efféléket persequálni, seregek után táborra hajtatni kész vagyok.

296. Comitis Nicolai Bercsényi, eadem, ex Gyöngyös, ad Eundem.

Kegyelmed leveléből az odavaló dolgoknak mostani folyamatját s mivoltát értem. Igen jól cselekszi Kegyelmetek, hogy édes hazánk közügyében hívséges szolgálatjoknak s fáradozásoknak megmutatásával, vigyázással vagyon. Tovább is Kegyelmetek előttek viselvén igaz magyarságokbúl eredett hűséges kötelességeket, és szegény boldogúlandó nemzetünk következő javát: legyen serény az vigyázásban, és valamit hazánk javára czélozónak lát lenni, elkövetője lenni el ne mulassa. — Szintén most teszen az Méltóságos Fejedelem alkalmas dispositiót, hogy ottan Kegyelmetek az ellenségnek nemcsak defendendo, hanem még opponendo is megfelelhessen.

297. Molnai Pál tábormesteré, 1-ma Aprilis, ad Eundem.

Én Urunk táborárúl Tokajban érkeztem. Instructióm

van: port, glóbist, elegedendőt vigyek; hova mennyit? tudósítson Kegyelmed.

298. Orosz Pálé, eadem, ad Szalay.

Labancz katonák Kassárúl mind kijüttek hozzánk, csak öten maradtak benn. Kontra Mátyásnak Mádon egy házát nekem kellene megkírni.

299. Barkóczy Christináé, 2-da Aprilis, ex Károly, ad Buday.

Beszerményi uram kevés jószágának visszanyereséért akarna menni Urunkhoz. Mivel nemkevéssé notába vették volt a magyarok, még benn volt Szakmártt: arra nézve bátortalan; írjon Kegyelmed mellette, — ha már megtért, felejtődjék el az előtti; ha szinte valami részébe való lett volna is: Urunk kegyelmessége azokot mind felölhaladhatja. Látnivaló dolog: magával is jótehetetlen ebben az dologban.

300. Buday Istváné, 26. Aprilis, ex Castris ad Óvár, ad Paulum Nagy, in Károly.

A károlyi nemességnek fele ott maradjon, fele ide a táborra jűjjen: mivel újobb parancsolatom jütt Urunktúl, hogy valakik az nemesek közül fel nem ülnek, azonnal jószágokot confiscáltassam.

301. Szántay Mihály, 28. Aprilis, ex Szék-Udvar, ad Andream Bóné.

Az aradi ráczok készülnek, kedden vagy szerdán megindúlnak, Békés felé mennek, s ott kelnek által a Körösön, és váradiakkal Sebes-Körös mellett megegyeznek; minden bizonynyal az Kegyelmed táborát akarják megpróbálni, mert a váradiak igen megszűkültek élés dolgábúl, a mint Váradrúl Aradra ment labanczok beszélették. Kegyedmednél az értelem, vigyázzon magára Kegyelmed.

302. Stephani Szilvásy, 2-da Maij, ex Tálya, ad Paulum Szalay.

Az én inspectióm alatt lévő fiscalis, szép öreg húsz szalonnát, hadi-commissarius Darvay Ferencz uram commissiójábúl Miskolczra ennekelőtte két héttel elküldtem; több szalonna itt nincs, nem is volt. Tíz hordó fiscalis jó borokot holnap

Komjáti uram kezéhez elküldem, úgy Plathy uram borait is. Ő kegyelme ispánja eladott 12 hordó bort, hordóját 19 talléron: elegendő pénze leszen szőlőmunkára. Valamennyi ország pénze kezemnél volt: mind erogáltam, s pénzem nem lesz az első kapálásra is, — mert a mely 80 hordó bort eladott Kegyelmed, lengyelek ugyan reám jöttek, én pénz nélkűl, hitelbe nem mertem odaadni; noha pénzért Lőcsére elmentek, — megválik: hoznak-é, vagy sem? Secretarius uramot is informáltam azon szőlők felől, kiket ő kegyelme számára felfogadtam. A hevesi juhokért kit küldjek s hova, s mennyi az? tudósítson Kegyelmed; a minap is Szerencsre fejős, meddő teheneket s szép fiatal juhokot hajtottak: ezekbűl a tehenekbűl gulyát kell-é erigálni, vagy másokra osztani? nem tudom. Ha Szalontay uram a sókot elküldi, elosztom.

303. Petri Balogh, 7. Maij, Sigismundo Kende et Michaëli Vitkay, vice-comites, Nagy-Bányae.

Urunk ő Nagysága maga ittvaló commissariusnak rendelvén, Szólnok vármegyével gyakran computussa levén, most is 100 köböl zabot a táborra kelletvén szállítanom: lehetetlen, hogy tisztem mellől elszökjem s personaliter insurgáljak; hanem egy lovast adok nemes vármegye zászlója alá, — noha hazám szabadsága mellett véremet kiontani nem szánom.

304. Orosz Pálé, 9. Maij, ex Nagy-Ida, ad Georgium Ramocsaházy.

Urunk parancsolatját, kiben nekem szántai és szilvási jószágot conferál, Kegyelmednek elküldtem Farkas Márton uram által, ki is conscribálván mindeneket, resignált jószágot kezéhez veszi. Bár csak két tehenet hagyasson ott Kegyelmed cseléd számára; ha Urunk difficultálná, hatot adok érette.

305. Joannis Gyulai senioris, 12. Maij, ex Castris ad Duna-Ordas, ad Eundem.

Urunk parancsolatjábúl Udvarhoz kellett mennem a táborra. Láposbányai és udvari portiómot Urunk megadván: mivel se consentálva, se elfoglalva, hanem pártos urak keze alatt vannak, kérem adjon Kegyelmed commissiót emberemnek, — hadd foglalhassa el számomra.

306. Katona Mihályé, 18. Maij, ex Kővár, ad Pap Mihály, commendantem in Nagy-Bánya.

Kegyelmed embertelen levelére hosszas választ tennem nem illik, mert, az mint veszem eszemben, az emberségnek reguláját jobban megtanúltam Kegyelmednél. Valamiket Kegyelmed ír: mindazokba nem igazat mond; melyet is comprobálni kész vagyok. Vagyok mindenben Urunknak oly igaz híve, mint Kegyelmed!

307. Rápóthi Nagy György, 19. Maij, ex Castris ad Szalka-Pásztó, ad parentem Nagy Pál, in Károly.

Még sógor Rácz Péter ide a táborra nem érkezett. Csak egy mélföld ide Esztergom; két nap még itt leszünk, azután a Dunán bizonyosson általköltezünk. Farkas Mihály is, Kegyelmed régi jó barátja itt van, köszöntetvén Kegyelmedet.

308. Teleki Mihályé, 31. Maij, ex Castris ad Besztercze, ad Pap Mihály, Commendantem, Nagy-Bányae.

Mit írjon Kegyelmed Katona Mihály engedetlensége iránt, értem. Én úgy tudom, Kegyelmedet Urunk nem Kővárnak s vidékének, hanem Bányának s vidékének tötte commendánsnak: azért ő kegyelme Kegyelmed commendója alatt magát nem esméri lenni. Úgy hallom, Kegyelmed rebellisé ír Katona uramot; — hátha megbizonyítja, hogy nem rebellis? félő, hogy takót (így) ne verjen az Kegyelmed fejéhez. Azért Kegyelmed efféléknek békét hagyjon.

309. Horvát Istváné, 1-ma Junij, ex Tisza-Becs, ad Michaëlem Vitkay.

Miólta az táboron vagyok: olyan vagyok apámurammal, mint publicus malefactorok volnánk; hiszem, ha Szabó Ferenczet be nem akarta volna venni a nemes vármegye: ki kellett volna küldeni, s úgy, ha nem obtemperáltunk volna, minket exequáltatni. De ő is benn volt, — a kár és bestelenség rajtunk megesett. Apámuram hadakozásra alkalmatlan. Ennyi ízben való méltatlan szenvedésünket keservesebbnek tartom az halálnál. Absque omni citatione et convictione, hogy hogy lehet minket exequálni? Adassa Kegyelmed vissza az elhajtott marháinkot.

310. Buday István patense, 6. Junij, ex Castris.

Vitézlő rendek közől, a kiknek csak feleségek maradott otthonn: azok semmiféle terhviseléssel, se élés-adással nem tartoznak; a kiknek pedig atyjok, bátyjok vagy öcscsek maradott, azok éléssel, — a jobbágyok pedég földesuraknak mindenféle szolgálattal tartoznak.

Finitum 25. Octobris 1704. *)

*) E 310. levélnek latín kivonatai nincsenek, s úgy látszik, nem is voltak soha.

VII.

SEPTIMUS EXTRACTUS. *)

Sequentia data sunt ab Excellentissimo Domino Generali (Bercsényi), 16-ta Septembris 1704.

1. Comitis Nicolai Bercsényi, 8-va Julij, (1703.) ex Castris Nostris Polyánkaiensi, ad Michaëlem Kende, ex Ungarico in Latinum ab aliquo, non per omnia exacte versae.

Deus sic benedicat Dominationem Vestram, prout dulcissimae Patriae commodum exoptat. Deus ex multis aerumnis, et innocenti damnosoque auxilio ad servitia dulcis Patriae una cum Celsissimo Principe Francisco Rákóczi me huc educendo, magna cum admiratione intellexi Dominationis Vestrae insolentiam, quam quidem ita interpretor, quod Dominationes Vestrae de rei essentia non satis informatae, potius se tempori accomodent, quam ut dulcis Patriae eliberationem hujusmodi in decenti armata resistentia avulsione praepedire intenderent; uti hac de causa Celsissimi Principis disgustum, contra Inclytum Comitatum Szatthmáriensem et in specie contra Dominationem Vestram mitigavi. Chare Michaël Kende, scis quod semper hucusque tuus fuerim amicus, Dominationis Vestrae amicitiae multum confidi; non credidissem, quod Dominatio Vestra suum honorem, Hungaricum statum, et fidem praeseferendo, parentes nostras data fide expetendo, haec omnia non tantum defraudare, verum etiam inpertinenter insolescere

*) A kivonatok e hetedik darabja magyar nyelven nincs meg, azért helyettesítem itt a latínnal, mely utóbbinak egyébiránt némely darabjai -- pl. a 2, 4, 9, 11 és 16 számúak — szintén magyarúl kivonatozvák. Úgy látszik, a jelen extractus csakis így, vegyes nyelven készült.

praesumeret. Proinde ut veteranus benevolus, hocce propriae manus meae chyrographo volui Dominationem Vestram commone facere, relinquat hanc suam arrogantiam; in eoque certus sit, quod una cum Celsissimo Principe, auxiliaribus suffulti copiis hic simus per Dei gratiam, bene noverunt nos Dominatio Vestra tam me ipsum, quam Celsissimum Principem, facile sibi possum persvadere, quod sacra manu, et sine magno fundamento infutuari Regnum non cupiamus, fide et anima mea mediante assecuro Dominationem Vestram, et per Dominationem Vestram unumquemque, quod nunquam tali fundamento sit mota Patriae eliberatio, prouti nunc pecuniam, militiam, cum regibus ligas, foederaque, et omnem apparatum habemus, propter Sangvinem Christi, nos vos et Regnum destruatis, non irritetis Celsissimum Principem, non atrahatis super vos et omnia bona vestra propriis viribus hostium ignea arma, fidei nostrae credat Dominatio Vestra, nemo impetetur, nemo damnificabitur, qui suis insolescentibus armis sibi ruinam non quaesiverit, scimus et quilibet scit non Imperio Germanico magnum bellum, scimus etiam, quod nemo habeat, ubi spem suam collocet, quod ipsum demonstrabunt nostrae copiae auxiliares, Regum et Principum nobiscum initae confoederationes. Eapropter si Dominatio Vestra ipsamet sibi non quaesierit periculum, et cupit aliquando mea amicitia, ac benevolentia frui: resipiscat; si vero magis sui exitium desiderat, insolescat ad minimum, ad suam animum non assumat Comitatus auxilium. Venient 20,000 Tartarorum per Marmaros, Dolhaiensem cladem cum foenore reddent; verum damna nullibi in hoc Regno inferent, nisi alicujus Comitatus resistentia pervicax ita expostulaverit, quod non spero. Aperient sibi eo viam, quo cruentas praedas vestras deportastis. Ista non per modum terriculamenti credas; semper tibi fui amicus, condolerem tuae, et incolarum Districtus hujus ruinae. Domini Affini Stephano Csáky defero mea obligatissima servitia, habeat se composite ipsius Dominatio; assesuro fide mea mediante, nec ipsi, nec bonis Ejusdem ullum damnum inferretur. Non puto, Dominatio Vestra, has meas literas, sicuti patentes, tympano suppositas, curabit despectuose concuti, quod fieri equidem poterit, sed haec procax levitas, condigna poena profecto

remunerabitur, maxime si meam amicitiam, et oblatam ultro benevolentiam spreverit. His maneo, si in contrarium ansum non dederit, Dominationis Vestrae antiquus benevolus et secure paratus amicus: Comes Nicolaus Bercsényi m. p.

2. Joannis Majos, 13. Augusti, (1703.) ad Civitatem Nagy-Bányaiensem descripta.

Isten minden jókkal áldja meg Kegyelmeteket! — Minthogy az had igen szaporodik: azért Kegyelmeteknek parancsoljuk élete, feje vesztése alatt, három vagy négy tonna port mindjárt három nap alatt, valahol a nemes vármegye és az egész had leszen, oda szolgáltassa Kegyelmetek. Másként pedég ha leszen: minden jószága, maga, felesége, gyermeke kardra hányattatik, és annyi hadat küldek által, hogy mind bírót, és az egész tanácsot felkaróztatom. Máskép pedég Kegyelmetek ne cselekedjék. Mindenben Kegyelmetek jóakarója: Kegyelmes Urunk Rákóczi Ferencz ezeres-kapitánya Majos János m. p. Mentül több ónat is küldjen Kegyelmetek; — másként ne cselekedjenek.

3. Passuales Joannis Szőcs, 16-ta Octobris. (1703.)

Levelem praesentáló ezerembeli Kovács Pál nevő vicehadnagyomot bocsátottam ki harmad magával nyolczad napra, hogy valahol ezerembeli elszökött katonáimot találja: szabadoson foghassa, etc. Ex Castris ad Szathmár positis, 16-ta Octobris 1703. Celsissimi Principis Domini Domini Francisci Rákóczi unius Regiminis Equestris Ordinis actualis Colonellus: Joannes Szőcs m. p.

4. Bóné András és Kajdi István, ex Castris (ad Szatthmár), 21. Octobris, (1703.) ad Jeremiam Andrássy.

Minthogy tegnap Kegyelmed szolgáját Morda Istókot elfogták, és ott a kapu előtt kis Kurucz Jancsi katonámot elfogták az várbeliek, — ki is nem öreg vadra való: azért ezen szolgáját Kegyelmednek küldöttem be érette. Bizonyossan írjuk Kegyelmednek, hogy Károlyi Sándor uram Generális Barkóczy Ferenczczel tegnapelőtt érkezett Károlyban, s igaz kuruczok, és az ország Budáig és Pozsonig. Segétséget Kegyelmetek onnét felől ne várjon. Ezeknek az uraknak mondja meg Kegyelmed: magok megmaradásokrúl gondoskodjanak, ne keménkedjenek, ne veszessék magokot, az Méltóságos Feje-

delem hívségére álljanak. Másként azt is veheti Kegyelmed eszében: mind Kende Mihálynak, mind Gróff Csáky István uraméknak azelőtt is megírtam: ezen támadása Urunknak törvényes; az ország elúnván az portiót, mind fegyverbe van, hat vár vagyon sub obsidione; vagyunk száz ezeren; bizony kárán fog Kegyelmetek tanúlni; igaz magyarok lévén, ne rontassa Kegyelmetek magokot. — Kegyelmed jó német levén, az németekkel is communicálhatja a dolgot.

5. Stephani Sennyei, 29-na Octobris, ex Castris, ad Excellentissimum Generalem Dietrich a Glöckelsperg.

Secundum resolutionem Illustrissimae Dominationis Vestrae captivos pro captivis, etiam incitos intromisissem, verum medio tempore, dum plane jam in expeditione fuissent, accepi mandatum Celsissimi mei Principis, ne captivos invitos intromittere ausim, usque ad ulteriorem Suae Celsitudinis dispositionem, in qua materia de more Suae Celsitudines replicavi, attamen hac occasione duos intromitto, unum pro eodem aegroto nomine Patócsy, qui totus inter vitam et mortem est constitutus, alterum pro milite Domini Capitanei Buday, qui occasione velitationis Szent-Mártoniensis est interceptus, quos exmittendos loco horum duorum postulo. Cum autem ex certis literis Domini Andrássy videam, Illustrissimam Dominationem Vestram in hoc supposito esse, quasi vero nos, non propter portiones, aut libertatem, verum grassandi, damna inferendi, damnandique libidine arma sumpsissemus; sine gravi cordis dolore opinionem hanc Illustrissimae Dominationis Vestrae mirari non possum. Pro teste enim provoco ipsam Illustrissimam Dominationem Vestram: si plane contra ipsum Deum et ejus justitiam, supra edimus facultates, viresque extremas nostras, contra omnia jura gentium, non fuimus oppressi, non solum enim sublatis omnibus libertatibus, externis, omnibus, internisque facultatibus, id quod non habebamus, dare sine omni commiseratione, armis etiam militaribus contra ipsam legem naturae compellebamur; plusquam captivi, et mancipia, vasallique abjectissimi habebamur; verum, quod acerbius est: ipso etiam quotidiano pane et bolo e famibus nostris erepto, sine sole utpote morte acerbiorem, Aegyptiaque captivitate duriorem vitam vivere cogebamur, quam Deo et omnibus

Christianis abominabilem afflictionem etiam Germanos, ipsam Dominationem Illustrissimam sustinuisse amplius potuisse; quis crederet, etiam ergo grassandi, dominandique libido, sed avitae libertatis recuperandae, extremaeque et intolerabilis afflictionis nostrae tollendae, omni jure gentium licita vindicta, nos ad haec arma Commendo, mediante Celsissimo Principe nostro induxit. Praecise itaque charitate Christiana inductus cordide eo sincero adhortandam Illustrissimam Dominationem Vestram esse duxi, quatenus consideratis tot et tantis Nationis hujus immeritis et intolerabilibus afflictionibus, parceret ulteriori effusioni tanti Christiani sangvinis, et de tradenda arce, alias etiam legitime Ungaros, et non Germanos concernente, conspiraret, perpenderet, etiam se ipsum et Ungarum nobilem, et hoc modo contra se pugnare, consuleret denique sibi, bonisque suis tam Illustrissima Dominatio Vestra, quam et alij, qui in Ungaria ampla bona habent, et in extremo periculo versantur, pro quibus semel amisit alia per Suam Majestatem scripto meo et aliorum quam plurimorum edocti, sibi dari non persvadeant. Succursus enim vere nullus sperandus est, quod ipsum et interceptae frequentes literae Viennenses, et ex Paribus illis ad nos venientes fidedigni homines testantur. Ungaria autem tota, — exceptis nonnulis paucis locis Germano milite praesidiatis — usque ad Danubium pro dulcissima libertate in armis est. Persvasum enim Illustrissima Dominatio Vestra certo certissime habeat, vel opitulante Deo justo vindici cooperantibusque omnibus Christianis Principibus (qui omnes, sub nobili parola scribo, pro nobis sunt) vincere vel omnes mori, quam amplius jugum hoc intolerabile subire, nos omnes resolvisse. Regem quamvis unitum, extra sphaeram jurisdictionis suae cum labefactatione legum patriarum sibi subjectos opprimere tam jure divino, quam et humano nefors esse toti mundo evidentissimum est. In reliquo, maneo ad serviendum paratissimus: Stephanus Sennyei m. p.

6. Literae Patentales ad Ungaros in Arce Szatthmár existentes.

Prout: „Mivel már nyilván kitetszik,“ etc.

Habetur apud me, sub dato 29. Novembris 1703. Ungaris sonat, in arce existentibus.

7. Stephani Sennyei, 29-na Novembris, ad Excellentissimum Generalem Dietrich (a Glöckelsperg).

Jam succursum venire nullum posse, militiam autem caesaream, etc. Habetur apud me ibi, ut supra. (5-ik sz. a.)

8. Puto 21. Octobris scriptae.

Excellentissimus Generalis et Commendans. Salutetur. Excellentissimi Domini Generalis Commendantij literas per captivum expeditum, nobisque exmissum accepimus, et contenta bene intelleximus. Quare captivorum nostrorum eliberationem deliberavimus: communi svadente justitia, caput pro capite exmittemus, non autem juxta portiones, siquidem authoritatem portionum delere intendimus, — quia militaris nostra regula vexilliferum 4 portionibus ornatum negat. Pro Petro Kun, ex Compania Kobilka captum Carolum Friezer; pro Nicolao Patócsy, Joannem Sreim; pro Kis Kurucz, Stephanum Morda. Imposterum etiam, si placuerit, simili juris via, caput pro capite dabimus, cum adhuc hic duo gregarij manent. — Copiae Caesareae nunc Gallizantur et Bavarizantur. Joannes Szőcs, Andreas Bóné, Joannes Majos Capitanei.

9. Stephani Kajdi, 16-ta Decembris, ad Jeremiam Andrásy.

Én Méltóságos Generális (Sennyey István) urammal az rabok szabadúlása felől beszélgettem; de úgy látom, hogy az minapi alkalmatossággal dölyfös negédségbül levelünk bevivő ember megveretett. Igen megharagudott ő Nagysága, nem is akar arrúl discurálni: mivel reménli, hogy másként is most csakhamar meg fognak szabadúlni. Dein scribit Zacharias Andrásy: Nekem állapotom cum Patria jó vagyon; Kegyelmednek pedég hitben van sine Patria, de die in dies pejora speranda. Jobb volna, jó szánon gondolkoznék Kegyelmetek magok állapotjárúl; másként vos Patriam et dulcia linquetis. — Árva Sofika, Tinka, feleségemnél qvártélyoznak.

10. Francisci Sennyei, 23-tia Januarij (1704), ad Excellentissimum Generalem Dietrich.

Quoad diffidentiam ratione literarum Excellentiae Vestrae a Celsissimo Principe per Dominum Adamum Vay sonantes, sub nobili parola scribo, me nunquam vidisse. Exmissos captivos, si aliter non potest fieri commutatio, intromittere volo.

11. Ungaris ex Arce exitus prohibitur 7. Februarij. (1704.)

Jóllehet, már ennekelőtte is tudtokra adatott volt Szatthmár várában lévő magyaroknak', hogyha eddég nem kellett nekiek az mi Kegyelmes Urunk ő Nagysága gratiája: ennekutánna is maradjanak magoknak; — most mindazonáltal újobban adatik tudtokra az említett várban lévő magyaroknak, s úgy görögöknek, hogy az hová, és holott eddég hűségeket contestáltak és vitézkedtenek: ennekutánna is ott maradjanak; másként, kijővén, úgy leszen dolgok, mint ellenségeknek. A német vitézlő rendnek pedég, a ki Kegyelmes Urunk hűségére s szolgálatjára kijő: az ő Nagysága többi hadai között jó fizetése és mindennemű jó accomodatiója igértetik, s fogyatkozás nélkűl meg is adatik. Ex Castris ad Szatthmár positis, 7. Februarij, 1704.

12. Godofredus Christophorus Strelin, quondam aliquot Germaniae Principum ac Comitum Consiliarius et Intendans, Nagy-Bányae, 11. Novembris. (1703.)

Titulus: Illustrissimo et Excellentissimo Domino Stephano Comiti de Sennyei, Serenissimi ac Celsissimi Principis Rákóczi, Partium Cis-Tibiscanarum actuali Generali, Comiti ac Domino meo clementissimo.

Illustrissime Domine Comes!

Excellentissime Domine Generale!

Hora hac pomeridiana Perillustris Dominus Michaël Ajtai me certiorem fecit, se a Celsissimo meo Principe accepisse mandatum, quod quanto citius ad Excellentiam Vestram, in castris prope Szatthmarinum commorantem, debeam proficisci, dispositionem ulteriorem ibidem praestolaturus. Dum itaque praefato Dominus Ajtai respondissem, licet propter apostema in corpore delitescens, quod jam septies est solutum adhuc male ac periculose scindi potest, interim tamen me paratum esse abire, atque mandato Serenissimi Principis etiam humillime obedire, modo mihi prius numeret salarium, ut nuperrimo Inspectori rei monetariae ante remotionem meam adhuc mihi debitum, quod in fl. 50 Rh. constitit, alias mihi inpossibile esse hoc iter suscipere, quoniam debeta jam contracta ante discessum non tantum modo sint persolvenda, verum etiam uxori meae ex ista summa pro vivendi necessitate in manibus relin-

quenda, utpote cujus intertentionem Celsissimus Princeps dum in Castris adhuc morarer, clementissime promisit. Quantum vero praetitulatus Dominus Ajtai absque singulari Excellentiae Vestrae mandato aut concessione ne obulum quidem numerare audet. Ideo Excellentiam Vestram humillime rogatam volo: gratiose dignetur Domino Ajtai mandare, ut mihi salarium persolvat, nam in tali indigentia ac paupertate, ut verum fatear, praesenti rerum statu sum constitutus, ut ne tantillum pecuniae mihi superat, quod pro smigmate ad lavanda indusia vel pro emendis candelis sebareis, alijsque rebus ad vivendum necessarijs honeste impendere possim. Si vero contra omnem spem Domino Ajtai esset concessum, necessitatibus meis tunc essem coactus et uxorem meam ad castra mecum summere, ne in mea absentia tamquam omnibus destituta vivendi mediis miserandum in modum fame cogatur mori, cui extremitati Serenissimus noster Princeps, mediante Excellentiae Vestrae mandato, manuque auxiliatrici cito mederi poterit, in qua consolatione finio praesentes, dementiaeque Excellentissimi Domini Generalis confideat, ad ultimum usque vitae spiritum permaneo Excellentiae Vestrae humillimus, obsequentissimus servus: T. L. Strelin m. p.

13. 1-ma Januarij (1704.), ex Arce (Szatthmár).

Quamvis ex acclusis literarum genuinis paribus etc. hoc habet etc.

14. 1-ma Januarij (1704.), ex Castris (Szathmáriensis), ad (Jeremiam) Andrássy.

Kegyelmed büszke levelét elolvastatván itt közöttünk, etc. Hic habetur.

15. Ex Castris (ibidem), 2-da Januarij. (1704.)

Vexillifer in Transylvania captus pro Joanne Bajdo (?) etc. Hic habetur.

16. Nemes Nagy-Bánya városának, nekem jóakaró uraiméknak adassék. Praesentatae Felső-Bánya, 13. Augusti 1703.

Ajánlom szolgálatomat Kegyelmeteknek. Isten Kegyelmeteket éltesse, kévánom!

Kegyelmetek levelét elvettem, continentiáját megolvasván, semmi gyümölcsét nem láttam; azért Kegyelmetek úgy gondolkozzék: mához harmadnapra 18 sing angliai posztót küld-

jön, száz tallért, — mert elhitesse Kegyelmetek magával, hogy ha ebben Kegyelmetek nekem nem complaceál: olyan éri Kegyelmeteket, hogy maga sem reménlené. Azért az meglegyen. Sok írással Kegyelmeteket nem terhelem. Ezzel tartsa Isten Kegyelmeteket jó egészségben. Datum Sziget, 12-ma Augusti 1703. Jóakarója: Kegyelmes Urunk ő Nagysága lovas és gyalog hadainak főkapitánya: Majós János m. k.

17. 19-na Januarij 1704.

Kajdi István uram írt Andrásy Jeremiás uramnak, hogy Irényi és Eötvös uram két ártatlan fiacskája, úgy más becsületes embereknek bennrekedt gyermeki bocsáttassanak ki, mert ezek árestomba nem tartathatnak, jure naturae et gentium.

VIII.

EXTRACTUS OCTAVUS.

1. Tekéntetes s Nagyságos Szalai Barkóczy Krisztina Asszonynak, Tekéntetes s Nagyságos Károlyi Sándor uram ő kegyelme hitestársának, ő kegyelmének adassék, Károlyban.

Becsülettel való szolgálatomot ajánlom Kegyelmednek.

Úgy látom, Kegyelmed meg nem elégszik azzal, hogy Kegyelmed ura maga hazafiúságárúl nem emlékezvén, pártoskodik édes hazánk régi dücsősséges szabadsága ellen, melynek helyben állétására és országos nyomorgatásátúl való felszabadítására indúlt az Méltóságos Fejedelem. Igazán, csudára méltó dolog, hogy énkább az nyomorúságot, mint szabadságot keresi, és keresheti valaki: az kiért méltó, hogy utólsó keresett veszedelmét elérje az, ki hazájának ellenségévé teszi magát. De annyival is nagyobb csudára való, hogy Kegyelmed asszonyember lévén, maga s jószága veszedelmével nem gondolván: nemhogy az Méltóságos Fejedelem előtt emberei által legalább bejelentette volna magát, — de még az kurucz rabokot is Szakmárra practicálta Kegyelmed, melyeket erővel ki nem vitték volna, ha Kegyelmed németeskedése útot s alkalmatosságot nem nyújtott volna. Ehhez képest, mint régi jóakarója Kegyelmednek, adom értésére, intem s javallom Kegyelmednek: ne berzenkedjék Kegyelmed, emlékezzék meg Kegyelmed aszszonyi erőtlenségérűl, az vakmerőségnek s vitézkedésnek hadjon Kegyelmed békét, és alkalmaztassa magát az üdőhez, — küldjön az Méltóságos Fejedelemhez; kölömben hitesse el Kegyelmed magával, hogy Kegyelmed urának cselekedeti nagyobb emlékezetben lészen, semmi külső, s belső jószágára számot ne tartson; élete is az Kegyelmetek ellen felháborodott hadak előtt mint marad? hacsak nem alkalmaztatja magát, — nem

tudom. Kirűl Isten s világ előtt tudománt teszek s általam az Méltóságos Fejedelem is, hogy Kegyelmetek magoknak tulajdonítsa veszedelmét. Kit jószántombúl írván, maradok, ha tetszik, — Kegyelmed becsülettel való jóakarója s szolgája: Gróff Bercsényi Miklós m. k. Költ gyulaji táborhelyünkben, 23. Julij 1703.

2. Tekéntetes Nagyságos Barkóczy Krisztina Asszonynak, hajdani jóakaró komám asszonynak ő kegyelmének.

Szolgálok Kegyelmednek becsülettel. — Csudálkozom, hogy Kegyelmed mégis az ösztön ellen rugódozik, és nem szánja mezőbeli sok szép majorságát, — holott igen kevés kárral meghódolhatna Kegyelmed. Én várát venni nem jöttem: mert nemcsak ilyen szarkafészek alá akarom conserválnom magamot, hanem Ölyűs urammal együtt akartam Kegyelmeddel szólani, mint régi jóakaró komja; s bizony, elhitettem volna Kegyelmeddel, hacsak az ratiónak enged: akár ma, akár holnap, — mintegy, olybá tartom, mintha régen innám Kegyelmed palotájában az jó medgyesbort. (Noha fösvénységéhez képest talám az sincsen Kegyelmednek.) Azt pedég jobbízű volna csak magyarral innia, mintsem tatárral. Úgy elhigyje Kegyelmed, valamint látott testi szemeivel tegnapelőtt maga házában. Bizony, ha idefárad: az is iszik Kegyelmed palotáján, — nem ér harmad-negyed napot! Minthogy pedég gazúl s nagy mocskossan bánik Kegyelmed tanácsa, szolgája Fekete Ferencz, az disznó rosz ember: hacsak Linczbűl segítséget nem hoz, — jó pánczélban öltözzék, mert, Isten úgy segéljen, keserűre fordúl a sok szegény ember siralma! Az tréfát én merőben nem értem; hitesse el akárki magával, nem bánom, csak intésünket Kegyelmed elhigyje, hogy az ménesért elmentek, az ostromot Esze Tamás megkérte. Ezeket akarta Kegyelmednek Ölyűs uram velem együtt referálni. Ha nem kell a jó, eb bánja! — Kegyelmed tréfának ne vélje a dolgot; oka ne legyek se Isten se ember előtt. Maradván Kegyelmed komja, — Károly, die 25. Julij, 1703. — G. G. Milith Pál m. k.

Hae literae 1-mae quidem, in originali propria manu Domini Bercsényi exaratae, alterae in genuinis paribus, die 26-ta

Julij vesperi a Domina Karoliana Illustrissimi Domini Commendanti loci hujus (Szathmár) sunt transmissae; die vero 27. Julij in latinum, uti sequitur translatae. Milik (így) Pál 22. Julij Károlyban volt vacsorán az Asszonynál, onnét katonákban s hajdúkban kicsalt, s úgy velek kuruczok közé ment; ideki is is vármegyében hasonlóképen sok becsületes nemesembereket reávött, azt hazudván, hogy ő portázni ellenek megyen. Azelőtt pedég — hihető, az ő practicájábúl, — károlyi hadnagy s katonáival együtt, amicabilis szín alatt bemenvén Ecsedben, odavaló vitézlő rendet magokhoz elcsábétván, Pápai Jánost a praefectust és udvarbírót elfogták, s Rákóczihoz vitték *), s Ecsedet is neki feladták; kit is megesketvén hívségére, erősíteni parancsolta. Die 27. Julij Ecsedben mustrája volt Rákóczi hadainak; hány ezerre telnek? — megválik. **)

*) Ezen Pápai János lett aztán Rákóczi Fejedelem főtitkárává, majd portai követévé, s vele halt meg bujdosásban.

**) Következnék a föntebbi két levél latín fordítása, melyeket azonban fölöslegesnek tartunk közleni. A fordítás végén e megjegyzések olvashatók:

„Hae binae literae Hungaricae tamen die 29. Julij missae sunt Domino Comiti Szent-Iványi (László), Stephano Jeszenszky et Matthiae Medveczky.

Darnai Peti, szekeresi fi, kalaúz volt Szilágyi András uram felverésében, és Pikó nevő béres."

IX.

EXTRACTUS NONUS,

Literarum 1704, a Domino Comite Csáky datarum.

1. *Kőszegi Camerale Dicasteriumé, 6-ta Februarij, ad Alexandrum Károlyi, in Kis-Marton.*

Ma vettük, 4-ta praesentis, felső-lendvai várbúl Sallér László és Sághi Ferencz conscriptor uraimék levelét, — kit inclusive megküldtük — kik is a conscriptió mellé adott orderünk szerint oly serényen fáradoztak, hogy azon várat is megvették, hirré adván ezt Niczky Sándor ezeres-kapitány és commendáns uramnak, hogy dispositiókot tehessen oda is. Kenyérrel s egyéb éléssel megindúlnak már a szekerek, — bár könnyebbségekre Keresztúron letehetnék. Ezen lajstrom szerint, hogy Camerale Dicasterium közelebb való falukbúl száz lovast tarthasson, confirmálja Nagyságod.

2. *Lucae Bakacs, 24. Februarij, ex Keszthely, ad Eundem.*

E napokban Szigetvárban lévő labanczoknak, úgy Dráva mellett kóborgó ráczoknak, — az kik is teljességgel ezen elnyomorodott Somogy vármegyét feldúlni és elpusztítani minden tehetségekkel akarták, — egész ezeremmel eddég resistáltam: de méltóságos kalocsai érsek, úgy Niczky Sándor uram parancsolatját vevén, hogy Soprony alá elmúlatlanképen vegyem útamat, azután Nagyságod orderét vévén, hogy Muraközben Szarka Zsigmond ezeres-kapitány mellé siessek menni ezeremmel,—esmét méltóságos érsek parancsolatját vévén, hogy Szigetvár felé vegyem indúlásomat, hogy ott is az ellenségnek meggátoljam útjokot; — azért egyik részét ezeremmel Szigetvár felé commendéroztam, másik részét pedég Muraköz felé indítottam, várván Nagyságod orderét újobban. És minthogy

Nagyságod már megengedte, hogy itt körüllevő végházbelieket magamnak vendicálhassam: a szerint kaposi és igalibéliek ezeremben állottak; úgy értem, Damokos ezeres-kapitány magához akarja őket foglalni, ahhoz kedvek nem levén, kérem, ezt orvosolja meg Nagyságod.

3. Palatini Pauli Esterházy, 26. Februarij, Viennae, ad Eundem. („Öcsém uram"; saját keze írása volt ez.)

Magnifice Domine, Amice nobis observande! Salutem et officiorum nostrorum commendationem. Vettük becsülettel Kis-Martonbúl 21. praesentis költ Kegyelmed választtévő levelét. És minthogy azon dolgokrúl sok volna levél által írnunk, hanem szóval kévánnánk Kegyelmednek bővebben izennünk, és a végett secretariusunkot Nemzetes Jeszenszky István uramot Kegyelmedhez akarnánk köldenünk; Kegyelmedet requiráljuk: ne nehezteljen Kegyelmed mentülhamarébb — akár ezen zsidó által — salvus conductust kezünkhez küldeni, hogy említett secretariusunk békével Kegyelmedhez lemehessen. In reliquo Isten éltesse Kegyelmedet szerencséssen. Magnificae Dominationis Vestrae Amicus ad officia paratus.

4. Archi-Episcopi Colocensis, Pauli Szécsényi, 4-ta Martij, Pápae, ad Eundem.

Illustrissime Domine Generalis, Domine et Amice observandissime! Salutem et paratissima officia. Ide Pápára érkezvén Baranya vármegyének vice-ispánja Simaházy Ferencz uram, detegálta s describálta genuine pécsi városnak veszedelmét; vitesse Kegyelmed maga eleiben, méltóztassék meghallgatni. Minthogy pedég olyan rémölésben kölletett feleségét s gyermekit Pécsen hadni: ott már tovább nincsen módja, hogy subsistálhasson, ob defectum mediorum, — arra is kérem szeretettel Kegyelmedet, méltóztassék megparancsolni ott alatt való tiszteknek, hogy maga kocsiján, forsponjok által, cselédével s megmaradott kevés partékájával a felesége Pécsrül jó comitivával felhozattatnék Simegre; circiter négy szekér kévántatnék. Ezen inclusát Bécsben akarná küldetni a német, ki itten fogva vagyon; semmi oly dolog benne nincsen, — recommendo pro transmissione. A fehérvári contralor az több fehérváriakkal esedeznek: méltóztassék Kegyelmed őket elbocsátani, mivelhogy hiteket leteszik, s feleségek s gyermekek

ott vagyon. Holnap indúlok Fejérvár felé, onnét sietek az Dunán általmennem Földvárnál, Gyöngyös felé, az hol leszen congressusunk. Isten adja dolgainknak szerencsés kimenetelét!

5. *Pauli Radó, 5. Martij, Pápae, ad Eundem.*

Tegnap betegessen ideérkezvén, Nagyságod szolgáit jó egészségben tanáltam. Csery Mihálynak, úgy Sándor László uramnak is útomban Nagyságod leveleit megadtam; nem igen bíztat, az onnét alól nyert lóval, se marhával, — a csak mind praedára ment. Se puskapor, se másféle munitió ide nem érkezett; a pattyantúsokot felküldjem-é? nem tudom. Magam Fehérvár felé lemegyek. Kapuvári tiszt uraiméknak Nagyságod levelét megadtam. Rábaközi szolgabíró teszen limitatiót victualék iránt. A lovakban négyet két szolgával felküldtem, a több lovak ezen includált specificatio szerint, *) itt maradtak. Ruha is a mely szolgáknak kévántatott, s Mihály Deák uram akarta, a szerint kiadtam; a ki itt maradt, specificatióba felküldtem. Méltóságos kalocsai érseknek szent-gróti sóbúl harminczat adtam, ide Nagyságod számára hetvenet hoztak. Kis-Martonbúl aláküldett kétszáz kősóval még ide el nem érkeztek. Itt semmi fiscalis bor nincsen, onnan küldjen Nagyságod egynehány száz akót, — abbúl is szép pénzt csinálhatnánk. Karner uram Sándor Lászlóra, ez amarra eleget fognak mondani Nagyságod előtt. Nagyságod társzekere még csak egy érkezett ide. Kaunicz ménesére is lesz gondom. Itt sok az ezeres-kapitány, az pedég mindenik commendáns; ha Nagyságod ezen szegény városnak pártját nem fogja: éppen utolsó pusztúlásra jut, mert mindenik maga kedve szerint húzza-vonja, úgymint: Sándor István, László Fábián, Bezerédy János, Nagy János, — ezeket vitesse fel Nagyságod, s a város bizattassék Horváth Ferencz, vagy vice-ispán uramra. A minapi győri csata szép volna; ha in tempore et loco Bezerédy uram compareált volna, Gőde katonáiban sem esett volna annyi el; mégis triumphált Gőde uram a németeken. — Győri Pálffy János marhája (ki most is Győrött labanczoskodik) confiscáltatott, circiter 250 marhája; atyjafiai sok adósságot praetendálnak rajta.

---

*) A lap szélén: „Specificatio equorum et vestium domini Károlyi.“ Azonban ezen inclusa nem kivonatoztatott.

6. Comitis Antonij Esterházy, 7-ma Martij, ex arce Lánzsér, ad comitem Franciscum Bottyáni, perpetuum in Német-Újvár, Sacrae Caesareae Regiae Majestatis Consiliario, necnon unius Regiminis Ungaricae Militiae pedestris ordinis Supremo Colonello.

Az Kegyelmed Német-Újvárbúl 1-ma Februarij datált levelét 2-da praesentis Bécsben létemben vettem, melybűl Esterházy László bátyámmal Kegyelmed jó egészségét értettem. Én 4-ta hujus Bécsbűl ideérkeztem szegény feleségemhez, kit is Isten 6-ta hujus déltájban egy fiúi magzattal megálda, kinek neve: Antonius Cajetanus. — Ezen mostani disturbiumban való kárait értem. Bécsi új hirekrűl, vagyis folyó dolgokrúl egyebet nem írhatok, hanem, hogy ő Felsége derék praeparatoriumokkal vagyon, azonban tractálnak is, — ha bonis modis kurucz uraimék végezhetnék; holott nem mehet az dolog szép szerrel végben: hostiliter rajta megyen ő Felsége ereje; melybűl nem egyéb, hanem tovább is országunknak s nemzetünknek veszedelme fog következni. Az Méltóságos Herczeg (Eszterházy Pál) most is Bécsben temporizál, Nádasdy Tamás, Berényi György, úgy több méltóságos magyar urakkal várják a dolognak valóságos kimenetelét, s reménlik, hogy rövédüdő alatt elválik a dolog egyfelé. Patyi Esterházy Dániel bátyám azon nyavalyás állapotjában Főgenerális Károlyi Sándor uramnak vicéjévé lött. Én még némely napokig itt szándékozom késnem, rész szerint berekesztett helyen; vár alját a kuruczok gyakran látogatják, mint tegnap is: de mindenkor magok kárával, mivel a várbúl való lövések miá kéntelenéttetnek csakhamar visszamenni. Lánzséri dominiumban nem kevés károkot tesznek az Méltóságos Herczeg jószágiban. Andrásy Pál uram feles tisztekkel Olaszországbúl kijüvén, most Bécsben vannak. Én, ha innét megindúlok, útomat directe Felső-Austriában fogom vennem regementemhez, úgy több óberstereknek is fel kell menni; Kegyelmed is, ha eddég Bécsbe lett volna, nem kölömb decretumot vett volna ő Felségétűl.

7. Michaëlis Almásy, 8. Martij, Pápae, ad Alexandrum Károlyi.

A sónak mázsája nem igen kél 6 frton, talám 5 frton kellene ereszteni: jobban elkelne. A város panaszát hallgatni

is sok: minthogy a nemesség s katonaság meg nem engedi, hogy szálló is legyen házánál, ezeken kivűl pedég igen szép kevés a városi ember, a ki fegyvert nem fogott volna. Nagy Jánosra reáizent vice-ispán: menjen el Nagyságod után, — tovább neki senki nem fog gazdálkodni. Lovászmesterrűl provideáljon Nagyságod, mert ezzel véget nem érhet ember.

8. Joannis Hevenesy, 9. Martij, Ginsio, ad Eundem.

Nagyméltóságú jó Kegyelmes Uram! Nem szükség általam anticipált fl. 2000 pénzt köszönni: mert Nagyságod tekintetéért, s hazám dolgainak szerencsésebb futamatjáért nincsen az, kit el ne követnék. Ezután is nyújtson alkalmatosságot Nagyságod, — vérem rothadjon, ha minden tehetséges dolgokban nem szolgálok. A többi pénznek is szerét teszszük, noha hirtelen bizony nem lehet. Az insurrectió törvény szerint megvagyon s meglehet: de domatim, vagy viritim lehetetlen. Veszedelme leszen ezen földnek, ha úgy lenne. A Camera per absolutum assistentia nélkűl nem lehet: mert soha mink a provisiót a szegénységgel se fiscalitásokkal nem hajtathattunk, hacsak elegendő emberünk nem leszen. Akármit végezünk mi: de szófogadatlan a nép, elhallgatja, — ha pálczát s embert háta megett nem lát. A nemes vármegye (Vas) confiniumi jó vannak már ploqvadálva. Csak a prófontjokot vesztegeti fegyvertelen s fegyverhez szokatlan sok népség; számot tart, in effectu semmit sem teszen. — Bukovay uram ezeres-kapitány levén, s Bogyai György inspector uram előtt is megesküdt, hogy nem restál semmi árendával; mit tegyünk véle? ha lelkire veszi. A szénát sokan elvesztegetik, már pénzen kell venni, — csak találnánk. Sok szekér indúlt már, de — elhiszem — az útakon félrehajtják. Jó volna, ha locus depositionis volna Keresztúr: ott percipiálná Milmayer polkoráb, s Horváth Zsigmond vice-ispán és főcommissarius assignatióira erogálná minden regiment számára esendő kenyeret, húst, szénát, hetenként a seregeknek; így a kapdozás s confusió is eltávoztatnék, — mert valaki első éri, az hajtja oda, hova akarja. Ittvaló commendáns jó volna Borostyánban; találunk itt helyébe nemes kamara tagjaibúl vigyázóbb commendánst, nem is lévén oly félő: mivel az végső confiniumok jól vannak praesideálva. — A vádlók, csak hizelkedők, hazugok; úgy vagyon dolgok:

az mely eb maga az csontot meg nem rághatja, másnak sem engedi, s irígyli. Valaki ez galibát magára vállalja helyettem: megfizetek neki, mert egyedűl hazám szeretetéért szolgálok, — még egy falat kenyerét sem ette kamarás uram Urunknak, két-három vágót, szénáját, ha lovával étette. Sóbeli Nagyságod gratiáját elvárom.

9. Petri Kajdacsi, 11-ma Martij, ex Szent-Miklós, ad Eundem.

Tegnap estve bizonyosson esett értésemre, hogy Győrben rútúl eszveveszett az német az magyarsággal, úgyannyira, hogy még a fegyvert is mind el akarta szedni a német az magyartúl, soha immár az ágyúk alól ki nem csalhatjuk űket. Gayer uram Szent-Miklóstúl és Öttövéntűl feles adót kér: holott már itt, a kit megöltek, 32 ember holt meg, — ezek pedég soha adót, az átkozott portión kivűl, nem adtak; miólta pedég a kuruczság általjütt: szüneti nincsen az kurucznak. Azért, kérem, legyen engedelemmel Nagyságod eziránt.

10. Stephani Dobozy, 5-ta Aprilis, ad Stephanum Buday, ex Debreczen.

A táborrúl tegnap érkeztem haza. Károlyi Sándor uram hada eloszolván, a Dunán túl való dolgok confusióban kezdettenek forogni; maga is általjütt a Dunán, Budán alól, Solt táján; de megakadályoztatásárúl sollicitusok a méltóságos urak. Gyöngyösrűl írtam Kegyelmednek. — Serétet itt nem tudnak csinálni. A töltéseket mind elküldtem. Méltóságos Fejedelem tött vala oly dispositiót hadak részérűl Várad iránt, hogy mind itt lehet vala nagyobb securitásunk, mind hegyeinket megmíveltethetjük vala: de ez a Dunán túl való confusió azt elbontá, — hacsak Kegyelmed valami gyalogokkal nem procedeál irántunk.

11. Barkóczy Christina, 11-ma Aprilis, ad Eundem, ex Károly.

Megérkezvén Gencsy Zsigmond kapitány uram, nem kétlem leszen szembe Kegyelmeddel, s az odavaló történt dolgokot meg is beszéli. Úgy látom, nincs épen úgy oda az dolog az Dunán túl, a mint vélekedtünk; mindazáltal óránként várom uram (Károlyi) levelét, melyben tudósít mindenekrűl. — Kos Mihályt gondolván uram Nagy-Bányán lenni: egynehány

mázsa ónrúl írt, nagy szükség levén oda reá; — kérem, Ajtai uram által adasson Kegyelmed. Forgács uram kuruczsága való. Uram ő kegyelme felettébb szégyenli ezen dolgot, a mint látom levelébűl, — s nincs oka reá, a mint mondják. Isten mindeneket jovunkra fordíthat, még a kit gonosznak vélnénk is! — Valamely ráczok gyűlekezetirűl írnak énnekem, Aradnál hogy volna, — feles bolgárok is érkeztenek volna hozzájok; mely ugyan még nem bizonyos. Kegyelmed jobban hallhatta.

12. Francisci Darvai, tábori főcommissarius, 13. Aprilis, ex Castris ad Agriam positis, ad Eundem.

Generális Forgács Simon uram hazaszeretetbűl lett lejövetele, igenis, valóság; itt levén most Urunk mellett, — már Generálisunk, a minthogy bizonyos hadakkal Dunán túl commendéroztatik actu ő Nagysága. Német habitusa vagyon ugyan: de magyar a szive, Kegyelmednek szolgálatját ajánlja, ezek a szavai: *Nem vagyunk most Bécsben!* — Eger felől jó reménségünk. Urunk bizonyos hadakkal innét továbbmenni szándékozik, némely nap meg is indúl, jó dispositióban hagyván itt a dolgokot. Lengyelországbúl ezek a hirek, hogy a saxót a svecus hada Krakóbúl kiszorította, ki is Ilvó felé indúlván maga hadával; gondolván: az musquával és kozákkal (kik segétségére jüttek volna) conjungálhatja magát, kit az Respublica hada észrevévén, — 15,000 embert közőlek levágtanak, a többét elszélesztették; már az király (Ágost) mellett három vajvodaságnál több nincsen, a többi mind svecus devotiójára állott, kinek Lengyelországban levő armadáján kivűl, Prussiában 50,000 emberének lenni mondják.

13. Szakmári Bencze Sámuelé, 30. Maij, ex Károly, ad Michaëlem Vitkay, Vice-Comitem.

Jóllehet, tegnapelőtti casust csakhamar megírta vala Kegyelmed Asszonyomnak ő Nagyságának, hozzáadván, hogy jobban végére menvén a dolognak kimenetelinek: újonnan fogja genuine informálni; de ma vevén a nemes vármegye levelét, s azzal Kegyelmed tudósítását nem látván, ő Nagysága igen megszomorodott, — gondolván, hogy talám az mi részünkrűl roszúl esvén a dolog, valamely consideratiókra nézve a dolgot nem kévánja megírni. Kérem azért Kegyelmedet, mind

az mostani casusrúl, mind az jövendőbeli jó vagy rosz gondolható állapotrúl genuine informáljon: mert, igazsággal írom, hogy a sok változási, úgymint: gyermekinek meghalása, nagyobbik fiának (kiben is Isten jó reménséget nyújtott vala) rajtalevő nyavalyáján, a mi nagyobb: a közönséges haza romlásán annyira elbúsúlt, — hogy, ha ember nem volna mellette, az sok rajtalévő gond és búsúlás miatt, nem hiszem, hogy jól lenne dolga.

14. Josephi Müller, antehac Perceptoris Sóváriensis, ad Serenissimum ac Celsissimum Principem et Dominum Dominum Franciscum Rákóczi de Felső-Vadász etc. Inclyti Comitatus Sárosiensis Supremum ac Perpetuum Comitem, Dominum Dominum mihi Clementissimum, humillima supplicatio, sine dato et loco. *)

Serenissime, Celsissimeque Princeps, Domine, Domine mihi Clementissime! Minime ambiguerim, quin Celsitudini Vestrae uberrime constaret, ex quo Eperiesino relictis omnibus meis utilitatibus, in specie: officio, chara mea conjuge, caeterisque mobilibus, pariter ob praeconceptam Commendantis suspicionem paratis 58 aureis, ex solo erga Celsitudinem Vestram contestante ardore, duntaxat non sine magno honoris et vitae periculo profugiendo, devotionem Ejusdem Celsitudinis Vestrae sponte amplexus fuerim, nec actu desiens ad latus Celsitudinis Vestrae sub Ejusdem vexillo indefessa praestare servitia. Ne autem tanta fidelitas incassum caedat: confisus in gratia Celsitudinis Vestrae, humillime supplicabundus insto, (si per modum parvae remunerationis Principalem Celsitudinis Vestrae Clementiam exorare liceret) quatenus pro speciali gratia, dum Deo auxiliante Eperies, quocunque modo devotionem Celsitudinis Vestrae adipisceretur, mihi respectu talis, tantaeque circa salis fodinas habitae experientiae, cui similem alter quisquam minime adhuc nactus est, ibidem sive meum pristinum Perceptoratus officium, aut aliud quod geretur, pro capacitate dignoscerer, sine praescriptione gratiosissime conferre haud dedignari. Si vero petitio mea, voluntati Celsitudinis Vestrae

*) Később azonban a kivonatozó a datumot illetőleg ezt írta a lap szélére: „Pro 1-ma Martij." (1704)

contraria foret: dummodo antelatorum motivorum ergo disconsolatus non repellar, Celsitudo Vestra ex innata clementia mihi ad minimum unam fiscalem domum perennalitatis nomine ibidem gratiosissime assignari curaret. Gratiosissimam desuper praestolaturus Celsitudinis Vestrae resolutionem, Serenissimae Celsitudinis Vestrae humillimus et fidelissimus servus: Josephus Müller m. p., antehac Perceptor Sóváriensis. *)

*) E kilenczedik kivonat is úgy látszik csak ezen egy, magyar-latín példányban készült.

X.

EXTRACTUS DECIMUS,

Ex literis diversorum excerptus, Anni 1703.

1. Stephanus Dobozy, 13. Augusti, Stephano Majos, ezeres-kapitánynak, köldett egy csújtárt. Görögöknek nincsen selyem-övök, se rásájok.

2. 28. Novembris. Prényi Pálné kért: csak egy hordó bort engedje Sennyei István uram, — öcscse lévén, — a táboron kiárúltatni: mert szűk nálok a költség, s elég nyomorúsággal töltik ezen a rosz világon életeket.

3. 5. Decembris ex Betfalva. Csiba vel Csoba Ágnes a Paulo Szalai obsigillata vina sua petit sibi a sigillo liberari, ut ea possit vendere. Szabó Demeterre bízván Szalai Pál uram maga a levelet. P. Badluhar lőcsei rector lévén, elszökött.

Szalai Pálnak voltak lovai: Svarcz, maga alá levő medvebűrrel, szegvezeték, nagy medvebűr. Szürke gyermekló-csújtár. Lovász a fakón, sipos a monyason, szakács a kanczán, inas a kis szürkén. Nagy barna, kis barna, szőke s deres. 11 equi.

Horváth Bódizsárnénak, Jászainénak megadta a Fejedelem borait, a kik menyei Göcze Andrásnak, Szerencsen habitantis.

4. Szalay Pál 20. Decembris misit suae consorti, Lipóczi Keczer Christinának két vég slájert, egy vég matériát, két darabba tarka tábori-vánkosnak matériát; egy vég gyolcsot, tizenkét ezüstkanalat, tarka bélést gyermekeknek; — ha Isten beljebb viszen, többet küld.

5. Iríni Zsigmond scripsit, Georgium Ramocsaházy habere apud ipsum 10 vasa vini (praeter vinarea), a mely házához akarja, elszállétja. Sulyok Györgynek nem remittálja a jószá-

got, még commissiót nem látja. Szakmári táboron két korcsmát erigál.

6. Mosich felől irják komádiak: nemhogy erre jőne, de visszament Beszermény felé, mely szerint azt gondolhatom, hogy labancz, nem Urunk hive.

7. Bilkei Éva ex Úrmező ír bátyjának, Majos Jánosnak, manu propria; kér kölcsön fl. 20, s egy bőrt csizmának.

8. Dolhay György 1. Decembris mittit certam avenam ex parte Comitatus (Máramaros) Stephano Sennyei, medio Pauli Galgóczy servitoris sui.

9. Martino et Matthiae Fukker tenentur Stephano Sennyei mille talleros, quos repetere 1. Decembris sive in vino, sive in aere. Vellent 100 vasa vini emere ab eo, si possent convenire de pretio.

10. Kengyel Zsigmond scribit cuidam rustico Bakos Kosta teneatur fl. 140, et non vult; sed miles factus, solvere debitur.

11. Vathai Gáspár Sennyei uram iródeákja volt.

12. Dominus Joannes Megyeri et Petrus Marton erant ablegati, nomine Comitatu de Ugocsa, apud Dominum Sennyei István, 3. Januarij 1704, ex Sasvár.

13. In Decembri (1703) ex Szabolcs erant ablegati Adamus Lövei et Georgius Ramocsaházy, in Martio vero exinde ad Dominum Buday: Daniel Erdög jam notarius Comitatus Szabolcs, Joannes Monkovics.

14. Kende Klára írt Domino Buday, ratione certorum bonorum.

15. Putnoky Magdolna, Melék (Melith) Pálné volt 9. Februarij (1704) Miskolczon szembe Fejedelemmel, Károlyi Sándornéval; írt levelet megholt ura anyjának, Pócs Annának.

16. 10. Januarij (1704.) Kovács Pál rab, Szőcs János uram egyik hadnagya, kérte Sennyeit, hogy vagy huszti lajdenantot, vagy német strázsamestert adjon érette, s megszabadúl; úgy czégényi Szabó János is reménkedett, hogy Darnay Péter, Máthé Mihály mellett ő legyen harmadik, — lajdenantért kiadják.

17. Matócsrúl Esze Tamás ezeriben valók: Ökröš János főhadnagy és Kis László strázsamester, Lengyelországra, Feje-

delem eleibe mentek. Buday úrtúl búzát kértek az matolcsi malombúl feleségek, gyermekek számára.

18. A mely orosz papot Dolhay uram Buday István uramhoz küldött volt: ez a Fejedelemhez küldte, — a ki is alégha kémségbe nem járt.

19. Paczai lakosok igen angariáltatnak az adóval, őrmezeiek is, kikre az ladányiak az expensáknak felét reájok veték.

20. Berthóthy László Szomolnokrúl írt 14. Aprilis (1704.) Szalai Pál uramnak, hogy Szerednyén lévő borait restituálja.

21. Vetésy László 14. Aprilis (1704.) ex Mácsa írt Vitkay Mihály vice-ispán uramnak, hogy közelebb jőjön: mert Kende Zsigmond vice-ispán annyira beteg, hogy kevés reménség lehet iránta.

1. Stephanus Jósa bényei notarius, 15. Aprilis.

Joannes Kállai 26. Aprilis volt vice-hadnagy csak.

6. Maij. Buday István írt, hogy erőssebb most a szatthmári ellenség, mint mikor Kegyelmes Urunk itt volt; de vagy nyer, vagy veszt, — közelebb száll.

10. Maij. Rápolthi Nagy Pál, hogy az menye, Nagy Györgyné, juhaibúl egy bárányt elvitt Károlyban lakó Horváth István, — megfogatta.

12. Maij. Senior Joannes Gyulay instált Szalai Pálnál, hogy házánál maradhasson vagy fia, vagy veje Szécsényi Mihály, — hogy a szakmári hegyrűl a borait Tokajba vitesse.

18. Maij. Tisztaberki lakosok, hogy csak magok otthonn lakhassanak, assecuratoria levelet Vitkay Mihály vice-ispán uramnak adtak: ha az idegen nemzet onnét élést viszen, ők bűnhedjenek; de az erdőket bevágván, hídakot elhányván, — nem félnek.

22. Maj. Szalay Pál ezeres-kapitány s jószágok inspectora Tokaybúl köldett lövő-szerszámokot szakmári bloqvádába.

24. Maij. 7 hajdúvárosiaknak parancsolva volt, hogy domatim s viritim insurgáljanak.

28. Maij. Csáky László uram ő Nagysága küldett Buday uramnak négy tehénbialt, két bornyúval együtt, szurdoki gondviselője Farkas György által.

31. Maij. Dombrády Mihály, Szalay Pál uramnak panaszolkodott, hogy Rápolthi Nagy Pál a károlyi harminczadot

cum ipsius injuria a fiának Nagy Györgynek akarná megszerezni.

2. Junij. Kende Zsigmond uram kért Buday Generális uramtúl szabadságot, hogy szánthasson vagy három napég Czégényben is; féltek akkor szakmári német eruptiójátúl.

4. Junij. Joannes Roth, volt bloqvadae Eperjesiensis supremus commissarius, — a mint Szalay Pál uram őtet intitulálta levelében.

5. Junij. Kölcsey János hadnagy Budaynét késérte Beregszászban.

V É G E.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

FEJEDELEM

HAD- ÉS BELÜGYI LEVELESKÖNYVEI.

I.

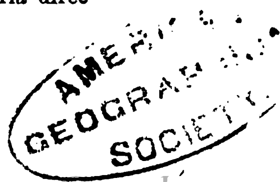
1705.

1.

Méltóságos Generális Bercsényi Miklós úrnak. Dányi tó mellett lévő táborbúl, 23. Junij. *)

Kegyelmed levelét vévén, tudósítását megértettük, s nem is kétljük, az éczaka expediált curierünk által megérthette Kegyelmed Duna mellett lévő hadainknak gyalázatos magaviselését; melynek continuatiója nemhogy szűnnék, de augeáltatik azzal, hogy Esztorás Dániel teljességgel megbódúlván, az hidat ott hagyván, Solthoz nyomúlt, idébb két mélyföldnyire, melylyel teljes alkalmatosságot adott az ellenségnek az általjövetelre, hacsak akarja; megparancsolván ugyan, hogy megint lemenjen, de kevés operatiójokhoz bízhatunk, bódúlásokat látván. Azon sáncznak elhagyása után szökött két bavarus német, ki is ezer commendérozott gyalog németnek hírét hozta, hogy azon actuson jelen volt, jelentvén olyat is, hogy feles bavarus lévén közöttök, mindinkább hozzánk igyekeznek, mondván, hogy a németnek eszébe sem volt a sáncz-vívásnak continuatiója, ha azon elszökött Farkas Sándor strázsamestere nem jelentette volna confusióját az hadaknak. Már itten az udvari kapitánynyal conjungáltuk magunkat, mintegy ezer emberrel megszaporodtunk; grófl Esztorás Dániel regementébűl három nagy-honti compania, kettő nógrádi jelen vagyon, a pestit most fogadják, — csak Kegyelmed a többbit is mentűlhamarább öszveszedvén, küldje utánnunk. Minden hirekbűl s relatiókbúl kitetszik, hogy az ellenség lehet kétezer német,

*) E czímirat Jánoky Zsigmondnak az udvari cancellaria directorának keze írása.

háromezer rácz, némely horvátokkal megszaporodván. Praecaveálván az lárma csinálását, bagácsiánknak nagyobb részét Szólnokba küldjük, hogy könnyebb szerrel lévén, jobban folytathassuk az operatiókat. Kegyelmed jól cselekeszi, hogy Okolicsányiékat Gyöngyösre küldi, az érsek és Szirmay úr is ott van; tudósítván felőllök, teszünk dispositiót. Datum ex castris ut supra.

2.

(Gróf Eszterházy Dánielnek.)

Illustrissime Domine Comes, Nobis observandissime!

Salutem et omnem foelicitatem. Hogy mindenekben anynyival is inkább Kegyelmedtül informáltathassunk, és ellenben genuine szóval is bőven jelentett intentiónk s akaratunk szerint, azon Kegyelmed keze alatt lévő hadakkal folytathassuk az haza szolgálatját: odaexpediáljuk Tekintetes Vay Ádám udvari kapitányunkat, és Kegyelmedet magunk mellé kívánjuk. Mihelyt azért nevezett udvari kapitány hívünk odaérkezik, Kegyelmed ott való hadainkat resignálván ő kegyelme kezéhez, maga penig siessen hozzánk jőni, és mihelyt ezen levelünket curérunk által veheti: mindjárást informáljon bennünket mellette lévő hadainknak számárúl s mivoltárúl genuine, úgy az ellenségnek is minémű intentióját vagy operatióját experiálhatta ekkoráig? Coeterum, etc.

3.

(Báró Károlyi Sándornak.)

Spectabilis ac Magnifice Baro, Nobis observandissime!

Salutem et omnem foelicitatem. Tegnapelőtti Kegyelmed levelét vettük, azon földnek delineatiójával. Nem kétljük, vette Kegyelmed elébbeni orderünket is, — kihez képest, mivel a Duna mellett lévő ellenségünk intentiója és operatiója nemcsak confirmáltatik: de Gróff Esztorás Dániel úr mellett lévő hadaink többire önnönmagoktúl megbódúlván, mindenestül a solti sánczunkhoz nyomokodtanak, és így több gonosz között tarthatunk attúl is, hogy Kecskemét és azon a tájon lévő helységek említett ellenséginktűl el ne praedáltassanak; azért sem órát, sem napot Kegyelmed ne várjon, annyival is inkább több pa-

rancsolatunkat, — hanem az lovas haddal, mennél nagyobb corpussal, Szólnoknál általjűvén, siessen Kőröshöz, avagy a hol magunkat táborostúl fog hallani, hogy velünk együtt megegyezhessen mentűlhamarébb. A mi penig gyalogja vagyon Kegyelmednek: azokat mindenestűl előbbeni parancsolatunk szerint szállítsa bé Kegyelmed Szólnokba: csak az egész lovas hadakkal, mennél többel lehet, siessen hozzánk.

4.*)

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

24. datált levelét ezen órában vettük, az melybűl látjuk, hogy még nem érkezett Kegyelmedhez curírunk a sáncznak elvesztésérül, mely curír által meglátja Kegyelmed azon híreknek mivoltát, kikrűl tudósít. Hogy az ellenség mótusit praecaveáljam: vettem ide a Duna mellyékére útamat, oly véggel, hogy a mennyiben lehet, az ellenségnek mótusit impediálhassam, levín oly közhelyen, hogy ha Szegedhez szándékozott volna: Kőrösnek menvén, az Károlyival való conjunctio, és per consequens ellentállás meg lehetett volna; ha penig üdőt adna: az elnyert hídnak elrontásában munkálódni kívánok, és mivel itten Pesthez csak három mélyföld, ha útját Budának vette volna, reá érkezném. Gyütt mindazonáltal tegnap Eszterász Dánieltűl hírem, kinek is ma confirmatióját vártuk, hogy az ellenség a hidat, és az innét elnyert sánczunkat elrontotta; az mint is bizonyossan 17 hajója felfelé már Földvárhoz érkezett, tettek is a mieink kárt, egy sajkát ellővén. Eszterhás Dániel maga Sótnál vagyon, a honnét, a mint írja, szűntelen portáit folytatja. Klekespergh hadábúl szökött németem kettő vagyon, kik referálják, hogy eszében sem volt az németnek, hogy azon sánczot megvehesse, és hogy egyedűl az elszökött Durcsányi relatiójára nézve, hogy a mi hadaink bódúlásokat értette, próbálta az imillyen-amollyan ostromot, üressen találván a sánczot. Naponkint jobban-jobban kitetszik Dániel úrnak gyengesége, az ki is mindeneket a hadak tanácsábúl viszen véghez. Pestrűl való conceptusomat még félben nem hadtam, csak a vizsgálásra beküldött embereimnek relatióját várjuk. Minden relatióbúl ki-

*) Innen kezdve Jánoky Zsigmond keze írása.

tetszik, hogy az ellenség nem erőssebb három — legfeljebb négyezernél. Ha ezen hír igaz, a mint is óránkint confirmátióját várjuk, az hidnak elrontását három oknak tulajdoníthatjuk, primo: erre való nyomulásunkat értvén, Pestnek megvételétűl tart; 2-do: az mellette lévő rácz hadaknak eloszlását és a Dunán általjövetelre irresolutióját; 3-tio: segétség onnanfelűl várását, az mely Kegyelmed leveléből confirmáltatik. Mindezek így lévén, és vissza való mótussa comperiáltatván: Dániellel megegyezvén, Váczhoz igyekezünk, a hol a szentendrei szigetet elvévén, a hídnak csináltatásához kezdetek: és így a közöttünk való communicatio és conjunctio könnyebben meglehet, Károlyit hagyván az occurrentiákhoz képest vagy Pest elein, vagy Kecskemét tájékán. Az Szegednél lévő rácznak száma nyolczszázra szállott. — Kegyelmed ott fenn lévő dispositióit mindenekben helybenhagyjuk, és a következendő dolgokrúl Kegyelmedet mindenekben informálni fogjuk.

5.

Gróff Eszterházi Dániel urnak, Ócsátúl, 27. Junij, 1705.

Nemzetes Kisfaludi László hívünktűl értjük, hogy ellenségünk actualiter a solti sánczunkat löveti, Kegyelmed penig a megvett sáncz vívására expediálta a gyalogságot, melyet igen jól cselekedett Kegyelmed; várjuk jó kimenetelit, csak Kegyelmed tegyen oly dispositiót, hogy odaérkezésünkig hasonló gyalázatos dolga azon sánczunknak ne történjék, mint a hídnál valóknak. De féltjük, ha annyi hajdúság leszen benne, a mint mondatik, bombának nagyobb operatiója lehetvén benne; azért Kegyelmed bennhagyván azon száz régi tanúlt németeket, inkább szállítsa ki belőle a hajdúkat oly helyre közel, a hol az ágyú-golyóbis ne érje. Emlékezünk, vagyon ottan oly árok, ha víz nincs benne, a hol alkalmatos lesz maradások, ha penig az nem volna: csináltasson Kegyelmed föld-tötéseket, és alkalmaztassa Kegyelmed mindeneket mennél jobban odaérkezésünkig. Tegnap igen nagy marsunk vala, ki miatt fáradt állapottal vannak hadaink, hanem holnap Szent-Miklóshoz megyünk, és odaérkezhetvén, Isten segedelme által reméljük, azután szándékát ellenségünk nem consequálja.

Mostan irott levelünknek bepecsételése után occurrált:

hogy annyival is inkább azon solti sánczunknak provideálhassunk, az ottvaló incsinírnek bizonyos dolgok iránt parancsoltunk; azért a mi munkát ottan akarni fog csináltatni: attúl se költséget, se fáradságot Kegyelmed ne szánjon; talám ez éjjel Lamot is oda fogjuk küldeni, ki is a mit fog jovallani, megparancsolja Kegyelmed a hadaknak, a tevők legyenek; commandót ugyan magának nem vendical: de a mit jót mond, azokat acceptálni s effectuálni kell. Hogy penig az ellenség bennünket ravaszsággal a sánczon is ne impetáljon: Kegyelmed az hadakat azon sánczunknak a balszárnyára állítsa, és a hol a part alacsony, jó vigyázással legyenek.

6.

Pettes úrnak.

Reverendissime Domine, Nobis observandissime!

Salutem et divinam benedictionem. Mirűl instált legyen előttünk Nemzetes Veres András hívünk, ex acclusis bővebben megértheti Kegyelmed. Mivel azért mindketten más valláson lévén, nagy újságúl értjük, hogy Kegyelmed ad forum romano-catholicum akarja őket attrahálni, holott senki más ember aratásában nem bocsáthatja sarlóját, az ország törvényében is fel nem találtatik, hogy lehessen őket attrahálni, usussát is efféléknek nem tudhatunk, hanemha magok consentiáltak volna, — ennek okáért, hogy ne lamentálódhassanak praejudiciumokrúl, relegálja Kegyelmed őket magok forumára.

Datum in Castris Nostris ad Ócsa positis, die 27. Junij, 1705.

7.

Domino Episcopo Agriensi. (Telekessy.)

Illustrissime ac Reverendissime Domine, Parens Nobis observandissime!

Salutem et omnem foelicitatem. Nemzetes Veres András hívünk recurrált hozzánk, alázatossan repraesentálván előttünk, hogy ő kegyelmét a felesége instantiájára Tekintetes Nagyságos Pettes András úr maga forumára attrahálja: holott mind két fél calvinista; hogy lehessen azért invitis ipsis partibus őket maga vallásokon kivűl való judiciatusra vonni? nagy újságúl értjük, nem lévén országunk törvénye is efférűl, sőt

inkább más aratásában senki sarlóját nem bocsáthatja. Azért ebből is tapasztalhatja Kegyelmed, hogy ő kegyelme az, a mint szóval mondottuk; kihez képpest megírtuk ő kegyelmének, relegálja őket magok forumára.

Datum in Castris Nostris, ad Ócsa positis, die 27. Junij, 1705. Praetitulatae Dominationis Vestrae, etc.

8.

(Gróf Eszterházy Dánielnek.)

Illustrissime Domine Comes, Nobis observandissime!

Salutem et omnem prosperitatem. Ez éjjel expressus embere által tett Kegyelmed tudósítását vettük, és az innekső sáncznak szerencsés megvételét s hídnak elrontássát értjük; azért, noha oly szándékkal valánk, hogy innét egyenest lemenvén, Kegyelmeddel megegyezünk, de immár így látván a dolgot lenni, és azt is tudván, hogy a német felnyomúlt, nem tudjuk mi operatiót tehetnénk ottan: szükségesebbnek látjuk itten subsistálásunkat, hogy Pestnél általcsapássára is vigyázhassunk. Kegyelmed azért observálja az ellenségnek útját; ha ugyan tapasztalja, hogy Földvártúl felnyomúl Buda felé: Kegyelmed is velünk mindjárt megegyezhet, és mind intentiója az ellenségnek praeveniáltatik, s mind más derék operatiókra alkalmatosság mutattatik. Elvárjuk tovább is Kegyelmed tudósítását mindenekrül.

Datum ad Ócsa, die 28. Junij, 1705.

9.

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

Illustrissime Domine Comes, Generalis, Frater Nobis observandissime!

Salutem et officiorum nostrorum oblationem. Noha oly szándékunk vala, hogy reggel lefelé nyomúlván, Grófi Eszterházi Dániel úrral conjungáljuk magunkat: de ez éjjel vettem tudósítását, hogy az híd végin innet lévő sánczot az ellenségtűl visszavették mieink, és az hidat is két felé szakasztották; és így nem láttuk: mi operatiót tehetnénk ottan? hanem inkább, értvén, hogy az ellenség fel, Buda felé szándékozik: alkalmatossabbnak itéltük itten subsistálnunk, és Gróff

Eszterházi Dániel urat megvárván, s conjungálván magunkat, előbbeni megírt igyekezetünk szerént Vácz felé nyomúlunk; azalatt elválik, micsoda operatióra mutat alkalmatosságot az ellenség.

10.

Gróff Eszterhás Dániel úrnak, 29. Junij, Ócsa, 1705.

Jóllehet, tegnap is megirtuk vala Kegyelmednek, hogy az ellenség felfelé való mótussát értvén, és hogyha az sáncznak is vívásátúl desistált Kegyelmed: azon corpussal velünk megegyezzék; annyival is inkább ezen hírnek confirmatióját immár tapasztalván, láttattanak is felfelé a Dunaparton menni 15 kornéták: azon előbbeni orderünket reiteráljuk, levén szükséges operatiókra nézve azon hadakra szükségünk. És ámbár valamely rész gyalogja ottan maradott volna is az ellenségnek: Kegyelmed hadjon a solti sánczban annyit, hogy resistálhassanak az impetitiónak, és a híd végin innet levő sánczot, mivel az víz is elburította, onnét tollálja egészen a hadat, maga penig siessen velünk megegyezni, hogy feltett szándékunkat Isten kegyelméből prosequálhassuk.

11.

Gróff, Generális Bercsényi úrnak. Ócsa, die 30. Junij, 1705.

Három rendbeli levelét Kegyelmednek vettük, melyekre hogy választ nem tettünk: oka, hogy semmi újságunk nem volt tudósításra való. Az hídon innet való sáncznak megnyerése immár tudtára vagyon Kegyelmednek, particularitásokat penig ezen materiában az inclusábúl érthet; mely sánczot a Duna árja elfogván, és másként is operatiónk ott nem lehetvén, pusztán hagyattuk, és mivel az ellenség felnyomúlt: Gróff Eszterhász Dániel úr corpussával holnap itten megegyezünk, s előbbeni intentiónk szerént indúlván, harmad nap alatt Vácz táján oly corpussal leszünk s voltunk is, hogy több ellenségnek is megfelelhessünk, és ha kívántatik, Kegyelmed táborának is succurálhassunk. A szent-endrei szigetnek vételét csak projectum formában jelentettük vala, hogy annak occupálásával Dunán túl való földre lehetett volna operálnunk, Kegyelmed

tetszését is az iránt várván. Pest felől tett conceptusunk is aligha effectuáltatik, nem remélhetvén jó successusát. Generális Károlyi Sándor úr is útban vagyon a velünk való megegyezésre. Hallatik, hogy a Klököspergh hadábúl ötszázig való Veresmart felé lement volna: azért Károlyi Sándor úr corpusábúl ezer embert rendeltünk azok ellen való vígyázásra.

12.

(A lőcsei plébánusnak.)

Reverende Domine, Nobis observande!

Salutem et omnem felicitatem. Literas Reverentiae Vestrae die 24 praesentis Leucsoviae exaratas percepimus. Quod attinet inductionem ejusdem in parochiam Leucsoviensem, commisimus fideli Nostro Generoso Francisco Berthóti, quatenus renitentibus etiam nonnullis civitatensibus, per omnia benignam hoc in passu ordinationem Nostram manuteneat et continentiam reluctantibus indicet; nec erat opus quandam congregationis frequentiam hoc in passu instituere, quoniam pro administratione duntaxat fideli ejusdem parochiae et simul loco fisci proventuum ex perceptione Reverentiam Vestram ex pura benignitate Nostra constituimus.

Non absimiliter habet in commissis idem fidelis Noster Franciscus Berthóti, ut cum Reverentia Vestra ratione decimarum illius parochiae Leucsoviensis conveniat, Nos quantotius certiorando; quarum praeviam oblationem Nobis factam grato animo intelleximus. In reliquo eandem Reverentiam Vestram ad vota foeliciter valere cupimus.

Datum in Castris Nostris ad Ócsa positis, die 30. Junij, 1705.

13.

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

Méltóságos Gróff, Generális, Kedves Bátyám!

Kegyelmed levelét s tudósítását az dolgokrúl vettük; már gróff Esterhász Dániel úrral, s úgy Generális Károlyi Sándor úrral megegyeztünk, holnap innét indítjuk táborunkat előbbeni irásunk és propositiónk szerint. Tekintetes Nagyságos

Szirmay István urat is Szárazzal együtt holnap várjuk magunkhoz. Az ellenség tábora actu az két sáncz között subsistál, mely ellen Szűcs János, Kárándi, Nyúzó, Ilosvay Imre ezerei Halas és Kecskemét tájékán lesznek, Gunderfinger Brémerrel a sólti sáncznál, Helepront penig Kalocsán: orderek lévén, hogyha valami bizonyost értenek, magokat conjungálják. Itten is Istennek kegyelméből alkalmas haddal vagyunk, még penig a hátralevő vármegyék hadai el nem érkeztek. Megirtuk Gróff Generális Forgács úrnak: vagy a váradi bloquadában elég hadat rendeljen, vagy ha nem lehet, Tekintetes Galambos Ferencz hívünk fogja a frigyet próbálni, mely által is hadunk onnat is megszaporodhatik. Higyjük Istent, együve vervén magunkat, ellenségünket megszégyenéthetjük; reméljük is: dánusnak nagyobb lesz a füsti, mint pecsenyéje, nem imaginálhatván magunknak, hogy a bécsi udvar annyi ezer lutheranust rendeljen Magyarországban. Az több occurrentiákrúl e jövő postán bővebben fogjuk Kegyelmedet tudósítanunk.

P. S. Az cassát Kegyelmed az Istenért is sürgesse, Hellempokot urgeálja. Semmi pénz itten nincsen, az mely assignáltatott vala Gróff Eszterhász Dániel urnak, még számot nem vettem: hova lett s mi lett? elíg az, hogy a had mind fizetetlen. Mentülhamarébb ebben allaboráljon Kegyelmed. *)

14.

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

Méltóságos Generális, Gróff, Kedves Bátyám!

Miólta Petenádit expediáltuk, azólta két levelét vettük Kegyelmednek, a másikában Buda felé német nyomúlásának confirmatióját. Nem tudjuk, hol járnak leveleink? holott csaknem mindennap stafétát küldünk, melyből is lehetetlen dolog, hogy Kegyelmed nem értette volna: micsoda hadat hadtam Halas tájékán, a ki az ellenség mótusira vigyázzon; eleget fárasztom elmémet, de nem contentálhatom, mit akarjon? Való, hogy leghitelesebb előttem Klekkispergnek lárma alatt Erdélybe iktatássa; de hiszem, az gyalog nélkül is meglehetne! hogyha penig tűlem Pestet őrzeni kívánja: minek a lovas? De

*) Eddig Jánoky Zs. kezeirása.

ut-ut sit, innét Halas két napi járó-föld, jóllehet erőltetve, Pest két kicsiny, Vácz öt; holnap azért vagy itt, vagy ide közel az híreknek mivoltát elvárom. Vagyok oly táborral, bizony a német egész ereje előtt is tartózkodva nyomúlnék. Igen jól esett mindazáltal, hogy Kegyelmed ex praecautione a Duna mellyékére ment. Nékem actu kímem vagyon a német táboron kettő is, kiket óránként várok. Utolsó hírek még confirmálták Paks s Földvár között való lételét; hacsak Pestnél, vagy a mi elnyert hidunkon által nem jön: a nagy sárok és erek miatt, Péterváradján kivűl sohol által nem jöhet. A vigyázást mindenütt megparancsoltuk. Mire segít Isten? elválik.

15. *)

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

Csudálkozunk rajta: postáink miképpen járnak, hogy némely szükséges tudósétásunkat ekkoráig is nem érthette Kegyelmed. Tegnapi curérunk által is meg fogja érthetni Kegyelmed: mi okbúl nem acceleráljuk Váczhoz menetelünket. Íme, az ellenség táborárúl jött kémünk micsoda relatiót tett, includáltuk Kegyelmednek. Pestre jövő német iránt is vagynak hírek, de nem oly, a melybűl bizonyossak lehetnénk; ámbár úgy legyen is, portásink úntalan a kapunál lévén, Isten segétségébűl confundáltatnak, és a dánusnak is híre diminuáltatván: az mely németekrűl Kegyelmed irt, hihető, csak a Dunának őrzésében fognak laborálni. Mi azért vagyunk oly intentionatussok, hogy Generális Károlyi urat Csongrád felé küldjük, és Halas s Kecskemét táján levő hadainkbúl is magának corpust csinálván: mind az aradiaknak szegedieket incitálni kévánó czélját, s mind penig Klöksperghnek útját praecludálhassa; magunk penig valamivel közelebb helyt Kegyelmedhez választván, a hol fa, víz, s tábori subsistentia, alkalmatosság leszen, a honnét mind emlétett Generális Károlyi úrra vigyázhassunk, s mind penig Kegyelmedtűl távul ne legyünk. Az kévánt portásokat íme elküldöttük, kevés hasznát remélvén; maga penig Kegyelmed, ha az circumstantiák engednék, hoz-

*) Innen ismét Jánoky kezeirása.

zánk jőne, magunk is akarnánk, lévén elég conferentiára való dolgunk Kegyelmeddel. *)

16.

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

Méltóságos Grőff, Generális, Kedves Bátyám!

Nem tudtuk általlátni, megvalljuk, a tegnap általküldött Eszterházi Antal úr leveléből mindazon veszedelmes conjuncturákat, melyeket Kegyelmed levelében általlátott, csaknem infallibiliter történendőnek gondolta; mely ugyanis, itéletünk szerint történt, látván a Kegyelmed mai leveléből mindazoknak megváltozásokat; mindazonáltal, Kegyelmed levelére nézve, ma alkalmas marsot tévén, ide Veres-Egyházához érkeztünk. Igenis, kívánnánk a Kegyelmed intentióját mind a Duna mellyékére való szállásunkkal, mind felsietésünkkel secundálnunk: de, megvalljuk, nem contentálhatjuk elménket, hogy lehessen Klökkispergre való vigyázást abbanhagyván, úgy praecipitálni a dolgot: kevesebb rosszat látván még a Vágon túl való földnek elvesztésében is, mintsem az ő általcsapásában Pestnél; mert ámbár a Kegyelmed gondolati is (kikrűl az ellenség bizonytalan, ha gondolkozik-é?) mind véghezmenjenek is, Kegyelmed a Vágtúl recedáljon is: mégis conjunctiónkkal Isten kegyelméből azt nemcsak visszanyerjük, de még könnyebben is megszégyeníthetjük ellenségünket, mintsem mostani szoros helyében. Mit importál hídjának a Verebélynél s akar Nagy-Megyernél léte? Bizonyos az, hogy akarmennyin volnánk is, Csalóközből való kiszállását nem impediálhatjuk; ugyanis considerálja Kegyelmed: nemdenem tízszerte nagyobb confusio volna-é conjunctiónk után a Klekkisperg Pestnél általcsapására nézve megbódúlt hadainkat megszakgatnunk, mintsem most mindezeket praecaveálván, vigyázva csaknem vele együtt felnyomúlnunk? A földvári sánczbúl általszökött német relatiójábúl bizonyosan értjük, hogy a mellette lévő corpus Vecse irányában szállott, lévén még actu is háromezered magával, jóllehet gyülevész néppel. A szegedi rácz már mintegy ezerre szaporodott, jütt is ma oly hírünk, hogy a

*) Eddig Jánoky kezcirása.

bácskai rácz is gyülekezik, úgy a Maros mellyéki is. Forgács úr parancsolatinkval is keveset gondolván, Andrási Istvánt dispositiónk szerint Belényeshez nem küldi, úgy annyira, hogy mind a váradi bloquada, mind a Tiszán túl való föld in summa insecuritate vagyon. Én itt heverni, látja Isten, nem kívánok, se gyönyörűségünk, se hasznunk nem lévén benne: de valameddig meg nem tudjuk Klekkisperg Budának elhaladását, úgy látjuk, odanyomulásunkkal nem hirtelenkedhetünk, hacsak az odafent lévő corpusnak segítsége nem érkezik. Hiszem, ha azon ellenség erejéhez bízott volna: gondolhatja-é Kegyelmed, hogy már eddig operatiókhoz nem kezdett volna: de inkább ennyi haszontalan motusival hadát kívánta volna fárasztani, s idejét tölteni? Ha a most újonnan tett dispositiói Kegyelmednek punctualiter véghezmennek, nem látjuk, corpusát mitűl félthessük: noha supponáljuk azt, hogy teljes tehetségével azon lészen, hogy Leopoldban az élést bevihesse, a kiért is méltó volna considerabilis próbát tenni, ha azon intentióját akarja véghezvinni. Bizony, nehéz az hadakozást mindenkor olyan securitással folytatni, hogy azt ne kellessék néha a szerencsére is bízni. — Már Zsámboki hadát Esztergom eleibe küldöttük, az hol is lézengő hadát felvévén, lesz kétszázad magával; de Károlyirúl való conceptusomot megváltoztattam: nem conjiciálván az ellenség motusirúl, hogy tovább is kívánja Erdély iránt való projectumát véghezvinni. Ha az ellenség Budát elhaladja: őtet Pest elein oly helyütt hadjuk, hogy mindenfelől vigyázhasson a ráczra; — az hada csoporton lévén, könnyen elérhet bennünket. Tegnap jött hozzánk a constantinápolyi franczia követ tolmácsa, bizonyosan hozván hírét mind a török nemzet progressusinkon való örömének, mind a muszka ellen rendeltetett hadnak a Duna mellyékén Sylistriája táján való contrahálásának; Kegyelmednek micsoda leveleket hozott? ímé, includáltuk. Nem tudjuk, nem jó volna-é a kátai hid erősítése helyett, hogyha a Duna-Vágnak sok gázlója nincsen, a majtényi szorost megerőssíttetni? fundamentumábúl elhányatván a karkóczi hidakat; lehetne Sente s Majtín között oly lineákat erigáltatni, azokat föld népével s gyalogsággal úgy megrakni, hogy az ellenség Békavárnak és az alatt való költözésének kevés hasznát venné. De mind-

ezeket hagyjuk Kegyelmed dispositiójára, tudjuk, az alkalmatosságot negligálni nem fogja.

Datum in Castris ad Veres-Egyháza positis, die 7. Julij, Anno 1705.

17.

(Károlyi Sándornak.)

Spectabilis et Magnifice Domine Baro, Nobis observandissime!

Salutem et omnem prosperitatem. Ideérkezvén táborunkkal, alkalmas dispositiókban találtuk a dolgokat, és noha az ellenségnek semmi olyas motussát nem tapasztalhatjuk: mindazonáltal immár idejüvén, kívánunk oly notabilis digressiót tennünk Morvában és Austriában, hogy azzal a németet Csalóközrül kivehetvén, magunkénak tegyük; el is küldöttük előljáróba nyolcz-ezer emberrel Gróff Eszterházi Antal urat. A mi Klökkisperg dolgát illeti: vagyon Esztergom felől bizonyos relatiónk, hogy ő Budát is odahadta, és nyomúl felfelé, hogy a Csallóközben conjungálhassa magát. Igy lévén tehát a dolog: hadainkra, de legkiváltképpen Kegyelmed maga személyére ottan nem lészen annyira szükség; elgondolhatja Kegyelmed ilyen tábor igazgatásának terhét hogy viselhessük csak magunk? Azért Kegyelmed úgy maradjon kevéssé azon a földön, hogy a midőn vészi az iránt levelünket: maga, és a mely hadakkal fogjuk parancsolni, utánnunk feljöhessen. Irtunk penig Gróff idősbbik Barkóczi Ferencz úrnak, hogy informatióját is Kegyelmednek vévén, kivált a Tiszán túl való földnek s váradi bloquadának is vigyázására kívántatván, ott a tájon, az hol szükségesebb fog lenni, ő kegyelme alkalmaztassa magát a nemes ország szolgálatjában; ahhozképest Kegyelmed ő kegyelmét voltaképen minden circumstantiárúl, ott való állapatoknak mivolta iránt informálja. Hellebront és Szücs János ezereit, a végre is, hogy közelebb lehessen, ha úgy kívántatik feljövetelek, Pest elein incorporálja, és hacsak kivántató alkalmatosság másfelé nem avocálná, ottan maradjanak.

18.

(Id. gr. Barkóczy Ferencznek.)

Illustrissime Domine Comes, Nobis observande!

Salutem et foelices rerum successus. Előbbeni levelünkbűl is megérthette Kegyelmed maga jelenlétének az haza szolgálatjában szükségét, és hogy ekkoráig is Kegyelmed nem applicálta magát, utóbbi leveléből okát értjük; immár penig azon zsoldosok iránt is hogy Kegyelmed maga ottan detineáltassék, nem látjuk szükségét, hanem inkább az hadi operatiók úgy kívánván, mivel Generális Károlyi Sándor urat fel fogjuk hívatnunk más operatiókra: Kegyelmed Tiszán túl és innét is lévő földre intentus lévén, keze alá végye a tájon levő hadainkat, és corpust contrahálván azon hadakbúl magához, oly situatióval maradjon, hogy mind az váradi bloquadának, mind penig annak a földnek securitássa lehessen. Megparancsoltuk emlétett Generálisunknak, hogy Kegyelmedet azonnal informálja, minden ez iránt való állapotokrúl, — nem kételkedvén semmit, hazafiúi kötelessége szerint mindazokban úgy fogja dexterizálni a dolgot, hogy az haza szolgálatja ne szenvedjen.

19.

Pápai János úrnak.

Levelét Kegyelmednek vettük, melybűl a medgyesi németnek sebessen való jövetelit értjük, és hogy immár Kálló tájára érkezett volna. Kik felől más dispositiónk vala, hogy t. i. késedelmesebb menetelekre való nézve a munkácsi és ungvári Krajnákon vezettessenek, adjungálván commissariusúl Nemzetes Vajda Jakab hívünket is; mely dispositiónk szerint hogy nem lett a dolog, tulajdonítjuk annak: későn deveniáltak ez iránt való rendelésink. Így lévén immár a dolog, (e szerint parancsoltunk Nemzetes és Vitézlő Lubi György és Vajda Jakab híveinknek) azon németek késértessenek a Bodrogközre és azon által az homonnai Krajnára, Nemzetes Keczer Sándor hívünk marsutája szerint, (az hová is parancsoltunk) mennél lassabban, minden másod- vagy harmad-nap rostokot tartván. Mivel penig még nem látjuk elegedendő okát azon németek arestálásának: mindjárt mondattassék meg nékiek, hogy pénzeken éljenek; mindazonáltal tétessék provisio irántok, de úgy, hogy minden statión megfi-

zessen plenarie, capacitáltatván velek capitulatiójoknak tenorát, az honnét ki nem tetszik az, hogy ingyen legyen provisiójok; ha penig meg nem fizetnék a provisiónak árát: simpliciter denegáltassék nekiek a provisió; mely miatt hogy ha excessusra fakadnak: akkoron felűlnevezett commissariusink feltámasztván a föld népét is, arestáltassák azon németeket, és bennünket curier által circumstantialiter informáljanak. Azon földnek consolatiójára expediáltuk Generális Károlyi Sándor urat: de mivel ő kegyelmének vissza kelletik jőni, constituáltuk Méltóságos Gróff idősbbik Szalai Barkóczi Ferencz urat, hogy mind a váradi bloquadának securitást, mind azon földnek bátorságot, corpust csinálván magának, tehessen; a mint e végett mai napon el is ment dispositiónk, curérunk által.

20.

(Károlyi Sándornak.)

Kéménd, 16 Julij, 1705. *)

Spectabilis et Magnifice Domine Baro, Nobis observandissime!

Salutem et foelices rerum successus. Nem kétljük, vette Kegyelmed tegnapi levelünket, melybűl is láthatta az dolgoknak mivoltát. Confirmáltatnak azon híreink, hogy Pápárúl és Fejérvárrúl kivitetett a német, s Budárúl is a tanúltabb népét contráhalja a Csalóközre, maga is Klököspergh Komáromhoz érkezett. Ebbűl observálhatjuk, hogy offensive vagy defensive akar lenni? Ehhez képpest jó volna Helepront ezerét Foghtűnél általköltöztetni, s occupálhatnák Fejérvárat, avagy megláthatnák, miben vagyon?

21.

Idősbbik Barkóczi Ferencz úrnak, Kéménd, 16. Julij.

Nem kétljük, vette Kegyemed tegnapi levelünket; melyhez képpest az haza szolgálatjában alkalmaztatván magát, adjuk értésére Kegyelmednek azt is, hogy a mint mentegeti magát nemes Sáros és Abaúj vármegye: hogy itt s amott vólnának zsoldossi, nem comperiáltatnak; hanem nemes Sáros vármegyének vagyon vagy hatvan embere, többire nemességbűl állók,

*) Innen ismét Jánoky kezeirása.

kik is csak úgy mondják magokat maradandóknak lenni, míg kiállíttatnak a nemes vármegyére obveniált zsoldosok. Azért Kegyelmed ezen zsoldosoknak előállítását executióval is admaturáltassa, és regementre incorporáltatván, mentűlhamarébb táborunkban expediálja. Kegyelmed fia lovas regementjébűl mennyin szöktenek vissza? amiképpen előttünk a tisztek repraesentálták, az iránt való regestrumot Kegyelmednek includáltuk; kihez képest azokat helységekre adandó kemény parancsolatjával és másként is szorgalmatossan kikerestetvén: többeknek példájára azokban exequáltasson, másként jó consequentia (regularis ezer lévén) nem lenne belőle. Az occurrentiákrúl Kegyelmed tudósítását elvárjuk. *)

22.

Méltóságos Generális, Gróff Bercsényi Miklós úrnak, 16. Julij. 1705. Kéméndrűl.

A mely hírekrűl Kegyelmed túdósítását vettük, azoknak valóságokat tegnap két felől is értettük; kihez képest actu hivattatom magamhoz Balog Ádámot, és talám találok oly modalitást, hogy Helebront hadának egyik részivel Foktőnél általköltözzön, és ha lehetséges volna, Fejérvárt occupálná. A Duna mellyékét holnap megjárom, és most ezennel kiküldöm a Duna mellyékire az ezer hajdút; ugyanazokat is felküldöm, a kik Kegyelmedhez valók, u. m. Eölves 4, Móricz 2, Bereg 1, egri 2 seregeket. Megvalljuk, nem kevés boszonkodással értettük, hogy Somogyi a Dunán túl levő katonákat propria authoritate kiszedvén, hírünk nélkűl tegnap táborunkbúl kiment; mely cselekedetiért hogy Kegyelmed árestumba tétesse, méltónak látjuk.

Igen jól esnék, ha a bányavárosokon csináltatott réz-hajót a Garanyon leszállíttatná Kegyelmed; ha tudtuk volna possibilitássát: ha lehet-é? magunk is megparancsoltuk volna. A currenseket szekerekért s fejszés emberekért actu expediáljuk; semmi kétségünk benne, mindezek fognak tenni fordulást elméjében. Az új szénahordó katonákot tiltatni fogjuk, de mégeddig hirtelen nem lehetett: mert a Garany áradása miatt sem-

*) Eddig Jánoky kezeirása.

mi fűre nem kaphattunk. Ez éjszaka Kuklender álmodozván, két bombát vetett, kik is a Dunában estek; apró puskával való lövöldözés is volt, ki is miért cselekedte? — ő tudja.

23.

Sub eodom dato. Eidem. *)

Az miképpen előbbeni órában megírtuk vala Kegyelmednek, hogy az német felfelé láttatott menni: úgy tovább is observáltatván azoknak hova mentét, tapasztalhattuk, hogy Nyerges-Újfaluhoz tíz truppal szállott, a holott is — nem kétljük — Klököspergh is ott légyen. Azért majdan azon leszünk, hacsak valamely apró hajócskákat is kaphatnánk: bizonyos-számú hajdúságot általszálléttassunk; ha egyebet nem, lármát nekiek eléggé csináltatunk.

24.

(Gr. Bercsényi Miklósnak.)

Keméndnél.

Tegnap irott levelem szerént ma magam is mentem volna a Duna mellyékire: de minekutánna hallottuk volna azon németnek Nyerges-Újfaluban szállását, jobbnak gondoltuk lenni, hogy elébb megvizsgáljam: mit tevő lészen? minekelőtte csak szándékunkat is kimutassuk, mellyet ha kitanúlt volna, itt maradása által ezen distractiónk füstöt vetett volna; ha peniglen elmegy: azonnal megyek az concentrált modalitas szerént; ha revocáltatik, legalább fáradjon. Megvizsgálására penig ma az hokmestert négy zászló karabélyossal s Lamottal küldöttük, oly parancsolattal, hogy egész Karváig felmenvén, helt keressenek, az melyre az német elnyomúlása után küldhessük a hajdúkat. Azalatt veszszük ma a Kegyelmed tudósétássit, mellyekben magunk se tudunk eligazodni. Újvárnak megszállását csak azért se hihetem, hogy az ellenség igen hirdeti, és szükséges prófont-házakat se Békavártt, se Komáromban nem erigál. Az felső harcznak confirmatióját még Lengyelországbúl is értvén, és mint maga híréből is kitetszik, mivel mindenütt a németnek magát defensive viselni kell: honnén hozhatott volna

*) Innen ismét Jánoky írása.

annyi gyalogot? nem capiálhatjuk, mivel az a defensióra az lovasnál is sokkal szükségessebb. Óhajtva várjuk — mcgvalljuk — az incsinírnek Békavárrúl való reportamentumát, mivel már is megúntuk ilyen corpussal való heverést. Az hajdú innet actu indúl, nem is szükséges, hogy azon hajdúságot, kiket Kegyelmed helyette küld, egész eddig lefáraszsza; minket Suránnál is megvárhat, a mint is ha itten túl a német megfeneklik: nem látom szükségét ittlétünknek, mivel nem bízhatunk, hogy a hídnak impetitiójára több németet kihozzon Csalóközbűl. Megvalljuk, szívünk fájdalmával értjük az religio dolgában való villongásoknak contiunatióját; nincs is kétségem Fischer relatiójában. Resolváltuk azon dissensio-kereső emberek iránt, hogy durioribus medijs fogunk a dologhoz : mivel se dissimulando, se prohibendo jót belőlle nem várok; lássa Isten, mit akar. Somogyirúl tegnapi levelemben irtunk Kegyelmednek; az falukról is sűrűn jön ellene a panasz, csak megérdemli az árestomot. Tegnap az artelleriám elérkezett, jóllehet nagy bajjal, és így minden órában indúlhatok. Maradván Kegyelmednek, etc.

Keméndnél lévő táborbúl, 17 Julij, 1705. *)

25.

Die 3. Julij, ex Castris ad Gyömrő positis. Méltóságos Generális Gróff Bercsényi Miklós úrnak.

Petenádi által, úgy elmenetele után is küldött staphéta által levelét vettük. Az inclusábúl könnyen kilátszik a dánusoknak vacilláló híre; látom is, mégeddig opiniómban meg nem csalattattam felőlök. Nékem — — **) bizonyosan irja, hogy megtudta orderét azon dánusoknak ugyan királyoktúl, hogy a magyarok ellen ne agáljanak; egyebet azért nem gondolok felőlök, hanem hogy mint a kik a Ritsán harcza alkalmatosságával eljöttek, úgy ezekkel akarnak bánni: quártély praetextussa alatt ijesztésünkre lehozván. De ámbár lejőjjenek is : mellettem lévő haddal is, hacsak annyi számú, előttök nem sokat recedálok. A mi a chartellának dolgát illeti : ím, aztat, úgy Szárazt is elküldöm, kibe is semmi kivetőt nem látok, csak egyedűl az udvarbe-

*) Eddig Jánoky írása. — **) Üres hely.

liek iránt való punctum szükséges, hogy dilucidáltassék, mivel a csak olyan casusra deserviálna, hogyha urastúl elfogattatnának; de arrúl is kell provideálni, ha magánossan. Ebbe az előbeni projectumot fogom continuálni: hogy egy esztendeig való fizezetéseken szabadúljanak. Ezen dolognak mindazáltal teljes eligazítását mindenekben Kegyelmedre bízzuk, szükségesnek is látván lenni, hogy ezen annectált punctumokat, reformatis reformandis, maga pecsétje, subscriptiója alatt Száraz által felküldje, cum ea tamen cautione, hogy ők is azonnal a mediatorok és Herbaville subscriptiója alatt leküldjék. A deputatusok iránt való confirmatiójokat avagy is ratificatiójokat, kiket proponáltak, én úgy értem, hogy mivel az ilyen chartellákban observáltatott szokás ez: hogy két részrűl deputáltatott generálisok concludáljanak, és az hadakozó fejedelmek ratificálni szokták; mellyet a bécsi udvar elkerülni akarván: talán a ratificatiót commissariusok által mindkét részrűl akarja véghezvitetni? Ha igyekezeti az volna: elég volna ezen mostani punctumokat Generális Eszterházi Antallal subscribáltatni, maga Kegyelmed azután, mint deputatus ratificans subscribálhatná. Szegény Fervill dolgát praemálni úgy kívánom, hogy a nélkűl semmire se megyek; Szirmai uram ex particulari intimatione ezen punctumot úgy dilucidálja, hogy csak azt kívánják, hogy bizonyíttassék, hogy tűlem pénzt felvett és fizettetett, mellyet nemcsak attestálhatok: de a maga actualis functióban lévő megfogatása is nyilván demonstrálja. A mediátorok Szirmai úrnak írt levelekbűl kitetszik, hogy mediatiójokat az új császár is acceptálta; urgeálják is valóban az innét való recognitiót, az előbbeni determinatiónkként, kire azt feleltem, hogy intimáltassék directe énnékem mind a mediatiónak acceptatiója, mind a császár halála: kész lészek azon instrumentum expeditiójára. Szegény feleségem írja, hogy a császárné magához hivattatván, kiváltképen per indirecta media projectáltatta a tracta acceleratiójára nézve lejövetelit; mellyekbűl általlátom vagy a dánus segítségének kevességét, vagy ahhoz kevés bizodalmokat. Itten a marsaim nehezek, mivel a víznek ritka léte miatt hol egy mélyföldet, hol hármat is kell mennem. Hólnap Csabán, hétfőn Isten kegyelmébűl Váczon leszek, az honnét többrűl informálom Kegyelmedet, hogyha valamely occurrentiák lesznek.

26.

Károlyi Sándor úrnak, 22. Julij, mocsonoki táborbúl. *)

Jóllebet már ennekelőtte két rendbeli levelébűl is Kegyelmednek: miben legyenek Pest elein és a Tiszán túl való dolgok? most újonnan expressus embere által bővebben informálván Kegyelmed, értjük, hogy a Tiszán általköltözött; melyre igen jól is cselekedte, hogy késedelmet nem szenvedvén a dolog, újabb orderünket nem várt. Az mi Pest eleit illeti: az Kegyelmed hagyott dispositióit helybenhagyjuk, és a mint most újonnan tizenkét sarkas hajó német feljövetelivel Budárúl informáltatunk: csaknem lehetetlenségnek látjuk, hogy oly erő maradott volna Klekesperg mellett, az kinek Ordódi ellent nem állhasson; ugyanis mindazoknak serényebb folytatására nézve, az Kegyelmed expeditiója véghezviteléig Barkóczi Ferencz urat rendeltük. Úgy látom magam is, súlyossabb leszen a Kegyelmed expedítiója; de bízzunk Istenben, ellenségünk megszégyeníttetik! Melly is, hogy jobban véghezmenjen: directe Andrássi István úrra küldünk ordert, hogy ha az aradi ráczság felfelé nyomúlna: azonnal háta megett felnyomúlván, teljes tehetségével azon légyen, hogy Kegyelmed directiója által kiszoréttattassék. Úgy látom, itt is ellenségünk tapogatva akar járni; jóllehet már a dánussal, ki is hat regementbűl álló, magát conjungálta: de még Csalóközbűl lassan készűl, hihető, Imperiumban két helyütt, Olaszországban egy helyütt megverésére nézve, mellyet is minden rabok confirmálnak. Okolicsányi Pál és Visa uramék lejövetelek után Szirmai István úr oly véggel ment fel, hogy az fegyvernek subsistentiája lehessen, és minekelőtte egymás erejét megpróbálnánk, mind a két részrűl in flore lévén, kezdenénk beszélni az tractárúl, mellyet én ország-gyűlésére halasztottam. Válasza jővén Szirmai úrnak: lesz Kegyelmednek értésére fáradságának haszna.

27.

Mocsonoki táborbúl, 22. Julij, Ráday úrnak. Nro 3.

Az mindennapi tábori utazás miatt három postátúl fogvást nem tudósétottuk Kegyelmedet az idevaló dolgokrúl, hasonlóképpen jó ideje, hogy levelét is nem vettem; az előbbe-

*) Innen kezdve ismét Jánoky írása.

nibűl ugyan láttam az odavaló dolgoknak constitutióját: de mindazokrúl Kegyelmednek válasza meglévén, térek az idevalókra. Vácznál létemben az ellenségnek öt regement dánussal megszaporodássát értvén, magam is egész erőmmel idenyomokodtam: de mindeddigis kevés készületit látván az Csalóközrűl való kijövetelre, azalatt Visa és Okolicsányi uramék is megérkezének, kik is ugyan kevés reménséget adnak az gvarantiárúl: de jelentették ugyan, hogy az új császár is az anglusok és hollandusok mediatióját acceptálta, kévánván egyszer is a tractához való denominatióját terminussának és helyinek; mellyekre nézve Szirmay István urat felküldöttem, a mediatiót acceptálván sub infallibili spe gvarantiae, és a tractának az országgyűlését (mely pro 1-ma Septembris publicáltatott) denominálván, fogja magától projectálni a fegyvernek megszűnését; de csak assecurálhatja Kegyelmed, hogy az gvarantiáktúl azoknak a hatalmasságoknak, az kik denomináltattak, nem recedálunk. Az svécziait leginkább ellenzik, de látom, attúl recedálni nem tanácsos, — a mint nem is recedálok. Adom ugyan immár tudtára Kegyelmednek, hogy anglius Scodiumnál, az császár hadai penig Olaszországban és a Rhenus mellett keményen megverettettenek, mely hír minden fogott német raboktúl, is confirmáltatik; mellyeknek adja Isten szerencsés effectussát! Okolicsányi úrtúl értem, hogy Kegyelmed ottanlétét Bécsben tudják, — azért vigyázzon maga személyére.

28.

Sub eodem dato, ibidem. Méltóságos Gróff üdősbbik Barkóczi Ferencz úrnak.

Kegyelmed levelébűl értjük Hatvanhoz érkezéssét; azért hazájához való szeretetiben s dexteritássában ajánlani akarván azon földet: Kegyelmed vegye útját Kecskemétre, és a tájon lévő hadakat s úgy Szőcs János hívünket minemű instructióval hadta Generális Károlyi Sándor úr, megértvén, és más állapotokban is javallását s opinióját nevezett Generálisunknak vévén Kegyelmed, cselekedje mindazokat, valamint a nemes ország javára jónak itél lenni. Az mely lovas regementet nemes Zemplín vármegye és adjungált vármegyék Kegyelmed fia keze alá tartoznak előbbeni intimatiónk szerént is

állítani: azon ezeret mentülhamarább vegye Kegyelmed maga mellé, és az által is folytassa a nemes ország szolgálatját.

29.

(Széchenyi Pál kalocsai érseknek.)

Celsissime Princeps,

Parens Nobis observandissime!

Salutem officiorumque meorum commendationem. Gyöngyösre érkezéssét Kegyelmednek levelébül értvén, remélhettem, ekkoráig Lévára jövetelit; és mivel táborostúl itten vagyon Nyitrához legközelebb subsistálásom: ha Kegyelmednek úgy tetszenék, mind egy s mind más alkalmatosságot tekintvén, Nyitrára jőne, kedvesen venném, és ideérkezését érthetvén, magam is Kegyelmedet meglátogatom; melyrül való tudósítását el is várom. Coeterum Praetitulatam Celsitudinem Vestram ad vota feliciter valere cupio.

Datum in Castris ad Mocsonak positis, die 24. Julij, 1705.

Celsitudinis Vestrae, etc. *)

30.

Die 19. Julij, Méltóságos kalocsai Érsek úrnak, Suránytúl. 1705.

Útban lévén, eddigis úntalan foglalatosságok miatt meg nem írhattam Kegyelmednek Visa püspök úr és Okolicsányi jövetelét. Ő kegyelmek mit irtanak? Kegyelmednek praesentibus accludálva megküldöttem; hogyha azért Kegyelmednek kedve lészen idejövetelre: javallanám Kegyelmednek, Léva felé venni útját, hogy az üdő alatt is: occurrentiákrúl tudósíthatnám Kegyelmedet, úgy arrúl is: azalatt hol lehetne congressusunk? egymás tetszését érthetnénk. Hozza Isten jó egészségben Kegyelmedet.

31.

Méltóságos Fejedelem Tökölyi Imre úrnak.

Méltóságos Fejedelem, Nékem nagy jó Uram, Apám!

Nagyságod 17. Martij Nicodemiában datált levelének duplicátáját originalissa eljövetele előtt vévén, az originálnak

*) Eddig Jánoky kezeírása.

elvesztését csaknem bizonyosnak gondoltam; de az Hozzánk küldetett franczia tolmács által azt is vettük, — értvén az által bizonyosabban azon kétezer aranynak letételét, melylyet Nagyságodnak assignáltunk, a mint is quietantiáját kezünkhöz adta. A mint tüle értjük, a Portán dolgaink igyekezetem szerint folynak; itten penig miben legyenek? jóllehet Szöllősi által bővebben informáltuk Nagyságodat: most is írhatjuk, hogy azóltátúl fogvást az ellenség erejének egy részét a Dunán túl lévő sánczra fordítván, azt formaliter bombákkal s álgyúkkal obsideálván: mivel még teljes erejében nem volt, Gróff Eszterházi Dániel úr, Generálisom, más főtisztekkel együtt, annak rendi szerint való dispositiókat nem tévén, az hadat belőle kihozták, és így az ellenség az hidunkat is és innekső sánczomat is elvette volt: de hadaimat újonnan reá küldvén, az innekső visszavették. Siettem volna valóban annak succursusára: de későn érkezvén, hadaimat contraháltam, értvén az által való jövetelre szándékát az ellenségnek. Azalatt a mostani új császár is hajlandóbbnak mutatta magát az békességhez, mellyet fogja-é az ország amplectálni, vagy sem? Nagyságodat teljességesen nem informálhatom; igér ugyan mindent, de ha hazánk dolgait eszem szerint folytatni kívánnám: bizony, igéretinek keveset hinnék! E végre hirdettem a gyülést pro 1. Septembris, a Rákos-mezejére, a régi, hajdani országgyűlésének formája szerint; melyre is Nagyságod embereit oly igyekezettel várnám, hogy akkor Nagyságodhoz való fiúi kötelességgel való kötelességemet kinyilatkoztatnám. A melly európai békességrül való projectumot Nagyságod velem communicált: kérem, annak teljességes hitelt ne adjon; mert ámbár benne sok rationabilitást talál ember: assecurálhatom Nagyságodat, hogy még affélék távul vadnak a projectizátiótúl. Most újonnan a francziai király, követje által, erdélyi fejedelemnek agnoscáltatván: assecuratióit megújabbította, hogy követeink nélkül, kiket is úgy mint erdélyi fejedelmét admittáltatni fog, a békesség tractájához nem kezd. — Isten ő szent Felsége kegyelméből hadaimmal felfelé nyomúlván, nagyobb operátiókhoz fogok kezdeni, mellyekrül Nagyságodat tudósítani fogom; és ha szintén az ellenségnek succursusa jőne is: reménlem Isten által, kevés progressusa lészen. Ha az ország dolgai

tracta által mennek véghez: nem reménlem, a svecus és prussiai királyok gvarantiája nélkül lehessen valami a dologban, accedálván hozzájok az anglus, hollandus is, kiknek mediatióját már acceptáltam; a mint is operatiójok által dolgomat annyira vittem, hogy velem a bécsi udvar, más keresztyén király s fejedelmekhez hasonló chartellát ineált a rabok szabadúlásában. A sveciai király a muszkát most újonnan megverte, ágyúit s minden bagázsiáit elnyervén; ennek az hazának nem kevés szerencséje lészen, hogyha a török ellene az hadakozást elkezdi, melly iránt ezen franczia tolmács igen biztat. Hogyha az operatiókra nézve ürességem lehet: még a megírt gyűlésnek terminussáig Erdélyben megyek, úgy, hogy visszajöhessek pro termino.

32.

Instructio pro Egregio Francisco Horváth, secreto ablegato Nostro ad Fulgidam Portam.

Primo. Jóllehet, mindeddig való dolgainkat a felséges franczia király követje a Fényes Portánál oly effectussal folytatta, hogy mindazoknak successusit eddigis méltán tapaszhattuk, — mindazonáltal, lévén oly conjecturák, a mellyekben mindeneket a császáros és németes emberek előtt, a maga ura authoritássát előtte viselvén, nem folytathatott: küldettetik oly véggel, hogy mindeneket az említett követnek tudtára advân, tanácsa s javallása szerint folytasson. Legszükségesebb azért, hogy az ittlévő tolmácsával útját arra vévén, hogy annál is inkább maga dolgait titkolhassa: minémű parancsolatunkkal megyen, senkinek ki ne nyilatkoztassa; hanem, ha szintén Tömösvártt vagy Landor-Fejérvártt menetelit kérdésben vennék is, magát lovak vásárlásáért küldetettnek lenni mondja.

Secundo. Isten kegyelméből Constantinápolyban érkezvén, és a követet illendőképen köszöntvén: dolgainkat in generalibus terminis jelentse meg, úgy tudniillik, hogy a végett küldettetett légyen, hogy experiálja: küldendő követünket mi móddal akarják excipiálni?

Tertio. Láttassék mindenekben és tétesse magát ezen mellette lévő Lebrtie tanácsával élni: magát mindazonáltal teljességesen Fotott nevű tolmácsnak insinuálni, igéretekkel

részünkre úgy hódítsa, hogy sinceritásában kétsége ne lehessen, mindenekben penig éljen tanácsával.

Quarto. Mauro-Cordato ennekelőtte is ismerősse lévén, magát nála insinuálja, semmiképen eleintén neki magát ki nem adván, annál is inkább credentionalis-levelét ne is említse, hanem, ha a magyarországi dolgokrúl tudakozódnék: az idevaló dolgokrúl informálhatja, detegálván, — minthogy magátúl hozzája való hajlandóságunkat és előttünk való nagy nevezetit; tudtára egyszersmind adhatja erdélyi fejedelemségre választatásunkat, melyben a császár halála által is székünk erőssíttetett; mindazáltal elméjét kivévén, observálhatja: mennyiben hajol a római császár factiójához? és ha ugyan tapasztalná, hogy az Hozzánk való inclinatióhoz hajlandó volna: egynehány rendbéli conversatiója s igéreti után, credentionalissát megmutathatja, kívánván leginkább tüle, hogy végire menjen: ha küldendő követeink fognak-é úgy, mint erdélyi fejedelem követjei admittáltatni a Portátúl, vagy sem?

Quinto. Ha az austriai factiótúl annyira infascinatusnak tapasztalná, és jó móddal offerált pénz által reménlhetnénk elméjének megfordíttását: tizenkét- vagy tizenháromszáz aranyaknak igéretivel is tentálhatja, — cautus lévén mindazáltal, hogy a megadását ne praecipitálja, ha lehet, valamíg hajlandóságának realis effectusát nem tapasztalja.

Sexto. Tudván a Fejedelemnek, Tökölyi uramnak magához való kevés hajlandóságát: az említett Fejedelemnek szólló leveleket a tolmács által küldje bé; hogyha mindazáltal ottlétét megtudván, vagy levele, vagy embere által megtalálná: committált dolgait ki ne jelentse, hanem csak egyedül vásárlások kedvejért odaküldetettnek lenni mondja magát; adja tudtára mindazáltal az itten lévő conjuncturákat, és egyszersmind az országgyülésérül való intentiónkat, oly véggel, hogy személyének kikérését az országnak persvadeáljuk.

Septimo. Mindezeket bízván dexteritására, dolgainknak hív és szorgalmatos folytatását, s egyszersmind mindenekrül való tudósítását leginkább kívánjuk.

Octavo. Ha mindezeknek bételjesítésében lészen pénzre szüksége: a franczia király követjéhez recurráljon, az holott is meg nem fogyatkozik.

33.

12. Julij, 1705. Szokolyátúl, Méltóságos Generális Gróff Bercsényi Miklós úrnak.

Ide, Szokolyához szállásunkkal vettük Kegyelmed levelét, melybűl látom, hogy Kegyelmed Kéméndnél lészen holnap. Jóllehet még tegnap a gyalogságot és bagázsiát megindítván, a lovassal csak ma indúltunk: holnap mindazáltal minden bizonynyal oda hajtunk. Híreink sokfélék vadnak, a többi között az is, hogy Budánál az hidat kötik, a ráczság a németséggel készűl, a mit az ember el nem hihet. Deák Ferencz és Szabó Máté ezerét hadtam addig vigyázóban, a meddig Szeged táján leendő operatióik véghezmennek. Coeterum, etc.

34.

Kökényesdi László úrnak, die 29. Julij, 1705. Mocsonoknál levő táborbúl. *)

Pünkösd napokban és 16. Junij irott leveleit mind egyszersmind vettük, és együttvaló jöveteleknek okát examinálván, Rosztúl értettük, hogy Hamburgban gyülekeztek volna öszve. Nagy csudálkozással értjük, megvalljuk, mindenikébűl, hogy jobban Páris által nem informáltatik az Elector: mivel az mellettünk levő franczia követ mindenekrűl tudósítja az királyját. Mondhatjuk, hogy az békességnek dolga mind azon statusban vagyon, melyben Kegyelmed hadta, és jóllehet én hasznát az országnak abban teljességgel nem látom: mindazonáltal én ezen ügynek vezére, nem ura lévén, hogyha az országnak tetszik, távoztatnom nem lehet; lévén az vármegyéktül tudósításom: az anglusok és hollandusok mediatióját acceptáltam, oly conditióval, hogy az sveciai és prussiai királyokat az gvarantiára admittálják; de ha szintén békességre találna is a dolog menni, Kegyelmed assecurálja az Electort, hogy bizonyos lehet benne: segétséget a császárnak az ország ellene nem ád; sőtinkább, hogy az ittlevő császár armadája is szerencsés progressusit ne interturbálhassa, az ország-gyűlését pro prima Septembris a végre publicáltattam, hogy ha szintén az ország tractában eredne is: az üdőbűl kifogyjon, —

*) Innen ismét Jánoky írása.

de mindezekben csak az üdőtül kell, úgy látjuk, várni. Én soha javallani édes hazámnak nem fogom, hogy csalárd ellenségének hitelt adjon; és úgy látom, mióta némellyek az Kegyelmed levelében inserált Electornak panaszait értették, az új császár hitetlenségében megütközvén, külömb resolutiókat vesznek. Mindezek penig valóságossan kimutatkoznak csak rövidnap alatt is: mivel, hogy jobban operálódhassak, magamat személyem szerint táborostúl conjungáltam az Vág mellyékén levő hadaimmal, oly szándékkal, hogy az ellenséggel, ha kívántatik, meg is verekedjünk; de amaz magát az Csalóközbűl nem igen mustrálja, jóllehet hat dániai regementtel szaporodott. Mondva tartózkodtam mégeddig az Vágon táborostúl való általmeneteltűl, gondolván, hogy az ellenség eztet erőtlenségemnek magyarázván, hamarább kigyün; de még fortélyomnak eddig kevés hasznát láttam, hanem tegnap hozta vala meg valamely portásom, költözésének hírét, — az ki ellen azonnal Bercsényi urat az lovasságnak nagyobb részivel commendéroztam: de az ellenség Királyfalvátúl megint vissza, Nagy-Magyarinak, (a hol az hídja vagyon) tért. Eszterház Antal egy corpussal a Fejérhegyen túl vagyon, és az elmúlt héten Holics várát discretióra megvette, az mint is a benne levő százharmincz német, tisztestűl nálunk szolgálatot vett; annakutánna Morvában irruptiót tévén, harminczöt falut, várost porrá tétetett. Mindezeket Kegyelmed tudtára advá az Electornak: conjiciálhatja mind az híreknek hamisságát, mind a békességnek állapotját, melly is teljességgel az közelgető operatióktúl függ, jól tudván, hogy ha az ellenség szerencsés talál lenni: felfuvalkodott szokása szerint, az addig tett igéretitűl is eltávozik. Hogyha penig fegyverünknek Isten szerencsét ád: bizonyos lehet benne az Elector, hogy ezen nemzet nemcsak az békességet rejiciálni fogja, de még a választásrúl is és interregnumrúl kérdést fog tenni. Alig vannak olyak mostanában is, az kik a választásnak nullitását által nem látják: de mivel még se arravaló candidatus magát be nem jelentette, se az hazának notabiliter nem succurrált, bizodalmát oly erőben nem vetheti, a ki által reménlhetné mind maga, mind új királya megmaradását. Kegyelmed az Elector hozzám mutatott atyafiságos assecuratióit illendőképpen megköszönvén: fegyvereinek szerencsés progressusárúl

nemcsak congratulálok, de assecurálja is, hogy mindenekben oly sinceritással procedálni fogok, hogy ha szintén békességre menne is a dolog: mind az franczia királynak, mind magoknak hasznokra inkább, mintsem károkra lehessen.

Az mi a pénzbeli succursusnak augmentatióját illeti: az király ministereit Kegyelmed hasonlóképpen assecurálhatja, hogy, a mint mondánk, ha békességre fakadna is a dolog: az király kárával az hátramaradott summát distrahálni nem kívánom, hanem Danczkán hagyván, csak annyit hozatok belőle, a mennyivel némely haza szükségét beérhetjük; annak azért administratiójában meg ne csükkenjenek, ily bizontalan lévén a békesség. Itten közönséges az ellenség között is az híre, hogy mind az Elector tábora a hollandusokat megverte, mind penig Villar, Malbrugnak recessusa után, győzedelmes lett volna, és hogy Eugenius is nagy kárával penetrált a Savojával való conjunctióra, — mellyeknek confirmatióját várom Kegyelmedtűl.

Ráday által proponáltatott dolgaimnak, kiváltképpen az új lengyel királynál, nagy progressusi vannak. Tovább Kegyelmed azon udvarnál mi tevő legyen? ex inclusis által fogja látni. Az assignált kétezer forintot itten az Elector követjének letétetem, mellyet Kegyelmed ott percipiáljon; azon kétezer forintokkal együtt, mellyet immár ezelőtt egynehány hónapokkal letétettünk, négyezer forint lészen; az mint is a ketteit az maga szükségére elköltheti, a más ketteit továbbvaló parancsolatunkig megtartván. Ezzel Isten óltalmában ajánljuk Kegyelmedet.

35.

Ráday Pál secretarius úrnak, die 29. Julij, 1705. Mocsonoknál lévő táborunkbúl. *)

Az elmúlt postán két rendbeli levelét egyszersmind vévén Kegyelmednek, azokat magam megfordítottam, és svéciai királynak állapotját tekintvén, mindazokban nem ütközhettem meg, a mellyeket Kegyelmed maga receptiója felől ir; sőtinkább nagy jót látok benne, hogy az erdélyi fejedelemségnek recognitiójában difficultást nem tészen. Az békességnek dolga miben

*) A lap szélén Jánoky jegyzése: „NB. 7-mo usque ad numerum octavum rite perceptae.“

legyen? előbbeni levelünk által tudósítottuk Kegyelmedet; azokban most is semmi változás nincsen. Mivel peniglen tegnap portásom az ellenségnek Csallóközbűl való kiköltözésének hirét meghozta vala: válaszomat azért differáltam, hogy valamely bizonyost írhassak, de ellene Bercsényi urat az lovas hadnak nagyobb részivel küldvén, megint visszament a Csallóközben. Úgy látom, mindenek csak egynehány nap is ki fognak nyilatkozni. Igenis jól cselekedte Kegyelmed, hogy az új királylyal való dolgait teljességessen nem praecipitálta, mivel nagy consideratióra való az prussiai királynak tett declaratiója; dexterizálja azért úgy tovább is a dolgokat, a mint kezdette, legkiváltképpen, ha az neo-királylyal való ligának véghezvitelében talál modalitást; hogyha penig ugyancsak másként véghez nem mehetne: a recognitiójában se tegyen difficultást, instructiója szerént. Jóllehet jütt Augustustúl assecuratiónk, hogy a népet a császárnak nem ellenünk, de az franczia ellen adta: humorát ismervén, nincs mit építeni rajta.

Horvát Ferenczet küldöttük Törökországban, hogy a muszka ellen való hadakozásnak dolgát nemcsak kitanúlja, de sürgesse is; nincs is kétségünk benne, hogy véghez ne vihesse, látván nagy hajlandóságát, a mint az előbbeni levelünkben, az franczia tolmács relatiójábúl, tudósétottuk; mellyet ha elkerülni akar, nem tarthatunk, hogy hadát Moldva felé küldje. Az includált levelet küldje meg Kegyelmed feleségemnek, ha lehet a svéciai residens által; a mint más úton értettük, Bonak tudósétását azért nem vette mégeddig, hogy az correspondentiának securitássában kételkedett. Az kijóviai palatínusnak succursust adni nem lehet. Ha Kegyelmed az svéciai királylyal instructiója szerént véghez nem viheti dolgait: elég is lesz mostanában, hogyha egyebet véghez nem vihet, hogy az említett svéciai király, ha az mi békességünk az universalis békességgel concurrálna, assecuratiót ád, hogy abban minket is compraehendáltatni kéván, az franczia király adott assecuratiója szerént, és úgy mint erdélyi fejedelem követjét fogja admittáltatni követeinket. Kegyelmed az prussiai udvart mindenekrűl informálja, assecurálván, hogy az gvarantiája kérésétűl nemcsak nem recedáltunk: de aztat az ország-gyűlésében is sürgetni fogjuk, jóllehet az új császár igen contrarius benne.

Mivel Danczkán bizonyos argenteriát csináltatunk: teljes tehetségével azon legyen Kegyelmed, hogy annak és az ottlévő pénznek elhozására impetrálhasson passust az svéciai királytúl. Kegyelmedet ezek után Isten óltalmában ajánlom.

36.

Domino Comiti Antonio Estorás, die 29. Julij, 1705. Ex Castris ad Mocsonok.

Nem kétljük, ekkoráig is Kegyelmed Méltóságos Grőff Bercsényi úr levelébűl értette. minemű hírünk érkezett vala tegnap az ellenségnek általjöveteli felől; melyre nézve is a midőn pro ratione temporis indúlni akartunk, újobban értettük: meghátrálta magát. Kegyelmed tudósétását az morvai állapotokrúl kedvessen veszszük; a mennyire mind egy s mind más relatiókbúl combinálhatjuk, annyi fennálló ellenséget lenni ottan, ámbár valamely földnépét támasztanák s, nem itélhetünk, az ki Kegyelmeddel birjon: mindazonáltal említett Gróff úr intimatióira vigyázván, kévált a lovas haddal errefelé legyen intentus Kegyelmed. Itten succedálván az dolog, ha szintén valamely faluk elszélesztetnének is azalatt: azokért is meglakolna; könnyebb volna osztán azon morvai ellenséget dissipálni. Az kancza-lovak iránt értem, keveset comportálhatni közzülök; ímmár az mellyeket lehet a vitézlő rendnek zúgolódása nélkül készpénzen visszaváltani: kedvessen veszem Kegyelmedtűl; az mellyeket penig nem lehet, hadd maradjanak.

37.

30. Julij, Mocsonokrúl. Berthóti Ferencz úrnak.

Generose fidelis, Nobis dilecte!

Salutem et omnem foelicitatem. Mivel mostan ezen includált levelek, az válaszadások miatt elmaradtanak az ordinariátúl: staphetaliter küldöttem Kegyelmed kezéhez; mely levelek között vagyon egy Miller Péternek szólló levél: írjon Kegyelmed maga a krakkai postamesternek: ha azon levelemre hat hét alatt válaszom jün, száz tallérral fogunk nekie kedveskednünk, — mesterkedjék annak kiszolgáltatásában.

38.

Gróff Bercsényi úrnak, 31. Julij. Mocsonoktúl.

Kegyelmed tudósétássát expediált embere által ez éjjel vettem, az német általjövetele iránt, mellyet eleitűl fogva elgondoltam; a mint is a végre, és azon eventushoz való dispositiókat tévén, mindazokban a szerint kell procedálnunk. Jóllehet a commissariatusnak vagyon parancsolatja az militiának kenyere felől, commissariussa tudom leszen Kegyelmednek: de kenyere lesz-e? abban bizonyos nem vagyok; azért a miképpen Pest elein létemben is hasznossan tapasztaltam, némely helyekrűl Kegyelmed tétethet provisiót; nem kémélhetvén most ebben: parancsoljon reá Kegyelmed Nagy-Szombatra és más helyekre, hogy harmad s negyed napi kenyérrűl provideáljanak, és az árát condigne refundáltatni fogom, — mert ez a nagy regularitássú commissariatus, félő, hogy megfogyatkoztatja a hadat, és ebbűl nagy kár származik.

39.

Gróff üdősbbik Barkóczi Ferencz úrnak, 1. Augusti, Mocsonak.

Nem kétljük, ekkoráig Kegyelmed informáltatott Klekespergnek motussárúl; az mint is értvén Generális Károlyi Sándor úr Tiszán általjövetelit, ő kegyelmének megírtuk: Kegyelmeddel conjungálja magát, és az ott körűllévő hadakat Kegyelmetek egy corpusban hozván, elhittük, teljes igyekezetivel leszen, hogy azon ellenségünken győzedelmet vehessen. Egyébiránt Isten itten boldogítván fegyverünket, az ottvaló ellenségnek compescálássa hamarább meglehet; azalatt penig mesterkedjék Kegyelmetek, hogy győzedelmet vehessen.

40.

Generális Károlyi Sándor úrnak, die 1. Augusti. Mocsonak. *)

Postáink késedelmes járásának tulajdoníthatjuk, hogy 30. Julij datált levelének idejéig is nem vette utóbbi levelünket, melyben Pest eleire czélozó ellenség motusira nézve Kegyelmed

*) Eddig Jánoky írása.

ottan subsistálását szükségesnek itéltük lenni; nem is kétljük, ekkoráig az ottanvaló dolgokrúl informáltatott Kegyelmed. Azért ott körüllévő hadainkat egy corpusban vévén: Gróff Barkóczi Ferencz úrral egy értelemmel azon ellenségnek confusiójára mesterkedni tanácsossabb. Tagadhatatlan dolog, súlyos mind ennyifelé az országban való csapásokat eltávoztatni; de ha Isten boldogítja itten fegyverünket: az ottanlévőket könynyebb lészen compescálni; azalatt is penig tapasztalt dexteritássa szerint Kegyelmed azon ellenségnek confusiójára igyekezzék.

A Tiszán túl való földet penig, Kegyelmed projectumát is approbálván, Györki Pál hívünknek commendója alá bízzuk, s vagyon is a végett parancsolatunk, és annyivalinkább, hogy Erdélybűl is három regimen Váradhoz érkezett: azon föld tisztességesen fog subsistálhatni. Kegyelmed is mind Palocsainak, hogy a commendót cedálja, mind penig Gyürki Pál Generálisunknak írjon: mihez alkalmaztassa magát.

41.

2. Augusti, Bercsényi úrnak. Patai táborbúl. *)

Mostan érkezett levélhozó katonátúl értekezvén, úgy látom: csak bizonyos az németnek általjövetele; melyre nézve a mely dispositiókrúl Kegyelmeddel beszélgettem, most is nem láthatok annál tanácsosabbat. Talám ma s ez éjjel lesz annyi apadása a víznek, hogy Gencsi próbálhat, melynek módja adatván, el se mulassa. Az tót hajdúk helyett Eszterház Antal úr keze alá Révai Imre és Brémer regementjét küldöttem, mely is németes lévén, ottan kevesebb kárt tehet, mintsem itten.

42.

(Gróf Eszterházy Antalnak.)

Patai táborbúl.

3. Augusti, patai táboron iratott Urunk ő Nagysága asztalán egy levél Generális Eszterházy Antal úrnak, hogy portássit folytatván, a dolgokat kitanúlhassa maga is, és olyformán tartsa mellette lévő hadakat, hogy a midőn Kegyelmes

*) Innét kezdve ismét Jánoky írása.

Urunk, avagy Bercsényi úr intimatióját veszi: az ellenséget túlfelől egyszersmind aggrediálhassa. — Ez levélnek nem maradott párja.

43.

(B. Károlyi Sándornak.)

Ibidem, eodem.

Generális Károlyi Sándor úrnak: hogy succursust innét az következendő operatiók miatt nem lehet küldeni, nem lévén azonkivűl is oly erős ott az ellenség, hogy öszveszedvén a hadakat, ne tehetne csapást az ellenségen.

44.

(B. Sennyey Istvánnak.)

Ibidem, eodem.

Sennyey István úrnak, az vecsei hídnál és sáncznál lévő tábor commendójának: hogy puskaport Urunk ő Nagysága fog küldeni, és a járókat a Vágon vigyáztatni fogja. *)

45.

Méltóságos Generális Gróff Bercsényi Miklós úrnak, 3. Augusti, 1705. Patánál.

Jóllehet Máriássi által az ellenség általjövetelirűl való tudósítását vettük: mindazáltal mostani jött levelébűl Kegyelmednek értek ollyat, hogy a lovassa magát a gyalogságtúl separálta volna; megvallom, ez ollyan alkalmatosság, kinél nagyobbat nem reménlhetnénk, csak a sok bizonyos hírek várakozásával üdőt ne vesztegessünk, és a gyalogságával való megegyezése előtt tegyünk próbát. Én jobbat nem találhatok; kérem Kegyelmedet el ne mulassa, hogy estvefelé az egész corpussával megindúlván, nyomakodjék az ellenség felé, és éjszakának idején három- s négyezer lovassal sok felől **) megcsapatván: maga a többivel együtt segítő seregben úgy maradjon, hogy az operáló hadnak confusióját eltávoztathassa. Történhetik úgy, hogy Isten ő szent Felsége kegyelmébűl oly confúsióban reducáltathatik, mellyet nem is reménlenénk. Bővebben szóval izentem Ottlik úr által, kinek experientiáját

*) Eddig Jánoky. **) Így; de lehet, hogy „Sók felől" értetik.

ismérvén, lészen segítségére Kegyelmednek. Eszterház Antal úr felől bővebben izentünk Kegyelmednek; szükségesnek is látom, hogy positive való ordert adjon Eszterás Antal úrnak: mi tévő légyen? A mostani alkalmatosságtúl függ azon földnek megmaradása is; úgyis által siettetvén költözését: csak addig is elválnak az idevaló dolgok, a meddig Morvában általjövetelit megtudják; há penig amannak ezzel conjunctióra szándéka volna: a lovas könnyű haddal annak is conjunctióját impediálhatja. Kérem azért Kegyelmedet, ezzel ne is mulasson, hanem valamihez magunkat determinálván, a sok roszban ne válogassunk, többet bízván Istennek kegyelméhez, mintsem emberi erőnkhöz. Ezzel kívánom, hallhassunk örvendetes híreket Kegyelmed felől; maradván Kegyelmednek, etc.

46.

Ibidem, eadem die, eidem Domino Generali. *)

Én az Dudvágot megjáratván, arrúl való relatiókat nem igazaknak tapasztalom: mivel sem árja ollyan nincsen, sem penig az erdő úgy be nem vágatott, hogy meggátolhatná útját Leopoldba az ellenségnek. Krakócznál is oly járó vagyon, ha csak tíz-tizenkét pöstyöt (így) belévet is: folytában mehet. Azért akarom Kegyelmednek eztet értésére adnom; noha holnap, ha az ellenség üdőt ad, azon leszek, hogy azon utakat fortificáltathassam, jól tudván: az ellenség mindenmódon fog mesterkedni, hogy az élést Leopoldban bévihesse.

47.

Eszterhás Antal úrnak, 4. Augusti, Patátúl.

Nem kétljük, előbbeni levelünk szerént is Kegyelmed a portássit úgy folytatja, hogy az ellenségnek motussit tudhassa; mindazonáltal Kegyelmednek adjuk értésül, hogy a Kis-Dunán, noha mégeddig által nem költözött: de Kegyelmednek szükséges a hegyen**) általjöveteli: netalám túlünk elrekesztésében mesterkedjék az ellenség. Morvában is a hírek nem tudom, miként folynak? de egy s két falu elszéleesztésének távoztatásáért nem látjuk tanácsosnak annyi had nélkül való ütköző-

*) Ismét Jánoky írása. **) A Fejérhegyek értetnek.

sünket. Ha azért Kegyelmed hallja a Kis-Dunán általjövetelit a németnek: mindjárást azon legyen, hogy Majtén és Farkasfalva táján velünk megegyezhessen; ha penig Nagy-Szombathoz érkezném az ellenség: Bazíny s Modor felé az lovasnak küldésse s úgy velünk megegyezése jól leszen.

48.

Ibidem, eodem. Sennyei úrnak.

Kegyelmed levelébűl értjük az tiszteknek commendo iránt való competentiáját; mely is hogy köztök eltávoztassék: azon hídnak megőrzésére elégségesnek látjuk az német óbester keze alatt valókat; azért azon hajdúságot Kegyelmed rendelje az gázlónak őrzésére. Jóllehet ugyan, mostan hozott német rab relatiójábúl is kitetszik, hogy az ellenség még az Kis-Dunán által nem jött: mindazonáltal Kegyelmed tartsa oly készen a vonó-marhákat, ha találná szükségesnek lenni: az ágyúkat parancsolat szerint vihessük. *)

49.

Méltóságos Generális Gróff Bercsényi Miklós úrnak, Patátúl 4. Augusti, 1705.

Jóllehet, nem kétljük, Kegyelmed maga is examináltatta ezen elfogott németet: mindazáltal accludáltuk itten tett fassióját is; de adhasson-é ember hitelt, hogy ugyan Leopoldhoz igyekezik? nem tudom, az okbúl is, hogy a gyalogja még által nem jött. Akarom igen, hogy Kegyelmed szándékozik Ottlik által tett intimatiómat effectuálni, mellyet én tegnap az akkori híreknek mivoltához képpest üzentem Kegyelmednek; de még által nem jővén a Kis-Dunán: megvallom magam is, nehéz ottan azoknak alkalmatlankodni. Elvárom abban az Kegyelmed tetszését: nemdenem jó volna-é a gyalogsággal és ágyúkkal oda a vízhez menni, és ottan decidálni a dolgot? Eszterházi Antal úrnak megírtam, hogy mihelyt hallja a Kis-Dunán általjövetelit az ellenségnek: más alkalmatosságit is félretévén, velünk Farkashídjánál megegyezzen. Elvárom Kegyelmed javallását. Datum, etc.

*) Eddig Jánoky.

50. *).

(Szemere Lászlónak?)

Hozzánk küldött embere által Kegyelmednek, értettük portásinak szerencsés járássokat, úgy Pest elein való dolgokat, mellyeket Generális Károlyi Sándor úr leveleibűl is alkalmasint általláttunk. Itten immár a német az Kis-Dunán is költözvén, két- s három nap alatt reméljük szerencsés kimenetelit a dolognak, s úgy rövidnap elégséges haddal valamely Generálisunkat azon földre küldvén, az ellenség ott is confundáltathatik; azalatt is penig, mivel az Kegyelmed mellett levő hajdúságot az Dunának megőrzéssére most elégségesnek itéljük lenni: maga mellett levő lovas hadat Kegyelmed mentűlhamarabb küldje Generális Károlyi Sándor úrhoz, hogy azon földnek segétségére és addigis ellenségünk confusiójára munkálkodhassék. Csudáljuk penig, mit ír Kegyelmed Horvát Tamás felől, holott egynéhány alkalmatossága lévén, semmit is Generális Károlyi úr felőlle nem ír; de akárminként légyen a dolog: írja meg Kegyelmed a budai commendánsnak, hogy szintén most a cartella szerint a minálunk levő rabok Érsek-Újvárban, az ellenségnél lévők penig Komáromban szálléttatnak, hogy így mindkét részrűl lehessen szabadúlássok: azért Budárúl is minden rabokat küldjön Komáromban, onnét kelletvén minden rabjainknak visszaadattatni. **)

51.

(Károlyi Sándornak?)

*Vecse, die 13. ***) Augusti, 1705.*

Akarám Kegyelmednek értéssére adni, hogy ez elmúlt napokban, nagy bizodalommal levén az német armádának meggyőzése iránt, offensive ellene indúltunk vala, és a midőn tegnapi napon (aug. 11.) déltájban eleibe szállottuuk, két s három óráig egymást szemlélvén, annakutánna Vereskő felül mintha síknak ereszkedett volna; mi is mellesleg vele táborostúl aláfelé jövén: minekutánna egy ideig csak álgyúval egyik fél a másikat impetálta volna, azalatt fortélyoson, jól tudván Pálfi János

*) Innen kezdve megint Jánoky irása. — **) Eddig Jánokyé.

***) Előbb „12" állott, de kiigazíttatott, a tartalomhoz képest helytelenül.

csínját a helynek, (máskínt is, majd mintegy utólsó kéntelenségbűl kelletett azt cselekednie) mintegy közép iránt, marsban lévő armádánknak egy oly situsban levő járón, a holott commode nem lehetett secundáltatnunk a resistens hadat, sellective a német maga armádájábúl erősét és javát mind gyalog s lovas hadának offensive küldvén, hirtelen oly confusiót tett, hogy ez a mi többire szokatlan hadunk futásnak vette magát; annyival is inkább, hogy, a mint feljűl is írtuk, nem lehetett azon a helyen a resistentiát illendőképpen adhibeáltatnunk, csak elnyomúlt onnét a had, és abbúl, a ki legkárosabb, hadainknak notabilis oszlása származott, máskínt, bagázsia velünk a mi kevés vala, az is salváltatott, úgy az artilleria is, vagy két taraczkon kivűl. Melly ezen confusióbúl szerencsének extremitását vagy más gonoszt nem várhatunk, — mivel hadaink is recolligálván magokat, immár is alkalmasint corpusba vették magokat; mindazonáltal az itt fennlévő ezerekbűl a kik praetextust találtak elszéledésre és haza való menetelekre: Kegyelmed tegyen oly dispositiót, hogy mentűlhamarébb kiki maga ezeréhez incorporáltassék. A mellett jól emlékezhetik Kegyelmed reá, hogy ugyan oly végre is szedte Kegyelmed öszve az keze alatt való hadakat, hogy, ha kívántatnék, ide is succurrálhasson, immár penig látván Kegyelmed a dolgokat, és ott azon a földön ellenben nem lévén szükség annyi hadra: Kegyelmed mentűlhamarébb magával együtt hozzon fel valamely notabilis számokat egyenessen Érsek-Újvárhoz, hogy velünk magát conjungálhassa; ha penig Kegyelmed valamely ennyihány száz lovast adjungál Nemzetes Vitézlő Balog Ádám kapitány hívünk mellé, és általküldi a Dunán: nem kevéssé hasznos distractiót fog tehetni az ellenségnek. A solti sánczczal, a mint előbbeni levelünkben is megírtuk, cselekedje Kegyelmed azt, a mit mostani conjuncturákra nézve is hasznosnak itél lenni.

52.

Eodem die, loco, ut supra. Györki Pál úrnak.

E napokban, bizodalmunk lévén az haza szerencséjében, kívánván bizonyos próbát tennünk a német armáda ellen: a midőn tegnapi napon (szembe) szállottunk volna azon ellenségünkkel, és Leopoldtúl fogva offensive elleneszállásunkkal Vereskőig

oldalast mindenütt praecludálni kívánván elmenetelét, félnapig egymás-szemlélésünk és álgyúkkal való köszentésünk után, oly helyen tett aggressiót hadaink ellen, a holott resistentiára rendelt hadainkat kívánatossan nem secundálhattunk, melyből confusiója is származott hadainknak; noha az artilleriánk, vagy két taraczkon kívűl, és a mely könnyű szerrel való bagázsiánk vala vélünk, az is salváltatott, és csak immár is recolligálván Isten kegyelméből hadaink magokat, alkalmas corpusba szállottanak: mindazonáltal a mely Tiszán túl való vármegyékből álló hadaink mellettünk valának, — ebből formáltak némelyek praetextust az hazamenetelre és eloszlásra, nagy és világos kárára az nemes hazának. Azért Kegyelmednek serio parancsoljuk: azon ezeret és zászlóit elhagyó katonáknak visszaküldésében per omnia adlaboráljon Kegyelmed; és netalán ezen actiónak nagy híre promulgáltatván az ráczság előtt, valamely csapásokra annyivalinkább felindíttassanak: azért Kegyelmed légyen nagy vigyázással ott a Tiszán túl való darab földen és az ellenség motusi ellen.

53.

Vecse, 15. Augusti, 1705. Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét vettük, tudósítván bennünket az Duna mellyéki állapotokrúl, s Nádasdi Ferencz operatióirúl. Veszszük eszünkben, még akkor nem vala levelünkből értésére Kegyelmednek, hogy azon ellenségünk ellenében rendeltük Gróff Eszterházi Dániel úr és Géczi Gábor ezereit, s úgy Kegyelmed dragonyos regementjét is; nem is gondolhatjuk azon ellenségünket oly számosnak lenni, a mint közhír tartja: azért Kegyelmed mindenmódon, kémek által is azon légyen, hogy mivoltát s erejét azon eslenségnek kitanúlhassa, bennünket informálván. Ment immár töllünk Sennyey úrnak ordere, hogy idejőjjön, másutt való szolgálatjára az hazának kívánván applicálnunk.

54.

Forgács Simon úrnak. 15. Augusti, Vecse.

Előbbeni levelünkből is megérthette Kegyelmed az ellenséghez közellétünket; ez elmúlt napokban penig, közönséges kívánsága szerint hadainknak, az ellenség táborával való ütkezetet akarván véghezvinnünk: Csalóközre visszamenő szándé-

kát eleiben való szállásunkkal is gátolván, a cziferi mezőn viadalra elrendelt hadainkat szemlélhetvén, más utat Vereskő felé vett magának; és hadaink mellesleg s hátul is menvén velek, Pudmericzněl oly szoros helyet keresett, a holott hadainknak egészszen operatiójok nem lehetvén: az ellenség többire kíntelenségbűl tött irruptiójának némely hadaink tanulatlansága miatt nem resistálhatván: mintegy hatvan emberünk, és az ellenség részérül másfélszáz kárral retiráltuk ide a Vághoz magunkat, az ellenség tábora penig a Csalóközre bement, (úgy Klökösperg erejének is nagyobb része odaérkezett, s magát is várják; több succursusa nem remélhetjük, mostan lehessen.) *) Mi penig nagyobb részét lovas hadainknak Méltóságos Generális Bercsényi Miklós úrral Morvára és Austriára küldöttük magunk itten táborozván. Reménljük, Isten jóvoltábúl ezen campaniát manuteneálhatni fogjuk; azért Kegyelmed holmi hamis híreknek hitelt ne adjon, ámbár sokféle csalárdsággal folytassák is. Reménljük, az ország-gyülése meg fog lehetni, és noha kár nélkül Kegyelmed Erdélybül való kijövetele nehezen fog meglehetni: mindazonáltal abbéli fogyatkozásnál nagyobb lévén ezen hazánk közönséges dolgai folytatásában Kegyelmed jelenléte, nem kívánjuk denegálnunk Kegyelmed kijövetelit, hanem inkább az ország törvénye szerint is praesentiájával Kegyelmednek minden jót közönségessen végezni kívánjuk; ha penig medio tempore az hadakozásnak szüksége úgy hozná, és velünk elmúlattatná azon országos gyülekezetet: fogjuk Kegyelmedet tudósítanunk. Rabutinnak az asszonyok szabadulása iránt szóló, Bellicumtúl Szirmai István úr által hozott levelét Kegyelmednek accludáltuk.

55.

(Széchenyi Pál kalocsai érseknek.)

Celsissime Princeps, Parens mihi observandissime!

Indefessus meus isque continuus labor, qui in operanda patriae meae felicitate, dies noctesque conjungit, ob continuas propemodum bellicas operationes unice retardavit responsum ad Celsitudinis Vestrae literas, quibus extractus literarum Dominorum Mediatorum inclusus fuerat. Speraveram indubius

---

*) A zárjel közti szavak Jánoky által vannak közbeszúrva.

ad eum jam me deduxisse terminum desideratissimae pacis tractatum, quod superatis magna ex parte diffidentiarum scaturiginibus, per sinceri animi mei documenta foelix salutaris operis dabitur initium, nec pro exiguo fundamento serviverat mihi aequanimis Dominorum Mediatorum oblatio, qua mediante inpartialem suam, eamque sedulam appromiserant operam, ut vel dubitare nefas duxerim quin tam diuturnus negotiationis, tractatus tandem foelicem non obtineat coronidem. Accedebat his pronus nunc regnantis Majestatis adhuc vivente patre animus, quo se gentem Hungaram non tantum complecti, sed et infoelicitati ejus propemodum condolere visus fuerat, ut digne arbitrarer, ad inchoationem negotiorum super futurum nihil. Ast vix non novissima prioribus pejora esse censuerim transmissum legens extractum; quodsi enim prioribus vel maxime duobus punctis praevio tractatu consensum fuerit, quid de usu legum convenire oportet contracta basi earum? Quid praeter haec propemodum de trivialibus agentibus mediatione, quarantiaque opus erit? ubi exula libertate Regni vulnera incurabilia remanerent, duram profecto conditionem negare non possum, ubi primo impositis catenis demum agi deberet, num quis liber aut captivus dici debeat haeccine se indubia servandorum legum argumenta? Pro quibus Celsitudo Vestra fidem suam inpignorare iteratis viribus jussus, r e p e t i t i s assecurationibus executus est, tanta cum energia assecuratis Majestatem suam cuncta ea servaturam, quae legibus consona fore reperta fuerint; quid mirandum est, quarantia me tam constanter adurgere, siquidem et ipsa negociationis praeliminaria tantis iisque continuis variationibus subjecta sunt, quibus scriptae assecurationes fideique Celsitudinis Vestrae (ut dictum) i n p i g n o r a t i o n e s continua mutatione l a b e f a c t a v i t u r, nec de reliquis cunctis tractatu concludendis, aliud credendum superesset, nisi toties petita gvarantia s u o t e m p o r e firmata transsmitterentur in posteros. S i q u i d e m S u a M a j e s t a s v i p r o p r i i j u r a m e n t i d e s e n s u l e g u m n o n c o a c t e, s e d l i b e r a s u b d i a e t a c o n v e n i r e d e b e r e t. *)

*) A ritkítva szedett szavakat Rákóczi sajátkezüleg toldotta a javítgatott szövegbe.

Sed justo dolore dereptum retraho calamum, ignarus plusne effusum an effundendum lugeam civium sangvinem, eo directas esse videns intiones, ut a justo dolore excitatae patriae meae flammae non oblata, sed sopita diffidentia, non in tantum exstinguantur, quantum cineribus copertae in subsecuturum conserventur, incendium octiduum pro resolutione datur, quam propemodum triennio sparsus cruor furensque Bellona obtinere nequivit. Sed si cuncta haec silentio involuta relinquerem, a quo resolutio expectanda est non convocatis Statibus? cui haec communicanda sunt, siquidem notum esse potuit, nec me, nec alium ullum Regni negotia sine consensu Statuum tractanda assumsisse; scrutator cordium, Princeps Pacis sic sit judex sinceritatis meae, prout eam sublatis a parte mea cunctis difficultatibus patefacere studueram. Sic et ultor justae causae, in cujus opressionem novis his quaesitisque coloratis sub praetextibus tenditur, et effundendum innocentum sanguinem justi furoris sui gladio ab eis expectat, qui justae legalisque pacis tranquilitatem reducere non desiderant; quod porro me attinet, cum his resolvere nec posse, nec authoritatis meae est ea denuo ad futuram Regni Conventum relegans, quosvis adversantis fortunae fluctus immobili animo sustinens fata secura virtute sequar tanto puriori conscientia, quanto ab ea minus arguor me nihil in omnibus iis omisisse, quae ad reducendam dulcissimae patriae meae libertatem, sive pace sive bello procurandam de re esse judicavi. Quodsi vero aperte adversa idem est animus, quid ad publicatum Statuum Conventum armis opus est? ubi de cunctis his deliberandum eveniet, nisi nefors, quod credere nolim, apparenter blandientis fortunae potius illecebris, quam legum justitiae det sua Majestas locum et justitiam desiderantium indurato corde sitiat sangvinem. Haec igitur, dum sincero corde Celsitudini Vestrae responsi loco notificata esse volui, eidem prospera cuncta desiderans, permaneo.

Datum ex Castris ad Vagum positis, die 17. Augusti, 1705.

56.

Károlyi úrnak, 18. Augusti. Sopornárúl.

Jóllehet, a minapi szerencsétlen actus után, actualiter itt lévő szolgája által tudósétottuk Kegyelmedet, és noha azoltátúl

fogvást csaknem egy állapotban legyenek itten a dolgok: itéltük mindazonáltal szükségesnek lenni, Kegyelmedet mindenekrül informálnunk; az mint is, Isten ő szent Felsége kegyelme által valóságossan tapasztaljuk hadainknak viszont annyira való öszvegyülekezetit, hogy bennek csorbát, (kivált a lovasban) alig tapasztalunk: újonnan kész az harczra, mely nélkűl, adja Isten, az régi principiumink szerint boldogúlhassunk! Az ellenség viszont Csalóközbe, Szerdahely és Szent-Péter közzé takarodott, én penig Bercsényi urat csaknem egész lovas haddal Austria- s Morvában küldöttem; adja az Isten, sok conceptusi között determinatiónk szerint járjon el az diversióban; reménlem, lesz lárma! Magam itt lovassal s gyaloggal vigyázok az ellenség motusira, kinek is teljes szándéka, hogy Komáromnál Kliköspergel és Slik mellett levő mintegy másfélezer lovassal megegyezvén, az Bányáknak mehessen, — de mindezekrűl Deus disponit. Szükséges azért, hogy Kegyelmetek is Barkóczy úrral úgy kormányoztassa a dolgot, hogy ott az ellenség tágétván, vehesse felénk útját; legközelebb peniglen mostanában Vácz körűl vigyázván, hogyha még Esztergomnál az rácz általcsapni találna, a mint e közel levő napokban történt, hacsak lehetséges nem volna, aztat elszorítsa. Itten legfelettébb az Kegyelmed maga személlyére volna szükségem; hogyha azért az hadak teljességgel fel nem nyomúlhatnak is: kérem, személlye szerint ne késsék: Bercsényi uram betegeskedése, Antal úr lába fájdalmi miatt egyedül rajtam lévén az terh, melybűl csak minap is nagy fogyatkozás vala. Mivel harczolni nem engednek, az tisztek nem igen akarnak, — melyrül többet Kegyelmed idejövetele alkalmatosságával.

57.

Eszterházy Antal úrnak, 18. Augusti, Sopornyárúl.

Kegyelmed levelét vettük, az újvári állapotok felől bennünket tudósétván; hogy ott is az haza szolgálatját kívánja occurrentiákban folytatni, kedvesen veszszük. Mivel penig Nemzetes Vitézlő Ebeczky Imre hívünknek megengedtük, egészségtelenségére nézve, maga curájáért Selmeczre vitetni magát: helyette Nemzetes Vitézlő Csajági János colonellusunkat subordináltuk, ki is holnap vagy holnapután maga ezerével be fog menni; a

lovas companiákrúl is akarván provideálnunk: Nemzetes Srétter Jánost három seregével odarendeltük; általok Kegyelmed vigyáztatván az ellenség motussira, és mivel úgy halljuk: Magyarinál való hídját a német bontani kezdette, s conjiciálhatjuk, hogy Komáromnál akarna hidat csinálni, — tudván azért az ottvaló insinier a földnek situssát, Kegyelmed járattassa meg: ha nem lehetne valamelly operatióval azon híd iránt való szándékát az ellenségnek impediálni? Az ottvaló commissariusok által a prófont dolgát úgy alkalmaztassa, a mint legjobb, és mivel mellettünk levő táborunk számára is Újvárbúl nagy szerint succurráltanak profunt iránt, melly is ezután mivel oly mértékben nem kívántatik: inkább Bottyán úr mellett lévő hadaink szükségére fordéttassék azon beneficium, a mint is holnap (itt most nem lévén) Gróff Csáky István úrnak fogjuk a végett committálnunk; elvárván minden szükséges occurrentiákrúl Kegyelmed tudósétását.

58.

Bercsényi úrnak, Nittriae, 20. Augusti.

Két rendbéli levelét Kegyelmednek vettem, mellyekben Kegyelmed tudósét mind Morvában való menetelérűl, mind penig Csáki Mihály úr expeditiójárúl; de csudálatos, hogy ő kegyelme oly hamar visszatért, holott ámbár az erősségekbűl ő kegyelméhez puskáztak is: de nem reménlem, az a föld népe oly számossan ellene consurgált volna, hogy mezőben aggressiót lehetett volna praesumálniok. Soha szándékomban nem vala, hogy oda farkas-kaszára Kegyelmedet a hadakkal küldjem; de javalhatom a földnek situsára nézve a Tája vize mellett való passust, a melly által Kegyelmednek mind ide lehet reflexiója, s mind penig az újonnan küldendő erős portának segétségére lehet. Kérem is Kegyelmedet, újobban expediáljon erős portát, úgy, hogy ha lehet, a hidakig penetráljanak, és ha ugyan a föld népe berzenkednék ellenek: azon okbúl az ígetést is ne kíméljék. Micsoda híreim legyenek penig Balog Istvántúl, ezen originalis accludált levelibűl Kegyelmed megértheti.

59.

Kürtrűl, 18. Julij, Károlyi Sándor Úrnak.

Nem kétljük, vette Kegyelmed levelünket, maga hozzánk-

jöveteli felől; és mivel immár constál, hogy a németeknek négy regiment auxiliaris dánusa elérkezett, és az is bizonyos, hogy maga erejét idefel a Csalóközre contrahálta, melyre nézve azon a földen nem tarthatni notabilis operatiótúl, itten ellenben abban vagyunk, hogy minden órán várhatjuk az németnek általjövetelit: magunk is holnap Újvárhoz megyünk, és Kegyelmed elgondolhatja, ha az dologgal késünk, annál rosszabb. Ehhez képpest Kegyelmed most mutassa hazájához szeretetit abban, hogy valamelly hadaknak teljes szükségét ottan Kegyelmed nem látná: azokkal együtt Kegyelmed mennélhamarébb jőne hozzánk, ott is rendeléseket tévén; ha penig az hadaknak jöveteli miatt késedelmeztetnék Kegyelmed jöveteli: csak maga személlyében is Kegyelmed késedelem nélkül jőjjön hozzánk, lévén derekas szükségünk Kegyelmed személlyére. Hozza Isten jó egészségben Kegyelmedet!

60.

Nitriae, die 26. Augusti, 1705. Illustrissimo Comiti Domino Nicolao Bercsényi.

Méltóságos Gróff, nékem Kedves Bátyám!

Két órával ezelőtt elment curérom után micsoda híreket vettem: Kegyelmednek includálom; melybűl is kitetszik, hogy Kegyelmednek alkalmas ideje lészen az operatiókra, legkiváltképpen, ha ezen utólsó hírek szerint, nagyobb erejek Esztergom felé nyomúl. Nékem az Vág-Dunára ugyan reflexióm lészen, az mint is Károlyit oly véggel küldöm, hogy a németet meg ne előzze: de mellesleg menjen véle, innét a Dunán, lévén szorgalmatos vigyázással, hogy netalám némelly része a meddig magát Budán s Pest tájján mustrálni fogja, addig Kleköspergh Szegedet ne vegye nyakában, lévén elégséges hajó véle; de arra lészen gondja Barkóczy Ferencznek, annál is inkább, mivel a Tiszán túl ország-gyűlésére jövő vármegyéknek meg vagyon parancsolva, hogy útjokat Hatvan felé vegyék. Az mint is nem oly dolog, hogy ezen ellenségnek megszakadását látván, ne lehessen újonnan a Szécsény tájján öszvegyülekezendő vármegyéket a Rákos mezeire vinni; kihezképpest azalatt úgy gondolkodtam: nem lehetne-é a Kassán tett dispositiókkal, s velem levő hajdúkkal, s Trencsény tájjékán lévő vármegyékkel

trencsényi obsidióhoz fognunk? úgy mindazonáltal, hogy azt más által folytatnám: mivel magamnak az ország-gyűlésére kell mennem; azon alkalmatossággal Kegyelmed is a lovas hadnak felét a portázásokra hagyván: a más felével akár azon ország-gyülekezeti oltalmára, avval is az mostan Károlyival lemenő corpust augeálván, lejőne, és onnén ex meditulio az ország dolgait kormányoznunk? legkiváltképpen, ha Montecuculi hada ellen szerencsés progressussa lehet Kegyelmednek; az melly operatiókra minapiban két postakocsit munitiókkal rakattunk, vélem, eddig oda is érkezett, mely hogy késett, nem egyéb volt az oka, hanem maga is látja Kegyelmed: mely kevés reménségünk lehetett ehhez. Maradván, etc.

61.

Illustri Comiti Simoni Forgács. Nitriae, 26-ta Augusti, 1705.

A minapi utóbbi levelem után, melyben Kegyelmedet tudósítottam az haza dolgárúl, mindeddég a sok csavargó hírek között leginkább annak akartam végéremenni: Erdély felől mi szándéka légyen az ellenségnek? Mivel Klechisperg, jóllehet már hadával egyszer Pestnél általjött volt: de viszontag a Dunán ugyanottan általköltözvén, Almás felé lenyomúlt; itten penig Nagy-Magyarinál hídját elrontván, elébb Békavárhoz szállott volt, oly hírrel, hogy hídját ott megépétvén, Újvárt megszállja; de evvel vagy praetextust keresvén, vagy szándékát megváltoztatván, útját Komáromnak vötte, és a győri Dunán hidat épéttetvén, most jöve az híre, hogy nemcsak általköltözött, de fele Esztergomnak, fele penig Szent-Mártonnak nyomúlt, keveset gondolván — a mint eddég conjiciálom — Bercsényi úr operatióival, a kit az harcz után mindjárt harmadnapra Morvának és Austriának küldvén, a rokatinczi sánczot megvévén, a benne levő 140 német rabot kiküldvén, nemcsak azon dragonyosokat széllyelgázolván, de égette, a hidakban is égettetett, nyereségét szaporította, most actualiter is operatióit continuálja. Így lévén az dolgok, egyebet nem conjecturálhatok, hanem, mindezeket combinálván a Klechisperg elfogott adjutantjának fassiójával: magát innét defensióban tevén, Erdélyben operálni kíván, nem annyira német hadnak — a mely négy-

vagy öt ezernél ad summum több nem lészen — erejében bízván, mint a ráczczal való conjunctiójában, mely is mintegy négyezerig való actu mellette vagyon. De mivel az, mind az Száva s Dráva mellyéki ráczság nehezen hihető, hogy a Dunán általjövén, maga háza népét farkas-kaszára hagyja, — egyedül azért concludálhatni a fennemlétett fassio szerint, hogy a Tisza és Maros között lévő ráczsághoz legtöbbet bízik, a mint is bizonyos, hogy conjunctióját várja. Mindezeket praecaveálni kívánván: teljes tehetségemmel Károlyi urat viszontag maga feljött hadával a Duna mellyékén oldalaslag a némettel leküldöm. De mivel Morvában s Austriában az hadnak dereka: oly hirtelenséggel annyi népet nem küldözhetek, a mely mindennek mindenütt sufficiálhasson, hacsak Kegyelmed is tandem aliquando, sok ízbeli intimatiónk szerint, az Andrási István mellett lévő haddal az aradi ráczнak oly diversiót nem tétet, a mely által Klechisperggel való conjunctióját impediálja, assecurálhatván Isten után Kegyelmedet, hogy azon ráczság nélkűl a Tiszátúl is impediálom: mivel könnyű hada ha nem lesz, csaknem játék formába is megjátszattathatják hadaink a pusztában. Kegyelmedet ezen végső levelemmel innét is kénszerétem, hogy ezen dispositiómban meg ne csalattassam: mivel mihelyt Andrási István hadaival Gyula s Belényes tájékára érkezik, azon ráczság cselédit féltvén, motczanni is nem fog. Az Hunyad vármegyei oláhságot Jósikák és Barcsaiak által felbiztatván Kegyelmed, elégséges lészen azon lippai, désznyai és almágyi szoros passusok oltalmára; és így is ott benn fogyatkozás nem levén, könnyű lészen azon ellenségnek impeditiója. A Rákos mezeire hirdettetett gyülekezetet transferáltam oly véggel, hogy az ottan öszvegyülekezvén: cum securitate, az ellenségnek operatióihoz képest, akár viszont az emlétett Rákos mezejére transferálhassuk, akár penig ott megmaradhasson. Az ottan tractálandó dolgokat nem fogom annyira siettetni, hogy Kegyelmed is, mint hazánknak egy fű tagja, reáérkezzék; igen jó volna azért, hacsak projectum faciendum formára is, kijöveteli alkalmatosságával Kegyelmed maga útját Várad, Szólnak felé venné: mert Andrási István Gyula s Belényes közt lévén, a váradi hadnak egy részével cum securitate kísírtetheti Kegyelmed magát Szólnakig; onnan penig kijővén, mivel innen

az bennvaló commendóra a generálisok közül innét senkit sem küldöttünk: az erdélyi hadaknak commandóját Pekrin kivül senkire nem bízhatjuk, melynek is Kegyelmed hogy in illo casu a commandót resignálhassa, szükséges, hogy kívánjuk.

62.

Anno 1705, die 27. Mensis Augusti, in Arce Nittriensi.

Sub hoc dato, Illustrissimo Domino Comiti Nicolao Bercsényi.

Mai napon vett Kegyelmed levelébül értem, hogy a Morvában való operatióktúl desistálván, immár Sassínhoz érkezett; holott confirmáltatik, hogy az ellenség a gyüri pusztának ment: melylyel minémü üdőt adott Kegyelmednek az operatiókra, könnyön általláthatja. Másként, visszajövetelével Kegyelmed az ellenségnek nagy szívet ad: hacsak elébbeni szándéka szerint, Austriában czélozott operatiókot el nem követi. Kihezképpest, hacsak notabilis succursusnak jövetelit Kegyelmed nem tapasztalja: kérem, maga jó szándékát austriai operatiókban mentülhamarébb integrálja. Maradván, etc.

63.

Bercsényi úrnak, 29. Augusti, 1705. Nittrárúl.

Ezen órában minemü levelét Károlyi Sándornak vöttem, praesentibus pro notitia Kegyelmednek accludáltattam, — melybűl, s úgy másként is általlátom, hogy az ellenség Kegyelmed ottvaló operatiójával keveset gondolván, csakugyan Buda felé nyomúl, és ottan akarja erejét mutatni; azért, előbbeni levelem szerint is, úgy látom, azon operatióit Kegyelmednek abban kell hadni. Hogy azért erőnket contrahálhassuk, és az ellenségnek, az hol alkalmatosság mutatja, elleneállhassunk: Kegyelmedet azon hadakkal (mellyeket éppen szükségesnek a tájon hadni nem ítél,) elvárjuk; kívánjuk is, hozza Isten jó egészségben Kegyelmedet.

64.

Károlyi úrnak, 29. Augusti, 1705. Nittrárúl.

Kegyelmed levelét vévén, s úgy más informátiókra nézve is, megírtuk Bercsényi úrnak, hogy ottan végső próbát tévén,

az hadnak nagyobb részével mindjárt jőjjön hozzánk; mihelt elérkezik, azonnal magunk is megyünk Kegyelmed segétségére. Ekkoráig tapasztolván, hogy a Tiszán túl való hajdúvárosiak elvonván magokat, többire hadakozásra elégtelen személlyeket állítottak magok helyett, némellyek penig teljességgel otthon maradtanak; nem ezt kívánván penig az haza szolgálatja s kivált mostani szüksége: Kegyelmed tegyen oly rendeléseket és executiót is, ha szükség, adhibeálja, — hogy minden exceptio nélkül, valakik alkalmatosok, személy szerint üljenek fel, és mennél tisztességesebb számmal jőjjönek táborunkban.

65.

Eidem, eadem die et ibidem.

Karvátúl írt levelét Kegyelmednek vévén, csudálkozással értjük, hogy levelünket nem vette volna: holott egyet is Kegyelmed levelei közül válasz nélkül nem hagytunk. Így, látván azért az ellenségnek motussát: Bercsényi úrnak immár megírtuk, hogy ottan szükséges vigyázásra való hadakat hagyván, maga nagyobb részével jüjjön hozzánk, s elérkezvén, azonnal indulunk magunk is. Azalatt is penig innét az hadakat lefelé útnak rendeljük. Kegyelmed penig maga valamely haddal általmehet Pest eleire, ottan végezésünk szerint való dispositiókrúl rendelések tételére; nem is árt praecautiót tenni az hatvani és gyöngyösi prófontházaknak elszállításában. Az hatvanit a gyülekezetnek alkalmatosságára nézve is Szécsényhez meglehet; noha, inkább hihetjük, az ellenség Szeged felé fog operálni, mintsem Hatvanhoz, — hanemha azzal kívánna Klökkispergnek szabadosabb utat csinálni.

De reliquo, nem kétljük, a jó dispositio-tételekben el fog Kegyelmed járni. Coeterum, etc.

66.

Méltóságos Generális Bercsényi Miklós úrnak. Nittrárúl, die 30-ma Augusti, 1705.

Kegyelmed levelét vévén, csudálkozással értem, hogy én Kegyelmednek recenter javallottam volna az austriai operatióknak continuatióját. Távol légyen, hogy oly szádékom lett volna, (minekutánna az pozsonyi hírek abban akadált tettek,) azt

urgeáljam; hanem inkább többire látom szükségesnek csaknem éjjel s nappal Kegyelmed hozzám való jövetelit, az mint ezen accludált Károlyi uram levelébűl is általláthatja: azért, utóbbi levelem szerint is accelerálja Kegyelmed jövetelit. Reggel a hadakat Ság felé megindítom, magam penig csak a karabélyosokkal maradok itten, megvárván Kegyelmed érkezését; Isten idehozván Kegyelmedet, mind az ország gyűlekezeti felől, s mind más dolgokban tehetünk dispositiókat. Én valóban rajta voltam az hajdúk gyűjtésén, de a harcztúl fogva kevés számmal szaporodtak.

Datum ut supra.

67.

Eodem dato, Generális Károlyi Sándor úrnak.

Ha utóbbi levelünket Kegyelmed vette, elhihetjük: ezen levelünk helyben nem fogja Kegyelmedet találni. Generális Bercsényi urat is lejövetele felől úntatjuk; holnap reggel az hadakat Ság felé leindítjuk, és magunk itten megvárván Bercsényi urat: oly dispositiókat teszünk, hogy egész erőnkkel Kegyelmed után nyomúljunk, s Isten kegyelméből lévén a dolog, vagy szembeállunk ellenségünkkel, vagy másként confusióját reménljük, és úgy admaturálni kívánjuk lemenetelünket, hogy a míg az ellenség Budánál általjön, in tempore érkezhessünk; azalatt is penig Kegyelmednek teljes hatalmat és dispositio-tételt engedünk ellenségünk confusiójára való állapotokban. Coeterum ut supra.

68.

Die 31. Augusti, Nitriae, Bertóti Istvánnak.

Mivel immár a nyári munkának vége van, hogy azon épületnek continuatiója és erősségnek fortificatiója jó renddel folyhasson: ezen levelünk exhibeáló incsenírünket küldöttük oda Szólnokra, s egyszersmind Nemzetes Seres György hívünk kezéhez mostan is küldvén háromezer forintot, Kegyelmednek serio parancsoljuk, hogy a mit ezen incsenérünk fog javallani az épület és fortificatió iránt, a tévő legyen Kegyelmed, és a közelebb való helyekre környöskörül mind az kívántató szekerek, úgy gyalogszeresek iránt is tégyen limitatiót: honnénd mi telhetik ki? és azokat behajtatván, munkájokrúl ezen incsené-

rünk opiniójával is, fizettessenek meg érdemek szerint, nevezett Seres György hívünk által; és hogy annyivalisinkább a lakosok szívessebben concurráljanak a munkára: légyen tudtokra, hogy fizetésért fognak munkálódni, melyben Kegyelmed is szorgalmatosan eljárjon. Mivel penig bizonyos obsidiónak szükségére nézve az ottan levő nagyobb álgyúk kívántatni fognak: azért ugyan nevezett incsenérünknek vagyon tőllünk commissiója, azoknak Eger felé való szállítása iránt. Ha kívántatni fog szálfa, palizátáknak, vagy más munkára: ímé, ezen includált levelünknek commissiója szerint, valamennyit Kegyelmed fog kívánni, szállíttatni fog Tokajbúl, csak in tempore requirálja Kegyelmed.

69.

Eodem die, ibidem, Seres Györgynek.

In praesenti materia küldetett háromezer rhénes forint, hogy az operariusokot exolválja.

70.

Bercsényi úrnak, 31. Augusti, Nittrárúl.

Minémű híreim vadnak Károlyi úrtúl: praesentibus annectáltam; melybűl látván, hogy Pálfi az pusztának vette magát háromezered magával: azt nem másra magyarázom, hanem, hihető, míg ezek itten mutogatják magokat, azalatt Kliköspergge1 által akar valahol jőni, melyrűl Károlyi úrnak írtam. Gondolható az is, hogy erőnket lecsalni kívánná, és Újvárt készületlen állapotban aggrediálni, mellyet ha veszek észre: újonnan fogom praesidiáltatni. Csudálom, hogy Kegyelmed 28. praesentis datált levelemet nem vette, melly által csak azon hadakat, (mellyek ottan teljességessen szükségessek) vigyázásra hagyni, a többivel penig Kegyelmednek hovahamarébb hozzánk jövetelét kívánnám; a mint is minden órán Kegyelmedet várom. Mai napon Generális Eszterházi Antalt az hadakkal megindítottam Hidvég felé.

71.

Károlyi úrnak, sub eodem dato.

Kegyelmed levelét vettük, az ellenségnek motusirúl tudósétván bennünket; és mivel az ágyúzásnak kevés hasznát ta-

pasztalhatni: azt alkalmatos időben, mikor az ellenség nem látja, abbanhagyhatni; hanem, ha valamely hajókat, kivált hídnak csinálására akarna alkalmaztatni: akkor méltó s hasznos is lehetne az ágyúzás. Ha penig Kegyelmednek több gyalogra vagyon szüksége: (mivel az hadakat ma Eszterházi Antal úrral mind megindíttattuk, a mint pro notitia azon hadak marsrutáját Kegyelmednek includáltuk,) nevezett Eszterházi Antal urat requirálja. Nemzetes Krucsai Márton hívünk az ecsediek iránt való intentiónkat nem jól értette, — mivel semmi privilegiumokat, sem házokat a lakosoktúl elvenni nem kívánjuk, és a resideálástúl kirekeszteni; hanem, mivel az épéttetésre nézve némely házakbúl szükséges, hogy ad interim magokat transportálják vagy a külső városban, vagy közellévő helyre, némellyeknek penig, való, el kell rontatni: de azután megépűlvén az erősség, magok lakássában és jussokban integráltathatnak. Hogy Pálfi a pusztának vette háromezered magával magát: hihető, Klikesperggel — még ezeknek itten mustrálások vagyon, — azalatt valahol által akarja magát a Dunán tenni; azért Kegyelmed szorgalmatossan arra is vigyáztasson, és bennünket informáljon. Hogyha a német itt hidat találna csinálni: adja Kegyelmed azonnal sietséggel tudtára Eszterházi Antal úrnak, hogy az praesidiumot visszaküldhesse Érsek-Újvárba. Coeterum, etc.

72.

Eszterházi Antal úrnak, sub dato eodem.

Vettük Generális Károlyi Sándor úrnak levelit, több informatiói között irván, hogy az ellenség a táti tónál subsistálván, láttatik, ottan mintha hidat akarna csinálni általjövetelire; melly által netalám practicálná Újvárnak készületlen találását: azért megirtuk Generális Károlyi Sándor úrnak, hogy Kegyelmedet is a szükséges occurrentiákrúl tudósétván, ha észreveszi az iránt effective való szándékát az ellenségnek, azonnal Kegyelmedet tudósétsa. Kegyelmed penig Újvárbúl kijött hadakat vissza Újvárban sietséggel expediálja, ha úgy fog bizonyosodni az ellenség csalárdsága; azon hadak penig, mellyekrül Kegyelmednek írtunk, holnap fogják magokat Kegyelmeddel conjungálni. Coeterum, etc.

73.

Károlyi Sándor úrnak, die 1. Septembris.

Már, Istennek hála, vettük Gróff Bercsényi úrnak útjábúl levelét, hogy az hadakkal jön; azért ő kegyelmének eleiben küldöttünk marsrutát, hogy az útnak közöléttetéséért egyenessen Érsek-Újvár felé menjenek a hadak. Bottyán úrnak is megírtuk: Kegyelmed után menjen le, és dispositióira vigyázzon. Az mely Brémer regementjét Kegyelmed kívánta: gondolván, hogy míg csak ér is Kegyelmedhez, azon szorosokat az ellenség meghaladja, — azért a több hadakkal együtt incorporáltatott, és Gróff Eszterházi Antal úrral együtt fognak menni. Ha azért Kegyelmednek azon regementre, több hasonlóra, vagy másokra szüksége lészen: előbbeni levelünk szerint is (a mint marsrutáját is megküldöttük Antal úrnak) ő kegyelmét requirálja Kegyelmed. Az több hadakat is, mennyire lehet, siettetni fogjuk, hogy Kegyelmeddel conjungálhassák magokat.

NB. Levelünk végezetivel érkezett maga is Gróff Bercsényi úr hozzánk, a hadak penig ma Kérnél subsistálnak. Holnap innét magunk is indúlunk.

74.

Gróff Eszterházi Antal úrnak, 1-ma Septembris, Nittrárúl.

Rosztokot sehol is nem tartván, sietséggel vigye az tábort statiókrúl statiókra, mivel az ellenségnek motusi confirmáltatnak.

75.

Palocsay György úrnak, sub eodem dato.

Még más commendo oda nem érkezik: addig az országgyülésére ne jöjjön; addigis penig vigyázván az ráczok gyülekezetire: informáljon sietséggel Méltóságos Generális Forgács Simon urat és Andrási István colonellust azokrúl.

76.

Bottyán János úrnak.

Vettük Kegyelmed levelét, informálván bennünket az ellenségnek motusárúl . . . . (Bevégzetlen, majd egy lap üres).

77.

Die 2. Septembris, Anno 1705, Érsek-Ujvárbúl. Méltóságos Generális Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét Bottyán úr inclusájával együtt vettük. Nem lehetvén okunk a vélekedésre, hogy a melly okbúl az ellenség Komáromnál lehető általjövetelit elmúlatta, azon okbúl Esztergomnál az általjövetelre hidat magának csináljon, kiváltképen a vár alatt, eleibe hagyván azzal a vizeket, és hogy ottan, azon szoros hegyekre és passusokra venné útját: azért nem szükséges, hogy Kegyelmed tartóztassa útját; másként is, Hidvég, a Kegyelmed statiója, oly közhely lévén, hogy ámbár ez iránt lenne is valami occurrentia: nem származnék fogyatkozás Kegyelmednek odaérkezéssébűl. A lovas hadak is immár elérkeztenek onnanfelűl, és csak fáradt lovaikat mainap nyugtatják; noha ugyan azoknak némely részét majd az holdvilágon Generális Károlyi úr után legközelebb való úton indíttatjuk, a más részével penig holnap Nagyodra megyünk, holnap után Viskre, és a mi occurrentiák lesznek, Kegyelmedet fogjuk tudósítani. Coeterum, etc.

78.

(Generális Bottyán Jánosnak.)

Eadem die, Anno et loco praescriptis.

Kegyelmed levelét sub dato 26. Augusti és abban tett informatióját, s nemkülömben az haza szolgálatjának előmozdításában való fáradozásit Kegyelmednek, kedvessen vettük. Mind az sólti sáncznak levonása és abbúl való munitiónak Szólnokban való szállítása jól esett; hanem, hogyha az ellenségnek Szólnok felé való czélját észrevehetné Kegyelmed: az sólti sánczbúl kihozott hajdúkat Horváth Tamással együtt idein küldje Szólnokba, — mely hajdúknak fizetésekre való cassát immár leküldöttük, úgy ruházatjok felől is parancsoltunk. A kalocsai hajdúknak tisztje, kit Kegyelmed megfogatott, comperiáltatván, hogy consentiált Kalocsának odahagyására: szükséges, másoknak példát tétessen Kegyelmed belőle. Szabó Máténak, úgy Bezerédinek is ezelőtt magunk is megírtuk, hogy Hatvanban lévő seregek Bezerédi regimentéhez valók, és mostan

lovas praesidium ottan nem szükséges; ha mikor penig odarendeltetnek azon seregek: nem úgy, mint ezeres mezei kapitányoktúl, hanem mint praesidiarius commendans kapitánytúl Szabó Mátétúl fognak dependeálni: de re ipsa ugyan csak Bezerédi kapitány hívünk ezerében valók maradnak. Helleprontot azért applicáltuk a commissariátusban, hogy az regiment iránt való tisztsége cessált; azért Nemzetes Balog Ádám regimentjében applicálja Kegyelmed azon hadakat. Úgy halljuk, Kecskemét, Kőrös, Czegléd az felüléshez kedvetlen, melylyel képmutatásokat hazafiúságokban nem kevéssé nyilatkoztatják; azért Kegyelmed rigorose, kemény modalitásokkal is, per omnia media ültesse fel őket, és kínszerítse az haza mellett való fegyverkezésre. Generális Károlyi Sándor úr corpussát alkalmas hadakkal innét is megszaporítván, megirtuk ő kegyelmének, hogy Kegyelmeddel conjungálja magát, és míglen számossabb hadaink erről a földrül leérkeznek is: légyen Kegyelmetek intentusok az ellenség mótusira. Magunk is reggel lefelé indúlunk.

79.

Károlyi Sándor úrnak, 2. Septembris, Újvárrúl.

Hogy tegnapi naptúl fogva Kegyelmednek tudósétását nem vehettük: tulajdoníthatjuk ideváló diversiónknak, utánnunk hirtelen nem igazodhatván Kegyelmed levele; hanem Bottyán úrnak vettük levelét, hogy az ellenség Sicambriához szállott, s egyszersmind tudósétván bennünket, hogy a végett adott orderünk szerint immár maga is Kegyelmed után nyomúl. Esztergom eleire penig rendelünk más vigyázó hadakat. A mellett azt is tudtára adjuk Kegyelmednek, hogy elébbeni levelünk által is jelentett Tiszán túl való hadakat a holdvilágon megindíttatjuk kis-gyarmati hídra egyenest, hogy Kegyelmeddel késedelem nélkül conjungálhassák magokat; azért Kegyelmed küldjön eleikbe: onnét merre felé vegyék útjokat? hogy egyenest mehessenek Gyarmattúl Kegyelmed dispositiója szerint. Magunk is innét reggel, az hadaknak több részével, megindulunk, várván Kegyelmed tudósétását az szükséges occurrentiákrúl. Coeterum, etc.

80.

Méltóságos Generális Károlyi Sándor úrnak, die 7. Septembris, 1705. Szécsénybül.

Kegyelmed levelét az ottanvaló dolgoknak informatiójárúl vettük, és noha Bottyán János urat Kegyelmedhez való menetelitül detineáltuk: mindazáltal nemannyira maga jószágának, mint másutt az haza szolgálatjának kívánunk általa előmozdítást tétetnünk. A Tiszán túl való hadak, lehetetlen, eddig Kegyelmedhez nem érkeztek, hacsak szokások szerint nem temporizálnak. Ha még harmadik lovas corpust rendelünk: igen elszakasztatnak az hadak, annyivalisinkább, mivel még a Vágon túl is derék operatiókhoz akarunk kezdetni; hogyha azért elébbeni dispositiónk szerint Vácz és Mike-Buda táján lésznek az hadak, ámbár két corpusban is, messzecske ugyan, de talám reáérkezhetnek, hogy Klökkispergre is tehessenek vigyázást; de hallottunk ollyat is, hogy ő is magát conjungálta a nagyobb táborral. Az hadak fizetése iránt való dispositióit Kegyelmednek helybenhagyjuk, és Kegyelmed idején adván tudtunkra: több pénzt is, ha szükség, fogunk leküldeni. A sólti hajdúknak pánczélingeknek valót ugyan a fizető-commissariusunk által küldöttünk, posztót penig ez héten várván Slézsiábúl, mihelyt elérkezik, mindjárt küldünk. Vegye elméjét Kegyelmed Deák Ferencznek, accommodatiója iránt, melyrül magunk is még ezelőtt gondolkoztunk; in illo casu a Szegedi és Ilosvai hadait együvé tévén, Gróff Barkóczi úrnak kívánnánk adni, úgy, hogy Ilosvai kapitánya volna, valamint Kegyelmed ezerének Gencsi volt, most Szűcs János. Szűcs Farkasrúl azok comperiáltatván, a mellyekrül Kegyelmed tudósét: statuáljon példát Kegyelmed. Akármi úton-módon páter Jánost Kegyelmed expediálja Szendrőben: mivel illyen állapotokban a klastrom nem klastrom.

A mely negyvenezer forintokat Kegyelmed kívánt, azon lészünk: még ma megindítsuk. A mely vármegyék Hatvanhoz jöttenek, elébbeni rendelésünk szerint is Kegyelmed küldje ide. Midőn penig Kegyelmed csudálkozik, hogy a Partiumbeli vármegyéknek nem ment Regalisok, hihető: nem reflectálta Kegyelmed, hogy erdélyi fejedelem lévén, azokat maguntúl nem akartuk elszakasztanunk; ugyanis ebbül az okbúl egy sem volt

hivatalos. Nemes Bihar vármegyének a dézmáját jóllehet a consequentiákra nézve is, nehezen és publice épen nem is tolláltathatjuk, hanem in privato az ottvaló dézmásnak megparancsoltuk: semmit ne exigáljon, míg parancsolatunkat nem vészi. Kecskemétiek iránt praejudiciumát Kegyelmednek nem kívánhatván, jussának is megvételét nem akadályoztatjuk; kiknek a zsóldosok iránt conniventiával Kegyelmed ne légyen és personalis insurrectiójokat adurgeálja; ugyanis, gondoljuk, elszállíttatásoknak alkalmatosságával legjobban fognak insurgálni. A rézpénz iránt jóllehet ezelőtt is újonnan pátenseket publicáltattunk más districtusokban: hanem Kajali Pál districtusában is el fognak menni publicatoriáink, és ha illy istentelenséget fog Kegyelmed tapasztalni ezen állapatban: Kegyelmed propria authoritate is confiscáltatván az eladó jókat, statuáljon többeknek példát. Coeterum, etc.

P. S. Nemes Bihar vármegye felől, nem kétljük, ezen kívül is tudhatván más szándékunkat: Kegyelmed expediálja vissza ő kegyelmeket.

81.

Szécsénybűl, 7. Septembris, 1705. Bihar vármegyei dézmásnak.

Méltó okokra nézve bizonyos considerationk lévén nemes Bihar vármegyei dézmák iránt: Hűségének serio parancsoljuk, hogy ez esztendőbeli búza-, gabona-, bor-dézmáknak, úgy egyéb obveniáló accidenseknek is exactióját suspendálja, és mindaddig ne exigálja, míg az iránt parancsolatunkat nem vészi. Coeterum, etc.

82.

Szécsénybűl, die 7. Septembris Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét Hidvégrűl vettük. Az hadak iránt tett Kegyelmed dispositióit azon állapatjában hagyjuk: hanem mivel Generális Károlyi Sándor is Aszódnál vagyon, hogy annyivalinkább minden occurentiákban lehessen Kegyelmeteknek egymástúl informatiója, és az haza szolgálatját kormányozhassa Kegyelmed, — szükséges, vévén ezen orderünket Kegyelmed, kövesdi határban lévő tó mellé szálljon Kegyelmed

táborostúl. Andrássi Györgynek tapasztalhatóképen hiszszük részegségétűl is gyakran származott inconvenientiáit, és csak a mint a fő tábori strázsamesterrel bánt, árestumot érdemelhet cselekedetiért. Tisztiben való characteriban még egyéb nem vala Generális Vigiliarum Praefectusságnál; ámbár valamelly ezer hajdúkat commendérozott is: azzal többet nem arrogálhat magának; azért Kegyelmed találjon tisztességes modalitást ide hozzánk jöveteliben, a minthogy nem is látván Kegyelmednek segítségére lenni, valamelly szép szín alatt ide expediálja. A mi Kegyelmed regimentjének fizetését illeti, committáltatott fizető-commissariusunknak: annak rendi szerint exolválja. Coeterum, etc.

P. S. Fizető-commissariusunk ottan nem lévén: Kőrössi György komornyikunkra dirigáltuk az exolutiót.

83.

Szécsénybűl, 7. Septembris 1705. Méltóságos Gróff Forgács Simon úrnak.

Midőn Kegyelmednek, elébbeni levele szerint, személlye szerintvaló eljövetelit reménlettem volna: Hangosi által küldött levelét, projectumával együtt, vettem. Nem lehet nem approbálnom a Kegyelmed helyes dispositióit, egyedűl kívánván, hogy azok a Kegyelmed jelen nem létében véghezmenjenek; azok között is mindazáltal méltó: szükséges reflexiója legyen Kegyelmednek az innét netalántán lefelé menni igyekező ellenségre, a melly is magát már egy héttül fogva Ó-Budánál ugyan csendesen contineálja: de bémenetelire való szándékát valóban hirdeti; melynek meggátlására Gróff Barkóczi Ferencz, Károlyi Sándor urakat Hatvan tájékára, Eszterházi Antal urat penig a gyalogsággal és némely lovassal rendeltük Gútához, hogy az által mind erre jövő szándékát impediálhassák, mind penig, ha útját Szeged avagy Hatvan felé venné, megelőzhesse. Mindazáltal a Vágon túl is feles hadakat, a morvai és egyéb operatiókra hagyván, mivel az ideváló corpusokkal annyifelé nem szakadhatunk: méltó praevideálni, hogy itten Pest elein magát mutogatván, hadának egy részét hirtelenséggel Szeged felé és onnan Aradra fogná küldeni; mellyet egyébkor alig fogunk észrevenni a porták miatt, hanem midőn már Szegedben lészen. Kihez

képest erre Kegyelmednek oly reflexiója légyen, hogy, ha lehetséges dolog, nemcsak Erdélyben való menetelit: de az Aradhoz vagy Váradhoz való maga recipiálássát is impediálhassuk. Attúl nem tarthatunk, hogy ez nagy corpus légyen: mivel az egész lovassa is nem több hat- s legfeljebb hétezer embernél. De reliquo az Kegyelmed idejöveteli az ország dolgaira nézve igen szükséges lévén: idővontatás nélkül elvárjuk Kegyelmedet, az hol is a több projectált dolgokrúl kívánok Kegyelmeddel bővebben conferálni, úgy bántódásit is illendőképen megorvosolni. Datum, etc.

84.

Eodem, ibidem. Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed utóbbi levelébül értem Bottyán úrnak odaérkezését; de a mely hírek mondatnak, nem igazak, azzal csak kívánnak praetextust formálni a magok kedvek szerint való menetelre. Az abrakrúl hogy provideáljon, van parancsolatja a commissariatusnak, hová is recurráljon Kegyelmed. Brémer regimentjének még Nitrán assignáltattuk Egerbül egész köpönyegjeket; azért investigálja Kegyelmed: mi oka, hogy eddig is nem percipiálták? A Kegyelmed dragonyos regimentje is mennyi köpönyeg híjjával vagyon? elvárom az iránt való informatióját. Az aggregatus tisztek felől leszen commissiója a fizető-mestereknek, hogy az idegen nemzetbül valóknak egész fizetést adjanak. Ha a Dunán túl való tiszteknek fizetések ki nem jár: magoknak tulajdoníthatják, tudniillik miért magokat a fizető-commissariusoknak nem insinuálják, avagy a commissariatusnál? holott vagyon felőlök parancsolat. Hadi bírót hogy újobban csináljon Kegyelmed, nem látom szükségesnek: mivel Farkas Mihály, Horváth György s Palugyay azon szolgálatot supportálhatják; lészen is parancsolatjok, hogy a táborra menjenek. Grajner Antal idejővén, fogja a füstrázsamesterségre decretumunkat venni, s egyszersmind fizetésérűl assignatiónkat. A mi a rézpénznek felváltását illeti, vagyon Hallembachnak parancsolatja, hogy affélét felváltson sine praevia commissione; de, hogy kezénél annyira való légyen: nem hiszszük, mivel a rézpénz annak defectussáért erigáltatott; a mit penig Kegyelmed Lengyelországbúl hozatni akar: boron

hamarább lehet. Keczer Sándort minden órán várjuk; lészen parancsolatja, hogy Kegyelmedet contentálja. A tatárságot Kegyelmed az hadakkal jó formában körülvétetvén, ha másképen nem lehet: tétesse arestumban mindenestül, (a lovokra penig jó vigyázást tartatván,) úgy kívánja tőlök a vétkesnek kiadását; holott penig akkor sem cselekednék: tizedeltésse meg Kegyelmed őket, és a tizedikre láttasson törvényt, s példájúl akasztassa fel. Datum, etc.

85.

Károlyi Sándor úrnak. Szécsénybűl, die 8. Septembris, 1705.

Tegnap hatvani tákorrúl emanált Kegyelmed levelét vettük. Eleget csudáljuk Palocsainak Várad alól eljövetelét: holott az vala resolutiónk instantiájára is, hogy valameddig más commandó oda nem érkezik, semmiképpen el ne jöjjön, hanem elérkezvén Gyürki Pál, (kinek más formában is fogunk iratni,) hogy netalán valamely competentiára való ok együttlétek alkalmatosságával adassék: úgy, studio, az gyülekezetre való comparitiójával akartuk azt praescindálni; azért Kegyelmed Palocsait mindjárást küldje vissza, és azon földnek securitássárúl (csak a hadat is, a mennyire lehet, meg ne szakgassa) provideáljon. Gróff Forgács úr írja: Andrássy úr corpussát négyezer emberrel fogja erősséteni, az szükséges helyeken való operatiókra, maga penig kijön, az mint újobban adjutantja által is megírtuk. Az jászokat magunk is impartialis ember által is conscribáltattuk: de keveset taláftunk mezei hadakbúl szállottakot; mindazonáltal ő irántok egyebet az impartialitásnál nem kívánunk. Az ellenség által a hídnak megcsinálásában, — kivált, hogy kettőt mondanak, — magunk is kételkedvén: mind annak kitanúlását, s mind penig az haza szolgálatjának folytatását Kegyelmedre bíztuk. Coeterum, etc.

86.

Die 9. mensis 7-bris, 1705. Szécsénybűl, Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét vettük; jóllehet abbúl értjük, hogy az ellenség általjött volna; mindazonáltal a melly inclusákat Ke-

gyelmed transmittál, sem penig Károlyi úr relatiójábúl ki nem tetszik; de ámbár úgy légyen is: tegnapi napon tett rendelésünket Kegyelmed véghezvívén, várjuk Kegyelmed informatióját. Hogy penig a tábor s hadaknak szállásárúl bennünket informál: kedvesen veszszük; magunk is azon leszünk: itten nem sok üdő alatt jó karban vévén a dolgokat, a táborra mehessünk. Balog István leveléből való hír, az immár régi dolog, s nem szükség reája sok reflexiót tenni. Coeterum, etc.

87.

Die 11-ma Septembris. Anno 1705. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Tegnapi napon hatvani táborbúl irott Kegyelmed levelét vöttük, melyből portáinak jó folytatását értettük. Az hídnak elkészéttetésében nem vala annyéra kétségünk, mint általjöveteliben az ellenségnek, mely is illumináltatik Kegyelmed mostani levele által; és hogy mindeddig általjövő szándékát effectusban nem vötte: legközelebb való okát világosítják a békesség iránt való angliai és hollandiai mediatiótúl (kihez újabb deputatusok jöttek) hozzánk érkezett követek, intentiójokat is általlátván, hogy, ha Váradnak és erdélyieknek az üdő alatt való subsistentiáját s élését accommodálhatnák, az armistitiumra czéloznának. Mi ugyan passusunkat el is küldöttük az említett követek eljövetelire; mely munkában, tudni való dolog, semmisem lehet, ha azon ellenség általjön a Dunán: mivel többire mindnyájunknak oda concurrálnunk kell; de ezen szín alatt az ellenségnek nincs mit hinni. Igen szükséges Kegyelmed ottanvaló léte mostanság: netalám midőn ezek innét errefelé jőnek, az ellenség is, s egyszersmind takarodjék által maga intentiójára, mellyet jóllehet Kegyelmed írja, ad 15-am praesentis nem remélhet: de inkább ezután jobban nem remélhetjük, bizonyossá tétetvén az dolog. Kegyelmednek is hozzánk jövetelire vagyon gondunk, csak lássuk az ellenség állapotját; máskínt mi is Kegyelmedhez megyünk.

Grófl Forgács úr szándéka intimatiónkbúl vala; de megválik, telik-é valami abban? mivel, hihető, levelünket nem vévén, postán jövetelit írja; várjuk is óránként. Elérkezvén, a mi váradi bloquada és Andrási István között való communicatiót

illeti: magunkat informáltatván, teszünk is rendeléseket. Kegyelmed tábora gyarapodását s hírét igen akarjuk; szükséges is nekünk a jó hírt conserválnunk, és hogy ki nem adta magát táborának valóságárúl, — jól esett.

A Tiszán túl való földnek s Debreczennek insurrectióját a mi illeti: Kegyelmed azon kivűl is Generálissa lévén azon földnek, igen jól cselekszi, ha jó praemissákat idején csinál pro casu necessitatis az insurrectiórúl, melyre e táján lévők is reá szorúlnak, ha ugyan az ellenség nem tágét. Bezerédinek általküldését értjük. Pálfi valamely kétezered magával Balog Ádámékat kergeti a Bakonnál: talám neki vihet consolatiót; noha a Csalóközön által is menetelre töttünk dispositiót, — elválik, miképpen effectuáltatik? Szólnakban és Egerben dispositiótételi Kegyelmednek jól estek. Csala Sándor characterizatiója olyformán vagyon, mint vice districtualis commissariusnak, hogy a midőn az ordinarius commissarius in gremio comitatuum disponálja a provisiót: ő a táboron effectuálja. A Tiszán túl való vármegyéket várjuk magunk is, csak érkeznének; holnap akarunk első projectumot tétetni. Az innen való vármegyében tűrhető frequentiával vannak. Coeterum, etc.

88.

Károlyi Sándor úrnak, Szécsényrül, die 14. Septembris, Anno 1705.

Kegyelmed levelét vettük: némely helységek miképpen difficultálják a dézmának praestálását: mellyet előbbeni két esztendőkben relaxáltunk vala, azokbúl insurgált vitézlő rendnek tekintetéért, annakelőtte penig kérdés kivűl szoktak vala praestálni, az mint magok is mindezeket nem tagadhatják, — most penig szolgálatjokért mind fizetések, mind penig a nemes vármegye impositióitúl való exemptiójok lévén: annál is, a mit azon dézma tenne, nagyobb beneficiumot vésznek az által; egyébiránt is maga Kegyelmed jól tudván azon dézmáknak állapotját és a haza szükségét azokra: mindazonáltal, tekintvén azon regimentnek Dunán túl való kárait, pro hoc duntaxat Anno eximáltuk azon három helységeket: úgymint Eszlárt, Lököt, Dobot a szokott dézmáltatásnak terhétűl, hanem limitative és szakasztva tollerabiliter reájok bizonyos köblöket appro-

portionálván, megírtuk a dézmásnak: többet rajtok ne praetendáljon, hanem csak azon limitált életet.

89.

Generális Károlyi Sándor úrnak, Szécséntül, die 17. Septembris.

Kegyelmed két rendbeli leveleit vettük, tudósítván bennünket az odavaló dolgokrúl, hogy tudniillik az ellenségnek lemenő szándékát tapasztolta volna. Jóllehet ugyan, Generális Forgács Simon úr mind Erdélyben, mind a Partiumban alkalmas dispositiókat tett, — a mint is ő kegyelme Kegyelmedet informálta, — de mindazok is teljes securitást az ellenség ellen nem mutathatván: ha bizonyos lehet, hogy az ellenség Földvár felé letakarodik, — ámbár csak in majori parte is, — Kegyelmed is egész corpussal nyomúljon lefelé maga statiójárúl, és Kegyelmed helyére szálljon Gróff Eszterházi Antal úr mellett lévő corpus; mely végre is Kegyelmed informatióját indúlásárúl elvárjuk, hogy a szerint tehessünk rendelést. Ha penig csak futrázsinak nagyobb alkalmatosságára ki s be két-háromezer német járna ki a táborrúl, azt jól observáltatván Kegyelmed: csak azért nem szükség, hogy egész táborát Kegyelmed lefelé indítsa. Somogyit Kegyelmed küldje fel, a szükséghez képest kívántató több pénzt assignáltatunk kezéhez. Ezelőtt is megirtuk Kegyelmednek, hogy az három-városiak nagy *) magok ajánlása nem egyébre való, hanem csak: színmutatás alatt maradhassanak otthon, és az ellenség ingruálván, attúl vegyék magok protectióját, — azért Kegyelmed őket in tempore csak szállíttassa el. Hogy az ország statusi odamenjenek: hic et nunc még azt semmi alkalmatosság nem mutatja; de, ha minek kellene lenni, Kegyelmedet tudósítanánk, s leszen is Kegyelmednek minden szükséges állapotokban tudósítása. Feles panaszait halljuk az gyöngyösieknek, kivált a szőlők iránt; azért Kegyelmed orvosolja.

90.

Die 17. Septembris, 1705. In castris ad Szécsén positis. Tekintetes Nemzetes Bottyán János úrnak.

Kegyelmed levelét vettük, melyben irja a németnek Pest-

*) E szótól kezdve Aszalay Ferencz udvari titkár kezeírása.

nél általjövetelit; de mivel ugyanazon levelébűl Kegyelmednek ollyat látunk, hogy Pálfi valamely ezerekkel Fejérvár felé ment, és más informatiókbúl azt is értettük, hogy a Duna-mellyékére takarodnék az ellenség: ezen okbúl méltán kételkedünk, hogy Pestnél az ellenség általjött volna; — hanem Kegyelmed tovább is szorgalmatossan investigálja valóságát a dolognak, hogy bizonyost érthetvén, tehessünk szükséges rendeléseket. Azalatt is pedig jó vigyázással és rendtartással tartván az hadakat, haugyan confirmáltatik az ellenség általjövetele: ámbár ordere légyen Kegyelmednek Esztergom eleire való menetelre, de csak maradjon helyben maga regimentjével is, várván tovább való orderünket.

91.

Die eadem. In Castrensi Conventu Dominorum Confoederatorum Regni Hungariae Statuum, ad Szécsén posito. Tekintetes Nagyságos Károlyi Sándor úrnak.

Noha 16. praesentis emanált levelét is Kegyelmednek vettük: de abbúl is Pestnél az ellenségnek általjövetele hírét nem láttuk, az mint ez órában Bottyán úr által informáltatunk. Azért, noha semmit Kegyelmed jó vigyáztatásában nem kételkedünk, mindazáltal, mivel ez okbúl kétséges előttünk az megírt hír: megtudhatván valóságát a dolognak, Kegyelmed tudósítását elvárjuk. Azalatt is pedig, míglen továbbvaló rendelésunket értheti, jó renddel és készülettel tartsa az hadat. *)

92.

Die 18. Septembris, ex Castris ad Szécsén. Öregbik Barkóczi Ferencz úrnak.

Kegyelmed levelét vettük, kiben a németnek általjövetelit adja értésünkre; mely hír immár tegnap is vala tudtunkra és értésünkre, és Gróff Eszterházi Antal úr portási által fogatott nyelv is confirmálja; azért, így lévén a dolog, noha Generális Károlyi Sándor úrtúl is reménljük informáltatásunkat, mindazáltal Kegyelmed is küldjön jó portásokat, adván eleikben, hogy nemcsak igen távullévő halmokrúl, hanem jóformában

*) Eddig Aszalay kezeírása, innen kezdve vegyest, majd minden levél más kézzel van írva.

kiszemléljék az ellenséget. A midőn penig particularis portást küld Kegyelmed: zászló nélkűl küldje; mennéljobban kitanúlhatván az ellenségnek állopotját, s bennünket is tudósítván, fogja mindenekrűl dispositióinkat venni.

93.

Die 15 Septembris, 1705. Illustrissimo Baroni Alexandro Károlyi.

Kegyelmed levelét vöttük, melly által e mostani országos gyülekezetet üdvezli, s kívánja szerencsés végezésekben való progressusit. Jóllehet ugyan az angliai és hollandiai követekre kelletvén várakozással lenni, mindaddég is teljes végezések nem lehetnek s folyhatnak: mindazáltal, látván, hogy az ellenség csak tölti az üdőt, ha Kegyelmed észreveheti, hogy ugyan aggressiót nem tészen, és az hadnak elméje Kegyelmed eljövetelivel meg nem bomol, s széledése nem fog következni: Kegyelmed idejövetelit kedvessen látjuk, és az haza dolgait Kegyelmed jelenlétivel akarjuk folytatni.

94.

*Die 20. Septembris, in Campo Szécséniensi. Károli Sándor úrnak *)*

Vettük két rendbeli levelét Kegyelmednek, kiváltképpen az ellenségnek Csaba felé való motusárúl, mellyet jóllehet tegnap is értettünk Bottyán úr informatiójábúl de nem distingválhatta: haugyan egész corpusával indúlt-é az ellenség, avagy csak valamely része, futrázsi kedvéért? Azért Kegyelmed jobban kitanúlván útját az ellenségnek: valamit árthat és eltehet ellene, orderünket is arra nem várván, csak elkövesse.

95.

Die 21. Septembris, Szécsénnél. Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét vettük; melybűl látván, hogy az ellenség a városok felé szándékozik, és így Kegyelmednek mostani statiójában haszontalan volna továbbvaló subsistálása: azért

*) Ez a levél újra Aszalay kezeírása.

Kegyelmed mindenestűl fogva szálljon Lőrinczihez, Hatvan felé vévén útját, (az hol az had megprófontoztatik) s úgy alkalmaztassa magát, hogy valamihent orderünket veszi, Szólnokban mind a munitióval együtt mehessen. Lévén penig méltó reflexiónk a Dunán túl maradott ellenségre: Kegyelmed a mostani statióján hagyja Rétei, Géczi és Ebeczki István ezereit, ha az is érkezett oda; a több lovas hadat penig, valamellyek Kegyelmed mellett vannak, adja Károlyi Sándor úr corpusának erősítésére.

96.

Barkóczi úrnak, 21. Septembris, Szécsényrűl.

Kegyelmed levelét vettük az ellenség motusárúl, hogy jóllehet akkor még Szécsőnél volt: mindazáltal csakugyan a városok felé szándékozik; kihezképpest adtuk oly rendelésünket Gróff Eszterházi Anlal úrnak, hogy az lovas haddal Generális Károlyi Sándor úr corpussát megerősítse, az gyalog hadakkal penig vegye útját Hatvan felé, Szólnokhoz való menetelre. Hanem Kegyelmed mindenekben jó vigyázással lévén, fogja a szerint dispositiónkat venni.

97.

Károlyi úrnak.

Mivel Kegyelmed levelébűl értjük az ellenségnek ugyancsak az városok felé szándékát, hogy annyival is inkább Kegyelmed, maga jó conceptussa szerint is, az ellenség ellen való igyekezetit prosequálhassa: megírtuk Gróff Eszterházi Antal úrnak, hogy a lovas haddal Kegyelmed corpussát erősétse, a gyalogsággal penig Hatvan felé menjen, Szólnokhoz való menetelre nézve; azért, immár az ellenség Szécsőnél nagyobb síkra jutván, annál is jobban lehet successussa Kegyelmed intentiójának. Elvárván az occurrentiárúl Kegyelmed tudósétását, etc.

98.

Generális Károlyi Sándor úrnak, 22. Septembris, 1705. Szécsénytűl.

Sub dato 21. praesentis Kegyelmed levelét vévén, portásinak hasznos járásokat értjük; tovább is kivált éjjel való aggressiókkal Kegyelmed az ellenséget nem kevéssé extenuálhatja. A

mellett, mivel az elfogattattaknak relatiójábúl is érthetni, hogy kemény ágyúk vadnak az ellenséggel: aligha Szólnok ellen nem czéloz. Azért Kegyelmed annyival is inkább intentus lévén az ellenségnek motusára: annak utazásárúl bennünket, ha felfelé fordúl, informáljon, hogy a szerint is tehessünk dispositiókat. P. S. Bertóti Istvánt avocáltam Szólnokbúl, és parancsoltam, hogy Szabó Mátét helyheztessék oda. Coeterum, etc.

99.

Eodem, ibidem, Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét vettük. Hogy Lőrinczinél subsistált, jól cselekedte; tovább is Kegyelmed maga corpussát könnyen ki ne mutassa, hanem vagy ottan maradjon rendelésünkig, avagy ahhoz alkalmatos statiót válaszszon. Coeterum, etc.

100.

Eodem, ibidem. Gróff Barkóczi Ferencz úrnak.

Mivel a Tisza mellyéki földnek és azon helyeknek az hol az hadi operatióknak leendősége mutogatja magát, Nemzetes Bertóti István hívünk situssát és constitutióját tudja: azért ő kegyelmét szükségesképen kelletett hozzánk avocálni. Azért helyette azon szólnoki praesidiumnak conservatiójára és gondviselésére Nemzetes Vitézlő Szabó Máté hívünket resolváltuk érdemesnek és alkalmatosnak lenni; kihezképest Kegyelmed ő kegyelmét expediálja Szólnokban commendánsnak, az hová ugyan magunk is megírtuk, hogy Bertóti István resignálja a commandót.

Datum, etc.

101.

Generális Károlyi Sándor úrnak, 22. Septembris.

Kegyelmed levelét ezen órában vettük. Jóllehet eddigis Kegyelmednek kívántuk volna megírnunk, de vártunk az informatióktúl: in illo casu, ha az ellenség ugyancsak Szeged felé veszi útját, micsoda operatiókhoz fogjon Kegyelmed? Hanem mostan kijelentjük immár pro illo casu szándékunkat, tudniillik: tapasztalván Kegyelmed az ellenségnek Szegedhez való menetelit, Kegyelmed rendeljen utánna mintegy két vagy háromezerbűl álló corpust, a ki úntalan infestálja, maga penig

Kegyelmed mindazon hadakkal is, mellyet Bottyán úr magával együtt viszen Kegyelmedhez, (kivévén Gróff Csáki Mihály, Rétei, Géczi és Ebeczki ezereit,) egy corpusban Szólnoknál menjen által, és ottan Gyürki Pál hat vagy hétezerbül álló corpussal lévén, (kinek vagyon parancsolatja,) Kegyelmeddel fogja magát conjungálni; mely conjunctiót ha Kegyelmed lát szükségesnek lenni, maga levele által is megírván Gyürki Pálnak, admaturálhatni fogja. Az említett hátúl-rendelt corpus többire arra fog deserviálni, hogy netalán az ellenségnek, ha viszszatérne is, minden motusit kitanúlhassuk. Az említett ezereket penig Kegyelmed Csáki Mihály úr commendója alatt titkosan úgy expediálja Vácz felé, hogy a Dunán túl maradott ellenségre is vigyázással lehessenek, a kiknek felmenetelek kívántatik Morvában, az hol noha a feltámadott népet és hadakatOcskai repellálta már egyszer: mindazáltal, hogy mind az offensiót s mind defensiót folytathassák, azon hadak oda kívántatnak.

Tagadhatatlan dolog, consideratióra való azon városoknak elpusztítása, ez okbúl kivált, hogy sokaknak kárvallások nélkül meg nem lehet: de ellenben, helyben való maradások is nem kevesebb quaestióra való; mindazonáltal, ha Kegyelmed csak azt tapasztalhatja, hogy két-három napra az ellenség magát megprófontozza, és nagyobb gonoszt nem reménlhetünk: azért megmaradhatnak; de ha praevideálhat Kegyelmed ollyat, hogy az ellenség az ő megmaradásokkal szaporodni fog: tanácsosabb nékiek elpusztúlni.

102.

Gróff Barkóczy Ferencz úrnak, die 23-tia Septembris, Szécsényrül.

Kegyelmed levelébül értjük, hogy az ellenség Tápióhoz szállott. Generális Károlyi úrnak még tegnap megírtuk szándékunkat; hasonlóképpen Gróff Eszterházy Antal úrnak lévén ordere: odafel rendelt regimenteket nem fogja tartóztatni. Coeterum, etc.

103.

Gróff Eszterházy Antal úrnak.

Kegyelmed levelébül értjük, hogy Kegyelmed nem szinte érthette orderünket. Nem intentiónk, hogy Kegyelmed vagy az ellenséggel megütkezzék, avagy Szólnokban menvén, aztat

praesideálja és commendérozza: mivel azt sem a circumstantiák, sem penig Kegyelmed rendi magával nem hozta; hanem mostani statiójában maradván, valameddig az ellenség Köröst, Czeglédet, Kecskeméthez való menetelivel meg nem haladja, melly útját az ellenségnek szorgalmatossan megtudván, a midőn az ellenség Kecskemétrűl Szeged felé megyen: Kegyelmed is azalatt könnyön secure mehet Szólnokhoz, a hol Generális Károlyi Sándor úr corpusával megegyezvén, onnét, (csakhogy Kegyelmed situatióját az helyeknek fel nem vette,) annyival esik Kegyelmed Váradhoz közelebb az ellenségnél, mint Szólnok Szegedhez; a conjunctió penig meglévén Szólnoknál, Debreczen felé is Váradnál megelőzheti az ellenséget. A mely lovas regimenteket rendeltünk vala felküldeni Vácz felé: azokat Kegyelmed ne tartóztassa semmit is; abbúl származhatik kára az ország szolgálatjának, Kegyelmednek penig az lovas strázsákra nincsen annyira szüksége.

Datum Szécsénynél lévő táborban, die 23. Septembris, Anno 1705.

104.

Károlyi Sándor úrnak, die 23. Septembris.

Kegyelmednek mind ez éjjel s mind már ma vevén leveleit: abbúl értjük Kegyelmed jó dispositióit; magunk is különbet nem kívánhatunk, hanem csak a szerint való effectuatiókat Kegyelmednek recommendáljuk. Az kívánt perspectivát Kegyelmednek ez alkalmatossággal transmittáltuk, és elvárjuk Kegyelmednek tovább is informatióját: ha nem több companiábúl álló-é az ellenség, a mint Kegyelmed papiroson leírta? mert, ha csak annyi: hétezer embernél nem többnek itélhetjük. Kegyelmed penig, előbbeni orderünk szerint is, tapasztalván az ellenségnek útját Szeged felé lenni: Szólnoknál menjen által, és megírván Gyürki Pálnak, Kegyelmedet meg fogja segíteni ennyihány ezer emberrel. És ha ugyancsak az ellenség Erdélybe szándékoznék: magunk elébb oda be akarván mennünk, valamelly ezereket onnét is elébe fogunk küldeni.

105.

Eszterházi Antal úrnak, die 24. Septembris, Szécsénynél.

Kegyelmed levelét vettük, a küldött rabbal együtt, az

mely német felől Kegyelmed intentionatus, hogy szolgálatra accommodáltassék: mivel szovaiban is igen tétovázó, oly hirtelen érdemesnek nem látjuk. Generális Károlyi Sándor úr informatiójábúl is látjuk, hogy az ellenség meghaladta immár a szólnoki utat, Czegléd felé szándékozván, és hogy Gombástúl elindúlt; de hova szállott? annak confirmatióját várjuk. Azért a mi lesznek motussi az ellenségnek, s úgy az occurrentiákrúl, Kegyelmed tudósétását elvárjuk. Vagyon némely nemzetbül Szólnokon, az kik letették az hitet: Kegyelmed azért azokat applicáltassa, ki lovatlan. Coeterum, etc.

106.

Györki Pál úrnak, die 25. Septembris.

Bellyényessi commendánst vagy corrigálja, vagy más érdemes subjectumot helyette constituáljon: lévén committálva Szabó Máté szólnoki mostani commendánsnak, hogy azon praesidiumnak succurráljon három mázsa puskaporral, — az hova is recurráljon.

107.

Szabó Máténak, eotum.

Hogy Generális Györki Pál úr, vagy belényesi kapitánytól a midőn requiráltatik puskapor felől, adjon három mázsa puskaport.

108.

Inczédi úrnak, belényesi tiszttartónak.

Hogy kezénél lévő fizető-tabella szerint ott lévő praesidiarius papot menstruatim exolváljon. Die 25. Septembris, Szécsénynél.

109.

Máriási Ádám úrnak, die 25. Septembris.

Kegyelmed levelét vettük. Mivel azon medgyesi németek, az mint immár verbaliter informáltatunk Gróff Forgács Simon úr által, még Erdélybe is controveniáltak az capitulatiónak, mostanában is penig nem akarván refusiót tenni magok intertentiójáért, confirmálják violatióját a capitulatiónak: azért Kegyelmed praemittálván a földnépe között is jó dispositiókat, arestálja meg azon németeket, fegyvereket s lovakot elszedvén, s vigyázásban tévén magokat is; megarestálván azon néme-

teket: osztassa Kegyelmed őket várakban, az kik közől vannak.

110.

Gróff Essterházi Antal úrnak, die 26 mensis Septembris, Szécsénnél.

Kegyelmed levelét vettük. A mi az németek iránt való diffidentiát illeti: szükséges ugyan observálni a dolgokat, de kivált Lamothoz suspicio nem fér, tudván ki (által) recommendáltatott, és másként is igaz ember lévén; hogy penig hozzája járnak: annak itélhetjük, mivel tőlünk vagyon, hogy azon tiszteknek asztalt tartson: annak alkalmatosságára lehet az ő concursusok. Mindazáltal, ha mit láthatna Kegyelmed: in particulari specificálja az oly suspicióban lehető officért; másként nem látjuk hic et nunc módját valamely változásoknak tételiben. Magunk is nem sok üdőre megegyezünk vélek.

Czelder iránt, úgy más állapotokban is, midőn positive adunk ordert Kegyelmednek: nagy ok nélkül effectuatióját ne differálja Kegyelmed. Maga indulását úgy alkalmaztassa Kegyelmed: ha Kecskemétig megyen az ellenség, egyenesen Szólnok felé vegye útját mindenestűl, ha penig Szólnoknak jőne: Tokaj felé kell kerülni. Más egyéb interveniensek felől teszünk dispositiókat.

111.

Barkóczi Ferencz úrnak, sub eodem dato.

Kegyelmed levelét vettük; kiket képpest lévén másképpen is informatiónkra való okunk: Kegyelmed resignálván azalatt a commendót Gróff Eszterházi Antal úrnak, Kegyelmedet magunkhoz elvárjuk. Coeterum, etc.

112.

Károlyi Sándor úrnak, sub eodem dato.

Két nap alatt szívessen várván Kegyelmed levelét, elérkezett informatióját kedvessen látjuk; az minthogy dispositióit is mind jóknak látván: azt is kívántuk Kegyelmednek értésére adnunk, hogy a Dunán általjött híveink referálták: egy tisztet fogván, (kit nem lehetvén elhozni, levágták) oly fassiót tett, hogy az ellenségnek volna oly fortélyos szándéka is, hogy

Szegedhez való menetelével többire minden hadainkat általcsalván a Tiszán, akkor fordúlni akarna egyenest az bányavárosok felé, és más operatiókra; azért szükséges ez iránt is alkalmas reflexiókat tenni. Budai Istvánt a hajdú-városokra, Gencsit penig indifferenter parancsolatinkkal expediáltuk által a Tiszán, hogy felültetvén azon a földen találandókat, magokkal együtt hozzák Túrhoz. Györki Pál is írja, vagyon hatezered magával. Déva Erdélyben capitulálván, az alatt lévő hadak is ki fognak nyomúlni. És jóllehet, Györki Pálnak vagyon parancsolatja, hogy az aradi rácznak tapasztalván motusát, impediálja, — mindazáltal Kegyelmed tudván ezen constitutiókat: az mint leghasznosabbnak feltalálja, a szerint cselekedhetik, és Makó, Vásárhely s más német-legeltethető helyek felől is tehet dispositiókat. Gróff Eszterházi Antal úrnak is újobban is megírtuk: ha az ellenség Kecskemétig megyen, Szólnok felé vegye útját; ha odamenne: Tokajra kerüljön.

P. S. Az mint Györki Pál úrtúl értjük: Jenőhez szállott, lévén ottan valamely correspondentiára való materia.

113.

Károlyi Sándor úrnak, die 26. Septembris.

Ezen órában vett Kegyelmed levelébűl értjük az ellenségnek Kőröshez való mentét, és hogy Kegyelmed Bottyán urat bizonyos corpussal az ellenség nyomában és infestatiójára rendelvén, maga az hadakkal együtt Szólnok felé szándékoznék; de, ha előbbeni, mai napon írott levelünket Kegyelmed vészi: intentióját, nem kétljük, tartóztatni fogja. Mert ugyanis, valameddig éppen Szegedhez való közölétését Kegyelmed nem tapasztalja az ellenségnek: tanácsos nem lehet praecipitálni Kegyelmednek Szólnokhoz való menetelét, annyival is inkább a Tiszán általköltözését, mind azon okbúl is, a mint Dunántúl intercipiált német tiszt relatiójábúl világoséttatik fortélylyal való szándéka az ellenségnek, tudniillik: általcsalván a Tiszán hadainkat, innét akármely felé való operatiójával confusiót tehetne, — avagy csak fáradt, vagy galyibás utazásira nézve is visszafordíthatná elméjét. De ámbár ugyancsak constanter continuálja is útját Szeged felé, által a Tiszán: míg csak kötezéssel bajoskodna is, Szólnok felé eleit lehetne Kegyelmednek

venni; az Arad vidékén lévő ráczot penig elégségesképpen zabolázhatja Györki Pál, immár Jenőnél lévén legalább hatezer emberrel. A mellett Budai Istvánt és Gencsit expediáltuk a Tiszán túl való hajdúvárosoknak, lézengő hadaknak, és akármely fegyvertfogható híveinknek feltámasztásokra s egyszersmind Túrhoz való gyülekezetekre nézve. Mind ez okokbúl nem láthatjuk jónak lenni, hogy minekelőtte teljességesen nem tapasztalja Szegedhez való menetelét az ellenségnek, az hadakkal Szólnoknál általmenjen: mivel Kőröstül akármikor megindúlván, in tempore reá érkezhetik Kegyelmed.

114.

Eszterházy Antal úrnak, die 29. mensis Septembris.

Informáltatván és a circumstantiákat is egybevetvén, resolváltuk Prínyi Miklós úrnak Szólnokban való menetelit; azért Kegyelmed vévén ezen orderünket: ő kegyelmét és Eölvest egész ezerestűl, (mely compleáltassék hatszáz emberrel ugyan nevezett Prínyi Miklós ezeréből) késedelem nélkűl Kegyelmed küldje Szólnokban, oly declaratióval, hogy a meddig Prínyi Miklós úrnak ottanléte szükséges lészen: addig mint brigadérosunktúl, a mostani commendans is és az egész praesidium ő tőle fog dependeálni, — azután a commendans marad maga functiójában.

P. S. Az ellenség mégis Kőrösnél pausál; miólta általjött, immár ötszázig elvert benne Károlyi úr, alkalmas portákat tett ellene. Küldöttünk Somogyi Péter kezéhez hatezer rhénes forintokat a szólnoki szükségre: azért Kegyelmed késedelem nélkűl adjon késérőt pro securitate, maga vigye oda Somogyi Péter.

Ezen órában vettük Kegyelmed levelét. Az német tiszteknek dolgát immár a franczia Generális által is, inquisitiókbúl, mellyet Lamoth peragált, érettük, s revisióját bíztuk hadi bíránkra, informálván bennünket Sassín is azon dologrúl. Az mi penig Kegyelmed helybűl való indúlását illeti: mivel az ellenség Kőrösnél subsistál actu is, az honnét könnyön Szólnok felé is veheti útját: azért Kegyelmed ne praecipitálja síkra való menetelit s kimutatását, hanem várjon dispositiónktúl, ha nem constál az ellenség lemenetele.

115.

Item, sub dato eodem, Károlyi Sándor úrnak.

Második levelét is Kegyelmednek Szólnokbúl vettük. Hogy az ellenség mégis Kőrösnél mulatott, tulajdoníthatjuk a kenyérsütésre való várakozásának; de, hogy obsidiót tegyen: a hideg üdőre nézve is nem reménlhetjük; mindazonáltal igen jó, hogy a szólnoki provisiókrúl tészen dispositiókat. Úgy azt is approbáljuk, hogy Tokajnál a Tiszának általkötésérűl tett rendelést, — magunk is megparancsoljuk. Hogy penig az ottvaló munkák s szükségek jobban bételjeséttessenek: talám csak ma is expediáltatunk oda pénzt, a melybűl a praesidiáriusoknak, ha mi restál, exolválhatni. Megírtuk Gróff Eszterházi Antal úrnak, hogy Prínyi Miklós urat és Eölvest ezerestűl (mely completáltassék hatszázra ugyan Prínyi Miklós úr ezerébűl) küldje Szólnokban, olyformán, hogy Prínyi Miklós mint brigadérosunk commendérozza a praesidiumot, és a mostani commendans is tőle dependeáljon, a míg ottléte szükséges lészen a mostani motusra nézve; az után benmaradván Szabó Máté, ő lész a commendans. Azért Kegyelmed mindenmódon immár ottlétével hagyja jó rendben és statusban azon praesidiumot, valamint jobbnak ítéli. Coeterum, etc.

P. S. Jóllehet Gróff Bercsényi Miklós úr Palocsay által mind szóval, mind penig levele által, intimatiónkbúl tudósétotta Kegyelmedet: miképpen és micsoda processusa által (expediálta) ő kegyelmét az aradi rácznak conjunctiója avagy feljöveteli impediálására: hogy tudniillik Kegyelmed is adván melléje valamelly ezer-vagy kétezeret, és Nyúzóval s másokkal, a kiket Kegyelmed fog ítélni, s úgy maga ezerével is egybehozván magát, azon ráczságot impediálja; melynek effectuatiója annyivalisinkább szükséges, hogy ezen órában Gyürki Pál levelébűl értjük kevés operatiók létét az aradi rácznak insurrectiója impediálására; mely felől írtunk Gróff Forgács Simon úrnak is. Somogyi kezéhez küldöttünk hatezer rhénes forintokat az szólnoki szükségre, ki is maga viszi oda.

116.

Eszterházi Antal úrnak, die 30. Septembris.

Vívén Bottyán úr levelét, értjük, hogy mellette lévő

hadaink prófont dolgábúl megfogyatkozván, igen oszlani kezdettenek, kivált penig a Bezerédi ezere és a jászság; kihez képpest azoknak reincorporatiójokat meglenni legalkalmatosabbnak látjuk Ordódi által, (a ki csaknem személy szerint ismeri őket). Azért őtet mindjárást expediálja Kegyelmed, hogy mentülhamarébb vissza Bottyán directiója alá mehessenek; és hogy ezen gonosz consequentiájú oszlásra többek is ne kéntelenéttessenek: tégyen Kegyelmed oly rendelést profontjok felől, hogy azt okúl ne vethessék. Mivel Thurai Miska elesésével azon sereg fő nélkül vagyon: azért praeficiáljon Kegyelmed egy alkalmatos tisztet nekik, informáltatván magát Kegyelmed Ordódi által is, úgy a seregnek experiálván tetszéseket. Az hatvani hajdúknak fogyatkozásit is értettük; azért Kegyelmed conscribáltatván őket, nevezet szerint, hányan legyenek? az midőn a cassa odaérkezik, illendő fizetéseket adassa ki,—addigis penig prófontjoknak kiadásában fogyatkozás ne légyen. Coeterum, etc.

117.

Károlyi Sándor úrnak. Die 1. 8-bris Szécsénynél.

Két levelét Kegyelmednek vívén, azokbúl kiváltképpen két dolgot láttunk; tudniillik, hogy az Arad tájéki rácz az élés comportálásában szorgalmatoskodik, az mi híveinknek penig provisió iránt nagy fogyatkozásokat. Való dolog, az ráczság által való provisió-készétést lehet ugyan arra is magyaráznunk, hogy, ha az armáda általmegyen a Tiszán: akkor lehessen kész élése; mindazáltal nem ok nélkül könnyen hihető az is, hogy az innet lévő ellenség táborának lármája alatt, Váradnak succurrálhatnának élésbűl. Azért, annyival inkább is, mivel az erdélyi hadaknak operatiójárúl mégeddig Várad felől kevés progressusát tapasztalhattuk: nem lész akaratunk ellen, ha Kegyelmed annak is, bizonyos részivel a hadnak, praevie Gyürki Pált tudósítván, succurrál, — csak, hogy sok üdőt azzal ne veszessünk, Kegyelmed praesentiája vissza is kívántatván, mivel az ellenségnek is valóságos akaratja nem constál. Az commissariatusnak fogyatkozásit bizony nehezen értjük, és personaliter Gróff Csáki István úr keményen asseverálja, hogy Tokajnál elégséges élés vagyon, sőt annak egy részét útban,

vagy talám ímmár eddig helyben Szólnokban lenni mondja; most is az ország efféle állapotokban serio beléteként: de azalatt a mely rendelt commissariusnak Kegyelmed fogyatkozásit észreveszi, fogattassa és vasaztassa Kegyelmed, — mások is példát vehessenek. Bottyánnak immár jó ideje levelét nem vettük, s csudáljuk is az ellenségnek egy helyben való mulatozását, és noha nem reménljük, az üdőre nézve is, hogy az ellenség várat obsideáljon: mindazonáltal Kegyelmed, a mennyire lehet, úgy hadja rendben Szólnokot, hogy, ha az ellenség odaérkezik, resistentiát találhasson.

Coeterum etc.

P. S. Consideratióban vévén a mostani conjuncturákat: Kegyelmednek maga személlyében való általmenetelit igen károsnak látjuk, mind ez okbúl is, hogy az ellenség Kecskeméttűl Szegedig való menésekben a pusztátúl igen tart, és valójában is, akárhol nem lehet nagyobb csapást ellene tenni, mint ottan, a hol semmi árok, vagy obstaculum nincsen; a mint is, hihető, armadájának motusárúl csak általcsalni kívánja hadainkat, hogy azalatt secure járhasson a pusztán. Azért jobbnak ítéljük: Kegyelmed alattomban egymásután küldjön még Palocsaihoz annyira való hadat, melylyel midőn egyetért Gyürki Pállal, operálhassanak azon ellenség ellen; mert ugyan Kegyelmednek csak kétezered magával Szólnoknál való léte is nem kicsiny consideratiót tészen az németnek: mindenkor nagyobbat supponálván; de ha Kegyelmed általmegyen, — magában egész securitását fogja ítélni.

118.

Die 3. Octobris, Generális Eszterházi Antal úrnak, Szécsénytűl.

Csudálhatjuk, hogy Kegyelmedet Generális Károlyi Sándor úr és Bottyán oly ritkán tudósítja a dolgokrúl; maga corpusának igazgatásában penig ezelőtt is vévén Kegyelmed a végett intimatiónkat: ahhoz alkalmaztassa Kegyelmed az állapatokat. Coeterum, etc.

119.

Eodem, ibidem, Generális Károlyi Sándor úrnak.

Intercipiált Klökisperg levelébűl is látjuk Szekeresnek szerencsés próbáját, melly által, reménlhetvén, fog a vitézlő rend

animáltatni az éjjeli aggressiókra, kinek is continuálását allaborálja Kegyelmed; az ellenség is megvallja: nagyobb próbát magyartúl nem tapasztolt. Vége lévén a gyülekezetnek, Isten jóvoltábúl holnap indulunk innét. Mivel Kaszás vicéjének azelőtt is ahhoz vala kedve: azért, ha most is tetszik néki, Sas Mihálynak, lovászmesterségünkre állani, küldje Kegyelmed hozzánk, útban elérhet; helyette penig azon ezerben lévő főstrázsamester constituáltassék, főstrázsamesterségre penig Gyulait azon alkalmatossággal elküldöttük.

120.

Bottyán úrnak, die 4 Octobris.

Kegyelmed levelét vívén, abbúl értjük, hogy az ellenség Kecskeméttűl a pusztának indúlt; és mivel még feles dolgaink között teljes válaszadásra nem érkezhetünk: többet Kegyelmednek nem is írunk, hanem tapasztalt igaz hazafiúsága és dexteritása szerint, valamit az idő alatt elkövethet, a tévő légyen. Assecuráljuk is mind Kegyelmedet s mind regimentjét Kegyelmednek, hogy eddig lött dicséretes munkája is Kegyelmednek jutalom nélkül nem lészen; alkalmaztatván Kegyelmed magát, valamit legjobbnak feltalál, s elvárjuk az állapotokrúl tudósétását Kegyelmednek. Coeterum, etc.

121.

Károlyi Sándor úrnak, die 4. Octobris.

Noha ugyan Gróff Forgács Simon úr által nem értettük annyira: de Kegyelmed levelébűl elégségesképpen látjuk Szólnoknak mivoltát; mellyet mivel már meghaladott az ellenség: megírtuk Generális Eszterházi Antal úrnak, hogy útját vegye Csege felé által Váradhoz, nem gondolhatván: mindaddig is az gyalogsággal notabilis operatiónak való hely adattassék; mindazáltal Kegyelmed jól tudván sítusát azon földnek: intimáltuk, hogy Kegyelmeddel egyetértsen, és valamit feltalál Kegyelmetek az haza szolgálatjának előmenetelire, úgy folytassa a dolgokat. Coeterum, etc.

P. S. Bár csak annyi ideig tartózkodjék meg Kegyelmed, a meddig az híd csinálását valóságossan ki ne tanúlja; de ha ugyan látja Kegyelmed, hogy Alpártúl is lenyomúl: csak ne

negligálja Kegyelmed az dolgot, és az Maros melléki operatiókat. Az hajdút Szólnokbúl csak Várad alá igazítsa Kegyelmed, az mi ott superfluum. Kaszás ezerét Kegyelmed bízvást Gencsinek assignálhatja.

122.

Eszterházi Antal úrnak, die 4. Octobris.

Kegyelmed levelébűl értjük az ellenségnek motussát, melynek confirmatióját mind Generális Károlyi Sándor, s mind penig Bottyánáltal vettük. Kihezképpest Kegyelmed vegye útját Csegéhez, s ottan által egyenest Várad felé: mivel nem gondolhatjuk, az infanteriával mindaddig is alkalmatos resistentiára való hely adattassék; mindazáltal, minthogy Generális Károlyi úr azon földnek sítusát és constitutióját jobban tudja: informáltassa Kegyelmed magát ő kegyelmével, és valami jót feltalál Kegyelmetek, a tévő légyen, és az occurrentiákrúl bennünket túdósítson Kegyelmed. Coeterum, etc.

P. S. Kegyelmed az artilleriát is csak vigye által magával, és ha a német általmegyen, Kegyelmed is ne veszítsen üdőt. Ecsedrűl por dolgábúl kell provideálni az commissariusoknak; én ugyan megparancsoltam, hogy Csege felé tegyenek provisiót.

123.

Die 5. Octobris, ex Castris ad Szécsén positis. Eszterházi Antal úrnak. *)

Jóllehet ugyan, tegnapi napon Kegyelmednek megírtuk indulásának rendit: mindazáltal némely megírt Kegyelmed difficultásira nézve azon orderünket így repetáljuk: mivel bizonyos az ellenségnek Alpárhoz a Tisza mellé való menetele, azért Kegyelmed mindenestűl vegye útját Csegénél által, olyan formán, hogy Gyöngyös felé mennél vakabb és bokrossabb út leszen, (alkalmatos mindazáltal az jövetelre) azon menjen, és ha az ellenség Szólnokot obsideálná, Egerhez szálljon; sőt ha nem obsideálná is, de az helyeknek situssát tudó és értelmes emberek relatiójábúl tapasztolhatna ollyat, hogy Csegénél való általmenetele útjával közel találna esni az ellenséggel: inkább

*) Ez a levél újra Aszalay írása.

Lúcznál menjen által a Tiszán, Debreczeu felé; avagy ha közel mellőzné az ellenséget, Ecsednek menjen Kegyelmed; úgy alkalmaztassa mindazáltal menetelit, gyakran informáltatván magát az ellenség motusárúl, hogy Váradnál megelőzhesse. — Magunk is innét minden bizonynyal holnap reggel Eger felé megindú unk.

124.

Eszterházi Antal úrnak, die 7. Octobris, ex Castris ad Szécsény positis.

Kegyelmed levelét vettük, melly által maga mellett való regimenteknek fizetéseket kívánja; kihezképpest közölvén ezen Kegyelmed levelét Gróff Bercsényi úrral: ő kegyelme immár azelőtt elküldötte Bezzeg Gábort a cassával együtt, el is hittük, ha mi fogyatkozás volt, eddig beteljeséttetett. Az köntesse iránt is a hadnak, kivált Deák Ferencz ezerének, a ki eleitűl fogva híven fáradozott, kívántunk eddigis succurrálni: de a posztónak hozatása akaratunk szerint nem lehetett; mindazáltal Lőcsére parancsoltunk, hogy mindjárt 600 emberre való köntöst Egerben szálléttassanak, mely kész köntössel nevezett Deák Ferencz ezerét megmundérozzuk. Coeterum, etc.

125.

Eadem, Károlyi Sándor úrnak, Szécsénnél.

Kegyelmed levelét vettük az ellenségnek motusárúl s egyszersmind a Tiszán Kegyelmed maga általmenetelérűl, melly is jól esett. Gróff Eszterházi Antal úrnak is orderünket adtuk, hogy üdőtöltés nélkül vegye útját Csege felé, hogy az ellenséget Váradnál megelőzhesse; ha penig közel mellőzné az ellenséget, és bátorságos nem volna: akkor Tokaj felé felkerűljön; a minthogy ő kegyelme sem a földnek situsát, sem penig az ellenség motusát annyira nem tudhatván: Kegyelmed gyakran tudósétsa ő kegyelmét az állapotokrúl, és valamint Kegyelmetek jobbnak feltalálja, úgy alkalmaztassa a dolgokat. Magunk innét reggel megindúlván Egerben, az holott semmit nem mulatunk, Lúcznál általmenvén, azon vagyunk: nemcsak a táborral megegyezzünk, hanem meg is előzhessük az ellenséget. Coeterum, etc.

P. S. Bizonyos okokra nézve, ha Kegyelmed módját látja, 15. Octobris tegyen valamely nevezetes próbát; van okom: miért azon napot nevezem; tudom, látván módját, el sem mulatja Kegyelmed. — *)

*) Ezen 1705-ik évi levelezési jegyzőkönyv két darabból áll; eredetije a budai kir. kamarai levéltárban van, „Rapturák" czímmel.

II.

PROTOCOLON

Expeditionum ad Illustrissimum Dominum Comitem Danielem Eszterházy, Generalem-Campi-Marschallum directarum, die 14. mensis Junij 1705. inchoatum.

1.

Die 14. Junij, 1705. Ex castris Agriensis.

Hozzánk küldött tisztek relatiójábúl s mind penig Kegyelmed informatiója által értjük hadi operatióit s földvári sáncznak obsideálását, az hová is Bottyánvárábúl bizonyos taraczkokat vitetett, — mellyeknek kevés hasznát reménlhetjük; az tüzes-golyóbisnak is (az mint halljuk, kevés tűzgerjesztésre való épület lévén az sánczban) nagy effectusát nem várhatni, sőt azon apró taraczkokat, — netalám inkább impedimentumúl legyenek, — onnét, változtatván útját, alkalmatossabbnak látjuk az említett várban visszahelyheztetni. Kegyelmed táborára deputált munitiókat s artilleriabéli requisitumokat megindíttatván, rövidnap praesentáltatnak Nemzetes Gyulai János hívünk által; hasonlóképpen Kegyelmedhez rendelt militia, ha eddigis oda nem érkezett, — azokat nem tartóztattuk, hanem mégeddig ide nem jöttenek, — mentűl hamarébb incorporáltatni fog Kegyelmed táborával. Az militiának fizetését úgy resolváltuk, hogy minden sollicitatió nélkül megadattassék; az minthogy mihelt ideérkezik: elküldjük; azalatt az militiai eleiben jól adhatja Kegyelmed, hogy nemcsak három forintért szolgál, hanem édes hazánk s önnön magok boldogulásáért; és ha oly hirtelen nem contentáltatnak is, míglen szükséges dispositiók bételjesíttetnek az pénzveretésben: nem kelletik mindjárt az hadat reánk igazítani, — hanem szép intésekkel eleiben adhatja,

hogy az ország szükségeinek Mi is úgy sufficiálhatunk, mikor ahhoz való mediumok jelen vannak. Cassájának auctióját is Kegyelmed kívánja, — mellyet nem is denegálunk, mihent az pénznek veretését jó progressusban vehetjük. Komárom felé való portáztatását Kegyelmednek értjük, s kívántatik Buda ellenében is: hallván Generális Glöckelsperg odaérkezését valamely 170 gyalog németekkel. Szükség pedig oly vígyázás, hogy nemcsak hídnak az ellenségtűl való netalám általcsinálását tudhassa Kegyelmed, hanem azt is: ha más mediumokkal titkon nem költözik-é? — az mint immár történt, általköltöző nagy alkalmatosságra vígyázván híveink: akkor vették észre, midőn alattomban való általmenetelit ellenségünknek tapasztolták. Az mely három seregek Nemzetes Vitézlő Deák Ferencz ezeredes-kapitány hívünk ezeréből túl vannak az Dunán: azokat küldje vissza, innét való szükséges vigyázásra.

2.

Die 18. Junij, 1705. Ex castris ad Agriam positis.

Major István kapitányunk accludált memorialissát Kegyelmed levelével vettük; actu lévén azon dolga Pap Mihálynak, sub termino: az mit az törvény igazságosnak fog találni, azt fogjuk effectusban vetetni. Jóllehet ugyan, említett Major István ezere, az mint tudjuk, már akkor erdélyi operatiókra volt deputálva: mindazáltal Kegyelmed nekik intimálhatja, s adhortálja is őket, hogy, ha az mostani haza szolgálatjához képest, az Dunán túl való földön jól viselik magokat: Kegyelmed recomendatiójához képest azon vagyunk, részeltessenek azon szatmári portékákbúl, — az minthogy úgy is alkalmaztattuk azon portékák iránt dispositiónkat, hogy érdemeseknek mutatván magokat, consolatiójok lehessen. *)

3.

Die 21. Junij, 1705. In castris ad Árokszállás positis, staphetaliter.

Bottyán úrnak szerencsés ütközésit és az vízen is az ellenség sajkáinak meggátolását, ezelőtt egynéhány órával

*) E két levél Ráti Gergely udvari titkár kezeírása, oda is van jegyezve a lap szélére: „Conceptus Domini Gregorii Ráti.“

értettük, Kegyelmed által Méltóságos Generális Gróff Bercsényi Miklós úrnak írott levélbűl, occasionaliter kezünkhöz deveniálván; melly actio hogy szerencsésebb lett volna, ha Kegyelmed nem praecipitálta volna az lovas hadak általjövetelét, consequentiáibúl is conjiciálhatja Kegyelmed. Nem is gondolhatjuk. azon ellenség annyiszámú légyen, elgondolván: mennyinek lehetett volna confluálni; de ha látták, ámbár légyen úgy, — mindazáltal most is javalljuk: ha azon hadnak ezen actussal erősíttetett szíve, költöztesse által Kegyelmed, és az ellenséget is portázással fáraszsza. Csudáljuk pedig, hogy ily notabilis actiónak particularitásirúl nem informál: hol, és mi formán esett, és az actus után hová retirálta az ellenség magát? Íme, Brémer regimentjét oda előre elküldöttük; magunk is holnap Hatvannál leszünk, és oda várjuk Kegyelmed regimentjét is, sietvén az operatióknak jó kimenetelire; azalatt pedig ajánlunk minden dolgokat dexteritássában Kegyelmednek, úgy az occurrentiákrúl való tudósításokat. Coeterum, etc. *)

4.

Die 17. Octobris, 1706. Ex Nagy-Ida.

Intimáltatott, hogy jóllehet inkább illett volna szemtűl szemben magát mentegetni az Dunán túl való földre való menetel iránt való difficultási végett, — mindazáltal légyen ő kegyelmének kívánsága szerint. **)

5.

Méltóságos Gróff Galánthai Eszterház Dániel Generálisunknak ő kegyelmének praesentibus intimáltatik.

Jóllehet, az Dunán túl való operatiónak nyomóssan teendő moderatiójára nézve, ellőbbeni projectumunknak a volt minden principiumja, hogy azon földre transferáltatván a sedes belli, oly haddal mehetett volna említett Generálisunk ő kegyelme, hogy nemcsak Pápa táján akkor mulatozó Pálffi János corpusának correspondeálva és annak resistálva, egy részét hadainknak Bottyán János Generálisunkkal lefelé per diversionem

*) Ezen levél ismét Aszalay írása.

**) Protocollum-töredék. Eredetije a budai kamarai levéltárban.

fordítván, az másik részével maga, Szigetvár tájára nyomúlt volna; de securitása lehetvén ő kegyelmének az utánna menni rendölt corpusnak infallibilis succursusában: ha maga pro peragenda operatione kifordúlt volna is, lett volna akkor is reménsége minden occasiókban, maga és hadainak secura retirálásában, egyszersmind Gróff Bercsényi Miklós Főgenerálisunk ő kegyelme az Duna passusin való secundálásában is; — interveniálván azomban más egyéb consideratióink: azokra nézve szükségesebbnek tetszett e következendő declaratio szerint az odavaló operatiókat elrendelnünk.

Elsőben is azért, accelerálván ő kegyelme maga általmenetelét: pro primo principio deserviálhat, hogy a mely lovas és gyalog hadakkal az első projectumunk szerént is commendíroztatott ő kegyelme az általmenetelre, azok most már is felessebb számmal megbővöltek, — kitelhetik alkalmatossan, hogy maga is megnevezett Generálisunk ő kegyelme, azon hadainkkal, cum reflexione subinserta, elégséges progressust tehet, kit is moderálhat eképpen. Tudniillik, általsegítvén Isten ő kegyelmét az Dunán, telepedjék a parton mindaddig is, míglen felveheti: hol, merre, és mennyi ellenség légyen, jöjön és jöhessen occursusára? Kit az praemittálandó portái alkalmatossan meghozhatnak ő kegyelmének; azok relatióit ő kegyelme circumstantialiter megvizsgálván, ha azt hozzák, hogy az ellenségnek tudtára legyen már az ő kegyelme általköltözése, és ahhozképpest ő is nyomúlna Csalóközrűl, ő kegyelme repressiójára, vagy egy részével csak, tamqvam defensive, avagy nagyobb erővel: ha kevesebbel, az ellen secure bocsáthat proportionata erőt Bottyán János Generálisunkkal, úgy, hogy maga az több elmaradt lovas és gyalog haddal s munitióval az Dunaparton pro infallibili eorundem succursu maradván, maga készen való létével mind az ellenséget rettenthesse, mind pedig az előjáróban bocsátott hadait is bizonyos segítségő reménséggel biztathassa.

Ha azért az kiküldött előjáró had subsistálhat az occuráló ellenségnek: tehet kétségkivűl elégséges successust. Ő kegyelme azomban in tali casu, ha az Dunátúl beljebb nyomúl is az mellette maradt haddal és munitióval: legyen reflexiója, hogy az ellenségnek practicatióitúl tartván, időnek előtte, más egyéb commen-

dírozó Generálisunk correspondens informatiója nélkül, az ellenség által ne circumveniáltasson; tartsa helyben valahol corpusát, mindenfelé vigyázva, méglen bizonyos valóságát kitanúlja az ellenség erejinek, — akkor, ha humanitus loqvendo, nem féltheti népét, és az kiküldött előjáró hada progressusának tartóztatása nélkül nem lehetne: tegyen hírt néki további szándékirúl, és maga onnét az hol subsistál, az földöt magunk és országunk hűségére szép csendes ídesítéssel — és nem az előbbeniek szokása szerént — hódítván, hadainkat Isten által bővítse, — kit véghezvihet csak azzal is könnyebben, midőn látja azon föld, hogy nemcsak diversióra, de formalis operatióval azon földnek manutentiójára is benn legyen. Azalatt is pedig ő kegyelme minket minden maga progressussirúl úntalan értetni el nem mulatván, fogja ahhozképpest venni particularis dispositiónkat: minemő operatiókra kelletik tovább fordúlnia?

Most ugyanis azon diversiót lehetetlen, hogy az ellenség béhúnt szemmel nézze; kit praevideálván, ezt observálhatja ő kegyelme pro sui futura informatione: ha kimegyen egészen feléje ő kegyelmének Balaton tájékára is az ellenség, azzal ne törődjék, mert fárasztathatja maga diversióival, kirűl veszi egyébaránt ő kegyelme in tempore dispositiónkat, — securus lehetvén benne, hogy nemcsak Gróff Bercsényi Főgenerálisunk ő kegyelme sine quaestione secundálni fogja, a ki mihelyest értheti Csalóközrűl való mozdulásit az ellenségnek: azonnal az előttelévő ennéhány rendbeli passusokon, az készen levő hajóin, avagy úsztatva is, segítségére succurrál ő kegyelmének; de az Pest elein lévő corpusunk is eadem fine az hidakon által, sietve megyen nyomában az ellenségnek, úgy, hogy csak erre insperate is közrevévén őtet, reménlhetünk minden jó progressust dispositióinkban. Ha pedig nem bízván erejihez az ellenség, avagy az közre való véteitől irtózván: Csalóközrűl venné útját igenessen Bécs felé pro retirada, — fogja venni ő kegyelme in tali casu is rendölésinket. Azalatt azomban mindezekben külömbet ne cselekedjék. Költ Egerben. *)

*) Eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, Vörösvártt. Fogalmazat, 1705. tavaszáról való.

III.

PROTOCOLLON

variarum Serenissimi Principis ac Domini Domini Francisci Rákóczi etc. literarum missilium, ad Illustrissimum Dominum Franciscum Comitem Barkóczi de Szala seniorem, Cavalleriae Generalem, Suae Serenitatis et Confoederatorum Regni Hungariae Statuum Senatorem, necnon Inclyti Comitatus Zempleniensis Supremum Comitem, diversis occasionibus, a die 12. mensis Decembris Anni 1705. transmitti coeptarum.

1.

Die 12. Decembris, ex Castro Ecsediensi.

Illustrissime Comes!

Octava currentis írott Kegyelmed levelébül az dispositiókat értjük; mindazáltal, minthogy már az nemes vármegyék orderünk szerint visszabocsáttattak: az mely hajdúi vannak Prínyi brigadéros hívünknek az hadak között, azokat addigis, míg maga az több öszvegyüjtött hajdúival lemegyen, commendérozza Pocsajban Kegyelmed, — azokat pedig, az kik Andrási György Generális és Géczi Zsigmond kapitányunk regimentjeibül valók volnának, küldje Generális Gróff Forgács Simon úr atyánkfiához Kassára, az ki dispositiót teszen felőlök. Mivel pedig magunknak is úgy van hírünkkel, hogy Szappanos kapitányunk Zsibónál tette le életét: noha ezerét Ecsedinek — az ki csakhamar le fog menni — conferáltuk vala, mindazáltal azalatt is az vicéjének adjon kemény parancsolatot Kegyelmed, hogy az ezernek öszvegyüjtésében serénykedjék. Az mint Bessenyei Zsigmond kapitányunk levelébül értjük, az váradi

commendans az raboknak commutatiója iránt negociálni kívánván: akartuk intimálnunk Kegyelmednek, hogy annak folytatását igyekezze végbenvinni Kegyelmed. Ilosvai Bálint kapitányunk, ezerébül levő némely katonák egy lengyelországi zsidót tolvajúl megfosztván, mindeddig is az kártvallottnak satisfactiót nem tétetett; melly iránt, minthogy magának is parancsoltunk, — hogy annyivalisinkább effectusban menjen, adigálja Kegyelmed. Ennekfelette, minthogy magunk is elvéltük, hogy az hadnak nehéz subsistentiája vagyon: micsoda dispositiót tettünk irántok, Kegyelmednek copialiter transmittáljuk, az mellyet véghez is vitetünk. Hogy annyivalinkább az had ne oszoljon, illyetén dispositiónkkal animáltassa őket Kegyelmed; és e végre, — noha jól tudjuk Kegyelmed helyes mentségeit az hazamenetel iránt, kinek is készek vagyunk annuálni, — mindazáltal, hogy mind az ellenségnek eltávozásunkkal szívet ne adjunk, s mind pedig az hadaknak okot az eloszlásra: ne neheztelje, míg az ellenségnek szándékárúl valami bizonyost érthetünk, valami kevés ideig patientálni magát. Coeterum, etc.

In P. S. Ezen levelünk expeditiója után vettük Kegyelmed 10. currentis költ írását, értvén az hadaknak kívánságát fizetések iránt, — melynek is örömest annuálunk, csak eloszlásokkal az hazának kárt ne tegyenek. Ezen órában hoztak Erdélybül egy dániai óbestert óbes-lejthenantjával együtt rabúl, az kik beszélik, hogy az ellenség még két holnapig szándékozik bennmaradni. *)

2.

Die 16. Decembris, Ecsed.

Miként bántanak Dessőfi Ferencz strázsamesterrel a keze alatt való gyalogság: Kegyelmed levelébül és az inclusábúl megértettük; bízattatván azon gyalogság öszveszedése Tekintetes Nagyságos Prínyi Miklós brigadéros és colonnellus úrra: a midőn egy corpusban veheti, az excedensek akkor, mások példájára, fognak megbüntettetni.

*) Eddig Aszalay Ferencz udvari tanácstitkár kezeírása.

3.

Die 18. Decembris, Náményban.

1. Gróff Barkóczy Ferencz Generális úrnak replicáltatott Vitarius János kapitány és más egy Zemlyén vármegyei nemesember iránt; 2. s ment commissio Méltóságos Gróff Forgács Simon úrra, hogy Vitarius János — ki is eloszlott hadak gyűjtésére exmittáltatott, és a kiket gyűjtött, hordós és átalagos borokért elbocsátja, s több excessusokat is alatta lévő hadakkal cselekeszik, — úgy azon Zemlyén vármegyei nemesember iránt, — ki is mindazokat bolond nevezettel illette, valakik a német ellen fegyvert fognak, — dolgokat investigáltatván, comperta rei veritate, in exemplum aliorum büntesse meg. 3-tio. Szegeden raboskodó a mely rabok iránt írt: egyenlő állapotbeli rabokon kiválthatja. 4-to. A mely tiszt az rabot korcsomára vivén, elszalasztotta, érdeme szerint büntettessék.

4.

Gróff Barkóczi Ferencz úrnak.

Már két ízben is írtunk Kegyelmednek Szíjgyártó nevű rab elbocsáttasása iránt; mindazáltal ex' superabundanti is requiráljuk Kegyelmedet, sőt a Statusoktúl adatott authoritásunk szerint parancsoljuk is: jó reversalis alatt bocsátassa ki a rabságbúl, — azután igazodjék dolga törvényessen, impartialis bíró előtt, és ha succumbál, lehet regressusa Kegyelmednek; de, hogy törvény nélkűl sanyargassa, meg nem engedjük. Kirűl több írásunkat ne is várja.

5.

Item, ex Beregszász, die 20. Decembris, Anno 1705. Gróff Barkóczi Ferencz úrnak.

Elhittük, még akkor Kegyelmed dispositiónkat nem értette, még Géczi Zsigmond ezeréből való hajdúkat felküldötte Zólyom vármegyében; azoknak is Generális Forgács Simon úrhoz kellett vala menni, de immár a végett teszünk rendelést. Hogy penig Ilosvai Bálint a jó rendtartást előtte nem akarja viselni, — másként is értettük: oly indisciplinate tartja hadait.

hogy a lustrae commissarius meg akarván őket minap mustrálni, oly panaszokra is fakadtak: ne mustráljon bennünket az illyen s illyen haszontalan német! Mellyekhez képest, ha Ilosvay is jó disciplinát nem akar tartani, mint Bessenyei: Kegyelmed se neki, se másnak efféle illetlen dolgot meg ne engedjen, — lévén authoritásában Kegyelmednek, hogy vasat is tetethet lábaira, és akármellyiket is excessusáért orderim szerént büntetheti. Nevezett Ilosvay ezerét penig Kegyelmed mustráltassa meg, és mind azon ezernek, mind másoknak rendes fizetések meghagyattatik.

6.

Die 21. Decembris.

Értvén, hogy Kenyheczi hajdúi eloszlottanak: Kegyelmed azon hadak mellé, kik mellett most vagyon, rendeljen más tisztet, hogy ezerét öszvegyűjtvén, adott orderünk szerint jöhessen Rakomazhoz.

7.

Munkács, die 30. Decembris, 1705. Gróff Barkóczi Ferencz úrnak.

Minthogy Kegyelmednek adtunk olly authoritást, hogy a mit az haza szolgálatjában jónak és hasznosnak ítél, azt elkövethesse: ehhezképest Kegyelmed a Keresekre kívántató gyalogság iránt is a tévő légyen, a mint szükségesnek ítéli. Bóné András olyformán bocsáttatott haza, hogy kevés ideig magát és hadait nyúgosztolhassa; mindazáltal reménljük, hogy, ha oly kiváltképen való szükség lészen, az ellenségnek valamely oly nevezetes motusára nézve, — fog mindjárást Kegyelmed orderének eleget tenni; a mint ez iránt ment is parancsolatunk említett kapitány hívünkre. Az hadak subsistentiája iránt már jobb dispositiót nem tehetünk, a minemüt tettünk; Kegyelmed azért investigálja: hogyha a commissariusokban nincs-é fogyatkozás? és ha olyan lenne, juxta demeritum büntesse őket, és az hadak subsistentiájárúl mennél jobb, úgy provideáljon; ha penig a lehetetlenség az oka: tulajdonítja Kegyelmed annak. Csáky Mihály regimentjebeli négy compániát küldje Kegyelmed Gróff Bercsényi Miklós úr mellé, magok regiment-

jében, — insinuálván praevie odavaló meneteleket. A pocsaji hajdúság kifizetése és subsistentiája iránt parancsoltunk Krucsay Mártonnak, nemkülömben a szólnokiak kifizetésérül Darvas Mihály districtualis commissarius hívünknek; azért Kegyelmed e szerint exolváltassa őket. Nádaskai és Szent-Marjai ezerei menvén Generális Károlyi Sándor úr mellé: reménljük, hogy Bessenyei és Ilosvai ezerei megmaradhatnak a váradi bloquadában. Datum, etc.

8.

1706.

Die 6. Januarij, in Pacza, Gróff Barkóczi Ferencz úrnak.

Kegyelmed leveléből értjük: mind Ilosvai mind Bessenyei ezere eloszlattatott, úgy fegyvertelen és ruhátalan állapotjokot, mellyen is nem kevéssé csudálkozunk, holott Ilosvainak alkalmas pénz adatott kezében ezen ezernek szükségére, és másként is, kiadatik ezen hadaknak töllünk fizetések. Kegyelmed azért maga authoritássa szerént azon légyen, hogy az ily casusokat orvosolhossa, büntetések által is az elszélledteket compelláltassa. Boda nevű hadnagyot, hogy Kegyelmed Aradról kiszabadíthasson Szűcs Mihály nevű váradi rácz rabon, nem ellenzzük; sőt a mely több rabjaink is az odavaló várokban vadnak, megtudván neveket, küldje hozzánk, és munkálódjon szabadúlásokban, hogy Mü is azokért való német rabokat adathassunk.

9.

Die 18. Januarij, ex Szerencs, Illustrissimo Comiti Domino Francisco Barkóczi seniori.

Parancsolja meg Kegyelmed Ilosvai Bálint kapitányunk tiszteinek: gyűjtsék öszve ezereket, — másként fizetések megtartóztatik.

10.

Die 6. Aprilis, Comiti Francisco Barkóczi. *)

Most rövid időn a felföldre meg akarvén indúlnunk, hogy

*) Innen ismét Aszalay írása.

itt a Tisza- s Duna-közit egész dispositióval hagyhassuk: Kegyelmed azon legyen, mennél-hamarébb jöhessen hozzánk, s érthesse szóval való dispositiónkat.

11.

17. Aprilis, Agriae, Eidem.

Értjük Kegyelmed levelébül maga curáltatását; mindazáltal jobban lévén, jövetelit úgy admaturálja, hogy itt Egerben érvén bennünket, a Tisza-Duna közt való commendo iránt Kegyelmednek szóval adhassunk informatiót.

12.

1. Maji, Kis-Tapolcsány.

Vettük Kegyelmed levelét. Maga tudván Kegyelmed a szécsényi gyülés determinatióját, egyszersmind ahhoz való hitbeli kötelességünket: oly véggel rendeltük a mostani senatorialis deputatiót, hogy az ollyatén hatalmasság által elfoglalt jószágokban liquidálván és sufficienter comprobálván jussokat, ki-ki visszaállíttassék; nem kétljük azért, Kegyelmed is szíves indúlattal viseltetvén az igazsághoz, kívánja magát a szécsényi gyülésben közakarattal és megegyezéssel statuált articulushoz alkalmaztatni. *)

13.

29. Julij, ad Érsek-Újvár. Gróff üdősbik Barkóczi Ferencz úrnak.

Nemzetes Vitézlő Szabó Máté kapitányunknak tapasztalván ennekelőtte kedvét Hatvanban való visszamenetelre, — hogy azzal kedvét tehessük: csak szintén azért resolváltuk vala a szólnoki praesidiumbeli lakástúl mentté tenni, rendelvén, a mint már Kegyelmednél jól constál, egész dispositióval az ottvaló praesidiarius-kapitánságra Nemzetes Vitézlő Mónay Pál hívünket. Mindazáltal, instálván előttünk érette a szólnoki praesidium, hogy tovább is közöttök hagyattassék meg kapitánságban: Kegyelmed informáltassa magát általa, hogy hagyan magának volna ottvaló maradáshoz nagyobb kedve? — és tudósítson bennünket iránta. Mindazáltal jobbnak tartanánk,

*) Eddig Aszalay.

ha visszamenne Hatvanban, és ott ármányos-kapitánságot *) magára vállalván, a szerint szolgálná az hazát, — kit Kegyelmed is persvadeáljon néki.

14.

1. Augusti, Érsek-Újvárnál. Gróff Barkóczi Ferencz úrnak.

Innen való elmenetele alkalmatosságával is eleiben adtuk vala Kegyelmednek: mely szükséges légyen a földvári hídnak mentülhamarébb való elkészíttetése; — melly is hogy annyivalinkább hamarébb acceleráltassék: Nemzetes és Vitézlő Ordódy György brigadérosunkat Kegyelmed segítségére leküldöttük, tévén az hídhoz kívántató szálfák, deszkák és ahhoz szükséges egyéb eszközök iránt rendelést. Kegyelmed annakokáért legyen azon, hogy Kecskemétrűl mindazokat késedelem nélkül leszállíttatván, azonnal az híd megcsináltatásához fogathasson. Dévai Mihály nevű vice-kapitány jővén azonban ki Erdélyben lévő hadaink közűl, kinek is passusa és szabadsága onnanvaló kijövetelre nem találtatván: Nemzetes Sőtér Tamás kapitányunk által akartuk Kegyelmedhez küldeni oly véggel, mivel Tekintetes Nagyságos Károlyi Sándor Generális és Senator úr commendója alól levén el, ezerét odahagyta, és netalántán annak széllyeloszlására alkalmatosságot szolgáltatott, — minekelőtte bizonyos alkalmatossággal érdemes büntetésének irrogatiójára ő kegyelme kezéhez küldenénk, addigis tartassa jó őrizet alatt Kegyelmed Eger várában, tudósítván említett Generális urat felőle; és a mikor érette küldend, adassa kezéhez Kegyelmed, vagy azalatt jó alkalmatosság occurrálván, kísírtesse ő kegyelméhez. Zanát pedig tisztitül amoveáltassa mindjárást Kegyelmed, állítván mást helyében, és dolgairúl inquiráltasson, — melly inquisitiót is midőn végbenvitet, küldje hozzánk Kegyelmed.

15.

5. Augusti, Esztergomtúl. Gróff Barkóczi úrnak.

Horváth Tamás ezere, minekelőtte orderünket vette, már Földvárrúl feljővén, Rábaközben érkezett: késő lenne immár

*) A szökött katona- és tolvaj-kergető vármegyei „ármás“-okat nevezték el tréfásan ármányos-oknak.

oda leküldeni; úgyis az utazásban, késön érkezvén oda, semmi hasznát nem láthatjuk. Generális Károlyi Sándor úr levelét vettük; elhittük, írt Kegyelmednek is. — Ha az ellenség Eger felé venné útját: Kegyelmed az hatvani hajdúkat is szállítsa Egerben, hogy azon erősség több hadakkal is muniáltassék. A szólnoki hídhoz való fák szállíttatásárúl tett az említett Generális úr ő kegyelme dispositiót: de ha fogyatkozás lenne iránta, szállítson Kegyelmed Tokajbúl is.

16.

Item, eidem Domino Comiti.

Nemzetes Vitézlő Szepesi János főpóstamesterünket kívánnánk inkább, eddig mellettünk lett hűséges szolgálatja után, otthonn valamelly oly tisztességes hivatalban accommodálnunk; ehhez képest Kegyelmednek akartuk értésére adni, hogy a midőn nemes Zemlény vármegye restauratiójához fog Kegyelmed: megnevezett főpóstamester hívünket a vice-ispánság tisztire több candidatusok között candidálván, — ha a nemes vármegye, több társainak szabad suffragiuma és választása azt hozná magával, — azon tisztségben állíttassék be. Ezzel mindazáltal se Kegyelmednek, se a nemes vármegyének szabados electióját nem kívánjuk meggátolni.

17.

Die 11. Augusti, 1706. Ex castris ad Strigonium.

Kegyelmed levelét vévén, tudósétássát kedvessen értettük. Örömest az Egerben lévő pistolyoknak Kegyelmed commandója alatt lévő némely vitézlő rendeknek való kiosztatások iránt kívánnánk complaceálni: de mivel már azok felől más dispositiót tettünk, — nem lehet másuvá distrahálltatni; másként is, se tokjok, sem egyéb hozzájok való alkalmatosságok nem lévén; de ámbár oda fordíttattnának is, nem sok hasznát tapasztalná Kegyelmed: mivel a mezítelen fegyver az ellenséggel bátran congrediáló hadnak a pistolyoknál a mint alkalmatossabb, úgy hasznossabbnak is tapasztaltatik, és a ki azzal az ellenségre menni nem merészel, — a pistoly sem ád annak nagyobb bátorságot! Az három-városi *) hadak számát szükséges

*) Kecskemét, Nagy-Kőrös, Czegléd.

lévén szaporéttatni: Kegyelmed itt, nálunk létében tett dispositiók szerint conscribáltatván, igyekezzen azon, hogy mind jó hadi készülettel, s mind felessebb számmal adaugeáltassanak; mely modalitas által commendója alatt való corpusa nevekedvén Kegyelmednek, annyivalinkább jobb módja lészen az hadi operatióknak szaporábban való folytatására.

A mi illeti a Tisza s Duna között Generálisságra való instellatiójának végbenvitelére rendelt instellatio iránt tett kérdését Kegyelmednek: mivel (a mint a több Generális uraknak is ideje-korán adatik értésekre) arról most Kegyelmednek választ nem írhatunk; fogja ante praefixum terminum jó idején venni tudósétásunkat.

Az Erdélyből kijött ellenségnek szándékát, mely felé légyen? mégeddig meg nem bizonyosodott; mindazonáltal, ha Kassa felé találna fordúlni: olykor maga házához hol Kegyelmed, hol Tekéntetes Nemzetes Budai István Generális-Főstrázsamesterünk elfordúlhat, — csakhogy egyszersmind ne hagyja el az hadakat Kegyelmetek: akkor kívántatván leginkább mind vigyázni az hadakra, s mind penig az ellenség ellen szíveket bátorétani, a kik leginkább akkor megcsökkenének, a midőn Kegyelmetek kevéssé való tanácsát is ellenség előtt való magok subductiójára magyarázván, magok-magoknak confusiót szerzenének. Melyhez képest Kegyelmetek egymás között úgy egyezzen meg, hogy egyik a másikát visszavárja, s úgy fordúljon el kevésideig maga házához; melly iránt bízván Kegyelmetek jó hazafiúságához, elhiszszük: maga rövidségének a mostani időben leginkább kívántató haza szolgálatját praeferálja.

Vettük Kegyelmed levelével az háromvárosi hadak listáját is; úgy látjuk, azok közűl az jászságot és kúnságot kifelejtette Kegyelmed, a kik in casu ingruentis necessitatis a fennálló hadakon kivűl is ezer emberrel tartoznak táborunkban megjelenni.

Kegyelmed districtussában, hogy serényebben mehessenek a dolgok véghez: bizonyos dispositiókat tévén, azoknak Kegyelmednek tudtára való adására, s egyszersmind segétségére is, Nemzetes Vitézlő Márjássy Ádám generál-adjutansunkat oly patens-parancsolatunkkal leküldöttük, hogy az lúczi, ónadi és

emődi és több a tájon lévő helységekben hazaoszlott hajdúságot felszedvén és csuportokra gyűjtvén, Kegyelmed commendója alatt való táborban vigye; — a kiket, jóllehet ha az ellenség Eger felé venné útját, tali in casu Kegyelmednek azon várban kelletik beszállítani; mindazonáltal, hogy az föld népe ne lármáztassék, s annyivalinkább el ne rémüljön: Kegyelmed tartson a táborban mindaddig, a míg bészálléttatások ideje és szüksége kívánja; a mint magokat is oly praetextus alatt gyűjtetjük öszve, a praemittált ratiókra nézve, mintha a táborban kelletnék continuuskodniok. Az három-városi hadak tiszteinek instantiájokat, cum superindorsata resolutione, includáljuk Kegyelmednek. Coeterum Praetitulatam Dominationem Vestram feliciter valere et prosperari desideramus. Datum, etc.

18.

In posta ordinaria, diei 18. Augusti, 1706. Ex Castris ad Strigonium. Domino Comiti Seniori Francisci Barkóczy.

Salutem et foelices rerum successus. Minthogy az budai, pesti, székes-fejérvári ellenségnek nagyobb mértékben való megszoréttatására, és az környékekben lévő helységekből azon ellenséghez béjárni szokott lakosok által való kémségi elhéréttásának okáért szükségesnek látjuk azon környékbeli helységeket — minden ez idei takarmányokkal s marhájokkal egyben — elszálléttatni, úgy, hogy az ellenség körülbelől négy mélyföldnire is semminémő lakos-embereket és takarmánt ne találhasson: Kegyelmed annakokáért a Dunán innénd, Budához és Pesthez közelébb való helységeknek a feljebb megírt mód szerint távuljabb és bátorságossabb való helyekre elszálléttatásokra oly parancsolattal küldje el Nemzetes Vitézlő Ordódi György brigadérosunkat, hogy ezen declarált dispositiónkat mentűlhamarébb effectusban végye. Ki is elsőben az oly helységek lakosit azokbúl való elszálléttatások végett praemoneálja, hogy, ha kik azon praemonitiójára lakóhelyekbül kibontakozni nem akarnának, fel is praedáltassa, legkiváltképpen penig a ráczkevi és tótfalusi szigetekben lévő helységek lakosit. Ezeket Váczon innénd, Berzsen és Nógrád tájára, amazokat penig Hatvan és Jász-Biríny táján lévő helységekre szállét-

tassa; a kik is hogy annyivalinkább mind hamarább, s mind netalántán az ellenség excursiója miatt rajtok megeshető kár nélkül szálléttathassanak: Kegyelmed rendeljen melléjek s oltalmazásokra bizonyos seregeket is, oly parancsolatot adván azoknak tiszteinek, hogy semmiképpen azon szegénységet praedálni és legkissebb javokban is megkároséttani ne merészeljék. *)

*) E protocolum-töredék eredetije a budai kamarai levéltárban van. Egy füzetből áll, végén 12 üres lappal.

IV.

PROTHOCOLON EXPEDITIONUM SECRETIORUM

Anni 1705, 1706, 1707, usque Mensem Decembrem.

Nro 42. *)

1.

Spectabili ac Generoso Domino Paulo Okolucsányi.

Isten minden jókkal áldja meg Kigyelmeteket.

Az ottvaló occurrentiákrúl bűv tudósítását vévén Bercsényi uramnak: nem kétlem, arra való válaszomat is fogja Kigyelmetekkel communicálni. Mindazonáltal, a többi között kívánván aztat is, hogy az svécziai és prussiai király mediatióit efficaciter kívánja: jónak itílnénk lenni, ha Kegyelmetek is, a protestans Statusok nevével, ad partem menvén az mediatorokhoz, adná eleikben, hogy nem kételkedik: czéljok ne légyen az, hogy az békesség alkalmatosságával mediatiójok által oly karban akarják az magyarországi dolgokat hadni, hogy nemzetünknek testi s lelki nyugodalma lehessen; fontolják meg azért: universalis békességnek megcsinálása után mi jót tehetnek ezen hazával, ha az austriai ház, szokása szerint, igíretit meg nem állván, viszont persecutiókra fakad? Tapasztalhatták magok is, reiterált instantiájokkal, (melynél egyebet nem cselekedhetnének) csak az elmúlt időkben is, az midőn az austriai háznak reájok legnagyobb szüksége volt, mit vihettek véghez? Ne bízzanak ahhoz, hogy az mostani császár nem lévén oly zelosus, az jesuitáknak is annyi hitelt nem ad, mint az apja; mert ha az említett zelus reá nem viszi is: bizonyára

*) Levéltári jegy, v. ö. Rákóczi titkos levéltárának 1710-ik évben készült lajstromát. (41. l.)

reá viszi az a politika, az melly által az franczia király is őket maga országában öldözi (üldözi), másutt protegálja. Adurgeálja tehát, hogy mindezeket jól megvizsgálván, segítsék az bécsi udvarnak elméjét arra kormányozni, hogy az említett két királynak mediatióját és gvarantiáját is bevegye: mivel Európában nincs ollyan hatalom, az melynek óltalmában az magyar nemzet úgy bízhassék, és a kitűl ezeken kivűl segítséget is, nemcsak könyörgést várhasson, — annyivalisinkább, az midőn mostanában hadait revocálta az prussiai király: az egész Prussiának is birodalmát okvetetlenűl várhatja.

Légyen szorgalmatos figyelmezése Kigyelmeteknek az adandó válaszra, melynek circumstantiáit szükségesképen kell tudnunk, hogy netalántán következendő difficultásokat tudhassuk resolválni, — ajálván mindenekben Isten óltalmában Kigyelmeteket.

2.

Okolucsányi Pálnak. 1705, 26. Decembris.

Hogyha előbbeni levelemet Kegyelmed vette: csak abbúl is bűvebben érthette csaknem mindazokra való válaszomat, mellyeket iterato is e mai vett leveléből értek. Kihez képest mindazokra Bercsényi uramnak irott levelemből is bűvebben meg fogja Kegyelmed érteni azok iránt való szándékomat. Bizonyára, ha mind a két részrűl, a magyarországi conjuncturákot megtekintvén, a külső occurrentiákot hozzávetjük: nem tudom, mi okbúl bízhatta annyira el magát az bécsi udvar, hogy Erdélynek cessióját az magyarországi békességnek praeferálja? Vak volna ugyan, a ki nem látná: mi okbúl praetendálja az austriai ház Erdélynek fegyverrel való megvételét, és azon okbúl való birodalmának erősítését, vagyis inkább teljes fundamentomát; — könnyű általlátni, miért kész némely minister inkább kezét elvágattatni, mintsem annak cessióját subscribálni. Nyilván, az austriai háznak fiúágon lehető defectusárúl gondolkodik az, és kívánja, hogy olykor is az austriai ház leányági maradéka hordozza kezében Erdélylyel Magyarország zaboláját; de bizonyára megcsalattatik, ha gondolja, hogy csak maga érti ezen mély subtilitást. Ugyanis, azon okbúl, s — legyen Isten bírája! — nem másbúl javallanám inkább hazámnak az hadakozást: mintsemhogy arra consentiáljon, az mellyet örökös si-

ralmival is fog jajgatni jövendőben. Látom, mely szép praetextusokat és színes okoskodásokat keres magának az Udvar, hogy ezen keserves pilulát annál is inkább megaranyozván, velünk elnyelettethesse. De, bizonyára, nem javallhatom édes nemzetemnek, hogy súlyos nyavalyáját méreggel gyógyítsa. Jobb lesz tehát, ha sinceritást mutatni kíván, —ollyanokrúl gondolkozzon, a mellyek lehetségesek is legyenek. Hogyha arra jutott volna sorsa, hogy Erdélyt kétségkivűl elvesztette volna: maga is megitílné a Confoederált Statusokat, ha kérnék; de mivel ollyakrúl van a tracta, az mellyek a szerencse markában vannak: ha békességet akarnak, — úgy, mint bizontalanokrúl, kinek adja a szerencse? kell tractálnunk. De mindezekrűl, tudván, hogy bűvebben fog Kigyelmeddel discurálni Bercsényi uram: mind azokra revocálom magamat, — úgy az előbbeni levelemre is.

3.

(Ugyanannak, vagy Szirmay Istvánnak.)

Isten szerencsés jókkal áldja meg Kigyelmedet, szíbűl kívánom.

Az Kigyelmed duodecima Novembris írott levelét kedvesen vettem, köszönvén egyszersmind, hogy particularis, de hazám dolgaival öszveköttetett dolgainkrúl el nem felejtkezvén, bennünket sincere tudósít. Csudáljuk mindazonáltal, hogy az bécsi udvar még most is, tudnillik minekutánna az egész Confoederált Statusok közdolognak, közigyünk fundamentomának esmérték lenni az erdélyi fejedelemséget: mégis gondolja, hogy sokszori letett hitem ellen, azt, úgy, mint privatumomat keresem, és maga is Kigyelmed gondolja, hogy a nélkűl könnyebb volna az békességnek tractája. Adná Isten, csak oly particularis dolog volna, mint örökös jószágimnak rehabitiója, és legnagyobb akadálya az jó békesség hazámban való beplántálásának,—meglátná bizonyára kiki, hogy, ha nemzetemért mindeneket szenvedni kész vagyok: mindazoknak feláldozásában is nem volnék ellentartó. Mellyeket, hogy megmutathassak, *) mivel az Confoederált Statusok is az békesség tractájában

*) A ritkított szavak itt is, lejebb is, a fejedelem saját keze írása.

csak az magok ratificatiójokig authorizáltanak: ím, az mennyiben lehet tűllem, mind az békesség tractálására való plenipotentiákat expediáltatom, — úgy mindazonáltal, hogy mivel az békesség tractáján jelenlétem szükséges: legyen suspensio armorum, in statu quo, két holnapig, s ha tetszik, az után tovább is, — mind pedig Erdélynek dolgát az említett Statusok gyülekezetire relegálnom kész vagyok: csak a nélkül hazánk szabadságának helyreállításában lehessen bizodalmom. Szeretném bizonyára, ha az Udvar magával elhitethetné, hogy ezeket nem az armadiájának Erdélyben való bemenetele, se félelem velem nem cselekedteti, — hanem egyedűl hazámhoz való igaz szeretet; mert ugyanis, ha Isten ő szent Felsége kegyelme a nagy-szombati harcz után (a melykor az császár hada mind erőssebb, mind jobb volt) (azt) országához közel, kerített városokban tudta elveszteni: mint remélhetnék téli fáradságinkkal országátúl elrekesztetett, nyári fáradságok által megfáradott és — tudja Isten! — alig mászó hadairúl?! Tapasztaltam, mit nyert egynehányszori elszélesztésével hadainknak, s mit használt sokszor szerencséjében történt felfuvalkodása egyebet, ideig való, de időtlen örömnél, és Morva, Austria tüzének szemlélésénél? — Vajha az privatumot kerestem volna: nem vihettem volna-e többet véghez, mások példájára a török nemzethez ragaszkodván, melyre, látom, szívem fájdalmával, ezentúl kíntelen leszek, ha az mostani tractának is hasonló gyümölcse lesz, mint a többinek. Ezt fenyegetődzésnek senki se vélje: mert az hozzám nem illik, — hanem inkább vért ontani nem szomjúhozó, békességes szabadságot óhajtó keresztény hazafiúi indúlatomnak. Járúl ehhez, hogy nem minden napnak múlt el az fénye, és a mely szerencse ma siralmat, holnap adhat örömet. Állandó szívemben senki se kételkedjék: mert mindazokat tapasztaltam, az mitűl félnem kell, és az mellyekbűl kiszabadíta az isteni kegyelem. Tudva, nem kétlem, mennyi kell még ahhoz, hogy oly gyenge erőre szorúljak, a mint ezen hadakozást kezdettem; melyre ha akkor magamat adhattam: bizonyára tovább is se fáradságomat, se véremet hazámtúl nem szánom. — Való, begyütt Erdélyben az ellenség: de Bécs tájékára is elérkeztek hadaim; ki nyert, ki vesztett? megmutatja az idő. Tudom, mindezeket sokszori

beszédében megmondotta Kigyelmed az Udvarnál, — én is Kigyelmednek; nem is azért hozom újonnan elő, hogy újságúl írjam: hanem, hogy végsőképen, se szerencsétűl, se szerencsétlenségtűl függő, — hanem egyedűl Isten kegyelmes óltalmában ajánlott szívem titkait kinyilatkoztathassam.

Az mi azért illeti az Erdélyen kivűl (melynek ha az Confoederatio cedál, én is cedálok) való contentatiómat: lesz időnk hozzá, ha az békességnek tractájánál való synceritást és egyéb gravameneknek complanatióját látom; noha, Erdély iránt is nem azon ratiók, mellyeket Kigyelmed proponál és a mellyeknek könnyű volna feleleti: hanem egyedűl az Confoederált Statusok resolutiója lesz határa praetensiómnak. Ím, includálok szegény feleségemnek egy látogató levelet; maradván, etc.

4.

Instructio pro Generoso Jacobo Kray, in certis negociis nostris in Poloniam expedito. *)

Az mióta ezen hadakozás kezdődött: az lengyelországi sok változások (miatt) se az felséges franczia király, se más keresztény fejedelmek s királyok segedelmekkel, úgy az mint kívántatott volna, nem élhetvén: minden úton-módon azon valánk, hogy legalább annyiba, a mennyibe lehet, hazánk ügyét, hacsak titkoson is, segíthetnék. És mivel ezelőtt csak esztendővel is az franczia és hollandusok között annyira meg vala

*) E levél előtt öt lap üres. A föntebbi czímben eredetileg „Michaële Rhott" (sárosi alispán) neve állott: de a fejedelem sajátkezével Kray Jakab (kézsmárkí főbíró) neve iratott föléje.

A jelen levelet megelőzőleg, egyik lap szélén, visszájáról írva, a következő sorsok — úgy látszik, valami előszó töredéke — olvasható:

„De Ordine Libertatis.

Caput primum institutum ordinis. Post immanes furentis malorum Oceani fluctus, tantasque incatenatas infortuniorum procellas, jactata tandem in faventis fortunae portum, appropinquare videtur cymba Hungariae, concatenantur Austri, sedantur fluctus, qui constantiae allisi scopuli mugientes revertuntur adima, ita quidem, ut tot superatis periculis, prosperis ventis ad amoenum libertatis portum nos perventuros credere fascit. Quod si igitur memoranda nobis fuere, duplicata scyllarum et voraginum pericula, inque nos nefaside pseudo-politices svavi, sed vaffro cantu induxere Syrenes."

tiltva a kereskedés, hogy még csak az cambialis levelek is veszedelmekkel jöhettenek: ily nagy hadakozási között megfogyatkoztatni nem kívánván az felséges franczia királyt, végeztük, hogy az administratiók könnyebbítéséig, hacsak magunk particularis szükségére is, tízezer ezüst-tallért Danczkára, követje által administráltasson; melyrül való dispositiója és parancsolatja az királynak érkezék ezerhétszázharmadik esztendőben decemberben. Mindazonáltal az Danczkán lévő franczia követtül bővebben meg fogja érteni, midőn kezdődött ezen pénznek fizetése.

Ezen említett summa pénzt regulariter administráltatván: nem kevés difficultás vala azon sokszor említett summának Danczkárúl kezünkhöz való administráltatásában; az mely hogy alkalmatosabban meglehessen: tettünk szükséges dispositiókat az Méltóságos belzi és poznániai Fejedelemasszony palatinusnék által. Már peniglen szükséges lévén mind az említett követtel és Fejedelemasszonyokkal az említett administratiókrúl számot vetni: Kegyelmed legelsőben is útját vévén Szúkára az Méltóságos Fejedelemasszony poznániai palatinusnéhoz, — a hol is huszonöt fü hordó bor praesentálása után levelünket megadván, jelentse meg, hogy egyszersmind a végre küldettetett, hogy Danczkán az franczia követtel számot vessen; kérvén egyszersmind, hogy specificatióban adja: mennyi summát küldött kezéhez az említett franczia követ, és mennyi summárúl légyen tüllem quietantiája? Mellyet is elvégezvén, vegye útját Danczkára, a hol is egyenesen Bonak uramhoz menvén, és nevünkkel való köszöntésünket elvégezvén, levelünket adja meg.

Danczkán való létiben szállása az említett követnél lészen; senki előtt magát meg nem jelentvén, hogy tüllünk küldetett légyen, és mindenekben az követ tanácsával éljen, számot vetvén véle: a mense inchoationis subsidiorum, az jelen való holnapig kinek mennyit administrált, és mennyire való summa pénz találtassék actualiter Danczkán? Melyben legkiváltképen observálja, hogy ab Anni 1705 mense Majo *) az subsidialis summa augeáltatott ötezer ezüst-tallérral holnaponkínt;

*) E két szót a fejedelem írta bele.

kihez képest azon időtűl fogvást annyival accrescálni kelletett azon summának. Azon computust ineálván, minden tehetségével azon légyen, hogy bátorságos módokat találjon az említett summának kezünkhöz való szállíttatásában, akár pénzül, akár peniglen cambium által.

Mivel maga is tudja: mennyire való posztó és fegyver kívántassék hadaink számára, — kihez képest legszorgalmatosabb gondja légyen, hogy kereskedőket találhasson, a kik az említett posztó és fegyvert Bertóti Ferencz senator hívünk kezéhez szolgáltassák; mindazoknak árárúl peniglen Bonak uram tanácsával és consensusával contrahálhasson is.

Hogyha a sokszor említett követ valamelly okokra nézve találná változtatni lakását, — hacsak az országbúl ki nem megyen, vagy maga az követ szükségesnek nem látja lenni: tűlle el ne maradjon, — várván mindenekben továbbvaló parancsolatunktúl, mellyeknek véghezvitelében tehetsége szerint ezután is szorgalmatoskodjék.

Jóllehet subsistentiája az követ mellett elegedendő lészen: fizetésünk mindazonáltal rendeltetik ő Kegyelmének kétezer forint esztendőnként; ha penig annyi időkig ottan nem találna maradni: proportionáltatik azon summa szerint az időhöz fizetése, a mideig (így) szolgálatunkat ottan folytatja.

Elten nevű svéciai commissariussal fegyver és posztó dolgában contraháltunk volt ez elmúlt holnapokban, a mellynek pariáját cancelláriánkrúl kivészi; de a mint Bonak uramtúl informáltatunk: elegedendő securitást tűle nem várhatunk. Kihez képest, miben legyenek ottan dolgai? magát informáltassa, és hacsak securitássa nem lesz: az alkut ne contineálja.

Mennyit érjen az ottan csináltatott ezüstmívünk? ím, azon specificatio szerint accludáltatik, az mellyet Bonak uram transmittált; a mint is azon summát acceptálja, azon tízezer ezüst-tallérú cambiummal együtt, a mellyet dispositiónkbúl Bécsben transmittált, — úgy mindazonáltal, ha perceptiója feleségünk levele avagy quietantiája által edoceáltassék.

Stvjcember nevő colonellus hívünknek egy újonnan felállítandó regimentet conferálván, jóllehet még teljességesen bemenetelit nem resolváltuk, — hogyha mindazonáltal ezentúl bémenne: azon regimentre való fegyver, köntös és lovakrúl

teljes dispositiót tégyen, adjungálván melléje valamely meghitt emberét, az ki az tisztektűl veendő lovakat jól megszemlélvén, árát az capitulatio szerint megfizesse.

5.

Die 20. X-bris 1705. Beregszász.

Méltóságos Gróf, nekem Kedves Bátyám! *)

Az mióta ezen tracták kezdettenek: meg kell engedni, nagyobb álmélkodásra való materiánk nem volt, mint az Kigyelmed utólsó levele által adattatik ösztön. A plenipotentiáknak és császár expeditióinak változtatását fontolván, örömmel értem az dolgoknak ott fenn való folyását: a mint is igen jól esett, hogy az plenipotentia nemléte miatt nem interrumpálván Kigyelmed az tractát, oly szép modalitásokkal kormányozta.

Jóllehet nagy okát látom, hogy Kigyelmed nem resentiálta a császár rescriptumában haereditásnak terminussát: mindazonáltal, esmérvén az bécsi udvarnak captiositásit, consentiálni nem lehet; hacsak szóval is az mediatorok által kell explicáltatni, hogy egyebet a successiónál rajta ért, sem Magyarországot oly consideratióban nem tartja, mint fegyverrel nyerettetett Csehországot, avagy más örökös provinciáit, — az melly is ki fog tetszeni azon propositiójokbúl, a mellyet Kigyelmetek sürget. Az tractára szükséges punctumoknak concinnatióját, megvallom, se igen praecipitálni, se differálni nem kívánnám; melyre nézve talám jó volna pro 2. Januarij a Senatus-Consiliumot Misklóczra praefigálni és pro 2. Februarij a tractának kezdetét. Ha peniglen ennél hamarább is véghezmehet: akármely terminust hirdettessen Kigyelmed, — Kigyelmetek opiniójára hagyom; mi ezen a földön lévő senatorokkal reáérkezhetünk. Melyrűl currér által elvárom Kigyelmed tudósítását.

Az svécziai és prussiai mediatiókat nem lehet elhallgatnunk; nem fog azért ártani azokat nekiek simpliciter proponálni, — hadd legyen idejek az consultatióra.

*) E megszólítás, mely a datummal együtt a fejedelem sajátkezével van írva, mutatja, hogy a levél — mint különben a tartalomból is bízton következtethető — Bercsényinek szólt.

Az hadi operatiókra és Kigyelmed projectumira nincs mit feleljek, hanem csak egyedűl szerencsés folyamatját kívánom.

Látjuk magunk is, hogy nem lehetett magának Kigyelmednek jelen lenni az Consilium felállításában, az mellyet — reméllem — eddigis Benyiczki László véghezvitt; lehet az praesesnek annyi fizetése, mint egy senatornak, az aerrarii conservatornak penig valamennyivel kevesebb.

Az hadi szolgálat, a mint maga leveléből is látom, nincs kedvére Radvánczkinak; kihezképest tisztiben megmaradhat. Az Jantó dolgárúl bővebben beszélgethetünk a Senatus-Consilium alkalmatosságával.

Szekeres Nagy István, úgy Budai dolgárúl is revocálta fassióját az vádló, az melynek hamissága a circumstantiákbúl is comperiáltatott; kihez képest kívánságát placidálja.

Mihent a Senatus-Consiliumnak terminussa praefigáltatik: citáltatni fogjuk azokat, az kik okai voltanak az zsolnai confusióknak: csak azalatt is azon commissariusok által peragáltassa Kigyelmed az inquisitiókat. Lévén az Statusoknak az iránt decisiójok: könnyű lészen convincálni az egyességbontókat.

Az exulans papokrúl, ha az ország cassájábúl is, tegyen Kigyelmed pro interim dispositiót. Az parochiákat sine omni quaestione resignáltassa a jesuitákkal, — onnan is lehet sokaknak intertentiójok. Illyés uramnak fogjuk expediáltatni az idevaló jövetelirűl levelünket.

Tettünk pro interim Szólnokbúl dispositiót onnan egynehány ezer kűsónak Fődvárra való szállíttatásárúl; most áradván a Tisza, (mivel eddig kicsiny volta miatt nem lehetett), visznek többet is Tokajba, az honnan könnyű lészen hamarjában szállítani.

Az rabok dolgárúl, ím, accludáljuk punctumonkínt való feleletünket, a mellyekbűl is Kigyelmednek lehet informatiója. Ezeket lehet, igenis, az mediatorok eleiben is terjeszteni, nem oly véggel mindazonáltal, hogy ellenségünknek mindezekrűl számot kellene adni, — mivel avval csak Isten előtt tartozunk: hanem csak, hogy igazságunkat nyilvánvalóvá tehessük. Illésháziné asszonyom dolgárúl is megvan az felelet; — könnyű volna az iránt való generositásomat megmutatni, ha ütűllök

hasonlót várhatnék, — de, úgy látjuk, ahhoz kevés reménységünk lehet.

Rhenen companiájának felállítását közölje elébb Sréterrel és Lamottal: mivel nem lehet azoktúl independens, a mint sok cselekedetibűl látom, hogy kívánna lenni.

Már az idevaló hadi operatiókra térvén: Erdélyben csak faluz a német, s Károlyi próbáji is a sok bolond hírekre nézve mégeddig haladtanak; reméllem mindazonáltal, talám újabb levelemre cselekedtet valamit. Az való, hogy Schlik kétezer lovassal — a mint az híre vagyon, — Belényes s Jenő tájékára érkezett; nem kétlem, az lészen az szándéka, hogy az Maros mellett fellopódhassék. Vagyon ugyan Károlyi s Barkóczinak felőle parancsolatjok: de Csajáginak is irtunk az Tisza-Dunaközre, hogy légyen vigyázással.

6.

Az rabok szabadúlása iránt accludált memorialisra való válasz.

1. Az mi az első punctumot illeti: szükséges és az kereszténységhez illendő dolog az rabok szabadulásárúl végezni, — az melly eddigis rajtunk nem múlt volna: ha az csinált cartellát sok difficultásokkal nem eludálták volna.

2. Illésházi úr instantiáját az hadakozásnak közrendi nem engedi, hogy tudnillik megszorúlt várbúl valakinek kijövetelit megengedhessük. Hogyha bloquádált helyben nem volna: Bercsényiné asszonyom példájára kijövetelit nem difficultálnám.

3. Az hóldúlandó helységekre mivel az protectió nem denegáltatik: hogyha azért Fux úr jószági is hódolni fognak, protegáltassanak.

4. Az negyédik punctumra hasonló válasz adattatik.

5. Mivel az proponáltatott currér notam perjurii incurrált: pro infamia habetur; hogyha mindazonáltal (a mint mondattatik) hasonló okbúl condemnáltatott Kerczel nevű lajtinántot kibocsátják: ez is kibocsáttatik.

1. Nem difficultáltatik a rabok nevének kiadattatása.

2. Az raboknak permutatiója légyen, a mennyibe lehet; az kik mindazonáltal supernumerariusok lésznek: pénzért ki

nem adattathatnak, mivel már is egynehány punctumban interrumpálván az cartellát, securitást magunknak nem igírhetünk; szükséges is lészen azon cartellához adjungálni, hogy ezután akármicsoda dignitású rabok legyenek: akármely praetextus alatt való tartóztatások szabad ne legyen, hanem az első repetitió után, mind a két részrül mindjárt kiadattassanak.

3. Ezen punctum, igenis, obscrváltattassék.

4. Az közönséges rabok szabadúlásában az capitulatiónak megszegéseért arestáltattak is conpraehendáltassanak: mivel azok non contra jus gentium, sed jure interruptae capitulationis fogattattanak meg, az mint nevezet szerint az beszterczei, az munitiónak elrejtése miatt; az medgyesi: az midőn hadaink ostromnak mentenek volna, nagyobb része recedálván, kinteleníttettek némellyek az kűfal alá magokat recipiálni, az kiket hittel is becsalván, és igírvén, hogy bántások nem lészen, istentelenűl megölték. Bethlen, szamos-újváriakrúl írunk Forgács uramnak, kitűl informatiót várunk; az dévaiak peniglen kísírőjök ellen fegyvert fogván, hozzájok is lövöldöztenek minden igaz ok nélkűl; az szatmáriak penig, jóllehet minden praedált és az városokban nyert portékát viszszaadni tartóztanak volna: mégis, kimenetelek alkalmatosságával, nállok találtattanak.

Az mi a több commendansok dolgát illeti: tudom, elégséges informatiója vagyon Kigyelmednek felőle, — úgy az ötödik s hatodik punctumban írott dolgok felől is; az eperjesi commendans peniglen Bajnócz iránt micsoda szándékkal volt: arestoma után maga adjutantomnak megvallotta, — de máskínt is: mind Sliknek lévai, mind Hajszternek nagy-szombati cselekedetiért is, arestáltatások méltán történhetett volna, ha szintén az capitulatióban igírt terminusra való kimenetelit és az városiaknak igíreti szerint való nem-contentatióját nem tekintettük volna is. Hogy peniglen azok valóságos raboknak agnoscáltassanak: ezen ratió evincálja, hogy tudnillik, quod capitulatio inter belligerantes nil aliud est, quam foederis temporanei sub fide Christiana pactio, unde si quis eam contravertit: instatim inimici reddit viam, tum prout inimicus, non ut amicus capitur, longe alia ratione suffragante pro iis, qui

non interruptis accordae punctis, contra jura gentium aeque ac Christiana incaptivantur, tum enim stante accorda inimici dici non possunt. Ezen példákban penig találtatik, hogy mindenütt a raboktúl infringáltatott az capitulatio: méltán tehát bánhattunk velek úgy, mint ellenséggel. Hogyha mindazonáltal mindezekre nézve is Bertótit (Zsigmond) kibocsátani nem akarnák: az universalis szabadulásban ő is acceptáltathatik.

Az nyolczadik punctumban igazságos dolog kívántatván: végbenvitelére tétettessék dispositio.

7.

Bercsényi úrnak. Palcza. 4. Januarii.

Gerhárd uram elérkezésétűl fogvást semmi levelét nem vévén Kegyelmednek: érkezék ma az currér két levéllel együtt, mellyekbűl bő tudósítását vészem Kegyelmednek az odafel való operatiókrúl. Nyilván kitetszik mindazokbúl, melly szerencsét remélhettünk volna az Kegyelmed dispositiói véghezmenetele által, — ha azok szerint folytatták volna az operatiókat; de mi haszna? úgy látom, mindenütt a legjobb dispositióknak csak restség avagy tudatlanság a vége, mellyet én is naponkínt tapasztalok. Hogy mindazonáltal közelebb lehessek az hadakhoz: Munkácson jó dispositiókat tévén, viszont általjöttem a Tiszán; hajtatnám mindenfelől az hadakat: de mégeddig kevés effectusa lett munkámnak. Erdélyben is a sok bolond hír csak változtatja a jó szándékokat, a honnan is egyebet nem írnak: hanem, hogy most ezt, most amazt akartuk véghezvinni, — de illyen s amollyan hírre nézve nem lehetett. Való, nem csudálom: mert tudom mit tesznek abba az országba való hírek, mellyek a sok hamis s hazug emberektűl származnak; az mindazonáltal bizonyos, a melly ezen órában confirmáltatik, hogy az ellenség feles lisztet hordóban veret, feles húst füstöltet és sózat, lineáját az Maros és Aranyos-mellyékire vetvén; confirmáltatik az is, hogy Déva ellen való ostroma háromszáz ember veszedelmével nem succedálván, az obsidiót solválta. Belényesbül mit írjon Komlósi, ím includálom Kegyelmednek. Hogy peniglen az Kegyelmed levelére térjek: igen jól esett, hogy pro decima Januarij írásom szerint le nem jött Kegyelmed, mivel azon terminusra nekem

is nehéz lett volna reaérnem; reméllem mindazonáltal, hogy aztat, a mellyet Gerhárd uram által praefigáltam, el nem fogja mulatni Kegyelmed, mivel már mindenüvé a convocatoriákot is expediáltattam. Bottyánnak Buda s Esztergomhoz való leküldése csak azért is jól esik, hogy az hadak commendójától eltávozván, annyi confusiókat nem fog okozni, — az mint Ebeczki levelébül látom. Antal úr leküldése felől bűvebben írok az postscriptában.

Az Oeconomicum Consilium nekem is elküldötte difficultásit, az mellyeket is utólsó stafétám által meg megküldöttem vala Kegyelmednek: de replicáját az Kegyelmed válaszszára halasztom; úgy látom által: petit Phaëton.

Hogy már a békesség tractájára térjek: igenis, arra kell legnagyobb vigyázásunknak lenni, hogy a keresztény világ előtt ne mondattassék, hogy okai vagyunk az hadakozás continuatiójának; mellyet jóllehet jobban moderálni nem lehet, mint úgy, az mint az inclusákból látom, hogy Kegyelmed moderálja; ezen includált Vradislao levelére nézve mindazonáltal jó lesz hozzá szóllani is az armistitiumhoz: ne láttassanak simpliciter eludáltattatni. Megvallom, boldogtalan vagyok annyiba, hogy még communicálnom sincs kivel efféle dolgokat: egy sem lévén mellettem a senatorok közzül, — mivel az udvari kapitányomat is kínteleníttettem holmi dispositiókra nézve Huszt várában küldenem; írom azért ezeket opinative potius, quam decisive. Kegyelmed communicálván a több deputatusokkal: kövesse azt, a mit hazánk javára lát lenni.

A mint azért a fegyvernek dispositiója vagyon: maradnának Erdélyben in statu quo; tudnillik az németnek lineája Beszterczéig, Bethlen, Szamos-Újvár, Kolozsvár, Gyaluig extendáltattatnék, — úgy mindazonáltal, hogy az egyenes úton való communicatiónk Görgénynyel s Dévával és a Székelységgel meglehessen. Az mi hadainknak statiója Rettegnél kezdődvén, Dézsig, Bonczidáig, Sebesvárig extendáltattassék. Az Marosmellyékén lehet az németnek communicatiója, úgy mindazonáltal, hogy Jenőn, Gyulán felül hadait ne hozza, — sem mi Belényesen, Sarkadon alól ne vigyünk. Az Tisza-Duna között való communicatio, itíletem szerint, legnehezebb: mivel ottan engedni nem lehet, hogy hadak lehessenek az ellenség részérül.

Budával való communicatióját mindazonáltal nehéz volna denegálni, úgy az Dunán való szabad járását is; — de, hogy az Dunán innen valamit engedhetnénk: az is teljes lehetetlen. Az mi peniglen az Dunán túl való dolgokat illeti: azoknak moderatióját bízom Kegyelmetekre, az mostani statusához az dolgoknak accomodálván az határokat. Lehetne feltenni aztat is, hogy ennek színe, praetextusa alatt ne következzék hadaknak ide s tova való járása: hanem az communicatio által csak az szabad correspondentia, élés, mundérom és egyéb hadi szükség translatiójával értődjék, mellynek comitivája limitáltattassék ab utrinque. Ha ezekre lépni nem akarnának: legalább nem mondhatnák, hogy rajtunk múlt és frustráltatott ezen mostani congressus, mellynek fundamentoma csak egyedül az armistitium vala; extendáltathatnék az pünkösdig.

Ezekre való feleletekbűl alkalmasint ki fog tetszeni szándékjok: mink is sinceritásunkat ezek által jobban fogjuk megmutatni.

Hogyha a svéciai és prussiai királynak mediatióit admittálják: talám nem vesztünk vélle, ha a több difficultásokat a tractára halasztjuk is, — nem úgy mindazonáltal, hogy eztet nékiek declaráljuk: hanem az armistitium örvével csak fenthagyunk rajta.

Az dánus óbester, nem vélem, azokra fakadjon, a mellyekre az elébbeni rabok: mivel magárúl erős obligatiót adott; jobb volna őtet, mintsem Salczert, Fervilért adnunk. Ha az mediatorok az legjövetelre magok adnak ösztönt: azt nem denegálom; de positive kívánni nem kívánom. Írja a feleségem, hogy Vradiszlao is kész, securitást adván, hozzám legyűjjön; mellyrűl semmi determinative való választ nem adtam, kívánván elébb Kigyelmeddel conferálni a dolgot. Kérem mindazonáltal, ezen includált levelemet expressus embere által küldje meg Kigyelmed Tilfcznek.

Órára most többre szükségem nincsen: mivel a nagy órának megbomlott a kereke, és annyi ajándékra hertelen nem lesz szükségem; bár, az a ki vásárlotta, jobban értene az órákhoz, mivel kettő is találtatik kopott közöttök.

8.

Szirmai és Okolucsányi uraimnak.

Kedvesen vettük az Kegyelmed tudósítását az odafent való dolgoknak, tractáknak folyásárúl, — mellyekre méltó reflexiót tévén, bővebben írtunk Bercsényi uramnak, s reméllem is, hogy meg fogom mutatni azt, hogy valamint eddig, úgy ezután is rajtam nem múlik a jó békességnek acceleratiója. Mindazokra választ peniglen, a mellyekrűl Kegyelmed bűven tudósít, hagyom Kegyelmeddel való szemben lételemre: mivel pro 25. Januarii magam is Miskolczon lészek; hogyha mindazonáltal addigis valamelly occurrentiák volnának hazánk dolgainak folytatásában: az Kegyelmed tudósítását tovább is elvárom, — ajánlván Isten oltalmában Kegyelmedet.

9.

Szirmai uramnak.

Noha már ennekelőtte Bercsényi uram levelébűl, úgy Gerhárd uram által is értettem Kegyelmed szerencsés lejövetelit Bécsbűl: kedvesen vészem, hogy maga is tudósít Kegyelmed. Csudálkozom valóban, hogy adjutantom Bogáti által küldött levelemet még sem vette Kegyelmed: mivel olly parancsolatja volt, hogy ha Kegyelmedet Nagy-Szombatban nem találná, maga házánál lejövetelit megvárja; hihető azért, Kegyelmed lejövetelit nem tudván, ez volt oka késedelmének. Én azon személynek, a melyrűl Kegyelmed Bécsbűl írt, parancsolatomat azonnal expediáltam ugyan: de, hihető, hogy akkori időben a németnek motusi miatt a posták helyekbűl kibontakozván, több levelekkel együtt az is eltévelyedett; melyre nézve ezennel duplicálom parancsolatomat.

Az tractának folyását communicálván velem a deputatio: jóllehet utólsó rescriptumbúl látom, hogy az armistitium tractájának félbeszakadásárúl elegedendőképen megfeleltenek, — hogy mindazonáltal reám ne vethessék az késedelmet: küldöttem új projectumot Bercsényi uramnak tegnapi currérom által. Feleségem levelébűl értem, hogy hozzám maga Vradisló lejűni szándékoznék, securitássa lévén; meg is írtam, hogy én ellentartó benne nem leszek, hogyha ollyan praetensiókra nem fakad, az mellyek absolutus fejedelmi characterem ellen vol-

nának. Reméllem, azon levelem, az mellyet kétségkivűl magával Vradislóval communicálni fog, — a békesség dolgát accelerálni fogja, bű motivumokkal élvén Erdélynek caedálásárúl. A mint is kívántam értésére adni Kegyelmednek, hogy az császár Magyarországnak guberniumjárúl úgy gondolkozza, mint Angliárúl, ha a szabadságunkat megtartani kívánja; mellyet ha megcselekeszi: hasonló hűséget várhat nemzetünktűl, mivel bűvön deducáltam, hogy hazánk eddigvaló motusi nem egyébtűl származtanak, hanem hogy az austriai ház uralkodásátúl fogvást egy sem volt, a ki törvényinket megtartotta volna; hogy az ország Confoederalis Statusi fegyvereket különben le nem tehetik: hanem oly securitást szerezvén magoknak, hogy viszont ahhoz nyúlhassanak, ha igíretekben meg nem tartatnak. Hogyha azért kívánják, hogy a Statusok az erdélyi praetensiónak caedáljanak: gondolkodjanak oly mediumrúl, az melly által hasonló securitások lehessen. Én Erdélynek caedálni kész vagyok, hogyha az említett Confoederált Statusok magok securitássának eleget tésznek. Ha az austriai ház tart attúl: netalántán jövendőben, magok ambitiójára nézve, a törökkel czimborálván a fejedelmek, hadakozásokat indítsanak, ámbár megtartaná is a törvént a király, — való, ez nem helytelen gondolat: de keressünk útat, melly által zaboláztassanak meg az fejedelmek; melyre kész vagyok magam is útat mutatni, és helytelen ambitiójok zaboláját magam számban vennem. Mindezekrűl kívánnék bűvebben discurálni Kegyelmeddel, — lesz is alkalmatosság, ha maga oeconomiájának meglátogatására nézve is (lejűne), — a hová én e jövő hétfűn megindúlok. Reméllem, találok oly mediumokot, a mellyek által ezek facilitáltatni fognak, és Erdély nem fogja akadályozni,a békességet, ha az bécsi udvar sinceritássát kívánja megmutatni. Megvallom, magam is kezdem sinceritássát elhinni, a békességnek is jobb idejét most, mintsem ennekelőtte; mellynek ellenzője se nem voltam, se nem leszek, — kívánván, láthassam Kegyelmedet jó egészségben.

10.

Bercsényi uramnak, die 7. Januarii, Palczárúl, 1706.

Beregszászbúl írott levelemre tett válaszszát Kegyelmed-

nek e mai napon vettem; melybűl az ellenség motussát, a mint látom, magával elhitetvén Kegyelmed: az ellen való bölcs elmélkedésit és dispositióit is kedvesen látom. Helyesen combinálta Kegyelmed azon levelembűl szándékomat az Tisza-Duna között leendő resistentiárúl; mivel az itt való hadaknak geniussát alkalmasint általlátván, hogy, ha indulása talál lenni az ellenségnek: egy hertelen eloszlásoknál egyebet nem reméلhetek, — szokás szerint cselédeknek eltakarításárúl gondolkodván. Jóllehet, nagy szüksége légyen a felmenetelre az ellenségnek: egyéb készületit mindazonáltal még nem hallani annál, a melyrűl Kegyelmedet utólsó levelemben tudósítottam. Való, hogy azokbúl is collimálhatni, hogy az pusztának készül: de ott is, télbe, fa nélkűl, víz nélkűl hogy subsistálhat? nem tudom, se azt nem capiálom: a Tiszán való általjövetelit Szegeden kivűl hol remélhesse, — mivel még ezen a földön még most is kikeleti idők járnak. Élés ezen a földön bűséges vagyon, és az Barkóczi uram hadainak szüksége is (a mellyrűl panaszolkodott) csak addig tartott, a meddig hazaszállottak az helységek. Való, nehezebb lészen hadainknak a Tisza-Duna között való subsistentiája: de ha az commissariatussággal Egerbe, Szólnokba jó dispositiókat tétet Kegyelmed, — könnyen elérkeznek az prófonttal mindenüvé; hiszem, Szólnokot nem félthetjük addig, az míg által nem jű a Tiszán, ideje sem lesz a piszmogásra. Hogy penig onnan az Bácskaságra térjen: lehetetlennek tartom, az fának szüki miatt; ha Kecskemétnek fordúl: télben, ásott kútjaibúl kevés vizet iszik. Mindezekbűl tehát Tokajnál, avagy Csegénél, a Tisza fagyához bízván, egyéb útját nem látom, — de viderit ipse.

Ha általvergődik a Dunán, és Várad alatt ágáló corpust nem hágy: elég had takarodik ezen földrűl; és azon casusban pro oxicrocio tartom az Kegyelmed opinióját az hadakozásnak translatiójárúl. Én is Földvárrúl, Egerbűl ezennel dispositiókat teszek; de, hogy az hadat akármely motusára nézve is visszahozzuk a Dunán, implicat; motusát tapasztalván az ellenségnek: könnyű lesz az ónodi hadat mindenkor Kecskemétre leküldeni. Csajáginak levelét Kecskemétrűl vettem; küldök ezennel ingsinért melléje, és mivel maga is írja, hogy kitelik ottan ezer hajdúja: szintén elég lészen, ha jó akar lenni.

Az mediatorok lejövetelirűl, úgy az miskólczi terminusrúl revocálom magamat írott leveleimre.

Tegnapi napon vettem Pekrinek Moldvábúl írott levelét, az hová recipiálták magokat feleségestűl az urak és főrendek; az vajda kiváltképenvaló jóakaróm lévén, — securitásokrúl assecurált. Költséget, subsistentiát kérnek: hólnap mindeneket küldök, és megkönnyítem a turba-hordozó vezetékemet. Tatárt oláht, sejmént akar fogadni; az utólsót placidáltam: mivel ha, maga rosz lesz is, jó lesz a puskája; azokkal a székelységre (az mely még nem hódolt), bémenvén: hátúl akarja venni az németet; (tamen est res usitata in nostra patria.) Sürgetik szörnyen az erdélyiek az solennis követségnek béküldését a Portára; nem denegálhatom, — jóllehet az tractára nézve non est de tempore; halasztottam mégis a Rádai lejövetelire: talám azalatt Kegyelmednek vehetem opinióját felőle. Én hétfűn Tokaj felé, onnan Miskólczra indulok, a hova Kegyelmedet várván, — adja Isten, láthassam jó egészségben.

11.

Pekri úrnak; Pácza, die 9. Januarij, 1706. *)

Isten szerencsés jókkal áldja meg Kegyelmedet, — szíbűl kívánom.

Az miótátúl fogvást Erdélybűl kijöttem: egynéhány felé Kegyelmed után leveleimet küldtem; nemhogy válaszszát vehettem volna Kegyelmednek: de azt sem érthettem bizonyoson: mely felé vehette útját Kegyelmed? Hanem, már mostanában Dániel József által annál nagyobb örömmel hallom Kegyelmed Moldvában való létit, s hogy az vajda nékem sokszor igírt barátságának megfelelvén, bátorságos megmaradásokrúl assecurálta Kegyelmeteket. Hogy azért a Kegyelmed bű tudósítására térjek: nem lehet eltitkolnom, mennyiben bánom, hogy az Kegyelmed három rendbéli leveleit nem vehettem, — s legkiváltképen aztat, a melyben tudósított a székelység némely részinek felháborodásárúl. Nem szépítem Forgács úrnak erdélyi cselekedetit: mert magam is oly szándékban mentem vala Erdélyben, hogy minden helytelenségeket orvosoljak; de, hogy-

*) E czím Rákóczi saját keze írása.

ha Kegyelmed emlékezik, magának is eszében juthat, s levelébűl is kitetszik, hogy maga Kegyelmetek kívánta bemenetelit; — nem lehet tehát akárkinek is mondani, hogy azért küldöttem bé: mintha másuvá nem tudtam volna tenni, — és ha Erdélyországának teljes tehetségem szerint gondját nem igyekeztem viselni, légyen Isten itílője szándékomnak! Azok, az kik az egész igynek folytatását megvizsgálják, jobban általláthatják: mért nem lehetett hertelenkednem bemenetelemmel, mintsem azok, az kik csak az külső hamis hírektűl származott szinességeket tekíntik. Az melly Isten porbúl felvévén ügyemet, maga ingyen való kegyelmébűl ennyire vitte: aztat azok segítségek nélkűl is bóldogíthatja, az kik többször előlmozdítani nem kívánják. Köszönöm, hogy Kigyelmed hitegető szavaiknak hitelt nem adván, hozzám s hazájához való hűségét többekkel együtt megmutatta, — s kétsége se légyen benne, hogy ezen dicsíretreméltó cselekedetit minden úton-módon ne kívánjam meghálálni. Orosz Pál cselekedetibűl, mégeddig semmi panasz nem jüvén előmben, semmit sem tudtam; kijövetelivel mindazonáltal volt óka: mivel már akkor az ellenség Beszterczét is megvévén, teljességesen túllünk elrekedtek volna, csak valamennyivel többet késvén; a mint is valóságos: magok bagázsiájoknak is némely részét el is vesztették, — nemhogy hajtott marhával jöttenek volna ki. Őtet sem kívánom teljességesen menteni: de Kegyelmed is tapasztalhatta, mely nehéz légyen ollyan alkalmatossággal az haddal bírni; azon lészek mindazonáltal, hogy azok kikerestessenek, az kik okai voltanak az csíntételnek. Bizonyára, az hadakozásnak rendi okozta az égetéseket is: nem az magyarországi segítség, melynek bémenetelinek szükségérűl — juthat eszében, — mennyit írt Kegyelmed; s tudták, látták a német béjöveteli előtt mellettem lévő úri és főrendek: bemenetelemtűl fogvást mely keserves s haragra indító szívvel panaszlottam az élés és más alkalmatosságokban történt fogyatkozásokat, mellyek csak az én bennlétem alkalmatosságával is remediálhatók lehettek volna, parancsolatim véghez-menvén. Oly szándékkal helyheztetém be hadaimat Beszterczére, hogy, ha az városnak kedve lészen hozzá, mególtalmazzák; de bennhagyott franczia hadaim ahhoz kevés szándékokat tapasztalván, — máskínt is, munitiójok nem lévén: kínteleníttette-

nek akkoron kinyomúlni, mikor az ellenség az másik kapun benyomúla. Dévát ugyan, a mint hallom, formaliter obsidiálá vala az ellenség: de Csáki András magajóviselése által ostromán háromszáz embert elejte, — recedált az ellenség.

Hogy azért se Kegyelmed, sem mellette lévők költségében fogyatkozás nem lenne: ím, küldöm emberemet pénzzel, írván az vajdának is, hogy succurráljon Kegyelmeteknek, kész lévén költségét Constantinápolyban megtérítenem. Az hadfogadásban is kívánom az Kegyelmed szándékát secundálnom: de mások is velem együtt oly gondolatban vadnak, hogy nagyobb hasznát fogjuk venni az gyalog-szejméneknek, mintsem az tatároknak, Kegyelmed inkább azoknak fogadásában mesterkedjék. Károlyi az portázást szerencsésen continuálja, — a mint is eleintén falukra szállott ellenséget szerencsésen felvervén, az kolozsvári hostátokkal együtt, kénteleníteette az ellenséget az Maros mellé levinni lineáját. Mégeddig panaszokat Erdélybűl ellene nem hallottam, mindinkább urak majorságibúl tartván az hadakat.

Száva hűségében — úgy tapasztalom, — meg nem csalt az vélekedés; de nem vélem, hogy sokat vesztettem volna személyében.

Mármaros vármegyét, az benne lévő fiscalis jószágokkal együtt, az erdélyi Rendek intertentiójára rendelvén: az Asszonyrúl is (Pekry grófné) tétetek dispositiót, mihent Kegyelmednek tetszik kiküldeni; de Lengyelországra, az kozák, moszkva és pestis miatt nem javallom, hogy útját vegye, — az máramarosi passusokon penig mely nehéz légyen általjöveteli, maga Dániel József referálhatja.

Az ottbennlévő fűrendeknek, mind in generali, s mind in particulari én irattattam, hogy Kegyelmed mellől el ne szakadjanak; assecuratus is lehet Kegyelmed benne, hogy az svéciai királynak dolgai szerencsésen folynak Lengyelországban.

Hogy most mezei hadakat Kegyelmed mellé küldhessek: teljes lehetetlenség, mivel az ellenség az egész Maros és Aranyas-mellyékét elfogta; hogyha mindazonáltal tágítást tészen: Nyúzót az commissariussal béküldöm, nem akarván többször másnak, Kegyelmeden kívül, Erdélyben lévő hadainknak commendóját adni.

Az Portára az kiket denomináltunk követeknek: ezen includált instructióbúl megláthatja Kegyelmed; kiknek egyszersmind költséget is küldvén, útokat sürgesse Kegyelmed. Kívánván, ezen levelem találja szerencsés jó egészségben Kegyelmedet.

12.

Az Portára küldendő követeknek instructiója.

Az mióta nemzetséges hadakozásunk folytatására felfegyverkezvén, Magyar- és Erdélyországa ügyét kezünkbe vettük, és következendőképen az három natióbúl álló nemes Erdélyországa Statusi és Rendei (által) szabad gyűlések alkalmatosságával, közakaratbúl erdélyi fejedelemmé választattunk: eleinknek dicsőséges nyomdokát jóllehet azonnal követni kívánván, az fényes Portára három nemzetbűl álló követeinket, bevett szokás szerint küldeni kívántuk; mindazonáltal, tekintvén az említett Portának az német császárral való szoros békességét: tartván, netalántán annak rendi szerint követeinket bé nem fogadja (azon békesség erejével Erdélt a császárnak engedvén), mindaddig tanácsosnak lenni küldéseket nem itíltük, mégnem az fényes Portának szándékját ki nem tanúlhattuk. De immár mind az nándor-fejérvári basa, mind az fűvezér embere által assecuráltatván, hogy az régi szokás szerint fognak acceptáltatni: magok útját — ámbár kerülve is — vévén, levelünk mellett az említett basánál béjelenjenek, és illendőképen tűllünk köszöntvén, hozzája kiválképen való barátságunkat, confidentiánkat declarálván, és mivelhogy a fényes Porta beküldendő követeinknek befogadását ő kegyelmére bízta, — declarálják: mely bizodalommal legyünk hozzája, hogy az fényes Portára való felküldéseket nemcsak siettetni, de Kegyelmedet s dolgainkat bölcs elméjével kormányozván, az Portánál teljes tehetsége szerint előlmozdítani fogja; nem kétljük, értette magunk levelébűl bizonyos követünknek az Portára küldésit, az melynek jóllehet hozzá is volt követsége: mindazonáltal a fővezér emberével menvén, és azóta leveleit nem vévén, — kételkedünk, hogy útját arra vette volna.

Sokszori igíretünknek azért eleget akarván tenni: a végre leginkább küldettetnek a fényes Portára, hogy erdélyi fejedelemségre való választásunkat, és országunkba való bémenete-

lünket, az fényes Portának tudtára adván, és mindenekben dicsőséges eleink nyomdokát követvén, — illendőképen hozzája folyamodjunk.

Továbbvaló discursusokra, legkiváltképen az hadakozásnak állapotjárúl, ha eredne az említett basa: mondhatja Kegyelmetek, hogy — noha ugyan, két annyi veszedelmével — Erdélyben bément az német: Isten ő szent Felsége hadainkat annyira megáldotta az Dunán túl való operatiókkal, hogy Pápát, Sárvárt, Kapuvárt, Kőszeget szerencsésen az ellenségtűl megvévén, Hajszternek hadát teljességesen megvervén, Sopronnak obsidiójához kezdettenek, — nyitva lévén előttök Austriának, Morvának a kapuja; elannyira, hogy Erdélyben való hadát is, az mely temérdeki fáradsággal legyütt, hasonló veszedelemmel kínteleníttetik felvinni. Teljes tehetségekkel úgy kormányozván discursusokat, hogy az Porta segítségére való szükségünket hertelen ki ne adják.

Nándor-Fejérvártt ekképen a dolgokat szerencsésen elvégezvén: késedelem nélkül vegyék útokat az Portára, a hol is Pápai János és Horvát Ferencz követ híveinket felkerestetvén, velek szükségesképen szemben legyenek, magokat informáltatván ő Kegyelmek: mi karban legyenek az Portán dolgainknak folyási? Az mi penig az régtűl fogvást observáltatott szokásokat illeti: Komáromi János hívünktűl bűvebb informatiót vehetnek.

Minekelőtte az fűvezérrel szemben lennének: szükséges, hogy az franczia követet is nevünkkel köszöntvén, követségeknek okait eleiben adják, — mindeneket bizvást közölvén vélle, az mellyek instructiójokban találtatnak.

Az Portánál erdélyi követségeknek alkalmatosságával bevett szokásokat observálván: azokba azon módot s rendet observálják, az mellyek Istenben elnyugodott eleink idejében observáltattanak; felettébb vigyázván, hogy rendkivűl való magok megalázásával eddig a Portán szerencsésen folytatott dolgainkat meg ne gátolják. Mindenekben azért, az már ott lévő követ híveinkkel közölvén a dolgot, az eddig általok kezdett rend szerint continuálják; és minekutánna mind szabad választásunkat és következendőképen országunkba való bémenetelünket az fényes Portán tudtára adják: bűvön ter-

jeszthetik az fűvezér eleiben, mely nagy bizodalomban legyünk egész Erdélyországában, hogy valamint eleinket, úgy bennünket is óltalma alá vévén az fényes Porta, ellenséginkellen mególtalmaz. Az fűvezérrel szembenlétek alkalmatosságával bűvön eleiben adják, hogy minekutánna az karlóczi békességnek megtétele alkalmatosságával, az fényes Porta Erdélyországát a német nemzetnek teljességes birodalma alá engedte volna: mely nyomorúságra, pusztúlásra, és egyszóval siralmas állapotra jutott légyen sorsa, — egyedűl az tudhatja, az ki súllyát érzette; mivel mindjárt eleintén is az fényes Porta akaratjábúl tett fejedelmeket: az ifjú Apafi Mihályt, apjának halála után, igíreti ellen letévén, magának nemcsak örökös és fegyverrel nyert jussúl tulajdonította Erdélyországának birodalmát: de annak mind nemes, mind nemtelen lakosit adózásra hajtván, annyira sanyargatta, hogy a kétségben való esést el nem kerűlték volna, hogyha Isten ő szent Felsége kegyelméből ártatlan, súllyos rabságunkbúl kiszabadúlván, idegen országokon bújdosván, és sok keresztény királyokat, fejedelmeket pártfogóúl támasztván: fegyvert az magyar és erdélyi szabadság mellett nem fogtunk volna; az melly is Istentűl annyira boldogíttatott, hogy idegen segítségek behozásának csak gondolkodása nélkűl is, az egész föld, csaknem minden erősségeivel együtt, felszabadúla vala. Melly alkalmatossággal, noha Erdélyt is, kezdett fegyverkezések után, meghódítottuk, szabadságát helyreállítván, az országnak a szabad választást is megengedtük, — az mely Székes-Fejérvárra, *) observált régi szokások szerint öszvegyűlvén, bennünket köz- és szabadakaratbúl választott, és kért, hogy késedelem nélkűl székünkbe beüljünk; de mindazótátúl fogvást az magyarországi hadakozások útunkat meggátolván, szándékunkat véghez ne vihetének: hanem minekutánna észrevettük volna, hogy az ellenség tábora azon országban lévő s végső éhségre jutott erősségeknek segedelmére indúlt volna: aztat hadainkkal megelőzvén, országunkban szerencsésen béérkeztünk, — teljes elménket arra fordítván, hogy aztat az ellenség beszándékozó erejétűl mególtalmazzuk.

*) Így; vagy tollhibából Gyula-Fejérvár helyett, vagy hogy, mint a fejedelmek székhelyét, ez utóbbit is „székes"-nek nevezi.

De az egész lovas hadaink, az mellyek az ellenség háta megett valának, *) azon harczra reá nem érkezvén, és az ellenség teljes erejének csak egyedül a gyalogságunk ellent nem állhatván: kínteleníttetett csekély és még készületlen sánczainkat maga nagyobb veszedelmével (occupálni.)

Mi is, bemenetele után nagyobb erőnek öszveszedése kedvéért, szükségesnek látván lenni az magyarországi szélekre való fordulásunkat: hadunkat bennhagyván, kifordúltunk, oly szándékkal, hogy az hadakozásnak ideje eljővén és kinyilatkozván, azonnal táborba szállhassunk, és az hadi dolgainkat folytathassuk.

Nem kétljük, azalatt értette az Hatalmas Vezér: micsoda szerencsével áldotta meg Isten fegyverünket a Dunán túl, a hol az egész földet kezünkben advén, ellenségünk ott való corpusa ellen is teljes győzedelmet ada; úgy másfelől az colligatusunk Bavarie herczeg, a császár ellen, a sok sanyargatások ellen feltámadván, Bécs felé nyomítja táborát, — elannyira, hogy most is kész békességgel kínál ellenségünk, — noha, nem kétljük, a fényes Porta előtt győzedelmének mivóltát nem győzi magasztalni.

Mi mindazonáltal, jóllehet még az Hatalmas Vezér válaszszát követségünkre mindeddig nem vehettük: mégis az által tett szándékunkat akarván megtartani, kérjük az Hatalmas Vezért, barátságában meg ne fogyatkoztasson,— hanem meggondolván, mely kedves lett légyen ennekelőtte Erdélyországa az Győzhetetlen Császárok előtt, és annak a német ellen való óltalma miatt mennyi vért ontott a török nemzet: ügyét el ne hagyja, — hanem azon tizenkétezer emberbűl álló hadat, mellyet követeink által kívántunk, tűllünk s országunktúl ne szánja.

Mindezeknek jobban való véghezvitelére szükséges tudni, hogy az kallóczi békességnek meglételétűl fogvást az török nemzet csendes életnek advén magát: az egymás ellen való gyűlölség a ministerek között naponkínt nevekedvén, — egyéb a sok változásoknál, egymás ellen való áskálásoknál és abból következni szokott tumultusoknál a Portán nem forgott; elannyira, hogy kétség kivül általláttuk, hogy az mostani császár kínteleníttetik az hadakozásra, csak azért is, hogy maga szé-

*) Károlyi hadteste értetik.

kiben magát megtarthassa; kihez képest, ha mindjárást eleintén, a felvett okoknál nem hoznák is elől: az hadakozásra magát resolválja. A mint is szükséges: oly szorgalmatosan vigyázzanak, nem felettébbvaló alázatossággal és igíretekkel megesmertetvén azon nemzettel segítségére való szükségünket, — igáját is nyakunkba (ne) hozzák.

Informáltatván magokat: kikkel vetettek légyen barátságot az Confoederált Statusok részérűl küldött követeink, s azokkal is dolgainkat communicálván: semmi úttal-móddal ki ne jelentsék, hogy küldéseknek a vége, a segítségnek sollicitálása légyen; hanem egyedűl, hogy választásunkat és országunkba való bemenetelünket a fényes Portának tudtára adják.

Hogyha tapasztalnák, hogy az török nemzet, maga bévett szokása szerint, hátramaradt egynehány esztendőbeli adónak megfizetését kívánná, — mellyet nekünk is itt proponáltatott vala: azon egyátaljában meg ne ütközzenek, hanem eleikben advăn eleintén Erdélynek elpusztúlását és végső szegénységre való jutását, és máskínt is, azon adónak elvesztését Erdélynek nem tulajdoníthatni, magátúl a török nemzettűl elhagyattatván és a német császárnak adattatván, — végtére peniglen csak kinyilatkoztassák, hogy egy ügyben forogván az magyarországi Confoederált Statusokkal, és ezek aztat felettébb ellenzvén: készebbek lesznek velünk együtt az római császárral megbékélleni, mintsem erre reáállani, melybűl Erdélynek végső romlása következnék, és a török nemzetnek az egész kereszténységgel való hadakozása. Jobb lesz tehát az eleinktűl adatni szokott esztendőbeli ajándékokkal megelégedni, hogyha az török nemzet ezen kívánt segítség által óltalma alá veszi Erdélyországát. *)

13.

Pápai Jánosnak írott levél. Páczárúl, 9. Januarii, 1706.

Elmenetelitűl fogvást Kigyelmednek semminemű levelét nem vettem, — noha Kigyelmedet tudósítottam a zsibói harcznak alkalmatosságárúl, mellyen — gondoljuk — nem kevéssé háborodott meg a török nemzet. Melyre nézve talám dolgaink nehezedtenek; szükséges azért, hogy

*) Itt 8 lap üres.

tehetsége szerint az elméket úgy kormányozza, hog a Dunán túl való serencsés progressusunknak relatiójával ellenségünk sinistra informatióit enyhítse; *) a mint is, Isten ő szent Felsége kegyelméből azon földet recuperáltuk, az ifjú Hajszternek corpusát az hadaink deleálták, Pápát, Kapuvárt, Kőszögöt visszavették, és mostanában Óvár megvételéhez fognak kezdeni. Az Erdélyben lévő német hadak egynéhány rendbeli parancsolatot vettek, hogy visszamenjenek: mivel Baváriában az egész parasztság és föld népe egészlen fegyvert fogván, már egynehány erősséget is megvett, és Passao felé nyomakodik; úgy látjuk mindazonáltal, mostani téli időben hogy mehessen? nem tudjuk. Való, hogy személyünk szerint Erdélyből ide a Tisza-mellyékére kinyomakodtunk: Károlyi alatt lévő hadainkat mindazonáltal actu is benntartjuk, — kik is tehetségek szerint az ellenség ellen portázván, (ezt) Kolozsvár tájjékárúl az Maros és Aranyas-mellyékére benyomták. Az erdélyi urak és főrendek is Pekri úrral mind Moldvában vannak, és jóllehet az vajda maga protectiójával assecurálta őket: szükséges mindazonáltal, hogy Kegyelmed onnan is reá parancsolatot extraháljon, és ha lehetséges dolog: az is légyen feltéve, hogy sejméneket fogadni szabad legyen. **) Halljuk aztat is, hogy az császár Gvarientet ajándékokkal küldötte volna oda, hogy ellenünk az Porta segítségét sollicitálja; melyre Kegyelmednek szorgalmatos vigyázása legyen. ***)

Az erdélyiek valóban sürgetik a követségnek beküldését, mellyet, úgy látjuk, nem is tartóztathatjuk; lészen mindazonáltal Kegyelmednek általok parancsolatja: hogy kormányozza Kegyelmed a dolgokat jelenlétekben?

Az mi a békességnek dolgát illeti: ahhoz még jobb reménységünk sohasem lehetett, mint mostanába; mivel, úgy látjuk, még Erdélynek is caes-

*) E sorok az eredetiben aláhúzvák.

**) Ezek is aláhúzott sorok.

***) E sorok „Halljuk“ szótól kezdve a fejedelem saját kezével toldattak be. — Gvarient a bécsi udvar portai követe.

siójára vagyon hajlandósága a bécsi udvarnak. Kegyelmed azért Landor-Fejérvár, Tömösvár és Moldva felé is sietséggel tudósítson: miben legyenek dolgaim az Portán, és segítségéhez mit reménlhetünk? Ha jónak látja, praemálja Kegyelmed az Portát az békességnek tractájával. *)

Lengyelországban a svéciai királynak dolgai jól folynak, és jóllehet az moskva nagy erőt hozott ellene: emez mindazonáltal új colligatiót ineált az prussiai királylyal; az immár is az Rajna mellett eddig a császár szolgálatjában tartott tizenháromezer emberét revocálta, úgy Olaszországbúl is, a honnan kénteleníttetett az császár népi magát Tirolisban recipiálni. Mindezeket akarván Kegyelmednek tudtára adni, tudósítását inpatienter várjuk.

14.

Instructio pro Egregio Andrea Bay, in certis negociis in Moldaviam eunte. Tas, 11. Januarii, 1706.

Informáltatván Gróf Pekri Lőrincz Generálisunktúl erdélyi urak és főrendek számárúl, a kik mostani hertelen változásokra nézve magokat Moldvában recipiálták: hogy azoknak mind subsistentiára való költségek lehessen, mind peniglen egyéb ottbenn lévő dolgainknak folytatására nézve, Máramaros által sietséggel útját Bakóra vegye; a hol is említett úri híveinknek, s legkiváltképen Pekri úrnak hollétit bizonyosan megtudván, írott levelinket kinek-kinek megadja, úgy adjungált lista szerint költségekre deputált pénzt is feinként, — említett úri híveinket kegyelmességünkrűl assecurálván, mind házájokban rövid nap alatt való bémenetelekkel biztatván.

Micsodás levelét vettük a székelységnek: azt Pekri úrral communicálja, és levelünk szerint azon székekbe való bemenetelit adurgeálja; és midőn említett úr Generális hívünk, levele által bizonyos sejméneknek és tatároknak fogadását proponálja: noha tatárokra szükségünk nincsen, a sejmének fogadására micsoda modalitás lehet? magát bűven informáltassa.

Ezeket e szerint véghezvivén, siessen az vajdához, és hozzánk mutatott barátságát: hogy erdélyi úri híveinknek

*) Ezen ritkított sorok az eredetiben ismét aláhuzvák, s a végső pont: „Ha jónak látja...“ a fejedelem keze írása.

protectioját nem denegálta, — illendőképen megköszönvén, levelünket adja meg; assecurálván levelünk tenora szerint a sokszor említett vajdát, nemcsak hozzája való igaz hajlandóságunkrúl és atyafiságos barátságunkrúl: de, hogy ezen jóakaratjárúl az Constantinápolyban lévő franczia oratort is bűven, oly véggel informáltuk, hogy maga királyát informálván, a Portán interveniáló dolgaiban vehesse protectióját. A mint is hajlandóságunkat hozzája meg akarván mutatni: mihent Isten ő szent Felsége kegyelméből országunkat ellenségünktűl visszaveszszük, — azonnal mind magának, mind maradékinak egy residentialis helyt is nevünkkel tűlünk igírjen, főképen, ha megengedi a sejméneknek fogadását, — melyhez azonnal hozzá fogjon, ha módját látja, az országban szokott modalitás szerint fizetvén nekik, küldje Pekri úr mellé.

Hogyha az hadfogadást megengedi az vajda: proponálja az pénznek tűlle való kölcsönfelvételét, oly móddal, hogy Constantinápolyban tétetődjék le az pénze; mely dolog ha nem succedálna: azonnal bennünket tudósítson, hogy szükséges dispositiókat tehessünk.

Mihent Moldvában érkezik: azonnal maga mellé négy jó, hív postát fogadjon, mellyek által leveleit a máramarosi határokban, akár Lengyelország által, akár egyenes úton küldvén, mentűl gyakrabban lehet, tudósítson mind az említett erdélyi uraknak dispositiójárúl, hozzánk való hűségérűl, erdélyi operatiókrúl, mind peniglen az vajdával való discursirúl és az ország belső állapotjárúl, — mely végre adattatott clavissa.

A Constantinápolyban szóló leveleknek elküldésérűl requirálja kiváltképen az vajdát, és az küldendő választ mentűlhamarébb küldje meg; maga ottlétit penig mind Pápai Jánosnak Constantinápolyba, mind az apjának *) Crimbe adja tudtára.

Mindezeknek végbenvitelére adattatik kezéhez háromezer arany, melybűl mind az hadak fogadására, mind az erdélyi rendeknek az lista szerint, erga quietantiam, úgy egyéb, hazánk szükséges dolgainak folytatására is erogáljon. Maga intertentiójára peniglen, cselédjével együtt, minden két napra

---

*) Bay Mihálynak, ki a tatár chánnál járt ekkor követségben Pápay Gáspárral.

három arany rendeltetik, Moldvába érkezésétűl fogvást, az említett postáknak fizetésén kivül. Minthogy penig, kinek mennyit adjon az említett rendek közzül? nem informáltatván cselédjének számárúl, azt itt nem determinálhatjuk: Gróff Pekri Lőrincz informatiója szerint oszsza ki az pénzt közöttök, — magának az említett Grófnak subsistentiájára négyszáz aranyat adván.

Mindezek bizattatnak hozzánk s hazájához való kötelességére s hűségére; szorgalmatosan vigyázván, hogy az kezéhez adatott és ezután adandó pénznek haszontalan költségét eltávoztassa, viszont penig, a hol hazánk szolgálatjára való szükségét látja, — legkiváltképen Pekri úr Generálisunk requisitiójára, — kímíllésével rövidséget ne tégyen.

15.

Károlyi úrnak, Szerencsrűl, die 17. Januarii, 1706.

Currérja által küldött levelével Kegyelmednek, együtt vészem második levelét is Orosz Pálnak, melyben írja hamisságát azon híreknek, az mellyek folytanak Almásra való szállásárúl a németnek, — mellyet is bűven az annectált levelekbűl megérthet Kegyelmed. Igenis, jól cselekedte, azonnal Erdélyben az hadak köziben be nem ment Kegyelmed; sőt az iránt való projectumát is approbálom, hogy az hátramaradott ezerekbűl corpust akar verni, mind az hadak széledésének eltávoztatására, mind peniglen azon okokbúl, a mellyekbűl Kigyelmed is jónak találja. Kihezképest Kigyelmed a vármegyéket is magához hivatván, a hol legjobbnak gondolja lenni, azon a földön subsistálván, azon modalitas szerint tartván az az hadat, a mint itt is dispositiót tettünk. Kigyelmednek levelemet adjungálom; az kívánt leveleket íme, visszaküldöm Kigyelmednek, — és vagyon alkalmas informatio Sárándi alkalmatlan beszédérül, — ollyakat mondván, hogy már Pestnél a német táboron volt a debreczenieknek embere; melyet hogy Kigyelmed nyomozzon, szükséges, és ha valamely motussa volna az ellenségnek: debreczeni emberekbűl jó zálogokat vegyen maga mellé. Az rabok még nem érkeztenek; érkezvén, jobban megexaminálom őket.

Jóllehet írtam, hogy Andrási Györgyöt kívánom küldeni

az vármegyék közzé: de ha Kigyelmed ott lesz velek, ha szüksége nem lészen reá . . .*)

A Kliclisperc levelébül látom, hogy az rabokat akarják kiváltani; informáltatván magát: mennyin legyenek, s micsodás qualitásúk? tegyen dispositiót az kűváriaknak visszavitelérül. Ha azok elégségesek nem lesznek, teszek többekrül is dispositiót.

16.

Kökényesdinek. Miskólczrúl, 22. Januarii, 1706.

Csudálkozással értjük az Kigyelmed utólsó levelébűl, hogy három hólnaptúl fogvást levelünket nem vette, holott nemcsak a zsibói harczrúl tudósítottuk Kigyelmedet, de arrúl is bűven parancsoltunk: mitévő légyen az tractának conclusiója iránt? mivel abban, az mennyibe az franczia udvart illeti, az nállunk lévő franczia követet nem praetereálhatjuk; a mint is általa irattattunk ugyan az udvarhoz, — **) de úgy látjuk, nem tanácsos volna teljességesen csak arra bízni dolgainkat. Kihezképest a senatorokat ide convocálván: az mostani occurrentiákrúl fogunk deliberálni, mivel jóllehet, Isten ő szent Felsége kegyelmébűl dolgaink még jól folynak, és e jövő campaniára 12 ezer emberrel fogjuk hadainkat szaporítani: mindazonáltal az békesség útját is kívánjuk megpróbálni, — melyrűl Kigyelmedet tudósítani fogjuk.

Az mi illeti az katonáknak az Francziára való meneteleket, és hogy Kigyelmed helyett nekiek mást praeficiáltanak: arról ugyan nem tehetünk, kiki maga hadával szabad lévén; de hogy Kigyelmed commendója alatt lehessen, — nem lehet. Kihezképest inkább tisztit resignálván, continuálja lakását az Elector mellett. Az katonák végett irattattunk az mellettünk lévő követ által, kívánván: inkább más szolgálatban applicálják őket, mintsem Spanyorországban küldjék. ***)

Az mi hadaink progressusit illeti: azok az Dunántúl szerencsések, Erdélyben penig mindakét részrűl quártélyban vagyunk, az honnan az urak és főrendek mind mellénk jötte-

*) E bekezdés keresztül van húzva.

**) E ritkított sorok a protocollumban aláhúzvák, alkalmasint annak jeléül, hogy az eredeti levélben titkos jegyekkel irattak.

***) E tétel a XIV-dik Lajos szolgálatába állott magyar szöke-

nek, Déva és Görgény vára is hűségünkben vadnak. Látjuk már is, mennyire magasztalja (zsibói) győzedelmét az ellenség: de Isten ő szent Felsége kegyelme után reméljük, hogy ennek sem fogja több hasznát venni, mint az elmúltaknak vette. Kigyelmed penig az ottan forgó dolgokrúl bennünket szorgalmatosan tudósítson, legkiváltképen penig, ha az közbékesség tractájarúl valamit hallana.

17.

Martius 8. Bercsényi úrnak, Egerbűl.

Ezen órában vévén a Kigyelmed Tavernokrúl írt levelét, — jóllehet abbúl látom, hogy Forgács uram szándékomat által nem látván, s szavaimat másképen magyarázván, láttatott oly vélekedéssel lenni, hogy ő Kigyelmét inkább futosó bíró, mintsem Generális tisztiben kívánnám magam mellett tartani; való, Rádai előttem nem mondotta, hogy az mostan tett dispositiókon teljességesen fent akar hadni: de esmervén természetit, tartottam, praevidiáltam, ne az következzék belőlle; akarom tehát, hogy ez iránt való vélekedésemben megcsalattattam. Én jó lélekkel mondhatom, hogy meg sem tudtam volna gondolni, hogy valaki szavaimbúl, ámbár erővel is, ollyast magyarázhatott volna; jól is reflectálta Kigyelmed magát, hogy akkor is szándékunk az vala, hogy azonnal küldjük Andrási István helyett, mihent elérkezik.

Látom mindazonáltal levelébűl, — az mellyet sub volante a postákon küldvén, íme, Kigyelmednek includálok, — hogy még teljességesen meg nem csendesedett légyen elméje, s alig is várhatni jót ennyire terjedett diffidentiájábúl. Mondattatik ugyan, hogy megvannak az dispositiók: de azokba mégsem tud teljességesen eligazodni Lónyai, az kinek eleintén parancsolta volt, hogy az posztókat kiosztván az tiszteknek, magok fogják az köntösöket megcsináltatni, — már penig újonnan kívánja, hogy maga csináltattassa, és így az időbűl kifogyván, alig tud mihez kapni.

vény katonákra — huszárok — vonatkozik, kiknek ezredeséül eleintén Kökényesdi Vetéssy László jelöltetett ki a bajor választó-fejedelem és Rákóczi által: utóbb azonban ő véglegesen diplomatiai működésre alkalmaztatván, e franczia-magyar huszárok parancsnokává Salamonfai Ráttky György ezredes lőn.

Az portális hajdúk felől Miskólczrúl való elmenetelitűl fogvást levelét nem vévén: micsoda dispositiók tétettenek? én nem tudom. Andrási István ugyan az hadakkal már jű, kik is az elrendelt helyekre fognak szállani.

Az Dunán túl való követeknek, — az Confoederatiónak repraesentatiójára jüvén, — az senatorok jelenlétekben adtam andientiát; csak elhülék belé, hogy Zsigrai oly solennis actuson, az bécsi mód szerint az asztalomra teve egy ezüstös szerszámot, — az melylyel kimenetele után azonnal megajándékoztam; jobban járt tehát, mintsem Károlyi az aranyaival.

Az suspensiórúl, mivel oly hallgatásban vadnak, elhitettem magammal: az eddig practicált módok szerint elébb az Dunán túl való földet akarják visszavenni, és úgy tractálni; de bárcsak succursusát lehetne eltávoztatnunk, — bizonyára nem sokat nyerne csalárd szándékával!

Az minapi levelemben elfelejtettem vala Rivierrűl adni választ; melynek házasságát én nem ellenzettem: de megvallom, hogy kívántam volna, jobb szerencsét talált volna magának. Látom magam is, hogy vissza akarnák országokban vinni, ha pápistává tehetnék, — de a meddig vallásában megmarad, semmisem lehet belőlle. *)

Lemért már elküldöttem volna, de naponkínt várván Munkácsrúl és Ungvárrúl az incsinéreket: azon két hely felől valami bizonyost akartam vélle végezni; de mivel késik, — holnapután elküldöm.

De mindeneknél bajosabb az földvári hídnak építtetése: mivel se Szólnokba az vízben megrothadott fánál egyéb nincsen, se Földvárig az marha, szénát, szalmát, de csak avart sem kaphat; a mint is nehezen hiszem, hogy telhessék valami belőle oly hertelen, a mint kívántatnék.

18.

Károlyi úrnak, 8. Martii.

Isten minden jókkal áldja meg Kigyelmedet, szíbűl kívánom.

*) De Riviére igen jeles, de honából vallásáért kiüldözött franczia reformatus — hugonotta — tüzér-alezredes, Rákóczi szolgálatában: itt Nyáray László gyalogezredes — később brigadéros — leányát vette nőül.

Tertia Martii datált, és egy datum nélkül való levelét Kigyelmednek vettem. Már is előre elvárom az vármegyéknek sűrű követségeket; de úgy látom, mindegy: akár gondoljon, akár ne gondoljon az ember követségekkel, — mivel most kell egyszer kitenni magáért! Mindenek kevés engedelmet várhatnak tülle; az Kigyelmed alkuvásának contradicáló követek is, hallom, útba vadnak.

Forgács uram nem fogja dispositióit Kigyelmednek turbálni: mert maga is, úgy látom, igen irregulariter kezdi építeni az regularis hadat.

Szent-Jób, Segesvárnak *) hasznát magam is tudtam: de Somlyó magába rosz, erőssíteni sem lehet; elvárom mindazonáltal Kigyelmed opinióját felőllök.

Az debreczeni dolognak, úgy látom magam is, nagyobb a füsti; jól is cselekedte, hogy eddig nevemet belé nem keverte Kigyelmed.

Igen jól esett Okolucsányinak felakasztatása; méltó, az légyen az jutalma a többinek is, az kik kezünkbe akadnak. Az postáknak kerülése az munkácsi correspondentia kedvéért történik; hogyha mind a kettő meglehet: az Kigyelmed opiniója szerint fogom megváltoztatni. Soha nem tudom magamba elgondolni: eddigis az cassa hol késik? ím, addigis 50 ezer forintra adok Kassára assignatiót. Az confusiót indító hajdúkat Okolucsányinak rendeltesse Kigyelmed társúl.

Dévának segítsége soha jobbkor nem esik, mint most. Bánom is, hogy az pénz iránt való gondolatját csak ezelőtt három nappal Kigyelmednek nem tudtam: mivel többet harminczhatezer forintnál adtam, mindinkább aranyúl, a törököknek abáért, — még mindazonáltal ezen ezer aranyat küldöm, toldja meg Kigyelmed kongóval, a mennyibe rövid lészen; ha penig, — mellyet nem reméllek, — áprilist találna Kigyelmed járni: kérem, küldje Kigyelmed vissza: mert alig győzöm a sok abaposztó-hozatást.

Az Isten ne adja, hogy az békességrül való profetiája bételjek Kigyelmednek; való mindazonáltal, hogy Bavariában

*) Tollhiba, Sebesvár helyett.

lecsillapíttatott az motus, és egy helyütt kilenczszáznak, de másutt is az erősségekben, gratiát igírvén az német, — fegyverek letétele után mind halomban vágattatta.

Általlátám, hogy idején kezdé Kigyelmed dicsírni Bárczit, az regularis indúlatjáért: de én is többet tartottam vólna Kenyheczirűl; bagdácsoljanak egymásután az pad alá, ha hijába vonjuk az padra az fejeket!

Adja Isten, hosszas álmunk után serkenjünk fel immár; de úgy látom, édesdebb az álomhoz, mintsem nyughatatlansághoz készülni!

Soha nem capiálhatom: honnan eredhetett az számíntalan restantia az hadak között; melyrűl irattattam Kecskemétinek, hogy informatiót adjon az erdélyi hadak felől.

Szappanos Mihály halálával talán sokat nem vesztettünk: de azon ezernek több kell Hadadi kapitányságánál. Majos Ferenczet is az sóaknábúl kihúzván, hadakba kívánom applicálni, — melyrűl Kegyelmed opinióját várom.

19.

11. Martii. Károlyi uramnak.

Kigyelmed 7. (Martii) Szurdokrúl datált levelét újobban vészem. Kosovics Máramarosban való expeditióját a mi illeti: confusió nélkűl nem ment vólna véghez, hogyha idején tudtomra nem adta vólna Kigyelmed, — mivel máskínt az odavaló aknai dolgokhoz semmi közi az commissariatusságnak; de látom, hogy Kigyelmed is azt maga tudván: inkább szükségbűl, mintsem rendtartásbúl cselekedte. Az szálok nemléte miatt már mentette magát Máramaros vármegye, hogy az feles quártélyozó hadak miatt azok csinálásába nem fáradozhatott az szegénység. Az odavaló directiót ez mostani gyűlés és szék megépíttetése után Darvaira fogom bízni. Az mi az hadak fizetését illeti: bizony, azon vólnék, egy órában fizethetném ki őket, — de a nagy summák miatt nem győzzük; hogy Bercsényi uram táborán lévő hadak kifizettettenek: nem csuda, mert eleitűl fogvást együtt lévén, nem hagyattatott annyira nőni az restantia; az Kigyelmed alatt való hadak penig az egész országban keresztűlkasúl commendéroztatván:

közöttök kevés rendtartás lehetett. Mivel mindazonáltal sok okaim vadnak, hogy ezeket complanáljam, — a mint is assecurálom Kigyelmedet, hogy már tudván számát: nem lesz fogyatkozás; de mindezekbűl az húst defalcálni szükséges, az mi az felső táboron is practicáltatik. Mósa Lászlórúl várom az Kigyelmed informatióját. Az Tiszán túl való megindúlt feleségekkel való kereskedéseket büntetés nélkül ne hagyja Kigyelmed; csudálom mindazonáltal, hogy Irínyinek instructiójában lévén, hogy az eladó portékáknak árára vigyázzon: meg nem examinálta, ha nem sok vólt-e 600 forintot adni Fazekas János feleségéért? Az Árvábúl kívánt rabokat nem szükséges Erdélyben vitetni: mivel azokat Komáromban bébocsátván, — az Komáromban lévő auditor recognitiója elégséges lehet Rabotín előtt, csak Kigyelmed küldje meg azoknak neveit. Ezzel Isten óltalmában ajánlom Kigyelmedet, előtte való dolgainak szerencsés folyását kívánván.

P. S. Hogy az hadak fizetése mentülhamarébb véghezmehessen: adtunk parancsolatot Ajtai Mihályra, hogy Munkácson kétszázezer forintot veressen, mellyet is Kigyelmed sürgessen.

20.

12. Martij. Bercsényi uramnak.

A mióta a Kigyelmed előbbeni levelébűl az ellenség gyülekezetit értettem: Kigyelmeddel együtt praevidiálván az történhető alkalmatlanságokat, — csak fülelve vártam az Kigyelmed tudósítását, melly, adja Isten, tovább is haladjon, úgy, mint eddig. — Erdélyben, a mint látom, az kikelettel együtt nevekedik az katonának az kedve az portázásra, mellyek, Istennek hálá, szerencsések: mivel gyakorta kezdik hordogatni s vagdalni az faluzó németeket, — az mint is Okolucsányi nevű betleni commendánst, a ki azon várat feladta, elfogván, felakasztattam. Térek azért az Dunán túl valókra.

Az mi az templomok dolgát illeti: relegáltam az dolgokat Csáki István és Török István uraimékra, hogy az vármegyéket alkudtatván, praevie amicabiliter conplanálják az dolgot, azon mód szerint, a mint itt cselekedtünk. Már Eszterházi Antal úr is általmenvén: reája is fog extendáltatni ezen parancsolat.

Zsigrai, megvallom, accomodabilis ember lészen, kiváltképen si frons, oculi, vultus mentientur; lészen consolatiója instantiájában.

Lemér megbetegedett; kormányozza azért Kigyelmed úgy a dolgot, hogy elmaradásával fogyatkozások ne következzenek.

Mennyi restantiája lévén fizetésében a Tiszán túl való hadnak: íme, includálom; Kigyelmed tegyen oly dispositiót, hogy annak kifizetéséig augeáltattassék az odavaló cassa, mellyet szükséges, hogy reguláriter adminisztráljon Hellenpak, — most is nagy fogyatkozásim lévén a miatt.

A Dunán túl valók hasonló memorialist adtanak be előttem, mint Kigyelmednek adtak: de remittáltam őket ad resolutionem datam, cum regressu in casu non satisfactionis. Én mindenekfelett Leopold dolgát recommendálom Kigyelmednek. Maradok, etc.

21.

12. Martij. Bercsényi uramnak.

Egynéhány napon nem lévén tudósításom Kigyelmedtűl: nagy inpatientiával vártam tegnap érkezett, 8-tava datáltatott levelét, — melybűl legelsődször is Forgács uram elméjének lecsendesítését részszerint látom; úgy tapasztalom mindazonáltal, hogy ennek nem annyira a reflexio nélkűl való parancsolatok, rendetlen expeditiók és sótalan beszédek valának okai: mint . . . . *) való disgustusra keresett okok. Már ezt tudva, velem könnyen megalkudhatik; noha, megvallom, semmibe nem eshetik oly nehezen hazám dolgait kormányozni, mint az illyen mások után való járásban, — s legkiváltképen okot az disgustusokra nem adván. Az udvari hadaim commendérozását az mi illeti: arrúl már Kigyelmednek büven tudtára adtam szándékomat; és mivel granatéros, palotás és Ordódi ezerén kivül mind mezei szolgálatokat fognak tenni, — függjenek bátor ő kigyelmétűl. Az mi az artoleriabeli tiszteimet illeti: hiszem, sokszor vólt Lamoth directa commendója

*) Egy vagy két szónak szánt üres hely; mely szavakat, úgy látszik, a fejedelem saját kezével írt eredeti leveléből a jelen protocollum vivője: Pongrácz György udvari titkár nem tudott elolvasni.

alatt Eszterházi Antal uramnak is, — soha nem difficultálta avagy difficultálhatta; s látja Isten, sokszor az tolmácsok által eddig eredett visszavonásokat akartam meggátolni, az midőn cum proprio praejudicio, — jóllehet illetlenséggel — egy colonellust directe magam commendója alá vettem; lehet, mondotta azt, a mirül panaszolkodik: de mégis többet tulajdonítok benne az tolmácsnak, mintsem magának. Hacsak a sok alkalmatlanságokat elkerülni nem kívánja: legyen commendója alatt, én nem bánom.

Az mi az országos Generalatusságot illeti: az kassait odaadván, méltó contentuma lehet az tizenhárom vármegyével, tudnillik mindazonáltal azok nélkül, a mellyek Károlyi uramhoz szakadtanak; — úgyis fennmarad Barkóczinak az szólnoki, az Tisza-Duna közivel. Ha contentus akar lenni, jóval jó; ha nem: ezzel intentumomat véghezvivén, experiálja ámbár, ha nem tudok-e azon modalitásokkal is élni, a mellyeket Isten és az ország kezemben adott? Az vármegyékkel ineáló contractusnak párját includálom Kigyelmednek; a mint írja, sine violentatio nélkül (így) ment véghez, noha, úgy hallom, jünek már az követek, az eperjesi gyülésbül. Én azt gondoltam, maga is megküldötte Kigyelmednek párját: azért nem küldöttem meg eddig is.

Igen jól történt az esztergomi commendánsnak mulatsága; én csak most is nem látok annál jobbat, — a mint is, ha onnanfelül semmisem jü, véghez is vihetjük.

Csáki uram általmeneteli szükséges lévén: úgy informál az Oeconomicum, hogy Radvánczkyn kivül az denominált consiliariusok is által fognak menni; leszen tehát mind parancsoló, mind exequens.

Az rézpénznek becsit potentia et authoritate mediante kell helybenállítani; ha az vármegyék limitatiót tesznek: rendeljen az Oeconomicum fiscusokat, — üssük meg egynéhánynak az orrát: megvonja magát az többi!

Ottliknak megtartóztatása itt kevés rövidségre, ott nagy haszonra lévén, igen jól esett; úgyis, most újabb parancsolatomat vehette eddig az nékem legált jószágnak elfoglalásárúl.

Az mi illeti az plenipotentiát: az selmeczi tractátúl fog-

vást egy sem vólt, a kibe azon „Regiae Majestatis“ benn nem lett vólna.

Az új ékességű titulussal megtrágyázott levélbűl egy becsületes kókónak (így) a születését látom; immár ő dolga, ha nem akarja. Íme, includálok Kigyelmednek három szökött rajternek az examenjét, a mely ha valóságosan igazságos lészen: nem sok progressusátúl tarthatunk a németnek; melly is, adja Isten, úgy légyen! A suspensiórúl tudj' Isten mit mondhassak; se azt nem mondhatnám, hogy meglesz, se azt, hogy meg nem lesz.

22.

12. Martij. Bercsényi uramnak.

Ma reggel staphetaliter expediált levelem után érkezék bizonyosabb tudósításom, némely vármegyék követjei által Eperjestt tartatott conventiculum iránt; mely nagy consequentiájú dolog lévén: íme, mind Kegyelmednek transmittálom instructiójoknak párját, mind tudósítását felőle elvárom. Vagyok abban is informatus, hogy az hozzám küldendő követeknek, csak az több követeknek pecsétjei alatt expediáltatott credentionalisok vagyon; kihez képest gondoltam jónak lenni, az vármegyékhez expressus emberemet küldenem, és praevie a szegény nemességet disponálván, megkérdeztetnem: ha az nemes vármegyének közakaratjábúl rendeltetett-é ezen propositióra öszvegyűlt követség, vagy sem? — bűven deculcálván levelem által: mely nagy praejudiciomára légyen az közügynek és az Confoederatiónak ezen állapot; mellyet ha némely nemes vármegyék — a mint csaknem bizonyos is lehetek benne, revocálnak, — könnyű lészen az követek ellen indítandó exemplaris processus.

Kik vóltanak az követek? még annak végére nem mehettem, de az indítóját könnyen általláthatom; és ha az dolog világosságra menne: bizonyára bételnék akkor az Kegyelmed Német-Újhelyrűl vagy Murányrúl való profaetiája. Praecipitálni nem kívánom az dolgot: de seríny remediomját kellene felkeresni; — melyrűl, midőn sietséggel várom az Kegyelmed válaszszát, maradok, etc.

23.

13. Mariij, 1706. Andrási István Generálisunknak expediált ordel.

Tekintetes s Nagyságos Andrási István Generális-Fűstrázsamester hívünknek ezen parancsolatunk által intimáltatik, hogy commendója alá assignáltatott gyalog hadainkkal vegye útját, az commissariatusságtúl kiadatandó marsuta szerint, az mennyibe lehet, sietséggel Sólthoz; a hová érkezvén, az hírekrül szükséges informatiót Földvártt lévő Bottyán János Generálisunktúl vévén: mivel úgy értettük, hogy a Dunán túl lévő hadainknak egy része az ellenségtűl elnyomattatván, magát az Rába-mellyékére recipiálta, és noha reméljük, hogy már eddig több hadaink is confluálván, azon négyezer emberbűl álló ellenséget talám meg is szégyenítették; mindazonáltal, szerencsétűl függvén az hadakozásnak állapotja, hogyha magokat tovább is hátrább recipiálni kínteleníttetnének: küldettetik a végre leginkább, hogy avagy azon hadainkat megsegítvén, a több Generálisink egyenlő consensusával, ha módját s alkalmatosságát látják, az említett ellenséggel megharczoljanak, — avagy, az nem lehetvén, azon földvári passust, kötelességek és hivataljok szerint, minden úton-módon manuteneálják és mególtalmazzák. Kihez képest, hogyha odaérkezése alkalmatosságával Csáki Mihály és Andrási Pál Generális híveink alatt lévő hadakat in confusione ott nem találná: azonnal menjen által alatta lévő hadaival, és szálljon vagy Földvár várossában, vagy az Duna és más, Sárok között lévő planitiesre, — a mennyibe az idő és az alkalmatossag engedi, incsínérünkkel fortificáltatván az sáncz és említett Sarak között lévő keskeny torkot és annak minden accessusát; az holott az feljebbírtt hadakat, mint securus helyen, bévárja, — legkiváltképen, ha az ráczságnak Simonytornya felől feljövő szándékát hallaná olly erővel, az melytűl tarthatna, hogy onnan a több hadaink segítségére kiindúlván, elrekesztethetnék; lévén azon helynek elegedendő capacitása az egész hadaknak receptiójára és megtelepítésére, semmi úton-módon azon helyt el nem hagyván. És mivel azon ellenségnek annyi ereje nincsen, hogy azon hadainkat ott megrekesztvén, erejének

egy részével Budánal általcsapattasson: ha azon sáncznak megvételében igyekeznék, teljes tehetségével mególtalmazásában fáradozzon. Ha mindazonáltal — az mely nem remélhető, — a sánczczal nem gondolván, Budának térne, és ottan netalántán általigyekező szándékát bizonyos hírek által valóságosnak lenni találná: lészen parancsolatja Bottyán János Generális hívünknek, hogy azonnal azon egész lovas hadainkkal általtakarodván, magát Csájági kapitány hívünkkel és több lovas hadainkkal conjungálja, — hogy azon ellenség ellen operáljon; a mint is in illo casu az fődvári sánczot jó praesidium alatt hagyván, maga is a több gyalog hadakkal az említett Generálisunkkal operálhat.

Hogyha penig, — mellyet nem vélhetünk, — már teljes confusióban reducáltatva találná az Dunán túl való hadainkat és eddigvaló szokások szerint, általkőtöző megbódúlt szándékokat tapasztalná: maga hadai közzül csak annyit költöztessen által, a mennyit a földvári sáncz mególtalmazására szükségesnek lát lenni, — magát a Duna innekső partján a több hadakkal ollyan helyre helyheztetvén, a hol az ellenség ágyúitúl ártalmat ne szenyvedjen; minden úton-módon azon légyen, hogy a Dunán való felső szigetet manuteneálhassa, az honnan is mindenkor succurálhat az földváriaknak, — legkiváltképen éteczakának idején.

Az. illyen confúsiókban történhető hadak elszéledését, főképen azokét, a kik általjünnének, teljes erejével távoztathassa, exemplariter büntetvén azokat, a kik refractariuskodnának.

Mivel ezen hírekre nézve Nagy János alatt lévő lovas hadaink Pest elein fognak dislocáltatni, és az Gondelfingelé már is ottan vagyon: a mint említtetett, azokkal magokat azonnal conjungálhatják, és ezen ordelünk szerint operálhatnak az ellenség ellen.

Mindazokban azért, az mellyek ezen parancsolatunkkal nem contrariuskodnak: függjön Generális Bottyán János hívünktül, az egyenetlenséget úgy távoztatván, hogy attúl eddig sokszor eredett s tapasztalt fogyatkozást ne szenvedjünk. Mind bennünket, mind Generális Bercsényi uramat únasúntalan tudósítván az hírekrül, legkiváltképen vigyázzon, hogy

illyen állapotokban, a sok hamis hírek miatt, mind maga, mind alattavalói ne confundáltassanak.

24.

13. Martij, 1706. Bottyán Jánosnak irattatott levél.

Ezen órában vévén Generális Bercsényi úr levelét: értettük, hogy Pálffi János négyezer emberbűl álló corpust contrahálván, Csáki Mihály Generális úri hívünket helyébűl kinyomta; és noha reméljük, hogy már eddig szándéka szerint Andrási Pál Generálisunkkal magát conjungálván, azon ellenségnek resistált: praevidiálván mindazonáltal az történhető casusokat, — micsoda ordellel küldöttük Kegyelmed mellé Generális Andrási István hívünket, ex inclusis megértheti. Kihezképest, a meddig azon Generális hívünk leérkezik is, hogyha az Pécs körül lévő ráczságnak eloszlásában bizonyos Kegyelmed: azonnal menjen az lovas hadakkal az feljebbemlített Generálisink segítségére. mentül felesebb számmal lehetséges, retrahálván az idestova helyheztetett bloquadáit is, — mivel ezen ellenségnek megveretésétül nagy részént függ az imminiáló hadakozásunknak szerencséje.

Hogyha penig azon ráczság olly erővel való feljövetelit hallaná Kegyelmed, hogy tarthatna: netalántán amazok segítségére menvén, ezektül kirekesztethessen, — jobb lészen Kegyelmednek, a securitás kedvéért, azon passust óltalmazni. A többibe penig mindenekben úgy observálja Kegyelmed ezen Andrási István hívünknek kiadott ordernek punctomit, mintha önnönmagának adathatott volna; és ha (az mely csaknem lehetetlennek látszik), azon ellenség Földvárral nem gondolván, Budánál általjűne: Kegyelmed általjűjjen az hadakkal, az földvári sánczrúl jól provideálván, magát az Pest elein lévő hadainkkal és Csajágival conjungálja, és az ellenségnek resistáljon, módját s helyét observálván; bizonyos is lehet abba, hogy Vácz felől Bercsényi uramtúl is secundáltatik és tüllünk is hadakat várhat, — bennünket, úgy Méltóságos Bercsényi urat is tudósítván.

25.

13. Martij, 1706. Bercsényi uramnak.

Úgy látom, meg nem csalattattam az szerencsétlen hírek-

nek várásában, Rátki Györgytűl és az Kegyelmed levelébűl értvén az Dunán túl való híreknek mivoltát. Okosan kezdette, megvallom, Csáki Mihály az dolgot: de tartok, hogy ha Pálffi János Hajszterrel megegyezik, ne legyenek elégtelenek ad resistendum, — kiváltképen ha az ráczság is ellenek találna jűni. Kihezképest micsoda ordeleket expediáltam mind Andrásinak, mind Bottyánnak: íme, Kegyelmednek transmittálom, és valóban félek, ne post festum találják őket, mivel egy hétnek előtte alig fog leérkezhetni Andrási István. Csajági mindazonáltal talám szaporábban segítheti meg őket, — jóllehet azt is nem tudom bizonyoson: meddig mehetett az ráczok ellen való expeditiójában? Hogyha véletlenűl Pálfi János találtatna confundáltatni: nem látván jónak lenni Andrási István általmenetelit, azonnal fordíthatjuk az concertált obsidióra azon hadakat; de mindezek ezen Csáki Mihály mostani actusátúl dependeálnak.

Tudom, nem is kívánom, hogy Kegyelmed háta megé küldjön Pálfinak; ha mindazonáltal egy jó portával lehetne lármát csinálni: nem volna haszontalan, mert Hajszternek is az Kegyelmed Csalóközbe való léte vala zabolája, — de tudom a differentiát.

Koko, megvallom, arrúl való elmélkedés, a melyrűl reflexiót tészen Bottyán, Andrási István levelében; de mivel Isten ellenségünket is megbolondíthatja, — ha peractis peragendis által találna jünni az Dunán: jól esnék Kegyelmedtűl Vácz felől való succursus, ha Morva hallgatna.

Lesz híre az követnek a comoedia epilogussán; de még az én erdélyi németem quártélyban tetvészvén magát: nem féltem az Tiszán túl való földet, és per consequens nem is praetendálhatja az armistitium által; úgyis hitettem el magammal, hogy a Dunán túl való földnek visszavétele után nem fog piszmogni az armistitiummal: mert magam is azt cselekedném, ha ű vólnék.

Az Dunántúl való követeknek jóllehet kész az expeditiójok: megtartóztattam őket az hírekig. Valóba, bánom szegény Riviernek szerencsétlenségét; kiváltképen is recomendálom Kegyelmednek szabadulásának munkálkodását, — érdemes voltát tudván Kegyelmed, tudom, úgy sem fogja elmúlatni.

26.

15. Martij, 1706. Bercsényi uramnak.

Tegnap Bottyán 12. datalt levelét vévén, azt gondolám; lyerme, lyerme! (lárma, lárma!) lészen; de írja, hogy portási szigetvári labanczokat kirekesztvén, nagyobb részit levagdalták, huszonegyet fogva hoztak. Pálfi motusának vólt nálok híre: de lárma nélkül. Kikezképest soha nem tudom magamban elitílnem: jót-é, vagy roszat várják a dologbúl? Tudom, elébb meg nem tudhatjuk az rosznak valóságát: hanem ha Földvárnál lesznek; az Kegyelmed póstáin penig egyebet jónál nem várhatok.

Az Dunán túl valók szándékokat látván, hogy arra akarják útokat venni: tovább nem tartóztattam; a mint is úgy tudom, ma indúlnak. Ladát *) ugyan megtartóztattam, jóllehet se lova, se portékája nincsen. Meszlényi hasonlóképen jűvén: tartóztatnom nem lehetett, — bízom azért dolgát Kegyelmedre.

Orosz Ádám s Tornallyai Ferencz expediáltattanak hozzám az eperjesi conventiculumbúl; még véllek szemben nem vóltam, s igyekezem is az Kegyelmed válaszszáig halasztani audientiájokat. Mások előtt tett discursusibúl az elsőnek már is kitetszik, hogy Szent-Mihálytt vóltak az conferentián, — magát is várják ide az authort, az mellyet az ott teendő relatióra nézve mind hertelen felbocsátanom nehéz, mind itt körülöttem tartani, a meddig fog a dolog folyni.

Károlyi, úgy vélem utólsó levelébűl, már eddig megindúlt, — jóllehet, némely rácz rabok vallásábúl már Dévát feladták.

27.

16. Martij, 1706. Bercsényi uramnak.

Tegnapi staphetáim, expeditióim után érkezék Kecskemétrűl, úgy Szólnokbúl is hírem, hogy Slik az Száva-Dráva közi ráczsággal Péter-Váradjára érkezett vólna, az aradi ráczság penig Tápénál költözněk által a Tiszán. Melyhez képest nem kételkedvén, hogy a pénznek Erdélyben való szállítása ne légyen az oka gyűlekezeteknek: azonnal szükséges ordeleket

*) Így; Godát?

expediáltam Nagy János, Gonderfinder s Deák Ferencz ezereinek, hogy Kécskéhez gyülekezzenek, és ha oly ereje nem volna azon ellenségnek: ellene menjenek. Úgy adhatja Isten, hogy Csajági is tehet szükségekrül: complete négyezer embere lévén; való ugyan, még felőle hírem nincsen, mivel tizenkét napra való élést vitt magával. Azalatt, hogy az munka Újvárba fogyatkozást ne szenvedjen: ezen levelemet vivő Barsonvil nevü artolleria óbestbakmajsztorét és incsínért küldöm Kegyelmedhez, — szegény Lemér még most is igen beteg lévén, — oly parancsolattal, hogy Rivier minden portékáját, de legkiváltképen írásit (mivel számadással tartozik) inventálja Szluhával, és mindaketten bépecsételjék; melyrül is Kegyelmed szükséges dispositiókat tegyen.

28.

19. Martij, 1706. Bercsényi uramnak.

Az armistitiumrúl és a Dunán túl való dolgokrúl tudósítását Kegyelmednek tegnap vettem; a mint is az elsőt az mellettem levő senatorokkal communicáltam, és mindnyájunknak tetszett, hogy az deputatio maga instructiójának inhaereálván, a szerint folytassa a dolgot, — mellyet is particularis levél által is az említett deputatusoknak intimáltattam, insinuálván egyszersmind, hogy ezután magok levelek által is tegyenek relatiót. Való, láttatik, hogy illyen punctumok által nem igen kívánják folyamatját az említett armistitiumnak: de mindazonáltal az mediatio illy nude adván előmben az dolgot, eliciálhatni ollyat is belőlle, hogy maga is agnoscálja hertelenségét kívánságinak, és talám még remélhető, hogy jóra hozzák az dolgot, rationabilis punctuminkat látván. Én teljességesen fáradozni fogok az oxicrociumban: csak Pálfi ne tégyen akadált, melytül — megvallom — igen tartok, az Csáki Mihály úr levelébül látván: mi okbúl kívánja a had az harczot. Adja Isten, Forgács uram tégyen fordulást elméjeken, — kinek általmenetele igen jól esett, de csaknem infallibilének látom Hajszternek Pálfival való megegyezését, tartván: ha separatim beléjek nem kaptanak, — annálinkább ezután fogják differálni az dolgot. De, úgy látom, mindezeket az időre és az alkalmatosságra kell hadnunk.

Valóba, forog a fejemben Leopoldnak succursusa: épen ma lévén Szent-József napja; de ezeknek is folyamatját kimutatja az idő, mellyet cum inpatienti patientia kelletik várnunk.

Csajági Martonost s Rácz-Kanizsát öszveégetvén, már eddig, gondolom, Kecskemétre tért; az aradi ráczokrúl is vólt már híre, az kik a Tisza túlsó partján, Tápé irányába subsistáltanak.

Micsoda fogyatkozások történtenek az Forgács uramtúl Andrási István alá rendeltetett corpus commendérozásában? maga Nagy János levelébűl megláthatja Kigyelmed, — más levelében adván aztat is tudtomra, hogy feles medgyesi és szakmári német vagyon közöttök, mellyekrűl sokszor parancsoltam Forgács uramnak, hogy inkább az országbúl kiküldje őket, nemhogy illyen helyekre commendérozza; vólt arrúl is parancsolatja, hogy egyvelítse magyarokkal az companiákat, — de ú y látom: factum est nihil

Járúl ehhez Bonafusznak hasonló panaszsza, hogy ezen commendóban sok fegyvertelen népet és ez idei recrutákot adtak melléje, quod regulariter male: holott de bono ordine tabellákban kelletett vólna beadni az illyen commendérozásoknak rendit. Írtam ugyan Eszterházi Antalra is egykevéssé pirongatás formában, — mellyet, tudom, a szokott panaszi közzé fog inserálni; de mit tehetek rúlla, ha magok az okai?

Viza ceduláját, melyrűl Kigyelmed levelében emlékezik, hihető, ott felejtette Kigyelmed; könnyen conjecturálhatom mindazonáltal, mi lehetett benne. Jobb is lész simpliciter declarálni nékik, hogy armistitium nélkűl nem lehet az tracta.*)

29.

Anno 1706., die 20. Martij. Generális Bercsényi úrnak.

Jóllehet vettem a Kegyelmed hosszas, de kedves válaszát egynehány rendbeli leveleimre, de mégis által nem láthatván teljességessen a Dunán túl való dolgoknak folyamatját: continuáltatik az én inpatientiám, leginkább azoktúl függvén ezen immineáló campániának szerencséje, mind penig a békes-

---

*) Eddig a leveleskönyv Pongrácz György udvari titkár kezeírása, — innét kezdve Jánoky Zsigmond cancelláriai directoré.

ségnek folyamatja. Úgy látom, kurválkodik a conspicua domina mediatio; de valóba, vehetett az Kegyelmed fejefájásábúl származott discursusbúl — csak el is hiszem — többet meggyógyúlásátúl. (Így)

Énnekem is eleget ír az ezt s amazt mondtárúl Okolicsányi: de magam is valóban szükségesnek látom, hogy, ha ők beszélnek, mik cselekedjünk. Az négy felől való operatio biztatja — hihető — elméjeket, és távoztatja az békességtűl; de nem reméllem, messzemehessen Nehem az Dunátúl, Montekukuli a Morvátúl, — noha azon projectum nem confirmáltatik Szirmay leveléből, a kinek azt írják, hogy Pálfi, Eugenius alatt Olaszországban, Gvído *) Spanyolországban, Slik Imperiumban, Rabutín a Tiszán-, Herbaville penig a Dunán túl fognak commendírozni; — de, homo proponit, Deus disponit. Én, Isten kegyelméből, csak beülök a borbélyszékben, forgassuk aztat, a mint lehet; mert régen általláttam, látom most is, hogy piszmogás a dolgunk, és az Aesopus kuvaszszával a konczhoz kapdosunk, kéntelenség nélkül békességet várván a némettül. Kihezképest az artelleriának az ordereket, úgy a regularis hadak felől Eszterhás Antalnak mind expediáltattam, — magam is Isten ő szent Fölsége kegyelméből azon lészek, hogy ez jövő hólnapnak kezdetin, avagy legfeljebb közepin, mozdúlhassak, már is megúnván az okoskodó mulatságot. Lemér is jobban levén, rövidnap alatt megindúlhat. Ungvárnak delineatióját penig — reméllem — e jövő postán elküldhetem Kegyelmednek; erősséget valóba jót csinálhatni belőlle: de reá kell szánni vagy százezer tallért, — lesz is haszna hazánknak belőlle. Valóba, megegyeztünk az vármegyék állapotjában való dispositióban: mert erre is praeparálva van a dolog; ma teljességesen kitanúltam, hosszú discursusom után, valóságát a dolognak; látom is, hogy opiniómban meg nem csalattattam.

Az had Földvárnál általkelhet ugyan, talám által is kél ezen levelem odaérkezéséig: de, hogy hertelen felmenjen, szükség nélkül, — nem látom jónak; sőt inkább arra is szükségünk lészen, ha az borbélyszékbűl operálni akarunk, — mivel az regularis hadnak is abbúl áll az dereka. Hiszem,

*) Stahremberg.

Istennek hála, úgy látom én: vólna had a Dunán túl, már elhiszem, Forgács úr általmenetelivel ember is lesz, — de megvallom, tartok: addig várják az alkalmatosságot, míglen elvesztik, kivált, ha azon Bavariábúl jövendő két regementet reá várják, melynek jövetelit — való — hihetjük is, s nem is: mert akármiként hízelkedjék német uram magának, ott sincs még oly secure dolga, hogy nép nélkül hagyhassa az országot. Olaszországban is, bizony, nem kicsin a bibéje, a hol kiváltképpen való készületi lészen az francziának, a mint Kökényesdi leveléből látom. Spanyorországban is, a mint magok saját híreiből látom, czafol *) a szerencse: mert már újonnan egynehány várost visszavett a franczia, és maga is a király fia, Comes Turuz, **) tengeri és földi erővel ment Barcellona obsidiójára.

Méltán tehát, az Kegyelmed helyes opiniója szerint, nagy része szerencsénknek attúl függ, hogy megelőzzük az ellenséget, — melyben teljes reménységem vagyon, — kivált ha az mostani Károlyi operatióinak szerencsés folyamatja lehet; disperse lévén az ellenség, vihet Isten kegyelméből oly dolgot véghez, mellyet most nehezen remélhetni. Szükséges tehát, hogy az commissariatusság által dispositiókat tétessen Kegyelmed de annona et subsistentia; hiszem, innét a Dunán kevés lovas hadra leszen szükségünk: mivel másként a szénábúl s abrakbúl legnagyobb fogyatkozástúl tarthatnék. Való, nem kevés állapot az hídnak csináltatása; de, a mint Sréter leveléből látom, azok is kitelnek, ha jól akarja a tót Imperium. Felettébb is szükséges, hogy az idevaló cassárúl jobb dispositiókat tétessen Kegyelmed Helenpachhal: mert még a jó hírét sem hallom, noha únos-untalanúl kér, morog s könyörög a szentelt Tiszán túl való had.

Jól tudom magam is az vármegye gyülekezetinek szokássát, az melly a német szerencsétlen üdőben is szokásban vólt, hogy tudniillik, a vármegyék más füebb vármegyéhez öszvegyültenek; de ez, valóban, differens casus vala: mivel nem vármegyéhez, de privatim magok-magokhoz gyülekeztenek. De Isten kegyelméből ezeken is könnyű leszen általesni.

*) Hátat fordít.

**) Comte de Toulouse.

30.

Die 22. Martij, Agriae, Generális Bercsényi úrnak.

Az Szirmay úr deákja expeditiója után csakhamar érkezék az currér, új levelével Kegyelmednek, melybűl értem az Dunán túl való szerencsés progressusokat és Forgács úrnak nagy reménségét, — mellyet teljesítse be az rajtunk könyörülő isteni kegyelem, amen! A horvátországi híreket már ezelőtt egy héttel, törökországi kereskedők által hallottam, aztot is adjungálván, hogy parancsolat van mindenütt a török földön, hogy élésrűl provideáljanak a jövő franczia hadaknak: de mindezen authentica confirmatióig Tamás vóltam benne. Én magam is Gradiska felé járván, a mint az franczia armádának e téli quártélyozássát tudom, — fődön is lehetett könnyen odamenni, nemhogy tengeren nem; tudom, a napolisi vicekirálynak vólt parancsolatja, magam is sokat sürgettem, és valóságárúl — megvallom — nem kételkedem; csak Isten segétse őket, könnyen betelhetik az M. (így) mondása, mellyet most is csak egy nyomba nyög.

Éppen most adá tudtomra Győri Nagy János, hogy Andrássi Istvántúl olly erdere jött, hogy Földvárhoz siessen, és maga is szándékozik magát conjungálni Forgács úrral. Az Kegyelmed tegnapi iratához képest roszra nem magyarázhatom ezen orderét, meneteleket nem is impediálom, noha szükséges lett vólna, az ráczra való vigyázások; de azon leszek, hogy másunnét is kisüljön az odavaló szükség.

Az mi az én indulásomat illeti: jóllehet arrúl előbbeni levelemben is tudósítottam Kegyelmedet, — assecurálom: abban fogyatkozás nem leszen, és Isten kegyelmébűl az ünnepek után megmozdúlok: de ott is haszontalan leszek, a meddig a híd el nem készűl. De, motozva is, én csak megindúlok, — subsistálván Szécsénbe, az hol a regularis hadaknak is egy része (a melly alkalmatos lészen) conjungálhatja velem magát.*)

31.

Eger, 23. Martij, 1706. A nemes vármegyékhez küldendő köreteknek instructiója.

Az legközelebb való nemes vármegyék insurrectiónak alkal-

*) Eddig Jánoky írása, ezután ismét Pongráczé.

matosságával considerálván eddig sokszoria lkalmatosságokkal tapasztalt fogyatkozásokat, mellyek származtanak az szükségnek idején hirdetett (insurrectiók) alkalmatosságával, — a hol tudnillik az elmúlt portiózó időkben elszegényedett és nyomorodott nemességnek gyakorta panaszszaibúl szemléltük s tapasztaltuk, hogy a nemes vármegye tagjainak nagy része magát az olylyaktúl absentálván, maga szabadságának helyreállítását jóllehet kívánja: aztat mindazonáltal inkább mások által végbenvinni, mintsem kiki maga fáradozni kívánna ily dicsíretes munkában. Mellyektűl származván mindazon említett insurrectióban sokaktúl szokásúl vett készség- és idővontatás, és kiváltképen ezentúl az illyenekbül származott sok alkalmatlanságoktúl féltvén hazánkat: adtunk vala oly parancsolatot Tekintetes és Nagyságos Károlyi Sándor Generális úri hívünknek, hogy azon insurrectio alkalmatosságával jelenlévő nemességnek proponálna oly modalitást, hogy mind gazdagnak, mind szegénynek egyenlő lévén az mostani hadakozásunknak czélja és az nemesi szabadság: annak terhét és súlyát mindnyájan egyenlőképen viselnék, — confoederationkbéli hitünk is azt tartván magával, melyre magunkat szabad akaratunkbúl édes hazánk mellett köteleztük. Kihezképest, sok modalitások között, mellyek ezen állapotban observáltathattak vólna, ragaszkodtunk legkiváltképen ahhoz, hogy tudnillik a nemes vármegyék magok között az habiliseket, inhabiliseket és refractariusokat kikeresvén és számbanvévén, előmbe terjesztené, hogy azoknak a nemes vármegyék tagjai közzűl becsületes nemes és fürendeket tisztnek recommendálván, tenne olly állandó dispositiót, hogy az midőn insurrectiónak ideje és szüksége vólna: kiki az maga ezerében valókat tudván és esmervén, több gyűlések és időhalasztások nélkűl az rendelt helyre és időre fogyatkozás nélkűl compareálhatna, és hazánk közönséges javában velünk együtt fáradozhatnék. Az midőn azért ezen közjóra czélozó szándékunkat az nemes vármegye tagjainak feljebbemlített Generálisunk által proponáltattuk vólna: hihető, hazájához való buzgó szeretetitűl indíttatván, kívánt olly írásbeli assecuratiót, mellyek által gondolta ezen nagy közjónak előmozdítását hathatósabban előlmozdítani. De némely magok privatumát kereső elmék azonnal ezen

szándékunkbúl az nemesi praerogativának nagy sértődését akarván eliciálni: azonnal magok között Eperjesre terminust praefigálván, az nemes vármegyék nevével (jóllehet, azoknak még csak relatiót sem tettenek: mi történt légyen Nánásnál?) hozzánk követséget sub privatis sigillis expediáltak, ezen supplicatióval, melynek pariája adjungáltatik. Kihez képest Kegyelmed az nemes N. N. vármegyének gyülésében menvén, és mindezeket bűven a nemes vármegyének declarálja, — bűven declarálván: mely nehezen értettük, hogy mindennyi, hazánk édes ügye mellett teljes szívvel és lélekkel gyakorlott nyughatatlanságink és fáradságink után is, oly vélekedésben legyenek felőlünk, hogy a nemesi praerogativának megsértődésére inkább, mintsem helyreállítására fogtuk vólna fegyverünket; melyben az nemes vármegyéknek nevével élvén, minekelőtte elméjét venni kívánjuk: szükségesnek látjuk eleiben terjesztenünk, mire czélozó légyen és az feljebbemlített nemesi praerogativát mennyiben sértse és eddigis sértette az nemes vármegye dolgainak oly rend szerint való folytatása, az midőn némellyek relatio-tétel nélkül az hazánk és közjóra czélozó végzéseket, egy részrűl azon czél és praetextus alatt kívánják rontani, hogy generális-gyülések nélkül semmitsem végezhetnek, más részrűl penig magok között gyülést hirdetvén, követségeket küldenek és ollyan dolgokat is végeznek, az mellyek az nemes vármegyéknek talám tudtokra sincsenek, és hazánkhoz való igaz szeretetünket is ellenkezőképen magyarázván, illetlen színekkel csak azért is kívánják bémázolni, hogy az egyenetlenséget, — az melylyel eddigis mindenkor hazánkban győzedelmet vett ellenségünk, - közinkben hintsék és béhozzák. Melynek véghezvitelére, nem kételkedünk, vóltak és netalántán vannak is oly gerjesztő discursusok, hogy az vármegyéknek ezerekre való elosztások és azokrúl való reversalisvétel nem egyébre czélozzon: hanem, hogy azon ezereket idegen tisztek botja alá adván, romoljon az nemességnek becsi.

Nem csudáljuk, hogy az ollyan, vagy roszra czélózó, vagy magános nyugodalmat kereső beszédek folynak és mondatnak; de valóban, keserves szívvel értenénk és vennénk, ha nemes vármegye magával ezeket elhitetvén, ezen álnokságoknak hitelt adna. Melyrűl is hogy nyugodtabb elmével lehessen:

mindazon írásbéli assecuratióit visszaküldjük, — bízván egyedűl, hogy az nemes vármegye a nélkül is maga Confoederatiónkban letett hitirül megemlékezvén, az közjónak előmozdításában ezentúl is velünk egyetemben fog fáradozni. Hogy peniglen az annál könnyebben véghezmehessen: felettébb szükséges, hogy az hadakozásra és in casu arduae necessitatis az insurrectióra alkalmatos tagjainak neveit sub autentico sigillo hozzánk küldje, és azokat per processus seregekre osztván, állandó hadnagyokat válaszszon, fűtiszteket rendeljen, mellyekre — érdemes személlyét és hazájához eddig mutatott hűséges szolgálatját tekintvén — N. N.-t kapitányságra, vicekapitányságra és fűstrázsamesterségre recommendáljuk is a nemes vármegyének, — jónak lenni itílvén tovább is, hogy az nemes vármegye oly dispositiókat tégyen, hogy az említett fűtisztek parancsolatunkat vévén, (mivel az, a mint feljebb irattatott, csak ingruente summa necessitate lészen) idővesztés nélkül az melléjek rendeltetett nemességet öszveszedhessék, és azonnal, a hova kívántatik, compareáljanak, sub executione statutae poenae.

Repraesentálja azért tovább is az nemes vármegyének, hogy tovább is szükségesnek látjuk az alattomban történhető particularis gyüléseknek eltávoztatására nézve, hogy az nemes vármegye hozzánk való confidentiáját megtartsa, és néha akaratunk, szándékunk kívül is, az mostani közszükségbül történhető megbántódásit, directe hozzánk küldendő követjei, levelei, avagy residensi által repraesentálja: bizonyos lévén, hogy életünket hazánk és annak tagjai szolgálatjára felszentelvén, s arra magunkat hittel is lekötelezvén, — minden tehetségünkkel ezután is abba fogunk fáradozni, hogy azoknak szükséges remediumját, a mennyibe a közigynek folytatása megengedi, fogja tapasztolni.

A mint is, mivel azon követség által repraesentáltatott előttünk, hogy az rézpénznek az publicáltatott új parancsolatunk szerint való folyásábúl nagy praejudiciumját látja az nemes vármegye: szükséges méltó consideratióban venni, hogy annak az intimált becsben való megtartása valaminthogy szükségesnek találtatik mind az törvénytelen contributiók eltávoztatására, hadak fizetésére. erősségek erectiójára és más

egyéb eltávoztathatlan hadi szükségekre nézve, — mellyektül viseltetvén, inductióját szükségesnek lenni láttuk; melyre nézve annak folyását szükségesnek látván, az mellettünk lévő senatussal egyetemben teljes szabadságot adván az Confoederált Statusok mindazoknak végbenvitelére, az mellyeket hazánk javára jónak lenni látunk. De ugyanis: mi lehet más út és mód az ezen elmúlt keserves portiózó időkben megnyomorodott familiáknak helyreállításában, elszegényedett árvák s özvegyek segedelmével és az hazájok mellett fegyvert viselőknek érdemes jutalmazásában, ezen pénznek becsi és illendő folyamatja nélkül? melynek keresésében és gyűtésében kicsoda fog iparkodni, hogyha adósságok fizetésére és jószágok váltságára nem fordíthatja? és Isten ő szent Felsége szent áldását bányáinktúl elfordítván, ezüstbűl-aranybúl szűkölködvén, akárki is jószágának e nélkűl hasznát, hasznábúl istentelenűl elvett jószáginak visszatérését nem várhatja. Alig is lehet ezen állapotot másnak controvertálni, hanem csupan csak azoknak, a kik az istentelen idegen nemzet birodalma alatt ezer kikeresett színek által, szegényeknek, árváknak és régi familiáknak megnyomoríttatásával, gazdagságoknak vették eredetit. — Mellyekbűl nyilván kitetszik: mennél mélyebben légyen helyheztetve hazájok szeretetinél az privatum jónak keresése azoknak szívében, az kik ezekben gátlást keresni kívánnak az közjónak örvével.

32.

27. Martij, 1706. Bercsényi uramnak.

Igen akarom, hogy sűrün vévén Kegyelmed leveleimet: nem panaszolkodhatik az ritka tudósításrúl; megvallom, nagy inpatientiátúl viseltetem, hogy az Dunán túl való dolgoknak kimenetelirűl bizonyost nem conjecturálhatok: mert Forgács uram is leveleiben hol felettébb tüzes, hol csüggedezik. Bóldog Isten, mire jutánk, hogy annyi néppel, az mint a Kegyelmed leveleibűl látom, annyi számú ellenség előtt bújkálnunk kell! Bajos, megvallom, azt is parancsolni, hogy harczoljanak, azt is, hogy nem.

Forgács úr Kegyelmed levelét, a mint látom, 22. Martij datálja, — melybe csak Pálfinak Hajszterrel való megegyezésérül tudósít: de már praevie 19. írt levelében adja tudtára

Bottyánnak, hogy Sárvárhoz érkezett Pálfi; én, való, el nem tudok az dologban igazodni, — de eligazítja az Isten, maga szent akaratja szerint!

Az mi az Szirmay diákja által írott levelemet illeti: midőn az Kegyelmed atyafiságos indúlatját kedvesen vészem, és köszönöm, — tovább is egyebet nem irhatok: hanem, quod optimum factum, videbitur; hijába azokat mindenkor csak az okoskodásra s félelemre bízni, az mellyek szerencsével s próbával járnak; bízom azért egyedül Istenemre és az Kegyelmed tapasztalt atyafiságos barátságára.

Károlyirúl még semmi bizonyos hírem, noha az Tiszán túl kezdik rebesgetni, hogy 14 száz németet, — az mi tudniillik az dévai bloquádában vólt — levágott, szerencsésen bévitte az élést. Való ugyan, hogy Dévának feladását nyomtatott német hírekben is olvastam: de az elmúlt póstán ugyanazon hírek megvallják, hogy semmi sincs benne.

Az utólsó levelemre nézve is, megvallom, csak szeretném, hogy minekelőtte az borbélyszékben üljünk: elválnának Dunántúl az dolgok. Az én felmenetelembe bizony nem lesz fogyatkozás.

Lesz hova tenni az pénzt, ha küld Hellempak: mert most is csak százezer forintot küldhettem által a Tiszán. Fejér pénzt küldött vala mintegy 38 ezer forintot: de mégis kell vagy 15 ezer abáért, a melyrül adtam is neki parancsolatot.

Nagy kötelességgel köszönöm az Asszonnak az küldött skatulyát: de bánnám, ha magának nem maradott vólna több; egészségéért elköltvén, kívánom: gyakorlott emlékezetem használhasson.

Mindazoknak végbenvitelét, az mellyek Forgács úrra bizattattak vólt: én ugyanis Eszterházi Antal úrra bíztam; de mi haszna, még most is csak rescribálnak az vármegyék, könyörögnek az engedelemért, — nem szaporodnak az lovak.

Csáki László levelére egyebet nem írhatok annál, a mit Kegyelmed maga is írt. Az új kuruczokat elvárom.

33.

29. Martij, 1706. Károlyi uramnak.

Mindeddig bizonyosan (hol-)létét nem tudván Kegyel-

mednek: sok rendbeli levelére választ nem adtam; tegnap s ma leveleibűl értvén, miben foglalatoskodjék Kegyelmed: minekelőtte a többire reá érkezzem, — az legutólsón kezdem.

Dévának megvételét egynéhány nyomtatott német hírekbűl látván, a Kegyelmed elmenetele után: megvallom, kevés reménségem vólt a succursusnak effectuatiójában; az mint is már valóságoson comperiáltatván, — igenis, egyebet annál s jobbat nem cselekedhetik maga tett dispositióinál.

Az mi subsistentiáját az hadnak illeti: hogyha az rézpénz nem kél, s más nincsen, — ingyen is kell interteneáltatni az hadat; nem is hiszem, hogy az nagy terhére essék az szegénységnek, hogyha az egyéb kár- és csíntétel eltávoztatik.

Az mi az aranyváltást illeti: fordítsa Kegyelmed arra az kezéhez küldött ezer aranyat; és ha ugyan látom, hogy Bóné hadának jó operatiói által lehet manuteneálnunk azon darab földet: teszek többrűl is dispositiót.

Az csongrádi corpusnak effectuatiója nem lehetett: mivel az regularis hadakat, szükséges okokra nézve, Földvárhoz kelletvén leküldenem, az többit is innen tartóztattam meg a Tiszán.

Az mi az Dunán túl való dolgokat illeti: Pálfi magát Hajszterrel conjungálván, Sárvárhoz érkezett, és mivel Csáki Mihály és Andrási Pál között nem szintén rendi szerint folyt az correspondentia: Forgács uram maga jószágiban találkozván, — kénteleníttetett általküldeni Bercsényi uram; az mely most is az hadakkal Rábaközben vagyon. Hadaink, való, mind gyalog, mind lovas — felesek; várok is óránkínt híreket felőlök: mivel ha Pálfi az pápai magazinumot elrontja, kíntelenek lesznek az ütközöttel, melyrűl, adja Isten, örvendetes híreket rhassak Kegyelmednek!

Az mi az armistitium dolgát illeti: mivel az német az Dunán túl való földnek teljes cedálását kívánta, — az még meg nem lehetett; az mint látom mindazonáltal propositióibúl: azon helytelen kívánságinak cedálván, nem lészen nagy difficultás a többiben, melyrűl hasonlóképen várjuk az feleletet. Isten ő szent Felsége hadainknak szerencsét adván, én az ünnepek után azonnal indúlok, hogy az feltett czél szerint operálhassak: mivel az Duna hídjában is, úgy reméllem, nem lesz fogyatkozások.

Mivel Pálfi hada 22 kornyéta-alja és két batalion németnél nem több, Hajszterral penig csak az maga ráczcza vagyon: emberi mód szerint elmélkedvén, nem félthetem hadainkat szerencsétlenségtűl; de mivel az hadakozás és reménség sokszor megcsalja az embert: úgy látom, csak az időtűl kell várnom.

Szakmár vára elrontásárúl ezennel expediáltatom az vármegyékre és Krucsai Mártonra az parancsolatokat. Az több dolgokrúl e jövő postákon bűvebben fogom Kegyelmedet tudósítani, — maradván, etc.

34.

1. Aprilis, 1706. Károlyi uramnak.

Az elmúlt alkalmatossággal hosszas írásra nem lévén időm: térek az Kegyelmed 9. Martij-túl fogvást írott leveleire való válaszadásra. Van oka akárkinek is az csudálkozásra, az vármegyék, avagy inkább azoknak neveivel némellyek conventiculum tartásán; igyekezem is úgy a dolgot kormányozni, hogy declarálják az vármegyék nem közakaratokbúl lett követségnek lenni az hozzám küldetteket. Az csak való, hogy az assecuratio vételével annyira felzúrták mindenütt az elméket, mondván, hogy ezekkel idegen nemzet, német s franczia botja alá akarom osztani az nemességet, — hogy jónak láttuk sokan lenni, ezen materiában az violentiát félretenni. Ha az dolgot arra vihetem, hogy az vármegyék megesmerik: mire intendálnak az gonosz elmék, — lesz gondom az conventiculumtartókra.

Csak elhiszem, eddig Szappanos Mihálynak halállal vetekedő sorsa elvált; jó is lett vólna helyében Majos Ferencz, az kit is idehivattattam, oly véggel, hogy egyenesen küldhessem Kegyelmedhez: de úgy látom, asztal alá vonja az fejét, betegségével mentvén magát.

Az mi az megarestált kereskedő törököknek dolgát illeti: ma harom rendbeli regiákat is producáltanak előttem, mellyekbűl harminczodolások kitetszik; de minekelőtte bizonyost végezzek felőlök, mélyebben tekintek az dologban: mivel nem örömest adnék okot az törököknek az panaszra, — de viszontan büntetését is nem kímillem, ha megérdemlik.

Harmadnapja, hogy Krucsai Mártonnak 100 ezer forintot küldöttem; az többirűl alkalmasint provideálhat Ajtai, — noha én innen is küldök, ha több jű.

Hogyha az feljebbírt törökök portékáját visszaadatom: nem lészen szükség az megvételére, mivel elegedendő abát vétettem fejérpénzen, sokkal jutalmasabban. Lónyai is meg fogja mindazokat szerzeni, az mellyekrűl vólt Kegyelmedtűl intimatiója.

Bizony, magam is keservesen értettem Barkóczi úrnak méltó panaszszát azon Keczer Sándor ő kegyelmének írott levélre nézve; azonnal tettem is oly dispositiókat, hogy reméllem, ezután meg nem szomoríttatik.

Hadadi ezerének mustrája mind helyes, mind rendes; s ha jól consideráljuk is, tapasztalni való, hogy mind általment azokon az tiszteken, — kihezképest az Kegyelmed opiniója szerint való fizetést is megérdemli.

Az restantiáknak tabelláját megküldvén Bercsényi uramnak, olly okbúl, hogy megtudhassam: az Vág-mellyékén menynyi fizettetett az hadaknak? — extractusát, ímé, accludálom.*)

Magam is nem tudom, mit higyjek Déva felől, az külömböző hírekre nézve; hogyha mindazonáltal Kegyelmed az 21-ma írott levele szerint dispositióit véghezvitte: tudom, lesz eddig híre felőle.

Az rabok szabadúlásába teszek oly dispositiót, hogy tudnillik valakik szabadulandók: elsődször Kassára és onnan húszonkínt Ecsedbe vitettessenek; csak azon légyen Kegyelmed, hogy azokon kezdjük, az kik az capitulatio meg nem tartása miatt arestáltattak: mivel azokat Bécsbe nem akarják az cartellában érteni.

De sokkal könnyebb vólna, hogyha azok, az kik az felső vármegyékben való várakban vannak, Újvár felé szabadúlnának.

Ha Dévát feladták: el ne felejtse Kegyelmed szegény Csáki Andrást, kit ha capitulatio ellen fogtak meg, jó lesz érette Czinczendorfot adni.

Úgy látom, csak hizelkedik Kegyelmednek Rabotín: mert

*) E kikezdés később kitörültetett.

hiszem, originalis levelét is láttam, az mellyeket írt Forgácsnak; de Orosz Pállal mindenkor veszekedvén, talám inkább ű reá érti. Pálfi Sárvártúl elmenvén, Nemes-Kér felé, Hegyfaluhoz nyomakodott; az földnek csínját nem tudván, -- nehéz itílnem szándékárúl.

A zsibói harcz előtt egynéhány nappal Dőri Pál nevű curréromat elfogván az ellenség, Szebenben kemény rabságban tartatik; mellyet is repetáljon Kegyelmed az cartella szerint. A szegény, Kárán-Sebesben lévő erdélyieknek is vészem instantiájokat; én már egynéhányszor requiráltam felőlök az basát: de legjobb modalitás vólna, ha Kegyelmed találna módot kijövetelekben.

35.

2. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

25-dik, Bertóti István által, 27. és 28-dik, staphéták által küldött leveleire hogy választ adjak Kegyelmednek: felettébb szükségesnek látom legelsődször az meghitt emberünknek ceduláján kezdenem. Könnyen elhihető ugyanis, hogy az Pozsonyba gyülekezett gyalog német a Dunán lefelé szándékozik: de az is nem lehetetlen, hogy Pálfi az lovassággal hirtelen való megtérésére várakozik, hogy tudnillik Morvábúl is akkor az föld népét kihozván, frissebb gyaloggal segítsék az fáradt lovast. Mellyekrűl, mivel már tegnapi levelemben bűvebben írtam, térek Bertóti István regimentjének öszveszedésére, — kit is ezennel expediálok; az parancsolatokban nem is lesz fogyatkozás, csak sürgesse effectuatióját. Hogyha Okolucsányi armistitium punctumival lejüvén, in statu quo kívánják hadni az dolgot: jó volna neutralitásra húzni az Rába és Lajta között való földet; de nagyobb kérdés az . . . . *) dolga, de azt tartom: ha annak continuatiója vólna, jobban megindúlt vólna Pálfiban az bolha. Egyébiránt, még keveset szólhatunk felőle; hiszem, nem praejudicál az armistitiumnak, ha ük ellenségeskednek. Másfelől, ha látjuk, hogy ezek amazok ellen akarnak menni: találunk, gondolom én, oly remediumot oly dologban, az melytűl függ hazánknak bóldogúlása.

*) A név helyén megfejtetlen titkos jegy; azonban alkalmasint az Olaszország s Fiume felől betörni igérkező franczia segítség, avagy a horvátok föllázításával megbizott Vojnovics értetik.

Ungvár építésére az incsínért rendeltem; csak tudnám Kegyelmed elméjét: kit rendelhetne az ember fizető- és építtető-commissariusnak? Való, egyeleintén szükségtelennek látszik az vőgy felől levő meredek hegynek erőssítésse; de, ha az ember meggondolja, hogy ennekelőtte is onnan vítták a várat, és hogy majorok felől való ágas-bugas bástyáknak óltalma nem lészen, — holott, ha az ellenség azon darab helyt elvenné: az várbúl defensiója nem lévén, mind azon bástyákot nyugodalmason víhatná, mind pedig a vizen túl, Geren felől való reduttában belélátna. A hegy élén mostani időben valamit csinálni haszontalan: mivel az mely bástyák árok és contrascarpák által el nem rejtetnek, — azoknak elrontások könnyű. Az mely communicatiója lészen az városnak: ugyanaz lészen azon erősségnek; — várom mindazonáltal az Kegyelmedtűl küldendő delineatiót is.

Mintsem az Dunán túl az rézpénz miatt confusio légyen: jobb ingyen elvenni azt, az mi eledelre való, — mert maga is általláthatja Kegyelmed, hogy fejérpénzzel nem fogjuk győzni. Azon szükségre, a melyrűl szóllottam Kegyelmednek, reflexiója ne légyen az fejérpénz dolga iránt: mert se azóta levelet onnan nem vettem, sem mostani időben annyi pénzt periclitáltatni jónak lenni nem láttam; bárcsak az telnék ki, a melyrűl minapi levelemben emlékeztem Kegyelmednek, — de necessitas non habet legem.

A mi az templom-commissariatusság dolgát illeti: mi alkalmas dolgokon általestünk Egerben, — de még oly panaszok, a mellyeket Kegyelmed emleget, nem jüttek elömben. Jól juthat Kegyelmednek eszében, hogy az szécsényi alku alkalmatosságával is pluralitas non semper infallibile fundamentum fuit; hanem inkább az lelkekre vigyázván, az helységeknek környékére is volt reflexiónk, a honnan is történt az illyen pluralitatis posthabitio.

Ha tudnám: micsodás színű lehet az Kegyelmed kezénél való posztó? tudnék dispositiót tenni felőle; elvárom azért az Kegyelmed informatióját.

A sok citos pachetumot, íme, visszaküldöm; és mivel vannak némely dolgok, az kiket szükséges tudni: quod optimum factum, videbitur, etc.

Jóllehet, az előbbeni levelemben is írtam Kegyelmednek: mely szükségesnek látom lenni még az Viknyén tett dispositiók szerint az districtualis commissariusok cassájának erectióját, — akarván opinióját venni Kegyelmednek: az honnan telhessék ki? reflexiót tévén az Miskólczon tett discursusokra, az mellyekkel akartuk az rézpénz veretését diminuáltatni, — más, cancellariámrúl expediáltatott, — includáltatom Kegyelmednek Hellempaknak opinióját az monétának veretése iránt; melly is úgy lévén, nem látom, hogy megszünhessék az rézpénznek veretése, mely ha continuáltatik: kitelik az kassai és munkácsi pénzverő-házakbúl.

36.

Eger, 2. Aprilis, 1706. Generális Forgács úrnak.

Jóllehet, egynéhány rendbéli levelei által informált Bercsényi úr az Kegyelmed hasznos operatióirúl, és az Dunán túl való dolgoknak maga hazafiúi szereteti szerint való kormányozásárúl: igen kedvesen vettük az Kegyelmed maga levele által tett informatióját is, — remélvén, hogy maga szép hadi experientiái által, az óránkint változó conjuncturák szerint, fog tovább is az idővel és az alkalmatossággal úgy élni, hogy rövid idő alatt hasznos fáradsági által tett operatióinak hasznát fogja közigyünk tapasztalni.

Az mi az regularis corpusnak exercitióját illeti: assecurálom Kegyelmedet, hogy már egyszer Kegyelmed és Generális Eszterházi Antal úr által tett dispositiókat semmiben nem kívánom változtatni; a mint is csaknem óránkínt újítom szükséges parancsolatimat, és az mint mind Lónyai által ittlétiben, mind Sréter által informáltattam: csak az időnek rövid volta, mesteremberekn̩ek szüki, és egy szóval az lehetetlenség lesz oka, ha mindenek el nem készülnek. Már az indúlásokról az első ordeleket expediáltattam, melyrűl várom Eszterházi Antal úr informatióját.

37.

Eger, 3. Aprilis, 1706. Sréternek.

Kassárúl 31. datált levelét Kegyelmednek vettük, a melybűl mind az vashámoroknak, huták- és öntő-házaknak helybeállítását és jó progressusit látjuk. Felettébb szükségesnek is

látjuk lenni mindenütt accelerálni az golyóbisok és bombák öntésit; a mint is reméljük, az Kegyelmed tapasztalt dexteritásában bízván, hogy parancsolatinkat véghezvivén, a szükséges requisitumok szállításában meg nem fogyatkoztat. Értjük egyszersmind Lamot, artoleriánk colonellusának helytelen kérkedését: hogy tőlünk külömböző parancsolati volnának, és hogy az Kegyelmed instructiója teljességesen megváltozott volna. Való ugyan, hogy sok alkalmatlanságokat és izetlenségeket praevideálván: kívántuk, hogy artoleriának mustrája táborunkba légyen meg, a mint Kegyelmednek szóval is megmondottuk; de abbúl nem következik, hogy Kegyelmednek informatiót actu ne adjon azokrúl, az mellyek szükségesek az artoleriához, és actualiter micsoda statusban legyen? Melyrűl is kemény parancsolatunkat ugyanezen postán expediáltunk neki. Az mi az mostani számadását illeti: mivel sokakban coincidál komornyíkunk számadásával, — parancsoljuk, hogy előttünk repraesentálja; de a több alattavalói, igenis, Kegyelmednek tartoznak számot adni.

Az erősségekben lévő dispositiókrúl úgy reflectáljuk magunkat, hogy légyen oly punctum az Kegyelmed instructiójában, hogy tudnillik az munitiók erogatiójában requiráltatván colonellusunktúl, disponálhat ugyan Kegyelmed: de pro continuatione correspondentiae vel seruitii, szükséges, hogy azonnal informálja: honnan, mit, s mennyit erogáltat?

Egy szóval, az közjót tekíntvén, szükséges, hogy Kegyelmetek egymás között independens lévén: a jó correspondentiát annyira megtartsa, hogy cuncta ab utrinque communicatis dispositionibus reducantur in effectum, -- melybe, a mint tapasztaljuk, oly távuly jár mindketten Kegyelmetek szándékunktúl, hogy nagy fogyatkozásoktúl méltán tarthatunk. Ered ez nem kevéssé azon opiniótúl, hogy elhitette kiki magával, hogy egyik az másikának parancsolni kíván, és így *) az kicsiny dolgokbúl is nagy çonsequentiákot csinál. De considerálván, hogy Lamot nemcsak az magunk colonellusa titulusát viseli: de az franczia király szolgálatjában is vagyon, —

---

*) E szavakat a fejedelem sajátkezűleg javította a szövegbe.

pro exigentia conjuncturarum et temporis ezeknek így kell lenni.

Hogy peniglen az mostani ország szolgálatja fogyatkozást ne szenvedjen: szükséges, hogy az ottan levő munitiók és ágyúk ezennel megindíttassanak, úgy, hogy ad summum ad 15. praesentis mindenek Újvárban lehessenek, — melyrül parancsolatja is ment Lamotnak. Az innen menendő ágyúkrúl is dispositiót tegyen Kegyelmed, és aztat minden költség kíméllése nélkül is véghezvitesse. Az vármegyékre actu expediáltatnak az parancsolatok, az gratuitus labor iránt.

Hogy peniglen Lamot az artoleria szükségére nem verbovált: parancsolatunkbúl esett; a mint is ugyanazon 200 embernek oda applicáltatásában fogyatkozás nem lészen.

38.

Eger, 4. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Mi lett az Károlyi expeditiójábúl? ím, maga saját levelét accludálom, az P. S. egy részének copiájával, mivel a többire választ kelletett adnom. Hogyha Isten segíti szándékját: még minekelőtte kijű ő németsége, — tehet szükségérűl egy részének.

Kitetszik, igenis, alkalmasínt az intercipiált levelekbűl Pálfi táborának nyomorék statusa; én, a mint az relatiókbúl kezdem hallani: meg nem foghatom, mért nem operáltak jobban Forgács úr általmenetele előtt Hajszter ellen? Megvallom, nehézséggel értettem aztat is, hogy az hadak Pálfival verekedni kívánván: Forgács úr avval mentette magát, hogy kemény ordele légyen tűlem, hogy meg ne ütközzék, — holott éntűlem semmi ordele nem lévén se egyre, se másra: úgy láttam az Kegyelmed levelébűl is, hogy leginkább az alkalmatosságra és az időre hagyván az dolgot: az harczot se nem javallotta, se nem ellenzette. Nem sajnálom aztat, hogy elkerülte az ütközetet: de felettébb is bánom, hogy ollyan alkalmatosságban, a midőn hadaink szájában legalább, ha nem mindenkor szívében, megindúl az vérszopóság, — reám vetette az harcz elkerülésének okát; holott könnyen találhatott volna ollyan praetextusokat, az melly által ugyaneztet véghezvihette volna. Megvallom, tudván hadainknak természetit, haec non faciunt bonum sangvinem.

Reméllem, e jövő postán megküldhetem Kegyelmednek mindazoknak az eszközöknek listáját, a mellyekre lészen szükségünk az borbélyszékre, és minemű dispositiókat tettünk, mellyekkel assecurál is Lemér, hogy megvehetjük. *) Az újvári munitió arra bizonyára nem elégséges: mert még teljességesen abba sem vagyok bizonyos, ha lűhetni-é az Duna innekső részérűl, vagy sem? És így három materia is fog kívántatni, a ki éjjel-nappal discontinuatio nélkűl tüzelhessen. Az melly ágyúk penig Kassárúl és innen rendeltettenek: ante 15. hujus ott nem lehetnek; és így ollyan lészen dolgunk, mint a kit a borbély ugyan székben ültet, megmos és szappanoz: de borotvájá nem lévén, meg nem borotválhat. Való, kevés az ember benne: de avval nem hull hamarább az kűfala. Leopoldba sem vala több: mégsem mászhatánk bele; elébb is feladhatják, igaz, — nem is hiszem: extremitást várjon, de elég, hogy várhatnak, s akkor osztán mi lesz? hanem csak: ezt kellett volna, amazt kellett volna, másszor így kell, s amúgy kell! mellyekbe úgyis senkinek nem cedálom az experientiát. Több lehetett eleintén túllünk, a midőn teljességesen reánk nem esmért vala ellenségünk: de már bizony festinandum lente, ha azt akarjuk, hogy meg ne égesse az kása az szánkot. Én bizony azt akarnám: hólnap kezdhetnék az durdút, — csak legyen ollyan, mint a pupú. Igen szerencsénkre esett az pozsonyi hajóknak elnyeretése: mert, megvallom, keveset bíztam a szálokon csinálandó hídhoz. Lemért hólnapután megindítom: de úgy hallom, hogy az utak rosszasága miatt az ágyúkkal erre kell kerűlni, — quod male.

Némát hol légyen, tudom ugyan: de, hogy az hídrúl ott gondolkozzunk, — jónak lenni nem látom; mind azért, hogy messzeesik az borbélyszéktűl, mind penig, ha az vizek áradnak: nagyon kiönt az Duna; jobb tehát az előbbeni szándékunkba állandóképen megmaradnunk. Az mi Balog István portáját illeti: bizonyára dicsőséges ugyan cselekedeti, — de nem győzöm csudálni: miért járt oly kevés praecautióval? hiszem, ha madarat akart fogni: nem kelletett volna annyi lármával járni; de ez oly közönséges vétke portásinknak, hogy az

*) Esztergomot érti.

defectusoknak egy részét ennek tulajdoníthatjuk. Tudom, sokszor megtiltotta Kegyelmed: de continuálni is jó azon tiltást, — hogy inkább kijövet égessenek, mintsem bémenet; mert a mint Szent-Kereszti beszéli, sokszor kezünkbe akadhatna a császár, — sokszor Fischemenig is kimenvén vadászni.

Ungvárnak delineatióját, hihető, ott felejtette Kegyelmed; kihezképest azon punctumra választ nem adhatok. Az mi az másik postscriptát illeti: a mai postán tészek dispositiót felőle, Kegyelmed kívánsága szerint; nem is leszen fogyatkozás az pénzben: csak kérem Kegyelmedet, vétesse meg számomra a császár öszvérit. Az Duna passusának kívánsága az armistitium által, nekünk keveset használna, és úgy látom, csak haszontalan scrupulusokat verne fejekben. Az Károlyi levelét visszavárom Kegyelmedtül, etc.

39.

Eger, 5. Aprilis, 1706. Károlyi uramnak.

Grubanczrúl írott levelét Kegyelmednek vettem. Valóban, kívánnám is, hogy már egyszer Kegyelmed dispositióinak effectuatióját is hallhatnám: mert mind Bóné expeditiójábúl, mind egyéb dispositióibúl Kegyelmednek, — megvallom — sok jót várhatni, ha annak rendi szerint viszik véghez. A szurdoki lineában is, úgy látom, heverésnek adták magokat: mert semmi portárúl emlékezetet levelében nem tészen Orosz Pál. Méltó volna, megvallom, ennyi fáradsága után az consolatióra azon Kegyelmeddel lévő had, az fizetés iránt: de Istenemmel bizonyítom, hogy egy ezer fizetésére való fejérpénz nincsen körűlöttem; most is a mellyet várhatok, már is abák fizetésére rendeltetett, — és így nemo dat, quod non habet.

Az vasgolyóbisoknak öntése nem succedálhat: mert még az ágyúgolyóbisokat is formában kell veretni, az mely késedelmes volna; kihezképest teszek oly dispositiót, hogy hólnaponkínt szállíttattassék bizonyos számú tőtés az Kegyelmed mellett levő corpus számára Krucsai Márton kezéhez.

Isten ő szent Felsége kegyelmébűl a Dunán túl is jól folynak dolgaink: mivel, az mint az intercipiált levelekbűl látom, Pálfi magához több segítséget nem is vár, nem is várhat, ma-

ga penig nagyon kezd czafolni; és így, csak reméllem Isten ő szent Felsége szent kegyelméből dolgainknak szerencsés folyását. Az franczia jövetelinek naponkínt confirmáltatik az híre; úgy tetszik, nem is lehet már kétségem benne; melyrűl, adja Isten, e jövő postán többet írhassak Kegyelmednek. Magam is azon vagyok, hogy e jövő héten a Duna-mellyéki operatióra, az mely Kegyelmed előtt constál, mehessek, — csak az ágyúknak szállítása ne tégyen akadályt útomban, az rosz útakra nézve.

40.

Eger, 6. Aprilis, 1706. Bertóti Ferencznek.

Az Kegyelmed 3. Aprilis datált levelét vettük; felettébb is jól cselekedte Kegyelmed, hogy küldött emberünknek útját accelerálta, azokat az borokra nem várakoztatván.

Az mely könyvet nyomtattatni küldött Kegyelmedhez cancellariusunk: arrúl informatusok épen nem vagyunk; jól is történt, hogy az nyomtatásával nem hirtelenkedett Kegyelmed, — a mint is Kegyelmed megolvasván, continentiájárúl informáljon, úgy hasonlóképen Szirmai István úr küldött praedicatióirúl is: mivel teljességesen megfeledkeztünk felőlök, — hanemha valamely Heliotropium nevü könyv vólna, melynek nyomtatását, igenis, sürgesse Kegyelmed.

Az poznániai Fejedelemasszonnak borait az magunk majorság-borai félébűl küldettesse meg Kegyelmed; melyrűl, úgy tudjuk, commissiója is vólt Rhot Mihálynak. Az mi Lubimerszki *) herczeg dolgát illeti: Szepesvárában magának szállása nem lehet,— de meg nem tiltjuk, hogy Magyarországban akárhova is be ne jűjjön hada nélkül, mellyet absolute be nem kell ereszteni. Melyrül Eszterházi Antal úrnak is ment parancsolatja.

41.

Eger, 8. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Az Kegyelmed ma vett staphetájábúl nem kevés álmélkodással látom Oklucsányinak nemcsak megtérését: de nyakra-

*) Így, Lubomirszky helyett.

füre való propositióit. Hijába, úgy látom, azon adlaborálni, hogy ezekbül is büvebben világosságra terjeszszük propositiójoknak kevés synceritássát, mellyekrül csak olykor gondolkodnak, az midőn activitásoknak lehetetlenségét látják s tapasztalják. De én is hogy az dolognak meritumjára térjek, úgy tetszik, hogy az melly okokbúl szükségesnek látánk lenni Miskólczon az armistitiumot: még most is fent lévén azon okok, — egyebet nem javallanak; melynek, igenis, (ha máskínt nem lehet,) jobb modalitássa nincs az palatinus jószági cessiójánál és azon darab tartománynál, az mely Rust, Sopron és Küszög háta megé esik, — a mi lineánkat penig az Répcze és Rába mellé helyheztetni. Mellyet mindazonáltal nem végső resolutióúl adok, kirül Kegyelmednek büvebb opinióját várom.

Az mi illeti Vradiszlao lejüvetelit és azalatt az én felmenetelemet: az valóban alkalmatosan esik; de kívánnám, hogy azzal az praetextussal élne Kegyelmed, hogy pro synceritate demonstranda, mihent az armistitiumnak csak hírét is hallottam: magam is kívántam közelíteni; a mint is bizonyos lehet Kegyelmed benne, hogy mihent az armistitiumban avagy suspensio dolgában bizonyost hallok, azonnal indúlok.

Az francziák dolgát considerálván: csak jó volna Pálfit általtudni az Lajtán; mert ugyan, ha szintén ellenek akarna is operálni: épen Stíriára kellene neki kerülni; de mindazonáltal ezen praetensiónkkal el ne vágjuk az kötelét a negociatiónak, — melyrül midőn óránkínt várom az Kegyelmed tudósítását, maradok, etc.

P. S. Az armistitiumnak alkalmatosságával, tudom, el nem feledkezik Kegyelmed az vági passusrúl, mellyet, ha lehetséges volna, szükségesképen kellene felszabadítanunk.

42.

Eger, 9. Aprilis, 1706. Károlyi Sándor úrnak.

Hadadinak jövetelit és Kegyelmedtül küldését megértvén: minekelőtte véle szemben lettem volna is, egyebet jó híreknél nem remélhettem, — jól tudván, hogy az roszakat reá bízván, nem kívánta volna dobra ütni Kegyelmed. Jól is kereste ki Kegyelmed az currért: mivel, még minekelőtte ittlétét megtudtam volna, teli volt jó hírrel az Udvarom; csak azért is

megérdemlette az tabella szerint való fizetését, — ne is kételkedjék Kegyelmed, hogy commissiója szerint ore tenus nem declarálta volna; de úgy látom, seholsem kívánja, hogy hitelt adjak szavainak. Kihezképest én is rövidebbnek láttam lenni, kevesebb munkának is, az Kegyelmed hetvenhárom punctumira választ adni, mintsem az ő szavaira.

Az mustra-tabellát az miskólczi végezés szerint expediáltattam.

Az mely nyereséget Kegyelmed Abruk-Bányán talált: osztattassék bátor az had közzé, nem bánom; de úgy, hogy az eddig practikált mód szerint az hatalmasoktúl és gazdagoktúl rövidséget ne szenvedjen a szegényje, — csak a szegénységnek zaklatása tovább is eltávoztattassék.

Az kínyessőt jó lesz a törököknek rendelni; de, hogy Debreczenben szállíttassék: securitást nem látok. Hogyha azért notabilis quantitas volna: szállíttattassék Munkácsra.

Igen jól érkezett ezen Kegyelmed informatiója az odavaló dolgoknak állapotjárúl: mivel tegnap vevén Bercsényi úr levelét, — értém, hogy Okolucsányi nyakrafűre lejűvén Bécsbűl, könnyíté az armistitium punctumit, és kérdésben sem veszik az Dunán túl való földet: csak Soprony, Kőszeg háta megett kívánnának magoknak subsistentiát, mivel Pálfi nem progrediálhatván, kénteleníttetett Soprony felé visszaczafolni, és szükségek lévén nekiek is armistitiumra, — csak elhiszem, ócsón fogják adni az mediatorok árokat, könnyebben is manuteneálhatjuk az mostanában Kegyelmed által meghódíttatott földet. Mivel az armistitium tractálására praevie két heti simplex suspensiót kívánnak: abba, igenis, difficultást nem teszek; sőt, ha lehet, prolongáltatom is, — úgy adhatja az Isten, hogy Leopold extremitásban lévén: úgy jut kezünkben, mint a selymeczi tracta alkalmatosságával Kassa és Szakmár. Azalatt úgy fordúlhat, hogy magam is ezen tracta praetextusa alatt Újvárba megyek, és azalatt

E	s	z	t	e	r	g	a	m	h	o	z
500.	902.	630.	125.	540.	865.	715.	155.	340.	890.	519.	520.

tészek praeparatoriákat. Az Kegyedmed több punctumira Hadadi által bűvebben tészek választ. Maradok, etc.

43.

Hadadi György kapitány hívünk által proponáltatott punctumokra adatik válaszúl : *)

Az első punctumban feltett hasznok az mostani szerencsés operatiók által világossan kitetszvén: teljes tehetséggel azon kell lenni, kogy az hódolt vidékek mind jó disciplina által, mind fegyverünk óltalmával megtartattassanak.

És mivel az 10-ik punctumban, az tisztek praeficialtatása szükséges, az kínyesső és arany váltságának folytatására: azokat, kik legyenek? rövidnap alatt, az 11-ik punctumban kívánt tiszttel, expressus emberünk által fogjuk denominálni. Kiknek is instructiója adattassék ő kegyelmétűl, az 13. és 14-ik punctumok szerint. Úgy az aranyváltás is az 15., 16. és 17-ik punctumokban projectált modalitásokkal folyhat.

Bágyonit hűségéért tisztiben meg kívánjuk hadni, és az 20. punctum adattassék instructiójában.

Úgy constál előttünk, hogy még ottan pénzzel bányászok nem tartathatnak: kihezképest azoknak fizetése mennyibe kerűlne, és azokkal micsoda bányákot míveltethetnénk? arrúl bűvebb informatiót várunk.

Karancsi Zsigmond megmutatott hűségét tekíntvén, az udvarbíróságra resolváljuk; mellyet is instelláltasson ő kegyelme, — úgy mindazonáltal, hogy az aranyváltáshoz semmi közi ne legyen.

Jóllehet, az hadi tiszteknek külömbözik hivataljok az oeconomiátúl: mindazonáltal, kiváltképen való bizodalmunk lévén az ő kegyelme személlyében: arra is authoritássát mindazokra extendáljuk, az mellyeket hasznunkra jónak lát lenni.

Az hadi tiszteknek fogyatkozásokat nem lehet kiváltképen való neheztelés nélkűl hallanunk; és mivel előttünk akárki is csak addig kedves, a meddig hivataljában eljárván, urát s hazáját jól szolgálja: kinek-kinek valamint érdemének megjutalmaztatására igyekezünk, úgy megbüntetésére is személyválogatás nélkűl tartozunk (?); mellyet az leginkább érdemel, az ki mind maga kötelességérűl, mind hozzá megmutatott kegyelmessé-

*) „Proponáltatott“ szótól kezdve a fejedelem írása, — a ki általában az egész fogalmazványon sokat javítgatott.

günkrül megfeledkezvén, magát elbízta. Vagyon törvény s igazság, és ő kegyelmének adatott hatalma: személyválogatás nélkül éljen véle, és az által kinek-kinek nyilatkoztassék ki vétke; hogyha azok dicsíretes cselekedetektül megszüntenek: megszűnik bizonyára az hozzájok való kegyelmességünk is. Tudjuk, s mondják sokan, hogy megvettettetnek azok, az kik igyünknek első indítói voltanak; de ki tehet rúlla, ha magok roszszá tették magokat? Roszszúl viselvén magát, oly gyűlölségünkben eshetik, a mely kedvünkbe voltanak. Csak mindenekben observáltassék az rend és az igazság.

Orosz Pál, úgy látjuk, megszűnt az hazakéredzéstűl, s Pekri urat is oda nem küldhetjük, a meddig ki nem tetszik az békesség tractájának folyása: oda lévén deputatus.

Az hadak mundéromozásárúl elégségesképen parancsoltunk Lónyainak; tétetett is oly dispositio, hogy fogyatkozás nem lesz, — csak effectuatiója sürgettettessék ő kegyelme által. Ajtainak is meg lészen parancsolva, hogy az ő kegyelme assignatióit is acceptálja; azokon a summákon kivűl az restantiákrúl már dispositio tétetett, mellyet, reméljük, ő kegyelme vett is eddig, és most az minapi summán kivűl újonnan 100-ezer forintot küldünk Krucsai Márton kezéhez.

Az hadaknak csak az a húsok defalcáltassék, az mellyet az commissariatusság pénzen vévén, praestált.

Az 40-ik punctumban specificált, mindenkor otthon heverő hadak kik légyenek? nem tudjuk; s roszszúl is informáltatott ő kegyelme, hogy némely hadak fizetéseknek egy részét fejírpénzűl vennék fel. Hogy egy országban hadakozóknak egyiránt lehessen mindenütt az dolgok, és mindenütt vagy együtt koplaljanak, vagy együtt dőzsöljenek: az hadakozásnak szokott változási meg nem engedik; hiszem, ő kegyelme is lakott az kis-martoni aranyas palotákban, midőn mi Tokaj alatt az hó-háton dudurgottunk a sátorban. Hogy már most sok helyütt megfordúlt az koczka, viszont visszafordúlhat. Henyélő hadakat hazánkban nem tudunk, az quártélyosokon kivűl, a kik úgyis felállíttatások előtt szolgálatot nem tehetnének. Lesz bizonyára azoknak is dolgok annak idejében. Az Dunán túl és az Vág-mellyékén foly az táborozás; hogy bűvöbb földön vadnak: ez az feljebbírt szerencsének tulajdoníttatik. Az mi az fizeté-

seket illeti: úgy látjuk, nincs ő kegyelmének ideje, hogy gyakran forgassa a Szent-Írást: mert máskínt feltalálta volna Christus Urunk a szőllőmunkásoknak adott feleletit. Vóltanak, elhiszszük, az ő kegyelme alatt lévő hadnak sok s nagy sanyarúsági és szenyvedési az bémenetelben; de, hogy az mely tartomány maga jó szántábúl béhódúlt, avagy egynéhány ezer ember által 50 németttűl felszabadúlt: karddal nyert földnek tartattassék, — illendőnek nem látjuk. Nem csudálkozhatnánk annyira, hogy ha ollyan jószágokban való nyereséget kívánna magának az vitézlő rend, az mellyek particularis embereké lévén, mahólnap visszaadattatnak: de feletébb is csudálkozunk, hogy aztat olly helyen kezdi, az melly az erdélyi fejedelmeknek, és most Isten jóvóltábúl magunknak, örökös fiscalitássa. Azt akarja-é akárki is, hogy Isten jóvóltábúl meglévén az békesség, üres kézzel, puszta jószágban kezdjem Erdélyben az magyarországi gvarantiát? és midőn kiki jószágát építeni, kímílleni és gyarapítani kívánja: az mienk nyereségnek engedtettessék? — Nyilván, nem consideráltatott ezen dolognak az consequentiája, a midőn ez proponáltatott; mert, hogy ezen nyereségért szolgáló szokás, a melly egyedűl csak az tatár nemzet tulajdona, hazánk fiai közzé eredjen: se okát, se módját, se szerencsés folyamatját dolgainknak abbúl nem láthatjuk. Hogyha eddig az oeconomicalis administratiókban fogyatkozások esteneк: méltó, hogy azoknak remediumjában fáradozzon; de, hogy avval is hazánk jövedelmét megfogyatkoztassuk: se kötelességünk, se hivatalunk rá nem viszen. Hogyha azért akárki is nyereségért szolgálni kíván: az fizetésnek renunciáljon, — hanemha tatár-módon esztendőre egy tallérral, ködmönnel és korbácscsal megelégszik. Ha peniglen hazafiúságához képest magáért s gyermekiért fegyvert fogván, azoknak szabadságáért illendőképen kíván hadakozni: nyereségnek tartsa ellensége életének elfogyását, annak megveretését, — és nem a rácz rongyos háta-bűrit, és a német hasogatott köntösét. Tekintse akárki is az Europában hadakozó királyokat és fejedelmeket, vizsgálja hadaknak tartását: feltalálja bizonyára, hogy sohol jobb sorsa nincsen, mint ezen hazánkban lévő mezei-hadnak, az melynek ha köntöse rongyos, lába mezítelen: nem néktünk, de torkának tulajdonítsa, — de ennek megtöltését mitűllünk

ne várja! Szemléljük most is tiszteink gyengeségét, az mely bizonyára sokak meggazdagodásának tulajdoníttatik; nem is tennénk, látja Isten, difficultást ezen kérésben: ha az eddig practikált példák előttünk nem vólnának, — mivel gyakorta hallottuk, micsoda istentelenségekkel torkon verve csalattatott a szegény katona, gazdagodott a tiszti. Hogy magunk jószágában és fiscalitássában találandó s talált élés és vágónak való marha, az hadak számára és élődésére ne fordíttattassék: azt soha nem tiltottuk, nem is tiltjuk, sőt a hol ellenkezőt cselekedtek tiszteink, — méltó büntetést érdemlenek; de, hogy azon particularis szükségekre distraháltattatván: intertentiójokrúl mindazokon felűl a szegénység vagy az ország cassája provideáljon, teljes lehetetlenség.

Az tett dislocatio helyes lévén, statusában megmaradhat.

Az Consilium Oeconomicum helytelen kívánsági iránt, úgy hiszem, volt válaszsza ő kegyelmének; és mivel aztat az Confoederált Statusok nem oly véggel állították fel, hogy az törvény ellen valamit cselekedjen: aztat semmimódon meg nem engedjük. Az privilegialis-leveleknek extra forum való productióját se nem kívánjuk, se nem kívánhatjuk; de (hogy) az praetendens félnek egy simplex assertiója próba gyalánt deceptáltattassék: semmi törvénybűl nem eliciáltathatik; mivel magunkon is tapasztaltuk, hogy olly adósságokat kerestenek rajtunk, az mellyek megfizettettek, de az pestis alkalmatlansága miatt vissza nem adván az obligatoriákat, épen procedáltak vala, — ha meg nem sajdítottuk volna, hogy vagyon módunk az hamis processus megbizonyítására.

Hihető, még nem informáltatott ő kegyelme, hogy az kívánt pénz itten komornyíkunktúl felváltattatott, — melynek valóságát emberek quietantiájával is edoceálhatja komornyíkunk.

Az mi az kecskemétiek dolgát illeti: abba informatusok nem voltunk, nem is kívánunk senkit is eltiltani a törvénytűl; való, sok rendbeli panaszokbúl értettük, hogy sokak megkárosíttattanak, ollyak is, a kik akkor actu, akkor is hazánk szolgálatjában voltanak, az midőn némellyek közzűlök nyakaskodásoktúl viseltetvén, bevárták az ellenséget; de mivel tudjuk. hogy azokat ő kegyelme megkárosítani nem kívánja: az vétkesek ellen bízvást procedálhat az törvény és igazság mel-

lett. Szólnoknak az bástyáját úgyis elrontotta az árvíz, s nem is sokat fog az ellenség nyerni annak megvételével. Az utólsó levelemben is írtam vala: miben légyen az vármegyékkel való bajoskodásunk; nem csudáljuk valóban, annyira azon cselekedeteket, az mennyire álmélkodunk azon, hogy némellyek, a kik minden cselekedetünket balra magyarázni szándékoznak, csak eztet is privata ambitiónknak tartják, hogy ez illyen conventiculumban koholt követséget resentiáljuk. Hogy tehát ne mondattassék az, hogy violenter procedálni kívánunk: az vármegyék obligatoriáját ugyan mi visszaküldöttük, — de nem oly véggel, hogy azon jó modalitást continuálni nem kívánnánk, mivel úgyis serényen procedálnak az vármegyék az articularis poena desumptiójában. Az illyeneknek eltávoztatására mindazonáltal micsoda modalitással élünk: expressus emberünk által rövidnap alatt tudtára adjuk ő kegyelmének. Sennyei István resignatiójának declaráltatását Miskólczon létünkben Bercsényi úrra bíztuk vala; úgyis gondoltuk, hogy ezen dolog már véghez is ment volna: de most már contrariumot látván, ezennel fogunk iratni felőle.

Domahídi Lászlót inkább kívánjuk mezei ezerekben applicálni, vacantia adattatván; az hajdúvárosiaknak penig Szemere Lászlót praeficiálni resolváltuk.

Úgy volt eddig tudtunkra, hogy az törökországi seregekkel complectáltatott Vay László ezere, és ugyan az okbúl nem látjuk szükségesnek lenni, a Szappanos ezere részének oda való applicatióját; de mivel oly feles a székely közötte, mellyeket magunk óldala mellé kívánjuk applicálni, — informáljon ő kegyelme: azokon kivűl mennyi maradhat?

Csáki László ezerében praeficiáltattassék Bikk László, maga úgyis alkalmatlan lévén az hadakozásra; nem is lehet disconsolatus: nem régen vévén az hadadi jószág iránt való kegyelmességünket. Teleki ezerérül is fogja Kegyelmed venni parancsolatunkat. Komlósi Sándor ezerének maradékja, Fonáczival együtt, Drágulynak adattassék.

Ha Vay László mostanában betegsége miatt nem szolgálhat: azért meg nem érdemlette, hogy másnak adattassék ezere.

Monaki seregei penig hol legyenek? nem tudjuk; bár csak az hadnagyoknak neveit tudhatnánk. Fáy Mihály még

Miskolczrúl seredestül bément, oly parancsolatunkkal, hogy ottan seregét resignálván, jüjjön karabélyosink közibe.

Ha Ecsedi ezere másunnan compleáltathatik: Sas János hajdúinak applicatióját Prínyi Miklós ezerében megengedjük; de Újvárosit (a ki actu mellettünk vagyon) talám palotás-ezerünkbe fogjuk applicálni.

Belényesi hajdúkat, *) igenis, kívánjuk Husztra applicálni, hogy az ottan lévő palotás seregünket felválthassuk; az lovasok iránt is helyben maradhat ő kegyelme dispositiója.

A német rabok iránt mit írtak, levelünkbűl megláthatta eddig ő kegyelme.

Úgy jut eszünkben, hogy cartella szerint Naláczy György és Jósika Gábornak ingyen is meg kellene szabadúlni: de ha az németek aztat érteni nem akarják, Gróff Operstorf és Samburkot offerálja ő kegyelme érettek.

Gönczi János, úgy informáltatunk, ezerébűl nem akar kijűni: de ha magunk közelebb esünk hozzájok, el nem felejtjük leküldését.

Mihent palotás-ezrünk félérkezik: az pulhákokat fel fogjuk küldeni, elvárván helyette az flintákot; kovát ezen alkalmatossággal küldeni, és hogy töltés küldettessék, ezen levelünk szerint tettünk dispositiókat: de panaszolkodnak némely tiszteink, hogy quietantia nem adatik nekiek, az midőn valamely munitiót praestálnak; **) úgy a vasgolyóbisok iránt is megértheti ő kegyelme az difficultást, — az üveggolyóbis penig az keresztények között meg van tiltva köz, bévett szokás szerint. Az mundér defalcatiója soha jobban meg nem lehet, mint most, a restantiákban bétudván. Az ő kegyelme két adjutantjának légyen 50 fl. holnaponkínt fizetése, — ehhez proportionáltatván az equilis és oralis portiói; és mivel minden ezernek

*) Előbb így volt: „Hol legyenek az belényesi hajdúk? nem tudjuk; és noha gondoltuk, hogy valahol Huszt táján (ez is kihúzva, s helyette: Ugocsában) legyenek, — de most onnan jűvén udvari kapitányunk, semmitsem tud felőlök; igenis, kívánjuk őket Husztra applicálni“ — stb.

**) E ritkított sorokat a fejedelem sajátkezűleg corrigálta bele a szövegbe.

hadi bírája resolváltatott: ő kegyelmének külömb hadi bíró nem kívántatik. Hogyha mindazonáltal némelly ezerek azon tisztség híjával vólnának: azokban, véghezvivén a szolgálatot, felveheti a deputált fizetést.

Az lineákon általjött kereskedőknek dolgárúl írtam utolsó levelemben ő kegyelmének; de azólta kezesség alá vettetvén űket, találkozott közöttök egy suspectus rácz, az ki kemény fogságban tartatik; mivel azért a többi regiájokat producálták és kezesség alatt vannak: resignáltassék portékájok.

Sudricsány büntettessék érdeme szerint, nem bánjuk; és Mózses Diáknak is kívánsága szerint megküldöttük az grationalist Karikárúl, — ha aztat vette, participálhat büntetésében.

Az haza szolgálatjában teendő költség iránt az felső punctumban adattatott annuentia; melybe ő kegyelme a szerint eljárván, minden difficultásoknak vége szakad.

Az postalis tabella rész szerint már helyreállíttatott: de lehetetlennek tetszik, hogy Szurdokrúl Abrukbányára még most formalis posta állíttattassék, — hanem commendérozott katonák által folyjon az correspondentia.

44.

Eger, 11. Aprilis, 1706. Gróff Bercsényi uramnak.

Zsibrik által két rendbeli levelét Kegyelmednek, az nyert zászlókkal együtt, nagy kedvesen vettem; adja Isten, rövidnap alatt többel is örvendeztethesse Kegyelmed hazánk ügyét!

Újonnan kénteleníttetem Kegyelmednek írni: mivel látom, az előbbeni levelemben nem elégségesképen adtam értésére, hogy épen nem desapprobálom, hogy Forgács uram illyen modalitásokkal élt Pálfi revocatiójában; hogyha velem magát nem mentette, igen akarom.

Való az is, hogy mostani statusához képest épen nem tarthatok az Pálfi Pozsonba való jüvetelitűl: de mindazonáltal, ha következnék, — csak nem látom, hogy annyi hasznunk volna az Forgács uram Bécs felé való menetelibűl, mint Leopoldnak megvételébűl; melyhez accedál, hogy, ha Kegyelmednek innen annyi ereje nem volna, az melylyel resistálhatna Pálfinak: nagy confusióban reducáltatnék az innekső föld, — bizonyára, csak az szégyenünk is nagyobb volna hasznunknál:

mivel tapasztaltam sokszori gyengeségét hajdúinknak; bizonyára, nem is hitethetem el magammal, hogy, ámbár roszak legyenek is az bécsi lineák, hogy azokat megvegye. Kihezképest jónak látnám tovább is, hogy inkább oly dispositiókat tegyen, az mellyek által directe gátoltathassék Leopold succursusa.

Reméllem, már eddig vehette Kegyelmed az armistitium iránt való válaszomat is; mellyet, csak úgy látom, nincs miért akadályoztatnunk, — a mint is az palatinus jószága odaengedésével én difficultást nem tehetek, hacsak eddig az mindennap változandó conjuncturák nem tettek. Erdélyben is se szénája se abrakja az hadunknak, mellyet most egynéhány helyrűl kinyomván az ellenség: az mi kevés vólt is, felégette. Istennek hála, ember-kár ugyan nem volt feles, és viszontan helybe szállottak: de, ha az vitézlő rend lovát ki nem füvelheti, — bizonyára, rendiben nem folyhat az operatio.

A császártúl nyert madarokat csak híréért is jónak gondolom visszaküldeni. Az ungvári delineatiót is vettem, melyre Lemér által bűvebb választ adok. Az commissariatusság cassájának, nem hiszem, sufficiálhasson az zsóldosok és portalis hajdúk fizetése, kiváltképen, ha az hús iránt való drágaság continuáltatik, a melyben — az mennyiben informatus vagyok, — az Hellempach emberei, az kik az felállított kereskedésre fejírpénzen vették az marhát, tettek drágaságot.

Az második levelébűl Kegyelmednek, Hubertnek is visszatérését értem; meg is vallom, hogy vagyon oka Kegyelmednek az inpatientiára, az rendetlen és helyetlen piszmogásért. Hubert által, kérem, ne is folytassa Kegyelmed az dolgot, — mellyet most is csak azért küldöttem, hogy ne láttassék annyiszor járni Horvát. Igenis, ennek az dolognak mégeddig se füle, se farka nincsen, — nem is lehet kezdeni, ha az Kegyelmed opiniója szerint elébb az hely nem determináltatik; kérem azért, találjon ollyan modalitást Kegyelmed, hogy ezekrűl Horvát felküldése által jobb rend tétettessék.

45.

Eger, 12. Aprilis, 1706. Okolicsányi Pálnak.

Az midőn az elébbeni levelére Kegyelmednek választ akaránk adni: épen az tájban vevénk Generális Bercsényi úr tu-

d ósítását, hogy tudnillik Kegyelmed, az armistitium accelerati ójára nézve, visszatért Bécsben; az melly utazásárúl való tudósítását Kegyelmednek tegnapi napon vettük. Nem kívánjuk vitatni: ki légyen az oka, hogy, annyi időtűl fogvást haladott az békességnek munkája? — mert úgyis elég nagy mind a két részrűl a diffidentia, mellyet mi tiszta szívbűl mind a két részrűl kívántunk sokszor kigyomlálni. Sok volna az mostani armistitium tractájának folyamatjábúl is nyilván kimutatni: mennyire vettetik meg az békesség, a midőn csak valami reménségecskéje is fénlik az fegyvernek; Kegyelmed mindazonáltal assecuratus lehet benne, hogy akármely vélekedésben légyen felőlünk az bécsi udvar: de semmi úton-módon el nem múlatjuk hazánk állandó szerencséjét és bóldogulását keresni.

Az mi kedves házastársunk dolgát illeti: Kegyelmed jól cselekedte, hogy kívánságának maga szerencséltetésével eleget nem tett; azon lészünk de reliquo, hogy az mostani jószágunk szűk jövedelméhez képest, kívánságának eleget tegyünk.

46.

Eger, 13. Aprilis, 1706. Károlyi Sándornak.

Sexta Aprilis datált levelét Kegyelmednek vettük. Pongrácz György, úgy halljuk, tisztihez maga is magát erőtlennek ismérvén: hozzánk szándékozik az búcsúzásra. Ugy jut eszünkben, Pongrácz ezerérűl még Miskólczon tettünk dispositiót, hogy Jósika Dánielnek adattassék, az Szappanosé Pekri úrnak; miért jó volna ezeknek megváltozni? várjuk az Kegyelmed informatióját.

Mónai is itt lévén nálam, tisztitűl elbúcsúztattam, és már eddig értette Kegyelmed levelünkbűl, hogy az hajdúvárosiaknak Szemere Lászlót resolváltam: de bizonyos dolgot bízván most reá, nem hiszem, hogy két hét előtt felmehessen. Máramaros vármegyének csak az portalis-hajdúknak ruháztatása okozta vala sírását, — mert az hajdúk felállításátúl még senkit sem immunitáltunk.

Csepregi hogy alkalmatlankodik, nem csudáljuk: mivel természetire nézve részeges, zenebona-indító ember lévén, — régen megérdemlette volna az akasztófát, hogyha eleintén tett szolgálatját nem tekíntettem vólna. Hogyha megérdemlette:

akármely módon szakaszsza Kegyelmed raboskodásának végét; az hadba való lakásra őtet erőtetni jónak lenni nem látom: mert csak kettőt sem tudok az egész hadakban is oly rosz természetű, zenebona-indító embert. Kos Mihálynak is hadba szolgálatját ne remélje Kegyelmed: hanemha ollyan tiszteket akar szaporítani Kegyelmed, az minémük ellen mindennap panaszolkodhatik; én ellent ugyan benne nem tartok, — de valóságosan nem tudom: jobb-é szolgálatokat kívánnunk, és megfélemlett szívektül indíttatott petyegő panaszokat hallanunk, s azok által zenebonára ösztönt adnunk, — vagy inkább az eke mellett hadnunk? Szurdok és Belényesről tett opinióirúl Kegyelmednek, úgy jut eszemben, adtam választ, az szurdokit teljességesen helybehagyván, és Belényesnek teljességesen való elrontását szükségesnek itíllem: mert, jóllehet, az vidékire nézve az hadak intertentiójára alkalmatos volna, most penig Várad szorongattatására épen szükséges: de annak erősíttetése, hacsak az situatiója nem kiváltképen jó és alkalmatos, — haszontalan; nagy erősséget csinálni belőle nincs időnk, kicsint és gyengét építeni haszontalan. Az törökök dolgárúl két rendbeli levelében is írtam már Kegyelmednek; az is, a ki rácz gyalánt fogadtatott vólt meg, arnót-görögnek találtatott lenni, és az kereskedők kezességére el is bocsáttatott. Kajdi, Jónás prófétával csak roszat profetizál: de félek, hogy az hal gyomra helyett fel ne magasztaltassék, ha inobedientiáját continuálja; az való, hogy az köznép elméjével, szívével, nyelve által igen bír. Hiszem, eleitűl fogvást, ha minden dispositiók véghezmentek volna: nem tudom, eddig hogy járt volna az német! Én is, valóban megúntam az illyen fogyatkozásokat; kihezképest csak declarálja Kegyelmed az tiszteknek, hogy én megesküdtem, hogy valakik a parancsolatokat véghez nem viszik, — nem kímíllem tüllök az akasztófát.

Mojzses hiti acceptálásával ne hertelenkedjék Kegyelmed; való, hogy elfogattatása igen jól esett, és szintén azért kell óltalmazni az mételtűl az hadakat. Űlhet még egy darabig valamely várban, és az német kitakarodása után tehet hasznot, s kárt nem igen.

Az Kegyelmed áhítatosságra felgerjesztetett szívét vigasztaló barátnak relatiója könnyen hihető; és bizony, a mennyi-

ben esmerem Rabutinnak és legkiváltképen az feleségének természetit: régen elhitettem magammal, hogy nem fog kisietni, és el nem hagyja árnyékért az konczot.

Miben legyenek Dunántúl az dolgok? az elébbeni leveleimbűl megérthette Kegyelmed; azóta is küldöttenek három nyert zászlót, az mellyet huszonnégy compania megveretésével nyertek portásink. Horvátország felől is jobban-jobban lengedezelnek az franczia szelek, az mellyekrűl az nyomtatott német hírek is folyvást beszélnek; az armistitiumrúl is óránkínt várok valóságot, — mert igen sürgeti az német.

Az szegedi hadat feleségétűl kikergetni haszontalan, az Tisza-Duna között való operatiók is meg nem engedik.

Tökölyi (rácz) megveretésében semmi sincs: mivel már elébbeni leveleimbűl láthatta Kegyelmed, miért kelletett megbomlani az csongrádi corpusnak? Diák Ferencz s Gonderfinder Sass tájjékán vannak, a hol se széna, se szalma nincsen.

Toldi Istvánnak még semmi instantiáját nem láttam; lészen mindazonáltal illendő reflexio az Kegyelmed informatiójára.

Csaknem kifáradtam, megvallom, az Orosz Pál szüntelen panaszszaibúl; én bizony se szénát se szalmát nem teremtethetek, — lássa, hogy élődhetik!

Az Diószegen lévő corpusrúl tegyen Kegyelmed dispositiót: mivel nem gondolom, hogy Váradon annyi ellenség légyen, hogy közelebb nem szállhatna miatta; lenne az föld népének is consolatiója az bátorságos szőllőmunkában.

Az kovákat Hadadi elmenetelivel itt felejtették, — de, íme, currér által küldöm.

47.

Eger, 13. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Ezen órában vettem az Kegyelmed levelét, az inclusákkal együtt. Felettébb is jól esett, hogy az fegyvernek suspensióját intentióm szerint accelerálni akarván Kegyelmed: az két heti suspensiót megengedte. Hogyha remélhető, hogy ezáltal secundáltatik az armistitium is: azonnal, az előbbeni tudósításom szerint, magam is arra felé vészem utomat, és még azelőtt is, hacsak lehetséges.

Hogy Küszögig Kegyelmed nem sietett az igírettel: igen

jól történt; de talám úgy sem történt volna az Confoederatio ellen: mivel Küszeg maga feladta magát, — hanemha más consideratiói vólnának Kegyelmednek az tartományárúl

Az mi az armistitium terminussát illeti: legalkalmatosabbnak s jobbnak látom úgy, az mint Miskólczon determináltuk, azaz Szent-Mihály napjáig.

Nekem is azon Kegyelmedtűl küldött levélben írják mostanába: mely nagy szorgalmatossággal sürgetik az armistitiumot, és kérik Vradiszlaonak az passust, mellyet, íme, includálok; hogyha szükségesnek látja Kegyelmed, felküldheti, hogyha peniglen maga passusával Kegyelmednek lejűnek: eztet felküldeni nem szükséges.

Adja Isten jó végét Hubert felküldésének: de megvallom, tartok, hogy félelme roszat ne okozzon.

Az altoleriához való eszközök, de legkiváltképen hámok még el nem készűlvén: úgy látom, az vármegyék disputálni kezdik az forspontot; bárcsak leveleim használnának: nem kímílleném az papirost, — énrajtam mindazonáltal semmisem fog múlni, minden szükséges állapotokat accelerálván.

Lemér az minapiban felmenvén: nekie szóló leveleket újobban includálom Kegyelmednek. Az mi Riviernek pénz küldését illeti: arrúl írtam az feleségemnek, hogy Pálfinak refundálja; és így az mi az költség dolgát illeti, reméllem, nem lészen fogyatkozása.

Ezen includált levelet, kérem Kegyelmedet, küldje fel valami alkalmatossággal feleségemnek; semmi titok nem lévén benne, akárki által is felküldheti Kegyelmed.

48.

Eger, 14. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Tegnapi napon két török által micsoda leveleit vettem Vajnovicsnak: íme, copiáját includálom; mivel penig az velenczei franczia követtűl is feles clavisos leveleket hozott: talám azokbúl bűvebb informatiót adhatok Kegyelmednek, megfordítások után. Ennek az válaszadás nehéz mindaddig, a meddig meg nem tudom: mennyi ideig fog tartani az armistitium? mert, ha azalatt találna erumpálni: agálhatna Pálfi ellene. Arrúl is elvárom az Kegyelmed opinióját, hogy, ha azon franczia

hadak elérkeznek: merre lehessen legalkalmatosabban az conjunctio? Ez bizonyos alkalmatosság lévén, illyenre gyakorta nem kaphatunk.

Az mi az én indulásomat illeti: mihent megértem, mi lett az Pálfi motusábúl? azonnal meglesz; az ágyúkat is megíndítják innen.

49.

Eger, 14. Aprilis, 1706. Károlyi uramnak.

Jóllehet, az occurrentiákrúl egyébrűl nem tudósíthatom Kegyelmedet: hanem az mellyeket utólsó levelemben tudtára adtam Kegyelmednek; mindazonáltál reflectálván magamat, hogy az abrukbányai inspectióra senkitsem denomináltam: levelemvivő Grabarics által újonnan kívántam Kegyelmednek tudtára adni, hogy jóllehet az Kegyelmed opinióját óránkínt várom: most még mindazonáltal az ottbenn maradó hadak és vidékek kormányoztatására Jósika Dánielen kivűl jobbat s alkalmatosabbat nem tapasztalok. Grabarics az előbbeni hivatalja szerint az aranyváltásra és oeconomiákra, s alatta Bágyomi és Karancsi vigyázhatnak, — de mindezek instructiójokat Kegyelmedtűl fogják várni: mivel az odavaló conjuncturákat (mellyek az hadakozásban naponként változni szoktak) jobban általláthatja Kegyelmed; a mint is mindazokat Kegyelmed tapasztalt sinceritássára és dexteritássára bizom.

Jóllehet, már az Kegyelmednek küldött ezer aranyat sokfelé assignáltam: hogyha mindazonáltal ha még Kegyelmed kezénél maradtak vólna, és az assignatiók megfizetésére szüksége Kegyelmednek reájok nem lészen: adattassa Kegyelmed az említett Grabarics adjutantom kezéhez, mivel az mostani szükséghez képest nem szintén annyi költséget adhattam kezéhez, az mennyit kívántunk volna.

50.

Eger, 17. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Jóllehet, tegnap currérom által, ha rövideden is, kívántam választ tenni az Kegyelmed levelének legfőbb punctumára: térek mindazonáltal az Kegyelmed 12. és 13. írt leveleire.

Megvallom, nem lehet nem bosszonkodás nélkül értenem az hertelen megbódúlását hadainknak Óvár felégetésével, és

példát vészek ezentúl, hogy soha többször olly ordelt hadainknak nem adok, hogy tudnillik az mely helységet meg nem tarthatnak, elhagyják, — hiszem, parancsolatunk nélkűl is tudják ezen mesterséget! De ha parancsolatja vagyon: mind büntetések nehéz, mind desperatiójok nagyobb, — látván magokat oly helyben helyheztetteknek lenni, a melynek óltalmához nem bízhatni. Bizonyára, csak abbúl is kitetszik, hogy nem a felől gondolkodott Pálfi; hogy tudnillik gyalogot magával nem hozván, rationabiliter nem gondolhatta, hogy az pozsonyi elégséges legyen.

Nem tudom magam is, mit concludáljak abbúl, hogy Pálfi kihozatta az pozsonyi németet? Mert, ha által akarna jűni: mi szükség volt aztat eleiben fárasztani? — kevesebb lárma-csinálással vihette volna végben szándékát annak bennhagyásával; ha Forgács ellen operálni akar: miért hagyja hátra az több hadát is? Könnyű-szerrel czékáz hadaink orrok előtt; bezzeg, mondhatnám én is tigris-apánkkínt: *) ezért haragszom már én! ... De mi haszna? csak kell — látom — hozzá szoknom, nagy jónak tartani az nem roszat.

Mindezen operatió, vagyis inkább bátorságos hánkódások — csak úgy látom — magnam famam lesznek; de mindezeknél nagyobbnak tartom az verespénznek annyira való megvetését, a mely valóban akármely harcz elvesztésénél is csaknem nagyobb. Ezért megmordúlnunk méltó, és mindenekre fakadnunk, a mellyek által ennek becsit helybeállíthatjuk. Én már egynéhány helyeken megparancsoltam: az vármegyék limitatiója szerint az ki árát nem adja, és azt rézpénzért feljebbveri, süttettessék homlokára a kongó. **) Publicáltassa, practicáltassa Kegyelmed eztet, — talám megszűnik, vagy megenyhődik ezen rendetlenség.

Csak elhiszem magam is: Mosony vármegyére volt az németnek szüksége, — mert hiszem, a nélkűl szénája sem lenne elégséges Bécsben.

Én valóban, sokat gondolkodom Kűszög városának neutralitásárúl: ha több jót látok-é benne, vagy roszat, confoederált

*) Az öreg Bottyán tábornokot érti.

**) T. i. a „Libertás"-nak nevezett rézpénz.

városnak eztet megengedni, pro receptaculo Nicodemorum? — de már ezen túl vagyunk, úgy látom. Való ugyan, mondhatni, hogy most is német lévén benne, ha bennmarad: úgy sem miénk, — így mégis kimégyen belőle; de az is nagy kérdés: ha jobb-é nekünk az német erősségekre való eloszlása, avagy penig corpusba s mezőbe való maradása? Bizony, annyi becsit várhatjuk az Confoederatiónak, a mennyit a kongónak. ha neutralitással (mellyet sokan inkább kívánnak) büntetnénk az vétkeseket. Szakócza mellettünk való szenyvedéséért nyerte el az neutralitást: ez penig az német mellett hűségeskedésektűl eredett romlásáért, — van tehát egy kis differentia. Satius fuisset alta mente repostam conservare vindictam, quam condonare peccatum.

Az horvátországi clavisekbűl szerencsésen kigázolván: örömmel írhatom, hogy jóformában kezdenek gondolkozni az odalévő dispositiókrúl, — csak az 15-ezer anglus és hollandus Olaszországban való menetele ne ejtsen csorbát; nem is ártana eztet exprobrálni az okoskodó, de keveset segítő mediatiónak. Bárcsak oly conditióval adta vólna oda hadát, hogy az által többet ne hozhatott vólna ide; de hiszem, erre Selymeczen is megvólt az válasz.

P. S. Ezen levelemet postára elkészítvén, veszem az Kegyelmed currérja által küldött levelét; melybűl valóban véletlenül értem az Pálfi berzenkedése után való promulgatióját az armistitiumnak, mellyet, elhiszem, Kegyelmed is elkövetett az hadak között. Leopold és Trincsény provisiójáért, igenis, nem illenék ezen állapotot interrumpálni: tudván azt jól, hogy tészen Kegyelmed ollyan dispositiókat, hogy az prófont administratiójában meg nem csalnak bennünket. Nem gondolhatom már, hogy egyéb oka lett volna Pálfinak az hertelen lejövetelre: hanem, hogy possideatis, ut possidetis, obtineálhassanak; de bizonyára, úgy sem nyernek sokat, ha az mieink Soprony táját megkörnyékezték. Lehet még az a salárdság, hogyha bennünket meg akar csalni az időnyeréssel, és azalatt hertelen Bavāriábúl hadat hozván, Leopoldnak succurrál. Én, Isten jóvóltábúl e jövő héten minden bizonynyal megindúlok, ha könnyű-szerrel is; reméllem, felmenetelemig is alkalmasint általesik Kegyelmetek az armistitium punctuminak a nagyján. Mely szeren-

csés próbái lettenek Károlyinak? az includált levelének párjábúl (megláthatja Kegyelmed;) adja Isten, még ezeknél is szerencsésebbet írhassak Kegyelmednek!

51.

Eger, 18. Aprilis, 1706. Károlyi uramnak.

Az Kegyelmed 9. Aprilis datált levelét tegnap estve vettem. Reméllem, hogyha eddig leveleimet vette Kegyelmed, megértette, hogy az hadak fizetésére már kétszázezer forintot küldöttünk Krucsai Márton kezéhez. Hogy peniglen az bányák szükségérül dispositiónkat hamarább nem vette: arrúl is bizonyára nem tehetek, — mert nemo dat, quod non habet; most is Grabaricscsal mely keveset küldtem, tudom, fog Kegyelmed csudálkozni: de ratio ut supra.

Az mi az hadnak szükségét illeti: az késedelemben okoztathatik az, a ki Kegyelmednek nem küldte az pénzt; mert mióta Kegyelmed ezen szoros expeditióba foglalatoskodik: egy félnapig sem halasztottam levelére való válaszadásomat, mihent bizonyosan hollétét megtudtam.

Valóba, kesereg az szívem, hogy az hadak elhitetvén magokkal az bányáknak temérdek jövedelmét, fizetéseket annyira óhajtják, mintha idegen fejedelmet, s nem hazájokat s magokat szolgálnák. — Az Dunántúl való operatio függőbe kezdi vala tartani elmémet: mert Óvár megvétele után Pálfi valamely o vas némettel megszaporodván, az gyalogját Prukba hadta, s még minekelőtte Óvárhoz érkezett volna: Ebeczki István hadainkat belőlle kitakarította, és felégettette; mely valóban roszúl is esett: mert noha Bercsényi uramtúl volt ollyan parancsolatja, hogy eztet olykor kövesse, az midőn obsideálni akarnák, — nagyon praecipitálta az dolgot. Ezzel szívet vévén az ellenség: Köpcsényhez szállott; az lovas hadaink penig Soprony tájjékát megkörnyékezték, és Pálfi magához hozattatván az pozsonyi gvardizomot, — minekutána reggel portánk jól nyert volna tűle, délután publicáltatta az két heti armistitiumot, a végre, hogy az idő alatt tractálódjék az formális, hosszabb armistitium is. Én mindezekre nézve e jövő csötörtökön innen arrafelé, Isten jóvóltábúl megindúlok, és mivel az munitiót is

mindenfelől szállíttatom: ha az armistitiumbúl semmi sem lesz, azonnal kezdek az operatióhoz.

Örömmel értem az Kegyelmed szerencsés operatióit, melylyekbe bár az Orosz Pál alatt való corpus is segítené Kegyelmedet; de mit csinál? bizony azt sem tudom: mert ha néha levelét veszem is, az operatiókrúl soha semmitsem ír.

Az rebellált hajdúk között ugyan nevezetes executióval tétettessen Kegyelmed példát, hogy 10—12 ember halálával 1000-en is tanúljanak: mert külömben jó végét nem várhatjuk dolgaiknak.

Csáki Andrásért nincs oly rabom, a mellyet ne adjak; csak akármelly úton szabadítsa ki Kegyelmed, rabtársaival együtt.

Az hadak kergetésére Galambost küldenem nem lehet: mert, úgy tudom, beteges állapottal vagyon; hanem Szemere László általmenvén a Tiszán, mivel mégeddig az illyen dolgokban szorgalmatosan véghezvitte parancsolatimat: reméllem, tovább is meg nem fogyatkoztat. Az erősségekben levő commendások, a mint magok leveléből látom, mindinkább elküldötték az rabokat; nem is hiszem, másokban legyen fogyatkozás, hanem abba, az kiknek az Tiszán túl parancsolt Kegyelmed. Radicsnak micsoda parancsolatot adtam, tudom, azt is levelemből eddig megérthette Kegyelmed. Felettébb is szükséges, hogy Kegyelmed maga ottan maradván, continuálja az operatiókat, és egyszersmind az Nagy-Szombatba való feljövetelre is készen tartsa magát: mert, ha ezen particularis suspensio után az generale armistitium következik, — annak publicatioja után két héttel hozzá fognak kezdeni az tractához; hogyha penig az nem succedálna: bővebben fogom Kegyelmedet tudósítani, mitévő légyen? és Orosz Pál helyett talám Pekrit fogom béküldeni: az ki az német kijövetele után azonnal bémehetne az erdélyi hadakkal, Kegyelmed peniglen kísírgetné az ellenséget úgy, hogy ha Tokajnak menne: Kegyelmed Szólnoknál avagy Csegénél általjöhetne az Tiszán, s azalatt is Barkóczi uram — a kit helyettem itt fogok hadni — szállíttatni fogja az föld népét; ha peniglen Szólnoknak jün: költözhetik Kegyelmed Tokajnál, avagy ugyan Csegénél. Én az ottfenn levő corpussal és az egész haddal készen lévén: akárhol is meg

fogok egyezhetni Kegyelmetekkel, és az idő s alkalmatosság szerint való operatióinkat alkalmaztathatjuk.

Szudricsánt azon okokbúl, a melybűl Kegyelmed ír, méltó vólt az haláltúl meggratiázni.

Az tömösvári basának többet nem írhatok, mint a kit írtam három-négy rendbéli leveleim által is; lött is válaszom, melyben ígíré magát, — ha nem cselekeszi, nem tehetek rúlla.

Igen szükségesnek látom aztat is lenni, hogy mindezekrűl, úgy az hírekrűl is Pápait mentűl gyakrabban tudósítsa Kegyelmed, az mely Tömösváron által, az illyen titulusú coperta alatt meglehet, a basát kérvén, hogy elküldje; mégeddig ugyan ő általa is secure jártak leveleim: de per superabundantem cautionem, tudom, mindeneket nem fog Kegyelmed pennára bízni.

Az tisztek vacantiájárúl tudósítván Kegyelmed: szükséges, hogy egyszersmind hármat vagy négyet candidáljon is, — arra halasztván Zakariás helyett való denominatiómat is.

Hogyha oly szaporán vehetné Kegyelmed leveleimet, a mint én irattatom: nem lehetne panaszsza, hogy függőbe maradnak az dolgok; mert, látja Isten, egy levelét sem hadtam még Kegyelmednek válasz nélkűl, mindenekre punctatim felelvén, a mellyek vagy az parancsolatim véghez nem vitelétűl, vagy nagy consideratióktúl s tehetetlenségtűl múlnak. Toldi István is előlkerűle instantiájával, az melly ugyanis láttatik külömbözni az Kegyelmed informatiójával; úgyis látom, senki nem controvertálhatja az Kegyelmed felesége successióját azon jószágban, hólta után,— de ha ü önnönmaga, éltében, proprietariussa levén, ámbár más jószága eladásával is ki akarja jószágát váltani akárkitűl is: nem tudom, hogy lehessen törvényesen praepediálni. Panaszolkodik nyavalyás azon is, hogy azon jószágbúl való kihányása alkalmatosságával meg is verettetett volna az Kegyelmed emberei által; mellyet, úgy látom, az vármegye is méltán resentiál, és az erdélyi Confoederált Statusok is gravamen formában akarták előttem detegálni. Való, hogy mindezeknek legközelebb való remediumja az törvény volna: de az mostani hadakozó alkalmatossággal az megszűnvén, nagy injuriája lenne az hosszas várakozás. Jónak látnám azért, hogyha ezen dolgot placidioribus mediis kívánná Kegyelmed com-

planálni, — ne adattassék az illyenek által az régi panaszoknak megújúlására alkalmatosság; mert, ha nehezen esett — s méltán is — Kegyelmednek az Consilium Oeconomicum illegalis processusa: sokaknak nehezebben eshetik az nemeseknek megverettetése. Melyrűl az német ellen panaszolkodunk: magunk követjük. Kérem is Kegyelmedet: ezen intésemet nehézségnek ne vélje, — hanem inkább igaz indúlatú szívem jóakaratjátúl származottnak lenni elhigyje. Maradván, etc.

P. S. Orosz Pál küldött hozzám hat szökött németet, kik is bizonyosan referálják, hogy nagyobb része az armádának kéntelenségbűl szolgálván, hogyha ollyan securatiójok volna, hogy itten a szolgálatra nem kénteleníttetnek: felesebben szöknének; Kegyelmed azért expediáltasson oly pátenseket közikbe, hogy az kik hozzánk akarnak jűni, ha szolgálat kell, szolgálatra applicáltatnak,— ha peniglen hazájokban, vagy akárhová akarnak menni: fegyverek, lovok fejírpénzűl megfizettetvén, secure az országbúl ki fognak kísírtetni, hiteket letévén, hogy ellenünk nem szolgálnak; a kik penig le akarnának hazánkba telepedni, azoknak is lészen illendő accommodatiójok.

52.

Eger, 19. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Ezelőtt egynéhány órával vettem az Kegyelmed Hubert által küldött levelét, melybűl az armistitiumnak avagy suspensiónak mind a két részrűl való promulgatióját értem. Csak elhitettem magamnak: kezdetik premáltatni az bécsi udvar még ollyan dolgoktúl is, a kiket mi mégeddig meg nem tudhattunk; az trincsényi és leopoldi élés-adás egy csepnére sem esik kárunkra: mivel hidat veszünk rajta; és csak mindazok az cautiók observáltassanak, — nemsokára újonnan fog korogni az hasa német uramnak.

Hubert relatióján eligazodni, igenis, nem lehet; ez, úgy látom, király-fia Kis Miklós historiája; azért, si potem, potem, si non potem, non potem.

Én az előbbeni levelem szerint okvetetlenűl indúlok csötörtökön, igen könnyű-szerrel: hogy, ha ottan az dolgok jelenlétemet nem kívánják, vissza is jöhessek. Nincsen az armistitium alkalmatosságában nagyobb állapot az terminusnál, mely-

rűl szükségesképen kell Kegyelmeddel mature conferálnom; és jóllehet, azon leszek, hogy idején felérkezhessek: mindazonáltal jónak látom lenni, ha még egy vagy két hétre prolongálja ezen suspensiót Kegyelmetek, felmenetelemnek örvével. A Vajnovics embereinek egyikét hólnapi napon ezen suspensiónak örvével elküldöm, az másik penig mindaddig fog tartóztatni, míglen az armistitium nem concludáltatik.

53.

Eger, 21. Április, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Brunóczrúl 17. írott levelét Kegyelmednek vettem. Az mi az Kegyelmed Vajnovics dolgárúl írott levelemre való válaszszát illeti: mindazokrúl, reméllem, nagyobb lument vehet utólsó levelembűl, mellyekrűl továbbvaló elmélkedést felmenetelemre hagyom, — kívánván ezen levelem által Kegyelmedet leginkább a felől tudósítanom, hogy Isten jóvóltábúl hólnapi napon okvetetlenűl megindúlok, oly szándékkal, hogy ez jövő hétfűre Kis-Tapolcsántt lehessek.

Azt is írhatom valóságosan Kegyelmednek, hogy az Danczkán lévő dániai követ által adattatott tudtomra, hogy a királya resolválta magát hadainak a császártúl visszakérésére, a mint is visszahivattatja, — én is viszontan reá ígírvén magamat, hogy, ha az császár azzal találná menteni magát, hogy Erdélybűl vissza nem húzhatja, hogy akármerre is passust adatok nékiek. Én nem látnám rosznak lenni, az Bécsben lévő residensnek is ezen dolgot tudtára adni, — az melly Osten által megtehetné, hogyha elbocsáttatását, több dániai tisztekkel együtt, megígírvén neki, ha ez következik; a mint is így lévén az dolog: bár csak annyi időre terjeszszük az armistitiumot, hogy ezen hadak separáltassanak; azon idő alatt kijűvén: bizonyára, nem tudom micsoda statusban lészen az erdélyi armáda!

Rábaköznek erősítése jó, s felettébb szükséges is: de magam is legnagyobb punctumnak tartom az armistitiumban az Kegyelmed gordítását. (Így.) Való is, hogy Budát bloquadált helynek nem tarthatja, — de, ugyanis, arra kelvén a dolog: csak ezen múlni nem lehet.

Ungvár delineatióját én elküldöm, és assignálok ezennel

Vajda Jakab kezéhez húszezer forintot az épületnek elkezdésére.

Az bajnóczi jószág iránt valóságost írt Kegyelmednek Ottlik György: de, hihető, az praeses után czélozván, az Consilium levele eltévelyedett; kire nézve az duplicátát is expediáltattam, és aztat kézhez vévén, kérem, tessék Kegyelmednek az divínyi jószágot az említett Consiliummal resignáltatni.

54.

Eger, 21. Aprilis, 1706. Károlyi Sándor úramnak.

Két rendbéli levelét vévén Kegyelmednek, melybűl az Orosz Pál commendója alatt lévő némely hadaknak casussát iterato értem; mellyet már praevie magátúl Orosz Páltúl megtudván: magam is olly opinióba valék, hogy fog élni az alkalmatossággal az ellenség, — de azután se roszrúl, se jórúl tudósítását nem vévén Orosz Pálnak: úgy látom, megelégedett próbájával. Magam is eleget unszoltam Orosz Pált, de látom, hogy kevés kedve az újításhoz; illyen vólt-é azelőtt, vagy csak most lett illyenné? nem tudom, — de csak megvallom, nem helyesen történnek az felettébb való negligentiák; eddigis Pekrit küldöttem volna helyében: ha az immineáló békesség tractája nem tenne akadált oda való menetelibe. Én hólnap. Isten kegyelméből, innen megindúlok Kis-Tapolcsányig oly könnyű-szerrel, itt hagyván bagázsiámat, hogy, ha az tracták és operatiók nem kívánják ottlétemet, — vissza is jöhessek.

Az intercipiált leveleknek is megküldését kedvesen vészem. Való, hogy az erdélyi nemességbűl kevés szaporodását várhatjuk fegyverünknek, s jobb is azokat házokhoz küldeni, hogysem az fegyverviselők kenyerét vesztegettetni vélek Úgy látom, az tordai próba az tisztek szokás szerint keresett mentségén múlt inkább el, s valóba, bánom is, hogy kiki közzűlök az magok eszén való járást continuálja. Adná Isten, már Kegyelmed egy ordelének volna effectuatiója.

Nem fér absolute eszemben, hogy már az meddig az armistitium dolga el nem válik, indúlni kívánjon az német. — annál is inkább, hogy nem közhírekbűl, de particularis correspondentiámbúl írhatom, hogy az maga hadát teljességesen visszakívánja az dániai király, kérésemre, mely nélkűl — úgy

tudom, — Csalóközbűl sem jütt volna ki, nemhogy ennyi romlása után könnyen resolválja magát az kijövetelre.

Én az debreczenieket fogom requirálni az fejérpénz iránt: de másunnan oly hertelen bizony nem telhetik. Én se az fiscusoknak mód nélkűl való szaporítását, se az Irínyi amotióját nem kívánom az Oeconomicum Consiliumnak megengedni, és mindezekrűl mostani felmenetelemben bűvebb dispositiókat tészek.

Kegyelmed kijüvetelirűl, kérem, már addig ne gondolkozzék, az meddig az tractáknak dolga el nem válik; mellyekrűl bűvebb informatiómat fogja venni Kegyelmed.

55.

Balla, 22. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Nem kevés csudálkozással értem az Kegyelmed 19. datált levelébűl Pálfinak berzenkedését és az csalóközi communicatiónknak csaknem nyilvánvaló interruptio által való elfoglalását. Mindezekbűl egyebet nem magyarázhatok, hanem, hogy ez mostani suspensio után hertelen általjűvén az Dunán, Leopoldot megsegíthesse, — avagy penig, ha pro securitate hadat kívánnánk általhozni: Forgács ellen operálhasson; melyre nézve, megvallom, sokat forgatom elmémben: ha jobb-é sietném, avagy mászkálnom? Mert, ha az armistitiumrúl sincere nem gondolkodván, az mostani suspensio után e szerint progrediál: magam, had nélkűl menvén, ámbár magamot Kegyelmeddel conjungáljam is, — nem resistálhatok; hogyha penig visszanyomakodom: az hadnak és földnépének szívét vesztem. Hogy mindazonáltal, akármint légyen az állapot, hazám szolgálatja késedelmem miatt meg ne fogyatkozzék: én hólnap Szécsénybe és negyednap múlva, Isten jóvóltábúl, Kis-Tapolcsántt akarok lenni, — melyre nézve addigis elvárom az Kegyelmed tudósítását. És mivel a földvári passus építésérül Lemérrel kell conferálnom: hogyha ottan egynéhány nap alatt el lehet Kegyelmed nálla nélkűl, — postán, sietséggel küldje Kegyelmed előmben. A híd építését ottan nem lehet nagyobban sürgetni: mivel az marhának élődése miatt a szálfákat oly hirtelenséggel le nem küldhetni. Vasmacskákra szüksége nincsen Bottyánnak: mert azok ottan keveset szolgálhatnak, —

a mint is tavaly az Duna fenekének keménysége miatt tapasztoltuk; van vesszeje, fonattasson kasokat magoknak.

Az erdélyi hadakkal való communicatióját az németnek, az miskólczi discursusunk szerint a Száva-Dráva közire kell igazítanunk; hogyha mindazonáltal ezen punctum felmenetelemig haladhatna, igen akarnám.

56.

Szécsény, 24. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Tegnapi utomban előltaláltam mind az curért, mind kevés idő-vártatva Dőrit, az küldött levelekkel, — mellyek, igenis, nemkevéssé siettették vólna utazásomat, az általa tett relatio; de, a mint látom, lesznek még difficultások az dologban: mert nékem is megiratván feleségem által az armistitium punctumit, ollyan terminusok vannak utánna, mellyekbül könnyen általlátni való, hogy ezen adott reménséggel mintegy hizelkedni kívánnak, hogy az Rábán túl való földet megnyerhessék, — mivel, úgy látom, Vradiszlo is ír azon nagy subtilitású ratióval, a kivel Lamberk, hogy tudnillik a nélkül nem élhet az császár hada, — talám bánod, ha meghal? De könnyen megvala az válasz: hogy hitemet se feleségemért, se gyermekimért meg nem szegem, és az Confoederatio ellen földet nem engedhetek, — de találtatik talám ollyan modalitás hogy ük a Lajtán, és mik az Rábán általjüvén: adathassék néki commissariusink által annyiszámú élés, a mennyirül fogunk conveniálni. Noha ezeket is nem assecurative írtam, és így változtatni is lehet.

Altam (Althan) hogy keresztülgázolja az országot, nem lehet; hanem, ha sincere kívánnak bánni velünk: küldjenek az mediatorok currért pecsételetlen ordelekkel. A mint némely dolgoknak circumstantiájábúl látom: ezek kívánságokban oly hamisság vagyon, hogy Várad vidékét akarnák elfoglalni; de, úgy látom, csak az elsőben találjon Kegyelmed valami modalitást: ezen mediatorok currérja küldésére rá fognak állani.

Hogyha mindazonáltal opiniónkba megcsalattatván, ugyancsak mégis megengedném feleségemnek az lejüvetelt: kérem, tegyen Kegyelmed szükséges dispositiókat az lovakrúl, és küldjön valamely németül tudó tisztet Pozsonba; a mint írja, az hintón kivűl három kocsi kívántatnék.

Hogy annál hamarább tudhatnám: meggyű-e, vagy nem? ne tartóztassa Kegyelmed, kérem, Dőrit.

Kívánják aztat is, hogy assecuratiót adjak, hogy mihent a császár kívánja: újobban felküldöm, — melyrül írok Stipneinek (Stepney, lord).

57.

Kis-Tapólcsány, Generális Bercsényi uramnak.

Isten jóvóltábúl ide szerencsésen érkezvén, Lemért is itt találtam, és magamat az híd készületirül informáltatván, — úgy látom: azok, az kiknek committálta Kegyelmed az készületeknek megszerzését, nem mindenkor valóságosan informálják Kegyelmedet, - mivel még 580 darab fa híjával vagyon. Az mint a lévai kapitánytúl értettem: oda is még se fát, se deszkát nem szállítottanak, — jóllehet minapi levelében azt írá vala Kegyelmed, hogy ott is vannak némely készületek. Mindezekre nézve azért alkalmas fogyatkozásokat szenvedhetünk, hogyha ezibe (izibe) nem remediáltatnak: mivel Isten jóvóltábúl az artoleria is, a melynek tegnapelőtt Szécsénybe kelletett menni, egynéhány nap múlva elérkezik. Én Lemért nem tartóztatván, azon lészek, hogy holnap elküldhessem az erősségnek megtekintésére.

Az feleségem lejüvetelirül tett dispositióit Kegyelmednek nagy kedvesen vészem, és az odavaló dolgoknak relatiójával való jövetelit is Kegyelmednek nagy inpatientiával várom, — mellyek miatt, ha késni talál Kegyelmed: kérem, küldjön számomra apró, körülmetélt papirost, egynéhány pár vastag bűrkeztyűvel, hogyha az mediatio emberei bótjába találtatnának.

58.

Kis-Tapólcsány, 27. Aprilis, 1706. Károlyi úrnak.

Leveleimre tett két rendbéli válaszszát Kegyelmednek vettem, azokbúl értvén az havak megindulása miatt okozott megszűnését portáztatásinak. Én, Isten ő szent Felsége kegyelméből ezelőtt harmadnappal szerencsésen érkezvén ide: tegnapi napon bűvebben értettem az armistitium negociatiójának folyását Bercsényi uram relatiójábúl, s nem kevés csudálkozással láttam mégeddig nem tapasztalt hajlandóságát az bécsi udvarnak, annak conclusiójára; — jóllehet mindazonáltal az mediatorok

az mostani suspensiónak még tizednapi prolongatióját proponálták: de még az bécsi udvartúl resolutiójok meg nem jűvén, az eddigvaló, két nap alatt exspirál; mindazonáltal, mivel magát Vradiszlaót várják ma Pozsomban: úgy tetszik, nem kételkedhetni effectuatiójában. Erdélyben magok sem kívánják, hogy megváltozzanak az dolgok: hanem, az mint kiki találtatik, úgy maradjon; de bizonyos, hogy még bizonyosan nem tudták az Kegyelmed progressusit. Mindezekrűl mindazonáltal, reméllem, e jövő postán bizonyosabbat írhatok Kegyelmednek.

Jósika Dánielt nem oly véggel kívántam béküldeni, hogy az erdélyi operatiókat folytassa, — mivel arra elégségesnek lenni nem itílem, — hanem praecise, hogy azon ottlevő vidékeket, az Kegyelmed jelen nem létében, azon hadakkal, mellyeket ott hadni szükséges lészen, óltalmazhassa, legkiváltképen, ha az tractára nézve ki kelletik Kegyelmednek jűni; de ha jobbat talál Kegyelmed: arrúl is elvárom opinióját.

Micsoda dispositiókat tettem peüig Kegyelmed maga személlyérűl: gondolnám, már eddig vett leveleimbűl megérthette Kegyelmed.

Szemere Lászlót már eddigis leküldöttem volna: de kívántam elébb annak rendi szerint való resignatiójárúl disponálni Budait, — melly is már alkalmasint meglévén, lemenetelirűl ezennel fogom parancsolatimat expediálni.

Hogyha az tractábúl semmi sem lészen: Orosz Pál helyett is Pekrit fogom commendérozni. De mindenekrűl e jövő alkalmatossággal bűvebben fogom Kegyelmedet tudósítani, — maradván, etc.

59.

Kis-Tapólcsány, 30. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Épen vadászatba vadászám az Kegyelmed levelében feltött, feleségem jövetelirűl való vígasztaló híreket. Elmondhatnám Forgácscsal az au-t! de mihaszna? úgy látom, rövid lesz az öröm, — ha az suspensio elmúlásával felkívánják: de immár valeat, quantum valere potest. pro cura majali. Én hónap, vagy hónapután, igenis, Nyitrára mégyek: inkább is akarnám, hogy ott véletlenűl találnám, — talám könnyebben is mennevégbe conceptusom. A mi 5. Majit illeti: igenis, duplán légyen,

kurvanyja, — csak contrahálja Forgács, Kegyelmed is az hadakat, hiszem, lehet már táborozni! De szeretném, ha Forgács nemcsak egy helyütt ütne tábort, hanem legalább két vagy három helyen, egy-egy mélyföldnyire egymástúl, ut esset imitt is, amutt is magnam famam. A mint maga levelébűl látom feleségemnek, csak ma fog Bécsbűl kiindúlni, és gondolja: csak hétfűn lészen szemben vélem; nem is fog ártani egykevéssé megnyágosztalni Sentén: ha legutólszor láttam hétfűn, lássam elsődször is hétfűn. Az ágyúlövésekrűl, igenis, tégyen Kegyelmed dispositiót: mivel máskínt is igen gyönyörködik hallásában. Az rongyos karabélyos hadamhoz, való, nem igen illik az pompa: de semmi, majd czifrább lesz. Írja aztat is feleségem, hogy panaszolkodott Vradiszlao, hogy nem adták bé az élést Leopoldba; de hihető, nem tudta volt még akkor: mivel 27. datáltatott az levél. Sajnálják, hogy az Vágon szállíttatik; hihető, bűzlik az Duna hídját, — de sirczego (így) hadd morogjon! Én maradok, etc.

P. S. Semminémű asszúszőllő-bor velem nem lévén: ha ottan egy átalagocskával találna Kegyelmed, — igen kedvesem venném, ha küldene Nyitrára.

60.

Nyitra, 3. Maji, 1706. Károlyi uramnak.

Tegnapelőtt feleségem eleibe ideérkezvén: csakhamar egymás után vettem két rendbéli levelét Kegyelmednek, az mellyekbűl az odavaló operatióknak folyamatját bűvön látván: nemkevéssé háborította meg elmémet azon egynéhány regement németnek gyülekezeti, és Várad felé való szándéka; mert itten csaknem concludáltatott, hogy Erdélyben in statu quo maradjon az fegyver, — és így, ha az armistitium ott Várad körűl találná őket: valóba roszúl esnék; de hiszem, eddig már ott megvólt, a minek meg kelletett lenni. Jól lesznek az dolgok, reméllem, ha az Kegyelmed dispositiói véghezmennek, mellyeket változtatni nem is szükséges, az idő sem engedi; csak kérem, minden úton-módon azon legyen, hogy az armistitium megvitele előtt is valamely nevezetes véletlen próbát tehessen Kegyelmed rajta.

A mint az elébb is irám: a császár ugyan feleségemet ki-

bocsátotta parolámra, hogy az midőn kívánni fogja, visszaküldöm, — de még az suspensió ultra 5. Maji nem prolongáltatott; addig mindazonáltal ki fog tetszeni: lesz-é valami az armistitiumbúl, vagy sem? mivel már az felelet propositiójokra béadattatott. Magok az mediatorok haszontalannak látták kívánságokat az reclutának Erdélyben való bévitelérűl, és így azon punctum kihagyattatott, se más olly akadály a dologban nincsen, a melyre nézve gondolhatná az ember elmúlását, — hacsak ezen mostani motusa az ellenségnek, a melyrűl Kegyelmed írt, meg nem akadályoztatja: mert bizonyára nehéz volna egy bizontalan békesség fejébe odaengednünk Várad tájékát. Legalább szálllíttattassa s pusztítsa el Kegyelmed a falukat előtte: hadd koplaljon legalább, ha odajű! Mindezekrül, azon lészek: még ma conferentiát tartván Bercsényi úrral, több punctumira is bűvebb választ tehessek Kegyelmednek. Ez még mindazonáltal nem bizonyos: mert estvére elérkezvén a feleségem, — talám a régi, csaknem kopott pennát fogom elől. Kérem, ne csudálkozzék Kegyelmed, ha már az armistitiumig minden punctumira válaszi nem lésznek: mert én is hazakéredzettem most egyszer; úgyis, látom, majd visszakéri az német, – mert megharagítom!

61.

Kis-Tapólcsány, 8. Maji, 1706. Károlyi uramnak.

Nyitrán létemben vettem az Kegyelmed 28. Toroczkórúl datált levelét, a melybe kiváltképen való válaszadásra materiát nem találván: az idevaló dolgoknak folyásárúl vóltaképen akartam tudósítani Kegyelmedet.

Isten jóvóltábúl feleségem szerencsésen elérkezvén: csakhamar követte az mediatorok és a neutralisok serege, és valóba, rajta valánk az armistitium punctumi koholásán: mivel ma végeződik az suspensiónak utólsó terminusa; de mégis, újabb-újabb illetlenebb propositiókat tévén az ellenség: végtére, a mint jónak láttuk lenni az dolgot, feltévén, — mediatorostúl felküldöttük: vagy subscribálja, avagy hagyjon békét a színes tractának! Már mi következik belőle? kimutatja az idő, csak negyednap alatt is. Junius végéig termináltuk az armistitiumot: de azonkivűl még 12 nap fentmarad, hogy ki-ki az

hostilitásokhoz kezdhessen, — ha végben nem megyen az békesség tractája.

Most újonnan véletlenűl felvervén quártélyit Olaszországban a németnek az franczia: négyezer emberek, az bagázsia és artoléria veszedelmét magok is agnoscálják, az rabokon kivűl; és így nem igen tarthatni, hogy idővontatást a segítségvárásáért keressen. Hogyha az armistitium meglészen, mivel az békesség tractája circa 25. praesentis fog kezdődni, intimatiónkat vévén: hogy lehessen Kegyelmednek hirtelen kijünni, ottan jó dispositiókat hadni, és azután hasonló hirtelenséggel ismét bémenni, ha az hadakozás kezdődik? — elvárjuk tudósítását Kegyelmednek.

P. S. Az hajdúvárosiak instantiájábúl, mellyet előttünk nagy kedvetlen keserűséggel exponáltak (értem), hogy Kegyelmed kétszáz hajdút, fegyverest és köntösöst kívánna rajtok; de megvallom, nem reflectálhatom magamot, hogy illyen végezésem lett volna: mivel ők máskínt is tartozván fegyverrel szolgálni, a portát nem ingrediálják; hogyha penig personalis insurrectio helyett kívánja Kegyelmed őket: ha jóknak lenni találtatnak, jobb lészen meglovasítani őket, előre valami pénzt adván nékik, az melly annakutána fizetésekbűl detraháltassék nekiek. Melyben az Kegyelmed informatióját elvárjuk, minekelőtte végső resolutiónkat kiadjuk; az executiót is addig tollálja Kegyelmed rúllok.

62.

Kis-Tapolcsány, 9. Maji, 1706. Bertótinak (Ferencz).

Az mióta az Kegyelmed levelében includált specificatiót vettem, tudnillik: mennyi assignatiót adott Danczkára Kegyelmed? vettem Bonak levelét, melyben informál, hogy mindenestűl tizenhatezer ötszáznegyvenhét (id est 16,547) tallért fizetett volna az Kegyelmed assignatióira, 16-ik aprilisig; kívánnám azért, ha egyszersmind a specificatióját is megküldené Kegyelmed: azon pénzen vett portékákot, avagy materiálékat hová fordította? hogy tudhassam magamat e szerint dirigálnom: mennyire lehet még szükségem? Aranyasvégű papirosra in quarto et octavo, szükségem lévén, — hozattasson számomra.

63.

Kis-Tapolcsány, 10. Maji, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tegnapi napon vettem Sentérül írott levelét Kegyelmednek, melybül noha semmi bizonyost nem láthattam az armistitium dolgába: de mivel még az mediatorok el nem mentenek, úgy tetszik, nem lehet kétségem benne, és concludálható, hogy akkor is a zsebekben vólt az armistitium, — de csak kívánták tapasztalni elménket. Apropo, úgy látom, meg nem csalattattam vélekedésemben: mivel épen most vészem az Kegyelmed levelét, a Csáki uram inclusájával; csak Kegyelmed azon légyen, hogy az erdélyi currért acceleráljuk, és az mostani fegyverünk statusát conserválhassuk.

Mikovínyinak még tavaly parancsoltunk vala új keresztények felszállításárúl, mellyeket már öszve is szerzett, és mivel csak épen comitiva híjával vagyon: kedvesen venném, ha Kegyelmed tenne valami dispositiót felőlök, hogy még ezen kikelet alkalmatosságával lemehessenek. Mihent az bagázsiám érkezik: magam is azon lészek, Újvárba mehessek, a hová már eddig az altoléria is elérkezett.

64.

Kis-Tapolcsány, 13. Maji, 1706. Szirmai úrnak.

Az Kegyelmed 10. Maji Pozsombúl írott levelét kedvesen vettem, bűvebben értvén az rabok szabadulásában tett végezésit a bécsi udvarnak; melyrűl is azonnal dispositiókat tettem, hogy azon keresztény munka (az melly eddigis rajtunk nem múlt) secundáltattassék. Naláczi és Jósika szabadúlása Ordódinak s Pongrácznak committáltatott, a kik lemennek Erdélyben.

Egy Csáki Andrásért az egész rabokat, a kik hitek megszegéséért megfogattattak, elbocsátani nem lehet: hanem bocsássák el Vilszonért, kész vagyok Szúnyogért más rabot adnom; ha peniglen ez nem tetszik: akárkit is, hasonló gradusút, odaadok. Nemkevéssé csudálom, hogy az illyetén raboknak megarestáltatását maga is mintegy igazságtalanságnak ismervén Kegyelmed: javallja, hogy titkoltassék az világ előtt; de bizonyára, nemhogy titkolni, sőt terjeszteni kívánnám az illyen capitulatióknak

infractióját, mellyekért megfogattattanak: hadd látná kiki ellenségünk cselekedetit!

Lichtenstain herczeg kívánságát secundálnom nem lehet, s illetlen is volna egynéhány kanczáért öszvegázoltatni az országot, melynek úgyis effectusa nem volna: mert ollyan embereknél vadnak, a kik pénzért el nem adják, — erővel tűlök el nem vehetni.

Hogy lehessen szembelétem avval, a ki feleségemhez le szándékozik? *) még nem tudom: mert ante factas propositiónes et acceptam replicam, azon szembelétel sok okokra nézve nem lehet, — addig peniglen feleségem, nyavalyája miatt, nem várakozhatik; mert ha juniusba az Karleszbódi (Karlsbad) fürdőkkel nem él: idejét elmúlatja, és az egész bécsi doctorok opiniója szerint, a nélkül meg nem gyógyúlhat. Hogy másokkal elébb légyen szembe, jónak itílem: de mindezen okokra nézve nem vélem, lehessen valami benne, — hacsak más modalitás, nem találtatik. Nékem is, valóba, sokszor, de leginkább a szegény győri lajtmány szabadúlása alkalmatosságával jut eszemben az astrologus, kinek ha a mondását hinni kell: még csak négy esztendő múlva lészen szerencsés végi hadakozásunknak. Ezzel kívánom, az pőstényi fürdőknek kívánatos hasznát vehesse Kegyelmed, és maradok, etc.

65.

Kis-Tapólcsány, 13. Maji, 1706. Okolucsányinak.

Nagy-Szombatbúl 10. Maji irott Kegyelmed levelét vettem, melyből bővebben általlátván: mibe legyenek az következendő békesség tractájárúl való vélekedések? magam is szükségesnek látom, hogy minden úton-módon azon legyen Kegyelmetek, hogy az erdélyi fejedelemségnek dolgát oly publicumnak lenni agnoscáltassa Kegyelmetek, az mely nélkül hazánk meg nem békélhetik; a mint is bizonyára idővesztésre jű Vradiszlao, ha ollyakat proponálni akar, hogy ezen hites confoederatiónkkal pecsételt conditiótúl recedálhassak, — melyre ha lépni nem kívánnak: talám még az armistitium is nem lett volna szükséges a feleknek. Én már ezekrűl sokszori declaratiókat tettem

*) Gr. Wratislaw cseh cancellárt, a bécsi udvar küldöttét érti.

s írtam, az mellyektűl hazám javát óhajtó s kereső elmém s szívem habozó változásokkal se nem csüggedezik, se a jövendőnek félelmétűl meg nem változik; lássa az édes hazám, ha maga óltalmára alkalmatosnak akar-é tenni, avagy avval nem gondolván, s maga maradékinak jármot akar hadni nyakában? Szokott mondásom szerint: quo fata vocant, virtus secura sequetur. — Vradiszlao lejüvetelérűl Szirmai uramnak bővebben írtam felőle, — maradván Kegyelmednek, etc.

66.

Kis-Tapólcsány, 15. Maji, 1706. Károlyi uramnak.

A prima Maji semmi levelét Kegyelmednek nem vévén: tepnapelőtt vettem az harmadik Maji datáltatottat, melyben a fejérvári actusrúl tudósít Kegyelmed, úgy az ellenség igyekezetirűl is. A mennyiben itten kitanúlhattam dolgokat: nemannyira tulajdoníthatni Rabotín és Klikisperk köszvényének ott bennvaló mulatásokat, mint az armistitiumra való várakozásokra: mert minden dolgokbúl kitetszik, hogy igen meggyengődöttnek tartják az erdélyi táborokat. Már Kegyelmed eddig currérom által vehette az armistitium felől tett tudósításomat, — jóllehet még, úgy gondolom, az német commissarius nem jöveteli miatt az enyímek sem indúltanak meg Nagy-Szombatbúl; tudom azért, Kegyelmed is fog gondolkodni az hadaink füvelésérűl, mivel Erdélyben mindenek in statu quo maradtanak.

Az abrukbányai dispositióit Kegyelmednek mindenekben helybehagyom, és az előbbeni determinatióm szerint az hadak bemenetele alkalmatosságával a mely cinobrium és abbúl proveniált kínyesső találtatott, aztat Kegyelmed az hadaknak erogáltassa, — vagy ruházatjokra való materiákra fordítván, vagy penig a szegény, megöregedett és ellovatlanodott érdemes tisztekre.

Sennyei István nehezen válik meg ezerétűl: de Kegyelmed csak adja oda Sennyei Ferencznek, — úgy sem illik a mankó s pácza, kalamáris és penna az kardhoz.

Kegyelmed minden úttal-móddal persvadeálja Csáki Lászlónak az resignatiót, és inkább más útat keressen consolatiójára;

mit tehet ű is, én is rajta, hogy az hadakozásra alkalmatlanná tette a természet!

Szakmár vármegyében tett excessusoknak addicit listáját láttam; probatis probandis lészen consolatiója, az regularis hadaktúl ex integro, az mezei hadaktúl in medietate detraháltatván fizetésekbűl.

Bakó István és a több tiszteknek megbüntetése jól esett; igenis, el kell tűle az mezei katonákot szedni; ha kún kapitány akar lenni: szedje öszve a kúnokat. Mósa László helyett Bárczi Zsigmondot instelláltassa Kegyelmed. *)

Igen akarom, hogy succedált az vasgolyóbisok csináltatása; méltán kételkedhettem benne,— mert ezen öntő-házakban még az ágyúgolyóbisok öntetése sem succedált forma nélkűl; próbáltattam ugyan fövenybe is, egyszersmind százakat is öntetvén: de igen varapotyosok lévén, nagy kára lett volna az ágyúknak benne. Azt tartom, az puskákban is hasonló következik.

Hogy az kállai salétromházbúl az Kegyelmed dispositiói szerint salétromot nem administráltanak: nem egyéb vólt az oka, hanem, hogy az idevaló operatióknak szükségét calculálván, előbb ennek kelletett kitelni, — a mint is kitölt. Úgyis, reméllem, eddig administráltattak Krucsai kezéhez a töltések Kegyelmed számára: mivel Egerbűl való indúlásom alkalmattosságával már Tokajba voltanak. Az mely németek Kegyelmedhez szöktenek: ezen armistitium alkalmatosságával küldje Kegyelmed hozzám őket, mivel minden idegen hadaim Újvár alá fognak velem együtt szállani; — tartok attúl: az armistitium által való reménysége az békességnek, meg fogja közöttök szüntetni az szökést, ha Kegyelmed a czédulák folytatásátúl megszűnik; mellyeknek béfogadások jóllehet mind a két részrűl megengedtetett: de az illyen hadi találmányok által való hitegetések megtilalmaztatott az armistitium által; hogyha mindazonáltal az armistitium előtt datáltatnak az czédulák: senki vétkűl nem tulajdoníthatja.

67.

Kis-Tapólcsány, 16. Maji, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Tegnap estve vettem Nyitrárúl két rendbéli levelét Kegyel-

*) Kővári alkapitány- és várparancsnokságra.

mednek. Az mi az clavisos leveleket illeti: azokat koholtatni fogom; de az mi vármegyékre való assistentiát illeti: jobbnak látnám, ha maga küldene Kegyelmed ismerős tiszteket és katonákat, — netalámtán rendetlenül procedáljanak ahhoz szokatlan karabélyosim. Az mely pénzt az commissariatusságnak kívántam adattatni: aztat nem magam udvari commissariusomnak kívánom, mivel annak, igenis, az alsó cassábúl kell kitelni: de Bene Pál panaszolkodott előttem, hogy marhavásárlásra pénze nincsen, melynek ex officio kell véghezmenni.

Pál Deák felől, csak úgy látom, úgy kell szóllanunk: si bene vales, bene est, etc. Bottyánnal penig akármit csináljon Kegyelmed: nihil interest humi, ne an sublime putrescat,— csak engem mentsen meg tűle.

Ebeczki relatiójára nézve, úgy látom, nem roszszúl esett, hogy az hajdúk megijesztették Forgácsot; bizony, csudálom patientiájokat, hogy nagyobbra nem fakadtanak ollyan inconsiderata cselekedetek és beszédek miatt.

Az Dunán túl való corpusoknak dispositiói helyesen fognak esni az Kegyelmed dispositiója szerint; a vármegyékre fogom expediáltatni az parancsolatokat, csak vehessem Kegyelmed opinióját: kit denomináljak inspectoroknak? Talám jó lesz Horvát Zsigmond?

Kajali úr megküldötte nékem in originali az ratificatiót, melynek copiáját, íme, includálom. Consideratióra valók vólnának a subducált lineák, az mellyekbe ex fastu naturali rem quasi ex gratia factam esse declarat, — de mind nagyobb azoknál, quod simus Status! Az én részemrűl való ratificatióba occurrálnak difficultások, hogy a Senatusnak se cancellariusa, se secretariusa itten nem lévén: ki fogja subscribálni? sine quorum subscriptione pro ratificatione solummodo Ducis, non Senatus haberi potest, cujus tamen nomen insertum est. Mivel penig jövendőre nézve ezeket praecaveálni szükséges, pro conservanda Senatus authoritate: nem tudom hertelen elmémmel feltalálnom, mikínt lehessen meg az dolog? Kihezképest az expeditiót az Kegyelmed válaszáig suspendálom, és Kajalinak megírtam, hogy szóval, mintegy magátúl, mondja meg az mediatoroknak, hogy eddigis meglett volna az expeditio, ha pro solennitate rei, az cancellarius és más senatorokra nem vára-

koztam volna, — assecurálván, hogy az ratificatiója az armistitiumnak resolváltatott.

Pro authoritate Supremi Generalis, ex facta intimatione per praesentes expediáltassa Kegyelmed az ordeleket az armistitium solennis publicatiójárúl, az modalitássát praescribálván. — Micsoda levelét vettem Károlyinak, íme, includálom, és az mint tudom az földnek situsát: solenniter fog koplalni német uram az armistitium alatt.

68.

Érsek-újvári rendtartás.

Nemzetes Vitézlő Ebeczki Imre brigadéros és újvári commendans hívünknek ezen orderünk által intimáltatik, hogy, jóllehet az armistitium publicáltatása által az hostilitások megszűntenek: mindazonáltal az hadi rendnek jó folytatása az jó rendet és vigyázást leginkább akkoron kívánja, az midőn legkevesebbet tarthatni az ellenségtűl; de máskínt is, személlyünk itt lévén, az helynek szoros vólta miatt tűz-támadásoktúl leginkább tarthatván, — az kapukon való strázsálás ekképen következzék.

Az kapunyitás napkeletkor, az zárás penig napnyúgodtakor okvetetlenűl következzék, melynek előtte mintegy félórával egy 12 fontos ágyúval jel adattassék; mivel peniglen sok urak és udvarok *) táborba léte miatt ezen idején való zárással nagy alkalmatlanságokat szenyvedhetnének: az Nyitra vize felől való nagy kapu egész 9 óráig, az kis alkapu penig 10 óráig nyitva maradjon; melly óra után, magunk saját parancsolatja kivűl, senki parancsolatjával fel ne nyittattassék, — hanem az siető postákon gyüvő levelek szokás szerint köteleken bévonattattassanak.

Az táborunkon az mezei strázsák szokás szerint tartattatván, parancsolatjok lészen, hogy minden idegen embert az kapu-deáknak statuáljanak (a kik tudnillik az várban békívánkoznak), az melly is azonnal a fűstrázsán levő tiszthez kísírtettesse, a holott keményen megexamináltatván: ha valamely suspectus helyrűl gyünnének, avagy szavokban haboznának,

*) Így, t. i. az urak udvari népei.

azonnal magához (az commendánshoz) kísírtesse; hogyha penig esmerős helyekrűl jüvén, valakiknek esmerősse avagy szolgái vólnának: azon fűstrázsán levő tiszt urokhoz kísírtesse. Kihezképest kemény parancsolatjok légyen az fűstrázsán lévő tiszteknek, hogy magok kötelességek szerint semmi mód, praetextus alatt strázsájokrúl el ne távozzanak, valameddig fel nem váltatnak.

Az táborunkbúl senki bé ne bocsáttassék kísírő nélkűl, valakinek pecsétje Tűlünk, Generálisinktúl, avagy fűkapitányátúl nem lészen, neve subscriptiója alatt; hogy peniglen abba csalárdság ne következhessék: ki fog az kapu-diáknak adattatni mindenikétűl, az kiknek szabad lészen pecsétet adni, egy-egy mustrának való pecsét, — melybűl az jövőknek pecsétjének igazságát észrevehesse, és ugyanis az kapu-czédulába feljegyezze: kicsoda és kinek pecsétjével jű be? — az kézírások hasonlatosságára kiváltképen vígyázván.

Az munkások semmiképen az várban bé ne bocsáttassanak; sőt azok is, az kik nappal benn dolgoztanak, azon szám szerint, a mint béjüttenek, kibocsáttassanak kapuzáratkor.

Mindezeknek alattavalóival való megtartására szorgalmatosan vigyázván, — folyamatjárúl bennünket tudósítson, hogy az idő és az alkalmatosság szerint kormányoztathassuk parancsolatinkat.

69.

Érsek-Újvár, 25. Maji, 1706. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Abrukbányárúl 15. datált levelét Kegyelmednek vettem, és éppen azon levél alkalmatosságával ugyan Máramarosbúl vettem confirmatióját azon híreknek, az mellyeket az Kegyelmed levelébűl is értettem; kihezképest én igenis, azokat mind revocálni fogom, csak azok, a kik iderendeltettenek, feljűjjenek. Való, hogy eddigis sokféle vádok forgottanak előttem, mellyeknek világosítását hol az idő és alkalmatosság nem engedte, — hol peniglen csak az mondásbúl állatott próba halasztatta el; noha ezen állapotban mélyebben tekinteni kívánnék: de látja Isten, csak úgy tetszik, még azoktúl, az kik fennfogták ezen dolgot, nem igen tarthatok; oka ennek a szokott állhatatlanság, az melly, úgy látom, természetekben öntettetett. A melly

erővel vadnak azok, a kik elpártolhatnának: bizonyára, valamint most bennünket keveset segítenek, — úgy másoknak is kevés hasznára vólnának; igen kedvesen vészem mindazonáltal, hogyha ezen dolgot tovább is fogja kéz alatt nyomozni Kegyelmed. Az Abrukbányára küldendő pénzrűl Ajtainak kell provideálni; de szükséges vólna, hogy onnan szaporábban küldettetne kezéhez az arany, mellyet felverettetvén, válthatna rajta fejérpénzt, és így csak az nyereség conserváltatnék meg aranyúl.

A fizetés ezen esztendőben is 10. hólnapra fog kiadattatni, vagy, ha 12-re fogja kívánni, — azt sem bánom, hogyha incassáltatik az portio után való egy-egy forint: mert külömben sok lészen fizetés is, köntös is, ingyen.

Ha az német az Libertásbúl aranyat nem tudott csinálni: abbúl még nem desperáltam, hogy ne lehessen; mert sokakban tapasztaltam negligentiáját; arany nélkűl nincs, az bizonyos: mert Selymeczen megpróbáltatván, ott is találkozott benne, de igen kevés lehet, tehát oly titka a természetnek, az melly által az olvasztás alkalmatosságával történhető dissipatio aut evaporatio impediáltathatik és per consequens szaporodhatik az arany.

Mojzsesnek jobb hitit bévennünk, mintsem kezünkbűl kibocsátanunk; csak az meddig ezen armistitium fog is tartani, megesmerhetjük szándékját. Az több raboknak szabadúlásárúl penig eddigis, reméllem, informálhatta Kegyelmedet Ordódi, melynek mindenek instructiójában vadnak. Az rabokat szokás szerint úgyis csak az districtusokban szoktam relegálni, mellyet azok iránt is fogok követni, a kik ottan szabadúltanak.

Komlósi az pénzt resignálta, az munkácsi cassába: de még számot nem adott arrúl, az mit belőle mintegy kétezer forintot erogált.

Nem kevéssé vígasztalódhatom az Kegyelmed szerencsés progressusin; bárcsak Orosz Pál levelébűl láthatnék már valaha egyebet a kinyomásnál avagy verésnél. Én bizony csak az panaszibúl veszem észre, hogy él, de nem az próbáibúl, — de hiszem, úgyis alhatik már az armistitium után, csak az Istenért, ne hagyja Kegyelmetek széledni az katonaságot, ne improvisi reperiamur.

Vincz várába igen jól esett az praesidiumnak bévitele, kivált ha oly helyen vagyon, a honnan az Marosra is vigyázhatni.

A mi az aradi operatiókat illeti: azokrúl igyekezzék Kegyelmed oly dispositiókat tenni, hogy mivel pro 15. Junii ki fog tetszeni, ha lesz-é continuatiója vagy sem az armistitiumnak? hogy ha találtatik interrumpáltatni (melly idején tudtára adattatik az commendérozó tiszteknek) lehessen progressusa ezen operatióknak.

70.

Érsek-Újvár, 2. Junii, 1706. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Hogyha Kegyelmed eddig vette az előbbeni leveleimet, s legközelebb Ordódi által küldöttbűl általláthatta: micsoda dispositiókat tettünk Jósika szabadúlásárúl, úgy Csáki László ezerérűl, az kinek az hadakozásra való alkalmatlan volta, ezerének megtartását meg nem engedi. Abrukbányai arany-váltásra Ajtainak kell administrálni az pénzt, csak ne késedelmeskedjen Grabarics az arany kiküldésében: mert annak felváltása által kell circulálódni az odavaló pénznek.

Az armistitium dolgárúl, elhiszem, már eddig bűven informáltatott Kegyelmed; én bizony örömest nyújtottam volna: de csak általláttam, hogy azt gondolta az ellenség, hogy csak az francziának kívánunk avval is kedveskedni, hogy, ha megtalálna is lenni az békesség: ezen campaniába inpediálhassuk hadának ellene való kivitelit.

Az mi az Kegyelmed kijövetelit illeti, aztat a mennyire akarom is, annyira bánom; mert ámbár az Kegyelmed tett dispositiói helyesek légyenek is: csak egyedűl az kijövetelinek híre is fog adni reménséget az ellenségnek, hogy hirtelen indúlásával hadainkat inprovise találhatja. Ha öszvevetem: csak mennyi kárt tett vala Miskólczra való jüvetele Kegyelmednek: könnyebben általláthatom, mitűl kellessék tartanom, — legkiváltképpen mégeddig ily kevés reménségünk lévén az békességhez, hogy inkább csaknem bizonyos felbomlását, mintsem continuatióját várhatjuk az tractának. Jól írja maga is Kegyelmed: mennyire félhető légyen, hogy bennünket csak

praeveniálni kíván; de felettébb is szükséges oly dispositiókat tenni, az mellyek által az operatiók iránt való conceptusi Kegyelmednek secundáltassanak.

71.

Érsek-Újvár, 15. Junij, 1706. Szirmai István uramnak.

Pozsombúl irott levelét Kegyelmednek mai napon vévén, értem, hogy az passus resolváltatott volna az feleségemnek; melynek elmenetelit, igenis, halasztani fogom, a meddig azon személylyel szemben lehetek, az mely hozzám kívánkozik; de félek, hogy, ha sokáig vonódik az dolog, úgyis kifogy a fürdésnek idejébűl. Könnyen általláthatom ugyan: mi okbúl vélekednek azok, a kik gondolják, hogy más okai is lehetnek az oda (Csehországba, Karlsbadba való) menetelinek, — de sokszor szokták magokat megcsalni az ollyan vélekedésekkel az emberek.

Az mi az nénémnek (Juliána, Aspremontné) küldendő pénzt illeti: írtam Malonyainak *) hogy küldjön; mert látja Isten, csak azon summát is, mellyet kér, most nincs mibűl küldenem, higyje akárki is, a mint akarja.

Hogy az erdélyi követek az magyarországiakkal együtt nem érkezhettenek: nem volt egyéb oka, hanem, hogy parolámat nem akartam megszegni, mellyet az mediatoroknak adtam, hogy tudnillik pénteken ott lesznek az követek, — kik már el is mentenek, mivel akkoron expeditiójok teljességesen készen nem volt; nem is reméllem, hogy oly kevés synceritást tapasztaljak az bécsi udvarba és mediatorokba, hogy ez iránt valamely captiositásokkal élni kívánjanak. **)

72.

Die 17. Junij, Újvár, Rádai Pálnak.

A Kegyelmed informatióját, odavaló érkezésérűl, vettük; magunk is igen kívántuk vólna, hogyha az plenipotentiáknak kiadatása együtt lehetett vólna meg: de ámbár az elmulatódott

*) Rákóczinak s nénjének közös praefectusa a szerencsi, ónodi hernád-németii jószágokon.

**) Eddig Pongrácz György erdélyi udvari titkár kezeírása.

is, nem hiszem, oly fogyatkozásokat hozzon magával. Kihezképest jónak látnánk, (melyrül írtunk is), hogy követeink magokat az mediatiónak insinuálván, odavaló jöveteleket adnák tudtára, megírván, mennyi időtül fogvást várakozzanak reájok, — oly subscriptióval élvén: „Serenissimi Principis ad Tractandam Pacem Trassylvanicam Deputati Plenipotentiarij Commissarij,“ nekiek az „Excellentissimus“ titulust megadván. Ezen levélre alkalmasint ki fogjuk látni szándékokat, és annakutánna könnyebben disponálhatunk: mely módon írjanak az magyarországi plenipotentiariusok, — mellyek hogy visitát nem adtanak, nem egyébnek tulajdoníthatjuk, hanem, hogy talám Nagy-Szombatban való érkezések illendőképpen tudtokra nem adatott. Az instructiójokat elküldöm pro subscriptione; az plenipotentiára nem láthatom: miért légyen szükségek az Statusok részérűl, — mégeddig, az mint tudjuk, nem is usuáltatván, hogy instructión kivűl egyéb plenipotentiát szoktak vólna az Statusok adni, fejedelmek lévén.

73.

Pekri Lőrincz úrnak, eodem dato.

Az Kegyelmed levelébűl értjük, hogy az magyarországi plenipotentiarius urak, beérkezésök alkalmatosságával az visitát Kegyelmeteknek meg nem adták volna; de mivel levelébűl Kegyelmednek ollyat nem látunk, hanem hogy bemenetelek solennitása kivűl, oda való érkezéseket tudtokra adták volna,— egyébnek nem tulajdoníthatni; mellyet is hogy Kegyelmetek elkövessen, az bévett szokás szerint, szükségesnek látjuk.

Az mediatorokat oda való érkezésekrűl tudósítsa Kegyelmetek, feltévén: mennyi ideig várakozott eddigis reájok, és kívánván hogy az dolgoknak acceleratiójára nézve, az plenipotentiának transmutálása mentűlhamarabb véghezmehessen.

Az instructiót curér által elküldöttük Máramarosban, ad subscribendum.

Az plenipotentiáknak transmutatiója hasonló modalitással légyen, az mint az magyarországi commissarius urakkal ment véghez. *)

*) Eddig Aszalay Ferencz udvari titkár kezeírása. Ezután három lap üres.

74.

Érsek-Újvár, die 19. Junij, 1706. Rádai Pálnak.

Az Kegyelmed leveléből értvén, hogy az mediatorokat naponkínt várja Kegyelmetek, hogy az plenipotentiáknak transmittálása után kezdhessen az tractához; az mely difficultások valának az declaratio beadásában, már azok tolláltatván, hogyha arra kél az dolog, beadhatja Kegyelmetek. Az mi az plenipotentiát illeti: kétségkivül lesznek az ő részérül oly terminusok, az mellyek az mi részünkrül resemptiálhatók lesznek; az mellyeket szükséges is bővebben és nagyobb fundamentomokkal felvenni és repraesentálni, mintsem az Confoederatio részérül cselekedték. De végtére ugyanis tovább nem mehetünk azon két részrül adandó assecuratiónál: mert avval, valamint én az én részemrül magaménak tartom és titulusával élni kívánok, úgy ő is az maga részérül beléteszi az clausulát: „harum Nostrum Principatum Transsilvaniae," — mely, ha kívánjuk, hogy nékünk ne praejudicáljon: külömben nem lehet, hanemha mik is neki praejudicálni nem kívánunk; — de szorgalmatos vigyázással kell lenni: azon mediatorok rescriptuma circa tollendum ab utrinque praejudicium, csak pure et simpliciter ad plenipotentionales, et non ad subsequendam negociationem limitetur.

Stipnei levelét Kegyelmednek inserálva megküldöttem, szóval izenvén Ginczner által Kegyelmednek, úgy Stipneinek is, hogy az százharmincz marhát Pozsomba bévinni megengedem azon portéka árába, mellyet Ginczner lehozott, — csak küldjék le az mészárosokat.

75.

Érsek-Újvár, Szirmay uramnak.

Két rendbeli levelét Kegyelmednek vévén, sok foglalatosságim miatt mindeddig az válaszadásra nem érkeztem; az utólsóban tudtomra adott dolgok mindazonáltal időhalasztást nem szenyvedvén: ezen alkalmatossággal mindakettőre kívánom válaszadásomat véghezvinnem. A mint is nem kevés csudálkozással értettem az Nádasdiné asszonyom gravamenjének repraesentatióját: mivel arra elegedendő válasz lehet az armistitium punctumiba, az mellyek által azon dominium

hadainknak sustentatiójára lineánkban cedáltatott. Még könnyebbnek látnám az erdélyi visióra való feleletet, hogyha hasonló indúlatoktúl viseltetvén, nem kívánnám hazám eleiben terjesztenem, avagy is inkább bizonyítanom sokszori hitemet, hogy tudnillik nem az privatumért, hanem egyedűl a közjónak eléréséért kötöttem fegyveremet; és valaminthogy az erdélyi fejedelemséget nem vettem vala magamnak czélúl: úgy ma is magam privatumának nem tartom, *) se ezen állapotba, ezen levelem által categorica resolutiót valamint nem adhatok, úgy annak kinyilatkoztatását annak idejére hagyom. Melyhez képest ha ezeket így értvén, ha Vradiszlao uram leszándékozik: ímé, az passust includálom, és az lovakrúl is dispositiót tétetek, remélvén, hogy oly modalitásokkal, és nem egyebekkel, kívánja véle való szembelételemet, mint az mediatorok.

Kívánnám valóba, hogy már egyszer teljes sinceritást tapasztalhatnék az szegény rabok szabadúlásában, melyre elegedendő ösztönt adtam vala Oszten és az vice-colonellusa parolájokra való kibocsáttatásokban: de a két franczia tisztemnek (Feirville és de Riviére) ok nélkűl látván szabadulásokat halasztatni, megvallom, nékem is kevés ösztön adatik ezután oly generositásokat gyakorlani, az mellyeknek reciprocatióját nem látom. **)

76.

Bercsényi Miklós úrnak. Die 27. Junij, Újvárbúl.

Tegnapi napon Karvához rándúlván, oly vélekedésben voltam, hogy az Kegyelmed assecuratiója szerint, Eszterházi Antal úrnál fogom találni az Kegyelmedtűl kiadatandó ordert: de még aztat akkoron kezéhez nem vévén, szerencsére az vice-ispánok kezénél találtatott az Kegyelmed intimatiója, mellyet de insurrectione kiadott volt az nemes vármegyékre. Való, mind Török István s mind Kisfaludi ezerei oly confusióban találtattanak, hogy seregek nevét is alig érdemlik: de mindezeknek fundamentalis okát ki akarván keresni, az feljebbem-

*) E sorok eredetileg így állottak: „és valamint az erdélyi fejedelemséget a két haza kárával nem appetálom: úgy annak magam indúlatjábúl nem renunciálhatok, se ezen" stb.

**) Eddig Pongrácz írása.

lített Kegyelmed intimatióitúl fogvást kezdettem az dolgot, és nyilván tapasztoltam, hogy jóllehet azokban fel volt téve, hogy az habilissek personaliter, az inhabilissek pedig zsoldosok által insurgáljanak, — az vármegyék mindazonáltal aztat pro casu tantummodo extremae necessitatis magyarázván: mind zsoldosokat kezdtenek vala praestálni; az mint is az kapitányok megalkudván harminczkét forintjával egy zsoldosért az dominiumokkal és más nemesekkel, — hogy azokat könnyebben fogadhassák, részszerint az mezei hadakat fogyasztották, sohonnaiakat fogadtanak, részszerint pedig alkalmatlan lovakat olcsón vevén, kívánták szaporítani ezereket; mellyek rész szerint előttem producált quietantiákbúl és csaknem közönséges relatiókbúl alkalmasint comperiáltattak. Az vármegyebeli nemesség is ellenben ki egy, ki két hólnapra fogadván zsoldossát: azon időnek elmúlása után ösztönt adott nekik az szökésre. Mellyeket Forgács Simon úr, általmenetele alkalmatosságával az Kegyelmed sokszor említett intimatiója szerint akarván remedeálni, az ezreket három karban vette. Primo tudnillik: az kik pro fundo regiminis, mezei-ezerekbűl oda-applicáltattanak; secundo: a mellyeket az kapitányok magok alkuvások szerint felállítottanak; harmadik: az mellyeket az nemesség maga felállított, rész szerint más mezei-ezerekbűl levőket, rész szerint pedig bujdosó szegénylegényeket, — és ezeknek alkalmatlanságát látván, rosz lovok, fegyverek és köntösök miatt, amazokat az kapitányoknak, emezeket pedig az viceispánoknak oly véggel küldötte vissza, hogy vagy defectusokat orvosolják, avagy personaliter insurgáljonak; de se az kapitányok, sem az vármegyék in instanti felőlök jó dispositiókat nem tévén, az zsoldosok ide s tova eloszlottak, és kik más ezerekben állottanak, kik pediglen az kóborlásra adták magokat. Kihezképpest demonstrálván nekiek, hogy ezen az földön is azon nemes vármegyék, az kik pro theatro belli habentur, personaliter szoktanak insurgálni: azon personalis insurrectiót újonnan parancsoltam, úgy mindazonáltal, hogy az portalis urak és főrendek külön seregekben álljonak és magoknak kapitányokat válaszszonak, az egy házi nemesség pedig Kisfaludi és Török István ezerében menjenek, az inhabilissek is az zsoldosokat oda praestálják; kik legyenek pedig azok? maga az nemes

vármegye, pecsétje alatt adja ki az Generálisnak, és azoknak az említett Generális immunitationalis-levelet adjon. Külömben pedig, az kik magokat az szolgálattúl vagy vonogatnák, avagy az vármegye attestatióján kivűl immunitáltatni kívánnák: eo facto poenam notae inconfoederationis incurráljanak.

Az vice-ispánok recognitiójábúl comperiáltatott az is, hogy az dominiumok az lovaknak és alkalmatos személlyeknek defectusa miatt az lovas zsoldosokat semmi úton s módon nem praestálhatják; kihez képpest resolváltam, hogy minden zsoldosért harminczkét forintot praestálván, assignálják az commissariatusság kezéhez, arra rendeltetett perceptorok által exigáltatván, és egyszersmind az Commandérozó Generálisnak is tudtára adják: mikor mennyit praestáltanak? — hogy azon cassa az egyéb hadi cassával ne confundáltassék, hanem rendeltessék vagy az elszegényedett és másként hadban alkalmatos egy házi nemesség succursusára, avagy az gyalogság szaporítására. Ezeken kivűl pedig miket láttam szükségesnek lenni Eszterházi Antal úr orderéhez adjungálni: első alkalmatossággal megküldöm Kegyelmednek. Most pediglen térek az Kegyelmed két rendbeli levelére való válaszszára, mellyeket ma egyszersmind vettem.

Az mi illeti azért az mediatiótúl beadott gravamenekre való feleletet: arra, tudván, hogy úgyis meglészen az illendő válasz, — igyebet nem adjungálok, hanem csak egyedűl szükségesnek látom, hogy az mi commisariusinktúl kezdett inconvenientiák, per juste fiendam pretij limitationem tolláltassonak, ne coram exteris malae fidei arguamur; és ha ebben illendő mód nem találtathatnék: inkább adattassék meg nekiek az passus, hogy az armistitium által megengedtetett élést magok beszállítsák Leopoldban és Trincsényben. Nem látom, hogy denegálhassuk azt is, hogy az több erősségekben in defalcationem élést ne szállíttathassonak, — mellyet jóllehet ugyan Kegyelmed, annak rendi szerint, Csáki István úrra relegált, hogy mindazonáltal idővontatásra ne magyarázhassák: jobbnak látom lenni, ha Kegyelmed maga bizonyos limitált élésre kiadatja az passusokat.

Ha az armistitium prolongatiójának meg kell lenni (az mellyet is jónak lenni találtunk) jobbnak ítélem magam is,

hogy az punctumok communicatiója előtt legyen meg, mintsem azután; mert ha illetlen válaszunk találna azok által lenni: nagyobb rosznak látnám azzal nem gondolván, prolongálni, mintsem tudatlanúl, pro prolongationis praetextu, egyedül synceritásunkat allegálni.

Ocskai által megarestáltatott embert examináltassa Kegyelmed oly móddal, az mint legjobbnak látja lenni; az melly ember az passust neki kiadta, aztat maga ura által ide citáltattam.

Géczi Zsigmondot én helyben hagyom, valameddig ki nem tudódik: gyű-e Vratislao, vagy sem? Kegyelmed, kérem, idővesztés nélkül tétessen limitatiót az venálék iránt Nagy-Szombatban: mert Bogádi informatiót adhat Kegyelmednek, melly istentelen kereskedések indíttatnak naponként ottan.

Lemért örömest Rábaközben küldeném: de nem lévén senki, kit küldhessek vele tolmácsúl, küldje Kegyelmed, kérem, hozzám Nógrádit mentűl hamarabb. *)

77.

Érsek-Újvár, die 5. Julij, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

A feleségem változó egészsége továbbvaló késedelmét itten nem engedvén, és az armistitium alkalmatosságával Morván által való menetelivel akarván élni: útját e jövő szeredára determinálta; mellyet is, midőn a minapi dispositiónkra nézve Kegyelmednek idején akartam tudtára adni, reméllem, az idő alatt is tészen oly rendelést, hogy mindazokban fogyatkozás nem lészen, mellyet is idején Ricsánnak annyivalisinkább szükséges tudtára adni, hogy mivel kísírtetése reá vagyon bízva: ő is magát tudhassa mihez tartani. Forgács uram magának kérvén kísérését: ő kegyelmének committáltam, és az itten való ezerekbűl egy-egy squadromot fog magával vinni, mellyekhez szinte elég lészen még vagy két magyar ezeret adjungálni, — csak épen az Kegyelmed opinióját az marsuta iránt örömest érteném. Én magam is Szeredig elkísírem, a hol,

*) Eddig Aszalay írása.

ha az tractának folyása megengedi, — reméllem, Kegyelmedet is megláthatom.

Ezen levelem elvégezése után Pekri úr levelét is vettem, azon rescriptum inclusájával együtt, az mellyet Kegyelmetek nekiek transmittált; reméllettem vólna, hogy ezen dolog végett Kegyelmednek is levelét vészem: de még semmi tudósítását nem vévén, micsoda választ adtam nekik? praesentibus includálom, — tudván mindezek felett, hogy úgy fogja Kegyelmed moderálni az dolgokat, a mint igyünk előmenetelire leghasznosabbnak fogja látni. Az armistitium prolongatiója miben maradott légyen? arrúl is elvárjuk az Kegyelmed tudósítását.

78.

Bercsényi úrnak, die 5. Julij, 1706.

Az Kegyelmed levelét ezelőtt egynihány órával vettem, melyben mind az feleségem útjárúl való bűvebb dispositiómat kívánja érteni Kegyelmed, mind peniglen az békesség tractáſában interveniált difficultásokrúl informál Kegyelmed. Az mi az elsőt illeti: minden úton-módon azon lészek, hogy holnap megindúlhasson, — a mint is statióinak rendeltettenek: Szered, Nádasd, Szenyicze, Szakólcza; az mi penig az kísírőknek dolgát illeti: ha szinte teljességesen nem lesznek is készen az arra rendeltetett hadak, — suppleálják részszerint azok, a kik innen fognak vélle menni. Kihezképest térek az erdélyi dolgokra, melyre való válaszadásom jóllehet előttem mindenekfelett legnehezebb, és noha mindeneket szóval Gerhárd uramnak is declaráltam: mindazonáltal mindazokat brevibus repetálnom szükségesnek láttam lenni.

Eleitűl fogvást általláttam, hogy semmire egyébre az bécsi udvar annyira nem czéloz, mint, hogy az egyszeri tett electióját Erdélynek annihilálhassa, avagy peniglen az békességnek interruptióját privata ambitiómnak tulajdonítsa: mivel, való dolog, hogy az mediatorok által proponált modalitas nem annyira czéloz directe az erdélyiekkel ineált confoederatiónk ellen, mint magam particularis praejudiciumomnak látnám lenni, melyrűl magamat hittel is sokszor bűvön declaráltam, — sőt most is azon szándékban vagyok, hogy tudnillik én magam particularis renunciatiómmal az fejedelemségre magamat Apafi

példájára érdemetlenné nem tehetem, hogyha mindazonáltal az említett erdélyi Statusok convenientiájoknak lenni látják: őket letett hitekkel arra adigálni nem kívánom, hogy érettem hadakozzanak; de vak vólna, a ki által nem látná, hogy ezzel az magyarországi békességbűl is kirekeszteni kívánják őket: mert valamikor consentiálni fogunk, hogy malecontentusoknak és nem Confoederált Statusoknak neveztessenek, — akkoron agnoscáljuk aztat is, hogy de Regni negociis agendi facultatem non habent, és hogy ezek Statusokat nem repraesentálhatván, illi pro Statibus habendi sunt, qui ipsis adhaerent. Rontjuk evvel a szabad választásrúl béadott punctomot, mellyet amazoknak appropriálván, nos cum malecontentis habere confoederationem dicet, et quid-quid in Regni negociis propositum fuerit, ad Status sibi adhaerentes relegabit, mellyet már is az mi punctuminkra adott replicában, bizonyosan tudom, feltett; és ha ők, miáltalunk implicite agnoscáltatott Statusok, az ő dominiumjátúl való separatiójokat kívánni nem fogják: hogy praetendálhatjuk mi per confoederationem malecontentorum? De, tehát ezen interrumpáljuk-é a tractát, ha külömben nem lehet? — oly kérdés, melyre nem felelhetek, mind a szécsényi, mind az erdélyi confoederatiókat, mind magam particularis kötelességemet és Erdélynek szabadságát considerálván. Kihezképest szükségesnek látom, hogy, haugyan assecuratiójokat de non praejudicando electioni tovább is denegálják, hogy mindezekrűl Kegyelmetek magának, non obstante brevitate temporis, respiriumot kívánván, in pleno Senatu per votationes deliberáljunk; mely ha hólnap Szeredbe, azoknak absentiájok miatt, a kik itt maradnak, nem lehetne: visszagyövetelünk alkalmatosságával lészen időnk. Melyrűl Kegyelmeddel holnapi napon bűvebben kívánván conferálni, — maradok, etc.

79.

Érsek-Újvár, 6. Julij 1706. Generális Pekri úrnak.

Expressusa által küldött levelét Kegyelmednek az mióta vettem: csudálkozni nem győzöm, hogy circumstantialiter Teleki uram visszamenetele után mibe maradtanak az dolgok? nem tudósít; mivel úgy reflectálom magamat, hogy akkoron resolválta vólna magát az mediatio az Kegyelmetek characteré-

nek recognitiójára, hogyha az Statusok nevével lészen az plenipotentia, — melyrűl az magyarországi Confoederatio commissiójátúl assecuratiót is kívánt. Mely ha így vagyon, azon az mediatiótúl proponált modalitástúl hertelen recedálni jónak lenni nem látom; csudálnám is, hogyha annyira kívánná prostituálni magát az mediatio, hogy egyszeri propositióját revocálni akarná. Hogyha peniglen mindezek interlocutorie lettenek volna meg, és magát arra rescriptumában nem resolválta volna az mediatio: úgy már bűvebben szólhatni ezen mostan projectált modalitásrúl, az melyben legnagyobb consideratio, igenis, az, hogy az Statusok nevét praecaveálja, és per consequens az fejedelem választásában való activitásokat denegálja; de mindazonáltal habita a mediatoribus attestatione, hogy ezzel az electiónak nem praejudicáltatik, hogyha az Confoederatio commissariusi is ennek consentiálnak: annuálhat Kegyelmetek ezen proponált modalitásnak.

Szükségesnek látjuk azt is, hogy mindenekrűl jobb informatiónk lehessen, hogy az mindennapi diariomot Pongrácz által irattattassa Kegyelmetek, és velem naponként communicálja: mivel az particularis discursusokbúl néha kelletik lument venni az illyen állapotokban. *)

80.

Die 6. Julij, Bercsényi úrnak.

Noha az ma elküldött expressusom elmenetele alkalmatosságával teljes informatióm nem vala: miben maradtanak légyen az erdélyi dolgoknak folytatási? az mint mindazonáltal már mostanában Károlyi úrtúl értem, az erdélyi commissariusoknak küldött s Kegyelmednek includált resolutiómban is alkalmasint megegyeztem az Kegyelmetek opiniójával, hogy tudniillik habita mediationis assecuratione de non praejudicio electionis, immittálják magokat az tractának folytatásában; — kihezképpest, mivel könnyen elgondolhatom aztat is, hogy ezek véghezmenvén, acceptáltatott Kegyelmetek által az replica: hogy az mind előttünk és mellettünk lévő Senatus előtt nagyobb fundamentomokkal constálhasson, és per consequens az

*) Eddig Pongrácz írása, ki tehát e leveleket később írta be.

adandó választ is egy értelemmel, időhalasztás nélkül resolválhassuk, — szükségesnek látom, Kegyelmednek az rendeltetett commissióval együtt való idejövetelit, hagyván ott egyet mindazonáltal az mellette lévő commissarius urak közzül, úgymint in loco tractatus, az ki is bennünket ezután is az ottan intervenáló dolgokrúl tudósíthasson.

Mivel pediglen Károlyi úr relatiójábúl értem azt is, hogy az két commissió között folyandó intimatiókban az stylusnak modalitásán magok között meg nem egyezhettek: pro tollendis multis exinde nefors exurgentibus difficultatibus, jónak látom lenni, hogy ezután azon említett rescriptumok tantummodo sub titulo commissionis Confoederationis Hungaricae aut Transsylvanicae egymás között folyjonak. Mivel azért reméljük, hogy Kegyelmed az mellette lévő commissarius uraknak ideváló jövetelekrűl akaratomat tudtokra fogja adni, — kívánom, Kegyelmedet rövid idő alatt láthassam friss jó egészségben. *)

81.

Szered, 10. Julij, 1706. Bercsényi úrnak.

Az időnek alkalmatlan volta miatt tegnapi napon itt tartóztatván feleségemet,—indúlását e mai napra rendeltem, és magam is Modordolfig elkísírem; jóllehet, hacsak az mediatorok nem impediálják Kegyelmedet: tudom, szemben lészek Kegyelmeddel, két órakor délután akarván innen megindúlni,— mindazonáltal szükségesnek láttam lenni az tegnapi levelére válaszadást.

Az mediatorok késedelmébűl még elmémet meghatározni nem tudom: hanem mivel az Lotoringussal és Vradiszlaoval semmit nem végezhettenek, látni való dolog, hogy activitásokat excedálván, positive a császártúl várják decisióját, — melyhez annálisinkább nagyobb reménségünk lehet, hogy maga Vradiszlao fel nem ment, az ki, hihető, vagy meggátlásárúl desperált, vagy mások által akarja ezen dolgot decidáltatni, hogy jövendőben magát menthesse. De mindezeket az idő kinyilatkoztatja; azért is térek az Dunán túl való ezereknek dolgaira. Csudálnám, hogy Eszterházi Antal uram maga kiadott ordelei szerint nem igazítja el azon dolgokat, hogyha ez iránt való szokását régen nem experiáltam volna, hogy tudniaillik

*) Aszalay kezeírása.

minden levelei panaszbúl avagy recommendatióbúl szoktak állani. Igenis, helytelennek látom, hogy olly ezerek, az kik még részszerint in rerum natura nem is voltanak, részszerint peniglen kapitányok alkalmatlan volta és gondviselése miatt eloszlottanak, fizetéseket complete praetendálják, melyre őket rászoktatni se nem jó, se nem lehet, — úgyis tartozik Török István azon katonákat felállítani, a mellyekért pénzt vett a vármegyéktűl; hogy peniglen disconsolate ne maradjanak: igenis, jónak itílem, ha approportionata assignatiót Selmeczre ád Kegyelmed néki.

Az mi Bottyán citatióját illeti, pro casu prolongationis armistitii értetődött; de, hogy addigis ne légyen: az mundírum és egyéb fizetésnek kiadását directe parancsolja meg Kegyelmed néki. Az Tisza-Duna-közre való menetele penig annyivalisinkább szükséges, hogy már is hallom az rácznak gyülekezetit Péterváradjánál, — kinek idején kell megütni az orrát, hogyha fegyverkezéshez kezdünk.

Az Földvárnál való hajdúságot felettébb szükségesnek látom, hogy felváltattassék: mivel igen hozzászokott az tumultusokhoz, mellyek csak nemrégen is megvoltanak; maga is Csajági már közöttök nem mer keménykedni. De azon felváltás honnan teljék ki, hacsak nem Rábaközbűl? — elvárom Kegyelmed opinióját.

Az mi az Eszterházi Antal úr Kegyelmeddel közlött levelét illeti: arra directe, Kegyelmednek informatiója nélkűl megfelelek, az mennyibe tangálja az dirib-darab ezereknek reformatióját; mert, úgy gondolom, azok mind felállhatnak, hogyha ő kegyelme maga ordelének stricte inhaereál; kihezképest magát Sándor Lászlót küldöm Kegyelmedhez, hogy bővebb informatiót vévén, a mellyeket lehet, eligazítsa, és a mellyeket szükségesnek lát, velem communicálja.

Az árvai commendans adja értésemre, hogy az alattavaló praesidiumnak cassájában 500 forint találtatik, mellyet, mivel posztót nem szerezhet, Kegyelmed parancsolja meg Benyiczki Mártonnak, hogy azon pénznek árában szükséges köntöst s mundérumot administráljon nekiek. *)

---

*) Pongrácz kezeírása.

82.

Die 21. Julij, Senthe várában. Eszterházi Antal úrnak.

Hosszas tudósítását Kegyelmednek secretariussa által értettem; és mivel úgyis ollyan inportans dolgokra írásban szükséges az felelet: hosszas írásával engemet Kegyelmed terhelni nem fog, az midőn az alkalmatosság hozza magával, — jobb lévén az ily dolgokat papirosra bízni, mintsem legconfidensebb emberére is. Az midőn Kegyelmeddel intentiómat communicáltam, hogy az corpussal magam is Karvához szándékozom, az artilleria is velem jővén: könnyen általláthatta, hogy fogyatkozás mindazokban nem leszen, az mellyek az sáncz őrzéséhez kívántatnak; de, hogy azon kötelek oly feles számmal elkészűljenek, módot benne nem látok, — kihezképest gúzsokat fonattattasson Kegyelmed, mellyeknek tavaly is nagyobb hasznokat vettük, mintsem az köteleknek. Mivel pediglen pro 24. infallibiliter megindúlok: teszek rendelést mindazokrúl, az mellyek szükségesek; az mint is, igenis, az magazinumokban benn kell lenni, és ha száraz hely s ahhoz alkalmatos találtatnék: jó volna azokat legalább félig is az földben rejteni, — melyben Kegyelmed az ingenér opiniójával éljen.

Szalay Pál hova commendéroztatott, orderébűl Kegyelmednek tudtára levén: nem szükséges, hogy az vizek köziben rekesztesse magát, — hanem menjen corpusához.

Hogy az ezerek in completo statu nem legyenek: azt magam is jól tudom; az mustra szerint mindazáltal mennyin találtatnak? Kegyelmedtűl universalis tabellát várok; és, ha némellyek az mustra után elszéllyedtenek: a végre adtunk Kegyelmednek generálisi authoritást, hogy mindazokat compellálja.

Bercsényi úr levelébűl is úgy constál előttem, hogy az mostan Újvárban érkezett cassát azon hadaknak fizetésére rendelte, és ámbár nem mind ruhások legyenek is, nyárban meg nem fagynak; hogyha hazájokat szívessen szolgálni kívánják, aztat tovább is híven, mint eddig, végbenvihetik.

Úgy emlékezem, fenn vagyon az Kegyelmed orderében téve, hogy corpusának egy részével Pápa táján maradván,

maga előtt az ellenség felől tartsa Bottyánt, az mely Kegyelmedtűl legalább három mértföldnyire lévén: azon hadakhoz, az mellyekrűl Kegyelmed informál, közelebb lesznek, és in illo casu azon vigyázók is — mivel az ellenségnek ellentállani nem foghatnak, — lassan retirálni fogják magokat, az ellenség motusira vigyázván. Kitetszik az is, hogy az ellenség magát Sümeg táján conjungálni kívánván az horvátokkal és ráczokkal, mely ha úgy lenne, jól megvizsgáltatván: mellyiket lehessen könnyebben megcsapni? az megcsapására, legkivált éjszaka, ordert várni nem kell; mellyet Kegyelmed akkoron sietséggel, — gyalogja nem lévén — véghez is vihet. Gondoljuk, mindezekben nagy segítségre lehet Kegyelmednek Bertóti István, az kinek capacitássát és elméjét jól ismerem.

Hogy az csikvári corpus magát Kegyelmeddel conjungálja, arra Kegyelmed több ordert ne is várjon: mivel nem falukat, sem nem egy darab tartománt kell őrzenünk; ha kicsiny lész az erő, az ki onnan jön: elég lesz Andrási Pál, kihez in casu necessitatis, ha az ellenség az corpus ellen directe nem agál, és maga erejét Kegyelmed látja, hadát amannak megszaporíthatja; ha erővel jön, s conjunctiót keres: várja reá Kegyelmed, és teljes corpussal csapja meg; ha Földvárat obsideálni találja: könnyű haddal lévén Kegyelmed, sietséggel annak is succurrálhat.

Hogy Lamot Rábaközben munitiót küldjön: parancsolatja vagyon; az melly is, reménljük, hólnap meg fog indíttatni.

Az commissariatusságnak panaszsza nem attúl eredett, hogy Kegyelmed az dominiumoktúl adott pénznek erogatióját kívánta megvizsgálni: hanem inkább az provisióknak assignatiójátúl, és netalántán fiscalitásokrúl; mert, igenis, az első orderünk szerint lévén, hivataljában jár Kegyelmednek.

Ezen levelemet concludálván, újonnan intem s kérem is Kegyelmedet: az illyen ordereket illető, s leginkább hadak számát s corpusoknak erőtlenségét concernáló dolgokat vagy csak egyedűl egy próbált, meghitt emberére bízza Kegyelmed, vagy maga megírja, — kiválképpen vigyázván, hogy illyenek felett publicus discursusok az tisztek jelenlétében is ne tartattassanak: mert egy embernek elfogattatása — ámbár hűségé-

rűl ne kételkedjünk is, — sok roszszat okozhat; mellyet, adjon Isten, ne tapasztoljon vala Kegyelmed.

Hogy pedig az correspondentia bátorságossabban meglęhessen: ímé, clavist küldök Kegyelmednek, az melylyel ha az egész levelet nem is, in casu interruptae et periculosae correspondentiae, az legszükségessebb dolgokat tudtomra adhatja Kegyelmed. *)

83.

Érsek-Újvár, Pápai Jánosnak, 16. Julij, 1706.

Kegyelmed levele elveszésének tulajdoníthatjuk, hogy ennyi időtűl fogvást tudósítását nem vehettük, az utólsó is közel két hólnapi lévén. Érthette, reméljük, Kegyelmed utólsó leveleimbűl, hogy ennyi negociatiók után az armistitium concludáltatott vólna; melyben bennünket az austriai ház Confoederált Statusoknak agnoscált, és következendőképen punctuminkat is béadván: mivel az erdélyi követeket publicus követeknek se az odavaló Confoederatiót Statusoknak agnoscálni nem akarta, — annyira meggátoltatott az tractának állapotja, hogy a junius végéig concludáltatott és 22-ik juliusig prolongáltatott armistitium elvégeződött; bizontalan ugyan, ha felbomol-é teljességesen, vagy ismég prolongáltatik? Itt a békesség valóba bizontalan, a mint adott replicájábúl kitetszik, de legkiváltképpen Erdélyrűl hallani sem akar, — és így teljes dispositiókat tettünk az hadakozásrúl, melly által egyedűl remélhetjük bóldogulásunkat, Isten után.

Karvánál hídunk és sánczaink lévén: az teljes hadakozást transferálni kívánjuk, — mellyekrűl következendőképpen bűvebben fogjuk tudósítani Kegyelmedet.

84.

Érsek-Újvár, 16. Julij, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tegnapi napon, az midőn az vett replicát az mellettem lévő senatorokkal communicáltam vólna, — azalatt Károlyi elmenvén, mindeddig sem tudtam meg: Kegyelmeddel communicálhatta-é az hadak dispositiójárúl és repartitiójárúl tett végzésünket? mellyek, noha az Kegyelmedtűl küldött idea

*) Eddig Aszalay írása.

szerint mentenek véghez in substantialibus: mik változtanak meg, ímé, accludálom, szükségesnek látván, Kegyelmed is e szerint alkalmaztatván maga ordelét, tégyen ollyan dispositiót, hogy a sok armistitium és nem-armistitium között körmünkre ne égjenek az operatiók.

Esterházi Antal Kegyelmednek írott levelébül úgy látom, hogy már is tarthatunk némellyeknek véghez nem meneteliben, az ezereknek mód nélkűl való eloszlása miatt; de mégis, nagyobb az rábaközi munkának hátramaradása, melynek minden úton-módon való sürgetése felettébb is szükséges. Nem capiálom aztat is, hogy eszközök miatt annyi hátramaradása legyen az karvai munkának, — holott talám volna esze azon incsinérnek, és valakit requirálván, succurrálhatnának néki az itten lévő artoleriánktúl. Én bizonyára nem tudom, micsoda sánczokot kellessék ezután építtetni, hogy minden embernek elméje megnyughassék rajtok? mert kicsinybe kevés, nem óltalmaz, s az nagy is alkalmatlan. Énnékem is tett ez iránt propositiókat: de az mondom-mondáért nem látom jónak lenni félbenhadni az munkát.

Bottyán levele által, mind maga személlye szerint, feldicsekede az tombászos munkájával, mellyeknek continuatióját parancsoltam; sajkát is kettőt-hármat csinálni talám nem fog ártani, — de mindezeknél elébbvalók az tombászok.

Mit írjon az nyitrai commendáns Operstorf felől, az Kegyelmed levelébül értem; aztat már Oszten mellé is toldaléknak resolváltam vala: de Vradiszlao megmondta maga is: nekiek nem kell; úgy látom, Isten nevében, egy pár paripáért el kell bocsátanom. Ezeket eddig iratván, érkezék az Néném jövetelinek híre, — ki is némely circumstantiákbúl úgy látom, hogy Kéri János Kegyelmednek tett propositiójának confirmatiójára jű; szemben lévén vélle, el nem mulatom Kegyelmedet tudósítanom. Maradván, etc. *)

85.

Die 19. Julij, Senthe várában. Bercsényi úrnak.

Az mely curért Rabutínhoz az armistitium prolongatiójá-

*) Eddig Pongrácz írása.

val küldüttük vala: magunk emberével visszajővén, jóllehet, reménlettem vala, hogy bővebb relatiót adhat: mindazonáltal Orosz Pál az német táborra más embereket küldvén, azoknak relatiójábúl referálja, hogy azon említett tábor tízezer embernél nem több légyen, és hogy azon magával visszajött curérnak oly parancsolatja légyen Rabutíntúl, hogy még az armistitiumnak végéig visszamenjen, — hihető, nem contentus lévén, az hat regimenttel való kijövetelivel, még újabb ordereket fog várni,— melybűl annálisinkább reménlhetjük, hogy az mostani armistitium prolongatiója iránt való resolutio még helyben találván Rabutínt, káros nem lészen. Az mi hadaink is már, az mint Károlyi levelébűl látom, mind öszvegyűltenek s mind gyülekeznek.

Az mi az Dunán túlvaló hadaknak dolgát illeti, jóllehet azoknak az ordereket az systema szerint expediáltatom: szükségesnek ítélem lenni Géczi és Rétei ezereinek addig való ott maradásokat, míglen Gútánál az híd elkészűl, — melyben, reménlem, tett Kegyelmed oly dispositiókat, hogy azon munka haladás nélkűl véghezmenjen, — mivel még azon Eszterházi Antal úr alá rendelt corpus igen indisposite és széledve lévén, azon ezereknek hirtelen való elmenetelével nagy fogyatkozást szenyvedhetnénk; tartom azért őket készen Karvánál, és mihelyt az hadak jobb rendben hozattatnak, addig talám az híd is elkészűlvén, az említett idea szerint el fogom küldeni.

Bezerédi is most praesentálta előttem Kegyelmed informatióját; és ítélvén azt, hogy az specificált kapitányokkal eredhető competentia sedáltathatik: az brigadérosságra való resolutióval consolálni akartam, úgy mindazáltal, hogy Balog István, — kinek is mind Ricsán megveretésének alkalmatosságával mutatott érdemes vóltát, mind azután tapasztolt hűségét és szolgálatit tapasztalván — hasonló tisztségre declaráltatott.

Az replica ma reggel megjővén, ím, elküldöm Kegyelmednek; mellyet is Kegyelmed copiáltatván, kérem, küldje vissza, hogy én is notáimat mellé adjungálhassam.

Mivel Eszterházi Antalnak formalis instructionalis order kívántatik azon systema szerint, az mellyet placidálván, Kegyelmeddel communicáltam: Kegyelmedet kérem, aztat expediáltatván, communicálja vélem.

Occurrál az is, hogy minthogy még errűl az részrűl az capitulatióknak interruptiója miatt megfogatott raboknak acceptálását az bécsi udvar nem resolválta: Rabutín pedig őket széltében acceptálja, — szükségesnek látom, hogy az mellyek az tótországi erősségekben találtatnak, Károlyi által szabadúljonak; nem kételkedvén, hogy azon várakban lévő raboknak listája Kegyelmed kezénél légyen: tegyen Kegyelmed a felől is dispositiókat, hogy húszan s harminczankéut Kassára küldettessenek, s onnan Radics által, az kiadott order szerint, Ecsedben promoveáltassonak.

Ittlétében Kegyelmednek megfelejtkeztem tudtára adni, hogy az itten levő corpusnak százezer forintbúl álló cassája Hellembachtúl Újvárban érkezett, — melybűl jóllebet 20.000. forintot distraháltattam, az többirűl az occurrens szükségek szerint disponáljon Kegyelmed. Maradván, etc. *)

86.

Újvár, 23. Julij, 1706. Eszterházi Antal úrnak.

Újonnan vévén az Kegyelmed adjutantom által küldött levelét: mind az híreknek alaposságát látom, mind az Kegyelmed indulását az pápai corpushoz. Nem csudálhatom, hogy az parasztember egy seregbűl is ezereket csinál: de nem férhet elmémben, hogy Esterház Dániel úr elhitetheti magával, annak az hirdetett rácznak sokaságát; boldog Isten, az földbűl bújt-é ki ezen armistitium alkalmatosságával, vagy az égbűl hullott, esső módjára? . . . . mivel az német bemenvén Erdélybe, többet 2000-nél öszve nem szedhetett, — már most ezerekre szaporodott. Elhihetjük-é, hogy eddig bennünket subjugálni nem akart, és azt a sok ezer ráczot, midőn Sándor László Pécset, Károlyi csaknem Bécset égette, Hellebrant Veroviczát megvette, ellenünk fel nem támasztotta volna? Az Istenért, az ily híreket tiltsuk az köznép között is, — ha bódítani idején nem kívánjuk hadainkat!

Csajági regimentjérűl nem tudom mért is ír Kegyelmed, mivel orderében vagyon, hogy Rábaközbe mindenestűl conjungálja magát; kérem is, mindazokba, az mellyek orderébe van-

*) Eddig Aszalay írása.

nak, fogyatkozás ne légyen. Bizony, úgy tetszik pedig, hogy oly clare írom, hogy srófra nem húzhatni őket.

Horvát Tamás is menjen Rábaközbe, ott is lehet ruhája, kirül ezennel teszek dispositiót.

Daróczit, hogy Kegyelmed megfogatta, helyesen történt; már is requiráltak volt az mediatorok felőle: de magok is agnoscálták végtére, hogy nem helytelenül esett.

Ha Karvánál nem szükségesek az mesteremberek: menjenek az földvári híd kötésére. Andrási István pedig bár nagyobb animadversiókra fakadna az vármegyékkel, és ne bocsátaná őket haza, az midőn fegyverkezni kell.

Szalai hogy ordere szerint oda nem megyen, az hova rendeltetett, nem capiálom; s kénszerítem is Kegyelmedet: obtemperáltasson Kegyelmed magának az orderek végbenviteliben, — mert máskínt, félek, hazánknak mindezekbűl oly praejudiciumja következhetik, az mellyekbűl nehéz lesz kigázolni.

Ha Kegyelmed ordere szerint cselekedett vólna: az medgyesi német most nem szöknék; de mi haszna volt engemet informálni, hogy elhagyattatott, — s már most maga panaszolkodik Kegyelmed ellene! Ezeket hozza magával az sok tisztnek értetlen tanácsa, s mások parancsolatja nem fogadása.*)

87.

Újvár, 24. Julij, 1706. Generális Bercsényi Miklós úrnak

A mely kedvetlenséggel értettem az Kegyelmed egészségtelenségét: annyivalisinkább örülök, az Kegyelmed utólsó levelébűl látván fürdőjének foganatját,—melynek continuatióját midőn szivesen kívánom, egyszersmind tudósítani akarván Kegyelmedet az idevaló dolgokrúl: én is mondhatnám az lámmondám-ot, Dunán túl lévő dolgokat considerálván, — az hol mindazon hadakkal, az mellyek az systema szerint odarendeltettenek, már is bolyonganak az elmék; keveselik az hadat, sokalják az ellenséget, és, megvallom, valóba tartok, hogy maholnap az ellenségre reábámúlván: csak csudálkozni

*) Ez az egész levél a fejedelem saját kezével van beírva a prothocollonba.

fognak az conjunctión, annál is inkább, mivel Eszterházi Dániel 16,000. ráczot Szigetvár körűl, külömb tábort azonkivűl Péterváradjánál emleget, mások penig hasonló mikroscopiummal nézik az német táborát.

Én ma innen megindítottam az hadat, és Forgács uramat elküldvén, magam is oly szándékkal vagyok, hogy hétfűn Karvához rándúljak, itt hagyván az mellettem lévő hadat; odamenetelem alkalmatosságával végső resolutiókat vészek az feltett operatióknak elkezdésérűl, melyhez még bizonyos requisitumok híjával vagyok: mivel se Újvárt kiüresíteni nem akarom, se bizontalan dolgokhoz kezdeni, magamat nem resolválhatom.

Géczi, Rétei György ezereit ma megtekintvén, reméllem, holnap általmennek az Vágon; igen jól is fog történni, hogyha Ocskai Morvát meg fogja próbálni, az Kegyelmed ordele szerint. Az Csalóközben leendő ezerekkel is jó vólna Dunán túl valamely próbát tetetni, hogy ha az morvai német megengedi: mivel azt izente ma Berber, hogy úgy hallotta, hidat építenek Petronellánál, — de csak elhittem, hogy az propter communicationem linearum lészen. De in omni casu, hogy Kegyelmed had dolgából meg ne fogyatkozzék: tartsa meg Kegyelmed maga mellett Balog Istvánt; én ordelt küldök Ebeczkinek, hogy Karvához jűjjön, — mind ez ide, mind az oda közelebb lévén, hamarébb érhetik az operatiókat.

Az körűlöttem lévő imperialisták szörnyen javalják Oroszlánykű, Legynyicze és Letava praesideáltatását, ámbár csak paraszt-drabantokkal is; kihezképest, ha Kegyelmed is szükségesnek látja, (mivel én azon passusoknak dolgát nem tudom,) tégyen dispositiót felőle. Lika várt (így; értsd: Likavát) parancsoltam elhányattatni; nem tudom, nem vólna-é hasznos Zólyommal hasonlót követni? Az Generálisok dolgát differálni fogom, és maradok, etc.

88.

Karva, 27. Julij, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Nem kétlem, hogy már Kegyelmed corpusát contrahálván, és az elrendelt helyen lévén, bizonyosabbat érthetek az ellenség motusa felől; mindazonáltal azótátúl fogvást is, az mióta az

utólsó ordelimet irattattam, az föld csínyjárúl informáltatván magamat: leginkább az Babócsai informatiójábúl szükségesnek látom az jó vigyázásnak kedvéért, ha Kegyelmed olly erővel vagyon, az mellyet elrejteni nem szükséges, hogy Kegyelmed az egész corpussal Sárvárhoz nyomakodjék; az holott jó vigyázásban lévén, mihent az ellenség Sopront meghaladja, az rábaközi hajdúnak is hasznát veheti Kegyelmed, a szorossakon infestáltatván az ellenséget, és következendőképen módját és helyét látván aggrediálására is. Az rácznak penig az Murán (Dráván) által való jövetelre szándékát hallván, úgy értem, Földvárnál kevés lovas és gyalog haddal oly securitással impediálhatni, hogy nem succedálván az próba, Földvárhoz tamquam in locum securum recipiálhatja magát az had; és ha szintén azon ellenség az Murán (Dráván) általjűne is: az új-palánki hídnak elhányattatásával könnyű vólna ellentállni néki kevés emberrel is. Mellyeket Kegyelmed jobban megvizsgálván, hogyha módját és alkalmatosságát látja, el se mulassa.

Hogyha peniglen Sárvárhoz menni még az hadnak teljes öszve nem gyülekezeti miatt jónak lenni nem ítílné: legalább Kemenyesaljáig nagyobb securitással mehet Kegyelmed, -- mindezekre hasonló reflexióval lévén.

Mindezeket bűvebben declarálván Bertóti Istvánnak: oly véggel küldöm Kegyelmedhez, hogy az következendő operatiókban könnyebbségére lehessen.

Köszönöm illendőképen Kegyelmednek, hogy atyafiságos hajlandóságomban teljes bizodalma lévén, az Asszont kiváltképen való gondviselésem alá bízza; a mint is teljes bizodalomban lehet, hogy in omni rerum eventu mind securitásárúl, mind illendő accomodatiójárúl kívánok provideálni. Maradván, etc.

89.

Újvár, 28. Julij, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Elmenetelem előtt két rendbeli, mostan penig három levelét vévén Kegyelmednek: jóllehet az elsőkre választ nem adtam,— azomba Babócsai projectumát mindazonáltal, a menynyibe a földnek csínyját magam is értettem, jónak látván lenni, Bertóti István által Eszterházi Antal úrnak tudtára adtam; de úgy látom, mind haszontalanok munkáink, hogyha azon po-

zsonyi hírek, az mellyekrűl Prínyi Farkas tudósítja Kegyelmedet, igazak: mert, csak általláttam, lineájibúl ki nem jű az ellenség, — ottan penig őtet megrontani csaknem lehetetlenség, hanemha Esztergom obsidiójának híre tenne valamit előtte, melynek possibilitássát tegnap újonnan megtekintvén, azonnal az hadakkal csak azért is körűlszállíttattam, hogy jobban elmenjen az híre szándékunknak, és vagy magát az ellenséget succursusára kicsaljuk lineájibúl, vagy, evvel nem gondolván, cum securitate folytathassuk operatióinkat.

Ordelemre nézve maga még ott érvén Ebeczki, nem kevés informatiót adott azon erősség mivóltárúl; és mivel senki nálánál jobban az föld csínyját nem tudja: még ma a végre hadtam Forgács uram mellett, hogy azon helyeket is megjárja, az mellyekre magam nem érkezhettem; úgyis, látom, az mostani conjuncturákhoz képest több hasznát vennénk neki s ezerének ott, mintsem másutt. De mindezekrűl bűvebben kívánok szóllani, Isten Kegyelmedet idehozván.

Hogyha más consideratiók nem impediálnak: innen való indúlásomat e jövő szombatra rendeltem, remélvén, hogy eddig az hátramaradott munitiós szekerek is elérkeznek.

Csáki Mihály uram dolgát, maga becsűletire nézve, abbahadni nem kívánom; Fodor dolgát peniglen magamtúl megértette volna Kegyelmed, hogyha az nap, az midőn idejövetelire ordelt adtam neki, magát Kegyelmedet nem vártam volna hozzám,—de betegsége miatt nem jöhetvén Kegyelmed, feledékenységemet nem tagadhatom. Már e szerint informáltatván azon regiment dolgárúl, úgy látom, nem nagyra viheti praetensióit.

Az híd csináltatásában vasmacskával Kegyelmednek nem succurrálhatok; valóba, csudálatos dolog is előttem, hogy magokat nem-tudással mentik az kasok csinálása iránt az parasztok: holott azok nélkűl egy malom sem lehet az Dunán; de, hihető, tanyájokat féltik: mert a hol az kasokat egyszer lehányják, halászni többször nem lehet.

Az elszökött szakács kerestetésére magát szekérmesteremet Nógrádival küldöm, mivel azt mondja: Nagy-Szombatba maradott el tűlle; Kegyelmed parancsoljon assistentiárúl, hogy megfogatván, küldhesse Súgó kezéhez, mert úgy látom, vagy lehet, vagy nem, de megarestáltat valakit szolgáim közzűl

Ricsány: mivel máskínt is tagadhatatlan, hogy az armistitium punctumi szerint visszakívánhatja.

Babócsai dolgát Kegyelmed recommendatiójára nézve is kívánom méltó reflexióba venni; de az mint én az radosnyei jószág dolgát tudom: nem hiszem, zúgolódás nélkül meglehessen, hogy oly jószágot olly embernek adunk, az ki oly könnyen megszegé hitit; másképen, tagadhatatlan dolog, hogy, ha értelmével akaratja megegyezik, — hasznos szolgája lehet hazájának.

Várnai számadása megvizsgálására, gondolnám, legjobb lészen az Oeconomicumbúl deputatiót rendelni, hogyha Kegyelmed jobb modalitást nem lát az dologban, — melyrűl opinióját elvárom. Maradok, etc.

P. S. Az Csalóközben rendeltetett corpussal, az meddig az ellenség maga szándékját ki nem mutatja, Morvába portázni legjobb lészen; mellyeknek ha foganatja az Kegyelmed projectumi szerint nem következik, és az ellenség erőtlensége kitetszik: in illo casu az Dunán által való menetelit Kegyelmednek szükségesnek látnám, — de mindezekrűl plura coram. Nem tudom, mi végre küldötte Kegyelmed ezen inclusákot? Ímé, visszaküldöm; az Balog Istvánét, melyben az olaszországi harcznak confirmatiója vagyon, hihető, ezek helyett ott felejtette Kegyelmed. *)

90.

Die 28. Julij, 1706. Újvári mezőben. Károlyi Sándor Generális úrnak.

Elmenetelitűl fogvást Kegyelmednek egynéhány rendbeli leveleit vévén, megvallom, egynéhányra választ nem adtam, — jóllehet Klekelspergnek halála, Rabbutínnak súlyos betegsége és Kegyelmed alatt lévő hadaknak hadakozásra való jó kedve legalább örömömnek kinyilatkoztatására is adott volna okot: de az armistitiumnak vége közelgetvén, nagy inpatientiával vártam, hogy az két ellenség felől bizonyost hallhassak és írhassak. Úgy reménlem, eddig Szeredbűl írott leveleimbűl is megláthatta Kegyelmed: mely csalárdúl interrumpálta az ellen-

*) Eddig Pongrácz írása.

ség a tractát, és hogy már az armistitium prolongatiójához semmi reménség nem lehetett; és ámbár azon Rabbutíntúl jött curér még az armistitium vége előtt vissza is szándékozott: hogyha mindazonáltal Rabbutín arra várakozik, csak elhiszem, fog haladni indulása. Úgy kezdem observálni, hogy Staremberg Rabbutínban, Rabbutín Starembergben vetvén reménségét: mindazketten egymás motusátúl várván, tapogatva és várva kezdik az operatiókat.

Tudom, Bercsényi uram megírta Kegyelmednek, hogy ennek (Stahremberg Guidónak) még semmi segítsége nem érkezett, és hogy azon három regimentet is, mellyet idevárt: Olaszországban újonnan való megverettetése után kéntelenít-tetett felvinni.

Pruck táján magát lineákban vévén az ellenség, mondatik, hogy horvátot s ráczot vár; de lengedez azon hír is, hogy Vojnovics újabb operatióira nézve meggátoltatott volna az horvátok és ráczok útja, — kihezképpest én is csak rövidnap alatt is az felvett operatiókhoz kezdvén, vagy az kijövetelre okot adok neki, vagy az elkezdendő obsidiót nyúgodalmassan continuálom.

Én az Kegyelmed segítségére nézve Pekri urat is leküldöttem positive olly orderrel, hogy Kegyelmedtűl függjön, és az erdélyi hadak commandója alatt legyenek; de már, értvén az Kegyelmed Arad felé való fordúlását: megvallom, tartok attúl, hogy, ha Orosz Pállal együvé talál akadni, — nagy dissensiók lesznek közöttök. Kihezképpest vagy Pekrit, vagy Orosz Pált maga mellé vévén Kegyelmed, igyekezzék ezeknek eltávoztatásában.

Az postáknak Csege felé való felállítását megparancsoltam: de félek, ha egyszer Debreczenhez talál jönni az német, az Kegyelmeddel való correspondentiám megszűnik.

Megvallom, magam is valóban kívántam volna az aratás kedvéért az armistitiumnak prolongatióját: de nem rajtunk álla; kihezképpest csak úgy kell ennek is meglenni, az mint lehet. Nem kevés ostora leszen az németnek is az béreseknek elszökése, az mely ha continuáltatik, bizonyára csak az is inhabilissé teheti armádáját, — csak, adja Isten, az mi részünk-

rül is Orosz Pálnak sok panaszszai meg ne szűkültessék élésben hadainkat, melytűl egyedűl tartok.

Hogy az ellenség Kassának jöjjön: még el nem hihetem, ha szintén Tokajnak jönne is, — az mellyet csak azért is el nem fog múlatni, hogy jószágim pusztításában kedvét tölthesse. Mindazonáltal mindezeket ki fogja nyilatkoztatni az idő, melytűl — ha tűrhetetlenűl is — várnunk kell.

91.

Die 30. Julij. Érsek-újvári mezőben. Forgács Simon úrnak.

'Le Mér eljövetele után csakhamar vettem Kegyelmed levelét, melyben Kegyelmed az bloquadának szerencsés kezdetirűl tudósítván, az belső conjuncturákra nézve nem ok nélkűl reménlhetjük azon szerencsének folyását is, — melly is, hogy annál is inkább acceleráltassék: idejövetelem alkalmatosságával teljes dispositiókat találván, az munitiókat actualiter oly véggel rakattatom, hogy hétfőn innen megindúlhassonak; azalatt is pedig, hogy mindenek jobban acceleráltassonak: parancsoltam La Mothnak, hogy ezen levelemet vivő sánczmestereket levigye az pöstöknek csináltatása kedvéért, kiknek is teljes instructiójokban lévén: mennyiszámút és mértékűt csináltassonak, és azokat hova szállíttassák? egyéb hozzája az Kegyelmed assistentiájánál nem kívántatik. Az mint is, tudván, hogy Kegyelmed az hadakat henyéltetni nem szokta: úgyis ezen pöstöknek csináltatása az lovasságot concernálván, tudom, Kegyelmed az kiadott instructiójok szerint fog assistáltatni nekiek.

Értettem Lemértül aztat is, hogy Esztergom segítségére Budárúl tizenkét sajka indúlt volna meg; mellyek hogy szándékokban jobban meggátoltassonak: ezen alkalmatossággal az taraczkokat is elküldöm.

Érkezék csaknem ezen órában Eszterházi Antal úrtúl is levelem, melyben Pálfinak az Murán általjövetelirűl háromezered magával tudósít, úgy Palatics nevű város felégetésérűl is. — az ki ellen Bottyánt négyezered magával commandérozván, Bezerédit is az sopronyi pórsággal őrzött lineáknak küldötte; mellyet ha az esztergomi commendans úgy tudna: talám kevesebbtűl is, mintsem százezer embertűl megijedne! Ehhez

accedálván az franczia király Olaszországban obtineált triumphussa is, mely nemcsak sok helyünnen confirmáltatik, de Berzeviczy is az feleségem lovaival Morvábúl visszatérvén, széltében hallotta confirmáltatni, Eugenius herczeg sebben esésével.

Én ma Bercsényi urat idevárom, és minden úton azon lészek, hogy hétfőn magam is megindúlhassaki, — az mely napra vagyon terminussa az munkára való currensek által citáltatott tizenháromszáz parasztembereknek.

Más, maga kezével írott levelét is vettem Kegyelmednek. Teljes lehetetlenségnek látom, hogy aztat Hellembach secundálhassa, az mit Kegyelmed kíván; assecurálom mindazonáltal Kegyelmedet, hogy alijs viis et modis abban fogyatkozás nem lészen, — csak beszélhetnék elébb Kegyelmeddel, reménlvén, hogy se ebben, sem más occurrentiákban atyafiságos hajlandóságomnak szünetit nem fogja tapasztolni Kegyelmed. Maradván, etc.

92.

Eszterházi Antal úrnak.

Negyednaptúl fogvást tudósítását Kegyelmednek nem vévén: hallgatását csak egyedül levelei interceptiójának tulajdonítottam vala; de szintén ezelőtt egynehány órával vévén Kegyelmed levelét, értem az Pálfi formidabilis corpusának kijövetelit, az ki ellen hasonló erővel menvén Bottyán: hogyha hasonló észszel is küldhette volna Kegyelmed, — próbájának még nagyobb szerencséjét várnám. Nincs kétségem benne, lesz: hű bele Balázs! csak lovat adjon az Isten; reménlem mindazonáltal, csak egy próbán is alkalmas szerencséje fog nyílni ezen campaniánknak, — melynek folytatására Isten kegyelméből hétfőn az nehéz artilleriával együtt úgy indúlok, hogy azonnal már körülvétetett Esztergom obsidiójához is kezdhessek. Kívánván az idő alatt is Kegyelmed felől szerencsés híreket hallanom. *)

93.

Újvár, 1. Augusti, 1706. Károlyi úrnak.

Három rendbéli levelét Kegyelmednek e mai napon vévén,

*) Eddig Aszalay írása.

az elsőbűl az erdélyieknek Gyöngyhöz való szállását értem; nem is vóltam külömb opinióban felőlök, hanem hogy, igenis, az mi hadunk példájára, az ellenség hazájábúl kijüvén, jószága látogatására fog menni, Vas Dániellel való competentiájok penig Pekri lemenetelivel annál is inkább meg fog szűnni. Az cselédjeket is Zemlény és Ungvármegyében már dislocáltattam: de mivel az alsóbb rendeknek ottan quártélyjok nem lehet, hogy Ugocsába némellyek megmaradjanak, szükségesnek látom.

Az Ajtai cassájához, a mennyibe lehet, az eddig continuáltatott százezer forintot is fogom continuáltatni, — de az miólta utólsó rendelésünk szerint az poltura-pénz kezd verettetni: az nagyobb speciesnek veretése nagy hátramaradást kezdett szenyvedni. Büdöskűhöz értő mesterembert is, azon lészek, hogy az Dunán túl szereshessek.

Az mennyi vígasztalásom vala az Kegyelmed elébbeni levelébűl, az hadaknak serínyen való gyülekezetit és kedvét értvén: annyi szomorúságomra vagyon az mostani oszlása, az midőn operatiókra kéne fakadni, — annálisinkább, ha az ráczság maga szándékát Váradhoz való jövetelibe véghezvihette, mentűl azon földnek annál is nagyobb bódúlásra fog következni; jóllehet ugyan, nem kevés reménységem vagyon az Kegyelmed szerencsés próbájában, hogyha aztat szándékja szerint véghezvihette Kegyelmed, melytűl nem kevés szerencséje függ operatióinknak. Úgy tapasztalom, az itten lévő ellenség is amannak operatióitúl vár: mert magát lineájiban osztván, most is megtartja az armistitiumot, semmit sem óperálván. Az mint utólsó levelébűl értem Eszterházi Antalnak, corpusa szép statusban vagyon, és Pálfi háromezered magával általjüvén az Murán: Bottyánt négyezered magával küldötte eleiben. És mivel minden hírek confirmálják az német újonnal való megverettetését Olaszországban, és Eugenius sebben való esését: már is láttatott deserálni az succursustúl, melynek visszamenetelit csaknem bizonyossan hihetjük. Tudom, több hírekrűl tudósítja Kegyelmedet Bercsényi uram, — de mindazoknak valósága még oly bizonyán nem comperiáltatik, de kiváltképen az csehországi támadásnak híre, melynek széleibűl feleségemet kísérő szolgáim visszatérvén, egyebet az feljebbemlített harcznál nem referálnak.

Kegyelmed az maga fiát az antali jószágban felküldvén: lészen parancsolatja az Oeconomicum Consiliumnak, intertentiójárúl.

94.

Újvár, 1. Augusti, 1706. Eszterházi Antal úrnak.

Az Kegyelmed bű informatiójú acclusáival küldött leveleit tegnapi napon vettem, s valóba, nagy inpatientiával várom is Bezerédi próbájának kimenetelit: mivel mind maga, mind melléje rendeltetett hadaknak alkalmas vóltát tekintvén, úgy tetszik, kétségem sem lehet successusában. A mint is Kegyelmed az mostani conjuncturákhoz képest hasznosabb szolgálatokat nem tétethet, mint az illyen próbák continuatiója által; de, megvallom, az mióta Bottyánnak Pálfi János ellen hasonló erővel való elküldését értettem: mindaddig progressusában kételkedem, az meddig valami bizonyost nem hallok felőle.

Az mi azon földi tőrendek feleségeknek általküldését illeti, — jóllehet magában az dolog nem helytelen, — tartom mindazonáltal, hogy az Kegyelmed publicum scriptum által való hirdetése nagy lármát és confusiókot ne okozzon; a mint is tagadhatatlan, hogy jobban történt vólna azon dolognak per particulares literas való végbenvitele.

Bertóti Istvánnal Nagy János regimentjét commandéroztam vólna: de még az karvai corpusom bizonyos ezerek híjával lévén, nem lehettem el nálla nélkűl.

Én, Isten jóvóltábúl, innen hólnap megindúlván, hólnapután az artoleriát is utánnam hozatom, és azonnal az obsidióhoz kezdetek. Kegyelmed azért legyen szorgalmatos vigyázással, hogy, ha az ellenség Győr felé nyomúlván, ezen várnak succursusára igyekeznék: Pálfi ellen csak annyi hadat hagyván, az ki defensive lehessen, — az egész corpussal felém Kegyelmed úgy nyomakodjék, hogy avagy véletlenűl az ellenségen próbát tehessen, avagy magát vélem conjungálhassa.

Andrási Pál tegnap elővetődvén, jó leczke után leküldöttem commendójára, — kiváltképpen parancsolván neki az ottan lévő sáncz- és hídnak építését.

95.

Párkány, 5. Augusti, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Jóllehet, az utólsó levelétül fogvást, melyben Kegyelmed Bezerédi elmenetelirül tudósít, semmi levelét nem vettem Kegyelmednek: más úton mindazonáltal bizonyos emberétül értettem, hogy az ellenség valamely reclutákkal megszaporodván, Soprony felé ment vólna, oly véggel, hogy az ráczczal magát conjungálhassa, bagázsiáját és gyalogját munitiójával együtt Pandorfnál hagyván, — kire is próbát akarván tétetni: Ebeczki maga fog Csalóközön általmenni. Semmi kétségem benne, hogy már Kegyelmednek tudtára lészen ezen motusa az ellenségnek, és oly vigyázásban lészen, hogy az conjunctio nekiek semmi úttal meg ne engedtetődjék, teljes erejét arra fordítván Kegyelmed: a mellyikével legjobban bírhat, sietséggel véletlen csapásokat tévén.

Én ma idevárván az artoleriát, mihent az gyalogrúl az sánczokban való repartitiót megtészem: az egész itten lévő lovassággal Forgács Simon urat által fogom küldeni, hogy oly közhelyen légyen, hogy, az szükség úgy hozza, azonnal magát Kegyelmeddel conjungálhassa, az mióta Kegyelmed általment Rábaközbül, — a hol succedált az Rábának az Rábczában való vétele és az egyéb sánczoknak csináltatása. Midőn azért ezeket elvégezvén, mindezekrül Kegyelmed tudósítását elvárom, — maradok, etc.

96.

Párkány, 6. Augusti. Generális Bercsényi úrnak.

Jóllehet, tegnapi napon egy Károlyi inclusáját küldöttem Kegyelmednek: de aztat, a mellyet küldeni akartam, az szélvész kikapván az sátorombúl, csak ma találtam fel, mást találván includálni helyette, — küldöm azért újonnan, Orosz Pál levelével együtt, mellyet ez órában vettem. Hogy peniglen Kegyelmednek informatiója lehessen: az német, Varsóczhoz való szállásával, ment legalább három posta-mélyföldet, és az szorosokon alkalmasínt általjött; tudja Isten, már épen nem tudom, mikor fogja impediálhatni hadunk, menetelit, ha illyen szorosokon is békével bocsátja!

Eszterházi Antal felől semmi hírem; melybűl általlátom,

hogy tapogatva jár Pálfi is, — de majd-majd lesz lerme-lerme! Itten az sáncz-csináláshoz némely hátramaradások miatt csak ma kezdhetek hozzá, de mindazonáltal, reméllem, hétfűig véghezvihetem. Az odavaló híreknek tudósításárúl, de legkivált Ocskai és Ebeczki próbájirúl nagy inpatientiával várok bizonyost Kegyelmedtűl.

97.

Párkány, 7. Augusti, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Nógrádi által küldött levelét Kegyelmednek csakhamar vettem, stafétáját is, az mellyekbűl az ellenség ellen való operatióirúl bűv tudósítását értettem, — mellyeket minden változás nélkűl aprobálván: Babócsai az Bezzeg és Csáki Mihály ezerével ezennel megindúl, olly orderrel, hogy az abdai híd tájékára menvén, Seprős felé Kegyelmedet odajövetelirűl tudósítsa, és tovább való parancsolatitúl várjon, úgy Csajági is, az ki maga, Színai és Horvát Tamás ezereivel (Lébeny-) Szent-Miklőshoz két ágyúval parancsoltatott menni, — de az kocsikrúl, megvallom, dispositiót annyira nem tehettem, hanem csak ingyenére committáltam Andrási Istvánnak, hogy hajtattasson *) azon hajdúság alá; már azért az következendő dispositiókat Kegyelmedre bízom, és succursusára szerencsét kívánok.

Az mint az erdélyi németnek eddig való motusát látom: nem hiszem, hogy Kassára nagy vágyása legyen, annálisinkább, mivel Barkóczi azt írja, hogy Szegednél hidat akarnak vetni.

Károlyi levelét is tegnap vettem, mellyet az jenei pusztárúl datál, és az rendelt operatiók szerint az ráczot vagy az conjunctiótúl impediálni, vagy Aradba bérekeszteni akarja; és így, csak elhiszem, inkább az nyomra gyün, mintsem sokat kalandozzék.

Én ugyan Eszterház Antalnak is megküldöttem az parancsolatot Petőék és Csibáék elküldésérűl: de, úgy tudom, hogy Somogyi ezerét Bezerédivel commendérozta; és így méltán tartok, hogy késűn fognak érkezhetni.

*) Eddig Pongrácz Gy. kezeírása, ettűl kezdve maga a fejedelem folytatja a levelet.

Zichynével quod optimum factu videbitur, facito, — de magam is avval nem approbálom fel- s alá járását, hanem üljön veszteg, az hol hagyattatik.

Ebeczki ezerének panaszszait én, igenis, directe Kegyelmedre relegáltam vólna: de azt gondoltam, már az instantiákon általment dolgok, és hogy azokrúl gyün előmben; de ezenkivül is látván disgustusokat, simpliciter nem itíltem jónak lenni csak egyedűl simplex relegatiójokat.

Én, Isten kegyelméből, az elmúlt étszaka az sánczvásást magam jelenlétemben elkezdettem; lássa Isten, mit ad ezentúl, — legyen mindenekbe szent akaratja!

98.

Párkány, 7. Augusti, 1706. Eszterházi Antalnak.

Nincs kétségem, az tegnapi levelembűl érthette Kegyelmed: melly aviditással várom az Kegyelmed operatióirúl való tudósítását; de mindazokat még nem vévén, hogy az idő operatiók nélkűl ne múljon: bizonyos dolgok végett ma Babócsait 2000 lovassal az abdai híd eleire oly véggel küldöttem, hogy ordere szerint operálhasson, — rendelvén Csajágit maga, Szinnai és Horvát Tamás ezereivel az szent-miklósi hídhoz két taraczkkal, ugyanazon hídnak bizonyos okokra nézve való őrzésére. De mivel ugyanezen dolog szükségesképpen kívánja Somogyi ezerébűl *) Pető János, Csiba Ádám seregeinek Babócsaihoz való menetelit, úgy maga személlyébe Rogosit is: Kegyelmed mindezeket, mentűl közelebb úton lehet, az említett abdai híd eleire, Rábaközön által küldje, ámbár commendóban lennének is, ezen seregeket praecise tisztestűl felváltatván. Hogy peniglen az hajdúk iránt idővesztés ne következzék: mindezeket Andrási Istvánnak is külömb orderem által intimáltam, mindezeknek effectuatiója időhalasztást nem szenyvedvén. Mellyeket Kegyelmednek is kívántam intimálni. **)

99.

Die 8. Augusti, Párkánytúl. Eszterházi Antal úrnak.

Már éppen levelem intercipiálásának tulajdonítottam vala,

*) Eddig a fejedelem keze írása, itt újra Pongrácz folytatja.
**) Eddig Pongrácz Gy. írása.

hogy ennyi időig Kegyelmed levelét nem vehettem: de az tegnapibúl és annak inclusáibúl hallgatásának okát látván, — legnevezetesebbnek tartom lenni az ellenség motusirúl való híreit Kegyelmednek; de az mennyiben Bercsényi uram leveléből és más egyéb embereink s portáink tudósításábúl tudhatom: még se Pandorfftúl meg nem mozdúlt, se Morvábúl és másunnan dirib-darab corpusit nem contrahálta; hogy pediglen Kapuvár felé gyalogja nélkül menjen, — hihetetlen dolog előttem. Mellyekből is concludálhatom, hogy ezen hírek hintegetésével egyebet nem akar, hanem Kegyelmed elméjét úgy distrahálni, hogy valamely motust tévén Kapuvár felé, lineáitúl nem távozván: Kegyelmed maga erejét reá fordítsa, és azalatt Pálffi nagy sietséggel és hirtelenséggel Sopron felé magát az lineákban bévegye. Mivel pedig ezen hírre nézve még szükségesnek nem látom az Rábcza-hídjához menendő gyalogság orderének megváltozását, az mely más, levélre nem bízható operatiókra czélozó dolog. *) Kegyelmed Andrási Istvánnak adott orderemet meg ne változtassa, hanem mindenek Kegyelmednek is tett intimatiónk szerint menjenek véghez. Maradván, etc.

100.

Bercsényi úrnak.

Mai napon vettem Kegyelmed Bajzát által írott levelét, melyből értettem az ellenségnek még helyben való létét, — noha ezen Eszterházi Antal copialiter includált levele és inclusái miatt más opinióban kezdettem vala lenni; de már így tudván az dolgokat: conjecturálható dolognak tartom, hogy az ellenség ezeket hirdetvén, valamely kevés motuskával Kapuvár felé hadának egy darabjával, lineáitúl nem távozván, magára akarja fordítani Eszterházi Antalt, és azalatt az rácznak időt adni, hogy Sopron felé lineáiban vegye magát, — mellyet is neki bőven tudtára adtam. Kihezképpest meg is írtam neki, hogy az hajdúknak Szent-Miklóshoz való commendéroztatását ne impediálja. Babócsai is tegnap már innen elmenvén: én,

*) Az eredetiben aláhúzva: mivel magában a levélben e sorok valószínűleg titkos jegyekkel irattak.

megvallom, igen jónak látnám lenni, hogyha Kegyelmednek egészsége megengedi, — ha szintén igen mélyen be nem akarna is menni Eszterházi Antal corpusa felé, — hogy az Dunán túl való commendót directe magára assumálná Kegyelmed: mivel ennekelőtte is e szerint rendelvén el az operatiókat, a végre augeáltam vala annyira azon Dunán túl való corpust; mert, az mint az acclusákbúl látom, bizony félek, hogy elvétik az ugrást.

Az erdélyi németrűl való consideratiói Kegyelmednek igen helyessek: de megvallom, másként oda succurrálni nem tudok, hanemha az mellettem levő regularis cavalleriát Forgácscsal lefordítom, az mely meg is lehet, — de praevie directe Kegyelmed opinióját elvárom.

Szirmay levelére választ nem adok, csak azért is, hogy hollétemet ne tudhassa, — noha feleségem Prágában való érkezését és nagy becsülettel való fogadását mindenütt írja. Szirmay egyebet az armistitium punctuminál, — mellyet Kegyelmednek is, elhiszem, megírt, — nem ír, melyre való válaszadást Kegyelmedre bízom.

101.

Die 9. Augusti, Palánktúl. Bercsényi úrnak.

Ma reggel újonnan micsoda levelét vészem Eszterházi Antal úrnak és Orosz Pálnak, — ímé, mind az kettőt — az elsőt tudniillik copialiter — cum acclusis includálom. Már úgy látom, az ráczczal való conjunctiója az ellenségnek kétségtelen, az mely minekelőtte meglenne, szükséges, hogy az praeconcipiált próba meglegyen. Kegyelmed adjon ordert, az mint legjobbnak gondolja lenni Babócsainak: mert innen arra postám nem lévén, az tataiak néhutt-néhutt való excursiójátúl féltem az levelemet.

Az mely franczia kis levelet Kegyelmed nekem küldött, az ugyanattúl való, az kiének lenni mondották; kik is hűségének megmutatására mind az ellenségnek számát specificálja, s mind az szándékát, hogy Rábaköz felé vagyon az igyekezeti, ha succursusa az ráczon kivül is hatezer érkezik. Az pozsoni hídnak elnyerését oly modalitással facilitálja, hogy, ha vagy száz gyalog az híd előtt levő sánczocskájára reáütne, az melyben tizenhét ember vagyon, és csak hantbúl vagyon felhányva,

minden árok nélkűl; de elébb jobb vólna az híd-köteleket valamely jó úszók által éjtszaka elmetéltetni, gyarló vastagságok levén; szükséges mindazonáltal valamelly úton s módon azon nagy kötelet is elmetszeni, az melly az hídon keresztűlmegyen: mert külömben tart, hogy ha szintén az vasmacskák kötelei elmetszettetnének is, — de azon kötelek mégis megtartóztatnák az hidat. Nincs, a mint írja, semmi ollyas had oly közel, az ki eztet impediálhatná, vagy az kitűl is azon gyalog-porta tarthatna; eztet még lehetne az praeconcipiált portának alkalmatosságával véghezvinni. Tudna többet is mondani, az mint írja, ha alkalmatosság adatnék neki. Írja aztat is, hogy Staremberg sok jót szólván Des-Alleurs felől, gondolja, hogy egy hólnapra parolájára kibocsátná *) ha írna mellette; melyhezképímé, irattattam neki, naturale lévén, hogy az francziák mellett írjon. Kegyelmednél lévén pedig az raboknak listája: kérem, proponáljon mentűlhamarább valamely rabokat érette; jó volna Czinczendorff, ha mind az kettőt **) kiadnák.

Ha azon földnek csínyját valamentére is tudná: szeretnék valamely próbát ezenkívűl is Eszterházi Antalra és az mellette levő rábaközi hajdúságra bízni, — melyrűl az Kegyelmed opinióját elvárom. Maradván, etc.

102.

Die 11. Augusti, Párkánytúl. Bercsényi úrnak.

Kegyelmed étekfogója, és azután Megyeri által sub eodem dato irattatott leveleit vévén, és látván bennek némely dispositióknak az időhöz képpest való változását, alig tudék eligazodni: mellyik elébb való, s mellyik utólbi legyen közöttök? Tagadhatatlan dolog, nem kevés állapotot gördít elömben Kegyelmed, resolutiómat akarván venni: ha általmenjen-é az Dunán, avagy az Erdélybűl jövő német eleiben? Mert, igenis, két ellenség között levén dolgunk, minden apparentiákbúl reménlhetjük, hogy akármellyikét is Isten által megszégyenítvén, — magunkat csaknem nyerteseknek mondhatjuk. Az

*) T. i. a fogoly Riviért, a ki ezen említett franczia levelet Pozsonybúl írá.

**) Feirvillet és Riviért.

előttünkvalónak erőtlenségét minden dolgaibúl tapasztoljuk, és Kegyelmed általmenetele alkalmatosságával s próbájának az feltett czél szerint való folytatásával megszégyeníttetését emberi mód szerint csaknem bizonyosnak tarthatjuk, — legkiváltképpen, mivel már az rácz is eltávozván, Eszterházi Antal is secundálhatja az Kegyelmed intentióját; de viszontag, az Kegyelmed maga ítélete szerint, onnan próba nélkül visszatérni se nem dicsőséges, se az földnépe szívére nézve nem hasznos: ottan mulatni pedig annál is nehezebb, mentűlinkább tarthatni az földnépe szívének bódulásátúl, magát elhagyattatva lenni látva, s másként is, való lévén, hogy szabados járkálásátúl is tarthatni, ha nógatója nem lesz az operatióknak. Oda az regularis hadnak küldését, az midőn írtam is, haszontalannak lenni láttam: de más módot az segítség-küldésben stante praeconcepta proba nem találván, — úgy irattam vala, Kegyelmed opinióját várván.

Mindezeket azért, az mennyiben sokféle distractióim megengedik, nyugodalmas elmével megfontolván: csak úgy szeretném, hogy kormányoznánk dolgainkat, ut unum faciendo, alterum non omitteremus; melly is (haugyan Kegyelmed az lemenetelt kívánja) úgy meglehetne, hogy maga Söprősnél maradván, mások által vitetné véghez az Dunán túl való próbát, melynek visszatéréséből senki semmi consequentiát nem csinálhatna, és ugyan csak az után is azon hadakkal Vadkert és Hatvan felé eleit vehetné Kegyelmed az ellenségnek; azalatt talám itt is fegyverünket Isten megáldván, az lemenetelre több hadat adjungálhatnánk Kegyelmed mellé.

Mindezeket mindazonáltal inkább opinative, mintsem decisive írván, mivel mind az kettőben hasonló jót látok: az idő s alkalmatosság tanácsábúl eredendő választást Kegyelmedre hagyom, — egyedűl csak azon kérvén, hogy vagy egynek vagy másnak választásában sok időt ne töltsünk. Az hadak változásárúl is tegyen Kegyelmed dispositiót.

Holmi aprólékos fogyatkozások miatt az batériák egész ma reggelig el nem készűlhetvén, ámbár bombardírozni már hetfűn kezdettem az várat, az teljes artilleria mindazonáltal lövését ma hajnalban elkezdette, olly effectussal, hogy mindnyájan oly reménséggel valánk, hogy napnyúgodta előtt az

ostromot is véghezvitethetjük, — de az rés oly perfectióban szintén mindenestül nem menvén, az ostrom hólnapra maradott. Úgy látom, Kucklaender facit, quod potest, és ha erőnk véghez nem viszi, — Tritliné asszonyom sírásához keveset bízhatni. Még, Istennek hálá, nem hiszem, ennyi tűz között hat- s hét ember kárnál feljebb lehessen; de mindezeket csak öt s hat nap is kinyilatkoztatja. Én pedig maradok, etc.

103.

Die 14. Augusti. Párkántúl. Bercsényi úrnak.

Az utólszor küldött levelem által tudósítám vala Kegyelmedet, hogy szerdán az bressa (bréche) teljességessen el nem készülvén, az ostromot csötörtökre hagytam vala; az mint is ugyanazon estve, az midőn éppen ostromnak mennének vala: az budai rácz Vissegrádhoz érkezésének híre annyira megbódította vala az hadaknak elméjét, hogy hátrafutással kezdették az ostromot, és gyalázatos megszaladásokkal az várbeli ellenség megrémülésének (ki is az várost pusztán-hagyván, csak tizenhat emberrel őriztette vala) hasznát nem vehettem. Kihezképpest újonnan lövésekhez fogattatván, mivel ő is az bressát belől árkolni szaporán kezdette: időt vesztegetni tanácsos nem lévén, tegnap alkonyodáskor, hogy az artilleriával jobban secundálhassuk, — nekihajtatván másfélezer hajdút, Isten szerencséssen kezünkben adta, mindannyi bomba s gránát között is kevés ember kárával, — mivel mégeddig több tizenegy testen kivül nem találkozott, sebes pedig mennyi legyen? még előttem teljességessen nem constál. Kihezképpest már ma az sáncz lövő-lyukait, az kik az tegnapi sürű lövésektűl meggyengültek vala, újonnan reparáltatván, holnap az vár lövéséhez kezdünk, melynek kőfalai sokkal gyengébbek levén az varosénál: nem lehet kétségem benne, hogy harmadnapnál tovább tartana. Az város népe teljességessen felszorúlván, és nagy része erővel is felhajtatván, — minemű szorúlásban lehessenek, elitílheti Kegyelmed.

Magam tegnap az Duna-parton levő párkányi kis kápolnábúl nézvén az ostromot: éppen az legkeményebb tűz alatt vettem az Kegyelmed levelét, az melybűl mind az híreknek folyásárúl tudósita Kegyelmed, mind az próba eddig való dila-

tiójának okárúl; — de mivel már eddig azon levelemet, melyre várakozott Kegyelmed, eddig vehette, reménlem, azoknak véghezvitelében fog szorgalmatoskodni. Az mint Antal úr leveléből látom, még az conjunctio oly szaporán Pálffival meg nem lehetett, — az mint is ezen includált leveléből megértheti Kegyelmed.

Az erdélyi német, hihető, az ráczságra várakozván, harmadnapi rostokot tart Pocsajnál; és mivel gondolom, Károlyi Kegyelmednek bővebben megírta: mely hasznos operatiókot tett azon conjunctiónak impediálásával, — azokrúl Kegyelmednek nem írok.

Itten most is continuáltatik az híre, hogy az komáromi és győri sajkák megegyezvén, hidunkra jönni szándékoznak; de elegedendő dispositiókat tévén, reménlem, Isten őket is megszégyeníti.

Domonkos leveléből az elmúlt napokban értettem vala az rácznak Kapus vizéig való feljövetelét, az mint az első híre vala, feles számmal ugyan, — de az mint már comperiáltatott, feles vóltának híre csak az szegénységnek confusiójátúl és félelmétűl eredett vala, és azon kevésszámú is megverettetvén, Hajnótot elfogták. És így, Istennek hálá, reménlem, elegedendő időm leszen ezen obsidiónak continuálására, annálisinkább, Isten Kegyelmed próbáját szerencséltetvén. Babócsai hollétét egy includált leveléből meg fogja Kegyelmed látni.

Nem reménlem, hogy az ráczsággal való megszaporodásával offensive operatiókhoz kezdhessen az ellenség, legkivált az mint Eszterházi Antal magát bíztatja, kinek utólsó levelét is, íme, includálom. Maradván, etc.

104.

Károlyi Sándor úrnak.

Megvallom, három levelére Kegyelmednek választ mindeddigis nem advin: mind az ott s mind itt való operatiókrúl bizonyossabbat vártam; az mint is az utólsó hosszas leveléből Kegyelmednek, hogy járt Kegyelmed mind az commissariusok s mind az hadak eltévelyedésével? bővebben értettem. De mindazonáltal csak eddigis mennyivel impediáltatott az ellenségnek szándéka Kegyelmed operatiói által, — Pocsajnál való

heverése bűven megmutatja, kivált, ha Isten hadaink által azon németséget is confundálja, az mely conjunctiójára szándékozik. Mely haszna lett pedig eddig való operatióimnak: mindarrúl Kegyelmedet tudósítani eddigis kívántam volna, de effectusa előtt nem vólt írásra való nagy materiám; az mint is kedden viradóra az városnak falait kezdvén lőttetni, noha ugyan szerdán estvére az rés annyira elkészűlt vala, hogy az ostromot is azon éjtszaka próbálni kívántam vólna: mindazonáltal az hadak dispositiója miatt az időbűl kifogyván, aztat csötörtökön estvére megindítottam vólt; de az hadak között interveniált confusio miatt szerencséssen véghez nem vihetének, az kik hátúl fordúlván az erősséghez, az táborhelyeket ostromolták inkább, mintsem az várost. De nem látván tanácsosnak lenni, hogy az ellenségnek az feljebbemlített rés besánczoltatására időt adjunk: pénteken alkonyodáskor újonnan nekihajtattam az hadat, és három óránYi ostrom által aztat szerencséssen meg is vétettem, — annyiban is csudálkozással szemlélvén Isten ő szent felsége kegyelmét, hogy mindazon gránát- és bomba- szünetlen esők között, tíz embernél többet nem vesztettünk; sebes mennyi legyen? még előttem száma nem constál. Való ugyan, hogy az ellenség is magát idején retirálván az várban, feles embert nem veszthetett; de elég nyereségünk az városban találtatott, alkalmas munitio. Kihezképpest szintén most az vár falának töretéséhez kezdetvén: kőfalinak romladozásábúl azoknak földig való törettetését is harmadnap alatt okvetetlenűl reménljük. És noha ugyan Szent-Gothárdtúl Pálfi a styriai hegyek felé vévén útját, annak az némettel való conjunctióját nem gondolhatjuk hogy Eszterházi Antal impediálhassa, — egyéb notabilis segítsége mégeddig nem érkezvén az ellenségnek: nem hitethetem el magammal, hogy magát errefelé szerencséltettesse, kivált, ha Bercsényi uram Csallóközön által teendő próbája succedálni talál; de ennyi ideig halasztván a dolgot, megvallom, tartok, hogy az kezdetiben leszen defectus.

Az Kegyelmed operatióinak folytatásában nincs mit írjak, — azokban levő mind helyes dispositióit approbálván, s mind véghezvitelekben nem kételkedvén, az mennyire az idő és az alkalmatosság meg fogja engedni. Vólna, igenis, elég feleletre való materia mindazokra, az mellyeket Kegyelmed az újvári

dolgokrúl írhatna, mellyeket — egy Isten bizonyságom, — hogy eddigis azon resolutio szerint kívántam, kívánom is kormányozni, az mint Kegyelmednek magamat declaráltam; de mindazoknak complanatiója csak egyedül az elménknek óránként való változásátúl ered: mert már is sokakban ollyat kívánunk, az mellyeket akkor jónak lenni nem találtunk. De csak vólna igaz barátságos confidentia és állandóság, és az jó szándékokat roszra detorqueálni nem igyekeznénk: bizony, Kegyelmednek is kevesebb materiája vólna az írásra, nekem is az feleletre! De elég az, hogy tudtomra adta Kegyelmed, — nem rajtam fog múlni az dolgok complanatiója.

Az Selmeczen felverettetett aranyok hova lettenek? mégeddig sem tudom. Dobozi mindazonáltal sollicitálván az nyolczezer forintnak megfizettetését, kérem, acceleráltattassa Kegyelmed.

105.

Die 15. Augusti, Párkánytúl. Bercsényi úrnak.

Curérom elküldése után, tegnap estve előtt vettem az Kegyelmed válaszadó levelét; és látván, hogy az feitett próbának véghezvitelére maga megyen Kegyelmed által az Dunán: talám csak azért is szerencsés progressusát várhatom, hogy már is széltében hirdetik itten az németnek Pandorffnál való megveretését. Győrbül s Komárombúl folynak ezen hírek, és csak tegnapi napon onnan jött emberek is oly nagy bizonyításokkal referálják, hogy csaknem vélem is elhitetik. Már ez, Isten jóvóltábúl, maga szent akaratja szerint véghezmenvén: mivel Kegyelmed mindazokban, mellyeket optiójára hagytam vala Kegyelmednek, indifferens és tőlem vár, — nem mondhatom nem-felettébb szükségesnek is lenni az Kegyelmed a felföldre hadakkal való menetelit; kihezképpest, igenis, jónak itélem, hogy Kegyelmed az dispositiókat úgy tegye, hogy mostani próbája után erre, innen Eger felé, személlye szerint vegye az útját, az hadak pedig, az merre Kegyelmed legjobbnak s alkalmatossabbnak lenni látja.

Ocskaihoz, igenis, nemcsak egy regularis regementet, de többet is küldhetek, melyben fogyatkozás is nem lészen, kivált, ha elébb szólhatnék Kegyelmeddel: mert talám nem is ártana

oda egy formalis hódító corpust küldeni, cum fustibus et laternis, kivált, ha vagy az komáromi hír igaz volna, vagy Isten az Kegyelmed próbáját, — úgy, mint reménljük — megáldaná; melyrül többet szóllok, Isten ő szent Felsége Kegyelmedet idehozván.

Az morvai operatiókrúl szólló Andránszki levelét valóban keresém, de nist; hihető, ott felejtette Kegyelmed; és így csak annyi informatióm felőlle, az mennyire breviter tudósít Kegyelmed levelében. A nyebostyik-mediatoroknak levelére talám legjobb volna az válasz: hogy mivel az ő mediatori parolájokra olly assecuratióra kezdénk az tractát, hogy mindeneket megadnak, az mellyek törvényessek lesznek, — hogyha azok meglettenek volna: most ezen kívánságra szükségek nem volna. Evvel semmi egyenes választ nem advän, se negativát nem adunk, se nem engedünk, nekiek pediglen híjábanvaló s illetlen biztatásokat szemekre vetjük.

Kéri János levelét, igenis, maga conceptusának tartom az császárnak, az ki is Kéritül felbiztattatván: hogy lett volna, mint lett volna, ha másként lett volna? örömest tudná, hogy lett volna? De olly indifferenter felelvén Kegyelmed neki, az mint akar: mind keveset tanúl belőlle, s mind pedig mások csalárdságát s maga kárát jobban fogja tapasztolni.

Des-Alleursnak írott levél csak Osten dolgában irattatott, kinek is az terminussának prolongatióját kívánják; de megirattattam, hogy semmi sem lesz belőlle. Bécsben levő rab granadíros óbers-lajdinantomnak ugyan említett Osten száz-húsz német forintot letétettetvén: ha lehetséges, azon pénzt, kérem, szolgáltassa Kegyelmed Bruninx kezéhez, kívánván Kegyelmednek letétettetni, az hol kívánja. Ezek után, etc. *)

106.

Károlyi úrnak, 17. Augusti.

Mióta Orosz Pálnak betegségét és az hadak közzül való elmenetelit értettem: azonnal mindazokat az alkalmatlanságokat, az mellyekrül Kegyelmed 14. praesentis írt levelében tudósít, revideáltam; a mint is azonnal írtam volna Kegyelmednek, közikbe való menetelirül, hogyha nem tartottam volna az vigyázatlanság miatt történhető conjunctiónak meg nem gát-

*) Eddig Aszalay írása.

lásátúl; de már egyképpen levén az dolgok, — csak amannak is jó successusa lehessen, minden jót remélhetni belőle. Helyesnek is ismérem, hogy Kegyelmed az egész hadaknak commendóját Pekrire bízván, az előbbeni szándékát folytassa.

Az operatiókat rendetlenűl folytató hajdúkkal érdemek szerint bánjék Kegyelmed: mert ugyanis jobb egész ezereknek is inkább az tizedét megöletni, mintsem rosz vóltok miatt ily nagy fogyatkozásokat szenyvedni.

Hogyha az ellenség a tavalyi nyomra talál jűni: szükségesnek látom annyivaliskább Kegyelmednek általjövetelit, mivel magát is Bercsényi uramot hatezer emberrel rendeltem lemenni, mihent az Dunán túl való próbárúl visszatér, melly is legfeljebb két nap alatt meglesz; akkoron Pekri az erdélyi haddal túlmaradván, és az mennyiben lehet és az szükség hozza, megszaporíttatván másokkal is, — vagy rácz, vagy az visszamenendő németek ellen operálhatna.

Itt az város szerencsés megvétele után az vár lövéséhez fogattattam: de az népet kímílleni akarván, minekelőtte az ostrom meglégyen, ezen étszaka fogattattam tíz öreg mozsárral való bombatérozásához, — melly által ha véghez nem vihetem: végső próba leszen az ostrom. Bikk Lászlót az Gencsi ezerében confirmálom, és több ezerekrűl is elvárom Kegyelmed tudósítását. Az póltra-veretés itt is megszükítette az cassát: de mindazonáltal azon corpusra rendeltetett hólnaponkínt százezer forintnak Hellenpaktúl kell kitelni, azonkivűl, mellyet fog adni Ajtai; és mindezekre újítani fogom parancsolatimat.

Pálfi ugyan már az némettel megegyezett: de mégis semmi újabb motussa nem következett. Mivel bizonyos, hogy az iderendeltetett segítség visszament: nem hiszem, valamely derék operatióhoz kezdhessen.

107.

Párkány, 18. Augusti, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Hogyha, a mint az Kegyelmed tegnap írott levelébűl látom, inpatienter várta Kegyelmed az elküldött portájának bizonyos hírét: mondhatom bizonyára én is, hogy hasonló nyughatatlansággal vártam az Kegyelmed tudósítását, annálisinkább, hogy az Kegyelmed általmenetelit bizonyosnak tart-

ván lenni, — ezen próba szerencsés kimenetelibe alig kételkedhettem. Sokat kéne írnom, ha minden itt lett particularitásokrúl és az operatióknak folytatásárúl kívánnám Kegyelmedet tudósítani; de mivel óránkínt reménlhetem az Kegyelmed ide való jövetelit: mindazokat arra halasztom, mivel már e karban lévén az dolgok, sokkal rövidebbnek itílném, ha az Tisza-Dunaközre menendő had egyenesen ezen hidunkon takarodván által, Berzsen felé venné útját.

Károlyi 14. írott levelében még az német Pocsajnál való lételit confirmálja. Váradra kétezer ember kísírete alatt élést szállított. Maga Károlyi az Orosz Pál corpusához fordúlt vala, az sok rendetlenségek eligazítására nézve, — de az hadát Bóné commendója alatt helybenhadta; bár tudjanak vigyázni az conjunctiónak impediálására,— maga is mindazonáltal újonnan vissza fog sietni hozzájok, és kívánta tudni: hogyha maga általjüjjön-e a Tiszán, vagy sem? Kinek is az Kegyelmed lemenetelit tudtára adván, általjövetelit megírtam, hogy szükségesnek látom lenni, Pekrit az erdélyi hadakkal az rácz ellen való operatiókra hagyván. Referálnak ollyat is az elfogott rabok, hogy visszajövetelinek szándékja az tavalyi nyomra volna, és hogy Rabotín őket csak az Tiszáig fogja kísírni, az honnan hat regimentet erre felküldvén, maga újonnan vissza akar térni, — mellyet jóllehet nem hiszek, nagy suspicióra való materiát ád mindazonáltal, hogy egyéb fűtisztet az Pálfi óbestlajtmányánál bent nem hadtanak. Egyebekrűl, tudom, bűvön tudósította Kegyelmedet Károlyi.

108.

Párkány, 20. Augusti, 1706. Károlyi úrnak.

Mi okból nem adhattam Kegyelmednek választ Steszli (Stössel) által írott levelére, okát adom, — tudom, maga által bűvön megértette Kegyelmed; repültettem volna, nem vélvén, hogy az többi oly dolgok legyenek, melybűl az eddigvaló várakozás ártalmas lett volna. Már azért a Tiszán által való jövetelirűl s Erdélyben való visszafordulásárúl, úgy Arad megszállásárúl adatván Kegyelmednek Bercsényi uram által választ, — térek az több punctumoknak feleletire.

Az mi azért illeti az erdélyi dolgok között Pekri, az só és

tisztek constitutiójának dolgát: Isten ő szent Felsége Erdélyországát újonnan kezemben adván, hogy sokaknak felháborodott elméjét annálisinkább lecsendesítsem, — már régen szükségesnek láttam az odavaló hadi és oeconomicumbeli dolgokat az magyarországiaktúl annyira separálnom, hogy magokat az erdélyiek magok hazájában mások alá vetetteknek lenni ne mondhassák. Kihezképest az midőn Kegyelmed hasznosnak fogja látni lenni, — az ellenség tudnillik azon a földrül teljességesen eltakarodván, — Pekrit azon erdélyi haddal béküldvén Kegyelmed, az commando ugyan separáltatni fog minden dolgokban: mindazonáltal tartozik Pekri Kegyelmeddel oly stricta correspondentiával lenni, hogy minden hadi dolgok köz-egyértelemmel és megegyezéssel menjenek véghez. Az Oeconomicum Consilium is azonnal helyreállván, az só- és aranybányák, cameraticumokkal együtt, azoknak dispositiójától fognak függeni, — annyivalisinkább, mivel Kegyelmed maga utólsó levelében is sürgeti, hogy mindazok administratiójárúl bizonyos dispositiók tétettessenek; az tisztek constitutiója mindazonáltal hatalmokban nem lészen: hanem az idevaló Oeconomicum instructiója szerint, cum candidatione fognak recommendáltatni, úgy kivettetések is hatalmokban nem lesz, az mostaniak is bémenetelemig megmaradván. Az meddigis azért az említett Consilium helyre fog állani: az só erogatiójának commissiói Telekinek fognak incumbálni.

Hogyha Kegyelmed a munkának szaporaságára nézve Ajtait visszaszállítani hasznosnak látja, — abba ellentartó nem lészek.

Orosz Pál ökreinek megvételére hasznosabbnak látom Ajtaira adni az commissiót: de elébb az Dobozi pénzének megfizettetése szükséges. Az előbbeni levelembül megláthatta Kegyelmed, hogy az hadak fizetését az selymeczi cassábúl kívánom suppleálni: de az restantiának egyszersmind való kifizetése ugyanazon levelemben írt okokbúl kitetszik, mely lehetetlen. Ezekre azért ekképpen felelvén — *)

Vettem az Kegyelmed 17., Firedrül datált levelét, melyben Kegyelmed az Ladányhoz való szállásárúl és Túrhoz való igyekezetirül, annak kísírgetésérül, és az feltett próbának czél-

*) Néhány befejező szó, úgy látszik, kimaradt.

járúl tudósít; mellyek ugyan mind jók: de jól observálja maga is Kegyelmed, mennyi idő kívántassék azoknak fogytig való csibdeléséhez. Tagadhatatlan dolog is, hogy az tavali bekísírtetésében egyszer oly notabilis kárt nem szenyvedett vala, mint az Szekeres étszakai megcsapásában, — a mint is kétségkivűl való dolog, hogy ha az próba annyi emberrel következik, az mennyi az étszakai parácsofttal (Bereitschaft) bírhat: (az melly is, mind széllyelhelyheztetett istrázsákkal együtt, több háromezer embernél nem lehet) bizony, az egész tábora confusióban erigáltatik, — legkivált, ha az tábor elein egy ideig tartandó lárma után, az hátúlja is megcsapattatik: mert így hosszas lármára ki-ki az tábor eleire futván, csinál alkalmatosságokat az confusióra, mellyet az felemlített próbában tapasztalhatta Kegyelmed. Az Kegyelmed Erdélyrül teendő dispositiói igen helyesek lévén: kérem, azokat ugyan az szerint adja ki Pekrinek; úgy az aranyváltásrúl és egyéb oeconomicumokrúl tett projectumokat is igen kedvesen veszem.

Ezen vár obsidiójának az város hertelen való megvétele után is lassabb folyamatja vagyon, az pattyantúsok kevés experientiája miatt, — ki-ki szerencse, ha tíz lövés között hárommal megtalálják az kűfalt, gyakortább penig semmitsem; már penig, úgy látszik, hogy Staremberg is nem véli tréfára az dolgot: mivel az tegnapi levelekbűl Óvárhoz és hidakhoz való nagy készűleti confirmáltatik, és mivel Eszterházi Antalnak is meg vagyon parancsolva, hogy az ellenség ily szándékát tapasztolván, az egész haddal az Vértes eleire Tatához előtte nyomdogálván, jűjjön azonnal,— innen is hadakat odaküldvén. Úgy látom, kínteleníttetni fogunk az Dunántúl való földért megharczolni; az mely dolog legfeljebb negyednap múlva elválván, akkor Esztergomnak is együtt végeződik el dolga.

Bercsényi uram még az hátramaradott Ebeczki ezerére várakozván, csak hólnap vagy hólnapután fog indúlhatni; azon lészen mindazonáltal, hogy könnyű szerrel lévén, mentűlhamarább megegyezhessék Kegyelmeddel.

Az odavaló dolgokrúl, úgy látom, dispositióim haszontalanok lennének, az földnek messzeségét tekintvén: mivel csak addigis, az meddig Kegyelmed leveleimet vészi, általesik az disponált dolgokon. És így egyebet nem írhatok, hanem maga

dolgait az Steszli által küldött levél szerint folytatván, quod optimum factu videbitur, facito.

109.

Párkány, 23. Augusti, 1706. Károlyi úrnak.

Tegnaptúl fogvást az ostrom körül való dispositiókban foglalatoskodván, az Kegyelmed levelére való válaszadásra időm nem vala; azonkivül is, azon Kegyelmed leveliben egyebet az németnek Túrhoz való szállásánál nem látván, — melybül is nem ok nélkül remélhetem, hogy óránkínt valami bizonyost hallhatok feltett szerencsés próbájárúl. Hogy peniglen az ide-való dolgokrúl informáltassék: minekutánna az vár falát földig lerontottuk vólna, az mennyibe az hegynek meredeksége engedte, — hogy ideje az reparatióra ne légyen, az elmúlt viradóra az ostromot nekibocsátottam vala; a mint is az hadaknak eleje az törésig felment vala: de az nagy meredékenységet hertelen nem superálhatván, recedúlni kínteleníttetett, két ember halálával és hat sebes kárával, mivel oly gyarló tüzelése vólt az ellenségnek, hogy magaviselése inkább egy sáncz, mintsem illyen nevezetes várhoz illett vólna. Már azért legnagyobb reménységem az elkezdett mínához lévén: annak succursusárúl is harmadnap múlva büvebben informálhatom Kegyelmedet.

Eszterházi Antal úr szerencsés progressusa után az ellenség Miklósdorf és Német-Jandorf között megtorpadván, a mint közönségesen írják, az rácz és horváttúl elhagyattatott, úgy, hogy — az mint mondják — Prukhoz szándékozik, melybül nehezen gondolhatni, hogy operatiókhoz kezdhessen.

Az mi az barmoknak dolgát illeti: nem tudom, honnan érthette Kegyelmed, hogy Darvas Mihály keresne számomra, mivel már is megúntam az tőzsérséget; az mellyet mindazonáltal Kegyelmed számomra vétetett: azokat, kérem, inkább valamely jószágom, s legközelebb Szilvási kezéhez küldettesse Kegyelmed. Orosz Pálnak is harminczkét tallérával kész vagyok Ajtaival megfizettetnem az árát.

110.

Párkány, 25. Augusti, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Az Kegyelmed Sándor László által írott levelére noha

már minap is Bezerédi által röviden választ tettem, hogy mindazonáltal az mostani conjuncturák szerint alkalmatosabban tudhassa Kegyelmed kormányozni az dolgot, Generális Bercsényi úr által bövebben irattattam: mit kellessék observálni, hogyha az ellenség útját Komárom felé venné? De mivel azon levélben az Bottyán Jánossal ideküldendő ezerek nem specificáltattak, hogy az commandó dolgában magát Kegyelmed annál jobban dirigálja: azon operatióra Kegyelmed Somogyi Ferencz, Szalai Pál és ugyan maga Bottyán ezereit fogja in illo casu hozzám küldeni, — maga peniglen az több mellette lévő hadakkal az ellenség háta megé, Austriának kerüljön, revocatiójában minden úton-módon fáradozván; úgy, ha Kegyelmednek azon alkalmatossággal annyi hajdúra szüksége nem lészen, ha földnépének confusiója nélkül meglehet, két- vagy háromezer hajdút az Vértesben küldvén, alkalmasint lehetne repediálhatni. De semmi úton-módon nem hitethetem el magammal, hogy Kegyelmed Austriában continuáltatván az portázást, hogy az ellenség notabilis erővel lejöhessen; ha mindazonáltal reménség felett is minden erejével találni jüni: akkoron szükséges, hogy Kegyelmed magát nem ezekhez, hanem Dániel György által küldött ordereimhez tartsa magát, — Bezerédire bízván az Austriában continuálandó portázásokat. Ma Forgács Simon urat bizonyos-számú gyalog- és lovasezerekkel és munitióval igyenesen Morvának küldvén, — mivel rövidnap alatt Ocskaival fogja magát conjungálni, — oly munitióval ment, hogy mindenütt offensive lehessen; melyhez képest nincsen kétségemben, hogy ennyi distractiók között meg ne változtassa az ellenség szándékát. Mellyekrűl bizonyosabbat értvén, bűvebben fogom Kegyelmedet tudósítani.

Hevenyesi fiát, ámbár Bezerédi itílleti szerint csorba hitiben ne légyen is, jó módjával küldje Kegyelmed hozzám.

111.

Párkány, 26. Augusti, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tegnapi napon Eszterházi Antal úr levelét vévén, adjutantom által Kegyelmednek való elküldését halasztani nem kívántam, mindezen a materiában tett kérdésire és difficultásira az már egyszer vett resolutiónk szerint kormányozván az

választ. Azalatt ugyan Károlyi úr levelét vettem, melyben az ellenség Szólnok felé való szándékárúl tudósít. Tagadhatatlan dolog, hogy eleitűl fogvást az helynek inportantiáját ismervén, erőssítésérűl is kívántam vólna dispositiókat tenni: de az lakosoknak restsége és az vármegyéknek hasonló negligentiája miatt, csak mostani utólsó, Egerbűl elmenetelem alkalmatosságával is bizonyoson általláttam, hogy teljesen elkészíteni nem lehet rövid idő alatt, hogyha penig rajta többet építünk, ugyan csak megvévén az ellenség tűllünk, — készebb munkát talál; így penig, a mint van, való, hogy nyilvánvaló veszedelme nélkűl senki meg nem oltalmazhatja. Kihezképest mindenkor ollyan opinióban voltam, hogy inkább öszverontattassuk: mert hihetetlen dolog előttem, hogy az ellenség felépíttetésének kedvéért annyi ideig ott időt veszítsen, vagy külömben az mezőnek megégettetésével és más egyéb nyughatatlanságokkal ád alkalmatosságot megrontására. De mindezekben többet tanít s mutat az idő és az alkalmatosság, és ugyanazon helynek mivólta, mellyet talám ugyan jobban megépített Szabó Máté, mintsem én gondolnám; melyhez képest végső resolutiómat ez iránt ki nem adhatom, hanem Kegyelmeteket az dolgoknak circumstantiájára és azokbúl következendő jónak kikeresésére relegálom. Maradván, etc.

112.

Párkány, 26. Augusti 1706. Károlyi úrnak.

Szólnokbúl 23. datált levelét Kegyelmednek vettem, melyre mind Szólnok, mind Arad iránt bövebb választ adtam vólna, (ha) nem supponálnám, hogy Bercsényi uram már eddig odaérkezhetett, kinek ugyan Szólnok felől írtam, de az resolutio-vételben az idő és az alkalmatosságra relegáltam Kegyelmeteket.

Az aradi operatiót, tagadhatatlan dolog, hogy felettébb is hasznosnak látom lenni: csak módját találhatnám fel, cum quibus?

Pekrinek bémenetele, itíletem szerint, helytelenűl esik; a mint is, ha még bé nem ment, — jobb, azon lovas és gyaloggal Arad ellen operálódik. Írt ugyan énnekem is Csáki András excessusirúl: de, hogy oly nagyok legyenek, — még aliunde

előttem nem constáltanak, teljességesen magammal el nem hitettem. Én levelére választ nem adtam, hogy alkalmatosságot neki nem adjak az parancsolatimmal való mentegetésre, tudván aztat, hogy Kegyelmedtül is bű informatiója lehet: mi tevő légyen? úgy Csáki András excessusit is impediálni fogja Kegyelmed, kik valóban rosz consequentiájúk vólnának, — kivált, ha az szászok marháját hajtván, azon natiót nagyobban disgustálná.

113.

Párkány, 29. Augusti, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tegnapi tudósításom után Eszterházi Antal uram levelét vévén: az ellenség állapotjárúl mit ír, íme, Kegyelmednek includálom; melybűl ugyan még confirmatióját Balog István híreinek nem látom: mert egyik az vizen, másik az szárazon írja lejövetelit az ellenség segítségének, mellyet Molnár is examenjében láttatik confirmálni; ennek mindazonáltal valóságát, úgy látom, csak az idő fogja kinyilatkoztatni. Úgy látom magam is, hogy az erdélyi német motusátúl leginkább kell várnunk, ha szándékát akarjuk kitanúlni; mert ugyanis, csak elmefuttatások mindazok, a mellyekbűl az magunk dolgait tudván, az ellenségrűl akarunk itílni, néha ollyanokrúl is gondolkodván, a kikrűl ő nem is álmodozik. De ugyanis, akárhol is egyéb annál nem lehet, hanem azok közzűl valamellyike, a mellyiket Károlyi proponál; tagadhatatlanúl legroszabb lévén, ha útját Buda felé veszi, — mert akkoron hacsak harczolni nem akarunk, az Dunán túl való földet minden bizonynyal elvesztjük, hanemha Földvárnál az Kegyelmed és Károlyi mellett lévő corpust küldenénk által Károlyival, ha Kegyelmed maga általmenni nem látná szükségesnek; mert akkoron Antal úr is az gyalogját az szent-kereszt sánczához küldvén, könnyen conjungálhatná magát a feljebbemlített hadakkal, és ugyan így is meglehetne az hadakozásnak translatiója: mert Staremberg lefelé indúlván, nyitva hagyja az csalóközi passusokat, úgyis, gondolván, hogy morvai operatio megindúlván, zabolába fogja tartani őket; hogyha penig ezek ellen fordúlna: háta megé fordúlván, helyreállítanánk az dolgot. Helyesek ugyan, való, felettébb is szükségesek az aradi operatiók: de hiszen, azokat véghezvihetné Pekri, az melléje rendeltetett gyalogsággal; mert,

úgy látom, magában is meghódol Erdély, még jobban, hogyha praedáló hadak nem lesznek benne. Hijába is menti magát parancsolatom külömbözésével Pekri: mert mióta tűllem elment, többet néki egy pirongató levélnél nem írtam, csak azon okbúl is, hogy commendóján kívűl való correspondentiái megszűnjenek, és parancsolatimmal ne mentse magát. Az nemes vármegyék Bertótival insurgáltanak, kiket is oda fordíthat Kegyelmed, az hová legjobbnak lenni látja; jól is esnék, ha egyúttal mind Forgács úr, mind Bertóti instelláltatnának. *)

Hogyha Pekri szükségesnek találtatnék az Erdélyben való bémenetelre: az aradi operatiót véghezvihetné Barkóczi, maga, Gundelfingel és Nádaskai hadaival szaporodván; de, megvallom, mindezekben számot Staremberggel nem vetettem, az kinek vízi készűleti, úgy látom, csak az hídra és sánczra czéloznak, melynek ótalma rajtam nem múlik, ha úgy akarja az hajdú, mint én. Már én magam személlyem motusát csak az ellenség operatióihoz fogom alkalmaztatni, — melyrűl többet s bizonyosabbat in illo tempore.

114.

Párkány, 31. Augusti, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Mólnár eljövetelitűl fogvást Kegyelmednek semmi levelét nem vévén, az csalóközi portáknak tudósítása által értem még az ellenségnek helybenlételét, és az mely vízen lejött succursusnak híre vólt is, az csak tíz hajó lévén, Daromstat regimentjének comperiáltatott. Értem aztat is a Kegyelmed levelébűl: inaccessibilis helyen lévén, Kegyelmed ellene semmi operatiókat nem folytathat; kihezképest az generális hadi operatiókat tekíntvén, már az **) erdélyi német is Csongrádnál a Tiszán általjüvén, — noha még bizontalan: ha útját Szólnoknak, Budának, avagy Péterváradjának vészi-e? hacsak az utólsó úton nem megyen, úgy látom, magamnak is — itt az dolgokat jó dispositióban hagyván — arrafelé kelletik nyomúlnom, az merre az operatióknak dereka fogja kívánni. Kihezképest

*) A kassai fő-, illetőleg vice-generálisságban.

**) E szócskától kezdve a levél végig alá van húzva a leveleskönyvben.

reflexiót tévén arra, hogy az Dunán túl való ellenség magát inaccessibilis helyeken úgyis oly defensióban vette, hogy Kegyelmed se gyaloggal, se lovassal néki nem árthat, — hogyha peniglen ereje lévén, onnan megindúlna, az passusok erőtlensége miatt Kegyelmed az gyalogsággal Rábaközt úgy sem óltalmazhatja, hacsak oly derekas erővel annak megvételében fáradozni kíván: szükségesnek lenni látom, hogy Csajági és Horvát Tamás ezereit idővesztés nélkül mintegy ellopatván, ide Karvánál lévő szent-kereszt sánczához küldje, avagy, ha könnyebbnek látszik, azok helyett Bonefusz ezerit rendelje; hogyha penig gondolja Kegyelmed, hogy ezen ezereknek onnan való elmeneteli az földnépének confusiója nélkül meglehet: még jobban esnék, ha az említett Bonafúszt az püspöki sáncz óltalma praetextusa alatt az Forgács úr morvai corpusához, az nevezett két magyar ezereket penig az feljebbemlített sánczba küldené Kegyelmed, — mert amott az apró váraknak megvétele, passusoknak óltalmazása, imitt penig az obsidiónak continuálása, Duna passusának őrzése felettébb is megkívánják az gyalogot, az melly innen is mindenüvé reáérkezhetik, hogyha ottan jobban kívánni fogja az szükség, és az hátramaradott gyalogság Rábaköz egyik passusának óltalmára elegedendő lészen. És haugyan Kegyelmed az ellenségnek erre lefelé vízen való szándékát praepediálni kívánná is előbbeni ordeleink szerint: akár az Vértesen való lejövetelinek praepeditiójára, akár az vízen jövő erejének meggátlására itten azon gyalogot készen találná Kegyelmed. Mely három dolog közzül az mostani odavaló conjecturák mellyiket választatják Kegyelmeddel? — tudósítását sietséggel elvárom.

115.

Párkány 1. Septembris, 1706. Generális Bercsényi Miklós úrnak.

Jász-Birínybűl 29. datált levelébűl Kegyelmednek mind a németnek a Tiszán által való jövetelit, mind az Kegyelmetek dispositióit értvén, jóllehet még mindazokbúl az ellenség igyekezeti ki nem tetszenek: magamnak is mindazonáltal csak nem lehet kétségem benne, hogy Budának ne szándékozzék; melyhez képest alkalmatosságot ad Kegyelmeteknek azon próbára,

az mellyet magában feltett Kegyelmetek, — melyhez is szerencsét kívánok. Értem aztat is, hogy az palotásim helyett négyszáz gyalogot Kassárúl parancsolt kihozni Máriásinak, noha ugyan már magam is azoknak feljövetelirűl már praevie kiadtam vala az parancsolatimat: mivel az betegség és egyéb súlyos szolgálatok alkalmasint megvonták azon ezeret; de mindazonáltal Kegyelmednek most azokra szüksége lévén, talám mezőben is több szolgálatokat vehetné Kegyelmed, mintsem azon kassai qvarnizomnak. Szent-Pálinak az pátenst, íme, expediáltatom, noha ugyan eddig azt hallottam felőle, hogy jobb az szája az kezénél.

Itt mindenek azon statusban vannak, az melyben itt hadta Kegyelmed, azon occurrentiákon kívűl, az mellyekrűl tudósítottam Kegyelmedet. Az segítségnek is híre tíz hajóra szállott, az mellyekbe Daromstat regimentje jött vólna, — hihető, recluta.

Ocskai portája Szakólcza tájján Montekukulyira akadván: az ellenkezésben az ifjú Ricsánt elfogták. Már Forgács úr is naponkínt arra közelgetvén, reméllem, rövidnap több híreket írhatok Kegyelmednek.

Hogyha az ellenség Egret hátrahagyja, Buda felé nyomúlván, valamennyi por találtatik Egerben, tizenkét mázsán felül: szállíttassa Újvárba Kegyelmed, — mivel ottan az portörőmalmokbúl szaporodhatik az por; mellyet is igen jó vólna mentűl szaporábban véghezvinni.

116.

Párkány, 1. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed 29. datált levelébűl mind az ellenség felől, mind annak igyekezetirűl micsoda hírei legyenek? bűvebben általlátván, — noha, reméllem, hogy, ha Kegyelmed előbbeni leveleimet vehette, alkalmasint combinálhatta: micsoda intentióm légyen az következendő operatiókrúl, hogy mindazonáltal mindenek nyilvábban constáljanak Kegyelmed előtt, — e következendőképpen mindeneket adom eleiben Kegyelmednek.

Hogyha az ellenség teljes erejével leszándékozik: *) ak-

*) E kikezdés eddig alá van húzva.

koron mitévő legyen Kegyelmed? maga levelébűl is látom, hogy az iránt mind ordeleimet vette, mind azoknak effectuatiójában igyekezik Kegyelmed, nem lévén egyéb hátra, hanem. hogy, ha magát Csallóközben venné, — akkoron mitévő légyen? Tagadhatatlan dolog, hogy ezen hír mindenfelől continuáltatik ugyan: de megfoghatatlan dolog előttem, hogy Austriát nyitva hagyván, az meddig hadaink az Dunán túl lesznek, magát oly helyre recipiálja, a hol se provisiója, se más egyéb alkalmatossága, az bécsi és pozsonyi magazinumokon kívül, nem lehet. De mindazonáltal, hogyha véletlenűl is azon szándékát véghezvinné: szükségesnek látnám, hogy Kegyelmed Bezerédit *) ezerestűl, Kis Gergelyt és Somogyi Ádámot Kisfaludi Lászlóval az stíriai és austriai portázásra Soprony felé rendelvén, Czirjákit Török Istvánnal Rábaközben hagyván, maga a több mellette lévő hadakkal Tatához az Vértes széliben szálljon, hozzámküldvén Bottyán Jánossal rendelt ezereket, — mivel akkoron hídjait Komáromnál megvetvén, szükségesképen mind a két felől kelletik vigyázással lennünk, mivel innen az lovas hadak annyira distraháltattanak, hogy azokkal valamelly erő ellen állani tanácsosnak nem vélném lenni. Úgy peniglen, ha szintén az ellenség az túlsó részre kijűne is: Bezerédi maga corpusával hátúl esve, Kegyelmed peniglen előtte esvén, hasznos operatiót lehetne tenni; ha peniglen az innekső részire kötözködnének az Dunának: Kegyelmeddel magamat könnyen conjungálhatnám. Supponálom mindazonáltal, hogy Tata nem oly közel legyen Komáromhoz, hogy az ellenség hertelen általkőtözvén, véletlenűl is obruálhatja Kegyelmedet; mert máskínt errefelé közelebb, oly helyre jűjjön, az hol általkőtözésérűl mind híre praevie lehessen, mind ideje az innen menendő hadaknak conjunctiójára. Balog Istvánt és Túróczit félteni nem szükséges: lévén azonkívűl is ordelek, hogy in illo casu magokat idején retirálják, — melyre tudom, Forgács úrnak lészen szorgalmatos gondja. Maradván, etc.

117.

Párkány, 3. Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Nem kevés nyughatatlanságtúl menté meg elmémet az

*) Innét kezdve végig aláhúzva.

Kegyelmed utólsó két levele, az mellyekbűl az gyalog maradott portásoknak szerencsés visszatérését értem, úgy az ellenségnek motusát is; de megvallom, leginkább csudálkozom Károlyi úr levelin, az ki most is az aradi operatiókrúl gondolkodik, és azokat illyenkor kívánja megindítani, az mikor az országon keresztűljár az ellenség. Való, az mint az előbbeni leveleimben is megírám, hogy aztat szükségesnek és helyesnek találom: de nem az legfőbb operatióknak megfogyatkoztatásával; írja ugyan ő kegyelme, hogy ide annyi had nem kívántatik, hogy csak körülötte járjon, a mint is, való, hogy, hacsak azt kívánjuk megtudni: merre ment? azt két-háromezer ember is véghezviheti; de ha minden istenadta étszaka, — az mint az haza szolgálatja kívánná — csapdosni, nappal ugyanannyival kísírgetni kívánnánk: talám két annyi had sem vihetné véghez, ha az lovaknak fáradságit consideráljuk, — mert bizonyára, fárad, az ki fáraszt. Eddig nem fárasztottunk: mégis elfáradtunk; hát (ha) még annak rendi szerint mindennap annyi leskődne, az ki az futrásra fél-mélyföldre is kijáró ötszáz németet kergetné s vagdalná! Igenis, jól observálta Kegyelmed: mely haszontalanok legyenek az ódalt-, elől- s hátúl-járó corpusok, mellyek közzűl kiki portácskákot küldözvén, azt gondolja, hivataljának eleget tett, ha távolyrúl néző s lappongó portájának hazug relatiója szerint megírja: merre ment az német. Holott penig teljes corpusával előtalálja az ármádát: Gloria in excelsis, ha ellenkezőben megejt vagy két ráczot, — visszatér, az Te Deum laudamus-ra. Bizony, ez okbúl én is mondhatom, hogy haszontalan az sok had; de mindazon corpusocskákot contrahálván Kegyelmed, ha nappal az futrástúl, étszaka az álomtúl három-négyezer ember megtiltja: reméllem, mind eddigvaló operatióknál többet fog tenni. Bóldog Isten! nem lehetne-é vagy egyszer tábor-megszálláskor, magyarosan két-három helyrül kirugaszkodva, megcsapni? reservát tartván az űző rácz ellen, — legalább azt is mondhatnánk, hogy azt is próbáltuk! Hiszen, én ebbe oly veszedelmet nem tudok, ha szinte szaladásra kél is az dolog; tudja penig Kegyelmed jól, mi következhetnék belőle, az hőségtűl elbágyadott. sátorczövekelő, szekereket igazgató, fát és futrást kereső nép között, legkivált, ha Buda felé vévén útját, Almásnak és per conse-

quens ligetes és erdős helyeknek menne. Obsidióhoz való praeparatióit értvén az ellenségnek: magamnak sincs kétségem benne, hogy Szólnok ne légyen czélja; de, hogy azon praeparatoriákkal feljebb igyekezzék, — dubito. Csak elhiszem, eztet is Glóbics (Globitz, báró, szegedi tábornok) verte fejében, az ki azon helységnek régen kitanúlta gyengeségét: mert Mólnár Zsigmond eljövetelekor az volt Starenbergnél az híre, hogy Péterváradjánál vagyon az armáda, tehát oda igyekezik.

Hogy itt operatióhoz kezdjen: attúl Kegyelmed ne tartson; mert, az mint kitanúltam az dolgát, és Mólnár relatiójábúl constál, az munitio praeparatiója mindjárást az armistitium végén tétettetett Újvár megszállására, az succursus eljövetele alkalmatosságával: de vajmi azóta sokat elengedett abban, az mióta tizennégyezer rácz s horvátbúl négyezer, hat regimentbűl egy lött!

De, hogy már előbbi projectumomra térjek: annak inpractibilitássát, igenis, mind Andrási Pál levelei, mind az Kegyelmed ratiói bűven megmutatják; kihezképest Budának menvén az ellenség, igenis, csak Vácz légyen az jel, — kimutatja az idő s az alkalmatosság: mit rendelt az Isten velünk? mivel úgy látom, se Isten, se világ előtt nem vádoltathatunk avval, hogy magunk erejében bízunk.

Itt hetfűn, vagy jól, vagy roszszúl, meglesz az vásár, az melly a sokakat megcsaló mínának bizontalan effectusátúl dependeál, — de azonkívűl is, miért hagynám el jó kedvembűl az kies Jerusalem várossát? otem-potem, etc. *) Én nem tudom, az jó Pekri úr mit gondol, hogy particularis parancsolattal akarván számot adni, Károlyi úr rendelésit félretévén, ott étszakáz, a hol akar; ha bizonyosan fogom érteni, hogy Károlyi Kegyelmed mellett marad: azonnal meg fogom parancsolni néki, hogy félretevén az bloquadákot, gyűjtse öszve az három natiót, és menjen az aradi operatióra, — csak addigis szállíttattassék legalább Debreczenhez az odarendelt munitió.

Ezzel, kívánván, hogy első alkalmatossággal mind vehessek, mind írhassak örvendetes híreket, — maradok, etc.

*) E pár szót a fejedelem saját kezével toldotta bele.

118.

Párkány, 4. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Az Kegyelmed minapi levelemre tett reflexióit ezelőtt egynéhány órával vévén, időhalasztás nélkül kívántam választ tennem.

Igenis, olly opinióban voltam s vagyok is, hogy *) az ellenség helyben maradván, Kegyelmed ellene semmit sem operálhat, — melyre nézve azon gyalogságnak az rendelt helyekre való elküldését kívántam vala; hogy peniglen Kegyelmed gondolja, hogy az által az ellenség szívet vévén, netalántán Kegyelmedet alább nyomja: abbúl oly rosz consequentiát nem látok, ha considerálom, hogy ugyanis ezen stratagemával kellene élni, ha Kegyelmed oly statusban vagyon, hogy aperto marte is vele megverekedhetik, — az mely harcz sokkal alkalmatosabb vólna, a mint utólsóbb levelemben is írtam, az gyalogság retirádájára nézve, az Vértes szélyin, Tata környékén, mintsem az győri pusztán. Abba Kegyelmed meg nem csalattatnék, hogy azon actusra magát az hajdúság Kegyelmeddel nem conjungálhatná: mert hírt tévén Kegyelmed az ellenség motusárúl, innen még azon gyalogságot megszaporítván, az meddig leérkezne Kegyelmed, ott találhatná készen, a hol legjobbnak gondolná lenni. Hogyha penig Bonafúsz költözése veszedelmes volna az Csalóközön által: Kegyelmed küldje erre Csajágival. Nem láthatom, mi okbúl okozhatna oly rettentő rémülést két regimentnek onnan való elküldése, — az melybe csak az győri bloqvádának praetextusa is mutat módot.

Mólnár még nekem oly meghitt embernek nem tetszik, hogy jónak lássam lenni visszaküldését Kegyelmednek; melyhez képest küldje lovait ide Kegyelmed, és mindezeknek effectuatiójában ne is késsék. Kegyelmed oly szorgalmatos vigyázásban tartsa táborát, hogy híre nélkül ki s be ne járjanak: mert ennyi időtül fogvást az ellenség előtt fekvén, könnyen kitanúlván számát, elvesztheti sokaságárúl való opinióját **), — az mely nem is helyesen esnék. ***)

*) E szótól kezdve a levél a következő kikezdésig alá van húzva.

) Eddig Pongrácz György kezeírása. — *) E rítkítva szedett záradékot a fejedelem maga kezével toldotta hozzá.

119.

September 5-ta, 1706. Bercsényi úrnak.

Midőn az Kegyelmed 3. Septembris írt levelét vettem vólna: micsoda levelét vészem Balog Istvánnak, íme, Kegyelmednek maga levelével együtt küldöm. Tagadhatatlan, hogy alkalmatlanúl esett Forgács úrnak az Fejérhegyen praecipitanter való általmenetele, — ki is mit csinál, s hova lett légyen? Szeredtűl elmenetelétűl fogvást semmi tudósítását sem vettem, holott ordere szerint Modornál kellett vólna ő kegyelmének subsistálni. Szóval is Petenada által izente Balog István, hogy azon confusio alkalmatosságával Szent-György felé is ment vólna valamelly ellenség: de mindezek bizonytalanok, — mivel gyakorta tapasztoltam, hogy szaladó katonáinknak minden bokor ellenségnek tetszik. Mivel az ellenség gázlóban penetrált Csalóközben: az püspöki sánczban lévő gyalogságot okvetethetlenűl elveszettnek lenni tartom; mind pedig, hacsak az Vágon túl lévő földnek Forgács úr nem succurrál, az mellettem lévő haddal hogy succurálhassak? nem tudom, nem is lévén informatus: ha maradott-é valamely gyalogság az szeredi hídnál, vagy sem? de az is haszontalan vólna; sok gázlója lévén az Vágnak, kevés had meg nem óltalmazhatja.

Ezen Csalóköznek elvételével bizonyosnak tartom az ellenségnek beleszállását; az mint is praevie megparancsoltam Eszterházi Antalnak, hogy in illo casu Tatához szálljon, Bezerédi mellett hagyván az Austriában portázó hadat, — melynek levelét hasonlóképen includálom; de nem tudom, ki parancsolatjábúl tiltotta meg nékiek Eszterházi Antal az égetést?

Ugyanazon levelébűl Kegyelmednek az ellenség megpróbálásárúl való szándokát értvén: ahhoz egyebet állhatatos resolutiónál nem kívánhatok, — nem kételkedvén, hogy Isten ő Felsége kegyelmébűl succedálni is fog, hacsak valamely gátlás nélkűl effectusban vétetik.

Pozsonbúl micsoda híreket írjonak, ímé, azokat is includálom; megtetszik, hogy magok sem reménlették ily csendes utazását armádájoknak.

Mectinszki innen elmenvén, az Kegyelmed levelét utánna fogom küldeni, és maradok, etc.

120.

Eszterházi Antal úrnak.

Tertia Septembris írott levelét Kegyelmednek vévén, ugyan csakhamar Balog István levelét is vettem, melyben az ellenség portájának gázlóban, Püspökin alól való bemenetelirűl, és maga hadainak confusióra való reductiójárúl tudósít; melybűl is kétségkivűl kitetszik Csalóközben való igyekezeti, — az mely történvén, tudom, elébbeni ordereimhez fogja Kegyelmed magát alkalmaztatni.

Az inclusákbúl értem Bezerédinek szerencsés portázását; de, hogy Kegyelmed az égetéseket megtiltotta: ki akaratjábúl történt? tudósítson, mivel kevés ösztönt adott az ellenség reá, hogy országát annyira kíméljük, — az mint is az következendő porták aztat semmi úton s módon el ne mulassák, úgy Kegyelmed is az iderendeltetett hajdúságnak elküldését.

121.

Eszterházi Antal úrnak.

Sándor László által újabb tudósítását Kegyelmednek vévén, tett dispositióit is értettem; mind szóval való relatiójábúl s mind levelébűl is általlátom, hogy olly opinióban légyen Kegyelmed, mintha általjövetelét az Dunán kívánnám azon orderemmel, az melly által parancsoltam vala, hogy az ellenség Csalóközben menvén, a corpussal Tatához jőjjön, — holott úgy tetszik, se nem találhattam, se nem találhatok világossabb szókat akaratom megmagyarázására, mint az mellyekkel tudtára adtam Kegyelmednek, mely kevés lovas haddal legyek itten, és hogy, ha az ellenség Bercsényi úr elmenetelit értvén, általigyekeznék: annak semmi úttal s móddal nem resistálhatok. Voltam is oly vélekedésben, hogy Kegyelmed látván orderimet erre czélozni, azokat inkább exequálni, mintsem kérdésben venni kívánja, — jól tudván azt, hogy az mindkét részrűl leendő hadak szemei reám vigyázván, magam mellett lévő corpusnak confusiója — ha személlyemre nem vigyázok is — többeknek is bódúlást okoz; általjövetelit pedig Kegyelmednek soha ezen szükségen kivűl nem kívántam vólna.

Írja Kegyelmed, hogy Somogyi Ferencz ezerét azért nem

küldötte, hogy tart, el ne oszoljon, Csalóköztül elvivén; de hiszem, magam is olly intentióval vagyok, hogy mind azt s mind az többit a Vágon túl való földre küldjem, az honnan könnyebben meglehet az portázás Csalóközben, mintsem túl, — az mint is Kegyelmed annak elküldését továbbra ne halaszsza.

Az mi azért a több dolgokat illeti, hogyha bizonyossan constál Kegyelmed előtt az ellenségnek két felől való eloszlása: dispositióit Kegyelmednek helybenhagyom; el is küldöttem már curéromat Bottyánnak orderrel, hogy onan jőjjön ide, s innen Újvár eleire, az hajdúság pedig továbbvaló parancsolatimig Almásnál maradjon. Hogyha pediglen — melyre is Kegyelmednek szorgalmatos vigyázása legyen — az ellenség magát contrahálná: az elébbeni orderemhez tartván Kegyelmed magát. Tatához szálljon, assecuratus lévén benne, hogy, hacsak az ellenség teljes erejével által nem jön, Kegyelmed általjövetelét nem kívánom, — hagyván mindazonáltal az rendelt hadakat Bezerédi mellett. Maradván, etc. *)

122.

Párkány, 7. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Tegnapi napon Sándor László által noha az utólsó levelére Kegyelmednek választ adtam: mindazonáltal az győriek és Babócsai dolgát elfelejtvén, midőn azokra választ tenni kívántam, — vettem az Kegyelmed Somogyi Ferencz inclusájával küldött levelét is, melybül már maga is általláthatja Kegyelmed, hogy nem egyéb okbúl kívántam az második ordelem szerint Kegyelmednek Tatához való jövetelit, hanem mind hogy egymást jobban secundálhassuk, mind peniglen hazánk tartományit conserválhassuk. Botytyánnak immár három curért küldöttem, melly is ha nem siet, az artoleriának securitássára nézve kíntelen lészek ezen obsidiót félbenhagynom, és magát Botytyánt azon mellette lévő haddal az Vág mellyékére küldenem, még csak portázó had is nem lévén előt-

*) Eddig Aszalay kezeírása.

tem, a kitűl csak az híreket is megtudnám. A mint is látván dispositiómnak illyen hátramaradásit: kíntelen leszek más alkalmatossággal más modalitásokkal kormányoznom hadi operatióimat. Való dolog ugyan, hogy ha azon hadakat, az mellyekrűl Kegyelmed ír, ű is maga mellől elküldötte: offensiva operatiótúl annyira nem tarthatni; de bizonyosan constálván előttem, hogy két regimentekkel megszaporodott: azon két regimentnek elküldése keveset tett, mivel az Morvában levőkkel is, az mikoron akarja, magát conjungálhatja, és így Leopoldnak is succurrálhat, mind az Vágon túl való földet is manuteneálhatja. Jól juthat Kegyelmed eszében, hogy ezen várat is nem egyéb okbúl szállottam vala meg, hanem, hogy az ellenséget lineáibúl kihúzván, vélle megharczolhassunk, melyre bizonyára, úgy vélem, lehetett vólna alkalmatosságom, ha oly közel lettünk vólna egymáshoz, hogy egy nap alatt magunkat conjungálhattuk vólna. Hogyha már azért Kegyelmed Austriának indúl, látván, hogy az ellenség annak pusztításával nem gondol: méltán tarthat attúl is, hogy Kegyelmed Soprony felé menvén, és hadai részének ideküldését megtudván, Komáromnál által ne jűne és Kegyelmedet hidunktúl el ne rekeszsze; a mint is, hogyha táborostúl Komáromnak jű: ugyancsak most is jobbnak látnám az Kegyelmed Tatához való szállását, mintsem az feltett operatióit; hiszem, ha Bezerédi Soprony felől azon két regiment miatt nem portázhatik is: Rábaközbűl a Nyulas felé is megnyargalhatja Bécs eleit, nem félvén Csalóközbűl hogy elszoríthassák, — mivel az hátok miatt (megett) lészen Kegyelmed. Nem is capiálhatom: miért az Kegyelmed Tatához való jövetelivel elpártolna az Dunán túl lévő föld, az kinek ellensége nem lészen.

Nem tulajdoníthatom egyébnek, hanem az győri labancz megszaporodásának, hogy Kegyelmed írja, hogy Kegyelmed kevés haddal azon helyet nem progvadérozhatván, (bloquadírozhatván) azért engedte meg nekiek az neutralitást; hiszem, az armistitium előtt aztat Török István csak maga ezerével is véghezvihette: mért kelletne tehát most több? Hogy Forgács úr nekiek protectionalist adott, híremmel nem vólt, de aztat is

hírem nélkül confirmálni nem lehetett, — nem is lehet az illyeneknek jó consequentiája.

Török Istvántúl ok nélkül az ezerét elvenni nem lehet; hogyha mindazonáltal maga resignálni fogja: Babócsainak való adását nem ellenzem, kinek is instantiája effectuáltatni fog.

Ezen órában micsoda levelet vettem, íme Kegyelmednek includálom, melybül általláthatja Kegyelmed, hogy Kegyelmed Tatához való jüvetele absolute szükséges; ne is csudálkozzék azért, hogy tegnapi ordeleimet változtatni láttatom: mert az jövendőt nem tudhatván, az történhető dolgok szerint kelletik kormányozni dolgomat. *)

123.

Bercsényi úrnak.

Tegnapi levelébűl, úgy az maibúl is értvén az Kegyelmed tudósítását az odavaló occurrentiákrúl, — noha ugyan az utólsóbúl Ebeczki jól rendelt portája, reménlem, talám hadainknak jobb szívet fog adni: látom mindazonáltal, hogy nem kevés alkalmatlanságom fog következni Szólnoknak az ellenség által való megépítésébűl; melyhezképpest jónak látnám oly dispositiókat tenni, hogy az ellenség onnan eltávozván, azonnal obsidiáltathatnék, — az mint is e végre az melly ingener Óvárt obsidiálta vólt, meg fogom parancsolni, hogy lemenjen Kegyelmed mellé, gondolván, hogy, ha az ellenség útját Pestnek, avagy az bányáknak veszi: mind az had s mind az munitió Egerbűl és Kassárúl kisülhetne, nem vélhetvén, hogy annak teljes perfectióban való vételét armadástúl megvárhatná az ellenség; de ha Egernek és Kassának fordúl, mellyet én nem hiszek, ezen conceptus teljességessen füstben menne.

Nem kevés hasznát látom hasonlóképpen az Kegyelmed Kassa és Eger felől való conceptusának: fele erejét mindazkettőnek megadván, ha az urak és főrendek azon helységekbűl kiköltöztetnek; mert azon három s négy álgyúval — hacsak magokat óltalmazni akarják, — bizony egyikét sem fogja megehetni, kivált ha obsidióhoz kezdvén, az környék vagy két

*) Ez a levél Pongrácz kezeírása. A ritkítva szedett sorok és szavak a leveleskönyvben aláhúzvák, jeléül, hogy magában a levélben chiffre-kkel irattak.

mértföldnyire (így) elpusztúl. Az ráczot és németet Egerben absolute bennhagyni nem kell: mert mindenkor mindazkettőt azon helységeknek métélyének tartottam. Az mi pedig az tábortúl magát vonogató nemességnek dolgát illeti: szükséges, hogy minden utakon s módokon compelláltattassék, és mivel magát ily közönséges ügytűl, confoederatiónk ellen is, vonogatni kívánja: bánjék Kegyelmed vélle, az mint legjobbnak lenni látja, — ellentartó benne sem nem leszek, sem nem vóltam.

Hogy pediglen az helységek az német előtt felégettessenek: abban módot nem látok; mert vagy az egész hazát el kell pusztítanunk, melly által mi sem fogunk subsistálhatni, vagy olly armádát bizonyára ki nem éheztetünk, az mellyet oda kell — úgy látom — bocsátanunk, az hová szereti. Meglehetett s meg is lehetne oly pusztákon, az hol mértföldeket megyen falu nélkül: de ezentúl sűrűbb-sűrűbb falukat találván, az föld népét vagy ellenünk extremitásra juttatjuk, vagy éhelhalóvá teszszük, sok szegényeknek átkát és netalám Istennek bosszúálló fegyverét is hozván magunkra. Bízzuk inkább Istenre dolgunkat, bizonyossak lévén, hogy az meddig az föld népe szívének ura nem lész: bizony Magyarországot is nem fogja megbírhatni!

Az ittenvaló hírekről még bizonyossabbat Kegyelmednek nem írhatok annál, az mit mai clavisos levelemmel írtam; gyütt ugyan Újvárbúl és oda Gútárúl oly hír, hogy Forgács úr portája az magyari hidat visszanyerte: de még annak confirmatióját várom. Az bizonyos, hogy Pálffi Komárom elein háromszáz ráczczal vagyon, és hogy Turóczi munitióstúl és ezerestűl Söprősnél általköltözött, az német tábor pedig bagázsiáját az pozsoni szigetben hagyván, az hóhér-rétinél fekszik; csak elhiszem, Leopoldot kívánja prófontérozni.

Antal úr egynéhány rendbeli ordereim ellen csak feltette magában, hogy teljes erejével Austriának megyen; de ma újonnan írtam, hogy Tatához szálljon, Bezerédit Kisfaludi László, Somogyi Ferencz, Szekeres, Kis Gergely és Török István ezereivel hagyván Rábaközben az portázásra, — mivel úgy írják, hogy Sopronhoz két regiment németet küldött volna Staremberg, mellyel ha nem bírhatnának: előttök az Nyulas, hogyha tudnillik az ellenség teljes erejével Komárom eleire

szállana; különben, hogyha helyben, vagy Vereknyénél marad, maga Antal úr is helyben fog maradni.

Micsoda levelét vettem Okolicsányi Pálnak, íme, Kegyelmednek includálom, és személyével mitévő legyek? az Kegyelmed opinióját elvárom. Maradván, etc. *)

124.

Párkány, 11. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed secretariussa és levele által tett bő tudósítását vettem; már másunnan is elegedendőképen lévén informatus az híreknek mivoltárúl: nem kételkedem az ellenség szándékának megváltozását, Forgács úr Morvában való irruptiójának és hadai nagy hírének tulajdonítván oly hertelen való általjövetelit az Dunán: mivel minapiban az grutai németet megszalasztván s közzűlök egy füstrázsamestert, egy kapitánt és mintegy nyolczvanig való közlegént elejtvén, az vadkertben bombadérozni is kezdette vala őket, de az armádának általjövetelit hallván, kénteleníttetett recedálni. Bizonyos lehet Kegyelmed abban is: mihent az ellenség visszamenetelit és az Dunán való általtakarodását bizonyoson fogom megérteni, — azonnal a Kegyelmed hadait azokkal, az kik általjöttenek, meg kívánom szaporítani, csak addigis az Rábaközben hagyott corpus meg ne szűnjék az austriai portázástúl, — szükségesnek látván lenni, hogy az meddig még ezen Esztergomnak obsidiója tart, az előbbeni ordereim szerint leginkább az velem való conjunctióra vígyázzon Kegyelmed.

Az mi az erdélyi németnek dolgát illeti: attúl még nincs mit tartanunk, mivel az Csongrádtúl Szólnok felé fordúlt, és parancsolatunk szerint felégettetett Szólnok várát építtetni kezdette, magának újonnan ugyanott két hidat vetett az Tiszán, — melybűl is egyebet nem magyarázhatunk, hanem, hogy hadának egy részét vissza akarja Erdélyben küldeni, a másikával penig az rabok fassiója szerint Péterváradjának fordúlni; de ha szintén teljes erejével Budának fordúlna is: inkább azon leszünk, hogy az hadakozást arra az földre transfe-

*) Eddig Aszalay írása.

ráljuk, mintsem magunkat innen defensióban vegyük. Melyrűl is az történendő conjuncturáktúl várván, annak idejében bűvebb ordereimet fogja Kegyelmed venni.

Az mi az Kegyelmed Rábaközbűl írott dispositióit illeti: azok mindenekben helybenmaradhatnak, arra egyedűl czélozván Kegyelmed, hogy az szükségnek idején conjunctiónk mindnyájunknak alkalmatosan meglehessen.

Sümegrűl való gondolkodása Kegyelmednek felettébb is szükséges és hasznos lévén, megvallom, annyira tűllem nem consideráltattak volt; igenis akarom, hogy azon levelem praevie Kegyelmed kezéhez akadott. Kihezképest Kegyelmed idővesztés nélkűl, mentűl jobb móddal lehet, vigye véghez szándékját azon várnak occupálásában, annakutánna küldvén meg az jószág confiscatiója iránt emanált parancsolatomat.

Itten már harmadnapja, hogy az capitulatio végett Kucklenderrel beszédben eredtünk, az ki capitulatióra magát ugyan resolválta: de látom, az minátúl is fél, időt is kíván nyerni magának; hólnap ugyan 10 órakor az zálognak ki kell jűni,— és első alkalmatossággal, reméllem, bizonyosabbat írhatok Kegyelmednek.

Az kik Győrbűl kikívánkoznak, és hüségünkre kívánnak állani: azoknak az passust nem denegálhatni; de az melly asszonyok urok nélkűl akarnak kijűni, azoknak egyéb szándékjok nem lévén, hanem, hogy mind a két részrűl sinforizálván, jószágokat megtarthassák, — azok bennmaradhatnak. Az több dolgokrúl penig szándékomat maga secretariussa relatiójábúl meg fogja érteni Kegyelmed.

125.

Párkány, 11. Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tudom, utólsó levelemtűl fogvást impatientiával várja Kegyelmed levelemet; mellyet is nem egyéb dologbúl halasztottam, hanem, hogy valami bizonyost írhassak az sok hazug hírekbűl kigázolván. Minapi curérom expeditiója után csakhamar elérkezvén Bottyán az hadakkal, örömest vártam vólna az rácz általjövetelit: de az, Pálfi Jánossal és két regiment

némettel csakhamar megnyargalván Csalóközt, az magyari hidat megégette, és Pozsonyhoz tért, a hol eddigis fekszik az német tábor; nem is conjiciálhatok egyebet, hanem csak egyedűl Forgács táborának nagy híre hozta által az ellenséget, az ki is valóba rendetlenűl és sietve takarodott által az Dunán. Az mint Antal úr híreibűl értem: az midőn Pálfi János Csalóközben vólt, akkor Forgács is meglátogatta vala az grutai németet, melynek egy része az Morva gázlójáig jűvén, és ottan megszalasztotván, — akaratján kivűl is szaporábban mérte visszafelé az útat; közzűlök egy fűstrázsamester, egy kapitány és nyolcz(-van) lovas német elesvén, így retirálván magát az vadkertben, az bombadérozáshoz is hozzá kezdett vala: de háta megett lévén Pozsonnál az ellenség tábora, nem continuálhatta operatióját, s visszatért.

De mindezeknél is jobbak, hogy ugyanazon nap, az minának recuperatiója után, újonnan kéretvén az várat: Kuchlender megszelídűlt, és hólnap 10 órakor reggel gvarnizomostúl resolválta magát az zálogok kiküldésére; látom ugyan, hogy időt kíván nyerni: mert az capitulatióra harmadnapot kíván mai levele által, — de megírtam neki, hogy jobb, idejében kijűjjön, mintsem tánczoljon kifelé; már hólnap ki fog tetszeni: szines-é, vagy szives szándéka? Ezeket pro consolatione azonnal megírtam vólna Kegyelmednek: de mind bizonyost vártam, mert eleintén gondolkodásra huszonnégy órát kért, már most újonnan annyit az capitulatio feltételére, az melly, a mint írám, hólnap 10 órakor expirál; adja Isten, ezen levelemet követő curérom bizonyosabbat vihessen Kegyelmednek!

Váczrúl való gondolkodásom csak villámlás vala, melly is könnyen fundamentalisabb okoktúl kiűzettetvén fejembűl, hogyha egy statusban maradtak vólna az dolgok: magam is az Kegyelmed opiniója szerint folytattam vólna.

Antal úr levelébűl értem aztat is, hogy újonnan visszaszándékozik az ellenség, és hogy ezen motusával egyebet nem kívánt vólna, hanem hadait distrahálván, hertelen való visszacsapással Rábaközt elnyerni; de, megvallom, én ezt nagy kókónak tartom, s inkább hiszem: elsőben Leopoldot prófontérozza; de ha ebben a szándékban lett vólna, gondolom azt is, talám el nem hadta vólna Csalóközt, — de mivel ezer

embernél több succursusa nem érkezett: talám csak conserválni akarja magát, és pro terriculamento inkább, mintsem prosperando jött által.

Szólnokbúl, csak elhiszem, rácz fészket akar csinálni az német; de mért kelletik két hídjának lenni? nem capiálom, — hacsak hadának egy részével vissza nem szándékozik. De mindezekben az időtűl várván, kelletik, úgy tetszik, operatiónkat a szerint kormányozni.

126.

Párkány, 12. Septembris, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Az ellenség motusárúl velem közlött sok csavargó hírek után micsodás hírem érkezék ez elmúlt éjjel Újvárbúl: íme, Kegyelmednek includálom; és az dolog így lévén, erre való közelgetését Kegyelmednek szükségesnek látom, az elébbeni ordereim szerint.

Noha, nem kételkedem az Kegyelmed Ebergényi kászolódása felől communicált híreiben, úgy az Dráván túl való földnek készületiben: de, megvallom, mindazokat inkább lármáknak tartom és hadaink distractiójára czélozó practicának, mintsem valóságnak. Ezen hírek tovább is confirmáltatván, Kegyelmed idejövetele előtt tudósítson: mennyiszámú haddal jün? és tegyen ollyan dispositiókat, hogy azon had ugyan az Dunán túl való földrűl interteneáltassék.

Mórinak meg fogom parancsolni, hogy az fizetése mint fűkapitánnak kiadatódjék; de ű is valóba helytelenűl cselekedte, hogy ennyi ideig decretumát nem extrahálta: mert ugyanis aztat nem mutathatván, — parancsolatombúl esett, hogy ollyan tiszteknek fizetések suspendáltatott.

Bottyán hadát most megszakgatni nem lehet. Kegyelmed Komáromba az híreket szüntelen folytassa, és felőle tudósítson.

127.

Párkány, 12. Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Két rendbéli leveleit Kegyelmednek csaknem egymásután vévén: az elsőbűl az ittvaló ellenségnek motusirúl való vélekedését értem; mellyeket annyivalisinkább helyeseknek lenni

látom, hogy most újonnan hozzák hírét Csalóközbül az ellenség Csalóközben való bemenetelinek és Komárom felé való sietésének. Mellyek így lévén: mindezekbül Kuklender csalárdsága kitetszik, az ki is tegnap az zálogokat külömben ki nem küldötte, hanem olly assesuratióval, hogy hólnap 10 óra előtt ne tartozzék kiadni az punctumokat; de mit tehettem rúlla? már módom nem lévén ijesztésén kivül az szorongatásra.

Ezen hírek után érkezék második levele Kegyelmednek, melybül az német Szólnoktúl való indúlását értem, és Kegyelmednek Hatvanhoz való jövetelit, — hogyha még útjábúl az bányavárosok felé nem tér az ellenség, úgy látom, Buda felé való menetele legkevesebb kárunkra lészen; de, ha Antal úr tudósítása valóságos, hogy Ebergényi mellé két regiment érkezett Sopromba és magát Hajszterrel conjungálni kívánja, ezen lármáskodások alatt ha új corpusocskát talál magának erigálni: nem hiszem, hogy ez a német általtakarodjék hertelen az Dunán, hanem magát Pestnél nyúgosztalván, szakgatva fogja küldeni az hadat, hol egynek, hol másnak, segítségére. Kihezképest jó lesz Kegyelmednek Pesttül vagy két mélyföldnire felégettetni az takarmánt, mihent bizonyosan szándéka Pest felé kitetszik; úgy lesz ideje az szólnoki operatiónak is, a melyhez oly notabilis munitio nem kell, az mint imaginálja talám Kegyelmed; úgy gondolom, az a ki benne vólt is, elégséges lészen.

Most lesz ideje már Károlyi uram operatióinak is, az ki talám több hadat nem kíván magával vinni, mint az mellyet proponált vala. Ha Kegyelmetek az szólnoki operatiót az minap proponált modalitásom szerint, ha lehetősnek találja: mindjárást ott kezdhetné operatióit, és úgy mehetne Aradnak. De mindezeknél is nagyobbak előttem az Dunán túl való operatióinknak félben való szakadási; már is kérdezkedik Antal úr: mi tévő légyen? s nem tudok mit felelni, — mert azon földnek szívét nem veszteném örömest; könnyű vólna az tanács, ha Isten ezen várat kezünkben adná; de mindezeknek két-három nap az közi.

Bertóti Istvánnak felesége meghalván, és az ipa maga annyira elbetegedett, hogy Újvárban alkalmatlan, — kihez-

képest, úgy látom, az előbbeni mellett kell maradnom; csak már Kassárúl is szállíttassa Kegyelmed Újvárba az munitiót.

Nógrád vármegyében jött némely tiszteim relatiójokbúl értem, mely készséggel ment az odavaló föld népe az Kegyelmedtűl hirdetett insurrectióra, — melynek is, úgy látom, ha Pest felé megyen az ellenség, az síkon kevés hasznát fogja vehetni Kegyelmed. Talám jobb is lészen azoknak a javát megválogatván, meg nem úntatni az többivel az táborozást.

128.

Párkány, 12. Septembris, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Az mai curérom által, nem kétlem, megérthette Kegyelmed, hogy már előttem constált az ellenségnek Csalóközben való jövetele, az melly is büven confirmáltatván az Kegyelmed inclusái által, — noha oly vélekedésben láttatik Kegyelmed lenni, hogy maga útját Rábaköznek akarja venni, Seprősnél általköltözvén: mindazonáltal, mivel ezen már capitulatióban eredett várnak megvételén az egész Dunán túl való földnek conservatiója áll, annyivalisinkább, hogy Bercsényi úr leveléből látom, hogy az erdélyi német Szólnoktúl megfordúlván, láttatik Pest felé igyekezni, — nemhogy innen Bottyánt általküldeném, de még Kegyelmedet is minden lehetséges erővel az conjunctióra idővesztés nélkül várom; mivel, ha az ellenség Seprősnél általköltözik is: itten, megtudván, könnyebb lészen minden hadainkat az vár megvétele után (melynek dolga harmadnap múlva elválik, az zálogok már kinn lévén) általköltöztetni és teljes erővel Rábaközbűl is kihajtani, — mintsem itt szégyent vallván, hídunk és communicatiónk veszedelmével, más bizontalanabb jón kapdosnunk. A mint is Kegyelmed légyen azon, hacsak lehetséges lészen, hogy még az Bezerédivel maradott corpust is Kapuvártt Túróczi commendója alatt jó securitásban hagyván, vagy magával vagy maga után elhozhassa, — könnyű lévén együttlétünkben oly dispositiókat tennünk, hogy, ha Komáromtúl erre költözik, teljes erőnkkel itt vélle próbálnunk, vagy penig, ha annak a földnek fordúl, utánna teljességesen költöznünk: lehetetlen lévén hazánknak minden helyeit hadaink dirib-darabolásával mególtalmaznunk

minden kár, veszedelem nélkül; vegyünk példát ellenségünktül, az ki mind tavaly s mind az idén nagy operatiókhoz kezdvén, szabad égetésre hagyta s hagyja országát. Kegyelmed. azért mindezekben eljárván, hagyjon Szőnnél (Szőnynél) ollyan estrázsát maga után, az kitül az komáromi hidaknak építésérül bizonyosan informáltassunk, — maga Kegyelmed úgy kormányozván dolgait, hogy, ha az német errefelé költözködnék, nemcsak az sánczhoz való jövetelre, de az általköltözésre is elegedendő ideje lehessen, mindezeket punctualiter ezen orderünk szerint kormányozván, mivel magunkat teljességesen ezen dispositiónkra bízzuk.

129.

Párkány, 15. Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Lerme, lerme, lerme! — az sok lerme után Isten szerencsésen viradóra juttata; mind azon valék, hogy az idevaló dolgokrúl valami bizonyost írhatnék Kegyelmednek: a mint is az capitulatiót subscribálván, kicseréltük ugyan, és még tegnap az kapuban is embereinket bé kèlletett vala vinni, ma az németnek teljességesen kászolódni, és ha ugyan elébb nem lehetne, legfeljebb pénteken reggel kidobolni. Bizonyoson confirmáltatik az is Komárombúl jött emberemtűl, hogy az német tábor Csicsónál fekszik ugyan, de az hidat az győri Dunán sietséggel vetteti, és noha az tegnapi szélvész az karvai hidunkat elszakasztá vala: az Antal úr hadai túlmaradván, nyugodalmasabban feküdtem le; de valóba, megindíták az bolhát bennem, hertelenséggel oly hírt írván Bottyán, hogy portája oly hírt hozott vólna, hogy az ellenségnek az Vág-Dunán is elkészülvén hídja, még ez étszaka fog költözködni; jóllehet ugyan, még ennek se confirmatiója, se ellenkezője azóta előttem nem vólt: mindazonáltal tegnap reggel portásinktúl Komárom elein fogatott rácznak examenjét az tegnapelőtt estve Komárombúl kijött kímem relatiójával confrontálván, hihetetlennek látszott az dolog, mivel az Vág-Dunárúl is mind általvitték az hajókat az győri Dunára, az hol harmada az hídnak készen lehetett már; — óránkint várok bizonyosat, és erreváló költözését értvén, azonnal bagázsiámot lefelé (indítom) az Garam-mellyé-

kére, s magam is utána bagdácsolok: mivel, ha Eszterházi Antallal magamat nem conjungálhatom, resistálnom nem lehet; mi lesz az várral in illo casu? csak Isten tudja, — én ugyan azon lészek, hogy az kapukat elfoglaltatván, in illo casu, ha erövel kell is, kivitethessem belöle német uramot.

Az mi Rabotín csavargásit illeti: soha nem tudom, mit gondoljak felöle; mert JászBirínybül Dózsa mindennek kerülö-útja, és mintegy visszaczafolásnak láttatik lenni; mindazonáltal reméllem, óránkínt ki fogja mutatni magát az dolog, és valameddig itt ezen az dolgokon által nem esünk: az Kegyelmed öszvegyülekezetünkre való projectumira directe nem felelhetek. Segítsége ennek is jött, többet is vár; Soprony tájékán is harmadfél ezerre fiadzott az német, — de meglátjuk, mit ád Isten? csak ezen eshessünk által, mellyet büven is megmutat két nap alatt a szerencse.

130.

*Párkány — *) Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.*

Csak elhiszem, utólsó levelemet vévén Kegyelmed, tudtam vólna innen is gondolatját elítílni; de, íme, dextera Domini fecit virtutem: kezünkben adván Esztergom várát, az melybül ezelött három órával kiköltözött az német, csaknem az ellenség táborának szemeláttára, — az ki Komáromnál általköltözésétül fogvást helyben fekszik az régi rév-sánczban. Mégeddig ugyan mind azon opinióban vóltam, hogy valamelly operatióhoz akar kezdeni: de már látván ennyi ideig való helybenlétit, mit gondoljak felöle? nem tudom; errevaló költözésétül fogvást Bottyán, azon öt ezerrel, az melylyel általköltözött. Radványnál fekszik elöttem, az kihez ma Forgács Simon úr is azon két lovas-regimentekkel, az mellyekkel innen elmene, fog érkezni: mivel Eszterházi Antal urat, az mely két ezerrel jött vala, vissza kelletett bocsátanom az földnek bódúlására nézve, — az ki is Rábaközben hagyatott nyolcz ezernek ott maradásával nem gondolván, már is elhagyatottnak gondolá magát lenni, és készült az hódoláshoz. Az két tábor egymáshoz két mély-

*) A datum helye üresen maradt.

földnire lévén, tegnap is alkalmas ellenkezések vóltanak; a mint is Pálfi János az egész cavalleriát kihozván, ellenkezve Izsátúl egész Puszta-Kesziig jött vala, — Bottyánnal jövő dandárt látván, szaporán tért vissza táborára. A mint előttem lineáját describálták: háromezernél többnek ítíltem lenni, bizonynyal lehet is, az mióta az három regiment dragonyos succursusa conjungálta magát; már szándékát egy-két nap kimutatja, mivel még Esztergom megvételét nem hitte. Hogyha az Dunán általmegyen: oly szándékban vagyok, hogy az regularis hadnak egy részét Forgács mellé adjungálván, vagy háromezer jó hajdúval magamat Kegyelmeddel conjungálhassam, — nem remélvén, hogy offensive Eszterházi Antal egész corpusa ellen operálhasson ezen ellenség.

Mostanában érkezék Bottyánhoz küldött adjutantom, a ki is referálja, hogy teljes erejével portán volt ugyan: de az ellenség ellene ki nem jött, sőt az ellenség sánczáig volt Godával 12 lovas, melly ellen háromnál több ki nem jött, — és nekiek úgy látszott, hogy az tegnapi ereje sem lett vólna ott.

Tegnapelőtt Szirmai diákja hozzám jüvén, mind az urátúl, mind az hollandiai respublicátúl és követtül micsoda leveleket hozott, — azon leszek, hogy ez napokban megfordítván, *) Kegyelmednek megküldhessem. Úgy látom, újonnan fognának az tractához, az mióta az spanyorországi veszedelem történt rajtok: mivel Rechteruntist (így; Rechterern-t is?) visszahivattatta az udvar; talám jó lesz felelni nekiek, hogy csak tudjam az principalis punctumokban előre, mit igír az udvar? proponálni fogom az Statusoknak. Az hollandusok csak azon levelemre adnak választ, az mellyet nekiek in particulari francziájúl írtam vala. Micsoda híreket írnak az Dunán túl? íme, Kegyelmednek includálom, — mellyeket hogy praeveniálhassam, magát Antal urat kétezer emberrel visszabocsátom; azon leszek mindazonáltal, hogy mentibe Tatát megvétethessem véle, az melybűl Esztergomnak az correspondentiára nézve egy bástyát akarnék csinálni. Mindezekbűl mit ád az Isten? Kegyelmedet tudósítani (el nem mulatom.) **)

*) T. i. a titkos írásbúl rendesre.

**) Eddig Pongrácz György kezeírása.

131.

Die 19. Septembris, Eszterházi Antal úrnak.

Reménlem ugyan, hogy Kegyelmed secretariussa visszatérése előtt írta levelét Kegyelmed, mellyet ez éjtszaka vettem; de mindazonáltal, noha általa is Kegyelmednek resolváltam az három mellette levő regimenteknek elküldését: az inclusákat megolvasván, annak effectuatióját szükségesnek annálisinkább látom, reménlvén, hogy elégségessek lesznek azon túl levő ellenségnek resistálni. Valamint eddig tapasztoltam, úgy most is látom, mely haszontalan légyen hadainknak eldiribolása; melyhez képpest jobbnak itílem lenni Somogyi Ferenczet hadastúl inkább odaküldeni, és az csalóközi híreket jó kímek által folytatni, mintsem hazájához közel hagyván, szélledésre okot adni. Az mi az Kegyelmed maga személyét illeti: mivel ma írott levelünkbül érthette, hogy magunk is bagácsiánkhoz szándékozunk menni, szükségesnek ítélem lenni, hogy az dispositióknak folytatására nézve Kegyelmed magát Esztergomban conferálja.

Az mi illeti az földvári hídnak elveszését: az valóban káros; mindazonáltal Isten ő szent Felsége kegyelmébül itten securussabb híd-helyt nyervén magunknak, — mindezek reparálhatók, haszontalannak látom mindazonáltal azon sáncznak továbbvaló megtartását, az mellyet az híd kedvéért kívántunk vala megtartani. Kihezképpest parancsolja meg Kegyelmed Urbánnak, hogy azon sánczot demoliáltatván, regimentestül és betegesestül útját errefelé vegye, s egyszersmind az palotai élést is felkísírvén, — könnyü lészen innen ugyanazon vagy más regimentbül az fejérvári bloquadát megerősíteni, melynek dissipáltatásának, úgy látom, csak Balog Ádám az oka, az ki order nélkül inkább haszontalan Eszék táján czékáz, mintsem azon bloquadát oltalmazza, az melyhez rendeltetett.

Az hidat hogy Kegyelmed lebocsátotta utólsó orderünk szerint, igen jól történt.

Az mint mostani levelébül Bercsényi úrnak értjük: az erdélyi német most is az Tisza körül czékáz, és hallatik, hogy újobban Egret obsidiálni akarja; az németje pedig annyira szökik, hogy csak az mostani kornyéttal is negyvenen egyszersmind szöktenek, és naponként tízen s többen is szöknek.

132.

Die 19. Septembris, Bercsényi úrnak.

Az Kegyelmed utólsó leveléből nem kevés csudálkozással értem, hogy Kassa iránt való dispositiómat sürgetvén, láttatik, mintha azon levelemet nem vette vólna, melyben az Kegyelmed opinióját az nemesség, főrendek és suspecta personák kiszállíttatása iránt approbáltuk. Absolute szükségesnek látván lenni, hogy azon hely minden úton s módon óltalmaztassék: nem is látom, megvételéhez miként bízhasson az ellenség, gyalogságának kevés vólta és erőtlensége mindenünnen confirmáltatván; mely miatt (artilleriája is elegedendő nem lévén) nem supponálhatom, hogy sokfelől kezdhessen vívásához, — melyből is következik, hogy az mennyiben Radics ezerének és városi fegyverfogható népnek számát Máriássi adjutantom által megértettem: gondolnám, hogy, ha Kegyelmed Esze Tamás ezerebeli hajdúsággal, az Hernád-mellyékiekkel és vármegye válogatott hajdúival az bennlévő népet megerősíti, — egyfelől való vívásnak, csak akarják, bizvást resistálhatnak, csak az tűz iránt az város népe között tétettessék jó dispositio: hordós vizeket padokon tartván. Elhitetem magammal, hogy azon várost megszállván, egyedül az bombardírozáshoz fog bízni, külömben bástyái avagy falai lerontásához, az vele való négy álgyúval bizonyára keveset fog effectuálni. Accedál ehhez, hogy Kegyelmed az malmoknak elrontását continuáltatván, időt nem vontathat; de valóban, szükséges vólna, hogy az arra rendeltetett portások abban jobban szorgalmatoskodnának: mivel az ide küldött tiszt examenéből is értem, hogy Egertűl is két malom kedvéért csavarodott félre, mellyeket Farnoson készen talált, — noha ugyan csak az tisztek számára őröltetett bennek.

Domonkos ezerére mundérungot sollicitál: de mivel úgy jut eszemben, hogy aztat Kegyelmed még Újvárban létükben assignálta, — az iránt való parancsolatja Kegyelmednek effectusban ment-é? kívánnám érteni.

Ma Esztergomvárában hálákat adván Istennek, és az vár iránt dispositiókat tévén, s Forgács urat is az körülettem lévő hadakkal az ellenség előtt hagyván, — hólnap Zsilíz felé és

onnan az Nyitramellyékére fordúlok, az hajdúságot magam mellé vévén, — úgy, hogy onnan, az ellenség motusát látván, akár az bányákat óltalmazhassam, akár magamat Kegyelmeddel conjungálhassam, Trencsén megszállásárúl hírt bocsátván. Gyütt ugyan ma oly hírem is, hogy az ellenség újonnan általszándékozik az Dunán; mellyet, reménlem, csak harmadnap is ki fog nyilatkoztatni, — melyrűl Kegyelmedet tudósítani el nem mulatom.

133.

Die 20. Septembris, Zsilíz, Eszterházi Antal úrnak.

Rivier rabságábúl kiszabadúlván, ezen órában érkezék hozzám, az ki is oly bizonyos circumstantiákkal referálja az ellenségnek Rábaközben való szándékát, hogy már abban nem is kételkedhetem, oly fortélylyal, hogy Ebergényi Sopron felől, emez pedig egyenessen Árpásnak menvén, ott szorítsák őket. Gondolható ugyan, hogy az Kegyelmedtűl Bezerédihez küldött hadak Ebergényinek resistálni elegedendők lesznek: mindazonáltal annyi sok hírek és lármák között alig lehet confusiójoktúl nem tartanom, hogyha annyira nem sürgettetik az hídnak Esztergomnál való csináltatása, hogy azonnal a segítség utánnok nem fog mehetni; de úgy is, tagadhatatlan, hogy mind Kapuvár s mind az gyalogság alkalmas veszedelemben lehetne. Kihezképpest felettébb is szükségesnek látom, hogy Kegyelmed ezen állapotot az földnek csínját tudó emberekkel közölvén: mindezeket hogy lehessen evitálni? informáljon, és maga opinióját adja.

Gyütt ehhez olly informatióm is, hogy Győrbűl egynehány faltörő-álgyúkat kivonatván, az karvai szent-kereszt sánczára igyekezném, — melyrűl ugyan jóllehet, minap oly dispositiókat tettem vala, hogy azon sáncz óltalmazására Sasan (Chassant) brigadéros hívünk rendeltessék: de considerálván azóltátúl fogvást is az francziák, magyar és német hadaink között gyakorta történt visszavonásokat, — igen jónak látnám lenni, ha mostanában megijedett és kegyelmességemet kereső Túróczit lehetne arra disponálni, hogy maga kívánná azon commandót, és úgy Kegyelmednek Sassant maga regimentjéhez kellene küldeni, Túróczit Andrási, maga, és Vinkler hajdúival ott hagyván, — Színaival pedig és Csajágival az obsidióban fog-

lalatoskodó ellenséget únas-úntalan lehetne portáztatni. Az mennyiben értem az ellenség gyalogjának gyengeségét, bizony nincs kétségem benne, hogy Isten után meg ne szégyeníttessenek, kivált, ha addigis az híd elkészülvén, az lovas erőt is oda fordíthatjuk; de, hogy az hídnak eltörése iránt annál is securussabbak lehessünk: látván, mely nagy confusiókat okozott a minapiban is annak elszakadása, — Bersonville ingenerünknek megparancsoltam, hogy mentül nagyobb részént lehet, hajókra köttettessék, mellyekhez az mostan Komáromhoz felment hajók is fognak adjungáltatni. Mellyekben midőn Kegyelmednek az únas-úntalan való szorgalmaztatást újonnan recommendálom, maradok, etc.

131.

Die 21. Septembris, Eszterházi Antal úrnak.

Minekelötte az Kegyelmed tegnapi levelét vettem volna: már némely punctumira praevie választ tettem; az mellyeket mindazonáltal oly hirtelen nem praevideálhattam, azokrúl is ezen levelem által kívántam Kegyelmed kívánságínak eleget tennem.

Az mi az munkásokat és azoknak fizetését illeti: azokban oly regularitást observálnunk nem kell, hogy mindenekben csak az fizetésre várakozzunk, mivel úgy tapasztaltam, hogy akár fizessenek, akár nem, — szintén egy bajoskodás véllek. Kihezképpest csak compelle intrare; csak kenyérrül legyen irántok provisio: az egész Buda és Esztergom vidékeit béhajtathatja Kegyelmed. Hogyha az hadak mindazonáltal dolgozni fognak, az mint is szükséges, — azoknak megfizettetésére lészen Szluha vagy substitussa kezében pénz, az kinek is már parancsolatja vagyon, hogy inspectori hivatalja szerint ott is mindennemű dispositiókat tegyen.

Hogy Kegyelmed Csajági czerének dolgát compianálta, igen kedvessen veszszük és értettük; tudom, ez éjtszaka elment levelembűl bőven meg fogja érteni Kegyelmed, melly okra nézve kívánom ottan maradását.

Az mi az Kegyelmed mellé küldendő lovas hadakat illeti: úgy reménlettem vala, hogy szóbeli discursusommal elegedendőképpen demonstráltam Kegyelmednek, mely lehetetlen légyen

mostanában az lovas hadakat szakgatnom. Az mi pedig az executióknak effectuatióját illeti: mind Balog Ádám ezere, — az melynek egy részének úgyis Buda, Fejérvár s Esztergom között kellett vólna lenni, — s mind mellette levő s arra rendeltetett dragonyos hadak véghezvihetik, az meddig az német tábor szándoka jobban ki nem fog tetszeni.

Ezen materiárúl pedig szükségtelen lészen több quaestiókat moveálni: mert külömben nem lehet.

Se Bonafous ezere, se más hadak oly véggel oda nem rendeltettenek, hogy örökös praesidiumnmá tétettessenek; az mi tehát Bonafous bagázsiájának intertentióját illeti: küldje ide az superfluumát, — marhái legeltetésére készebb lészek quártélyt adatni, mintsem az által fogyasztatni az praesidiumot.

Hogy az praesidium számára gyertyát és sót kérnek, az szükséges, és ezekben teljes segedelmével lehet Szluha; úgy az mi az munitio dolgát illeti, arrúl is tettem elegedendő dispositiókat, kik, tudom, effectusban is mennek, bizonyos lévén Kegyelmed abban, hogy időnk elegedendő lészen, — teljes lehetetlenség lévén, hogy az ellenség Esztergom várát két tábor nélkűl megszállja: mert mi sem vihettük vólna ily kevés néppel véghez, hogyha táborunk mezőben nem lett vólna, az ki az ellenségnek resistált, és módot adott, hogy az obsidiót mind túl s mind innen continuálhattuk; ez pediglen hatezer emberbűl álló népét hogy kétfelé osztathassa, — teljes inpracticabilitas.

Az mi az ráczoknak lármáskoásokat illeti: aztat az obsidio alkalmatosságával is eleget continuálták, — de az Budárúl kijövő lovas rácz, száz dragonyossal mindenkor viszszaverettetett, az gyalogja ellen pedig vagyon Kegyelmednek elég gyalogja. *)

135.

Zsilíz, 21. Septembris, 1706. Generális Forgács Simon úrnak.

Midőn épen az ellenség ellen folytatandó operatiókban törném fejemet: érkezett az Kegyelmed elmémmel megegyezett projectuma, mellyet leginkább indíta vala szegény kiszabadúlt Rivier relatiója, — a melybűl többet is remélhetünk, ha Isten szerencsét ád. Kihezképest bizonyos lehet Kegyelmed benne,

*) Eddig Aszalay írása.

hogy ezen operatióba minden úton-módon secundálni kívánom Kegyelmedet: de az város (Pozsony) vívásában nagyobb difficultások lesznek, mellyeket teljes dispositiókkal együtt ki akarom főzni; Kegyelmed mindazonáltal addigis az gyalogságot küldje háta megett az Vág-mellyékére. Én hólnap Czétényhez fogok indúlni, és az trinycsényi obsidiót mindenütt hirdetem, és ezen Kegyelmed operatiójirúl dispositiókat tészek.

Mojzses gyilkosságát absolute szenyvedni nem kívánom; kit is Kegyelmed megfogatván, küldje hozzám; de Kegyelmed onnan eltávozván: sohasem tudom, kit küldjek Bottyán mellé, az kinek eszéhez nem bízhatom, kivált úgy biztatván Kegyelmed, hogy csak órája el nem tőtt (telt) veszedelmének.

Az itten lévő hadak bagácsiáját ma Köbölkútra küldöttem: de az expeditio acceleratiójára nézve aztat is jobb lett vólna az Vág-mellyékére szállítani; de tudom, mindezekrűl elegedendő dispositiókat fog Kegyelmed tenni.

Saszánnak ma egy levele kezemben jutván, látom, a szolgálattúl elidegenedett, és oly terminusokkal ír, hogy csak azért is szolgálatomba szenyvedni nem akarom; megparancsoltam Antal úrnak, hogy Túróczival felváltassa és Kegyelmedhez küldje; kivel Kegyelmed számot vétetvén, az regiment dolgait complanáltassa.

Mivel az mellettem lévő karabélyos had, lovok veszedelme miatt, az mezei szállást nem győzi: hogyha Kegyelmed az feljebb írt operatiókra indúl, küldje mellém az Eszterházi Antal regimentjét; úgyis indisciplinatus lévén, mind arra megtanítom ő kegyelmeket, mind a szökvéstűl — távuly lévén — megtartóztatom. Kegyelmed mindazonáltal mindaddig helyben lehet, valameddig az gyalogság az rendelt helyre el nem érkezik.

136.

Zsilíz, 22. Septembris, 1706. Generális Forgács Simon úrnak.

Két rendbeli leveleimre tett válaszszát Kegyelmednek ezen órában vettem, melyben, látom, hogy oly vélekedéssel légyen Kegyelmed, hogy Eszterházi Antal regimentjét Kegyelmed commandójátúl separálni kívánnám; de hitesse el magával, hogy Kegyelmed legkissebb kérésének is satisfaciálni kívánnék, — nemhogy oly nagy energiával tett kívánságát nem placi-

dálnám; kihezképest nem bánom, bár maradjon tovább is azon ezer: csak az Istenért is kérem és intem Kegyelmedet, hazájához való szeretetire és kötelességére kénszerítvén, az commandója alatt alatt való hadak között jobb disciplinát tartson; mert én tudom, s kesereg szívem, mennyi az panasz előttem. Jól tudom, hogy széllel sem az katona, sem lova nem élhet, és hogy az commissariatusság lassan providiál: de jobb lesz, Kegyelmed limitatiókat tétetvén az falukra, azokat jó disciplinás tisztekkel exigáltatni s szakmányosokkal tiszteket kiküldeni, — mintsem mindeneket csaknem szabad praedára bocsátani. Hallom ugyan, s tudom is, hogy Kegyelmed mindezeknek kikeresésében igyekezik s fáradoz, — de bizonyára végét nem éri, ha az tiszteknek fizetésébül, s nem az közkatonáébúl kíván Kegyelmed satisfactiót tétetni.

Mai napon vévén Bercsényi úr levelét: az ellenségnek Miskólczra való érkezését értem; de valóba, panaszolkodik, hogy semmi gyalogja nem lévén neki, az szorosokon, úgy mint kívántatnék, ártani, — nem árthat. Melyhezképest, considerálván, mely haszontalan töltsem időmet ezen a földön: arravaló közelgetésemet (a Kegyelmed jövendő operatióit intacte hagyván) resolváltam, Csajági és Szinai ezereit magammal vivén; de csak általlátom, ezen hír elterjedvén Szalai hada között, — rövidnap alatt pusztán látja Kegyelmed zászlóit: mivel már is hazabocsátásokrúl supplicálnak előttem. Melyre nézve jobb lesz azokat inkább velem lebocsátani, mintsem az szökéstűl meg nem tilthatván, szolgálat nélkül hagyni őket, annál is inkább, látván az ellenségnek inkább Rabotíntúl való várakozását, mintsem operatiókra való igyekezetit. Kegyelmed azért ezeket így értvén, időhalasztás nélkül küldje azon ezeret hozzám, Kis-Tapólcsány felé, az merre hólnap utamat vészem; és mivel Bottyánnak is több hasznát venném azon az földön: talám személlye szerint való lejövetelit persvadeálhatja Kegyelmed néki, — azon kevés had commandóját Palocsaira bízván, a ki mégis az aprólékos portázást folytathatja; noha, megvallom, jobban szeretném Balog Istvánt helyette, ha egészsége megengedné. Jól tudom, mely csorbát tészek Szalai ezerével ezen hadakban: de úgy látom, az három itt maradandó ezer is elégséges lészen az henyélésre.

Az mi penig az Kegyelmed operatióit illeti: már arra az gyalogság ki levén rendelve, — az artolleriának dispositióját Riviérre bíztam, melynek elegedendő instructiókat adván, parancsolatom szerint, tudom, Kegyelmeddel közleni fogja, — úgy az operatiónak modalitássárúl is, a mint maga recognoscálta, bűséges informatiót adni. Az bombadérozás sokáig nem tarthatván az munitióknak és bombáknak fogyatkozása miatt, Kegyelmed aztat elvégezvén, Morvának fordúlhat; de oly reflexióval légyen, hogy az itt lévő ellenségtűl oda ne szoríttattassék.

Hogyha az ellenség az Dunán által talál menni: az itten maradandó had azonnal általmenjen az Dunán, Antal úr mellé, az kivel is Kegyelmed, tudom, únos-úntalan úgy fogja correspondentiáit folytatni, hogy engemet is mindenekrűl exacte tudósítani fog. Ha mely vármegyék nem insurgáltak vólna: azokat Kegyelmed praevie intimatione insurgáltassa, Czéténýhez gyűjtvén őket; és hogyha (mellyet magamnak nem immaginálhatok) Léva felé venné ezen ellenség útját: Kegyelmed az morvai operatiókat féretévén, és minden hadait contrahálván, mentűl szorgalmatossabban lehet, nyomozván, csapdossa.

Ez elmúlt napokban Újvárban Lóczi hajdúi Nyáraiéval kardra kelvén, annyira jutottanak, hogy közöttök feles sebes esett; mely rosz cselekedeteket büntetés nélkül hadni nem akarnám. Kegyelmed azért Györki Pált Borsival odaküldvén, kerestesse ki mindakét részrűl az vétkes feleket, és in instanti meg is lövődöztesse, — oly severitással, hogy már valaha egyszer azon említett Lóczi fene hada megzaboláztattassék!

137.

Zsilíz, 22. Septembris, 1706. Vay Ádámnak.

Noha még az Kegyelmed elmenetele előtt érkezett Bercsényi úr levelét Kegyelmeddel communicálván; abbúl az híreknek mivóltát láthatta Kegyelmed: de azótátúl fogvást is egynéhány levelek által informáltatván az föld népének rendkívűl való bódúlásárúl, — resolváltam magamat az arrafelé való nyomúlásra; és mivel Bercsényi úr gyalog dolgábúl szűkölködik: szükségesnek látom, hogy Kegyelmed Csajági és Szinai ezereit magával utánnam hozza. Jóllehet reflectálom magamat ugyan, hogy mai dispositióm szerint Csajágit az sánczban ren-

deltem vala: mindazonáltal azóta is az ellenség állapotját jobban kitanúlván, úgy tetszik, nem tarthatok annyira tűlle, és gondolom, Horvát Tamás, avagy az Andrási vice-kapitányja is elegedendő lészen annak megőrzésére, naponkínt Urbán Czeller is odaérkezvén. Kegyelmed mindezeket azért maga tapasztalt dexteritássa szerint úgy kormányozza, hogy lemenetelemmel Antal úr elméje ne csüggedjék, — bizonyos lévén abba, hogy, ha az német általköltözněk: azonnal az inneksö had is segítségére fog menni. Kegyelmed penig légyen azon, hogy azon hadakkal késedelem nélkül conjungálhassa magát velem.

138.

Zsilíz, 22. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Nem kétlem, eddig mind leveleim, mind udvari-kapitányom által tett dispositióimat érthette Kegyelmed, — mindazonáltal, azótátúl fogvást is vévén Bercsényi úr levelét, jóllehet örömmel értettem az erdélyi ellenségnek annyira való romlását, hogy az desertorok közönségesen referálják az gyalogságának kétezer emberen felül nem több vóltát: mivel már Miskólczra, és naponkínt nagyobb-nagyobb szorosokra érkezik, magam az gyalogsággal való lemenetelemet indispensabilis szükségnek látom lenni. Melyre nézve az mai dispositióimat annyira láttam szükségesnek megváltoztatnom, hogy Csajági és Szinnai ezereit mellém kívánjam, — Csajági helyett vagy Horvát Tamást, vagy Andrási vice-kapitányját rendelnem commandónak: mivel reméllem, az tött dispositióim szerint csak rövidnap alatt is odaérkezik Urbán, az ki amazokat felváltatja.

Az ideváló lovas hadakat, innen, Forgács úr commandója alatt oly dispositióval hagyom, hogy, ha az ellenség által találna menni: azonnal conjungálhassák magokat Kegyelmeddel, maga Forgács úr az morvai distractióra menvén; az midőn is, hogyha Kegyelmed az ellenség ellen offensive nem operálhatna: tégyen legalább oly rendelést, hogy únas-úntalan portázásival fogyaszsza, már Isten kegyelmébül teljes securitássa lévén az túl levő hadaknak Esztergom, melynek obsidiójátúl teljes implicantia hogy tarthassunk, bűvön kitanúlván erőtlenségét. De mindenekfelett reméllem, hogy Isten ő szent Felsége az er-

délyi német ellen következendő operatióimat megáldván, örvendetes operatiókra térhetek vissza. Kegyelmed azért az említett két ezeret halogatás nélkül az udvari-kapitányommal leküldvén, — az odavaló dolgokrúl tudósítását elvárom.

139.

Bars, 23. Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tegnapelőtti levelem szerint tegnap megindúlván, ide Barshoz oly véggel szállottam, hogy Szalait és az hajdú-ezereket bévárván, utomat Kegyelmed felé continuálhassam; és szintén négy óra tájban délután hozá hírét Forgács úr az ellenség egész táborának tegnap hajnalban általtakarodásának, — még akkor az eleje mindjárt Tatának vévén útját, ez étszaka jött híre, hogy teljes corpusa Almás s Neszmély közzé szállott, de több hét sajkánál nem lévén vélle: mégis nehezen hiszem, hogy az sáncz ellen valamit operálni kívánjon; de csak egész félelmem abbúl áll, hogy Antalnál Esztergomba lerme-lerme lévén, megtartóztatja hajdúimat, és annyira a mint kívántatnék, nem siethetek Már ugyan ma hírt várok, és hacsak lehet, hólnapnál tovább indúlásomat nem fogom halasztani, — azalatt az erdélyi németnek is motusa, reméllem, Kegyelmed levelébűl fog előttem constálni, jóllehet itten az rabok és az hírek csaknem persvadeálták nékem, hogy errefelé fogja az lovának száját tartani.

140.

Bars, 24. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Megvallom, épen teljes nyúgodalomba vala már elmém esztergomi dispositiók iránt: de tagadhatatlan dolog az is, hogy az Kegyelmed mai levelébűl nem láthatom keserűség nélkül Bonafúsz dolgainak repraesentatióját, és az által történt dispositióimnak confusióját. Jóllehet ugyan, mostanában hozzám küldött tiszti által nemcsak köszöni az reábízott commandót: de annak folytatására is nagy készséggel magát offerálja; én mindazonáltal oly választ adtam néki, hogy az szolgálatot úgy amplectálja, hogy az alattavalóinak hasonló indúlatjárúl is felelhessen, mellyek már az szökéshez kezdvén, nem kevés suspiciót indíthatnak előttem. A mint mindezekre nézve paran-

csoltam udvari-kapitányomnak tartózkodását, Csajáginak visszaküldését, helyette penig Bonafusznak elhozását, — kivált minekutánna az mai napon értettem vólna, hogy az ellenség Almás, Neszmély közzé szállott, noha mindazokrúl bizonyosabb híre lehet Kegyelmednek, és magam is contrariomot látok Szekeres levelébül. Mivel azért Bonafusznak oly parancsolatot adtam, hogy magát Kegyelmednek, declarálja: ha mér-e assecurálni regimentje felől? és holott arrúl felelni nem akarna, azonnal Csajágival (melynek elküldésérül az udvari-kapitányomnak Kegyelmed írjon *) felváltassa Kegyelmed. Az több dispositióit Kegyelmednek helyesnek látván, helybenhagyom, teljes reménségem lévén, hogy eltávozásunkban is mindazokat szokott dexteritássa szerint fogja folytatni Kegyelmed. Az Kucklender szigetbe való kertinek usuatióját az commendansoknak conferálván: akár Bonafous akár Csajági légyen, — annak assignáltassa Kegyelmed. **)

141.

Bars, 24. Septembris, 1706. Vay Ádámnak.

Az Kegyelmed tegnap írott levelébül noha ugyan reméllem, ezen levelem útba fogja találni Kegyelmedet: de valóba szívesen kívánnám, ha valamelly interveniált akadályokra nézve még Esztergom elein érné Kegyelmedet: mivel ez étszaka értvén az ellenségnek Almás és Neszmély közzé való szállását, — innen eltávozásom előtt, megvallom, nyugodt elmével szeretnék lenni Esztergom felől, melly iránt felháborodott elmém Bonafúsz regimentjének szökésit és magának mintegy kedvetlenségét tapasztalván: mivel mindazonáltal expressus tiszti által nemcsak azon commendánsságot köszöni, de magát az defensióra nagy készséggel offerálja, — optiót adtam neki az kijüvetelre vagy ott maradásra, úgy mindazonáltal, hogy elméjét hadának vegye, és úgy assecuráljon felőle. Kihezképpest szükségesnek látom, hogy ezen resolutiójára való várakozásig, az mellyet Kegyelmed pro brevitate temporis Antal úrtúl meg fog tudni, a hol ezen levelem találja Kegyelmedet, subsistáljon; és

*) Előbb „ordert küldtem“ állott, de e két szót a fejedelem kitörülvén, sajátkezüleg a „Kegyelmed írjon“-t toldta be.

**) Ezen utólsó kikezdés a fejedelem s. k. írása.

mivel se Urbánba, se egyedül Horvát Tamásban elmém meg nem nyughatik: vesse meg, kérem, mesterségét, hogy Csajági ezerének és magának kedvet csináljon az bemenetelre, Bonafuszt felváltatván ezerestül, és helyette Bonafuszt hozza magával. Tudom jól, s látom is, ezen változásban Csajáginak micsoda difficultási lehetnek: de bízom az Kegyelmed dexteritássában, hogy mindazok conplanáltatni fognak. Mivel mindazonáltal Kegyelmednek útja amarra közelebb esik: én hólnap megindúlván, Ságnál bevárom Kegyelmedet.

142.

Gyerk, 28. Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Az Kegyelmed utólsó levelét Daróczrúl vévén, azóta semminemű tudósítását nem vettem; mindazonáltal ma Kassárúl vévén Károlyi úr levelét: ugyanabbúl látom, hogy, ha az ellenség nem rostokolt, — 25. meg kellett Kassát szállani. Kihezképpest, hogy Kegyelmed az idevaló dolgokrúl is informatus lehessen, ámbár egynéhány naptúl fogvást Kegyelmedet nem tudósítottam, az ellenségnek bizonyos szándékát akartam kitanúlni; a mint is, minapi levelem elküldése után, csötörtökön érkezék híre, hogy ugyanazon nap az ellenség az karvai szentkereszt sánczát megszállotta és pénteken étszaka négy formalis bateriát erigálván, pénteken viradóra tíz ágyúval lütetni is kezdette, — a mint is még most is kemény lövések hallatnak arra felé. Az mieink magokat Saszan commandója alatt valóba keményen tartják, és az Dunán való communicatiónk szabad lévén, minden szükséges dolgokbúl succurrálunk néki; mindazonáltal, hogyha az defensio sokáig tartana, nem felelhetnénk felőle. Mit használjon néki ezen sáncznak megvétele, hacsak esztergomi obsidióhoz is kezdeni nem akar? — én bizony nem capiálom; de tartván attúl, hogy csendesen általesvén itt az dolgon, és látván, hogy nem impediálhatjuk: netalántán Esztergomba is belékapjon, járúlván ehhez, hogy már az erdélyi ellenség motussát értvén, a meddig odaérkezem, vagy Kassának nem fog kívántatni az succursus, vagy késő lesz, — és így, kettőhöz kapván, semmi operatióra ·rá nem érkezem. Az gyalogság is még csak két marsúnyi földre lévén Esztergomboz: aztat ma visszatérítem, bagácsiámat Csalamján hagyván, úgy, hogy oda-

való mintegy lopódásom se erre, se amarra lármát ne tégyen és Isten kegyelméből hogyha az rábaközi hadakkal megegyezhetünk, rajta kemény próbát tétetek, mindenestűl 22 squadronnál és hat batalionnál több német nem lévén a táborában, az ráczon kivűl, melynek kétezer sincs száma.

Minden dispositióimat úgy igyekezem tenni, hogy ezen actuson négy nap alatt általeshessek, és következendőképen Kegyelmeddel magamat conjungálhassam. Mellyekrűl, adja Isten, rövidnap alatt örvendetes híreket írhassak Kegyelmednek.

Én ma magam is Esztergomba rándúlok, és az ellenség táborát az innekső partokrúl kinézvén: büven fogom informálni Kegyelmedet dispositióimrúl.

143.

Csalamja, 2. Octobris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Esztergom alól utólsó levelem írása után jóllehet két rendbeli levelét vettem Kegyelmednek: de szívem keserűségénél egyebet nem írhatván, — mind csak arra vártam leginkább, hogy bárcsak valamely portácskának is, az mellyet az Dunán túlvalóktúl reméllettem, hírét írhattam vólna Kegyelmednek; de mivel minden jó reménségben megcsalatkoztam, — ímé, az roszszat is írom.

A sáncznak veszedelme előtt egynéhány órával az Lóczi hajdúi, kétszáz ember beküldöttek közzűl szabadúla meg tíz, — ki sebes, ki mezítelen, része hajón, része fasínán, némely peniglen az anyja övedzőjével általverekedvén az Dunán; szöktenek az német táborbúl is, és közönségesen referálják, hogy az midőn az német ostromnak jött vólna: az hajdúk az magas hegyen levő sánczocskábúl kiszaladván, adának bátorságot az németnek, — ki is egyenesen az másik, kűlső sáncznak ment, és ott is azonnal harminczig való granadéros kiugrándozván, melléje mentenek; mellyet az nagy sánczban lévők látván, s némellyek fejír zászlócskákot mutogatni kezdvén, egyenesen az kapunak indúla az ellenség, az melylyet az bentlévő s elpártolt németek kinyitottak, — és így az ellenség gratiát kezdvén kiáltani, avval mindaddig bíztatá őket, míglen bémene. Az mieink is csuportra vervén magokat az sáncz közepin: ki az fegyver-letételre, ki az ólta-

lomra készüle`; de benn lévén az ellenség, és azonnal öldöséshez kezdvén, az szegény Lóczi hajdúi tudván: mit tészen az német gratiája, — csak akkor kezdének lövődözni, az midőn már körűlvetettenek, s késő volt az óltalom. A mint is mindenikének, mind németnek, mind magyarnak, egyenlő vala az gratia. Saszán egy tisztet meglűvén, elfogattatott mintegy század magával: de az többin micsoda kegyetlenségeket követtenek el az ráczok, — sok vólna pennára tenni. Ezeket napszállat előtt véghezvivén hetfűn, kedden reggel Esztergomhoz szállott, előrebocsátván az lovassát, az gyalogja csak dél tájban érkezék; s mind vártam Szekeresnek valamely próbáját, az kinek az tábort óldallani kelletett vólna, parancsolatom szerint. Az hidunk megvala ugyan: de csak háromezer emberrel is nem resistálhattunk vólna néki, — az melynek egy része, az ki portára küldettetett vólt, oly nyakra-fűre jöve vissza az hídon, hogy jobbnak itíltem az hídnak elbontását, mintsem vagy az ellenségnek felgyújtására alkalmatosságot adni, vagy hertelen irruptióval az zsibongó hadat jobban megbódítani. Déltájban az egész tábor elérkezvén, az szőlők mellé szállott, a hol eleintén a Forgács hada vala; való, hogy azt senki hétezernél, ráczostúl, horvátostúl, többnek nem mondhatja, — de az akkori alkalmatosságra avval is béértük. Ugyanazon étszaka mindjárást munkához is kezdett, és az Szent-Tamás hegyén való sánczainkat újonnan kitisztította, és tegnap reggel készen valának az bateriáji, és az mint tegnapelőtt Buda felől hozták az hírt: szeredán kelletett az ágyúkat szározon Budárúl megindítani.

Az communicatiónk az vár alatt most is meglévén: mindennémű szükségérűl Isten kegyelméből providiáltam, és naponkínt szállítanak is belé mind élést, mind munitiót, noha actu is egy hólnapra való minden szüksége megvagyon, — melynél tovább magát nem is tarthatja, hacsak annak rendi szerint való vívásra minden készűleti megvan az ellenségnek. Ezeket így véghezvivén, micsoda orderekkel bocsátottam Forgács Simont, és helyben hadtam Eszterházi Antalt? — ímé, includálom.

Megvallom, repűlnék, nem mennék már az mellettem lévő hajdúsággal: de mióta hadakozunk, tagadhatatlan, hogy

ennyi maródi magyart nem láttam. Kihezképpest azon lészek: se erejébűl ki ne vegyem, se mód nélkül ne késedelmeztessem, elvárván előmben az Kegyelmed tudósítását: mely felé gondolja legalkalmatosabbnak lenni utazásomat?

Abaújvármegye inclusáját (a mi illeti), nem győztem csudálkozni mind azon, hogy mostani conjuncturákba Forgács Simon azoknak Trincsényhez való gyülekezetit kívánja, mind, hogy az vármegye kérdést támaszt: mellyik parancsolatnak kell obtemperálni? Mellyet inkább simplicitásoknak tulajdoníthatok, — mivel observáltam másszor is, hogy, ha néha casualiter az én parancsolatom az Kegyelmedével concurráltanak: magamtúl is hasonló kérdést tettenek.

144.

Szécsény, 4. Octobris. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Az Kegyelmed ultima Septembris írott levelét ideérkezésemkor vettem, és már annakelőtte is Bercsényi úr levelébűl értem, hogy Kegyelmed levelét nem vette; csak elhitettem magammal, hogy egymás levelét nem vévén, elég nyughatatlanságban lehetett Kegyelmetek.

Kassának megszállását és Kegyelmed által jó rendben találását, az Kegyelmed originalis inclusájábúl örömmel szemléltem. Isten után remélhetjük is, hogy, ha az bentlévők óltalmazni akarják magokat: meg nem várja az hideg essőt alatta az ellenség; kivált az mèllettem lévő hajdúság is velem együtt naponkínt leérkezvén, — Isten után egyebet jónál nem remélhetünk, teljes tehetségemmel azon lévén, hogy mentűlhamarább conjungálhassam magamat Kegyelmetekkel. Mely karban hadtam Esztergom tájékát és az Vág-mellyékét? tudom, Bercsényi uram levelébűl bővebben megértette eddig Kegyelmed; mivel tudván az Kegyelmed ellenség előtt való létit: mindeneket pennára tenni talám nem szintén bátorságos vólna. Kívánom azért, találhassam Kegyelmeteket kívánható állapotban és jó egészségben.

145.

Szécsény, 4. Octobris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Ez étszaka vett új tudósításábúl Kegyelmednek az odavaló

constitutiókat értvén, hogy annál is hamarább acceleráltassanak az ellenség ellen való operatiók: Csajági és Szinai ezereit előre fogom küldeni; addigis penig, hogy mind Kegyelmednek, mind nékem jobb informatióim lehessenek: mely módon víjja az ellenség az várost? ímé, ezen incsinéremet a végre küldöm, hogy Kegyelmed mellett maradván, vele az obsidio dolgát recognoscáltassa, mivel úgyis, az császár szolgálatjábúl szökvén, nem lehet az erősségben béküldeni, szegénynek nyilvánvaló veszedelme nélkül. Hogy penig szegény öreg Bácsmegyeynek segítsége lehessen: Kegyelmed Rotistaint küldje bé, ha lehet.

Hogyha az bentlévő hajdúhoz bízhatnánk, és az ellenség bateriáit közel vitte vólna: az városbeliek Károlyi úrral egyetértvén, alkalmas excursiókat tehetnének, és talám azon négy ágyújának beszegezésére is adatnék alkalmatosság, kivált az midőn Kegyelmed is lármát csináltatna az táborán.

Az étszakai próbáknak folytatásában, úgy tapasztaltam eddigis, hogy hadaink elméjében legnagyobb akadált tészen az confusiótúl való félelem, melly által az mieink is széltében ölik egymást, a jel nem esmerése miatt; kihezképpest legjobbnak látnám, hogy, ha lehetne annyi odvas fát szedetni, melynek darabját jelűl kiki a süvegére szegezvén, világossága által egymástúl megesmertetnék. Ez ollyan villámlás, az mely próba híjával vagyon, — nem is vétene az ember, hacsak curiositásbúl is megpróbálná Kegyelmetek.

Esztergamrúl semmi hírem még tegnaptúl fogvást; hanem épen most vészem Petenáda levelét, hogy az svecus Drezdát és Lipsiát megvette vólna. *)

146.

Bodolórúl, 15-ta Octobris, Károlyi úrnak.

Isten minden jókkal áldja meg Kegyelmedet, szívbűl kívánom.

Az Kegyelmed egynehány rendbéli panaszos levelei után vettem az hadi operatiókrúl való tudósítását is, — mellyeket hogy mind a szerint helyben is hadtam, úgy tudom, már eddig

*) Eddig Pongrácz írása.

az Bercsényi úr tegnap írott levelébűl megértette Kegyelmed. Melyhez képest panasza Kegyelmednek nem lehet, hogy dispositióimat az' által nem vészi Kegyelmed, az ki által illik. Kegyelmeden ugyan, az mint az idevaló gyövetelemtül fogvást látom, az dispositió-tétel el nem múlik: de alattalévő hadaimon, úgy látom, többnek kell elmúlni, — mivel mégeddig inkább utozásárúl, mintsem portázásirúl való tudósítását vészem. De úgy látom, mindnyájan megegyeztünk az órájának elvárásában, mellyet hozzon az Úr Isten, annak még csak kongatását is ne bízza reánk, mint az újvári hajdúra, — mert azt is, féltem, hogy elmulatjuk! De, hogy én is a Kegyelmed ezen a materián kivűl lévő elmélkedésére térjek: meg kell vallanom, s nem is lehet nem dicsírnem, hogy mind ennyi nyughatatlansági között is mind azokrúl el nem feledkezik Kegyelmed, s az ország politicus statusárúl is gondolkodik; de az is tagadhatatlan, hogy mindazoknak feleletire jobb s alkalmassabb időm lett vólna nékem is az újvári vadászó, tánczoló, mulató és koczódó senatus-consiliumokba s okoskodásokba, mintsem a táborozás között, — annálisinkább, mivel magának juthat eszébe Kegyelmednek: mindezekbe mennyit voxolánk, s Kegyelmed is, akár hallgatásával, akár declaratióival micsoda opiniókat ada; a mint is, az jesuiták dolgába engemet az Statusok az szécséni Confoederatio alkalmatosságával azoknak kiigazítására, s nem sarczoltatására érkeztek (így); s valóban is, akkor menne füstben az Confoederatio, a midőn a feje igíretit meg nem tartaná, — s nem akkor, midőn szegény, megijedett, máskínt is gyermek Pethő Mihály Lengyelországban szalad.

A jószágok iránt való commissiónak vagy senatorialis deputatiónak suspensiójárúl hasonló lehetne a felelet; de mivel minap a szegénylegénynek discursusit allegálá Kegyelmed: én is azok által felelek, hogy könnyű azoknak várakozni, a kiknek elei akkoron a német birodalomnak terjesztését sok szegénylegény vérontásával és öldözésével keresték, a midőn mások még akkoron elkerűlni kívánván velünk maradékokkal az igát, s akkor is jót tenni igyekezvén, — véres theatrumokon öntötték véreket, s bújdosásokban keservessen ették kenyereket. Törvényessebb-é tehát annak az istentelen, szabadságunkat rontó confiscatió s kamara jussát törvényesnek agnoscálnunk,

s azt helybenhagynunk, mintsem a Confoederatio statutumi mellett procedálnunk? Az templomok iránt magának juttatom eszébe Kegyelmednek a Kegyelmed maga opinióját, midőn a divéki templom dolgában tudakozám Kegyelmedet: hogy a mit a Confoederatio rendelt, azt csak a Confoederatio bonthatja.

Reflectálja, látom, Kegyelmed magát, helyessen is, a negyedik punctumban a Senatusra, hogy az revideálja azoknak a dolgát, a kik a Kegyelmed opiniója szerint a Confoederatio ellen véteni találtanak: holott azok ellen csak magam is tamquam contra refractarios et notatos szabhatom a törvényt; de mindazokban nem említé a Senatus revisióját, a mellyeket az feljebb írt punctumokban, contra positivas institutiones Confoederationis, tülem egyedül kívánna változtatni, — maga tudhatja Kegyelmed, miért?

A mi az ötödik, valóban legfontosabb, mert ezüst s aranyossabb punctumot illeti, — hálákat adok Istenemnek, hogy már az a modalitás feltaláltatott, az mellyet jóllehet én másokkal még a rézpénz veretése előtt kívántam vólna feltalálni: de Újvárban s Miskólczon is annyit főzénk s főzé Kegyelmed, s nem akadhatánk reá. Felettébb is illendő, hogy a szegény vitézlő rendet nemcsak két hóra, de mindenkor is ezüst- s aranypénzzel fizessük, és csak értsem a modalitást, vagy is inkább lehetséget, én, ójjon Isten, hogy elmulatója legyek! De, csak azon kérem, hogy az minap Ajtaitúl insinuáltatott Lengyelországban ment pénzen ne építsen Kegyelmed: mert maga számadásibúl és az munkácsi czejház inventariumábúl ki fog tetszeni, hogy nem ment repositoriumba; úgy hasonlóképpen azt is considerálja Kegyelmed, hogy két hólnapi fizetés annyi bőséget nem fog csinálni: mert most is mennyi poltura verettetik, mégsem látni, — mert a ládácskában hever. Ki kell keresni! — bizony igaz, s az is a Kegyelmed intentiója, hogy a Kegyelmed keze alatt lévő hadat küldjem keresésére; semmi kétségem benne, hogy fel ne találja: mert, a mint Kassán is hallám az odavalóktúl, még szegény Radics ezüstkanalait is felkeresék; de bezzeg, oda lesz a circulatio, ha a pénzzel is úgy bánunk, mint az kanalakkal, — mert azután megint oda is kell küldeni s keresni, s könnyebb is lesz előbb amazoknak a

nemesi curiákban s templomokban feltalálni, mintsem az utólsó keresőnek a Sárrétit turkálni!

A mi a vármegyék insurrectióját illeti, az ugyan jó modalitás, — de még jobb, hogy a véres szájú, ezüstpénzt kívánó, németet kerülő szegénylegénynek szűnne panaszok: hogy az illyen-illyen-adta nemesember fia, ő hizlalja a hasát, én ontom az véremet! De talán eztet vagy elfelejtette Kegyelmed, — vagy most nem valának a szegénylegények a tanácsban; a kik ugyan, a midőn Kegyelmed a zászlókat felvivé, *) Kegyelmed ellen, — most, a szabad-szakált újonnan kezdvén, Kegyelmed mellett voxolnak. Én ugyan sokszor hallottam az elsőt, ha már nem szintén annyiszor hallom is az utólsót, — noha sokszor arra is van fülem!

A mi az operatióknak folytatását illeti: mindazokba Bercsényi urammal eleget töröm a fejemet, megvallom, s azért is kívántam volna a Kegyelmeddel való conferentiát; de a Kegyelmed projectumát leginkább azért csudálom, hogy minap azért fulmināla vala, hogy három mértföldnyire lévén, messze vagyunk az ellenségtül: most maga harmincz mértföldnyire kíván csaknem, Aradnál lenni; a melyhez accedál, hogy van két hete, hogy azon operatiót Pekrinek committáltam vala, ki is talám véghez is vitte eddig, és a Kegyelmed dispositióira is reáérkezik, melyrűl én is írok, hogy elkövesse. Considerálható az is, hogy ottfent az ellenség az esztergami obsidióval communicatiónkat praepediálván: már 12. praesentis a várat is, igen honorabilis accordával megvette, két heti vívás után, a résse meglévén; ereje ugyan kevés, — de ott a hadak kevesen lévén, által fog-é jőni Újvár obsidiójára? ő tudja.

Hihető, reflectálta Kegyelmed magát a tavalyi, Kovácsirúl írott perscriptumra, a maga privatumát nem akarván a publicumok közé keverni; de reménlem, hogy azóltátúl fogvást is tapasztalhatta Kegyelmed, hogy minden illendő kívánságit készséggel kívánom secundálni.

A kassai társok recommendatusok lesznek előttem: de idején renunciálnának a társaságnak, ha tudnák, mit írt Kegyelmed nékem clavissal? De máskínt is, azt mondhatnák,

*) T. i. 1703-ban, a dolhai harcz után, Bécsbe.

hogy könnyű vólt Somosrúl az társaság, — nem ért oda az álgyú! De ímé, verik a felülőt, — és így végezni kíntelenít-tetem levelemet, maradván igaz jóakaró barátja, etc. *)

147.

Bercsényi úrnak. Mére, 19. Octobris, 1706.

Jóllehet, reméllem, hogy már eddig Károlyi úr odaérkezvén, Kegyelmednek írott levelemet vagy megadta, vagy megküldötte, — mindazonáltal most is, mind Kegyelmed, mind Eszterházi Antal levelét vévén: az odafent való hírekrül kívántam tudósítani Kegyelmedet. Méltó vala boszonkodó háborodásom: mivel most is újonnan értem, előre Pozsony bombadérozásának az híre elterjedvén, — úgy kezdének az alkuhoz, és ötödfél ezer forinton az szüretjeket és károkat megvevék; másfelől most jöve hírem, hogy az Kegyelmedtül küldettetett portás ma négy órakor délután a szerencsi völgyeken lappangott, és az Takta körül tudakozott híreket az parasztembertül. Csak elhiszem, lesz Kegyelmednek bizonyos relatiója felőle, ha közelebb nem megy. De igenis, vana sine viribus ira, — azért nem is haragszom már én az németre!

Eszterházi Antal úr tudósításábúl nem csudállom, hogy Esztergomot megvette az német: mivel még most is disputálja Bezerédi az ordereit, írván, hogy Andrási Istvántúl kért opiniót: ha menjen-é? — de amaz nem itílte jónak lenni, mert megrémült vólna az rábaközi nép; de nem tudom, fog-é már vígasztalódni avval, hogy az ellenség az karvai sánczot elrontván, az lovassát az győri pusztának, az gyalogját penig Komáromhoz küldötte. Mondattatik az is, hogy az ágyúit Budára leküldötte vólna, — de bizonyos-é, vagy sem? még az nem tudatik.

Az mely leveleket az mediatorok nékem küldöttenek, azokat most is oda-czékáztatja az regularitas: mert Forgács úr után küldötték Austriába.

Esze Tamás Eölyűssel lisztezve s kenyerezve egyenesen Tállyának megyen, az hová dirigálhatja Kegyelmed ordereit; de hiszen, ezekrül bűvebben írtam Károlyi által, legkivált

*) E levelet Ráday Pál írta be a prothocollonba.

az felfődi dolgokrúl, — kívánván az Kegyelmed opinióját vennem.

148.

Méra, 22. Octobris, 1706. Károlyi úrnak.

Tegnapi napon Bercsényi uramtúl visszajüvén, két rendbeli levelét vettem Kegyelmednek, és ez étszaka Esze Tamás is orderét megküldvén, vóna, megvallom, okom, hogy tarthatnék attúl: netalántán mindezen hertelenkedések elmulattatnák ezen következendő étszakai próbát; de vagyok oly bizodalomban, hogy, ha Kegyelmed vevé az Bercsényi uram tegnap írott levelét, azon dispositióm szerint fogja hadni az dolgokat, és kedvet csinál az eszeveszett hajdúnak maga jelenléti által. Jóllehet ugyan, írja Kegyelmed, hogy bizonyosan három híddal általkötötte volna az német az Tiszát: én, megvallom, Tamás vagyok benne, annál is inkább, mivel maga Kegyelmed referálta előttem, hogy az fákat mind lebocsáttatta, és hogy egy hidat sincs mibül kötni, nemhogy hármat lehetne oly hertelenséggel megfaragtatni, — tudván aztat is bizonyosan, hogy Szegedtűl csak egy hidat hozott magával, és így két hajóhídja nem lehet. Kihezképpest egyebet nem írhatok, hanem minden tehetségével azon légyen Kegyelmed, hogy csapás nélkül által ne bocsássuk az németet, és elébb ne kőtözzék, se az hajdút elébb az hegybűl ne evocálja, az meddig az túlsó portásitúl költözésérül oly bizonyost nem hall, melybe nem kételkedhetni, és akkor is oly reflexióval légyen Kegyelmed, hogy, ha az hídja az városon a szokott helyen vagyon: az hegyekbűl, költözésének alkalmatosságával, az hajdúval rajta próbát tétethessen.

Most hozának Szántórúl egy kímet, az ki Csajági ezerebéli hajdú; az társát is elfogták, de még bé nem hozták; vagyon még harmadik is, ugyanazon ezerbéli, Gyurkó nevű, mátrallyai fi, most is közöttünk fegyveresen, hajdúmódon, vereskööntösben jár, — régi kímségét már is megvallotta, és mivel maga Füleki Kis Istók azon ezerbéli hadnagy seregébűl való, mely hadnagyot, ha most ezerénél találtatik, Kegyelmed fogattassa meg.

149.

Méra, 24. Octobris 1706. Szirmai Istvánnak.

Az Kegyelmed datum nélkül írott levelét vettem, az

mediatorok includált levelével együtt, mellyeknek válaszszát, ímé, includálom. Hallom ugyan, olvasom is, hogy ennekelőtte az második tractája szerencsésebb volt az magyar nemzetnek: de még Kegyelmedtűl sem igen hallottam, hogy annak nagy szerencséjét érte volna, — nemhogy én, ifjúságomhoz képest, — a kinek számban vagyon az ízi, — tudnék választani: mellyik volt, vagy lesz szerencsésebb? de azt tudom ugyan, hogy még az eddig valókkal keveset dicsekedhetünk. Én ugyan ellenzője az tractának nem leszek: de nehezen hiszem, hogy az Confoederált Statusok többször fundamentum nélkűl beléereszkedjenek, eddigis nem kevés károkra fordúlván az gyenge fundamentumon való épület.

Az mi Bólánt és Operstroft (Oppersdorf) dolgát illeti: mind egyikkel, mind másikkal eleget kínálkodám rabokért, — de az utólsót Vradiszlao nem akarta császár tisztinek agnoscálni, nemhogy rabot akartak volna az cartella szerint érette adni: kihezképpest én üket Forgács úrnak adtam, — mit kíván tüllök? tudtomra nincsen; hogyha mindazonáltal denominálni fogják: micsoda gradusba fogják őket acceptálni? — talám találtatik más modalitás szabadúlásokban. Ezzel Kegyelmednek minden szerencsés jókat kívánok.

150.

2. Novembris, Szíhalomrúl. Károlyi úrnak.

Jóllehet, reméllem, hogy eddig vehette Kegyelmed tegnapi napon kezemmel írott, Bikk László hadnagyja által küldött levelemet, melyben az idevaló állapotokrúl bűvebben tudósítván Kegyelmedet, circumstantialiter tudtára adtam Kegyelmednek: mely felettébb is szükséges légyen az Kegyelmed velem való megegyezése, annálisinkább, mivel tudom, esett értésére Kegyelmednek is, hogy az német tegnap Füredhez szállott, és így semmi kétségünk nem lehet benne, hogy egyedül Szólnok ne légyen útjának czélja. Mindazonáltal e mai napon vévén ezen inclúsát, bűvebben általláthatja Kegyelmed általjövetelinek szükségét, bizonyos lehetvén abba, hogy, ha ezen hírekre nézve az felső hadak el találnak oszlani: portára sem lesz kit küldenem, nemhogy szándékát lehessen meggátolnom. Való ugyan, hogy reméllhető az ellenségnek megszakadása is: de ha

szintén az történnék is, — ugyan úgyis csak jó volna az conjunctióját impediálnunk, mintsem kétfelé kapdosván, az alkalmatosságot elveszteni. Kihezképpest Kegyelmed az előbbeni orderem szerint dolgait úgy kormányozza, hogy még az ellenség általköltözése előtt velem az Tarna-mellyékén megegyezhessék.

151.

Tótfalu, Generális Forgács úrnak. 5. Novembris, 1706.

Mineckutánna ez étszaka az Kegyelmed datum nélkül való levelét vettem vólna: csakhamar azután érkezék Antal úr adjutantjátúl küldött második levele Kegyelmednek, melyben az ellenség Leopoldtúl való elmenetelirül tudósít Kegyelmed, és az hadaknak effectivus statusát includálja. Én ugyan könynyen elhiszem, hogy nehéz lett vólna az Bucsánnál lévő tábora ellen derék operatiókat tenni: de, az mint magam is tudom az föld csínját, az galgóczi szőllőhegyekbűl nem lett vólna lehetetlen az gabona és bor takarítását meggátolni az ottlévő hajdúsággal; de már mindezeken túl lévén, — a könnyű hadnak utánna való küldése jól történt, melybűl is nem kevés hasznot várhatni, ha annak rendi szerint folytatják az dolgokat. Én ugyan magam is indúló-félben voltam felfelé, de már tapasztalván illyenképen az ellenségnek statusát: ha Bercsényi úr felmégyen is, magam felmenetelemmel hirtelenkedni nem fogok.

Hogy az ellenség magának az városokon quártélyt verjen, abba kétséges vagyok, — előtte lévén Hajszternek példája; inkább is elhiszem, hogy a szegény Dunántúl valókra lészen gondja.

Az quártélyok iránt teendő projectumát Kegyelmednek én ugyan elvárom: de maga személlyének lejövetele is szükséges lészen, mivel mindazokat írásban nem tehetni, az melylyeket hosszas discursusokkal jobban lehet dilucidálni. Midőn azért Kegyelmedet várom, — maradok, etc.

152.

Tótfalu, 5. Novembris, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Az Kegyelmed adjutantja által küldött tudósítását mely kedvesen vettem, legkivált értvén az Dunántúl lévő dolgokat

még külömb statusban lenni, mintsem az eddigvaló változásokbúl imaginálhattam vólna magamnak; de megvallom, tartható, hogy az' ellenségnek általmeneteli teljes változásokat ne okozzanak azon a földön. Én, látja Isten, segítségben őket meg nem fogyatkoztatom, mind az hazámhoz való kötelességem, mind hivatalom azt hozván magával; de, úgy látom, hogy az meddig az communicatio fel nem áll: formalis corpust oda költöztetni oly nehéz, mint veszedelmes, — annak felállításában peniglen, úgy látom, csak Bottyántúl és az időtül kell várnunk. Bár csak az tisztek legyenek állhatatosak, — az ellenség is majd kifogyván az ellenek való operatiójának idejébül, csinál hidat az idő. Azalatt itt is elválik az ellenség dolga: az ki Csegénél az gyalogját maga hidas-hajóira rakván, tegnap onnan megindúlt, ma Szólnokban lehet, — hacsak ez étszaka elküldött kemény gyalog-portám meg nem itatja vélek az Tisza vizét. De máskínt is, minden hírekbül bizonyosnak látszik azon gyalogságnak és némely lovas-ezereknek Budára, az többinek penig Erdély felé való szándéka, hogyha szándékja szerint viheti véghez dolgát, — melybe mégeddig, Isten kegyelmességébül, alkalmasint megcsalatkozott. Az Dunántúl való correspondentiát penig melyre gondolja Kegyelmed legalkalmatosabbnak lenni, hacsak levelek által is? arrúl való opinióját elvárom.

153.

Tótfalu, 6. Novembris, 1706. Okolucsányi Pálnak.

Az hadi operatióknak szüntelen folyása miatt, tudom, nem fog Kegyelmed csudálkozni, ha későbben vészi is válaszomat az békesség tractája felől írt levelére, melyrül azóta bőven írtam mind Szirmai úrnak, mind Bruninxnak, — csak elhiszem, fogják is Kegyelmeddel leveleimet közleni, és azokbúl könnyen általláthatja Kegyelmed, hogy ámbár okom vólna is hozzá az tractának az nevétül is irtóznom, azon praetextus és szín alatt eddig elrejtett csalárdságokat megfontolván: de mégis, valaminthogy az Confoederált Statusok híre nélkül aztat nehezen reassummálhatom, — teljességgel meg sem vetem. Hogyha leveleimet igazán magyarázni akarják: én nem tudom, miért nem tetszhetnek? holott azokkal egyébre nem czélozok, hanem csak az sinceritásnak tapasztalására, kívánván magam is, hogy elébb

conplanáltassanak az békességet akadályoztató punctumok, — és nem az fegyverben való reménység, hanem az békességnek igyünk igazsága megesmertetése által igaz kívánsága adna okot az tractára.

Nem lehet nem csudálnom az Kegyelmed inclusájának czikkelyét, melyben annyira átkoztatik az formalitas, — jóllehet maga elegedendőképen agnoscálhatta, hogy már azokon túl vóltunk, az midőn interrumpáltatott az tracta; de ezeknek Bécsben való confirmatiója, és az által való udvar kedvének keresése nem igen fogja accelerálni az békességet. *)

Igen akarom, hogy maga is Stipnei jobbnak találta az Kegyelmed ittenvaló maradását, mellyet Szirmai uram is láttatik irígyleni. Nem is látom, mit lehessen többet írni az tractának folyására, mint az mit Bruninx úrnak írtam, — mellyet ha elkezdeni akarnak, ne disputáljanak: ha kezdeni kell-é az tractát, vagy continuálni? — hanem ezeket félretévén, projectáljanak de accomodatione punctorum cardinalium.

Akarám ezt is tudtára adni Kegyelmednek, hogy, ha szintén reassummáltatnék is az tracta: nehezen hiszem, hogy az Confoederatio beléereszkedjék az svécziai és prussiai király mediatiója nélkül, — mivel már az időnek rövid voltával és protrahatio-kereséssel nem mentheti magát az udvar. Ezek után Isten oltalmában ajánlom Kegyelmedet.

154.

Tótfalu, 7. Novembris, 1706. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Az Kegyelmed 1. Novembris Kállóbúl datált levelét tegnapi póstán vettem, nem kevéssé csudálkozván, hogy Kegyelmed három curérom által küldött levelemet nem vette, mellyekben az ellenség csavargó motusirúl tudósítván, hozzám való közelgetését kívántam; de valóba, én sem capiálhatom, hogy mindennyi írásim után csak Kállóbúl veszem az Kegyelmed informatióját, — holott az német tegnap Dersnél lévén, ma már talám Szólnokhoz is érkezett, elég nyugodalmas utazása lévén az Kegyelmed portásitúl, az kik, az míg Diák Ferencz túl vólt, hozzája küldöztenek hírért, és már az általjüvén, hihe-

*) E bekezdésben a fejedelem több s. k. javítást tett.

tő, az futott néptül mennek végire: mert valamennyi nyelveket examináltatom, közönségesen referálják, hogy elől-hátúl csak lézengve jár az ráczcza, a jó híre sincs az kurucznak; a mint is tagadhatatlan, hogy, ha Bónéék, a meddig 'Eszlár körül hevertenek, ha az német általmenetele után az ellenséggel mellesleg járni akartak vólna: azon rácznak, az melly az újvárosi marhát elhajtotta, tehettek vólna szükségérül, — de így távúl járván egymástúl, kiki azt cselekeszi, a mit akar. Én az hadi dispositiók felől többet nem írhatok, mint írtam; adjon Kegyelmed számot érette, ha követője nem lesz! Írja Kegyelmed, hogy, ha az Bácskaságra megyen: passust ád neki; de úgy látom, — mégeddig aztat akármely felé is nem igen denegálta Kegyelmed néki! De, bizonyára megcsalatkozunk, ha magunkkal elhitetjük, hogy elég győzedelmünk benne, ha elhágy bennünket. Jól tudja Kegyelmed, micsoda dispositiókat tettünk vala általjövetele alkalmatosságával: hol akarjuk az gyalogsággal csapdosni az németet? — mégis, nem tudom melly okbúl? jobbnak itílte Kegyelmed az debreczeni szüretet óltalmaztatni, mintsem az ellenség ellen, ordere szerint, operálni.

Írhatnék többeket is illyeket, hogyha hazám igyétül indíttatott szívem fájdalmit követni akarnám; énreám bízá dolgainak kormányozását, tehetségem szerint folytatom dispositióimat, kiknek — látom — azok követői, a kik akarják; magam úgy járok, mint ennekelőtte vadászó időmön tapasztaltam a sok külömb nyom-hajtó kopók között szerencséjét vadászatomnak.

155.

Lőrinczi, 11. Novembris, 1706. Generális Forgács Simon úrnak.

Jóllehet, az minap írt levelem szerint inkább Kegyelmedet magát, mintsem levelét vártam vólna: mindazonáltal 6-ik írott levelébűl Kegyelmednek Nagy-Szombatnál való létét értvén, az felső occurrentiákrúl való tudósítását értettem. . .*)

156.

Lőrinczi, 12. Novembris, 1706. Károlyi Sándor úrnak.

Minap három egyszersmind concurrált levelére tett vá-

*) Tovább folytatva nincs.

laszomat, reméllem, eddig vehette Kegyelmed: de ma újonnan Stészli eljövetelivel mind az stafétán, mind az törökök kísírői által küldött levelei concurrálának. Noha ugyan az feljebb említett leveleimbűl is általláthatta Kegyelmed, hogy inkább az levelek keringésétűl és hollétének bizontalan vóltátúl eredett vala szívemnek panaszos és fájdalmas indúlatja, — megvallom, sürgetésemnek nem kevés oka vala mind az tavalyi Zsibónál történt állapot, mind Csajági előttem lett számadása; de már az Kegyelmed utólsó levelébűl végső resolutióját látván, már nyugodt elmével lészek az conjunctióba.

Az mi az Váradnál lévő hajdúság dolgát illeti: annak ugyan Várad és az Tisza között közhelyen való léti, mind Erdély, mind reám való nézve helyesebben esett vólna, — de már onnan avocálni mind késedelmes, mind haszontalan vólna, mind peniglen Erdélynek nem kevés rémülést okozna; melyhez képest az ugyan helybenmaradhat: maga mindazonáltal Kegyelmed az utólsó orderemhez alkalmaztassa magát, melyben optiót adtam Kegyelmednek vagy az általjövetelre, vagy csak bizonyos, ottan specificált hadak általküldésére az ellenség általjöveteli alkalmatosságával. Minapi levelem is nemannyira eredett azon okbúl, hogy Kegyelmed általjövetelivel nem hirtelenkedett, hanem inkább, hogy Kálló s 'Rácz-Fejírtó táján valamennyire láttatott késedelmeskedni, mellyet későbben világosítottanak az Kegyelmed tudósítási; nem is lehet méltó panaszsza Kegyelmednek az átok iránt, mely Kegyelmeden, nem tudom miért vélekedik, hogy szaporábban fogjon, — mivel eddigis inkább kívántam Kegyelmedhez való szíves indúlatomat és barátságomat megmutatnom, mintsem ellenkező itíletre avagy vélekedésre okot adnom. Maradván Kegyelmednek, etc. *)

157.

Lőrinczi, 14. Novembris, 1706. Károlyi Sándor úrnak.

Úgy látom az Kegyelmed 12. írott levelébűl, hogy még előtte nem constált az ellenség motusa, kinek is egy része tegnapelőtt bizonyosan Szólnokot meghaladta, és túlfelől, az vesenyi szegben szállott, sőt Szólnoknál is — az mint az szálok

*) Itt a prothocollonban hét lap üres.

kőtözésébűl és hajói rakosgatásábúl látszott, — szerencse, ha pusztára nem hadta az várat; az más része penig Karczag-Újszállása felé confirmáltatik, hogy ment volna, magok is az ráczok úgy vallották, és szerencse, ha nem annak az tábora látszatott Doboznál. De mivel csak elhitettem magammal, hogy már eddig ezek Kegyelmednél constálnak, — nem is hiszem, hogy már ezen levelem Újvárostt találja Kegyelmedet. Bárcsak hertelenséggel meg ne lopja valamely felől az passusokat; nem hiszem, hogy sokat véghezvihessen Erdélyben, az mennyiszámúnak mondják.

Ezen constitutióját az ellenségnek hallván, megvallom, sokat gondolkodtam az ellene való operatiórúl, kivált az Kegyelmed mellett lévő hadaknak eloszlását és mellém való gyarló gyülekezetit tekintven, — hozzávetvén azt is, hogy, ha szintén teljes erővel volnának is hadaim, hogyha már 12. Doboznál vólt: az szorosig beérni lehetetlen vólna, ott penig lovassal operálni haszontalan. Kihezképpest már Bikk László hadát általküldvén, hólnap Ilosvay is oly parancsolattal megyen, hogy magát Kegyelmeddel conjungálja, az többinek penig az javát kiválogatván, egyenesen Szeged felé oly parancsolattal expediáltam, hogy az Bácskaságot előtte elpusztítsák, és az Duna mellett térjenek vissza.

Az szólnoki operatiónak nem tudom, hogy gondolkodik Kegyelmed, hogy ideje múlt volna? mivel erőssebb tábor előtt obsidiót kezdeni se nem illő, se nem lehető; assecurálom mindazonáltal Kegyedet, hogy mégis azon lészek, hogy Szólnokban ne teleljen, ha üressen nem hadta eddig.

Az mi penig az Kegyelmed operatióit illeti: mivel elhihető, hogy Kegyelmed olly erővel nincsen, az melly által ellene formalis operatiót tehetne, — jobb idejét az aradi rácz elpusztúlásának a mostaninál nem látom; sőt ha az ellenség Erdélyben bémenne, jobb quártélyja az Kegyelmed hadának nem lehetne az Maros-mellyékénél, és az ráczot Isten segedelméből elpusztítván, Abrukbányán lehetne commandérozott hadakat, s még jobban Hunyad vármegyében tartani, az erdélyi portázás kedvéért.

Pekri mellett lévő corpus megerősítésére Bikk László, Ilosvay és Kenyheczi ezereit küldje bé Kegyelmed, az ki magát

az ellenség dislocatiójához fogja alkalmaztatni, és vagy magat az erdélyi hadakkal az Székelységre recipiálni, (ha külömben nem subsistálhatna), vagy az Aranyos-mellyékén fogja dislocálni az hadakat.

Ezen inclusábúl bővebben megláthatja Kegyelmed: mely kétséges légyen az ellenségnek még csak Rábaközben való quártélyozása is, nemhogy még Szamosközt engednénk néki; nem is tudom, mi okbúl lehet oly vélekedéssel Kegyelmed, hogy ott akarjon magának quártélyt csinálni? Mindezeknek penig lehetőségérül Kegyelmednek bővebb válaszszát elvárom, legszükségesebbnek itílvén lenni a szorgalmatos vigyázást és az hajdúknak idején való beküldését.

158.

Rozsnyó, 26. Novembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Harmadnaptúl fogvást semmi tudósítását nem vehettem Károlyinak, hanem ma érkezvén az adjutantja ezen inclusával, szóval is bővebben reférálja sűrű portásinak szerencséjét, — jóllehet még az bácskasági, szegedi és budai ráczságot mellette mondják lenni. Az általköltöztetett hada cselédjének intertentiót kíván, úgy maga háza-népének is, melyrül tészek dispositiót Keczer Sándor elérkezésével, kit is óránkínt várok. Azalatt érkezék mai napon az Kegyelmed levele is, az inclusával, melynek elküldését, igenis, szükségesnek látom lenni.

Az mi az regularis hadaknak quártéllyát illeti: nemkülömben értetődik, hanem, mivelhogy az egész hadaknak oly quártélyja nem lész, a mint annak rendi hozná magával, és a mely szerint az német szokás szerint portiójokat pénzül avagy in natura vehetnék fel, — azért értem, hogy fele equilis portiójoknak az cassábúl fizettetnék ki, hogy az által excessusokra kevesebb alkalmatosság adatnék, se az mezei-hadaknak disgustusa ne következnék, mellyet külömben nem is lehetne elkerülni, e nélkül penig azon idegen s nyereségért, hazáján kívül szolgáló nemzetnek nem kevés disgustusára vólna, ha kevesebb haszna vólna az quártélybúl, mintsem az mezei hólnapokbúl. Az mi az mezei-hadaknak dolgát illeti: valóba, nagy hasznára fordúlna ugyan az hazának, ha aztat véghezvihetnők, — de azt tartom, nehezebb lészen az formalis quártélyra resolváltatni

az vármegyéket, mintsem az hat hólnapi fizetés elengedésére az hadakat; de tentare licet.

Antal úrnak két rendbeli levelét is vészem, mellyekben az odavaló némelly occurrentiákrúl kívánja resolutiómat venni; de mivel mindazok az Kegyelmed felmenetelivel el fognak igazodni: csak az nagy-szombatiak és karkócziak iránt kívántam tudtára adni Kegyelmednek, hogy, haugyan más modalitás nem találtatnék az marhájok visszaszerzésében, — nem leszek ellentartó benne, ha az leopoldi németek feleségeknek kijövetelit Pozsombúl megengedi Kegyelmed: mivel úgyis mentűl többen lesznek, annál szaporábban megeszik prófontjokat; úgy ha az krakócziaknak marhájokat visszaszerezni fizetés nélkűl nem lehet, azt sem bánom, — ha itíli Kegyelmed, hogy ezen engedelem több roszszat nem hoz magával. Hagyom mindazonáltal mindezeket az Kegyelmed tetszésére, és maradok, etc.

159.

Rozsnyó, 1. Decembris, 1706. Orosz Pálnak.

Kedvesen vettem az Kegyelmed tudósítását azon az darab földnek állapotjárúl, melynek nyomorúságán szánakodni nem szűnöm; csak el is hiszem, van elég oly beszéd, hogy fűtöznek az urak, s fázik az rongyos katona, holott most ez, most amaz kellene, csak elhagyának bennünket! De, légyen bár Isten itíllője dolgomnak, ha annyit nem kívánnék tűrni-szenyvedni, mint az legmezítelenebb, — csak szolgálhatnék hazámnak; de ha magam jelen vagyok: harczolni nem kell, mert ha megvernek, megbódúl az ország; ha kicsiny az táborom: nem találják jónak, mert kitanúlja az ellenség, elvesztjük sokaságunknak hírét, s bátran fog persequálni; ha nagy lesz az tábor: mostani időben hol subsistál? mezőben soknak nem lehet, egy faluban nem fér, sokban szakgatni vagy nem bátorságos, vagy közel hozzája nem lehetünk; élése honnan soknak, az hol az keveset koplalással interteneáljátok? De, tudom, erre azt mondja: való, de kérdezi viszont: hát hol a sok Generális és az felfődi had? mik megsegítettük őket, — már távolrúl néznek minket! De csak azt tudnám: van-é kedve, vagy nincs az formalis harczhoz? nem kellene kérdezni: hol van az Generális? hol van az Fejedelem? hol van az had? De ebben is mit

javalljak, s mit parancsoljak? ... Engemet okoznak az szerencsétlen harczokért, s némellyek mondása szerint: könnyű elveszteni az népet, nem nekünk való az harcz, nem tudunk mi az kótához, okosabb ő nálunknál, ha mégegyszer confusiót szenyvedünk, — vége lesz hadakozásunknak! lám, az eleink sohasem harczoltak, mégis meg tudták nyomorítani az németet; hanem csak csipdessük! Jól mondja, való, nagy okok: de minek hát az csipdeséshez az sok had, az ki is se nem bújkálhat maga hírével, se nem szaladhat, hanem csak magába fárad oszol, éhezik, morog, s kárhoztatja az commandójának az lelkét. Úgy, tehát mi lesz az vége? csak így szaladjunk cselédinkkel, gyermekinkkel, s szekér hátán lakjunk? Isten ne adja! segítsük most magunkat, az mikínt lehet, bágyasztassuk az idővel ellenségünket; és mivel az Tiszán túl lévő hadnak fészkében lévén az ellenség, úgyis nem nyughatik: nyúgosztalom eztet, az ki e nyáron amattúl felpraedáltatván, felperzseltetvén, most kerengeti, gyűtögeti holmijét, — könnyebb lesz vele fektibe az fagyon rámenni az ellenségen, mintsem most fáradva-fárasztani ötet, és az idő ellen még többet, mintsem az ellenség ellen bajoskodni. De tudom erre is az magyar feleletit: de, az illyenadta, ha én szenyvedek, — szenyvedjen ő is, ő sem jobb nállamnál! De mi lesz belőle, ha eszére hagyom? az, hogy ő is, amaz is fog kiáltani: csak hurczolnak bennünket íhen, az lovam is odavan, magam is elbágyadtam, ennyi napja, hogy kenyeret nem láttam! télen-nyáron rajtunk az munka! És kimorogván magát, — ott hagy az üres zászló mellett. Ezt, tudom, ha az okossa meg fogja hallani, mindenik azt mondja: biz igaz; de evvel, azt is tudom, hogy mindenikének bé nem dugom az száját. Hát, mit csináljunk vellek? Hadd morogjon, mint az sok lélek kárászszon (így), zsidó nemzetsége Mójzsessel az pusztában! Úgy, de illyen nyomorúságban van az földnépe; ez lesz, amaz lesz! De bizony, mind más lesz, úgy lesz, mint Isten akarja; nem drágább az nyír-víz az tokaji szüretnél, sem az szamosközi asztag az hernádmellyéki asztag s kazalnál, — hiszem, úgyis az vala az vox ez elmúlt táborozásban, hogy nem lehet erőt venni rajta, az Istennél van az órája, még el nem jött, hadd menjen, majd magában is elvész az mezőben, az pusztában; sokkal nem jó próbálni rajta: mert ha contu-

sióban reducáltatik az had, elszélyed, megrémül az ország, úgy járunk, mint a zsibói harcz után Erdélylyel, — hanem csak jobb válogatott jót küldeni. No, már most előttetek van, próbáljátok, nem lehet panasztok, hogy ez illyen szúnyogcsipísre elegen nem vadtok! Énvelem penig senki magát ne mentse: mert én sohasem mondom, hogy ne próbáljon; soha senkitűl azért számot nem veszek, ha jót cselekeszik, hanem ha orderem ellen jár, — még abban sem oly mérgesen, a mint kellene, mely sok rosznak oka, megvallom: de az időt is az időhöz kell mérni. Keményen írtam ez idén, megvallom, mert tartottam, hogy úgy ne járjak az bíztatás mellett, mint tavaly Zsibónál, a hol meg kellett érnem vélle, hogy megsiratának az hegytetőrűl. De ezek elmúlának, mint az hó, ugyan, — de azért jó az experientia az hadakozó emberben, hogy ez illyenek eszében jussanak: annak idejében, a következendő rosztúl őrízhesse magát!

Mindezekbűl általláthatja Kegyelmed, hogy távulylétemben is hallom, érzem, szánom az katona morgását: de az ű eszén ha járok, — magának sem lesz jó, nékem is; hadd morogjon hát szegény, hamarább megbékéllek én vélle, mintsem az némettel! Majd felváltatom karácsony után más haddal, — kinyútódzik az felesége mellett, megúnja magát, elfelejti boszúját, s visszajün. Vala most időm az íráshoz, azért írék ennyit; s bízván az Kegyelmed hűségéhez, kívánom, hogy Kegyelmed is tudja, hogy nem mindenkor helyesen panaszolkodnak az emberek! S maradok, etc.

160.

Rozsnyó, 3. Decembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Alkalmas ideje, hogy Kegyelmed levelét nem vévén, — csaknem azt gondolám, hogy az bajnóczi hegyek között oly ballangba esett Kegyelmed, melybűl ki sem bújhatik; ma mindazonáltal harminczadik írott levelébűl látom feltámadását és az dolgokhoz való kezdését, melyben igen helyesnek látván az regularis hadakrúl való dispositióit: azokat mind helybenhagyom, és az excessusok iránt tétetendő inquisitiót is felettébb hasznos és szükségesnek találom, hogy annál is inkább consoláltassék az szegény megnyomorodott föld népe.

Bottyán nékem is írta az németnek Csalóközben való béjövetelit, melyrül, tudom, eddig bizonyosabb híre vagyon Kegyelmednek, és erre nézve igen jól esett megtartózkodása. Az particularis correspondentiákat méltó oka vagyon, hogy meg akarja Kegyelmed gátolni; ezen includált, Antal úrnak szóló leveleibül nyilván kitetszik, hogy nemcsak az revolutio alkalmatosságával vettek ott izeneteket. Én az érseknek csak oly választ adtam, mint Szirmainak, kívánván tudni: mi formában és mivel gyün?

Tegnap két rendbéli levelét vettem Károlyinak, melyben írja az németnek Debreczenen túl való megszállását, Várad felé; de viszontag P. S.-tájában írja, hogy az akkor hozott rabok fateálják viszont visszaszállását Debreczenben, és hogy minden companiának négy házat osztottak vólna, gyalogja, lovassa benn lévén, — mellyet ezen inclusájában Diák Ferencz is confirmál.

Az svécziai békességnek punctumit, íné, includálom Kegyelmednek; nem csudálnám, ha rabja lett vólna, hogy illyen békességre lépett Augustus: de így, megvallom, nem fér eszemhez ily gyalázatos cselekedeti; de hiszem, mit mondjak, mi csuda, hogy elhagyja Isten azokat, a kik őtet elhagyják?

161.

Rozsnyó, 8. Decembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Reméllem, hogy annyira persvadeáltatott Kegyelmed hozzája való igaz atyafiságos barátságú szívem indúlatirúl, hogy ámbár idvezlésem maga patrónusa napját elmúlatta is,— avval mindazonáltal, úgy minden jónak szerencsés kívánságában, tökéletes és állandó változhatatlanúl marad; kihezképpest bátrabban mind idvezlésemet, mind minden kívánható szerencsének terjedő elérésének kívánságát folytathatom, kívánságával megegyezett kívánsággal.

Nem győzöm eleget csudálkozni az Kegyelmed Bajnóczrúl prima Decembris írott levelének késedelmén, az melly is csak ezen órában érkezék, és úgy látom, az eddig írt leveleimet vévén Kegyelmed, alkalmasint általláthatta némely punctumira való válaszomat, egyéb nem restálván az regularis hadak iránt való dilucidatiónál, mellyeknek, igenis, sohasem volt szándé-

kom, hogy tizennyolcz hóra fizessen az ország, és most sem capiálom: utólsó levelemben, hogy találtam equilis portiót csinálni az oralisbál? melynek medietássát akarám vala írni, hogy kifizettessék pénzül; és így akaratom az Kegyelmed szándékjával megegyezvén, — rövid az válasz.

Az tábor eloszlása alkalmatosságával oly gondolatba lévén, hogy Kegyelmed minden ezeredes-kapitányoknak és actu commendérozó tiszteknek az ezrek megoszlásokat annak rendi szerint tudtára adta, aztat senkinek nem intimáltam; Sőtérnek mindazonáltal micsoda levelét vettem, — imé, includálom, bízván Kegyelmedre az válaszszát.

Keczer Sándort mégsem varázsolhattam hozzám, hogy az quártélyokrúl dispositiót tehettem vólna; már ugyan írja, hogy mász, és így talám rövidnap alatt megküldhetem: mi sül ki ezen vármegyékbül? most actualiter is előttem lévén az Tiszán túl való hadnak kívánsága.

Sasszán ezerének tabelláit, fizetetlenségekbül eredett iszonyú repraesentatióival együtt, — nem tudván még irántok való rendelésemet, — nékem küldötte Norvál; és hogy a prima Maji praetendálván fizetéseket, kivált az tisztek inconsolate nem maradjanak: ad defalcandum negyezer forintot assignáltam nekiek Hellenpachnál, és az több dolgaik eligazítását Kegyelmedre relegáltam, a mint is tabellájokat is includálom, úgy Károlyinak Kegyelmednek szólló némely leveleit is, melylyeket írásim között találtam; igen akarnám, ha Kegyelmed az minapi nékem szólló és Kegyelmednek küldött levelét is visszaküldené: mivel a nélkül az Vajnovics embereit nem expediálhatom.

162.

Rozsnyó, 13. Decembris, 1706. Károlyi úrnak.

Már csaknem két hete, hogy Kegyelmed levelét nem vévén, semmi bizonyost az ellenség felől nem érthetek; nem is tudom minek tulajdonítani az Kegyelmed ennyi időtül fogva való hallgatását, — mellyet ugyan rész szerint az posták kibontakozásának is tulajdoníthatni.

Diák Ferencz levelét ugyan ma vettem, melyben ugyan írja, hogy az ellenség Debreczenben légyen, és alkalmas nyu-

godalommal tölti idejét: mivel Szoboszlón is az templom kerítésében kétszáz németet hagyott, és az mint az rabok referálták, Váradra is ötszáz lovast küldött; melyre, nem kétlem, hacsak módját feltalálja, lészen gondja Kegyelmednek.

Hogyha azon német Debreczenben múlatni talál: megrontásának módját nem látnám, mint ha az hazaszálló lakosok praetextusa alatt valamelly égetőket küldhetne bé az ember, és egynéhány helyütt meggyújthatná az várost. Gondolom, ezen levelem odaérkezéséig Krajnaitúl bővebben megértheti Kegyelmed: micsoda dispositiókat tétettem az Tiszán túl lévő hadak cselédjek intertentiójárúl, úgy az Kegyelmed maga quártélyárúl is. Már alkalmas ideje, hogy az szőlősiek előttem tett panaszokbúl értettem, hogy Kegyelmed némellyeket közzülök megarestáltatott volna, hogy az dézmát az barátoknak meg nem adták; mely panasz ugyan előttem is vólt: de az szécsényi gyülekezet végezésibűl conprobálván előttem, hogy nem tartoznak vélle, — remittáltam dolgokat; kihezképpest Kegyelmed bocsáttattassa el őket. Tudósítását Kegyelmednek mindenekben elvárom, melyre nézve állítassa fel Kegyelmed az postákat, a mint legjobbnak itílli.

163.

Rozsnyó, 15. Decembris. Generális Bercsényi úrnak.

Midőn az Kegyelmed Miklós mulató-pohara között írott levelére akartam vólna választ adni: érkezék az Kegyelmed 12-ma írott levele, sokféle szerzetű inclusákkal együtt, melynek jóllehet már az politicum és ecclesiasticum részit elolvastam, — az militare részét nyugodalmasabb elmélkedésre hadtam; és igenis, csak azon írás sokaságábúl is kitetszik, hogy henyéléssel nem töltötte napjait Kegyelmed, — de igenis, felettébb szüksége kezde vala rá lenni az országnak: mivel már is egynéhány vármegyének sollicitáló követje vala nállam.

Az mi az bor iránt való kérdését Kegyelmednek illeti: arravaló feleletemet nem mondva felejtettem el, de még most is bátran mondhatom, hogy az Kegyelmed pennájában maradt az kérdés, mellyet ámbár mostani akalmatossággal renoválta is, úgy látom, reá directe nem lehet felelnem, kivált úgy, hogy

az Regulamentumot ingrediálja: mert már is alig győzöm az vármegyék követjeit, az kik már is panaszolkodnak, noha nem is tudják, miért? s leginkább csak hallomás panaszoknak fundamentuma; de máskínt is, nagy excessusra adattatnék ok, minden vármegyében bor nem teremvén, — ott penig, a hol bősége van, bizony, maga részegeskedése kedvéért is az asztalra teszi az korsót az gazda, s nem marad a nélkül a szegény katona. Jobb is lesz az jövendő computus alkalmatosságával az megivottat elengedni, mintsem most annak adását parancsolni, — melyre, látom, magyarázta Kegyelmed hallgatásomat.

Az mi az cassának dolgát illeti: annak is könnyű computusát látom, noha engem most is kísírgetnek Bene Pál és Darvas Mihály, az kik az magazinumok és erszények ürességét megjelentvén, az vármegyéknek követeket küldöttek pénzsollicitálni; de hiszem, tudom, adat Kegyelmed nékiek, ha lészen. Hagyom az többit ad coram, és térek az Szirmai levelére, melynek egy czikkelyét az particularis correspondentia által jött levelemmel confrontálván, nagy contrariumot látok benne, — hanemha Tessín helyett Deisznigot kell értenem, az mely hely Csehországnak szélibeu vagyon, csak három mélyföldnire az fürdőtül, az hol vólt (t. i. a fejedelemasszony); mindazonáltal kedvesen veszem, ha jövetelirül teszen dispositiót Kegyelmed; kevesebb ceremoniával is béri, — melynek dispositióját teljességesen Kegyelmedre bízom. Máskínt igen alkalmatosan érkezett az kedvetlen hír Pálnak, mellyet majd közleni fogok vélle, — talám segíteni fogja resolutióját; hadd hizelkedjék addig magának Pálfi az svécziai békességgel, — külömb lesz még az, mintsem ők gondolják. Higyje a ki akarja, a mit ír!

Pater Cselesz Kegyelmedhez való jövetelit nem ellenzem; már is meg újították az ellenek való querelát az jesuviták: mert autentice constál előttem, hogy absolválni sem akarták az szökő németeket Kassán, míglen visszaszökéseket meg nem igírték.

Úgy látom, hogy már is elfelejtette Kegyelmed az ünnepek előtt praeconcipiált postálkodásunkat, melyrül már minden dispositióim készek, és csak az fagyra várakoznak; hogyha

azért most is ollyan szándékban vagyon Kegyelmed: kérem, útját ne halaszsza, a szerint kormányozván dolgait, ha fogyatkozást az ország dolgaiban nem lát, hogy az új esztendőben újra kezdhessük az munkát. Jól tudom, hogy mindenek most az Senatusban véghez nem mehetnek, de legalább arrúl is hasznos lesz conferálnunk: honnan kezdjük új esztendőben az új munkát? melyre, úgy látom, Forgács dolgának is haladni kell, mivel csak most exmittáltattak az inquisitorok.

Nedeczkire itten szükségem lévén: Kegyelmed, ha ottan fogyatkozás nélkül meglehet, küldje le hozzám.

164.

Rozsnyó, 17. Decembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Nem tudván, hogy az Kegyelmed minapi levelét expressus embere hozta: az válaszszát stafetaliter küldöttem; de vévén ez étszaka az Kegyelmed decimatertia írott levelét, — eztet sem küldöm üressen vissza. Az mi azért az svécziai békesség dolgát illeti: annak mind conclusiója, mind ratificatiója az harcz előtt vólt, de még inter fatales publicationis dies lévén, csak rávitte az jó Augustus királyt az lelkiisméret az harczra, és az után publicáltatta dicsíretes tractáját, — melyrűl jól írja Kegyelmed, hogy antimoniumhoz hasonló, de az is alighogy orvosságnak applicálható; azon is leszek, hogy úgy élhessek vélle.

Az Forgács dolgai iránt, ámbár superflue is, megindúlt az inquisitio; úgy látom, végére is sok vólna, az mi már is kezd nyilatkozni, — noha az vármegyékben kezdett egyenetlensége is nem utólsó. Már is elkezdette, noha igen discrete, Nyitra vármegye az gyűléskérést: de gondolom, nem követik többen, ha meghallják dolgát.

Ne csudálja Kegyelmed, hogy particularis levelemben ideváló jöveteléről semmitsem írtam Kegyelmednek; mert, megvallom, azt gondoltam, hogy oxicrotiumúl marad az utazásunk projectuma, és azt gondoltam, hogy írásom nélkül lejű Kegyelmed.

Literas Reverendi Patris Provincialis accepi; való ugyan, hogy Smidek és Szent-Iványitúl kellene függeni az dispositi-

-óknak: de, ímé, includálom, micsoda difficultásokat hoz közbe az patvar.

A mi az gyűlésnek dolgát illeti: mihent bizonyoson megértem, hogy Kegyelmed ide nem jű, — bűvebben fogok Kegyelmednek felőlle írni; mert ámbár bizonyos dolgoknak eligazítására hivattassanak is: ha kérdetlen quaestiók támadnának, oly nehéz vólna rejectiójok, mint el nem igazítások.

Kajdacsics hiti bévételét pro evitandis consequentiis nem ellenzem; az hadi operatiókrúl penig az tegnapinál többet nem írhatok, mint tegnap írtam. Maradván, etc.

165.

Rozsnyó, 21. Decembris. Generális Bercsényi úrnak.

Az Kegyelmed 18-ik írott levelébül csudálkozással értem, hogy még eddigis nem vehette staphetaliter az currérja előtt küldött levelemet; mely késedelem miatt, csak úgy látom, magamnak kell utaznom: mivel az fagy itt elkezdődvén, én hónapután úgy indúlok, hogy az ünnep első napját Kassán tölthessem, és következendőképpen útamat continuálhassam.

Az mi az limitatiót illeti: az, való, hogy ezen districtusban Keczer Sándorra bizattatott, de mivel írja Kegyelmed, hogy ott az egész commissariatusság sem teszen egy Keczer Sándort: nem fog ártani, ha azokat adjungálja Kegyelmed melléjek, a kikrűl ír.

Az idegyűlt egynéhány senator urakkal futuri Senatus Consulti praeliminares sessiones tartottunk, és Klobusiczkyt idehivattatván, elménket futtattuk de iis, quae tractanda sunt; mivel penig a Senatus convocatiójára terminussát pro 15. Januarij rendeltem: az Oeconomicum Consiliumot is mind ide fogom hivattatni, úgy Hellenpachot is, kinek számadásit, úgy látom, unitis votis sürgetik.

Az ellenségrűl az minapinál újabb hírem nincsen. *)

166.

Die 30. X-bris, Munkácson. Károlyi Sándor úrnak.

Úgy tudom, az tegnapelőtti levelembűl megértette Kegyel-

*) Eddig Pongrácz írása.

med, hogy azon levelét, melynek eltévelyedésérűl utólsó levelében ír, kezemhez vettem; már mostanában pedig az ellenség motusát értvén, feleletemmel Kegyelmed küldött curérát tartóztatni nem kívánom.

Az mint is akármellyik passuson vegye útját Erdély felé az ellenség: szükségesnek látom az egész ott lévő gyalogságnak, úgy Bikk László ezerének Pekri úr commandója alá való küldését, az ki is, parancsolatom szerint, akár belől, akár kivűl járjon az ellenség az havasok mellett, – oldalaslag, Abrugbánya felé megelőzni fogja az ellenséget. Kérem azért Kegyelmedet, hogy mind ennek véghezvitelében opinióit Pekri úrnak tudtára adván: az föld csínjához képpest az alkalmatosság szerint tegyen dispositiókat, az mint legjobbnak itéli lenni; sőt, ha Pekri úr még vissza nem tért vólna: fogyatkozás nélkűl praeficiáljon szükséges commendérozó tiszteket nekiek.

Az kímet, melyrűl Kegyelmed ír, hogyha egészsége valamentére jobbúlni fog, — küldje ide hozzám, úgy mindazonáltal, hogy, ha ad 12. Januarii Anni subsequentis ideérkezhetik: mert tovább itt nem fogok mulatni.

Az mi az Törökország felé menendő lovasoknak dolgát illeti: Kegyelmed azokat arra az útra expediálja, az merre legjobb modalitássát és lehetségét látja. Sain György rácz kapitánnak is annyi gratificatiót adattasson Kegyelmed, az mint az több Kassán levőknek, tudniillik két hóra való fizetést.

Nem reflectálhatom: miben lehetne kedvetlen válaszsza az tömösvári basának, holott tehetségemmel azon vólnék, hogy barátságát conserválhatnám, — mellyet már is egynéhány alkalmatossággal küldött ajándékokkal kívántam megnyerni.

Az sarkadiak és sólyomköviek óltalmára szükséges munitiórúl, úgy egyebekrűl is leszen az idevaló kapitánynak parancsolatja, hogy tehetsége szerint succurráljon és a munitiót Kegyelmed parancsolati szerint erogálja, tudván, hogy Kegyelmed elégségesképpen reflexiót fog tenni az vár szükségérűl, aztat feles assignatiókkal meg nem fogyatkoztatván, — mivel itt is mindenek oly bőséggel nincsenek, az mint kívántatnak.

Már tehát, az mi a több hadaknak az ellenség ellen való operatióit illeti, mind az téli időnek alkalmatlansága, hadaknak — az mint praesupponálom — eloszlása, úgy látom, bizo-

nyos dispositiókat tenni nem engednek; de, ha szintén az meglehetne is: vagyon annyi bizodalmom az Kegyelmed tapasztolt hazaszeretetiben és dexteritássában, hogy egyebet nem írnék, hanem, quod optimum factu videbitur, facito, — semmi bizonyos operatiókat most nem indíthatván. Hogyha mindazonáltal az ellenség Erdélyben bétakarodnék: legyen Kegyelmed azon minden tehetségével, hogy Papmező vidékén és az hóldúltságon maga alatt lévő hadainak quártélyt verhessen, és mivel Abrugbányán fog lenni az hajdúság, az aradi rácz elpusztítására valami nevezetes próbát tétethessen az fagyon.

Az mi Pekri úrnak dolgát illeti: az lovasságnak subsistentiáját Kalotaszegtűl fogvást az tavalyi lineák szerint legjobbnak látnám, — praesupponálván, hogy az ellenségnek is olly ereje mint tavaly, nem lévén, oszlani nem fog; de, ha Beszterczc felé, az Szamos-mellyékére terjeszkedni találna: könnyen lehetne az Abrugbányáig extendálandó lineáját emerre fordítani. De mindezekben megírván Pekri úrnak, hogy az Kegyelmed intimatiói szerint folytassa az operatiókat: teljes reménségem benne, hogy Kegyelmed maga hasznos fáradságiban és az alkalmatosság szerint alkalmaztatandó dispositióiban, az hazát meg nem fogyatkoztatja.

Az mit szóval Horvát előttünk az Kegyelmed quártélyja iránt való kívánságában referált: noha Kegyelmednek szívessen complaceálni kívánnék, nem tudom mindazonáltal, ha cselédjének Máramarosban levő quártélyját az erdélyi urak cselédjinek kijöveteli meg fogja-é engedhetni? mivel mindnyájoknak megígértem, hogy cselédjekrűl fogok provideáltatni, noha ugyan már ennekelőtte is hallottam, hogy sokan Törökország felé igyekeztek, — de tudtokra adtam, hogy ottan provisiót irántok nem tétetek. Coeterum, etc.

167.

Bercsényi úrnak.

Ezen órában vévén Generális Károlyi Sándor úr levelét: értem az ellenségnek minden erejével Várad felé való szándékát, és onnan Erdélyben való igyekezetit; de mellyik passusra fogja onnan útját venni? még bizonyossan előttem nem constál; írtam mindazáltal Károlyi úrnak, hogy az egész gya-

logságot, Bikk László ezerével együtt, Pekri úr commandója alá küldje, olly útakon, mellyeken az ellenséget oldalaslag megelőzhessék, és opiniójának az említett úrnak tudtára való adásával dispositiókat tévén, maga is, az föld csínjához képpest, az alkalmatosságok szerint azt kövesse el, az mit hazánk javára legjobbnak látand; miként adja Isten mindazoknak successusát? — ő kegyelme tudósítását vévén, azonnal fogom certiorálni Kegyelmedet. *)

*) Eddig Aszalay Ferencz kezeírása. — Ezzel az eredeti, — kék selyemszalagocskákkal fehér szironybőrbe fűzött — folians protocollumban, mely Vörösvártt, a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban őriztetik, az 1706-ik év be van fejezve. Korrend szerint akarván haladni: a még ezen évről szóló leveleskönyvi töredékeket ideiktatjuk, míg e nagy protocollum 1707-ben kelt utólsó harmadrészét a második kötetben közlendjük.

V.

Anno 1706.

1.

In castris ad Strigonium positis. Die 28. Augusti. Méltóságos Generális Forgács Simon úrnak.

Nem kétlem, a leopoldi bloquada casusa értésére vagyon Kegyelmednek. Hogy azért azon ellenség, magát elbízván, a környékben levő helységekben találtató marhák behajtására ki ne csapjon: Kegyelmed, commandója alatt levő hadi corpusbúl szakajtson annyira való hadat, az ki azon ellenség excursióját megzabolázhassa; s azonkivűl is admoneálja nemes Nyitra vármegyét, hogy az mely gyalogságot tartozik az említett bloquadában előállítani, azt egész készséggel, minden haza kárára utat nyitható késedelmesség nélkűl statuálja, ha kemény mediumok által nem kívánja az iránt maga tiszteit adigáltatni. Nem kétlem, Balog István levelét is vette Kegyelmed eddig, melyben valamely német regimentnek érkezésérűl tudósít, — de mindezekrűl bizonyosabbat várok Kegyelmedtűl. Édes Generális uram, már itt felettébb sok az panasz az Kegyelmeddel elment regimentekre előttem; ha az Fejér-hegyen túl is úgy lesz, aztat labanczczá teszszük. Kegyelmed moderálja mindezeket. Én az commissariusságnak megparancsoltam: inquiráltasson, és küldje meg Kegyelmednek.

2.

Méltóságos Gróff Bercsényi Miklós Fő-Generális úrnak.

Micsoda híreim érkeztenek ezen órákon Balog István brigadéros és Ebeczki Tamás, nyitrai kapitány híveimtűl: accludált levelek által communicálom Kegyelmeddel. Jóllehet ugyan, még várom azoknak confirmatióját, mindazonáltal azon

magát elbízott ellenség, ha úgy talál az dolog lenni, netalántán Leopoldbúl excurrálván, az környékekbűl mind vágót s mind élést hajtani igyekezzék: írtam Forgács Simon Generális úrnak, — ottan közel lévén az corpussal, — tegyen oly dispositiót, hogy az midőn bíztában excurrálna azon ellenség, alkalmas csapást tétethessen rajta, s egyébaránt is erősítse meg azon leopoldi bloquadát, szakasztván commandója alatt való corpusbúl annyira való hadat, az mennyi szükséges leszen mind az excursio impediáltatására, mind másfelől irrumpálható ellenség repressiójára: mivel oly gondolattal vagyok, hogy minden úton s módon igyekezni fog azon, miként Leopoldot megsegíthesse; de vagyok oly hiszemben is, oly rendelést teszen Forgács úr, hogy igyekezetiben nem prosperáltatik az ellenség.

Itten az obsidio igen lassan kezdett folyni, kivált az mínák ásásában nagy akadályt tevén az lyukaknak menedékiben találtatott kősziklák. Arra nézve, azoknak elkerülésével, megszaporodván az munka, egy kevés hátramaradásunk esett; mindazáltal continuáltatván az munka, Isten segedelméből igyekezetünk secundáltatik, kivált ha az ellenség késedelmeskedése időnket hosszabbítja, — noha úgy tudom, ő is az nyarat idővesztegetéssel nem fogja eltölteni. Eszterházi Antal úrtúl is micsoda híreim érkeztenek: accludált levelére relegálom Kegyelmedet. Maradván, etc.

P. S. Ezen órában vettem Generális Andrási Pál levelét Földvárrúl, melyben írja, hogy noha az hídhoz való eszközök alkalmasint készen vannak: mindazáltal az építésben nagy difficultások támadtanak ki így, ki amúgy akarván csináltatni. Jónak itélnénk azért, ha Kegyelmed Ordódit (kinek már azon híd köttetésében alkalmas cognitiója vagyon) Földvárra leküldené, úgy Szalontait is Tokajbúl lehívatván, azon híd körül való munkatételre rendelné Kegyelmed.

3.

Balog István brigadérosnak.

Vettük az hírekrűl tudósító levelét Kegyelmednek, mellyeknek jóllehet confirmatióját várjuk ugyan: mindazáltal — minthogy az ellenségre akármelly órában szükséges vigyáz-

ni, — tettünk oly rendelést, kogy Méltóságos Gróff Forgács Simon Generális és senator úr (ki mellé Ocskai alatt lévő hadaink is commendéroztatva vannak) bizonyos hadakat szakasztván, arra szorgalmatossan vigyáztasson, és minden úton s módon az legyen: ha szinte az ellenség érkezne is, azt reprimáltassa; melyre nézve, nem kétljük, az jó dispositió által nemcsak azon ellenség akadályoztatik meg, hanem nemzetünk ügyes dolgai is prosperáltatnak. Tovább is pedig, minthogy azon föld mostan Kegyelmed commendója alatt vagyon, hazafiúságos kötelességét mindenekben követvén, ha mi oly hírei érkeznek, tempestive igyekezze tudtunkra adni. Coeterum, etc.

4.

Die 29. Augusti. Bertóti Ferencz kassai Vice-Generális és senator úrnak.

Sub datis 21. et 25. currentis vizsolyi mezőn levő táboron költ Kegyelmed két rendbéli leveleit vettük. Az szécsényi conventusban condált articulusokat minemű praemissával és conclusióval kívántuk kinyomattatni: azt Érsek-Újvárban elvégezvén, azt véltük vala, hogy eddig Kegyelmed kezéhez deveniált vólna azon conceptus, s arra nézve írtunk vala az elmúlt napokban iránta Kegyelmednek. Értvén pedig, hogy még azt nem vévén, az impressióhoz nem kezdettethetett: parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Rádai Pál udvari cancellariánk directorának s tanácsunknak, hogy azt mentűl hamarébb küldje ide hozzánk, — mellyet is vévén, azon impressio accelerati ójára nézve azonnal megküldünk egy-két nap alatt Kegyelmednek.

Az lengyelországi communicatiók miként folytattassonak az neveknek megváltoztatása által, már ennekelőtte Kegyelmednek értésére adván, — nem kétljük, eddig vette arrúl való levelünket. Az mi pedig Lubomirszky dolgát illeti: noha vártuk mindeddig is, hogy meggondolván, mely szerencsétlen légyen az szomszédokkal való újjvonás, más rendben veszi magát, s nem ád tovább okot ob rationem temporis az egyenetlenségre; — de, minthogy nem látjuk maga jó szomszédságos alkalmaztatását: Kegyelmed az particularis kártételek s egyéb inconvenientiák felől nemcsak admoneálja, hanem,

ha módját ejtheti, kártevő embereit meg is fogattassa, s tartassa erős fogságban, míg keményebb megbüntetésekrűl dispositiókat teendünk.

Zinzendorfnak feleségestül Lőcsén való lakását megengedjük, melly iránt tegyen is dispositiót Kegyelmed; mindazáltal maga Bécsben való menetelét nem resolválhatjuk felesége gyermekágyban való létéig, — de, ha annakutánna el akar menni, nem fogjuk tartóztatni.

Az nemes vármegyék iránt tőlünk egyéb ordere most Kegyelmednek nem adattathatik, hanem, minthogy Méltóságos Gróff Bercsényi Miklós Fő-Generális úr ő kegyelme olly instructióval ment le az Tisza s Duna között való darab földre, hogy az időhöz alkalmaztatván magát, az mint az szükség kívánja, úgy moderálja az dispositiókat, — várjon Kegyelmed, ő kegyelme fog ordert adni Kegyelmednek.

Irtunk ezen póstán szerte-széjjel az nemes vármegyék vice-ispáninak is, hogy mind az lézengők persecutiója, s mind az limitatiónak és réz-pénz circulatiójának observatiója iránt jobb és szorgalmatossabb vigyázást tegyenek: másként előnkben citáltatván, méltó animadversiójokat okvetetlen magokon tapasztolják. Mit objiciáljonak pedig az nemes vármegyék az commercium folyamatjára vásárlott marhák iránt, noha már ennekelőtte is praevideáltuk: mindazáltal, mivel még oly felesszámú marha ki nem vitetett, hogy azokért elegedendő materialék szállíttattanak volna az ország lakosinak, — mindenféle az iránt való szükségeknek felérésére azt hirtelen nem is lehet oly bőséggel felállítanunk; de csak az limitatio observáltassék, az marhák vásárlásában is annál szaporább mód esvén, az idegen portékák cserélésében lassan-lassan azoknak megbővűlése is beszármazik az hazában.

Jól emlékezünk azon pachetumoknak, — az mellyekrűl mostan tudósít bennünket, — Kegyelmed által Újvárban lett praesentatiójára, mellyek az szokott ordinaria-postán dirigáltattak hozzánk; azok pedig, az mellyek iránt most közelebb írtunk Kegyelmednek, Fierville bátyja által hozattatván ki Lengyelországbúl, ezideig sem kerűltek kezünkhöz. Igen akarnánk, ha nyomában akadhatnánk; az minthogy tovább is

vizsgálja elébbeni levelünk tenora szerint Kegyelmed, hol maradtanak el? és megtaláltatván, — küldje hozzánk.

Az mely nemesség azomban mostani insurrectiótúl magát citra legalem excusandi rationem elvonta: méltóknak ítélvén hazafiúságoknak azzal való elmúlatásaért jószágoknak confiscatiójára, — parancsoltunk az Oeconomicum Consiliumnak: adjungáljanak Kegyelmed mellé olly értelmes subjectumokat, az kik azoknak jószágokat confiscálhassák; kik is, az midőn Kegyelmedhez érkeznek, neveket seriesben adván, ezen determinatiónk végbenvitelében hogy annálinkább prosperáltassonak, Kegyelmed, ha kívántatni fog, assistáljon is nékiek

Nemzetes Vitézlő Dersőffi Ferencz hívünk hozzánk való kéredzését az mi illeti, — mivel eddig is az illyetén járásokkal az publica insurrectiótúl abstrahálta magát, — nem látván szükségét ide való jövetelének, maradjon ottan.

Minemű vásárlásokra legyen szükségünk: specificatióját Kegyelmednek accludáltuk; az honnan azért hamarébb és olcsóbb szerrel Kegyelmed megszereztetheti, legyen azon, hogy irántok ne légyen fogyatkozásunk. Coeterum, etc. Datum, etc.

5.

Die 5. Septembris, Jánoki Zsigmond cancellariusunknak.

Kegyelmed levelét, az több deputatus senator urakkal együtt eddig tett munkárúl való tudósítással, elvettük, s kedvünk szerint lettenek mindazok; csak tovább mindeneknek megvizsgálását és Kegyelmetek dexteritássára bízott haza javának jobb rendben s oeconomiában való hozatását illető dolgokat continuálván, végezze el, — melly is minekelőtte meglenne, ottan-ottan annak folyamatjárúl s explanatióirúl elvárjuk Kegyelmed tudósítását, progrediálván ő kegyelmekkel együtt az elkezdett munkában, — melynek haladása mennél tovább terjed, annál nagyobb kára következik az hazának, az réznek az aranytúl való el nem választatásában. Az salétrom dolga jóllehet ugyan Lányi Pálra bizattatott már ennekelőtte, mindazonáltal jól cselekeszi Kegyelmetek, hogy azt is vizsgálja; és ha oly modalitásokat adinveniál, mellyek által szaporábbá tétethetik az salétrom, kedvessen veszszük Kegyelmetektűl. Szükségesnek látjuk, való dolog, az arestatusok s úgy netalántán

más egyéb akármelyféle correspondentia-tartók iránt generális-inquisitiót peragáltatnunk, melynek modalitássárúl jövendő póstán fogjuk tudósítani Kegyelmedet; ahhozképpest is, az míg azon inquisitio peragáltatik, és az dolognak jobb végére lehet menni: az mostani conjuncturákra nézve tanácsossabbnak látjuk azon arestáltatott személlyeket in statu quo arestom alatt tartatni. Az kétezer forintnak fejérpénzül való felváltása végett újobban írtunk Tekintetes Nagyságos Hellenbach János administrator hívünknek, készek lévén többet is felváltatni, csak az ország szükségének fogyatkozása nélkül lehessen; az mint maga is tudakozza megemlített administratorunktúl Kegyelmed: lehet-é, vagy sem mód az felváltásban? mivel a nélkül is hozzánk az fejérpénz nem igen szokott administráltatni, hanem az haza szükségeire. Semmi láttatja azonban az ellenség szándékának, annyivalinkább motusának az bányavárosok felé nem lévén: attúl, az mirűl ír Kegyelmed, ne is tartson; mivel vagyunk egyébaránt is oly hiszemben, Isten jóvoltábúl ellenségünknek megszégyenülésével rövidnapok alatt igaz ügyű fegyverünk boldogúlásának napja felderülvén, nemzetünk megvígasztalódik; de ámbár az jádszodtató szerencse egykevéssé balúl viselje is magát: Kegyelmedre specialis gondunk leszen.

6.

Die 6. Septembris, Bottyán János Generálisnak.

Mostanában vévén Generális Eszterházi Antal úr levelét, értem, hogy bizonyos hadakkal Kegyelmed errefelé commendéroztatott légyen. Mihelyt azért ezen parancsolatunkat veszi: semmit nem késvén, azonnal indúljon, s jöjjön által az hídon, Csajágit pedig, az mellette levő gyalogsággal, továbbvaló dispositiónkig hagyja Almásnál, hogy ottan subsistáljonak. Coeterum, etc.

7.

Bercsényi úrnak.

Jóllehet Balog István levelének tegnapi napon lett megküldése alkalmatosságával Kegyelmedet az ellenség motusárúl bővebben tudósítottam: mindazáltal emberét Kegyelmednek levél nélkűl nem akarván visszabocsátani, azólta való occurrentiákrúl kívántam informálnom Kegyelmedet. Az Dunán túl

való ellenség felől értettem, — noha még teljességgel bizonyos nem vagyok benne, — hogy három regimentet Sopron felé küldvén, Morva felé pedig kettőt, egyenessen szándékozzék Csalóközre jönni; melyhez képpest oly rendelést tettem, hogy Bottyán János öt ezer emberbűl álló corpussal (hagyván Csajágit a gyalogsággal Almásnál) Séllye tájékára conferálja magát, Forgács úr pedig Detrekő táján subsistálván, szüntelenvaló portázásokat tegyenek, hogy az ellenség motusira mindenfelől lehessen vigyázni, és az Vágon túl való föld manutentiójára, ha az szükség úgy fogja kívánni, azon kétrendbeli corpus conjungálhassa is magát. Itt oly rendelést tettem vala, hogy mai napon, ostrom által, az vár dolgának végét érjem; de, reménségem kivűl az elmúlt éjtszaka az várbúl bizonyos németek jövén ki, az mínás lyukat elfoglalták vala, melynek recuperatiójában mai napon fáradozván, azt ugyan az ellenség közzűl hét németnek elvégzésével obtineáltuk: de az mi hadaink közzűl is ezen alkalmatossággal némely tisztek sebesíttettek meg; és, ha Isten dolgainkat segíti, azon vagyunk, hogy egykét nap alatt, az mínáknak operatiói után várakozván, az ostromot megtétessük, kinek successusárúl fogom tudósítani Kegyelmedet. Maradván, etc.

8.

Forgács úrnak.

Nem kétlem, ekkoráig Balog István confusiója értésére vagyon Kegyelmednek; az ellenség azomban, Sopron felé három regimentet, Morva felé pedig kettőt küldetvén, úgy látom, egyenessen Csalóközben szándékozik, és talám ottan subsistált is az gázlóban általjött portája; mellyet ugyan még bizonyosnak magammal el nem hitethetek: de, semmit azólta nem hallván felőlle, ollyatén vélekedésbe vagyok. Szükségesnek látván pedig az Vágon túl levő föld oltalmára succurrálnom: adtam olly ordert Bottyán Jánosnak, hogy öt ezer emberbűl álló corpussal Újvár eleire menvén, onnét — minekelőtte parancsolatomat az Vágon való általmenetel iránt továbh venné is, — derekassan portáztatván, az ellenségnek mindennemű motusára vigyázzon. Kegyelmed is azért ottan, az hol mostan vagyon, subsistáljon, hogy, ha a szükség kívánni fogja, az conjunctióra menten

eljöhessen, és az ellenséget minden úton s módon praepediálhassa, portáztatván azalatt derekasan az ellenség motusinak kitanúlása kedvéért, mellyekrűl is ottan-ottan tudósítson. Itten noha oly rendelést tettem vala, hogy mai napon az ostrom meglegyen: de némelly akadályok miatt két s harmad nappal tovább kelletik halasztanom; kinek minemű successusát adja Isten érnünk, azonnal tudósítom rólla Kegyelmedet. Az erdélyi ellenség felől írhatom, egyenessen Szólnok felé vette ugyan (útját), de — az mint Bercsényi uram írja, — az hadak resolválván magokat az étczaka generális-próbára: vagyok oly hiszemben, megszégyeníti Isten kevély ellenségünket. Most vettem az Kegyelmed Andreánszky levelével küldött levelét, melybűl értem, hogy az ellenség Pozsonynál általjött; melyhez képest, az meddig Bottyán odaérkeznék is, jónak látom, hogy Kegyelmed magát ott continuálja, az meddig ki nem tetszik az ellenség szándéka,— portáztatván Csalóköz felé, és az hírekrűl tudósítson.

9.

7-ma Septembris. Bottyán-Jánosnak.

Currérunk által tegnapi napon küldött parancsolatunknak kezéhez való jutása felől noha kétségünk nincsen: mindazonáltal újobban is azon orderünket reiterálván, Kegyelmednek serio parancsoljuk: mihelyen ezen parancsolatunkat venni fogja, azonnal indúljon, s ideváló jövetelével, az hadakkal együtt, semmit ne késsen. Csajáginak is megparancsoltuk ezen alkalmatossággal: indúljon menten Almástúl, s szálljon a hídnál levő sánczhoz.

10.

Csajági Jánosnak.

Mihelt ezen orderünket veszi Kegyelmed: azonnal az alattavaló hajdúsággal indúlván, siessen a hídnál lévő sánczhoz szállani, — hova való érkezésérűl menten tudósítson bennünket, várván ottan továbbvaló parancsolatunkat.

11.

Gróff Csáky István Generális-Commissariusnak.

Mivel Újvár eleire és az Vágon túl lévő földre hat ezer

emberbűl álló hadat rendeltem: Kegyelmed tegyen oly dispositiót, valamely fogyatkozások ne legyen.

12.

Die 9. Septembris. Eszterházi Antal úrnak.

Sok acclusákkal küldött levelét vettem Kegyelmednek, mellyekbűl az híreknek contraria változásit értvén: akartam reflectáltatnom Kegyelmedet az elébbeni levelemre, melynek postscriptájábúl, nem kétem, általérthette intentumomat, hogy csak in illo casu kívántam vala Kegyelmednek Tatához való szállását, hogyha az ellenség Komáromhoz szállana; holott pedig az Dunán általköltözne: menjen Kegyelmed Rábaközre az egész corpussal, abban assecuratus lévén, hogy az ellenség motusit kitanúlván, ha visszamenetelét bizonyossan megtudhatom, azonnal Bottyán Jánossal levő hadakkal Kegyelmed corpusát meg fogom szaporítani. Kívánván ezzel, levelem szerencsés órában találja Kegyelmedet, maradok, etc.

13.

Die 9. Septembris. Ocskai Lászlónak.

Értettük, hogy Kegyelmed oly vélekedésben lévén, mintha az ellenség minden erejével a nagy Dunán általköltözvén, Komáromhoz szállana, és arra nézve is Pozsony elein fekvő ellenségre nem oly szorgalmatos gondot tartván, csak szintén a magyari rében portáztatna; — minthogy pedig mind Eszterházi Antal Generális úr levelébűl értettük, s mind az Szigetközrűl is tudtunkra adatott, hogy a melly ellenség a Dunán általjött vala is, vissza kezd költözni, — az mint is a Csallóközre általjött ellenség felől is hiteles relatiókbúl értjük, hogy onnan kimenvén, már is Somogyi Ferencz ezeres-kapitányunk, alatta levő hadakkal, oda bement vólna, — Kegyelmed azért oly vélekedésben nem lévén: legfőképpen Pozsony elein levő német táborra portáztasson, és azon legyen minden szorgalmatossággal, hogy azon ellenségnek motusát mind portái s mind kímjei által kitanúlván, bennünket arrúl voltaképen tudósíthasson, hogy, ha kívántatni fog, idejekorán lehessen az Vágon túl való földnek, — ha az Pozsonynál levő német Leopold felé venné útját, — elegedendő succursusrúl provideálnunk.

14.

Die 9. Septembris. Gyürki Pál Generális- Főstrázsamesterünknek.

Tekintetes Nemzetes Gyürki Pál Generális-Strázsamester és Senator úri hívünknek ezen levelünk által intimáltatik, hogy, jóllehet még tegnapi napon kívánván Kukländer az várnak feladásárúl való gondolkozásra huszonnégy óráig tartó parolát: Kegyelmednek még akkor kívántuk vólna értésére adni, — mindazáltal siető lévén az dolog, tartván attúl, per eventum késedelem ne történjen, adjutansunk által adtuk tudtára azon időnek megengedését, parolánknak megtartását. Melly ennyire terjedvén: csak szintén ezelőtt való órában resolválta magát az capitulatióra, oly formán, hogy ittlétünket értvén, elsőben magunkkal kívánna capitulálni, az mint a végre maga levelét is hozzánk transmittálta. Melyre mi is replicálván, ímé, Kegyelmed kezéhez küldjük, deputálván specialiter Kegyelmedet azon capitulatióra. Ahhozképpest Kegyelmed még ma, — mivel bizonyos rendelt órája annak nincsen, — az városban bémenvén, és levelünket megküldvén: adja értésére azon capitulatióra való deputáltatását; és hogyha az várbúl a végre az szokás szerint zálogot küld, az minemű caracter alatt való tiszt lészen záloga: hasonlót küldjön bé az mi részünkrűl is zálognak Kegyelmed; úgymint, ha az ő részekrűl való zálog kapitány lészen: Rottenstain kapitányunkat. — ha pedig leuthenant fog lenni: Szent-Iványi János óbersterünk egyik lajdinantját. Mellyek meglévén, kívánja Kegyelmed tőlle az capitulatiónak punctumit, és azokat kezéhez vévén, azonnal küldje hozzánk; innen mi, arra való replicákkal, viszszaküldjük Kegyelmednek, mivel Kegyelmed neve alatt kívánjuk folytatni és subscribáltatni is azon capitulatiót, — annakutánna pedig magunk ratificálni. Datum, etc.

15.

10. Septembris. Gyürki Pálnak.

Noha tegnapestve olly intimatiónkat küldöttük vala Kegyelmednek, hogy, ha a várbeli commendáns lajdinantot fog zálognak kiküldeni: azon franczia lajdinantunkat küldje be

részünkrül való zálognak Kegyelmed, az kit estve általküldöttünk vala Kegyelmedhez, — mindazáltal magyarok is lévén benn az várban, hogy mind azokkal lehessen kinek beszélleni, s mind a bennlévő ráczok is disponáltathassanak, ha még eddig a zálogok transmissiója meg nem lett: Szent-Iványi János óbesterünk auditorát küldje be, lajdinánt charactere alatt Kegyelmed.

16.

Die 11. Septembris. Bottyán János Generális ordere.

Minthogy az Pozsonnál általtakarodott ellenség, az mint értésünkre vagyon, egyenessen Leopoldot szándékozik megsegíteni: ahhozképpest, vévén ezen orderünket, oly készülettel legyen, hogy hólnap, úgymint 12. currentis, idején reggel, az Dunán magával általjött hadakkal indúlván, hólnapután jókor Séllyéhez mehessen, és ha ottan hidat nem talál, ugyanazon nap az szeredi hídhoz menjen fel, és ottan subsistálván, odaérkezését adja tudtára Méltóságos Gróff Forgács Simon Generális és Senator úrnak, (ki most Detrekőnél vagyon), s mindenekben az ő kegyelme orderéhez alkalmaztatván magát, függjön dispositióitúl. Legfőbbképpen pedig Csalóközre, az püspöki sáncz és Komárom felé portáztatván, az ellenség motusit minden úton s módon igyekezze kitanúlni, és mind nekünk, s mind említett Generális úrnak azonnal tudtára adni. Holott pedig az ellenségnek minden erejével Komárom felé való fordúlását és által a Dunán takarodó szándékát bizonyossan értendi: ezen orderünket tartván parancsolatjának, semmi más parancsolatot nem várván, semmit sem múlasson, hanem az egész hadakkal visszanyomúlván, szálljon Radvánhoz, hogy az ellenséget megelőzhesse, hogy annyivalisinkább nagyobb erővel annak resistálhassunk. Secus non facturus, etc.

17.

Forgács úrnak.

Kegyelmed levelébül értvén, hogy valamely mostanában fogott kím fateálná az Pozsonnál általtakarodott ellenségnek Leopold segítségére czélozó minden szándékát, — ahhozképpest, hogy az Vágon túl való földet mególtalmazhassuk:

Bottyán János Generálisunkat (kit eddigis felküldöttünk vólna, de az hadakkal sietve jövén, azoknak lovaik elfáradása miatt kelletett ezen két nap megnyúgosztalnunk) olly orderrel küldöttük az vélle a Dunán általjött hadakkal, hogy holnapután Séllyéhez, vagy ottan hidat nem találván, az szeredi hídhoz szálljon, és odaérkezésérül Kegyelmedet tudósítván, s Kegyelmed dispositióitúl függvén, a tévő legyen mindenekben. Kegyelmed azért, ha azon ellenség Leopold felé takarodna, említett Generálisunkkal együtt azon legyen, hogy intentumát egész erővel impediálja; holott pedig minden erejével Komárom felé fordúlván, az Dunán általszállani igyekezne: azt bizonyossan megtudván, azonnal Bottyánt az mostan felküldött hadakkal bocsássa vissza, hogy az mostani conjuncturák szükségesebb voltához képpest, annál nagyobb erővel lehessen resistálnunk az ellenségnek. In reliquo, etc

18.

Die 12. Septembris, Bottyán János Generális ordere.

Noha tegnapi napon olly ordert küldöttünk vala Kegyelmednek, hogy mai napon az hadakkal indúlván, holnap minden bizonynyal az szeredi hídnál lehessen: mindazonáltal újabb hírünk lévén az ellenségnek Csalóközre való jöveteléről, maradjon helyben Radványban Kegyelmed az egész hadakkal, sőt, ha eddig megindúlt vólna is, azonnal térjen vissza, s subsistáljon ottan, és szüntelen Komárom felé portáztatván, minden igyekezetit s szándékát az ellenségnek mesterkedjék kitanúlni; mellyekrűl bennünket ottan-ottan tudósítson. Datum, etc.

19.

Gróff Forgács Simon Generális úrnak.

Tegnapi levelemben, való dolog, aztat írtam vala Kegyelmednek, hogy mai napon orderem szerint indúlván Bottyán János Generálisom az Dunán általhozott corpussal, holnap okvetetlen az szeredi hidakhoz szállana: de az ellenség erejének Csalóközben való jövetelét értvén, azon orderemet meg kellett változtatnom, és Bottyánt tovább is Radvánnál subsistáltatván, Komárom felé szüntelen általa portáztatnom. Erre nézve ezen újabb rendelésemet kívántam Kegyelmednek tudtára adnom,

reménlvén hogy az míg ezen esztergomi operatióimnak végét érhetem, addig az mellette levő hadakkal subsistálhat Kegyelmed. Maradván, etc.

20.

Die 12. Septembris, Gyürki Pál Generálisunknak.

Mivel sok relatiók által confirmáltatik, hogy az ellenség Csalóközben bemenvén, egyenessen Komáromnál igyekezik általtakarodni a Nagy-Dunán: jóllehet ugyan oly híreink is vannak, hogy Söprősnél szándékozván általköltözni, Rábaközre akarná útját venni; mindazáltal, hogy sokfelé csavargási s practicái által netalántán valamely szerencsétlenség történjen, az jó vigyázás szükséges lévén, tartsa jó rendben az hadakat, és az lovas-hadak bagázsiáját mentűl nagyobb csendességgel az éjtszakai setétség alatt megindítván, alkonyodás után költöztesse által az hídon, táborunk felé. Az városon bennlevő palotás hadainkat pedig Csajági ezerével felváltatván, az többet tartsa készen maga mellett, hogy mihelyt újabb orderünket veszi, menten az több gyalog és lovas-hadakkal az híd felé feltakarodván, általjöhessenek, és velünk conjungáltathassonak. Az mely háromszázig való palotásink pedig ottan vannak, oly dispositióban tartsa, hogy mihelyt kívántatik, és hol alkalmatossabb lészen, hajókon az Dunán táborunk felé költöztethessenek.

21.

Bertóti Ferencz Senator és kassai Vice-Generális híviünknek.

Eperjesrül 4., Lőcsérül pedig 8. praesentis datált két rendbeli leveleit vettük Kegyelmednek. Zinzendorf, Augustus király krakai residensének ennekelőtte küldött levelére jól reflectáljuk magunkat; mindazáltal, mivel felesége gyermekágyban léte miatt Szepes várában nem szorongattathatik: arra nézve rendeltük Lőcsére való vitettetését, holott annyival inkább, hogy immár Kegyelmed levelébűl értésünkre vagyon odavaló felmenetele, nem tarthatunk correspondentiáitúl, tudván, Kegyelmed jó vigyázással lészen iránta. Az mint a végre admoneálja is Kegyelmed: többé ollyanokban ne találtassék, mert másként szorossabb arestomának maga lészen oka.

Az kassai senatorialis-deputatiónak megírtuk ezelőtt való napokban, hogy valakik azon terminusra citáltatván, — akár

Actorea, akár Incatta felek legyenek, — az mostani szükséges personalis insurrectio miatt nem compareálhatnak: Commendérozó-Generálisink testimonialissival comprobáltatván ezen absentiájoknak helyes oka, dolgokat suspendálják, és alkalmatossabb időre prorogálják, — az mint azirant nem is leszen rövidségek.

Desseffi Ferencz ellen, ha gondolja Kegyelmed, hogy dolgai valóságossak lévén, comprobáltathatnak és világosságra jöhetnek, — iránta vigyázással levén, inquiráltasson; holott pedig még csak suspicio vólna felőlle: alattomban vizsgálódtasson utánna, s ha mi bizonyost értend, adja tudtunkra Kegyelmed.

Az Felséges bavariai Elector emberének, igenis, kívánunk eleget tétetni, az mint is Kegyelmed legfeljebb nyolczszáz rhénes forintig váltsa fel tőlle azon Kegyelmednek tudtára lévő alkalmatosságot. Az mi pedig az narancsszínű selymet illeti: magunk is helybenhagyjuk Kegyelmed ratióit, s alkalmatossabbnak látjuk az karmazsín-színűt, csak Kegyelmed mentűl hamarébb szorgalmaztassa megszereztetését. Az testszín-selyem iránt pedig, minthogy szükségünk nincsen, csak maradjon abban.

Kraj Jakab hívünknek hogy más levél intituláltatván, magát alkalmaztatni eddig nem tudhatta: az cancellarián való sietség miatt történt dolog. Arra nézve újobban írtunk neki, hogy noha az posztó-színben nem válogatunk: mindazáltal azon legyen, hogy leginkább karmazsín és publicán-színű legyen, hogy udvarunk szükségére fordíttathassék; azt is csak praecise annyit vegyen, hogy annak nevezeti alatt lehessen az fegyvereket kihozni. Úgy hasonlóképpen vegyen lovakat is, és szolgákat is fogadjon melléjek, hogy annálinkább jobb móddal szállíttathassa ki mindazokat, — oly lovakat igyekezvén vásárlani, az mellyeknek ideki is hasznát lehessen venni.

Lubomirszki herczeg violentiáit, — ob rationem temporis, kivált, hogy az svécziai király protectiója alatt lévén, uniáltattassanak, értjük, — az respublicával mostanában in suspenso kel letik hagynunk; lészen ennekutánna arra való időnk, hogy megtromfolhassuk, kiváltképpen, hogyha ottan is megismertetvén magát, az mit rajta elkövetünk, benne meg nem ütköznek.

Az mely confiscált posztórúl ír Kegyelmed: ha hadak számára való, fordíttassa mundérnak; hogyha pedig selyemposztó leend: küldje oda, az hol commoratiónkat értendi. Egyébaránt az oly confiscált materiálékat, mellyeket másként is hadaink számára kelletik szerzenünk, tartassa jó goudviselés alatt, s ne engedje senkinek distrahálni.

Nemes Sáros vármegyének megírtuk, hogy mivel az haza törvényei szerint magok alkalmatosságán tartoznak az nemes vármegyék az personalis insurrectio alkalmatosságával szolgálni az országot: az szegénységtűl exigált szekereket és élést remittálják, egyébaránt mind Vezérlő-Fejedelmi s mind főispáni authoritásunkbúl is meg nem engedjük efféle oppressióját az szegénységnek; az minthogy Kegyelmed azon legyen: azon portalis szekerek bocsáttassanak menten vissza, úgy az szegénységen lett extorsiók is refundáltassanak.

Az földvári hídhoz kívántató requisitumok szállításában interveniált difficultásokat, és más impossibilitást remonstrálván Kegyelmed Méltóságos Gróff Bercsényi Miklós Fő-Generális úr előtt, úgy tudjuk, ő kegyelme is helyben fogja hagyni.

Megírtuk az Oeconomicum Consiliumnak is, hogy mivel sok csalárdságokat követnek el az hazában beszármazott, sem nemesi praerogativával, sem indigenatussal nem bíró kereskedők, legkiváltképpen az mostani szüret alkalmatosságával: mindenütt az finitima tricesimákon levő fiscalis tisztek által vigyáztassanak, és ha kiknél ollyatén kereskedők közül ollyatén vásárlott borok találtatván, — refundálván rézpénzül azon pénzt, az mellyen vették vala, confiscálják az ország számára.

Az szepesi praepostság administratorának, Tiszteletes Brenner Antalnak, — minthogy bizonyos helyre fog küldetni, — hogy magának fejér-pénzt szerezhessen, magunk engedtük vólt meg, hogy némelly ingó javait fejér-pénzre fordíthassa; azért is Kegyelmed annak licitatiójában ne impediáltassa.

Úgy halljuk azomban, csak arra nézve tartóztatja Kegyelmed az schézánknak elküldését, hogy még Lengyelországbúl az nyergekkel el nem érkeztenek; de azok után nem várakozván semmit is, szállíttassa mentűlhamarébb hozzánk. Nemkülömben az mely Lengyelországbúl hozott puskák keze alatt

vólnának Kegyelmeduek, azokat is küldje hozzánk késedelem nélkűl.

22.

Die 13. Septembris, Forgács Simon Generális úrnak.

Éleskő alúl 11. currentis költ Kegyelmed levele érkezvén hozzám, jóllehet ugyan orderemet is olyformán küldöttem Kegyelmednek, hogy az hadakkal errefelé nyomúlván, velem igyekezne magát conjungálni: mindazáltal addigis, míg orderem elérkezett vólna, kedvessen veszem, hogy Kegyelmed mind személlyemre vigyázással kívánt lenni, s mind pedig az ellenség ellen való nagyobb operatiókra nézve, az conjunctióra sietni. Nem kétlem pedig, eddig orderembűl azon szándékomat is megértette. Már itten az obsidiónak dolga annyira vitettetett, hogy Kuckländer ma az capitulatiónak punctumit kiküldvén, azokra első feleletemet is megküldöttem, s nem látok oly difficultásokat, mellyek miatt mindkét részrűl hosszas tractálás kívántatnék, sőt oly reménséggel vagyunk, hogy hólnap azon dolgunkon általeshetünk, és az várbeli gvardizon is ki fog jönni. Melyre nézve, ámbár az ellenség Csalóközben lévén, Komárom felé szándékozzék általköltözni, de mivel Eszterházi Antal úrral lejött egyrészével az Dunán túl való hadaknak magamat conjungáltam, — nem tarthatok az ellenség motusátúl. De, hogy annyivalinkább derekassabb operatiókhoz kezdhessek ezen dolgaim elvégezése után, — kivált hogyha az ellenségnek az Nagy-Dunán való általköltözését értendi, — Kegyelmed az lovas-hadakkal indúlván, szálljon sietséggel Sentéhez, úgy, hogy, ha kívántatni fog, két nap alatt velem magát conjungálhassa, kiváltképpen, ha Morva felől securitást gondolhat Kegyelmed, és ottan mind az jó vigyázásra, s mind az hadnak megnyúgosztalására nézve subsistáljon, mivel még abban bizonyos nem vagyok, mely felől — az innenső avagy túlsó részén — szándékozzék lejönni az ellenség az Dunának? Mellyet, mihelyt megérthetek, azonnal közelebb való nyomúlása iránt fogja venni irásomat Kegyelmed.

23.

Die 14. Septembris, Eszterházi Antal úrnak.

Noha ugyan tegnapi napon is tudósítottam Kegyelmedet

Szalay Pál levele által, hogy az ellenség az győri Dunán, Komáromnál kezdette volna az hídját általkötni: mindazonáltal még akkor aziránt kétséges lévén, bizonyos emberemet küldöttem vala annak megtudására; ki is onnan megtérvén, szemmel látott dolgot referált előttem azon híd általkötésének valóságárúl, melybűl nyilván megtetszik amarra való szándéka azon ellenségnek. Valóban, nagy szerencsétlenségnek tartom az hídnak elszakadását, mely hogy mentűl hamarébb reparáltassék, — drága lévén az idő: Kegyelmed egész éjjel munkálódtasson úgy rajta, hogy holnapra elkészíttettessék Melly is meglévén, azonnal szálljon által az hadakkal Kegyelmed, és az hídnak elkészülésérről késedelem nélkűl tudósítson, hogy Bottyán János Generális-Főstrázsamesteremnek ordert adhassak az véle lévő hadaknak az híd felé való nyomúlása és Kegyelmeddel való conjunctiója iránt, hagyván az ottan körűl való vigyázásra három vagy négy sereggel Szalay Pál colonellusomat, — hogy az ellenség ellen annyivalisinkább nagyobb erővel resistálhassunk, és derekassabb operatiókat lehessen tennünk. Maradván, etc.

24.

Die 15. Septembris, hora 2. nocturna. Forgács úrnak.

Ezen órában vévén Kegyelmed levelét, abbúl értem az hadakkal Szeredhez való érkezését. Érkeztek azomban ugyanezen órában oly híreim, hogy az ellenség az Vág-Dunán kezdvén tegnap általkötni az hídját, egyenessen errefelé szándékoznék; mely még nem confirmáltatván, noha előttem teljességgel nem bizonyos, — mivel tegnap nyolcz órakor reggel fogván el Bottyán portán bizonyos ráczot: az azt beszéllette, hogy a győri Dunán kezdette volna hídját az ellenség általvetni; — ut-ut sit? mindazonáltal, minthogy valóban nagy szerencsétlenségemre lett hidunknak a tegnapi szélvészben való elszakadása, mely miatt Eszterházi Antallal Dunán túl lejött hadakkal magamat éppen nem conjungálhatom, itten pedig az lovas-hadakon kivűl egyéb hadak mellettem nem lévén, nem vagyok oly erővel, hogy, ha az ellenség elérkezik, annak resistálhassak: ahhozvalóképpest kelletik magamat innen retirálnom; és mivel az Garam-mellyékén felfelé veszem útamat: Kegyelmed mentést indúlván az lovas-regimentekkel, sietséggel jőjjön az

velem való conjunctióra, küldvén derék portát Karva felé; maga pedig Fűr, Füss felé vegye útját, vagy, ha az nem lehetne, Zsilízhez jőjjön, és ottan subsistálván, s odaérkezésérűl tudósítván,— fogja venni orderemet és mindenekrűl bővebb tudósításomat. Maradván, etc.

25.

Die 15., Gyürki Pál ordere.

Ezen órában értvén az ellenségnek az Vág-Dunán általjövetelét és errefelé való nyomúlását: az hídnak el nem készűleti miatt magunkat Eszterházi Antal uram hadaival nem conjungálhatván, ide való jövetelit meg nem várhatjuk; kihezképpest, az ellenség útját errefelé vévén, valamentére recedálni fogok. Antal urat pedig a végre küldöttük, hogy az maga hadaival ott túl maradván, az sánczot óltalmazza, kinek is ordere alá Kegyelmedet assignáljuk. Azalatt is mindazonáltal Kegyelmed oly szorgalmatos vigyázásban legyen, és az alatta való hadait oly készűlettel tartsa, hogy — mivel már reménljük, hogy az kapuban népeink bennvannak, — mihelyt Kegyelmed vagy parancsolatunkat veszi, vagy Kegyelmed maga az hídhoz küldendő portáitúl informáltatik az ellenségnek az hídhoz való érkezésérűl: azonnal válogatott néppel az kapun, és ha lehet, az bressán berohanván, az bennlévő ellenséget desarmálják, — csín- és kártétel nélkűl, hogyha nem ellenségeskednek, — és az várban possessiót vegyenek, hírt advân előre alattomban az mi részünkrűl való zálogoknak, hogy magokra vigyázván, azon actus alatt az mieink közzé, az kapuhoz futamodjonak; az ő részekrűl való zálogra szorgalmatos vigyázás legyen. Melyrűl is azonnal Eszterházi Antal urat tudósítván, az várost is mentűl jobban muniáltassa Kegyelmed, hogy következendőképpen az ellenségtűl is oltalmaztathassa, tudván bizonyossan, hogy az ellenség oly praeparatoriákkal nem jön, az mellyekkel új obsidiót attentálhatna. Hogyha pediglen ezen hirtelen való insultus nem succedálhatna: leszen itthagyott ingenérünknek parancsolatja, hogy az várasban levő minát oly készen tartsa, hogy Kegyelmed parancsolatját vévén, azonnal tüzet adhasson; és következendőképpen az mennyi hajdút lehet, az hajókon általköltöztettessen az Garam-torkán

túl, kik is csuportossan tartván magokat, egyenessen Berzsenyre menjenek, az hol is parancsolatunkat elvárják. — Hogyha Isten ő szent Felsége ezen hirtelen actussal az várat kezünkben adná: annak defensióját Kegyelmedre magára bízzuk; azonnal belőlle az rab-németeket vagy az Dunán túl való földre, Rábaközre küldvén, vagy fegyvertelenűl, quietantiáért, az ellenség táborára bocsássa, raboknak kiszabadításáért, az ráczot és több lakosokat pedig teljességessen kicsapattassa, hogy annálisinkább az oltalomban jó modalitássa lehessen Kegyelmednek. Mindezeket Kegyelmed Generális Eszterházi Antal úrral communicálván, mentűl jobb modalitással folytassa, s elmúlatója ne légyen.

26.

Die 16. Septembris, Eszterházi Antal úrnak.

Tegnapi napon adjutansa által megizenvén Kegyelmednek, hogy az sáncz oltalmára általmenvén, az túlfelől való hadakat venné rendben Kegyelmed; minthogy eddig semminemű tudósítását nem vettem: nem tudom, miként legyenek az dolgok? Én itten az dispositiókat megtévén, minemű ordert adtam Gyürki Pálnak, nem kétlem, parancsolatom szerint fogja Kegyelmeddel communicálni, assignáltatván ő kegyelme positíve Kegyelmed commandója alá, s innen már bagázsiámat elindítván, csak szintén az onnanfeljűl jövő hírek után várakozom. Nem kétlem, ha az híd elkészűlhetvén, Kegyelmeddel conjungálhattam volna magamat: azon kevésszámmal az Dunán általköltözött ellenségen könnyen feladhattunk volna; mindazáltal az hídnak elszakadása miatt nem lehetvén abban módunk: Kegyelmed túl az Dunán minden dolgokat kormányozzon, mentűl jobb modalitással lehet, az sánczokat hadakkal erőssen oltalmaztatván.

Noha oly dispositiót tettem az várnak kezünkhöz való vehetése iránt, mellyeknél jobbakat nem láthattam: mindazonáltal, hogyha casu quo (mellyet ugyan nem reménlek) azon actusok közzűl valamellyik nem succedálna, Kegyelmed az városban bennlévő ingenérünket onnan kivivén, helyheztesse be az sánczban, és az ottvaló ingenért maga mellé vegye,

mivel az némettűl szökvén hozzánk, ha valamiként kézben akadna, roszszúl lenne valóban dolga.

Sassan regimentjét nem tudhatom, innen vagyon-é, vagy túl az Dunán? Kegyelmed azért végére menvén, hogyha innen leszen azon regiment: magával együtt küldje Bottyán alatt való corpushoz, mivel Generálisunk commandója alá rendeltük is, s parancsolja meg neki Kegyelmed, hogy menten azon corpushoz siętvén, említett Generálisunktúl függjön, s annak, valamit parancsolni fog, elmúlatója se legyen. Az ottan-ottan occurráló dolgokrúl pedig circumstantialiter tudósítson szűntelen Kegyelmed; mellyeket is elvárok és maradok, etc.

27.

Eszterházi Antal úrnak.

Talaba által küldött leveléből értvén Kegyelmednek, hogy az lovas-hadakkal Kegyelmed Sopron tájékára kívánna operatiót tétetni, melly is — való dolog — jó volna ugyan: mindazonáltal, jól tudván Kegyelmed az várnak mostani állapotját, — melyből az ellenség már is takarodván, holnap kelletik kézhez venni, — teljes lehetetlenség, hogy Kegyelmed az hadakkal mostanában divertálhasson; az mint is, elébbeni orderünk szerint, maradjon helyben, és az szükséges élés szállításárúl is, Isten az várat kezünkhez juttatván, tegyen oly dispositiót, az mint ezelébb megírtam Kegyelmednek.

Az mi a cartella dolgát illeti, Ebergényi által insinuált rabok permutatiójában: jól tudván Kegyelmed, hogy azon állapot ennekelőtte is Szluha Ferenczre bizattatott, s már abban neki egész notitiája is vagyon: hogy Andrási és Bezerédi vegyék kezekre, — más dolgokban levén foglalatosságok, — nem látom szükségesnek, és csak specificatióban küldjék meg Kegyelmednek: micsoda rabokat kikért akarnak az császár pártjárúl valók felváltani? s Kegyelmed pedig arrúl említett Szluha Ferenczet informálja, — nem lészen, úgy tudjuk, abban semminemű fogyatkozás.

Az tombászokat mentűlhamarébb szállíttassa le Kegyelmed, és estve az Gyürki Pál alatt levő két regimentet, Sassán hátramaradott compagniáival együtt, küldje erre Kegyelmed.

28.

Paulo Gyürki, 16. Septembris.

Adjutantunk által küldvén meg ezelőtt egynehány órákkal orderünket Kegyelmednek: értettük némely difficultásit azok iránt, az mellyeket parancsoltunk vala, hogy tudniillik egészsége változó volta miatt sem oly constitutióban, sem készülettel nem volna, hogy az várban szorúlván, ottan continuuskodhatnék. Ne is legyen oly gondolattal Kegyelmed, mintha aztat hosszas ideig kívántuk volna: mivel már ennekelőtte az odavaló commendansság tisztit Tekintetes Nemzetes Bottyán János Generális-Strázsamesterünk számára resolváltuk, — hanem, minthogy ő kegyelme más hadi operatiókban lévén foglalatos, mostanában oly hirtelen magát oda nem conferálhatja: csak szintén egy kevés idő alatt, míg az mostani dolgainkon általeshetünk, kívántuk vala az várbeli dolgok kormányozására beküldeni Kegyelmedet, — tévén már praevie abban kívántató élés iránt is oly dispositiót, hogy, ha Isten az várat kezünkhöz adja, abban semminemű fogyatkozás nem lészen. Hogy Kegyelmed az Dunán túl való föld constitutióját nem tudja: úgy tudjuk, lettek vólna ollyanok, az kik mindarrúl bőségessen informálhatták vólna Kegyelmedet; de haugyan azon difficultásokra nézve tovább is magát excusálni kívánja: teszünk aziránt más dispositiókat, Kegyelmed pedig magát Eszterházi Antal úrral conjungálja, és mivel ő kegyelme commendója alá assignáltatván, dispositiói szerint mutassa hazájához való kötelességét. Coeterum, etc.

P. S. Kegyelmed — béalkonyodván — küldje az híd felé az mellette levő két lovas-regimentet, mennél nagyobb csendességgel, az ki is költözzék által az hídon, és jőjjön hozzánk; úgy Kegyelmed is az várat kézhezvétetvén, általjöhet itt az kompokon.

29.

Forgács úrnak.

Mostanában vévén Kegyelmed levelét, abbúl értem, hogy tegnap hajnalban írt levelemet, melyben Kegyelmednek az csalóközi ellenségnek az Vág-Dunán Komáromnál való általköltözését megírtam, s egyszersmind velem való conjunctiója

végett ordert adtam, nem vette, — kit maga szolgája által küldöttem meg Kegyelmednek. Adom azért újobban tudtára Kegyelmednek, — mivel azon ellenség most is ottan, Komáromon innen, az Vág-Duna innenső részén, az álgyú alatt subsistál, — indúlásával semmit sem késvén, siessen velem conjungálni magát az lovas-hadakkal, hagyván Fodor Lászlót ezerével együtt vagy az szeredi hídnál, ha még ottan körül éri levelem Kegyelmedet, vagy, már onnan távozván, Érsek-Újvárnál. Az anglus Spanyolországban való megverettetése, 20.000 veszedelmével, igaz.

30.

17. Septembris. Forgács úrnak.

Ezen órában vett leveléből értem Kegyelmednek az lovas-regimentekkel Fürthöz (így) való érkezését. Minthogy azért az több lovas-hadak is Radvánnál lévén, az ellenségre ottan vigyáznak Bottyánnal együtt: jónak ítélném, ha Kegyelmed az hadakkal oda conferálván magát, azon egész corpusnak commandóját magára vállalná. Már magam itten subsistálok ezen napon, Isten ő szent Felsége segítségébűl az vár miénk lévén, hogy a körül kívántató necessariumokrúl dispositiót tegyek.

31.

Eszterházi Antal úrnak.

Hellebront által vettem levelét Kegyelmednek, melybűl az tudtomra adott dolgokat megértettem. Már Forgács Simon úr is elérkezvén, noha ugyan az hadak még nem messzire maradtanak: mindazonáltal minden bizonynyal eljővén, nem látom szükségesnek az Dunán túl való hadaknak (mellyek Kegyelmeddel jöttenek) velem való conjunctióját. Arra nézve az Dunán túl való operatiókra kívánom fordítani Kegyelmedet; az mint is, hogyha Kegyelmed oly készülettel volna, hogy Tata várát lehetne obsideálni: igen jónak látnám az által distrahálni az ellenséget. Itten pedig már Isten segítségébűl az várat kézhez vévén, Kegyelmed az sáncznál levő hidat, vasmacskáival, kompjaival s egyéb requisitumival együtt indíttassa lefelé, hogy holnap minden késedelem nélkűl itt az vár alatt általköttethessem. Sassánt pedig az mint találta Kegyelmed, hagyja azon szent-kereszti sáncz oltalmára. — In reliquo, etc.

32.

Bertóty Ferencznek, Párkány, die 19. Septembris, 1706.

Sub dato 15. currentis Lőcsén költ levelét elvettük Kegyelmednek. Lubomerczki iránt, való dolog, oly gondolattal nem lehetünk, hogy oly notabiliter káros dolgokra fakadhasson, a mint netalántán Kegyelmed gondolkozik, mind arra nézve, hogy tehetségében nincsen, mind pedig, hogy a svécziai király patrociniuma alatt lévén, nem adattatott arra hatalma; sőt maga is arrúl gondolkozván, hogy ollyatén dolgok elkövetése által magát ottan disgustusban fogná hozni: úgy véljük, affélét nem is attentál. Mindazonáltal vigyázzon reá Kegyelmed, és ha valamit kezdene, azonnal adja értésünkre, — lészen gondunk reá, hogy leültessük lábárúl.

Karreti Augustus király protectiója alatt lévén, semmi kétségünk nincsen, hogy Lubomerczkire haragudván, minden úton s módon azon igyekezik, hogy tüzet gerjeszthessen ellene, és ezen okbúl valamely veszedelemben ejthesse; de azoknak kinyilatkozása a jövendő üdőktül függvén, akkora kell halasztanunk a ravancsolódást is.

Igen akarnánk, ha valamiként a krakkai residensén a császárnak valamely nevezetes fortélyt lehetne ejteni. Arra nézve gondolkozzék oly modalitásokrúl Kegyelmed, semmiképen a költséget is nem kímílvén, mely szerint őtet Krakkóbúl valami szerrel kilopatván, kezünkre keríthesse, kit is — úgy véljük — a pénz által megcsináltatandó emberek által véghezvihet Kegyelmed, a mint bízzuk is dexteritására.

Hogy a krakkai commendánsnak írt Kegyelmed a szomszédságnak jobb és szorossabb módon való megtartása felől, és hogy annak bontogatásával ne adjon nekünk is ösztönt hasonló dolgok elkövetésére: azt igen jól cselekedte Kegyelmed. Újobban is írja meg, afféllékkel ne fenyegetődzék, annyivalinkább ne attentáljon semmi ollyan szomszédságtalanságot: egyébiránt lészen nékünk is nemcsak abban módunk, hogy a szüntelen fel s alá járó krakkai kereskedőket a megtörténhető kárért megarestáltassuk és ad usque plenam satisfactionem detineáltassuk, — hanem a respublicánál megorvosoljuk, cum notabili animadversione exinde subsecutura, excessussit. Bár Krakkó

várossának is írjon ezen dolog felől, tudtokra adván világosan, hogy, ha az eddig megtartott szomszédság megsértődik: mi is az ő commerciumokat impediáljuk, kereskedő embereiket megkárosíttatott híveinkért megfogattatván, azoknak általok satisfactiót tétetünk mindenmódon. Nemes Abaúj vármegye panaszolkodván, hogy a commissariátusság által száztizenhárom portákra repartiált impositiót lehetetlenség praestálni: investigálja Kegyelmed ezen impossibilitást ex fundamento, és informáljon bennünket. Esztergom várát Isten kezünkhöz adván, mai napon reggeli tíz órakor a várban Te Deum Laudamust celebrálunk. Kegyelmed is, districtusában levő fortalítiumokban, e jövő vasárnap, úgymint mához nyolczad-napra, azon solemnitást, az ágyúknak s egyébféle lövő-szerszámoknak háromszori kilövetések alatt vitesse véghez. Datum, etc.

33.

Die 21. Septembris, zsilízi táboron. Forgács úrnak.

Jóllehet elébbeni levelemben írtam vala Kegyelmednek, hogy holnap innen indúlván, Czéténhez fogok szállani: mindazonáltal Esztergom körül való szükséges dispositió-tételekre nézve, még holnap is itten subsistálok, várván óránként Bercsényi úr tudósítását is az odafel való dolgokrúl. E mellett adom tudtára Kegyelmednek, mivel Eszterházi Antal urat Esztergom körül való szükséges vigyázásra s egyéb ottan kívántató dolgok rendbenvételére és effectuatiójára rendeltem: szükségesnek látom bizonyos lovas-hadakat is melléje rendelnem, az kik által az vidékben levő szegénységet executioképpen is az munkára compelláltassa. Ahhozképpest jónak itílném, hogyha Kegyelmed Bottyán ezeréből azokat, kik Esztergombúl, vagy ottan körül levő helységekbűl valók lesznek, — legalább kétszázig való katonaságot — oda commendéroz. In reliquo, etc.

34.

Die 22. Septembris. Radics Andrásnak.

Mind Bercsényi úr levelébűl, s mind egyéb relatiokbúl is értvén az ellenségnek mindennemű szándékát arra czélozni, hogy egyenessen Kassa várossát szállja meg minden erejével: jóllehet ugyan Kegyelmed hűséges, hazájához való szerete-

tiben s tapasztolt hadi experientiájában is semmi kétségem nincsen, sőt reménlem inkább, hogy valamiként azon ellenséget Isten Eger alatt megszégyenítette, úgy ezen városnak megszállásában is nem prosperáltatik, éjjel s nappal rajta csüggedezvén Bercsényi és Károlyi Sándor Generális urak, — mindazonáltal, hogy az bennvaló dolgok annyivalinkább jobban kormányoztathassonak: küldöttem bizonyos instructiót német nyelven Bácsmegyeinek, mellyet is Kegyelmeddel közölvén, a tevő legyen Kegyelmed is, a mi abban eleiben adattatik, elhitetvén magával, hogy ellenségünknek, Isten segedelméből, rövid időn nyaka szegetik.' *)

*) Eredetije a kir. kamarai levéltárban, Budán. Az egész Aszalay Ferencz, udvari titkár kezeírása, kivévén a 32 számú levelet, melyet Kántor István udv. titkár irt be. A protocollumnak hátralevő része — több mint fele — üres.

Toldalék.

1.

Anno 1706. Die 28. Novembris, Rosnaviae. Jacobo Kray.

Három rendbeli leveleit vöttük Kegyelmednek, mellyek által lett tudósítását megértettük. Kökényesdi számára rendelt borokat jó alkalmatossággal küldje el, s alkalmaztassa magát. Látván az hadak dolgát, mellyek ott vannak, ámbár gondolja is, hogy az mostani svécziai armádia megcsapásával nagy difficultas legyen az idejövetelben: mindazonáltal, hogy facilitáltassék, Fierville colonellusunkat az belzai palatinus passusával beküldöttük, és ha azoknak általhozása lehetséges, egyszersmind mind az fegyvert s mind a pénzt elhozhatja azon alkalmatossággal; hogyha mindazonáltal abban notabilis hátramaradás történne: magát transferálja az belzai palatinusnéhoz, és az jaraszlai dolognak végezését sürgesse. Az pénz kifizetésit az mi illeti, arról Bonnack úrnak írtunk, contentusok lévén azzal, hogy az egész summának harmadrésze Constanczinápoly-

ban tétessék le, — de a többi csak Danczkán fizettessék ki, mellyet tovább is sürgessen Kegyelmed. Csináltasson azomban számunkra nyolcz pár igen szép pisztolyokat, azokon kivűl pedig százötven karabélyt, mellyeknek az csője ollyan hosszú legyen, mint az includált pántlika, és azok úgy készíttessenek sárga-rézzel, hogy a csőjök is abban foglaltassék be; azokhoz ismét hasonlóképpen ugyan 150 pár pisztolyokat is csináltasson Kegyelmed. *)

Az itt folyó hírekrűl, nem kétljük, bőven tudósíttatott Kegyelmed Bertóti (Ferencz) által; magunk is írhatjuk operatióinknak Isten jóvoltábúl szerencsés progressusát. Csak mostanában is Bezerédi háromezer lovas-haddal, Dunán túl való földen, Egerszeg táján, **) ifiú Heister által commendéroztatott hétezer emberbűl álló corpusát törlötte el az ellenségnek, kiket hat mélyföldön mindenütt vágatott, és a kik az erdőkben szaladoztanak is: az földnépe által verettettek agyon; magát az iffiú Heistert is elevenen elfogták, és huszonnégyig való gyalog-zászlókat s kornyétákat is küldettenek hozzánk, az mellyek ma az városban be is hozattatnak. ***)

2.

Rozsnyó, 5. Decembris, 1706. Kray úrnak.

Sexta Novembris Danczkárúl írt Kegyelmed levelébűl látjuk, hogy az cambium dolgában válaszúl írt leveleinket, kik az posták cursusának difficultássa miatt késűn penetrálnak, még akkor nem vehette Kegyelmed; s ahhozképest most is reiterálni kívántuk, hogy a mint már az udvarnak is megírtuk: készek vagyunk a pínznek harmad részét Constantinápolyban acceptálni: de a két részének ugyan csak Danczkán kell leváltatni. Kire való nézve Kegyelmed ebbéli resolutiónkat Bonak uramnak tudtára adván, egyszersmind jelentse meg azt is, hogy

---

*) E fegyverzet a kevéssel ezután létesített Nemes Testőrző Sereg („Nemesi Társaság“ „Nemes Compánia“) számára rendeltetett meg. V. ö. Kolinovicscsal, Commentarii.

**) Győrvárnál és Egervárnál.

***) A szöveg további része kiszakadt, — de sok már, úgy látszik, nem lehetett. — Fogalmazat a Rákóczi - Aspremont - Erdődy-levéltárban, Vörösvártt.

Párisban is készek vagyunk, ajánlásokhoz képest, a pínzt leváltatni, — lévén oly módunk és alkalmatosságunk, hogy Danczkán sex pro cento interesre felvehetjük. A mint is, ha magakezére akarja venni ezen negotiatiót: álljon tetszésében; máskínt penig Claudi Matisz özvegyével ezen állapot iránt végezzen oly jó móddal Kegyelmed, hogy fogyatkozás nélkül holnaponkínt exolválja az cambiumokat, a mellyeket szükséges, hogy Bonak uram Párisban jó rendben reguláltasson, hogy a szerint tudhassa az özvegy is a maga correspondens factorival kormányozni a dolgokat. Úgy véljük, tudtára vagyon ekkoráig Kegyelmednek a Dunán túl lött szép győzedelem, kinek jelei Heisternek elfogatása és hozzánk küldött 27 zászlók.

N. B. Azt is kell inserálni: hogy mivel Bonak uram az Hellenpach és Berthóti cambiumit nem akarta acceptálni: hihető, az vexelnek drága voltáért esett; de mivel feles posztóra van szükségünk: csak tegye le, assecuratiót adhat, hogy az mennyivel 6 percentumnál többet fizet ezen adott vexel summájáért: csak késedelem ne legyen, nem bánom ha defalcáltatik is ex subsidiis. De ha ebbe sem volna modalitas: az fizetésérül contraháljon Claudi Matiszszal, úgy, hogy ő ad 6 per centumot, Párisba vegye fel az cambiumot. Az 50,000. tallérra valót Constantinápolyban vettük: de aztat számadásban inserálni mindaddig nem lehet, míglen nem tudjuk, ha acceptáltatik-é ott, vagy sem? *)

*) Fogalmazat a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, Vörösvártt.

(Rákóczi 1706-iki leveleinek

V É G E.)

TARTALOM.

IGAZÍTÁS.

A 168-ik lapon a czím 4-ik sorában „(Sennyey?)" helyett „(Sickingen)", —

a 326-ik lapon a czím második sorában „(Bercsényi)" helyett szintén „(Sickingen)" javítandó; végre

a 340-ik lapon alulról a 9. és 10-ik sor így olvasandó: „Sándor István, László, (t. i. Sándor László), Fábián, Bezerédy János," stb.

